การประเมินผลโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน ของสำนักงานเขตบางเขนในกรุงเทพมหานคร

EVALUATION OF SOLID WASTE MANAGEMENT PROJECT BY THE COMMUNITY OF BANG KHEN DISTRICT OFFICE IN BANGKOK

ปวีร์ อัคราธิมากร

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมป์

E-mail: pawee.akaratimakron@gmail.com, akaratimamakron@yahoo.com

James Lancaster

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมป์ฟอร์ด

E-mail: james.lancaster@stamford.edu

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนของสำนักงานเขตบางเขน ในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริบท 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ และ 4) ด้านผลลัพธ์ วิธีการวิจัย ใช้แบบผสมวิธี เชิงคุณภาพ จากการเก็บรวบรวมจากสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่เป็นข้าราชการระดับชำนาญการ หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม 1 คน นักพัฒนาสังคมชำนาญการ 1 คน และวิธีการสนทนากลุ่ม ข้าราชการระดับปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิจัยเชิงปริมาณ แจกแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มตัวแทน อาชีพนักศึกษา รับจ้าง ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/รัฐวิสาหกิจหรืออาชีพอื่นๆ จำนวน 400 คนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านบริบท สามารถลดขยะมูลฝอยที่มีในชุมชนของเขตบางเขนได้เป็นจำนวนมาก ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า บุคคลกร สามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนไปประยุกต์ใช้กับประชาชนในพื้นที่เขตบางเขน ได้เป็นอย่างดี 3) ด้านกระบวนการ การจัดทำโครงการในครั้งนี้ เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ ได้มีส่วนร่วมในการคิด และตัดสินใจ มีแผนงาน/วิธีการดำเนินงานงาน/โครงการไว้อย่างชัดเจน กำหนดเป็นตัวชี้วัด เพื่อประเมินผลการปฏิบัติราชการประจำปี และ 4) ด้านผลลัพธ์ ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านผลของการดำเนินโครงการ ($\bar{X}$=3.63) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตบางเขน ($\bar{X}$=3.59) ด้านวางแผนการทำงานของเขตบางเขน ($\bar{X}$=3.45) และด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ($\bar{X}$=3.39) ตามลำดับ

คำสำคัญ : ขยะมูลฝอย ชุมชน บางเขน

ABSTRACT

This research the objective is to evaluate the management of solid waste by the community Bang khen district offices in Bangkok. The four aspects. 1 context. 2 input. 3 process. and 4 outputs The Methodology uses The researchers a mixed methods Qualitative from a collection of in-depth interviews target key informants The expert -level officials Head of Community Development and Social Welfare and one of the first people to develop social skills and The discussion group Officials at the operational level of five people using content analysis. And quantitative Questionnaires from a sample group are representative Student Contractors employed. Government / enterprise or other professional 400 statistical methods used to analyze the data were frequency percentage average and standard deviation.

The results showed that. 1 the context: community of Bang Khen is making satisfactory progress in solid waste management. 2 the input presents valuable knowledge about waste management principles. 3 the process during community project analysis we found that opportunities for local people were created to be involved in thinking, decision, planning and doing process.waste in their annual performance evaluation. And 4 the output analysis were done on four levels ($\bar{x}$ = 3.63), the participation of citizens of Bang Khen ($\bar{x}$ = 3.59), the work plan of the Bang Khen ($\bar{x}$ = 3.45), and the management of solid waste in the community ($\bar{x}$ = 3.39), respectively.

KEYWORDS : solid waste, community, Bang khen

1. บทนำ

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาการอุปโภคทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ย่อมเพิ่มขึ้นด้วย ได้ส่งผลเสียต่อสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของประเทศไทย และก่อให้เกิดปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ยั่งยืน รวมทั้งปัญหามลพิษที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพแก่ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ดังเช่นในเขตกรุงเทพมหานคร นครเชียงใหม่ และเมืองใหญ่อื่นๆ ของประเทศไทย แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน มลภาวะจากขยะมูลฝอยยังสร้างความสกปรก หมักหมม จนเกิดทัศนียภาพอันไม่สวยงามทางสายตา ตลอดจนส่งกลิ่นรบกวน สร้างความรำคาญและหงุดหงิด ทั้งยังเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคและเขตแพร่กระจายโรคร้ายต่อไป ประเทศไทย พบว่าคนไทยรู้สึกว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ต้องแก้ไขเร่งด่วนเฉพาะหน้าคือ ปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน (รังสรรค์ ปิ่นทอง, 2553 : 2)

ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญในลำดับต้นๆ เนื่องจากปัญหาขยะมูลฝอยส่งผลกระทบทั้งในด้านภูมิทัศน์ของเมืองสุขอนามัยของประชาชน ระบบนิเวศ การปนเปื้อนของน้ำ การเกิดมลพิษทางอากาศจากขยะมูลฝอย ด้วยความเป็นศูนย์กลางในทุก ๆ ด้านของประเทศ ทำให้มีประชาชนเข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร อย่างหนาแน่น ซึ่งสร้างขยะมากถึง 8,700 ตัน คิดเป็นสัดส่วน 1 ใน 4 ของขยะทั้งหมดทั่วประเทศ โดยสร้างปัญหาแก่ ระบบนิเวศมากที่สุด หากไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกวิธี จะ

ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จากสถานการณ์อุทกภัยในปี 2553 นั้น ทำให้มีขยะที่ตกค้างเป็นจำนวนมาก เช่นกรณี เขตบางเขน ที่ประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมาโดยตลอด และจำนวนขยะที่มากถึง (263.15 ตัน/วัน) มีนาคม 2558 อันเนื่องมาจากชุมชนที่อยู่ริมคลอง การทิ้งขยะลงในลำน้ำส่งผลให้มีสิ่งปฏิกูลที่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด (สำนักงานสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร, 2558 : ออนไลน์)

ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมในเรื่องขยะมูลฝอย ที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนของประชากร ขยะมูลฝอยนอกจากจะเป็นขยะที่ย่อยได้ยากแล้ว ยังไปอุดตันท่อระบายน้ำ ก่อให้เกิดน้ำท่วมในพื้นที่กรุงเทพมหานครมาโดยตลอด และทำให้การระบายน้ำที่ขาดประสิทธิภาพ ก่อให้ผลเสียต่อประชาชนในการเดินทางคมนาคม การจราจรที่ติดขัดในชั่วโมงเร่งด่วน ซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติที่จะต้องแก้ไข ถ้าหากไม่มีการกำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ปัญหาความสกปรกต่างๆ ที่เกิดจากขยะมูลฝอย จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ขยะมูลฝอยจะก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมากและจะมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยด้วย ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะทำการประเมินผลโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนของสำนักงานเขตบางเขนในกรุงเทพมหานครในครั้งนี้ เพื่อที่จะนำผลการรวิเคราะห์จากการประเมินโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนของสำนักงานเขตบางเขน เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลด้านการศึกษาและพัฒนาปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการประเมินผลโครงการไว้ ดังนี้

1. เพื่อประเมินผลโครงการการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนของสำนักงานเขตบางเขน ในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริบท 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ และ 4) ด้านผลลัพธ์

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การประเมินผลโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนของสำนักงานเขตบางเขนในกรุงเทพมหานครผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. ได้ทราบถึงผลของการประเมินโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนของสำนักงานเขตบางเขนในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์

2. ได้แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนของสำนักงานเขตบางเขนในกรุงเทพมหานครครั้งนี้ เสนอให้ปรับปรุงพัฒนาด้านการบริหารจัดการขยะโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคตต่อไป

4. กรอบแนวคิดและทฤษฎี

การประเมินโดยแบบจำลองซิป (CIPP Model)

1. การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายขององค์การ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึง ความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินระหว่างการดำเนินงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ด้านผลลัพธ์ (Output) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมิน ปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการร่วมด้วย เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือความต้องการ/เป้าหมายที่กำหนดไว้

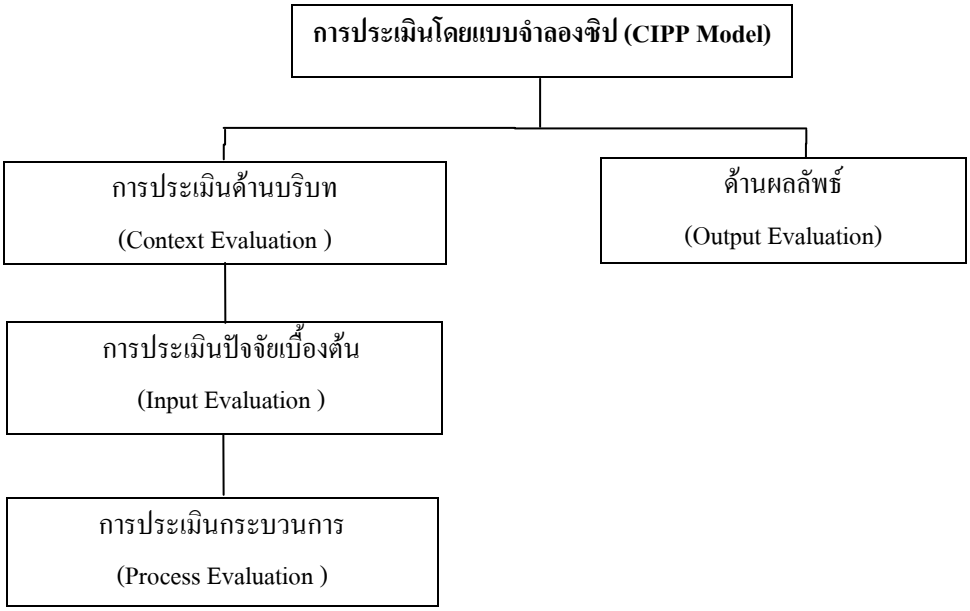

กรอบแนวคิดการวิจัย รูปแบบ CIPP MODEL

ที่มา การประเมินโครงการ.จิระศักดิ์ สาระรัตน์.

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

การประเมินผลโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนของสำนักงานเขตบางเขนในกรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบถ้วนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล ไว้ดังนี้

5.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก จากหัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม 1 คน ข้าราชการระดับชำนาญการ 1คน และการสนทนากลุ่ม ที่เป็นข้าราชการเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการ จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ พร้อมด้วย การจดบันทึก ระหว่างการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การจัดกลุ่มข้อมูล และการตีความ

5.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มตัวแทนอาชีพ นักเรียน/นักศึกษา เกษตรกร ธุรกิจส่วนตัว ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท หรืออาชีพอื่นๆ จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ (Krejcie & Morgan, 1970 p.608)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องได้ค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. สรุปผลการวิจัย

ด้านบริบท (context) พบว่า สามารถลดขยะมูลฝอยที่มีในชุมชนของเขตบางเขนได้เป็นจำวนมาก ทำให้เขตบางเขนสะอาด ถูกสุขอนามัย สวยงาม น่าอยู่ขึ้นกว่าเดิม ประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้น่าอยู่ มีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) พบว่า บุคคลกรที่ได้เข้าอบรมหลักสูตรวิทยากรการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน ของกรุงเทพมหานคร สามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนไปประยุกต์ใช้กับประชาชนในพื้นที่เขตบางเขน ได้เป็นอย่างดี จากการจัดกิจกรรมของโครงการในครั้งนี้

ด้านกระบวนการ (Process) พบว่า กระบวนการจัดทำโครงการในครั้งนี้ ทางสำนักงานเขตบางเขนเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ ได้มีส่วนร่วมในการคิด และตัดสินใจในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนร่วมกัน รับฟังสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน ตั้งเป้าในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างชัดเจน โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดบูรณาการของสำนักงานเขต เพื่อประเมินผลการปฏิบัติราชการประจำปี

ด้านผลลัพธ์ (Output) ทั้ง 4 ด้าน ผลรวมของการประเมินทุกด้าน โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.51) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในเขตบางเขน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ ($\bar{x}$=3.63) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตบางเขน ($\bar{x}$=3.59) ด้านวางแผนการทำงานของเขตบางเขน ($\bar{x}$=3.45) และด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ($\bar{x}$=3.39)

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการประเมินโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน ของสำนักงานเขตบางเขนในกรุงเทพมหานคร มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ในภาพรวม สามารถลดขยะมูลฝอยที่มีในชุมชนของเขตบางเขนได้เป็นจำนวนมาก เป็นบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในชุมชนเขตบางเขนได้เป็นอย่างดี ทำให้เขตบางเขนสะอาด ถูกสุขอนามัย สวยงาม น่าอยู่ขึ้น

กว่าเดิม บุคคลกรที่ได้เข้าอบรมหลักสูตรวิทยากรการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน สามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนไปประยุกต์ใช้กับประชาชนในพื้นที่เขตบางเขน ตั้งเป้าในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างชัดเจน และผลลัพธ์ ที่ได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.51) ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการ และการประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมต่อโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเขตบางเขน ตลอดจนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ทำให้ประสบความสำเร็จ เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับ พีรยา วัชโรทัย (2556) ได้ทำการศึกษา เรื่องการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาล ตำบล เมืองแกลง จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดการขยะมูลฝอย ของเทศบาลตำบล เมืองแกลง รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการคัดแยกขยะจากบ้านเรือน ซึ่งมียุทธศาสตร์และโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์เป็นตัวขับเคลื่อน

ด้านบริบท (context) สามารถลดขยะมูลฝอยที่มีในชุมชนของเขตบางเขนได้เป็นจำวนมาก และสร้างความตระหนักให้ประชาชนในพื้นที่รู้จักรับผิดชอบในสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ทำให้เขตบางเขนสะอาด ถูกสุขอนามัย สวยงาม น่าอยู่ขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ประภาพรรณ พลเยี่ยม (2555) ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนของเทศบาลตำบลเมืองพาน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า ด้านบริบท ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยโครงการส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนเทศบาลตำบลเมืองพาน สามารถส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของตนเองได้และสามารถลดขยะมูลฝอยในชุมชนได้

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) บุคคลกรที่ได้เข้าอบรมหลักสูตรวิทยากรการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน ของกรุงเทพมหานคร สามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนไปประยุกต์ใช้กับประชาชนในพื้นที่เขตบางเขน ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ ประทุม จำปานุ้ย (2555) ได้ทำการประเมินโครงการธนาคารขยะรีไซเคิลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า (1) ด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ ซึ่งประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ สื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยี

ด้านกระบวนการ (Process) กระบวนการจัดทำโครงการในครั้งนี้ ทางสำนักงานเขตบางเขนเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ ได้มีส่วนร่วมในการคิด และตัดสินใจในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนร่วมกัน รับฟังสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน ตั้งเป้าในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ ดวงใจ ปินตามูล (2555) ได้ทำการศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโสก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อดำเนินการแล้วต้องมีการประเมินผลและติดตามผลนั้นเพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะให้การดำเนินงานต่อไป

ด้านผลลัพธ์ (Output) การดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน ผลรวมของการประเมินทุกด้าน โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.51) ซึ่งสอดคล้องกับ ศันสนีย์ เพ็ชรเงินและคณะ (2555) ได้ทำการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการบ้านน่าอยู่ ถูกสุขลักษณะ ถูกสุขาภิบาลโดยยึดหลัก zero waste หมู่ที่ 1 อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการเพื่อประเมินความพึงพอใจของ

ประชาชนต่อโครงการบ้านน่าอยู่ ด้านผลผลิต ประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและได้แนวทางในการจัดการขยะ และปลูกจิตสำนึกให้รู้จักคัดแยกขยะ

ข้อเสนอแนะ

การประเมินผลโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนของสำนักงานเขตบางเขน ในกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผลการวิจัยการประเมินผลโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนของสำนักงานเขตบางเขน ในกรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการจัดการบริหารขยะมูลฝอยที่มีในปัจจุบัน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไป

2. สามารถนำผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินโครงการในครั้งนี้ ไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ โครงการ แผนงาน พัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ระดับท้องถิ่นได้

3. สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมานคร สามารถนำผลการวิจัยครั้ง เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จด้านการบริหารจัดการขยะมูลที่มีในชุมชนได้

4. ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปค้นคว้าหาความรู้หรือเอกสารประกอบสำหรับผู้ที่สนใจที่จะศึกษาปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

5. สามารถนำรูปแบบการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินโครงการ ไปประยุกต์ใช้ในโครงการที่จะทำหรือกำลังดำเนินการ เพื่อให้โครงการนั้นประสบความสำเร็จ

รายการอ้างอิง

จิระศักดิ์ สาระรัตน์. (2551). **การประเมินโครงการ.** ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยรังสิต.

ดวงใจ ปินตามูล. (2555). **การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโสก อำเภอหล่มสัก.** งานวิจัย สาขาวิชาการบริหารการปกครองท้องถิ่น. เพชรบูรณ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

ประทุม จำปานุ้ย. (2555). “การประเมินโครงการธนาคารขยะรีไซเคิลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1”.วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การประเมินผลการศึกษา), นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประภาพรรณ พลเยี่ยม. (2555). **การประเมินโครงการส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเมืองพาน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย.**ค้นคว้าอิสระ (รป.ม.), เชียงราย : มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

พีรยา วัชโรทัย. (2556). “เรื่องการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเมืองแกลง จังหวัดระยอง”. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม), กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

รังสรรค์ ปิ่นทอง. (2553). การประชุมพิษวิทยาแห่งชาติครั้งที่ 3. **วารสารพิษวิทยาไทย,** 25 (2), 9

ศันสนีย์ เพ็ชรเงินและคณะ. (2555). “การประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการบ้านน่าอยู่ถูกสุขลักษณะถูกสุขาภิบาลโดยยึดหลัก zero waste : หมู่ที่1อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา”. สารนิพนธ์ วท.บ. (สาธารณสุขศาสตร์), นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

สำนักงานสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2558, จาก http://www.bangkok.go.th/environment/

Krejcie. R.V. and Morgan. D.V. (1970). **Determiting Sample Size for Research Activities**: Educational and Psychological Measurement, p. 608

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายใต้กรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบริษัทเอ็นเอสแอลฟู้ดส์ จำกัด

HUMAN RESOURCE MANAGEMENT ACCORDING TO SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY: A CASE STUDY OF NSL FOODS CO, LTD

สุธี สรวลใจชื่น

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

E-mail : chainy9999@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานด้านทรัพยากรบุคคลในบริษัทเอ็นเอสแอล ฟู้ดส์ จำกัด 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานด้านทรัพยากรบุคคลของบริษัท เอ็นเอสแอลฟู้ดส์ จำกัด ภายใต้กรอบ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง **วิธีดำเนินการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depthlnterview) กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ **ผลการวิจัย**พบว่า 1) การบริหารงานด้านทรัพยากรบุคคลในบริษัทเอ็นเอสแอล ฟู้ดส์ จำกัด พบปัญหาด้านการบริหารงานด้านทรัพยากรบุคคล มีไม่มากนักมีเพียง 2 เรื่อง 1. ขาดแคลนด้านแรงงาน ขาดแคลนเป็นบางช่วง 2. ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญ ด้าน (Food sine) ในช่วงเวลาที่ขยายกิจการสาขาใหม่ **ผลการวิจัย** พบว่า 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานด้านทรัพยากรบุคคลของบริษัท เอ็นเอสแอลฟู้ดส์ จำกัด ภายใต้กรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยอธิบายการสร้างรูปแบบการบริหารงานด้านทรัพยากรบุคคล สรุปได้ตามรูปแบบใหม่ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาใหม่ตามกรอบแนวคิดใหม่สรุปได้ว่า 1. พอประมาณ แนวคิดตนเองในด้านการจัดหาแรงงานให้พอดีกับเนื้องาน ด้านการจัดซื้อวัตถุดิ พอดี พอประมาณกับคำสั่งซื้อสินค้าของลูกค้า เพื่อบริษัทได้ลดรายจ่ายและต้นทุน ค่าแรง และวัตถุดิบ ทำให้ได้ผลกำไรสูงสุด 2. ความมีเหตุผล มีแรงจูงใจในด้านการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีที่ทันสมัยกับการปฏิบัติงานบริษัทจะได้ปฏิบัติงานที่มีความรวดเร็วในด้านการจัดเตรียมข้อมูลด้านทรัพยากรบุคคล และบริการที่รวดเร็ว 3. มีภูมิคุ้มกัน ทัศนคติ +ค่านิยม ในด้านการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและได้รับมาตตราฐาน สากล ISO/HACCP/GMP เพื่อลูกค้าพึงพอใจ และทำให้บริษัทเจริญเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน 4. ความรู้+คุณธรรม ด้านการอบรม ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ จริยธรรมด้านอาหารทำให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน และคุณภาพชีวิตที่ดีและมั่นคงประสบความสำเร็จความสำเร็จ และยั่งยืนขององค์กร

คำสำคัญ : การบริหารทรัพยากรมนุษย์, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

This research aims 1) to study the problem of human resource management in NSW L Foods Co., Ltd. 2) to create a model of human resource management. NSW L Foods Ltd. under the sufficiency economy philosophy. Research Methodology A qualitative study Data were gathered from in-depth interviews. (In-depthlnterview) target key informants, including those involved in determining human resource management. The results showed that 1) the management of human resources in NSS L Foods, problem management, human resources. There are not many, only two issues: 1. shortage of labor. 2. Lack of a shortage of certain specialists (Food sine) during the expansion of new stores. The results showed that 2) to create a model of human resource management. NSW L Foods Ltd. under the sufficiency economy philosophy. The research describes the creation of a human resources management. In conclusion, the new models were rebuilt according to the new framework concluded that: 1. the self-restraint in the supply of labor to fit the job. The object of the procurement of moderately fit with customer orders. The company has reduced labor costs and raw material costs, and makes the most profitable 2. The rational motivation in modifying modern technology with the performance of the company will be operating a fleet in the organization. HR information 3. Immunity and fast service attitude: Values in the manufacture of quality products, and has been branded the international standards ISO / HACCP / GMP. For customer satisfaction And make its growth sustainable knowledge + 4. Virtue of training skills. Ethics cuisine makes employees happy at work. And better quality of life and stability achieved success. And Corporate Sustainability.

Keywords for Human Resource Management, Philosophy.

บทนำ

จากการศึกษาพบว่า ผู้วิจัยได้มีความสนใจปัญหาทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของผู้วิจัยซึ่งมีปัญหาด้านการวางแผน ปัญหาด้านการสรรหาและการคัดเลือก ปัญหาด้านการธำรงรักษา และปัญหาด้านการประเมินผลเป็นต้นซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น เพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จอย่างมั่นคง และยั่งยืนซึ่งผู้วิจัยได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัชชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ประพสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และมีความรู้ควบคู่กับคุณธรรมเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำเนินอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัฒน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นโดยนำมาปรับใช้กับการบริหารทรัพยากรภายในองค์กรได้แก่ ด้านการวางแผน การสรรหาและการคัดเลือก การธำรงค์รักษาและการประเมินผลทั้ง 4 ด้าน ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HR) จึงทำให้ทราบว่าการบริหารงานบุคคลภายใต้กรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายในบริษัทแห่งนี้มีปัญหาไม่มากมีเพียงปัญหาการขาดแคลนแรงงานหรืออัตรากำลังพลในช่วงเวลาเท่านั้นและปัญหาการขาดแคลน

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิทยาศาสตร์อาหารเพิ่มเติมเพื่อรองรับการเจริญเติบโตขององค์กรในอนาคต ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลของบุคคลสำคัญมาสนับสนุนในงานวิจัยครั้งนี้ได้แก่

สุเมธ ตันติเวชกุล (2555: 1) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นแนวทางที่เน้นการปูรากฐานในชีวิต สร้างระบบชีวิตที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและความเป็นไทย ดังนั้นพระราชดำริในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จึงสามารถใช้เป็นเครื่องควบคุมความขาดสติและยั้งคิด อันเนื่องมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว

Alexander Ardichvili (2012) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงจากความคิดที่ไร้ขีด จำกัด ของการเจริญเติบโตและการขยายตัวไปยังกระบวนทัศน์การพัฒนาอย่างยั่งยืนใหม่ในทางปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และระบุสิ่งที่เปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกันมีความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD) โปรแกรมมหาวิทยาลัย การออกแบบ วิธีการ แนวทาง จะขึ้นอยู่กับการทบทวนวรรณกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสาขาที่เกี่ยวข้องและหลักสูตรของตัวอย่างของโปรแกรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัย: ห้ารูปแบบที่พบในวรรณกรรมทางวิชาการ: การวิจารณ์การตรึงของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลการดำเนินงานและการขาดการให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนสมาชิกและมีความรับผิดชอบของสังคม บทบาทของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการฝังการพัฒนาอย่างยั่งยืนในวัฒนธรรมองค์กร การฝึกอบรมและวิธีการพัฒนามุ่งเป้าไปที่การเพิ่มความตระหนักในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้อง ความเป็นผู้นำอย่างยั่งยืนและการพัฒนาความเป็นผู้นำ; และสาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน, ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และจริยธรรมทางธุรกิจ ทบทวนเนื้อหาของตัวอย่างของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาชี้ให้เห็นว่าโปรแกรมเหล่านี้ไม่ค่อยรวมหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการบริหารงานบุคคลภายในบริษัทซึ่งมีผลต่อความสำเร็จและยั่งยืนขององค์กรโดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารระดับสูง(C.E.O)ผู้บริหารระดับกลางและกลุ่มปฏิบัติระดับปฏิบัติกลางบริษัท เอ็นเอสแอล จำกัด สำนักงานเขตบางบัวทอง เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนารูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลภายในองค์กรให้มีศักยภาพในการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยอยู่ภายใต้กรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข มาปรับใช้ ได้อย่างลงตัวและเป็นประโยชน์แก่องค์กรอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

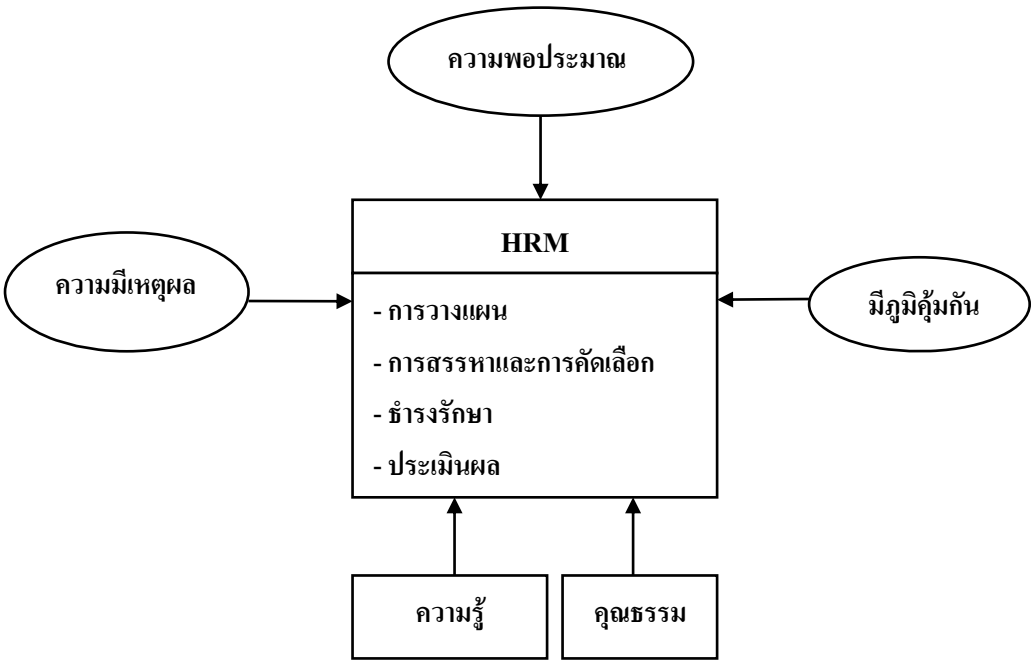

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดนี้เป็นกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบกรอบแนวคิดขึ้นมาใหม่ โดยนำหลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปรับใช้ในงานวิจัยครั้งนี้

ที่มา : พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2481 และผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดควบคู่กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขึ้นใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานด้านทรัพยากรบุคคลของบริษัทเอ็นเอสแอล ฟู้ดส์ จำกัด

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานด้านทรัพยากรบุคคลของบริษัท เอ็นเอสแอลฟู้ดส์ จำกัด ภายใต้กรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ พนักงานระดับปฏิบัติการทั้งหมด 8 คน และสนทนากลุ่ม7คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาการบริหารงานด้านทรัพยากรบุคคลในด้านต่าง ๆ ของบริษัท เอ็นเอสแอลฟูดส์ จำกัด ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ด้านการวางแผน(Planning)พบว่าไม่มีปัญหาในการบริหารในการบริหารคนด้านทัพยากรบุคคลในบริษัทเอ็นเอสแอลฟูดส์จำกัดเพราะผู้บริหารระดับสูง(C.E.O) เป็นผู้กำหนดแผนไว้อย่างมีระบบจึงทำให้พนักงานปฏิบัติงานตามแผนงานที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งความสำเร็จในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เกิดจากการวางแผน ของผู้บริหารในระดับสูงและ(C.E.O) นั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jiao Wang , M. Holly Hutchins and N. Thomas Garvin (2009) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Exploring the Strategic Role of Human Resource Development in Organizational Crisis Management สรุป ศึกษาการจัดการวิกฤตได้รับดินแดนส่วนใหญ่มองข้ามในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD) แม้จะมีผลกระทบที่ได้รับการยอมรับมากขึ้นของวิกฤตขององค์กรในแต่ละและประสิทธิภาพการทำงาน ขององค์กร กลุ่มตัวอย่างที่มีความสำเร็จในด้านการการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คือ ประสิทธิภาพการทำงาน ขององค์กร โดยยึดหลักอย่างเป็นระบบของการบริหารงานที่ดี

2) ด้านการสรรหาและการคัดเลือก(Recruitment & Selection) พบว่าไม่มีปัญหาในการบริหารงานด้านบุคคลในการสรรหาคัดเลือกเพราะผู้บริหารระดับสูง(C.E.O) เป็นผู้กำหนดและวางแผนเรื่องกำลังคนโดยมีการทำสัญญาจึงทำให้บริษัทได้รับความพร้อมในด้านแรงงานที่จะผลิตสินค้าส่งลูกค้าตามกำหนดได้ตามคำสั่งซื้อสินค้าลูกค้าเกดความพอใจสูงสุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alexander Ardichvili (2012) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Sustainability or Limitless Expansion: Paradigm Shift in HRD Practice and Teaching หารือเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากความคิดที่ไร้ขีด จำกัด ของการเจริญเติบโตและการขยายตัวไปยังกระบวนทัศน์การพัฒนาอย่างยั่งยืนใหม่ในทางปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และระบุสิ่งที่เปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกันมีความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD) โปรแกรมมหาวิทยาลัย การออกแบบ วิธีการ แนวทาง จะขึ้นอยู่กับการทบทวนวรรณกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3) ด้านการธำรงค์รักษา(Retention) พบว่าไม่มีปัญหาในการธำรงค์รักษาให้พนักงานคงอยู่กับบริษัทเพราะผู้บริหารระดับสูง(C.E.O) เป็นผู้กำหนดนโยบายด้านสวัสดิการที่ดี ด้านค่าตอบแทนสูงกว่าตลาดแรงงานทั่วไป โบนัส 2 ครั้งต่อปี พนักงานอยู่ครบ 3 ปีรับเงิน 1 แสนบาท ทำบัตรประกันสุขภาพโรงพยาบาลเอกชน และอาหารกลางวันฟรี ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้พนักงานมีกำลังใจ ในการปฏิบัติหน้าที่และทำให้พนักงานได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและความมั่นคงในชีวิตที่ดีในอนาคตซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alexander Ardichvili (2012) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Sustainability or Limitless Expansion: Paradigm Shift in HRD Practice and Teaching สรุป หารือเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากความคิดที่ไร้ขีด จำกัด ของการเจริญเติบโตและการขยายตัวไปยังกระบวนทัศน์การพัฒนาอย่างยั่งยืนใหม่ในทางปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และระบุสิ่งที่เปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกันมีความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD) โปรแกรมมหาวิทยาลัย การออกแบบ วิธีการ แนวทาง จะขึ้นอยู่กับการทบทวนวรรณกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

4) ด้านการประเมินผล(Performance Apprisal) พบว่าไม่มีปัญหาเพราะผู้บริหารระดับสูง(C.E.O) มีการกำหนดตัวชี้วัด (K.P.I) ในการวัดผลปฏิบัติงานของพนักงานภายในบริษัทอย่างมีระบบ และเท่าเทียมกันในทุกระดับชั้นที่มีการประเมินผลตามมาตราฐานสากล เพื่อกระตุ้นให้พนักงานทำงานให้ได้ประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลที่ดีในการปฏิบัติงานอย่างมีศักยภาพตามเป้าหมายองค์กรซึ่งทำให้บริษัทได้ผลการดำเนินการที่ดีผลกำไรตามเป้าประสงค์ของบริษัท และทำให้พนักงานได้รับโบนัทเป็นผลตอบแทนที่ดีตามผลการดำเนินงานที่ดี

ของบริษัทเช่นกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรินทร์ ชุมแก้ว (2556) ทำวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำแบบสร้างความเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมการทำงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้บริหารในองค์การเอกชน ใน 5 ด้าน คือ การปรับตัวการมีส่วนร่วมโครงสร้างและกฎระเบียบ พันธ์กิจ และความรับผิด ชอบต่อสังคม ภาวะผู้นำแบบสร้างพฤติกรรมการทำงานตามหลัก ปรัชญาขอเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้ง ศึกษาความสามารถในการทำนายพฤติกรรมการทำงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5) ด้านวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการบริหารงานทรัพยากรบุคคลภายในบริษัท เอ็นเอสแอลฟูดส์ จำกัด สำนักงานเขตบางบัวทอง ซึ่งผู้บริหารระดับสูง(C.E.O) มีมุมมองและวิสัยทัศน์เกี่ยวกับธุรกิจด้านอาหารโดยเฉพาะตลาดเบเกอรี่ในประเทศไทยนั้นยังเติมโตได้อีกมาก และเลือกที่จะลงทุนผลิตสินค้าในตลาดโดยเน้นธุรกิจในแบบ (B2B) ในการค้าส่งกับคู่ค้าโดยตรงมากกว่าแบบ (B2C) เพราะไม่ถนัดด้านนี้ เมื่อเริ่มการดำเนินธุรกิจก็ได้นำกลยุทธ์ในการบริหารงานทรัพยากรบุคคลมาศึกษาถึงจุดอ่อน-จุดแข็งจนได้รูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลของบริษัท เอ็นเอสแอลฟูดส์ จำกัด โดยได้นำหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอดี พอประมาณ ความมีเหตุผล ความรู้ควบคู่กับคุณธรรม มาปรับใช้กับการบริหารสรัพยากรบุคคลในด้านการปฏิบัติงานของพนักงานภายในบริษัทอย่างเป็นรูปธรรมโดยมีการกำหนดไว้ในแผนและนโยบายของบริษัทอย่างชัดเจน พร้อมมีการใช้ตัวชี้วัด (K.P.I) มาเป็นตัวประเมินผลงานเพื่อให้พนักงานปฏิบัติงานเป็นไปในแนวทางเดียวกันเท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน และทำให้ผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรได้ตามวัตถุประสงค์และได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ซึ่งนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จและยั่งยืนสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรินทร์ ชุมแก้ว (2556) ทำวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำแบบสร้างความเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมการทำงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้บริหารในองค์การเอกชน ใน 5 ด้าน คือ การปรับตัวการมีส่วนร่วมโครงสร้างและกฎระเบียบ พันธ์กิจ และความรับผิด ชอบต่อสังคม ภาวะผู้นำแบบสร้างพฤติกรรมการทำงานตามหลักปรัชญาขอเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้ง ศึกษาความสามารถในการทำนายพฤติกรรมการทำงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานด้านทรัพยากรบุคคลของบริษัทเอ็นเอสแอล ฟู้ดส์ จำกัด ภายใต้กรอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยขอเสนอรูปแบบโมเดลการบริหารงานบุคคล

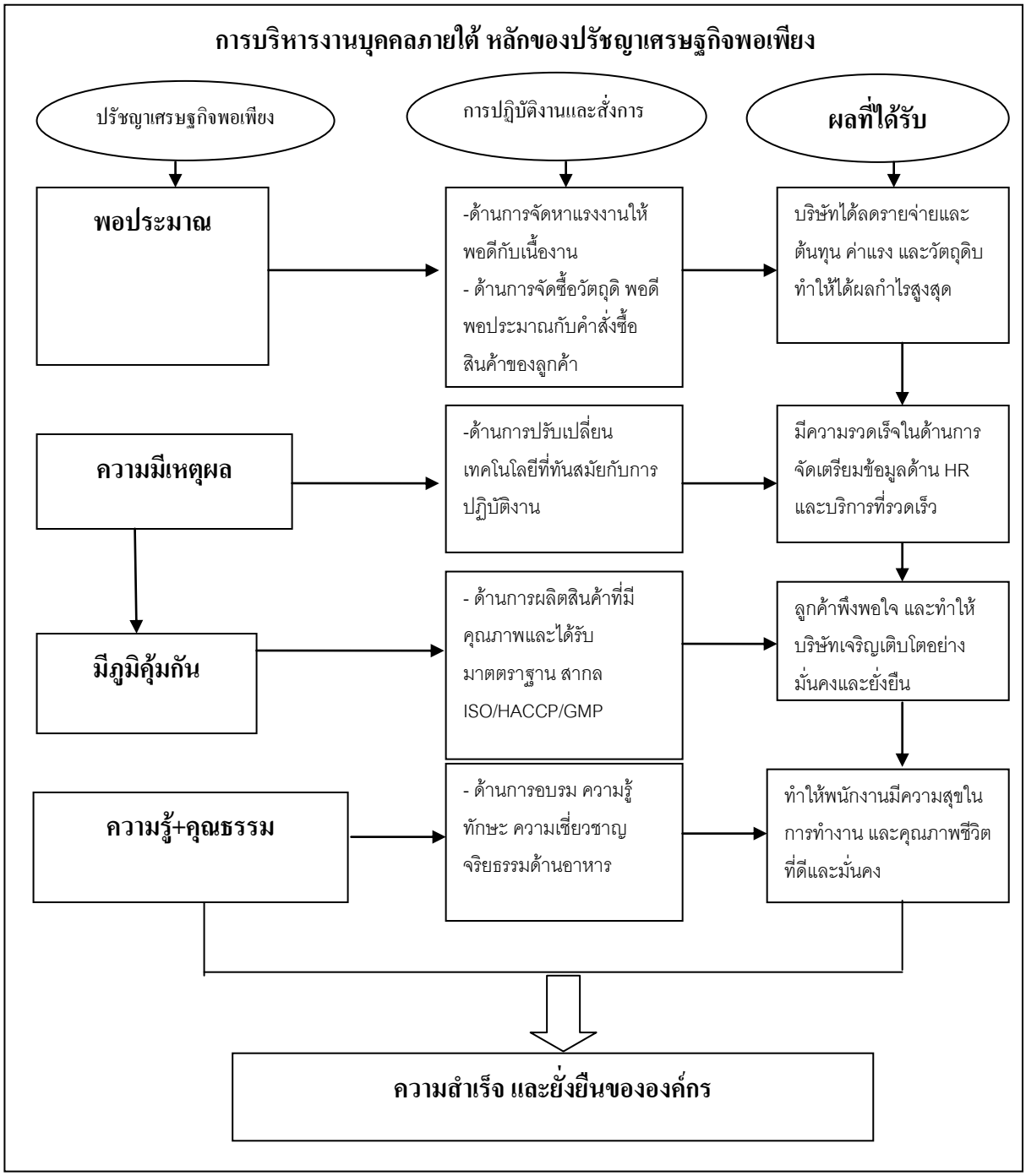

ผู้วิจัยอภิปรายผลโมเดลการบริหารงานบุคคลสรุปได้ดังนี้

สรุปตามรูปแบบใหม่ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาใหม่ตามกรอบแนวคิดใหม่ได้ว่า 1. พอประมาณ แนวคิดตนเองในด้านการจัดหาแรงงานให้พอดีกับเนื้องาน ด้านการจัดซื้อวัตถุดิ พอดี พอประมาณกับคำสั่งซื้อสินค้าของลูกค้าเพื่อบริษัทได้ลดรายจ่ายและต้นทุน ค่าแรง และวัตถุดิบ ทำให้ได้ผลกำไรสูงสุด 2. ความมีเหตุผล มีแรงจูงใจในด้านการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีที่ทันสมัยกับการปฏิบัติงานบริษัทจะได้ปฏิบัติงานที่มีความรวดเร็วในด้านการจัดเตรียมข้อมูลด้านทรัพยากรบุคคล และบริการที่รวดเร็ว 3. มีภูมิคุ้มกัน ทัศนคติ +ค่านิยม ในด้านการผลิตสินค้า

ที่มีคุณภาพและได้รับมาตตราฐาน สากล ISO/HACCP/GMP เพื่อลูกค้าพึงพอใจ และทำให้บริษัทเจริญเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน 4. ความรู้+คุณธรรม ด้านการอบรม ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ จริยธรรมด้านอาหารทำให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน และคุณภาพชีวิตที่ดีและมั่นคงประสบความสำเร็จความสำเร็จ และยั่งยืนขององค์กร

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาการขาดแคลน กำลังผล หรือการขาดคนแรงงาน เป็นบางช่วงเวลาแต่ได้รับการแก้ไขโดยการวางแผนและวางนโยบาย การบริหารอย่างมีระบบที่ดีมาใช้ในองค์กรเพื่อให้พนักงานปฏิบัติไปในแนวเดียวกันเพื่อสะดวกและรวดเร็วในการบริหารงานในองค์กร จากผู้บริหารมืออาชีพและมือประสบการณ์

2. ปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์ ด้านอาหาร (Food sine) เพิ่มเติมเพื่อรองรับการขยายตัวขององค์กรในอนาคต และทำให้ผู้วิจัยได้คิดสร้างรูปแบบ การบริหารงานทรัพยากรบุคคลให้กับองค์กรตนเองโดยยึดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3ห่วง 2 เงื่อนไขมาปรับใช้กับการบริหารงานจัดการที่ดีให้องค์กรมีความมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

1. ควรศึกษาด้านการวางแผน (PLANNING) ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในมุมมองใหม่ๆเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยและอนาคตเพื่อรองรับกับทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธผลอย่างยั่งยืน

2. ควรศึกษาด้านการสรรหาและการคัดเลือก (RECRUITMENT&SELECTION) ให้ได้ด้วยตนเองและพึงพาผู้อื่นให้น้อยที่สุดเพื่อสร้างจุดแข็งขององค์ให้มากทุกด้านถ้าสามารถทำได้

3. ควรศึกษาด้านการธำรงรักษา (RETENTION) และเข้าถึงจิตใจของพนักงานว่าต้องการอะไรในชีวิตหรือควรมอบสวัสดิการให้ครบทุกด้านของปัจจัย4 ที่มนุษย์พึงมีพึงได้ในขั้นพื้นฐานของชีวิต แก่พนักงานในองค์กรให้ครบจะเป็นการดีที่สุดที่จะสามารถธำรงรักษาพนักงานไว้ได้ดีเยี่ยม

4. ควรศึกษาด้านการประเมินผล (PERFORMANCE APPRAISAL)ให้ได้มาตราฐานสากลมากที่สุดเพื่อลดหรือตัดปัญหาอย่างสิ้นเชิง

รายการอ้างอิง

นิสดารก์ เวชยานนท์. (2554). **การบริหารทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มมูลค่า**. กรุงเทพมหานคร: โกลเด้นท์ไทม์ พริ้นติ้งจำกัด.

อำพล เสนาณรงค์. (2542). **ทิศทางการพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง.** สถาบันวิจัยพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2555). **"เศรษฐกิจพอเพียง".** ค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2558 จาก www.google.com.

สิทธิของผู้ป่วยในกรณีการุณยฆาตของประเทศไทย

PATIENT'S RIGHT TO EUTHANASIA IN THAILAND

อัจฉรา ชินนิยมพาณิชย์

อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชธานี

E-mail: ascharachin@yahoo.com

ดร.อิสระพัฒน์ ธีรพัฒน์สิริ

อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชธานี

E-mail: issarabhath@gmail.com

ผศ.ดร.จำลอง ชูโต

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี

E-mail: chamlongchuto@hotmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันวิทยาการด้านการแพทย์ต่างๆ เจริญก้าวหน้าขึ้นมาก จนกระทั่งพบได้ในหลายกรณีกรณีที่ผู้ป่วยอยู่ในระยะสุดท้ายของชีวิตที่มีความทุกข์ทรมานจากความเจ็บปวดหรือจากการเป็นคนไร้ความสามารถ มีเจตจำนงอย่างแน่วแน่ที่จะจบชีวิตและไม่รับการรักษาต่อ ซึ่งเจตนารมณ์ดังกล่าวอาจขัดแย้งกับจรรยาบรรณาของแพทย์ที่จะไม่ทำลายชีวิตผู้ใด หรืออาจกล่าวได้ว่าสิทธิของผู้ป่วยที่ต้องการปฏิเสธการรักษาและต้องการจบชีวิตอาจทำให้เกิดปัญหากับแพทย์ในการตัดสินใจในแนวทางการรักษาระหว่างการประคับประคองชีวิตผู้ป่วยไว้ทุกวิถีทางโดยไม่คำนึงถึงค่าใช้จ่ายใดๆ ซึ่งขัดกับความประสงค์ของผู้ป่วย หรือควรกระทำการุณยฆาตตามความประสงค์ของผู้ป่วย

สิทธิของผู้ป่วยในกรณีการุณยฆาตมีการนำคดีขึ้นสู่ศาลทั้งในระดับประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และในระดับระหว่างประเทศคือ ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Court of Human Rights) ซึ่งแต่ละกรณีเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์และเป็นที่สนใจของสังคมเป็นอย่างยิ่ง หลายประเทศคัดค้านแต่ในหลายประเทศสนับสนุนการกระทำดังกล่าวโดยมีการออกกฎหมายรับรองสิทธิของผู้ป่วย จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาถึงขอบเขตการรับรองสิทธิดังกล่าวในประเทศไทยเพื่อหาแนวทางสำหรับผู้ป่วยในระยะสุดท้ายของชีวิตในกรณีการุณยฆาต ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้จะแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 หัวข้อได้แก่ การุณยฆาต ความรับผิดทางกฎหมายของการุณยฆาต แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนต่อสิทธิของผู้ป่วยในกรณีการุณยฆาต และสิทธิของผู้ป่วยกรณีการุณยฆาตในประเทศไทย

คำสำคัญ : สิทธิของผู้ป่วย การุณยฆาต

ABSTRACTS

Nowadays, medical knowledge has been developed until there are many cases that the patients in last state of life who are suffering from pain and being disabled have strong wills to die. However, these wills are critically conflict with the doctors' ethic which is no medical doctor who intends to end someone's life. In this case, the right of the patient who voluntary refuses all kind if medical cure and intends to die will be a conflict with physician's decisions whether saving and curing his patients with all possible methods regardless medical expenses which is obviously opposite to patient's will or provide euthanasia according to his patient's will.

Patient's right to euthanasia is highly controversial and is frequently brought a case to lawsuit in many countries such as the United States of America and in international aspect in the European Court of Human Rights. Every case is in critical and society's interest. Some countries oppose and some countries support to euthanasia by enacting law to reaffirm this right of the patient. The researcher is eager to study in scope and possibility of this patient's right. Also to study for Thailand's policy and guidelines for last state patients to euthanasia. This paper is consisting of 4 main chapters; Euthanasia, Legal Liability of Euthanasia, Concepts of Human Rights towards Patient's rights to Euthanasia, and Patient's rights to Euthanasia in Thailand.

KEYWORDS : Patient's Right, Euthanasia

บทนำ

องค์การอนามัยโลกได้ตีพิมพ์เอกสารเกี่ยวกับสุขภาพที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน อันเนื่องมาจากวิวัฒนาการทางชีววิทยาและการแพทย์ มีความตอนหนึ่งว่า "เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเสมอ เมื่อผู้ป่วยอยู่ในระยะสุดท้ายของชีวิตที่มีความทุกข์ทรมานจากความเจ็บปวดหรือจากการเป็นคนไร้ความสามารถ ซึ่งเขามีความปรารถนาอย่างแน่วแน่ที่จะตายในสถานการณ์เช่นนั้น และเป็นที่ยอมรับกันว่า แม้แพทย์จะไม่เจตนาทำลายชีวิตผู้ใด แพทย์ก็ควรทำหน้าที่ที่ต้องช่วยให้ผู้ป่วยสบายใจว่าเขาจะตายโดยไม่เจ็บปวดและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งที่แพทย์รู้อยู่แล้วว่าวิธีการช่วยนั้นอาจเป็นการเร่งให้ผู้ป่วยสิ้นชีวิตเร็วขึ้นก็ตาม" หากเป็นกรณีดังกล่าว สิทธิของผู้ป่วยที่ต้องการปฏิเสธการรักษาและต้องการจบชีวิตอาจทำให้เกิดปัญหากับแพทย์ในการตัดสินใจในแนวทางการรักษาระหว่างการประคับประคองชีวิตผู้ป่วยไว้ทุกวิถีทางโดยไม่คำนึงถึงค่าใช้จ่ายใดๆ ซึ่งขัดกับความประสงค์ของผู้ป่วย หรือควรกระทำการุณยฆาตตามความประสงค์ของผู้ป่วย

สิทธิของผู้ป่วยในกรณีการุณยฆาตมีการนำคดีขึ้นสู่ศาลทั้งในระดับประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และในระดับระหว่างประเทศคือ ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Court of Human Rights) ซึ่งแต่ละกรณีเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์และเป็นที่สนใจของสังคมเป็นอย่างยิ่ง หลายประเทศคัดค้านแต่ในหลายประเทศสนับสนุนการกระทำดังกล่าวโดยมีการออกกฎหมายรับรองสิทธิของผู้ป่วย สำหรับประเทศไทยผู้วิจัยได้ศึกษาถึงขอบเขตการรับรองสิทธิดังกล่าวว่ามีอยู่เพียงใด มีปัจจัยใดบ้างที่รับรองสิทธิของผู้ป่วย และมีปัจจัยใดบ้างที่เป็นการจำกัดการใช้สิทธิดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ทราบและเข้าใจแนวคิดและทัศนะต่อสิทธิที่จะทำให้ตนเองตายทั้งในกรณีการุณยฆาตของผู้ป่วย รวมถึงขอบเขตการรับรองสิทธิดังกล่าวของผู้ป่วยว่ามีอยู่เพียงใด มีปัจจัยใดบ้างที่รับรองสิทธิของผู้ป่วย และมีปัจจัยใดบ้างที่เป็นการจำกัดการใช้สิทธิดังกล่าว นอกจากนี้ยังสามารถวิเคราะห์ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อขอบเขตการใช้สิทธิของผู้ป่วยในกรณีการุณยฆาตในประเทศไทย

วิธีการดำเนินวิจัย

ในการศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากกฎหมาย พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ตราสารระหว่างประเทศ บทความในวารสาร งานเขียนในหนังสือวิชาการของไทยและต่างประเทศ ตลอดจนการสืบค้นข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เนต (Website) ของหน่วยงานต่างๆทั้งในและต่างประเทศ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. การุณยฆาต (Euthanasia)

1.1 นิยามและความหมาย

ก. ความหมายตามศัพท์ดั้งเดิมในภาษากรีก หมายถึง การปล่อยให้คนตายได้ตายดี ไม่ว่าจะด้วยความมีศักดิ์ศรี ปราศจากความทรมาน หรือด้วยเกียรติยศ (Urofsky Melvin, The Right to Die, หน้า 21) (Eu หมายถึง ดี (well, good) และ Thanatos หมายถึง ความตาย (death), Euthanasia จึงหมายถึง การตายดี หรือ Good Death) (Kieffer George H., Bioethics: A Textbook of Issues, หน้า 216)

ข. ความหมายตาม Black's Law Dictionary "การุณยฆาต คือ การกระทำหรือการปฏิบัติของการก่อให้เกิดหรือเร่งการตายของบุคคลที่ทุกข์ทรมานจากโรคที่ไม่สามารถรักษาได้หรืออาการของโรคในระยะสุดท้ายโดยเหตุแห่งความเมตตาสงสาร" (Gerner. Byan A., Black's Law Dictionary, หน้า 634)

กล่าวโดยรวม คือ การทำให้ผู้อื่นตายอย่างสงบ หรือ Mercy Killing ซึ่งมีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับการอัตวินิบาตกรรม กล่าวคืออัตวินิบาตกรรมเป็นการกระทำที่ผู้กระทำทำต่อชีวิตของตนโดยมีเหตุผลได้จากหลายสาเหตุรวมถึงความเจ็บป่วยด้วย แต่การุณยฆาตคือการกระทำที่กระทำโดยบุคคลอื่นต่อผู้ป่วยโดยมีสาเหตุมาจากความเจ็บป่วยเพียงอย่างเดียว

1.2 ประเภทของการุณยฆาต

ก. แบ่งตามความเจตนาของผู้ป่วย สามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภท (Urofsky Melvin, The Right to Die, หน้า 61)คือ

1. ผู้ป่วยไม่สมัครใจ (Involuntary Euthanasia) หมายถึง การทำให้ผู้ป่วยตายโดยสงบโดยที่ผู้ป่วยไม่ได้ร้องขอ หรือผู้ป่วยอยู่ในสภาวะที่ไม่รู้สึกตัว ไม่อาจร้องขอได้ หรือผู้ป่วยเป็นเด็กเกิดใหม่ที่พิการ

2. ผู้ป่วยสมัครใจ (Voluntary Euthanasia) หมายถึง การที่ผู้ป่วยร้องขอให้มีการจัดการให้เขาได้ตายอย่างสงบ เพื่อให้พ้นจากความทรมานจากโรคหรือความพิการ

ข. แบ่งตามการกระทำของผู้กระทำ สามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภท (Tulloch Gail, Euthanasia – Choice and Death and Death, หน้า 33-34) คือ

1. Active (หรือ Positive) Euthanasia ได้แก่ ความตายของผู้ป่วยที่เกิดจากการจงใจลงมือกระทำ เช่น การฉีด การให้ยาเกินขนาดเพื่อให้ผู้ป่วยจบชีวิต

2. Passive (หรือ Negative) Euthanasia ได้แก่ ความตายของผู้ป่วยที่เกิดจากการจงใจละเว้นหรือการระงับการรักษา ดูแลเพื่อการประคองชีวิต เช่น งดให้ยาปฏิชีวนะ งดให้น้ำ งดให้อาหาร หรือเครื่องมือช่วยหายใจ ซึ่งปัจจุบันมีการปฏิบัติกันทั่วไปในสถานพยาบาลโดยใช้รหัส “90” ในการรักษาพยาบาลผู้ป่วย ซึ่งหมายถึง ไม่ต้องรักษาอีกต่อไปแล้ว

จากเกณฑ์การแบ่งข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ประเภทของการุณยฆาตมี 4 ประเภท คือ

1. Involuntary Active Euthanasia คือ การจงใจลงมือกระทำให้ผู้ป่วยตายโดยที่ผู้ป่วยไม่ได้แสดงความปรารถนาให้เป็นเช่นนั้น

2. Involuntary Passive Euthanasia คือ การที่ระงับการรักษาเพื่อให้การตายของผู้ป่วยเกิดขึ้นโดยที่ผู้ป่วยไม่ได้แสดงความปรารถนาให้เป็นเช่นนั้น

3. Voluntary Active Euthanasia คือ การจงใจลงมือกระทำให้ผู้ป่วยตาย เช่น ฉีดสารพิษให้แก่ผู้ป่วยโดยที่ผู้ป่วยร้องขอให้ทำ

4. Voluntary Passive Euthanasia คือ การที่ระงับการรักษาเพื่อให้การตายของผู้ป่วยเกิดขึ้นโดยที่ผู้ป่วยร้องขอให้ทำ

1.3 สาเหตุของการุณยฆาต

ระดับการยอมรับการุณยฆาตมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ แต่โดยทั่วไปส่วนใหญ่จะยอมรับได้กับกรณีการที่ระงับการรักษาเพื่อให้การตายของผู้ป่วยเกิดขึ้นโดยที่ผู้ป่วยร้องขอให้ทำ (Voluntary Passive Euthanasia) สำหรับการจงใจลงมือกระทำให้ผู้ป่วยตายโดยที่ผู้ป่วยร้องขอให้ทำ (Voluntary Active Euthanasia) นั้นบางประเทศก็ยอมรับได้และบัญญัติเป็นกฎหมายชัดเจน โดยการที่จะกระทำการุณยฆาตได้นั้น อาจทำได้โดยมีสาเหตุจากผู้ป่วยโดยตรง ดังต่อไปนี้ คือ ความเจ็บป่วยที่ไม่มีทางรักษา อาการโรคอยู่ในระยะสุดท้าย ความหมดหวังในการดำรงชีวิตอยู่อย่างขาดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และปัญหาด้านเศรษฐกิจ

1.4 ทัศนะคติทางจริยธรรม

กรณีการุณยฆาต ที่ประชุมสามัญของแพทยสมาคมในค.ศ. 2002 ณ กรุงวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา มีมติยืนยันว่า “การุณยฆาต เป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักจริยธรรมทางการแพทย์ และเรียกร้องให้องค์กรวิชาชีพและแพทย์ในประเทศสมาชิกไม่ให้มีส่วนร่วมในเรื่องนี้ แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะชอบด้วยกฎหมาย ไม่เป็นความผิดอาญาในประเทศสมาชิกบางประเทศก็ตาม” นอกจากนี้การุณยฆาตยังเป็นการขัดต่อคำปฏิญาณฮิปโปรเครติส ซึ่งเป็นแนวจริยธรรมของแพทย์ทั่วโลกที่ว่า “แพทย์มีหน้าที่ดูแลรักษาเพื่อประโยชน์ของผู้ป่วย จะไม่กระทำการใดๆที่ทำให้ผู้ป่วยได้รับอันตราย จะไม่มอบยาพิษที่ทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายแม้ว่าผู้ป่วยต้องการก็ตาม” แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติก็ได้ทำกันอยู่บ้างโดยเฉพาะในสถานพยาบาลที่รับผู้ป่วยหนัก ญาติผู้ป่วยไม่สามารถทนเห็นความทุกข์ทรมานของผู้ป่วยได้จึงขอร้องแพทย์ให้ปิดเครื่องช่วยชีวิตและให้ผู้ป่วยตายอย่างสงบ

แพทย์ พยาบาล และญาติผู้ป่วยอาจประสานมือกัน "สามมือประสาน" เพื่อดึงเอาเครื่องช่วยชีวิตออกจากผู้ป่วย (อำนวย ยัสโยธา, ปัญหาจริยศาสตร์เชิงวิพากษ์, หน้า 128)

2. ความรับผิดทางกฎหมายของการุณยฆาต

ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า "คนเรานั้นเกิดมาแล้วต้องตายทุกคน ฆ่าก็ตาย ไม่ฆ่าก็ตาย การฆ่าจึงเป็นการทำให้ตายก่อนเวลาธรรมดาของเขาเหล่านั้น คนที่จวนจะตายเพราะอายุหรือโรคหรือถูกทำร้ายจะตายอยู่แล้ว ถ้าใครทำให้ตายเร็วขึ้นก็เป็นการฆ่า" (จิตติ ติงศภัทิย์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3, หน้า 2025) หลักกฎหมายอาญาของไทย ไม่ถือว่าการฆ่าผู้อื่น การฆ่าด้วยความเมตตาสงสารเป็นสิทธิอย่างหนึ่งที่แพทย์สามารถกระทำได้ เนื่องจากการฆ่าผู้อื่นไม่ว่าจะกระทำไปโดยเจตนา ไม่เจตนา ประมาทเลินเล่อ หรือมีเหตุจูงใจที่ดี มีเจตนาดีมีมนุษยธรรมต่อผู้ที่ตนฆ่าเพราะไม่อยากให้ผู้นั้นทนทุกข์ทรมานอีกต่อไป แม้ว่าผู้ที่ถูกฆ่าจะหึความยินยอมไว้ก่อนแล้วก็ตาม หากไม่มีกรณีที่เข้าข้อยกเว้นของกฎหมายที่สามารถยกมาอ้างได้ เช่น เหตุป้องกัน กระทำโดยจำเป็น หรือกฎหมายให้อำนาจในการกระทำเช่นนั้น การฆ่าผู้อื่นถือว่าเป็นความผิด ผู้กระทำต้องรับโทษทางอาญา

สำหรับกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกานั้น กรณี Involuntary Active Euthanasia แพทย์จะต้องรับผิดฐานฆาตกรรมเพราะการกระทำดังกล่าวของแพทย์ไม่ได้แตกต่างจากการกระทำของฆาตกรอื่นๆ ที่มีเจตนาให้ผู้ป่วยตายโดยขัดต่อเจตนารมณ์ของคนไข้ แม้ว่าจะทำเพื่อมิให้คนไข้ต้องทุกข์ทรมานก็ตาม แต่หากเป็นความปรารถนาของคนไข้ในกรณี Voluntary Active Euthanasia อาจพิจารณาได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการฆ่าตัวตายของคนไข้ แพทย์ผู้กระทำจึงไม่มีความผิดฐานฆาตกรรม แต่จะมีความผิดฐานช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริมให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย สำหรับกรณี Passive Euthanasia นั้นหากแพทย์ได้รับความยินยอมจากคนไข้ โดยแพทย์ได้แจ้งข้อมูลให้คนไข้ทราบและเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว (Informed Consent) แพทย์จะไม่มีความรับผิดทางอาญา (Kieffer George H., Bioethics: A Textbook of Issues, หน้า 216-217)

การุณยฆาตนี้ แม้ว่าผู้กระทำจะมีความผิดฐานฆ่าคนตายตามที่กล่าวมาแล้ว แต่บางประเทศก็ถือว่าเป็นความผิดที่มีโทษเบาลง โดยบัญญัติไว้ในกฎหมาย เช่น สวิสเซอร์แลนด์ เยอรมัน อินเดีย (จิตติ ติงศภัทิย์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3, หน้า 1827) และประเทศที่ใช้ระบบ Common Law โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา แม้ว่าในทางทฤษฎีผู้กระทำจะมีความผิด แต่ในทางปฏิบัติแล้วอาจไม่มีการฟ้องร้องหรือหากมีการฟ้องร้อง ศาลก็มักจะใช้ดุลพินิจในการลงโทษเบาที่สุดเท่าที่เป็นไปได้โดยการรอการลงโทษ (Fletcher. George P., Legal Aspects of the Decision not to Prolong Life. Moral Problem in Medicine, หน้า 262)

สำหรับประเทศออสเตรเลีย รัฐ Northern Territory ได้ออกกฎหมายเฉพาะเมื่อค.ศ. 1996 เรียกว่า "The Rights of the Terminal Ill Act" ระบุรายละเอียดให้ทำ Active Euthanasia ได้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด แต่ได้รับการวิจารณ์เป็นอย่างมาก จนในที่สุดสภาสูงได้ลงมติ 38/33 ยกเลิกกฎหมายฉบับนี้ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1999

Active Euthanasia ในบางประเทศก็ได้บัญญัติกฎหมายให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยเพื่อยุติเครื่องมือต่างๆ เพื่อให้ผู้ป่วยตายอย่างสงบ ได้แก่ ประเทศเนเธอร์แลนด์ เบลเยี่ยม และบางรัฐในสหรัฐอเมริกา เช่น รัฐโอเรกอน (The Oregon Death with Dignity Act) (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, กฎหมายการแพทย์, หน้า 178)

3. แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนต่อสิทธิของผู้ป่วยในกรณีการุณยฆาต

คำว่า "สิทธิ" หรือ "สิทธิ" นั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 อธิบายว่า คือ อำนาจอันชอบธรรม ความสำเร็จ และมีการขยายความเพิ่มเติมว่า "สิทธิ ได้แก่อำนาจ และ/หรือ ประโยชน์ซึ่งได้รับการรับรอง และ/หรือ ได้รับการคุ้มครอง" (นพนิธิ สุริยะ, สิทธิมนุษยชน. หน้า 29-35). ทั้งนี้เพื่อให้ครอบคลุมถึงสิทธิทางจริยธรรม และสิทธิทางกฎหมายเข้าไว้ด้วยกัน

สิทธิทางจริยธรรม (Moral Right) หมายถึง อำนาจโดยชอบธรรมที่มนุษย์ทุกคนพึงมีโดยเท่าเทียมกัน Kant เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันด้านคุณค่าของความเป็นมนุษย์โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอื่นมาวัด มนุษย์จึงมีอำนาจอันชอบธรรมด้านสิทธิทางจริยธรรมที่จะได้รับการปฏิบัติต่อกันอย่างมีศักดิ์ศรี เสมอภาค และเป็นอิสระในขณะที่สิทธิทางกฎหมาย (Legal Right) ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย อธิบายไว้ว่า ได้แก่ "ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้"

สิทธิทางจริยธรรมจึงมีข้อแตกต่างจากสิทธิทางกฎหมายอย่างน้อย 4 ประการ คือ 1) เป็นสิทธิทางสากล ทุกคนในโลกมีสิทธิโดยไม่มีข้อยกเว้น 2) ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน และเสมอภาค 3) เป็นสิทธิที่เปลี่ยนมือไม่ได้ และ 4) เป็นสิทธิทางธรรมชาติ ตามที่สิทธิทางจริยธรรมเป็นสิทธิทางธรรมชาติ (Natural Right) หรือสิทธิของมนุษย์ (Rights of Human) ต่อมาได้กลายมาเป็นสิทธิมนุษยชน (Human Rights) โดยจอน ลอค อธิบายว่าสิทธิพื้นฐานของมนุษย์มี 3 ประการ คือ ชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สมบัติ ซึ่งต่อมาได้เพิ่มเติมในเรื่อง มนุษย์มีสิทธิแสวงหาความสุข ต่อมาได้มีการประกาศรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ในปีพ.ศ. 2491 โดยสมัชชาสหประชาชาติ ซึ่งมีทั้งหมด 30 ข้อ และได้รับรองสิทธิต่างๆมากมาย แต่ไม่ปรากฏสิทธิที่จะตายโดยการุณยฆาตในปฏิญญาดังกล่าว

องค์การอนามัยโลกได้ตีพิมพ์เอกสารเกี่ยวกับสุขภาพที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน อันเนื่องมาจากวิวัฒนาการทางชีววิทยาและการแพทย์ มีความตอนหนึ่งว่า "เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเสมอ เมื่อผู้ป่วยอยู่ในระยะสุดท้ายของชีวิตที่มีความทุกข์ทรมานจากความเจ็บปวดหรือจากการเป็นคนไร้ความสามารถ ซึ่งเขามีความปรารถนาอย่างแน่วแน่ที่จะตายในสถานการณ์เช่นนั้น เป็นที่ยอมรับกันว่า แม้แพทย์จะไม่เจตนาทำลายชีวิตผู้ใด แพทย์ก็ควรทำหน้าที่ที่ต้องช่วยให้ผู้ป่วยสบายใจว่าเขาจะตายโดยไม่เจ็บปวดและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งที่แพทย์รู้อยู่แล้วว่าวิธีการช่วยนั้นอาจเป็นการเร่งให้ผู้ป่วยสิ้นชีวิตเร็วขึ้นก็ตาม .....สิทธิที่จะตายอาจแสดงให้เห็นได้บ่อยๆ ในกรณีที่มะเร็งแพร่กระจายทั่วตัวแล้วผู้ป่วยต้องการฆ่าตัวตาย ทำให้เกิดปัญหากับแพทย์ว่าจะพยายามประคับประคองชีวิตผู้ป่วยไว้ทุกวิถีทางโดยไม่คำนึงถึงค่าใช้จ่ายใดๆและขัดกับความประสงค์ของผู้ป่วย หรือควรจะปล่อยให้เหตุการณ์ดำเนินไปตามวิถีทางธรรมชาติ"

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การกล่าวอ้างสิทธิที่จะตายในปัจจุบันสืบเนื่องจากวิวัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่ที่มีเครื่องมือและกระบวนการช่วยยืดชีวิตผู้ป่วย (Life Sustaining Procedure) จนบางคราวผู้ป่วยตกอยู่ในสภาพ "ฟื้นก็ไม่ได้ ตายก็ไม่ลง" กล่าวคือ ผู้ป่วยต้องอาศัยเครื่องช่วยหายใจเพื่อที่จะได้รับออกซิเจน ขณะที่ผู้ป่วยอาจไม่รู้สึกตัว หรือมีโอกาสเพียงเล็กน้อยถึงไม่มีเลยที่จะฟื้นกลับมาเป็นปกติได้ กระบวนการช่วยชีวิตดังกล่าว มีผู้เห็นว่าเป็นการทำให้ความเป็นมนุษย์ลดลง (Dehumanization) ผู้ป่วยอยู่ในสภาพที่หมดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงเริ่มมีการเรียกร้องให้ผู้ป่วยหรือคนทั่วไปมี

สิทธิที่จะตายโดยปฏิเสธกระบวนการดังกล่าวได้เพื่อให้กระบวนการตายมีสภาพความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง ซึ่งสิทธิที่จะตายจึงเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนด้วย

3.1 สิทธิที่จะตายเป็นสิทธิทางธรรมชาติ

มนุษย์มีพฤติกรรมสลับซับซ้อนมากกว่าสัญชาติญาณของสัตว์ในการที่จะสละชีวิตตนเองด้วยเหตุผลต่างๆกัน มนุษย์เป็นสัตว์ที่เหนือกว่าสัตว์ทั้งปวงเนื่องจากความมีเหตุผลและสติปัญญา มนุษย์นอกจากจะยอมสละชีวิตเพื่อเหตุผลใดเหตุหนึ่งแล้ว มนุษย์ยังมีพฤติกรรมที่ทำลายชีวิตตนเองอีกด้วยตั้งแต่สมัยกรีก โรมันเป็นต้นมา ทัศนคติต่อการฆ่าตัวตายมีทั้งตำหนิและยกย่อง บางคนยอมรับว่า การฆ่าตัวตายเป็นวิธีที่สมบูรณ์ที่จะหนีพ้นไปจากความทรมาน

สิทธิที่จะตายเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่มนุษย์มีอำนาจที่จะเป็นเจ้าของชีวิตตนเองโดยสมบูรณ์ เพื่อที่จะใช้สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (Right to Life) หรือที่จะตาย (Right to Die) ได้ตามประสงค์ของมนุษย์แต่ละคน สิทธิที่จะตายหรือสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่จึงเป็นสิทธิมนุษยชนที่เท่าเทียมกัน นั่นคือการยอมรับสิทธิในการเป็นเจ้าของร่างกายตนเองของมนุษย์ รวมทั้งความมีอิสระในการตัดสินโชคชะตาของตนเอง (Right to Self-determination) หรืออาจเรียกว่า เป็นความอิสระเสรีของมนุษย์ (Human Autonomy)

สิทธิที่จะตายจึงแฝงเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นอิสระเสรีของมนุษย์นั่นเอง และได้ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 3 ที่ว่า “บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิต ในเสรีธรรม และในความมั่นคงแห่งร่างกาย”

3.2 สิทธิที่จะตายเป็นสิทธิทางกฎหมาย

ปัจจุบันหลายประเทศได้พัฒนาสิทธิที่จะตายให้เป็นสิทธิทางกฎหมาย โดยมีที่มาจากการที่รัฐเข้ามาก้าวก่ายสิทธิทางธรรมชาติของมนุษย์โดยการตรากฎหมายจำกัดสิทธิที่จะตาย โดยอาศัยบทบัญญัติข้อ 29(2) แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ที่ว่า “ในการใช้สิทธิเสรีภาพบุคคลต้องอยู่ภายใต้เพียงเช่นที่จำกัดโดยกำหนดแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมุ่งประสงค์ให้ได้มาซึ่งการยอมรับและการเคารพโดยชอบในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น และเพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดอันยุติธรรมของศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และสวัสดิการทั่วๆไปในสังคมประชาธิปไตย” กล่าวอ้างในเรื่องศีลธรรมอันดีของสังคมโดยรวม จึงได้มีการจำกัดสิทธิที่จะตาย โดยบัญญัติให้การฆ่าตัวตายเป็นความผิดทางอาญา ทั้งที่ในความเป็นจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้นในทุกกรณี โดยเฉพาะเมื่อความเจริญทางการแพทย์พัฒนามากขึ้น ปัจจัยทางสังคมเปลี่ยนไปมากจากอดีต หลายประเทศจึงริเริ่มที่จะบัญญัติให้สิทธิที่จะตายเป็นสิทธิทางกฎหมาย เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา

สิทธิที่จะตายไม่ได้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่สิทธิที่จะตายนั้น ศาลสูงได้มีคำพิพากษาว่า แฝงอยู่ในสิทธิส่วนตัว (Right of Privacy) หรือ Right to be Alone ในปีค.ศ. 965 โดยอาศัยการตีความจาก The Fourteenth Amendment ซึ่งสิทธิส่วนตัวเป็นสิทธิของปัจเจกบุคคลสามารถมีอิสรเสรีของมนุษย์ สิทธิที่จะเลือกหรือตัดสินใจซึ่งครอบคลุมไปถึงสิทธิที่จะปฏิเสธการรักษาเพื่อยืดชีวิต (Arthur Berger, Dying & Death in Law & Medicine, หน้า 83-84) นอกจากนี้ยังรวมถึงสิทธิที่จะปฏิเสธการรักษาเนื่องมาจากเหตุผลและความเชื่อทางศาสนาด้วย เช่นการไม่ยอมรับการรักษาทางการแพทย์ของกลุ่มศาสนานิกายคริสเตียน ไซแอนท์ การปฏิเสธไม่ยอมรับ

การถ่ายเลือดหรือรับเลือดของกลุ่มศาสนานิกายพยานเยโฮวา (วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, สิทธิที่จะตาย : การแพทย์ วัฒนธรรม และจริยธรรม, หน้า 180)

4. สิทธิของผู้ป่วยกรณีการุณยฆาตในประเทศไทย

ประเทศไทยไม่มีการบัญญัติสิทธิในการฆ่าตัวตายเป็นสิทธิทางกฎหมาย และไม่ยอมรับการการุณยฆาต เพราะกฎหมายอาญาบัญญัติให้แพทย์ยังคงต้องรับผิดทางอาญาอยู่ในการกระทำดังกล่าว แต่เนื่องจากเกิดปัญหาในทางปฏิบัติมากมายโดยที่ได้เห็นตัวอย่างจากต่างประเทศ และภายในประเทศเอง เช่นกรณี “สามมือประสาน”

ที่ในทางปฏิบัติก็ได้ทำกันอยู่บ้างโดยเฉพาะในสถานพยาบาลที่รับผู้ป่วยหนัก ญาติผู้ป่วยไม่สามารถทนเห็นความทุกข์ทรมานของผู้ป่วยได้จึงขอร้องแพทย์ให้ปิดเครื่องช่วยชีวิตและให้ผู้ป่วยตายอย่างสงบ แพทย์ พยาบาล และญาติผู้ป่วยอาจประสานมือกัน “สามมือประสาน” เพื่อดึงเอาเครื่องช่วยชีวิตออกจากผู้ป่วย อีกทั้งปัจจัยจากความเชื่อทางด้านพุทธศาสนา ทำให้มีการริเริ่มหาวิถีทางแก้ปัญหา โดยมีบทสรุปออกมาในเรื่องสิทธิที่จะตายดี

การตายดี คือการตายอย่างสงบ และมีสติ ซึ่งสิทธิที่จะตายดีของประเทศไทยมีความหมายแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจาก Euthanasia ของประเทศทางตะวันตกตามแบบกรณีการที่ระงับการรักษาเพื่อให้การตายของผู้ป่วยเกิดขึ้นโดยที่ผู้ป่วยร้องขอให้ทำ (Voluntary Passive Euthanasia) ซึ่งเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรมและผิดกฎหมายในประเทศไทย สิทธิในการตายดีของไทยอาจเทียบเคียงได้คล้ายกับสิทธิในการเข้าถึงธรรมะ กล่าวคือเป็นการเปิดกว้างสำหรับทุกคน แต่เป็นการเตรียมพร้อมของบุคคลในการกำหนดวิธีการรักษา เป็นการใช้สิทธิที่จะปฏิเสธการรักษาที่ไม่จำเป็นที่เพียงเพื่อยืดชีวิตออกไปโดยไม่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในรูปแบบของการทำ “Living Will” หรือที่เรียกว่า หนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายแห่งชีวิต ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 12 บัญญัติว่า

“บุคคลมีสิทธิทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตตน หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วยได้

การดำเนินการตามหนังสือแสดงเจตนาตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขได้ปฏิบัติตามเจตนาของบุคคลตามวรรคหนึ่งแล้วมิให้ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและให้พ้นจากความรับผิดทั้งปวง”

สิทธิตามพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นการรับรองสิทธิของผู้ป่วยสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับอีกด้วย โดยการทำหนังสือดังกล่าวเป็นการแสดงเจตจำนงล่วงหน้าที่จะปฏิเสธไม่รับการรักษาที่เพียงเพื่อยื้อชีวิต เช่น การฟื้นชีพเมื่อหัวใจหยุดเต้น การเจาะคอ การใช้เครื่องช่วยหายใจ นอกจากนี้ยังสามารถแจ้งความประสงค์ที่จะเสียชีวิตที่บ้าน รับการดูแลรักษาแบบประคับประคอง และการเยียวยาทางจิตใจที่จำเป็น รวมถึงการแต่งตั้งบุคคลใกล้ชิดที่จะให้เป็นผู้แสดงเจตนาแทนผู้ป่วยในกรณีที่ผู้ป่วยไม่มีสติสัมปชัญญะ แต่อย่างไรก็ตามการที่ผู้ป่วยจะใช้สิทธิดังกล่าว ผู้ป่วยจะต้องได้รับข้อมูลการรักษาที่ถูกต้องครบถ้วน ดังนั้นจึงควรมีการนำแนวทางที่ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกามากำหนดเพิ่มเติม

กล่าวคือ แพทย์จะต้องชี้แจงให้ข้อมูลที่ครบถ้วนแก่ผู้ป่วย และผู้ป่วยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลนั้นเป็นอย่างดี (Inform Consent) ก่อนที่ผู้ป่วยจะตัดสินใจเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อเสนอแนะ

สิทธิของผู้ป่วยในกรณีการุณยฆาตเป็นสิทธิมนุษยชนของทุกคนแต่เนื่องจากเป็นการใช้ที่ขัดกับสิทธิในการดำรงชีวิตและเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม รวมถึงประเด็นด้านศีลธรรมและจริยธรรม การใช้สิทธิดังกล่าวจึงควรมีขอบเขต คือ ห้ามอย่างเด็ดขาดในกรณีที่ผู้ป่วยไม่ให้ความยินยอม เพราะการใช้สิทธิที่จะตายควรเป็นการใช้สิทธิของเจ้าของชีวิตนั้นเอง และสำหรับกรณีที่ผู้ป่วยให้ความยินยอมหรือสมัครใจ ก็ไม่ได้เป็นการใช้สิทธิที่จะตายที่สมควรในทุกกรณี ควรจะต้องมีการพิจารณาเป็นรายกรณีไป เนื่องจากเป็นการใช้สิทธิที่จะกระทบต่อสิทธิของผู้อื่น ซึ่งได้แก่แพทย์หรือบุคคลใกล้ชิดในกรณีที่ต้องกระทำการ หรือละเว้นกระทำการให้ผู้ป่วยตาย เพราะกฎหมายก็ยังคงบัญญัติความผิดของผู้กระทำอยู่ อีกทั้งต้องคำนึงถึงหลักศีลธรรม จริยธรรมของบุคคลที่ต้องกระทำด้วย

ขอบเขตและทางออกที่ดีที่สุดสำหรับการใช้สิทธิของผู้ป่วยนี้ ผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวทางที่ประเทศไทยกำลังดำเนินการปรับใช้อยู่ การแสดงเจตนาล่วงหน้าเป็นการแสดงออกซึ่งการตัดสินใจที่อยู่ในภาวะอิสระ ไม่มีความกดดัน ผู้แสดงเจตนามีสติสัมปชัญญะครบถ้วนทุกประการ บุคลากรทางการแพทย์ไม่กระอักกระอ่วนใจในการปฏิบัติตามความจำนงเพราะไม่ได้เป็นการการุณยฆาต ไม่ขัดต่อจริยธรรมของแพทย์ ญาติที่ต้องทำการตัดสินใจแทนมีความแน่ใจว่าสิ่งที่ตนตัดสินใจเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ต้องรู้สึกผิดหรือรู้สึกบาป เพราะเป็นการเคารพสิทธิของผู้ป่วยตามหนังสือแสดงเจตนา เป็นส่วนหนึ่งที่ผู้ป่วยประสงค์จะใช้สิทธิที่จะตายดีและมีศักดิ์ศรี ดังนั้นจึงสมควรเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเพื่อให้ผู้ป่วยทราบถึงสิทธิของตนเองและสามารถนำเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

รายการอ้างอิง

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. 2524. **คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคบทบัญญัติทั่วไป.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นพนิธิ สุริยะ. 2549. **สิทธิมนุษยชน : แนวคิดและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประทีป มากมิตร. 2530. "การศึกษาอัตวินิบาตกรรมในแง่ที่เป็นปัญหาทางจริยธรรม". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประทีป อ่าววิจิตรกุล. 2551. **ฟ้องแพทย์ฉบับคดีดัง.** กรุงเทพฯ : ปณรัชช

ประพัฒน์พงศ์ สุคนธ์. 2529. "การยกเว้นความรับผิดในการทำให้ผู้ป่วยตายด้วยความสงสาร". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. 2515. "การเกิดและการตาย." **วารสารกฎหมายนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,** 2515, 4: 59-60 .

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. 2537. **สิทธิผู้ป่วย.** กรุงเทพฯ : คบไฟ.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. 2546. **กฎหมายการแพทย์ : ความรับผิดทางกฎหมายของผู้ประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุข.** กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

วิไลวรรณ ชัยรัตนมโนกร. 2540. "แนวคิดด้านกฎหมายและการยอมรับของนักกฎหมายต่อการทำให้ผู้ป่วยที่สิ้นหวังตายอย่างสงบ". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ. 2541. **พินัยกรรมชีวิต (Living Will Declaration).** กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สันต์ หัตถีรัตน์. 2542. **สิทธิที่จะอยู่หรือตายและการดูแลผู้ป่วยที่หมดหวัง.** กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. 2552. **ก่อนวันผลัดใบ.** (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : เอมี่ เอ็นเตอร์ไพรส์.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส.2546. **กฎหมายการแพทย์.** (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

อรพรรณ ศรีสุขวัฒนา. 2548. **ตายอย่างมีศักดิ์ศรี.** (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.

อำนวย ยัสโยธา. 2541. **ปัญหาจริยศาสตร์เชิงวิพากษ์.** สงขลา : มาสเตอร์พีส.

Arthur Berger. 1993. **Dying & Death in Law & Medicine.** London: Praeger.

Petrinovich Lewis. 1996. **Living and Dying Well.** New York: Plenum Press.

Singer Peter. 1995. **Rethinking Life and Death**. Great Britain: Oxford University Press.

Tulloch Gail. 2005. **Euthanasia – Choice and Death and Death**. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Urofsky Melvin. 1996. **The Right to Die.** New York : Garland Publishing.

ปัญหาและอุปสรรคในการทำฟาร์มโคนมของเกษตรกรในอำเภอป่าพะยอมจังหวัดพัทลุง

PROBLEMS AND THREATS OF DAIRY FARMING IN PAPAYOM DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE

วินันท์ ทวิสุวรรณ

นิสิตสาขาการจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างยั่งยืน คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน

มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

E-mail: winan_068_@hotmail.com

อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี

อาจารย์ สาขาสัตวศาสตร์ คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน

E-mail: adcharatt@gmail.com

วีระศักดิ์ คงฤทธิ์

อาจารย์ สาขาเศรฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

E-mail: Weerasak.k@psu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำฟาร์มโคนมของเกษตรกรในอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุงโดยใช้วิจัยเชิงสำรวจด้วยวิธีการสำมะโนจากประชากรทั้งหมดจำนวน 20 ฟาร์ม ระหว่าง เดือน มกราคม ถึงเดือน มิถุนายน 2558 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ปัญหาที่เกษตรกรเห็นว่ามีผลกระทบต่อฟาร์มของตนแบบประเมินค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ผลการศึกษาพบว่าไม่มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับมาก แต่มีปัญหาในระดับปานกลาง 5 รายการ ระดับน้อย 20 รายการและระดับน้อยที่สุด 7 รายการ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นปัญหาที่เกษตรกรมีความเห็นว่ามีผลกระทบ เป็นอันดับแรกที่จะเกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา ซึ่งเกษตรกรและหน่วยงานส่งเสริมควรตระหนักเพื่อเตรียมการระวังป้องกัน

คำสำคัญ : ปัญหาอุปสรรค ฟาร์มโคนม เกษตรกรรายย่อย

ABSTRACT

The purposes of this research were to study on problems and threats of dairy farming in Papayom District, Phatthalung Province. This study used the survey experiment by the census of a total population of 20

farms during January to June 2558. Interview a farmer questionnaires was a 5-point Likert scales. Analyses of data were evaluated using the frequency, percentage, arithmetic, standard deviation, maximum and minimum values. The results showed that there were no problem in the highest level and the high level, but there were problems in the medium level 5 items. There were problems in the low level 20 items and there were problems in the minimum level 7 items. The climate change was the first problem that affected the farmer. It will cause other problems, according to which farmers and promotion agencies should be careful to prepare the defense.

KEYWORDS : problems, dairy farm, smallholders.

บทนำ

การเลี้ยงโคนมในประเทศไทยเริ่มมีความชัดเจนตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) เมื่อรัฐบาลส่งเสริมการเลี้ยงโคนมอย่างเต็มที่ประกอบกับปริมาณน้ำนมดิบที่ผลิตได้ในประเทศยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงเกิดแรงจูงใจให้เกษตรกรและภาคเอกชนหันมาประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมเพิ่มขึ้น มีการพัฒนาสายพันธุ์และจัดระบบการเลี้ยงเป็นเชิงอุตสาหกรรม จนทำให้ประสิทธิภาพการผลิตสูงขึ้น การเลี้ยงโคนมกระจายอยู่ทั่วทุกภาค โดยในภาคกลางมีการเลี้ยงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70 ของปริมาณการเลี้ยงโคนมทั่วประเทศ รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและภาคใต้ตามลำดับ จังหวัดที่มีการเลี้ยงโคนมมากเป็นอันดับหนึ่งของภาคใต้คือจังหวัดพัทลุง (สถาบันอาหาร, 2557)

การเลี้ยงโคนมได้เข้ามามีบทบาทและเป็นอาชีพหนึ่งของเกษตรกรในจังหวัดพัทลุงมาตั้งแต่ พ.ศ. 2518 และในปี พ.ศ. 2520 เกษตรกรในจังหวัดพัทลุงร่วมกับกรมปศุสัตว์ จัดหาโคพันธุ์ผสมมาเลี้ยงเป็น จุดเริ่มของการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ปี พ.ศ. 2524 องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง ได้จัดงบประมาณ จำนวน 200,000 บาท จัดซื้อพันธุ์โคนม 20 ตัวเพื่อให้เกษตรกรเช่าซื้อ และในช่วงเวลานั้นปริมาณและน้ำนมดิบ เพิ่มมากเกินความต้องการ ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาการจำหน่ายน้ำนมดิบ ปี พ.ศ. 2525 กรมปศุสัตว์สำรวจข้อมูลเบื้องต้นเพื่อจัดทำโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจังหวัดพัทลุง จากข้อมูลการสำรวจด้านสภาพแวดล้อมของจังหวัดพัทลุง ทำให้กรมปศุสัตว์มีความแน่ใจว่า จังหวัดพัทลุงสามารถส่งเสริมการเลี้ยงโคนมได้อย่างแน่นอน จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในภาคใต้ตอนล่างจังหวัดพัทลุงขึ้น ปี พ.ศ. 2526 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดงบประมาณให้กรมปศุสัตว์ เพื่อสร้างโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นม เพื่อรองรับโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในจังหวัดพัทลุง โรงงานมีการเปิดดำเนินการเมื่อปี พ. ศ. 2529 (ยุพิรพรรณ ศิริวัธนนุกูล และคณะ, 2543) การเลี้ยงโคนมในจังหวัดพัทลุง มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงรูปแบบ จากรูปแบบการเลี้ยงที่เป็นฟาร์มขนาดเล็กปรับเปลี่ยนเป็นฟาร์มขนาดกลาง และขนาดใหญ่ขึ้น ในการเลี้ยงโคนมโดยเกษตรกรมีปัญหาหลายประการทำให้มีเกษตรกรหลายรายได้ยุติการเลี้ยงแล้วหันไปประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างอื่น ผู้เลี้ยงโคนมรายใหม่และประชากรโคนมมีการเพิ่มขึ้นน้อยมาก (สำนักงานเศรษฐกิจ, 2557)

ซึ่งการศึกษาปัญหาอุปสรรคในการทำฟาร์มโคนมของเกษตรกรในพื้นที่จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคนมในจังหวัดพัทลุงเป็นอาชีพที่ยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนผู้ที่สนใจสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเข้ามาประกอบอาชีพได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมและปัญหาอุปสรรคในการทำฟาร์มโคนมของเกษตรกรในอำเภอป่าพะยอม จ.พัทลุง

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

สมมุติฐานในงานวิจัยนี้คือเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในอำเภอป่าพะยอมมีความคิดเห็นว่าปัญหาในการเลี้ยงโคนมทั่วไปส่งผลกระทบต่อฟาร์มของตนเองในระดับมาก

ความคิดเห็น (Opinion)ได้มีการให้ความหมายไว้ใน พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตสถาน (2524) ใน 3 ประเด็นดังนี้ 1 ข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาความคิดประกอบ ถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม 2ทัศนะหรือประมาณการที่เกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นหนึ่ง เช่นทัศนะเกี่ยวกับความเหมาะสมของนโยบายวางแผนครอบครัว 3 คำแถลงของผู้ที่ยอมรับนับถือกันว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อปัญหาที่มีผู้นำมาขอปรึกษา

สุวัฒน์ มัตราช และ สมัย ศรีหาญ (2553) ได้สรุปความหมายของความคิดเห็นไว้ว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐาน ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องในการแสดงออก ซึ่งการแสดงออกสามารถสังเกตได้ และการแสดงความคิดเห็นบุคคลหนึ่งบุคคลอื่นอาจจะไม่เห็นด้วยก็ได้

ออลพอร์ท อ้างอิงจาก ธิดารัตน์ ปลื้มจิตต์ (2551) เสนอความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่ง ของคนเกิดขึ้นตามเงื่อนไข 4 ประการคือ

1 กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการเพิ่มพูน และบูรณาการ ของการตอบสนองแนวความคิดต่างๆ เช่นความคิดเป็นจากครอบครัว โรงเรียน ครู การเรียนการสอนอื่นๆ

2 ประสบการณ์ส่วนตัวขึ้นอยู่กับความแตกต่างของบุคคล ซึ่งประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป นอกจากประสบการณ์ของคนจะสะสมขึ้นเรื่อยๆแล้ว ยังทำให้มีรูปแบบเป็นของตัวเอง ดังนั้น ความคิดเห็นบางอย่าง จึงเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคล แล้วแต่พัฒนาการและการเจริญเติบโตของคนๆนั้น

3 การเลียนแบบ การถ่ายทอดความคิดเป็นของคนบางคนได้มาจากการเลียนแบบ ความคิดเห็นของคนอื่นที่ตนพอใจ เช่น พ่อแม่ ครู พี่น้อง และคนอื่นๆ

4 อิทธิพลของกลุ่มสังคม คนย่อมมีความคิดเห็นสอดคล้องกันตามกลุ่มสังคมที่ตนอาศัย ตามสภาพแวดล้อม เช่นความคิดเห็นต่อศาสนา สถาบันต่างๆ เป็นต้น

ซึ่งงานวิจัยนี้ได้สอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรในเรื่องปัญหาที่มีผลกระทบต่อฟาร์มโคนมของตนโดยใช้ความรู้ ประสบการณ์ ทัศนะคติ ของเกษตรกรในการให้ความคิดเห็น โดยตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่าระดับปัญหาของเกษตรมีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลี้ยงโคนมของเกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

สัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบป่าพะยอม อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุงด้วยวิธีการสำมะโน(census) จากประชากรทั้งหมดที่ดำเนินการเอง จำนวน 20 ฟาร์ม ระหว่าง เดือน มกราคม ถึงเดือน

มิถุนายน 2558 เป็นการถามความคิดเห็นแต่ละปัญหาและอุปสรรคแต่ละรายการมีผลกระทบต่อฟาร์มของเกษตรกรระดับใดซึ่งปัญหาที่ได้ มาจากการพูดคุยสอบถามตัวแทนเกษตรกรและจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (rating scale) ประยุกต์ของ Likert แบ่งระดับปัญหาของเกษตรกรออกเป็น 5 ระดับ และกำหนดค่าปัญหาของแต่ละระดับดังนี้ระดับปัญหามีปัญหามากที่สุดระดับปัญหา=5 มีปัญหามากระดับปัญหา=4 มีปัญหาปานกลางระดับปัญหา=3 มีปัญหาน้อยระดับปัญหา=2 มีปัญหาน้อยที่สุดระดับปัญหา=1

คะแนนเฉลี่ยที่ได้นำมาแบ่งเป็นช่วงๆ เพื่อพิจารณาระดับปัญหาของเกษตรกรในการทำฟาร์มระดับคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 แสดงว่ามีปัญหามากที่สุด ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 แสดงว่ามีปัญหามาก ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 แสดงว่ามีปัญหาปานกลาง ระดับคะแนนเฉลี่ย1.81 – 2.60 แสดงว่ามีปัญหาน้อยและระดับคะแนนเฉลี่ย1.00 – 1.80 แสดงว่ามีปัญหาน้อยที่สุด

วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด

สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานในการทำฟาร์มของเกษตรกรรายย่อยอำเภอป่าพะยอม จ.พัทลุง

ข้อมูลฟาร์ม		จำนวน	ร้อยละ	เฉลี่ย	สูงสุด	ต่ำสุด
เจ้าของฟาร์ม	ชาย	18	90			
	หญิง	2	10			
การศึกษาเจ้าของฟาร์ม	ประถม	9	45		ป.4	ป.โท
	มัธยม	5	25			
	ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	6	30			
อายุเจ้าของฟาร์ม	30-40	2	10	49.75	74	35
	41-50	10	50			
	51-60	6	30			
	มากกว่า60	2	10			
สมาชิกในครัวเรือน	1-2	1	5	4.1	7	2
	3-4	13	65			
	มากกว่า 4	6	30			
แรงงานในฟาร์ม	1-2	11	55	2.55	5	1
	3-4	8	40			
	มากกว่า4	1	5			
แหล่งแรงงาน	ในครัวเรือน	16	80			
	จ้าง	4	20			
อาชีพร่วม	สวนยาง	16	80			
	สวนปาล์ม	2	10			

	สวนผลไม้	1	5			
	ปศุสัตว์	3	15			
	นอกภาคเกษตร	2	10			
พื้นที่ถือครองทำเกษตร	1-10 ไร่	2	10	28.95	80	5.5
	11-20 ไร่	7	35			
	21-30 ไร่	5	25			
	31-40 ไร่	1	5			
	มากกว่า40ไร่	5	25			
พื้นที่ในการเลี้ยงโคนม	น้อยกว่า 10 ไร่	8	40	11.7	22	0.25
	11-20 ไร่	9	45			
	21-30 ไร่	3	15			
โคนมทั้งหมด	1-20ตัว	5	25	30.4	63	8
	21-40ตัว	11	55			
	มากกว่า 40ตัว	4	20			
โครีดนม	1-10	9	45	11.25	26	4
	11-20	10	50			
	21-30	1	5			

การศึกษาลักษณะข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่ทำฟาร์มโคนม ในอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุงดังแสดงในตารางที่ 1 พบว่าเกษตรกรเจ้าของฟาร์มส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 90 เพศหญิงร้อยละ10 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 45 ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 30 และมัธยมศึกษาร้อยละ 25 เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 50 อายุระหว่าง51-60ปี ร้อยละ 30 อายุระหว่าง 30-40 ปี ร้อยละ 10 และ อายุมากกว่า60 ปี ร้อยละ 10 อายุเฉลี่ย 49.75 ปี อายุสูงสุด 74 ปี อายุต่ำสุด 35 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ มีสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คนร้อยละ 65 มีสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 4 คนร้อยละ 30 และ มีสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 5 จำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4.7 คน จำนวนสมาชิกมากสุด 7 คน จำนวนสมาชิกน้อยสุด 2 คน จำนวนแรงงานในฟาร์ม 1-2 คน ร้อยละ 55 จำนวนแรงงานในฟาร์ม 3-4 คนร้อยละ 40 และจำนวนแรงงานในฟาร์มมากกว่า 4 คน ร้อยละ5 จำนวนแรงงานในฟาร์มเฉลี่ย 2.55 คน จำนวนแรงงานในฟาร์มมากสุด 5 คน จำนวนแรงงานในฟาร์มน้อยสุด 1 คน แหล่งแรงงานในฟาร์มส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนร้อยละ 80 ใช้แรงงานจ้างร้อยละ 20 อาชีพที่ทำร่วมกับทำฟาร์มโคนมส่วนใหญ่แล้วคือทำสวนยางร้อยละ 80 ปศุสัตว์ร้อยละ 15 ทำสวนปาล์มร้อยละ10 มีอาชีพนอกภาคเกษตรร้อยละ10 และทำสวนผลไม้ร้อยละ 5 ซึ่งเกษตรกรบางรายมีการทำอาชีพร่วมมากกว่า 1 อาชีพ พื้นที่ถือครองทำเกษตรส่วนใหญ่มีพื้นที่ 11-20 ไร่ ร้อยละ 35 พื้นที่ 21-30 ไร่ร้อยละ 25 พื้นที่มากกว่า40ไร่ ร้อยละ25 พื้นที่ 1-10 ไร่ ร้อยละ10 และพื้นที่ 31-40 ไร่ร้อยละ5 พื้นที่ถือครองทำเกษตรเฉลี่ย 28.95ไร่พื้นที่มากสุด 80 ไร่พื้นที่น้อยสุด 5.5 ไร่ พื้นที่ในการเลี้ยงโคนมส่วนใหญ่ 11-20 ไร่ ร้อยละ 45 พื้นที่น้อยกว่า 10 ไร่ร้อยละ 40 และพื้นที่21-30 ไร่ร้อยละ15 พื้นที่ในการเลี้ยงโคนมเฉลี่ย 11.7 ไร่ พื้นที่มากสุด 22 ไร่ พื้นที่น้อยสุด 0.25 ไร่

โคนมทั้งหมดส่วนใหญ่มีจำนวน 21-40 ตัว ร้อยละ 55 จำนวน 1-20 ตัวร้อยละ 25 และ จำนวนมากกว่า 40 ตัวร้อยละ 20 โคนมทั้งหมดเฉลี่ย 30.4 ตัว จำนวนสูงสุด 63 ตัว จำนวนน้อยสุด 8 ตัว และโครีดนมฟาร์มส่วนใหญ่มีจำนวน 11-20 ตัวร้อยละ 50 จำนวน 1-10 ตัวร้อยละ 45 และจำนวน 21-30 ตัวร้อยละ 5 โครีดนมเฉลี่ย 11.25 ตัว โครีดนมสูงสุด 26 ตัวโครีดนมน้อยสุด 4 ตัว

ตารางที่ 2 ระดับปัญหาอุปสรรคในการทำฟาร์มของเกษตรกรรายย่อย อำเภอป่าพะยอม จ.พัทลุง

ลำดับ	ปัญหาที่กระทบกับฟาร์มโคนม	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับปัญหา
1	การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	2.85	0.93	ปานกลาง
2	การผสมติดของโคนมในฟาร์ม	2.8	1.11	ปานกลาง
3	โรคเต้านมอักเสบของโคนมในฟาร์ม	2.75	1.12	ปานกลาง
4	นโยบายและวิธีการส่งเสริมของภาครัฐ	2.75	1.33	ปานกลาง
5	ต้นทุนการผลิต	2.65	1.31	ปานกลาง
6	การพัฒนาปรับปรุงฟาร์ม	2.55	1.23	น้อย
7	สุขภาพของโคนม(การเจ็บป่วย)	2.5	1.15	น้อย
8	อาหารหยาบ	2.45	1.19	น้อย
9	อาหารข้น	2.35	1.31	น้อย
10	เงินทุนหมุนเวียน	2.25	0.91	น้อย
11	คุณภาพน้ำนมดิบ	2.25	0.91	น้อย
12	หนี้สิน	2.25	1.00	น้อย
13	การให้ผลผลิตน้ำนมดิบ(กก./ตัว/วัน)	2.1	1.12	น้อย
14	แรงงาน	1.95	1.00	น้อย
15	วิธีการส่งเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1.95	1.10	น้อย
16	พื้นที่ ที่ใช้เลี้ยงโคนม	1.85	0.99	น้อย
17	การบริการด้านรักษาสัตว์และผสมเทียม	1.85	0.99	น้อย
18	การจดบันทึกข้อมูลฟาร์ม	1.85	0.99	น้อย
19	การบริหารงานของสหกรณ์โคนม	1.85	1.04	น้อย
20	แหล่งน้ำที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม	1.85	1.23	น้อย
21	ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม	1.75	0.79	น้อยที่สุด
22	ความรู้ในการบริหารจัดการฟาร์ม	1.75	0.79	น้อยที่สุด
23	การเจริญเติบโตโคนมทดแทน	1.65	0.93	น้อยที่สุด

24	การมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อสหกรณ์โคนม	1.65	1.04	น้อยที่สุด
25	ระดับสายเลือดโคนม	1.6	0.88	น้อยที่สุด
26	การปรับตัวเข้ากับอาชีพโคนม	1.6	1.05	น้อยที่สุด
27	แหล่งรับซื้อน้ำนมดิบของสหกรณ์	1.5	0.83	น้อยที่สุด

การศึกษาปัญหาอุปสรรคในการทำฟาร์มโคนมของเกษตรกรในอำเภอป่าพะยอมที่เกษตรกรเห็นว่ามีผลกระทบต่อฟาร์มของตนมีจำนวน 27 รายการดังแสดงในตารางที่ 2 พบว่า ไม่พบปัญหาที่มีผลกระทบต่อฟาร์มของตนเองในระดับมากที่สุด และระดับมาก แต่มีปัญหาระดับปานกลาง จำนวน 5 รายการ มีปัญหาระดับน้อย จำนวน 15 รายการ มีปัญหาระดับน้อยที่สุดจำนวน 7 รายการดังนี้

ปัญหาระดับปานกลาง จำนวน 5 รายการได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีค่าเฉลี่ย 2.85 การผสมติดของโคนมในฟาร์มมีค่าเฉลี่ย 2.8 โรคเต้านมอักเสบของโคนมในฟาร์มมีค่าเฉลี่ย 2.75 นโยบายและวิธีการส่งเสริมของภาครัฐมีค่าเฉลี่ย 2.75 ต้นทุนการผลิตมีค่าเฉลี่ย 2.65

ระดับปัญหาน้อย จำนวน 15 รายการได้แก่ การพัฒนาปรับปรุงฟาร์มมีค่าเฉลี่ย 2.55 สุขภาพของโคนมการเจ็บป่วยของโคนมมีค่าเฉลี่ย 2.5 อาหารหยาบ มีค่าเฉลี่ย 2.45 อาหารข้นมีค่าเฉลี่ย 2.35 เงินทุนหมุนเวียนมีค่าเฉลี่ย 2.25 คุณภาพน้ำนมดิบมีค่าเฉลี่ย 2.25 หนี้สินมีค่าเฉลี่ย 2.25 การให้ผลผลิตน้ำนมดิบมีค่าเฉลี่ย 2.1 แรงงาน มีค่าเฉลี่ย 1.95 วิธีการส่งเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ย 1.95 พื้นที่ใช้เลี้ยงโคนมมีค่าเฉลี่ย1.85 การบริการด้านรักษาสัตว์และผสมเทียมมีค่าเฉลี่ย 1.85 การจดบันทึกข้อมูลฟาร์มมีค่าเฉลี่ย 1.85 การบริหารงานของสหกรณ์โคนมมีค่าเฉลี่ย 1.85 แหล่งน้ำที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม มีค่าเฉลี่ย 1.85

ระดับปัญหาน้อยที่สุด จำนวน 7 รายการได้แก่ ทำเลที่ตั้งของฟาร์มมีค่าเฉลี่ย 1.75 ความรู้ในการบริหารจัดการฟาร์มมีค่าเฉลี่ย 1.75 การเจริญเติบโตโคนมทดแทนมีค่าเฉลี่ย 1.65 การมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อสหกรณ์โคนมมีค่าเฉลี่ย 1.65 ระดับสายเลือดโคนมมีค่าเฉลี่ย 1.6 การปรับตัวเข้ากับอาชีพโคนมมีค่าเฉลี่ย 1.6 แหล่งรับซื้อน้ำนมดิบของสหกรณ์ มีค่าเฉลี่ย 1.5

อภิปรายผล

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการทำฟาร์มโคนมของเกษตรกรในอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง พบว่ามีเพศชายมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากเพศชายมีบทบาททางสังคมเกษตรมากกว่าเพศหญิง ซึ่งเพศหญิงจะมีบทบาททางสังคมก็ต่อเมื่อมีระดับการศึกษาที่สูงกว่าในครอบครัวมาก ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คนจำนวนแรงงานในฟาร์ม 1-2 คน ใช้แรงงานในครัวเรือน มีอาชีพทำสวนยางร่วมกับทำฟาร์มโคนม พื้นที่ในการทำเกษตรรวม 11-20 ไร่ พื้นที่ในการเลี้ยงโคนม 11-20 ไร่ โคนมทั้งหมด 21-40 ตัว โครีดนม 11-20 ตัว สอดคล้องกับการศึกษาของ สุวัฒน์ มัตราช และสมัย ศรีหาญ (2553) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม และการศึกษาของ กรรณิการ์ ใจประเทือง (2553) ที่ศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินในการทำฟาร์มโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมการเกษตรไชยปราการจำกัด อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศ

หญิง การศึกษาระดับประถมศึกษา อายุมากกว่า 40 ปี มีสมาชิกในครัวเรือนไม่เกิน 4 คน แรงงานในฟาร์มไม่เกิน 2 คน

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำฟาร์มโคนมของเกษตรกรในอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง พบว่าไม่มีปัญหาที่เกษตรกรคิดว่ามีผลกระทบต่อฟาร์มในปัจจุบันระดับมากที่สุด และระดับมาก มีปัญหาที่เกษตรกรคิดว่ามีผลกระทบต่อฟาร์มในปัจจุบันในระดับปานกลางเรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การผสมติดของโคนมในฟาร์ม โรคเต้านมอักเสบของโคนมในฟาร์ม นโยบายและวิธีการส่งเสริมของภาครัฐ ต้นทุนการผลิต ปัญหาที่เกษตรคิดว่ามีผลกระทบต่อฟาร์มในปัจจุบันในระดับน้อยเรื่อง การพัฒนาปรับปรุงฟาร์ม สุขภาพของโคนมการเจ็บป่วยของ โคนม อาหารหยาบ อาหารข้น เงินทุนหมุนเวียน คุณภาพน้ำนมดิบ หนี้สิน การให้ผลผลิตน้ำนมดิบ แรงงาน วิธีการส่งเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พื้นที่ ที่ใช้เลี้ยงโคนม การบริการด้านรักษาสัตว์และผสมเทียม การจดบันทึกข้อมูลฟาร์ม การบริหารงานของสหกรณ์โคนม แหล่งน้ำที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม ปัญหาที่เกษตรคิดว่ามีผลกระทบต่อฟาร์มในปัจจุบันในระดับน้อยที่สุด เรื่อง ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม ความรู้ในการบริหารจัดการฟาร์ม การเจริญเติบโตโคนมทดแทน การมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อสหกรณ์โคนม ระดับสายเลือดโคนม การปรับตัวเข้ากับอาชีพโคนม แหล่งรับซื้อน้ำนมดิบของสหกรณ์ เนื่องจากเกษตรกรในกลุ่มนี้มีประธานสหกรณ์โคนมพัทลุงรวมอยู่ในกลุ่มเกษตรกร และทุกๆเช้าจะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือกันในระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ณ จุดส่งน้ำนมดิบป่าพะยอมซึ่งทำให้เกษตรกรมีประสบการร่วมกัน และเกิดอิทธิพลของกลุ่มต่อการแสดงออกถึงผลกระทบต่อฟาร์ม ทำให้เกษตรกรไม่รู้สึกว่ามีปัญหาระดับมากที่สุดและระดับมาก ประกอบกับสหกรณ์โคนมพัทลุงมีการสนับสนุนช่วยเหลือค่าอาหารโคนมโดยการออกให้ก่อนแล้วผ่อนจ่ายกับสหกรณ์ รวมทั้งสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการผสมเทียม รวมถึงบุคลากรในการตรวจรักษา ทำคลอดและผสมเทียม มีการขึ้นราคารับซื้อน้ำนมดิบ 1 บาทก่อนการสัมภาษณ์ในปลายปี 2557 ซึ่งทำให้เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อปัญหาการทำฟาร์มโคนมในระดับปานกลางถึงน้อยที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ สุวัฒน์ มัตราช (2553) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม พบว่าปัญหาเรื่องการมีหนี้สิน ต้นทุนการผลิตสูงและอาหารข้นมีราคาแพง เป็นปัญหามากในการเลี้ยงโคนม และศิริชัย พงษ์วิชัย (2552) ที่ได้สำรวจโครงสร้างต้นทุนของอุตสาหกรรมการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย พบว่าภาคใต้ มีปัญหาการเลี้ยงโคนมในระดับมากคือ ต้นทุนการเลี้ยง ราคาน้ำนมดิบ การลงทุนในอุปกรณ์การเลี้ยงแพง และค่าตอบแทนจากการเลี้ยงต่ำ

ข้อเสนอแนะ

การนำผลการวิจัยไปใช้หน่วยงานในการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ควรตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อเตรียมความพร้อมในการระวังป้องกันสุขภาพของโคนมในเรื่องการผสมติดและโรคต่างๆ ซึ่งจะส่งให้ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรสูงตามมาในอนาคต

ผู้วิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อการวิจัยเรื่องการเลี้ยงโคนมในพื้นที่ต่อไปโดยการวิจัย แบบผสมผสานทั้งด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และแก้ปัญหาให้เกษตรกรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรรณิกา ใจประเทือง. 2553. “วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินในการทำฟาร์มโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมการเกษตรไชยปราการ จำกัด อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์ มหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธิดารัตน์ ปลื้มจิตต์. 2551. “การศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริการซ่อมบำรุงและดูแลรักษาคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการ.” สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ยุพิรพรรณ ศิริวัธนนุกูล, ยุทธนา ศิริวัธนนุกูล, ปกรณ์ เอกปณิธานพงศ์ และธีรนันท์ พลยุทธ. 2543.“รายงานการวิจัยปัจจัยบางประการและทัศนคติของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมและเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ต่อการยอมรับการเลี้ยงโคนมในจังหวัดสงขลาและพัทลุง.” สงขลา : คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ราชบัณฑิตยสถาน. 2524. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์

ศิริชัย พงษ์วิชัย,อดิลล่า พงศ์ยี่หล้า และวชิระ บุณยเนตร. 2552.”รายงานการวิจัยการสำรวจและวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนของอุตสาหกรรมการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย.” กรุงเทพฯ: สำนักงานวิจัยแห่งชาติ

สถาบันอาหาร. 2557.”สถานการณ์การผลิตนมในประเทศไทย.” สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2557 จาก http://fic.nfi.or.th/food/ upload/pdf/6_1746.pdf

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2557. **เศรษฐกิจการเกษตรของไทยประจำปี 2556.** กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สุวัฒน์ มัตราช และ สมัย ศรีหาญ. 2553. “ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม.” มหาสารคาม : กลุ่มงานพัฒนาเทคโนโลยีการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคาม กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

การวัดประสิทธิภาพความเป็นจุดศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศของท่าอากาศยานนานาชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยวิธี Data Envelopment Analysis

PERFORMANCE EVALUATION OF SOUTHEAST ASIA AIRPORTS IN AIR TRANSPORTATION HUB: A DATA ENVELOPMENT ANALYSIS

ณัฏฐ์พงษ์ จันทชโลบล
อาจารย์สาขาการจัดการธุรกิจด้านการบิน วิทยาลัยการท่องเที่ยวและการบริการ
มหาวิทยาลัยรังสิต
E-mail: nutapong.j@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของศึกษาครั้งนี้ต้องการวัดประสิทธิภาพความเป็นศูนย์กลางขนส่งทางอากาศของท่าอากาศยานนานาชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 10 แห่ง ซึ่งมีปริมาณการเข้าออกของผู้โดยสารมากที่สุดของแต่ละประเทศในภูมิภาคอาเซียน ในการวัดประสิทธิภาพนี้ใช้ Data Envelopment Analysis (DEA) โดยใช้ตัวแบบ CCR และ BCC โดยพิจารณาปัจจัยนำเข้าคือ จำนวนคู่เมือง ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ รายได้ต่อคนต่อหัว อัตราการว่างงาน จำนวนช่องผ่านด่านตำรวจตรวจคนเข้าเมืองและศุลกากร จำนวนเครื่องบินที่เดินทางและออกท่าอากาศยาน และจำนวนความสัมพันธ์ระหว่างท่าอากาศยานและสายการบินส่วนปัจจัยผลผลิตคือ จำนวนผู้โดยสารเข้าออก จากการศึกษาพบว่า ท่าอากาศยานนานาชาติวัตไตประเทศลาว (VTE) ท่าอากาศยานนานาชาติพนมเปญประเทศกัมพูชา (PNH) และท่าอากาศยานนานาชาติบรูไนประเทศบรูไน มีประสิทธิภาพในตัวแบบ BCC แต่มีไม่ประสิทธิภาพในตัวแบบ CCR แสดงว่าท่าอากาศยานมีขนาดเล็กควรที่จะขยายท่าอากาศยาน ส่วนท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิประเทศไทย (BKK) ท่าอากาศยานนานาชาติชางงีประเทศสิงคโปร์ (SIN) ท่าอากาศยานนานาชาติกัวลาลัมเปอร์ประเทศมาเลเซีย (KUL) ท่าอากาศยานนานาชาติซูการ์โนฮัตตาประเทศอินโดนีเซีย (CGK) ท่าอากาศยานนานาชาติกรุงย่างกุ้งประเทศพม่า (RGN) ท่าอากาศยานนานาชาตินินอย อาคีโนประเทศฟิลิปปินส์ (MNL) และท่าอากาศยานนานาชาตินอยไบประเทศเวียดนาม (SGN) ในตัวแบบ CCRและ BCC เท่ากับ 1 แสดงว่าเหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ แต่การวิเคราะห์แบบ DEA ในการวิจัยนี้เป็นการเป็นเคราะห์เบื้องต้นดังนั้นในการวิจัยต่อไปควรที่จะวิเคราะห์เจาะลึกลงไปในแต่ละท่าอากาศยาประกอบกับการใช้วิธีอื่นๆในการประเมิน เช่น Analytic Hierarchical Process(AHP) เป็นต้น

คำสำคัญ : การวัดประสิทธิภาพ DEA ท่าอากาศยานนานาชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ABTRACT

The purpose of this study is to measure the efficiency of a central air transport international airports in Southeast Asia, 10 of which have high volume of passengers in the region. In this performance measure used

Data Envelopment Analysis (DEA) using a CCR and BCC. Input variables are number of gateway, gross domestic product, gross product per capita, unemployment rate, number of custom and immigration, the number of aircraft movements, and number of relationship between airports and airlines. The output variable is number of passengers. The result shows that Lao PDR's Wattay International Airport (VTE), Cambodia's Phnom Pehn International Airport (PNH), and Brunei's Brunei international Airport (BWN) have efficiency score in BCC model but it has inefficiency score in CCR which means that airports are small size. It should increase airports size. On another hand, Singapore's Changi International Airport (SIN), Indonesia's SugarnoHatta International Airport (CGK), Malaysia's Kuala Lumpur International Airport (KUL), Myanmar's Rangoon International Airport (RGN), the Philippines' Ninoy Aquino International Airport (MNL), Thailand's Suvarnabhumi International Airport (BKK), and Vietnam's Tan Son Nhat International Airport (SGN) have efficiency scores in CCR and BCC because it is equal to 1. It means that these airports should be air transportation hub. However, the DEA analysis in this study is a preliminary analysis. Therefore, further research should be analyzed in depth into each airport operator to use other methods to assess such Analytic Hierarchical Process (AHP) and so on.

KEYWORDS:performance measurement, DEA, Southeast Asia international airport

บทนำ

ในปี ค.ศ. 2015 มีการรวมกลุ่มของประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือเรียกว่าประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) มีการขนย้ายคนและสินค้าอย่างเสรีระหว่างประเทศสมาชิก ทำให้มีการแข่งขันกันอย่างมากในภูมิภาคนี้ ดังนั้นแต่ละประเทศจึงมีการปรับกลยุทธ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น นโยบายของรัฐบาล การสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆในการรองรับการค้าระหว่างประเทศที่มีเพิ่มมากขึ้น ท่าอากาศยานซึ่งเป็นสถานที่ที่รองรับการขนส่งทางอากาศ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการที่จะเป็นผู้นำทางด้านการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ การเป็นจุดศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศถือว่าเป็นข้อได้เปรียบในการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินในอนาคต ประเทศต่างๆในภูมิภาคอาเซียนมีท่าอากาศยานหลักที่เป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วล้วนมีปริมาณการเข้าออกของผู้โดยสารและสินค้าที่มาก เช่น ท่าอากาศยานนานาชาติซูการ์โนฮัตตา (Soekarno-Hatta International Airport) มีจำนวนผู้โดยที่เข้าออกท่าอากาศยานมากที่สุดในภูมิภาคอาเซียน รองลงมาคือท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ (Suvannabhumi International Airport) เป็นต้น (Airports Council International, 2013) สมาคมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) ให้คำนิยามของ airline hub คือ จุดที่เชื่อมต่อระหว่างคนและสินค้าที่มากที่สุด จะทำให้จุดนั้นหรือสถานที่นั้นเป็นจุดศูนย์กลางในการขนส่งทางอากาศ ดังนั้นหากเป็นไปตามคำนิยามของสมาคมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) นั้นจะทำให้ท่าอากาศยานนานาชาติซูการ์โนฮัตตา (Soekarno-Hatta International Airport) เป็นจุดศูนย์กลางขนส่งทางอากาศ แต่เมื่อไปศึกษาจากงานวิจัยของ Southeast Asia Working Paper Seriesได้ผลวิจัยออกมาว่าท่าอากาศยานที่มีความเหมาะสมจะเป็นศูนย์กลางขนส่งอากาศ คือ อากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ (Suvannabhumi

International Airport) ท่าอากาศยานนานาชาติชางงี (Changi International Airport) และ ท่าอากาศยานานาชาติกัวลาลัมเปอร์ (Kuala Lumpur International Airport) (Southeast Asia Working Paper Series, 2009) อีกทั้งจากการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการขนส่งทางอากาศของแต่ละประเทศในอาเซียนก็ล้วนแล้วจะยกตัวเองเป็นศูนย์กลางการบินทั้งสิ้น ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุของปัญหาที่ว่าท่าอากาศยานนานาชาติใดในภูมิภาคอาเซียนจะมีประสิทธิภาพและศักยภาพเป็นศูนย์กลางการบิน และเพื่อที่จะปรับปรุงท่าอากาศยานนานาชาติที่ไม่ได้ประสิทธิภาพพัฒนาเป็นศูนย์กลางการบินในอนาคต

วัตถุประสงค์งานวิจัย

เพื่อประเมินศักยภาพการเป็นศูนย์กลางขนส่งทางอากาศของท่าอากาศยานนานาชาติในภูมิภาคอาเซียน จำนวน 10 แห่ง โดยการใช้โปรแกรมเชิงคณิตศาสตร์ (Linear Programming) ที่เรียกว่า Data Envelopment Analysis (DEA)

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

งานวิจัยเกี่ยวกับการวัดประสิทธิภาพและการพัฒนาศักยภาพของท่าอากาศยานมีผู้วิจัยสนใจศึกษาอย่างมากอย่างกว้างขวาง ซึ่งมีตัวอย่างงานวิจัยดังต่อไปนี้

ในการศึกษาของ Gillen & Lall (1997) การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของท่าอากาศยานในสหรัฐจำนวน 21 แห่ง โดยใช้ข้อมูลปี ค.ศ. 1989 ถึง ค.ศ. 1992 ซึ่งประสิทธิภาพของอาคารผู้โดยสารมี 6 ปัจจัยนำเข้าคือจำนวนรันเวย์ จำนวนการต่อเครื่องบิน พื้นที่ของอาคารผู้โดยสาร จำนวนของพนักงาน จำนวนของสายพานลำเลียงสัมภาระและพื้นที่จอดรถของผู้โดยสารและ 2 ปัจจัยผลผลิตคือจำนวนผู้โดยสารและขนาดของสินค้าหน่วยเป็นตัน

Francis et al. (2002) ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและโครงสร้างของการใช้งานท่าอากาศยานจำนวน 200 แห่ง ด้วยวิธีการสำรวจแบบสัมภาษณ์กับผู้บริหารและนำปัจจัยต่างๆมาประเมินด้วยวิธี DEA เช่นเดียวกับ Humphreys และ Francis (2002) การตรวจสอบโครงสร้างที่เปลี่ยนแปลงไปของตัวชี้วัดประสิทธิภาพที่สนามบินเพื่อที่จะวัดประสิทธิภาพการทำงานที่สนามบินในปัจจุบันและอนาคต

Bazargan และ Vasigh (2003) การประเมิน 45 ท่าอากาศยานในสหรัฐใช้วิธี CCR ปัจจัยการผลิตมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้ดำเนินงาน จำนวนรันเวย์และจำนวนของจุดต่อเครื่องบินในขณะที่ปัจจัยผลผลิตที่ถูกนำมาเป็นจำนวนผู้โดยสาร จำนวนของกิจกรรมการขนส่งทางอากาศ จำนวนของกิจกรรมอื่น ๆ รายได้ของสายการบิน รายได้ที่ไม่ใช่ของสายการบิน และอัตราร้อยละของการดำเนินการในเวลาที่เหมาะสม

Pacheco และ Fernandes (2003) ดำเนินการศึกษาที่จัดการการบริหารและมิติทางกายภาพเพื่อประเมินผลการดำเนินงานปี ค.ศ. 1998 จำนวน 35 สนามบินในประเทศบราซิล นักวิจัยใช้รูปแบบ BCC ในการวิเคราะห์ข้อมูล DEA และพยายามที่จะลดปัจจัยการผลิต ปัจจัยนำเข้า 3 ปัจจัยคือ ค่าเฉลี่ยของจำนวนพนักงาน การจ้างงานรวมทั้งผลประโยชน์ทางตรงและทางอ้อม และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ส่วนปัจจัยผลผลิตได้แก่ 5 ปัจจัยคือ จำนวนผู้โดยสารภายในประเทศ จำนวนของสินค้าและไปรษณียภัณฑ์ รายได้การดำเนิน รายได้เชิงพาณิชย์และรายได้ทางการเงิน และรายได้อื่น ๆ

Kocak (2011) ได้ทำการตรวจสอบ 40 สนามบินในประเทศตุรกีในช่วงปี ค.ศ. 2008 โดยใช้วิธี DEA ในการศึกษาของเขาใช้ 4 ปัจจัยนำเข้าคือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน จำนวนบุคลากร การจราจรทางอากาศและจำนวนผู้โดยสารใช้ 4 ปัจจัยผลผลิต คือ จำนวนผู้โดยสาร พื้นที่การจราจรทางอากาศ จำนวนการโหลดและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานนำมาพิจารณา

Jantachalobon (2015) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่มีผลกระทบต่อการเป็นศูนย์กลางการบินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยวิธีสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คนตามวิธีของ Delphi technic และนำผลดังกล่าวมาประมวลผลด้วยโปรแกรม E-view version 8 ได้ตัวแปรออกมาจำนวน 7 ตัวแปรคือ จำนวนคู่เมือง ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ รายได้ต่อคนต่อหัว อัตราการว่างงาน จำนวนช่องผ่านด่านตำรวจตรวจคนเข้าเมืองและศุลกากร จำนวนเครื่องบินที่เดินทางเข้าและออกท่าอากาศยาน และจำนวนความสัมพันธ์ระหว่างท่าอากาศ

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยได้แนวคิดว่าหากจะต้องการประเมินท่าอากาศยานจะต้องหาปัจจัยนำเข้าและปัจจัยนำออกที่เหมาะสม หากมีปัจจัยไม่เหมาะสมหรือไม่เพียงพอ การประเมินออกมาจะได้ผลที่คาดเคลื่อน ดังนั้นจากของวิจัยของผู้วิจัยที่ผ่านได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นศูนย์กลางขนส่งสินค้าทางอากาศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้แก่ จำนวนผู้โดยสารเข้าออกท่าอากาศยานเป็นปัจจัยผลผลิต และปัจจัยนำเข้าคือ จำนวนคู่เมือง ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ รายได้ต่อคนต่อหัว อัตราการว่างงาน จำนวนช่องผ่านด่านตำรวจตรวจคนเข้าเมืองและศุลกากร จำนวนเครื่องบินที่เดินทางเข้าและออกท่าอากาศยาน และจำนวนความสัมพันธ์ระหว่างท่าอากาศยานและสายการบิน (Jantachalobon., 2015) สามารถเขียนเป็นกรอบแนวความคิดได้ดังภาพประกอบ 1

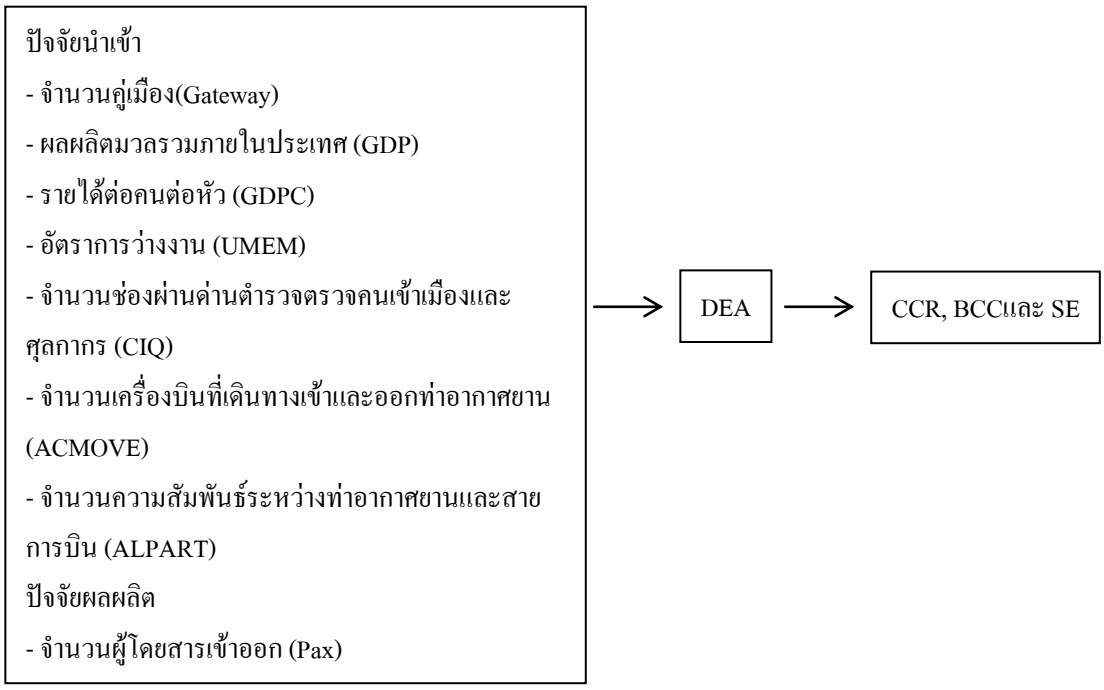

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

วิธีดำเนินงานวิจัย

กลุ่มตัวอย่างคือท่าอากาศยานนานาชาติที่มีปริมาณผู้โดยสารเข้าออกมาที่สุดของแต่ละประเทศในภูมิภาคอาเซียนซึ่งดูจากสถิติของสมาคมขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA, 2013) จำนวน 10 แห่งได้แก่ ท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิประเทศไทย (BKK) ท่าอากาศยานนานาชาติชางงีประเทศสิงคโปร์(SIN) ท่าอากาศยานนานาชาติกัวลาลัมเปอร์ประเทศมาเลเซีย (KUL) ท่าอากาศยานนานาชาติซูการ์โนฮัตตาประเทศอินโดนีเซีย (CGK) ท่าอากาศยานนานาชาติวัตไตประเทศลาว (VTE) ท่าอากาศยานนานาชาติบรูไนประเทศบรูไน (BWN) ท่าอากาศยานนานาชาติพนมเปญประเทศกัมพูชา (PNH) ท่าอากาศยานนานาชาติกรุงย่างกุ้งประเทศพม่า (RGN) ท่าอากาศยานนานาชาตินินอย อาคีโน ประเทศฟิลิปปินส์ (MNL) และท่าอากาศยานนานาชาตินอยไบประเทศเวียดนาม (SGN) โดยใช้ข้อมูลย้อนหลังประเภทอนุกรมเวลา (time series) เฉลี่ยตั้งแต่ปีค.ศ. 1995-2014 เป็นเวลา 10 ปี ดูได้จากตาราง 1นำข้อมูลทุติยภูมิมาจากรายงานประจำปีของแต่ละท่าอากาศยาน องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ สภาสมาคมท่าอากาศยานระหว่างประเทศ สมาคมผู้ประกอบการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ และธนาคารโลก โปรแกรมที่ใช้ในการคำนวณวิธีการ DEA จะใช้ DEAP Version 2.1 program ด้วยตัวแบบ CCR ตัวแบบ BCC และตัวแบบ SE

การวัดประสิทธิภาพจะทำการพิจารณาจากค่าคะแนนประสิทธิภาพซึ่งเป็นอัตราส่วนระหว่างผลผลิตและปัจจัยนำเข้า โดยค่าคะแนนประสิทธิภาพมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 (Cooper et al, 2000) ถ้าท่าอากาศยานนานาชาติแห่งใดมีค่าคะแนนประสิทธิภาพมีค่าเท่ากับ 1 หรือ 100% แสดงว่าท่าอากาศยานนานาชาตินั้นมีประสิทธิภาพ แต่ถ้ามีค่าน้อยกว่า 1 แสดงว่าท่าอากาศยานนานาชาติแห่งนั้นมีประสิทธิภาพที่ต่ำกว่าท่าอากาศยานนานาชาติแห่งอื่นและไม่มีความเหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางการขนส่งทาอากาศอาจจะต้องปรับปรุงตามตัวแปรปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเป็นศูนย์กลางบิน

ตาราง 1 กำหนดปัจจัยนำเข้าและปัจจัยผลผลิตโดยเป็นค่าเฉลี่ยระหว่างปี ค.ศ. 1995-2014

Airport code	Output	Input						
	Pax หน่วย:คน	GATEWAY หน่วย:เส้นทาง	CIQ หน่วย:ช่อง	ACMOVE หน่วย:ครั้ง	ALPART หน่วย:จำนวน	GDP หน่วย:ล้านดอลลาร์	GDPC หน่วย:ล้านดอลลาร์	UMEM หน่วย:%
BKK	31054492	136	50	224827	6	219077899536.75	3376.5	1.52
SGN	9259095	39	15	75147	4	74797949283	879.2	2.33
KUL	23088340	118	24	171796	5	168795761504.50	6366.1	3.24
MNL	17864791	111	14	137392	5	138324898912.45	1565.45	8.695
VTE	329489	12	1	30412	3	4390259315	707.85	1.765
PNH	1249200	21	7	16349	1	7586062392	558.85	1.84
BWN	1393650	15	2	98745	1	9614552657	25660.15	3.75
SIN	34555035	246	33	217816	4	157792168394.35	33680.15	3.455
CGK	28058066	66	16	211499	7	410770085077.05	1767.25	7.455
RGN	1186063	26	5	8055	6	21045855.75	462.1	4.375

ที่มาจาก ผู้วิจัยในการคำนวณหาค่าเฉลี่ย

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในความเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศด้วยวิธี DEA จากตัวแบบ BCCตัวแบบ BCC และ SE ของ 1 ปัจจัยผลผลิตและ 7 ปัจจัยนำเข้า ของท่าอากาศยานนานาชาติ 10 แห่งในเอเซียนตะวันออกเฉียงใต้

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของท่าอากาศยานทั้ง 10 แห่ง ระหว่างปี ค.ศ. 1995 - 2014 ด้วยวิธีการ DEA

airport	คะแนนประสิทธิภาพ			แบบ
	CCR	BCC	SE	
BKK	1	1	1	
SGN	1	1	1	
KUL	1	1	1	
MNL	1	1	1	
VTE	0.365	1	0.365	irs
PNH	0.905	1	0.905	irs
BWN	0.665	1	0.665	irs
SIN	1	1	1	
CGK	1	1	1	
RGN	1	1	1	

ที่มาจากการคำนวณของผู้วิจัย

จากตาราง2 ท่าอากาศยานนานาชาติวัตไตประเทศลาว (VTE) ท่าอากาศยานนานาชาติพนมเปญประเทศกัมพูชา (PNH), และท่าอากาศยานนานาชาติบรูไนประเทศบรูไน (BWN)มีประสิทธิภาพในตัวแบบ BCC แต่มีประสิทธิภาพในตัวแบบ CCR ที่ต่ำกว่าท่าอากาศยานนานาชาติแห่งอื่น แสดงว่าท่าอากาศยานนานาชาติ ทั้ง 3แห่งนี้ ไม่ได้มีปัญหาในด้านประสิทธิภาพในการดำเนินการ เพียงแต่มีขนาดที่ไม่เหมาะสมและเป็นแบบ irs นั่นคือท่าอากาศยานนานาชาติทั้ง 3 แห่งนี้ มีขนาดการผลิตที่ต่ำกว่าจุดที่เหมาะสมควรเพิ่มปัจจัยการผลิตเพื่อที่จะส่งผลให้ปัจจัยผลผลิตเพิ่มขึ้นในอัตราที่เพิ่มขึ้นได้

ท่าอากาศยานนานาชาติที่เหมาะสมกับการเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศด้วยการประเมินศักยภาพ คือ ท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิประเทศไทย (BKK) ท่าอากาศยานนานาชาติชางงีประเทศสิงคโปร์(SIN) ท่าอากาศยานนานาชาติกัวลาลัมเปอร์ประเทศมาเลเซีย (KUL) ท่าอากาศยานนานาชาติซูการ์โนฮัตตาประเทศอินโดนีเซีย (CGK) ท่าอากาศยานนานาชาติกรุงย่างกุ้งประเทศพม่า (RGN) ท่าอากาศยานนานาชาตินินอย อาคีโนประเทศฟิลิปปินส์ (MNL) และท่าอากาศยานนานาชาตินอยไบประเทศเวียดนาม (SGN) ซึ่งมีค่าการประเมินเท่ากับ 1 ท่าอากาศยานนานาชาติที่ต้องพัฒนาและปรับขนาดท่าอากาศยานอย่างเร่งด่วนที่สุดเรียงตามความสำคัญ

คือท่าอากาศยานนานาชาติวัตไตประเทศลาว (VTE) ท่าอากาศยานนานาชาติบรูไนประเทศบรูไน (BWN) ท่าอากาศยานนานาชาติพนมเปญประเทศกัมพูชา (PNH) และท่าอากาศยานนานาชาติกรุงย่างกุ้งประเทศพม่า (RGN)

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการวัดประสิทธิภาพเพื่อจะเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศของท่าอากาศยานนานาชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้วิธี DEA ควรทำการศึกษาการวัดประสิทธิภาพของท่าอากาศยานนานาชาติอื่นๆที่อยู่ในภูมิภาคนี้ด้วย เพื่อที่จะพัฒนาท่าอากาศยานที่มีขนาดเล็กให้มีศักยภาพในการรองรับการเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศในอนาคต ปัจจัยการนำเข้าและปัจจัยการผลิตอาจจะเปลี่ยนแปลงไปหากนำไปประเมินกับท่าอากาศยานในภูมิภาคอื่น ดังนั้นควรที่จะหาปัจจัยการนำเข้าและปัจจัยการผลิตใหม่ และควรที่ศึกษาเปรียบเทียบกับวิธีการประเมินแบบอื่นๆ ที่ละเอียดเพื่อที่จะทราบถึงเป้าหมายที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

Airports Council International. 2013. “ACI annual world traffic report”. Retrieved September 15, 2015, fromhttp://www.aci.aero.

Bazargan, M. &Vasigh, B. 2003. “Size Versus Efficiency: A Case Study of US Commercial Airports”.**JournalofAir Transport Management**, Volume 9, Issue 3, pp.187-193.

Cooper, W.W., Seiford, L.M., &Tone, K., 2000. **Data Envelopment Analysis**. Kluwer Academic Press, Boston.

Gillen D.,& Lall A. 1997. “Developing Measures of Airport Productivity and Performance: An Application of DataEnvelopment Analysis”.**Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review**, 33(4). pp.261-273.

Humphreys I. and Francis G. 2002. “Performance Measurement: A Review of Airports”. **International Journal of Transport Management,** Volume 1, Issue 2, pp.79-85.

IATA (International air transport association). 2013. **Global airport connectivity monitor**. Geneva: Switzerland

Jantachalobon., N. 2015.“Strategic planning to enhance Thailand to be passenger airport hub in Southeast Asia by using new assessment model”.A dissertation, University of the Thai chamber of commerce.

Kocak., H. 2011.“Efficiency examination of Turkish airports with DEA approach”.**International BusinessResearch**, 4(2), pp. 204-212.

Pacheco R. R. & Fernandes E. 2003. “Managerial Efficiency of Brazilian Airports”. **Transportation Research Part A: Policy and Practice**, 37(8). pp.667-680.

Southeast Asia Working Paper Series. 2009. **Air Connectivity in Archipelagic Southeast Asia: An Overview**, World Bank.

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม บ้านท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

GUIDELINE FOR DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM IN SUPPORTING AEC COMMUNITY OF VIETNAMESE DESCENT THAIS IN BAAN THA RAE, MUANG DISTRICT, SAKONNAKHON PROVINCE

กานต์ชนก ดาบสมเด็จ

อาจารย์คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

E-mail: Kanchanok29@hotmail.com

สายหยุด ภูปุย

อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

E-mail: Say_yut2514@windowslive.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนแหล่งท่องเที่ยวทางทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม บ้านท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาโดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 จัดเตรียมงานวิจัยโดยศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจ เก็บและรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลสภาพความเป็นจริง ขั้นตอนที่ 3 การจัดเวทีชาวบ้าน และการประชุมผู้นำชุมชน เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน ขั้นตอนที่ 4 คือวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปออกมาเป็นรายงานและผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลบริบทของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ซึ่งพบว่ามีศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ แต่พบประเด็นปัญหาในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญกล่าวคือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนยังไม่ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนยังไม่ได้มีบทบาทและส่วนร่วมในการบริหารจัดการรวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเท่าที่ควรไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมผู้วิจัยได้ร่วมหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามบ้านท่าแร่พบว่าแนวทางในการพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วย การส่งเสริมการตลาดในทุกด้าน เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ ทางเวปไซต์ ทางสื่อสารมวลชน อีกทั้งควรมีการส่งเสริมกิจกรรมที่มีในชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น เช่นประเพณีแห่ดาวเทศกาลคริสต์มาส เป็นต้น หรือมีการส่งเสริมศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวได้มีการบันทึกข้อมูลที่จำเป็น

ต่างๆ เช่น ข้อมูลนักท่องเที่ยวเพื่อประกอบการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาและที่สำคัญภาครัฐไม่ว่าจะเป็นราชการส่วนท้องถิ่น ส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง ต้องให้การสนับสนุนให้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม

ABSTRACT

This research, employed Bann Tha Rae as a case study,aimed at studying 1) Community Tourism-Related Context Cultural Site 2) the local participation for municipality tourism development 3) and lastly to construct the guideline for tourism promotion for Community of Vietnamese Descent Thais in Bann Tha Rae, Muang District, Sakon Nakhon Province. The research used Qualitative research methods having four research stages; 1) preparing research by studying document and related research 2) exploration and collecting field work data to understand the local context 3) organizing the villagers stage and public meeting to study about the local participation in tourism development including study the history of community 4) analysis and data processing by used data analysis, summary of the report and results.

The researcher found out that community context of Community of Vietnamese Descent Thais in Bann Tha Rae has potential to be developed as cultural tourism support AEC. However, the research has found problems of tourism management which is a main problem in the development of community tourism regarding the public participation process and people who related to tourism development is not consistent with the requirements of the people Including the lack of sustainability. The research has studied the process of community participation in tourism development by organizing the public meeting to understand the requirements of communities in tourism development that more clearly including the local people would like to participate in the tourism development process in the forms of natural and cultural attractions and finally using community participation to finds the way to promote sustainable tourism and support AEC.

KEYWORD : Cultural Tourism, Asean Economic Community, Vietnamese Descent Thais

บทนำ

พ.ศ. 2558 ที่จะถึงนี้ จะมีการรวมกลุ่มเศรษฐกิจตามกรอบการค้าเสรีของอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และอินเดีย และกลุ่มประเทศอาเซียนใหม่ซึ่งได้แก่ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือใหม่ๆอีกมากที่สำคัญ เช่น ด้านการลงทุน การเปิดสาขาบริการ ซึ่งคาดว่าการท่องเที่ยวก็จะมีการปรับตัวในกลุ่มสาขาบริการด้วย ทั้งนี้เพราะการท่องเที่ยวแม้ว่าจะได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจโลกและความไม่สงบภายในประเทศก็ตาม การท่องเที่ยวก็ยังมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ และมีโอกาสพัฒนาเป็น "ศูนย์กลางการบริการและการท่องเที่ยว" ของภูมิภาค (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ:2553)นอกจากนี้แนวทางที่สำคัญของยุทธศาสตร์การสร้างฐานการผลิตที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตของ

เศรษฐกิจอย่างเข็มแข็งและสมดุลสรุปได้ว่า จะพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจในกลุ่มที่มีศักยภาพสูงและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด เช่น กลุ่มมรดกโลก กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับสากล และกลุ่มวัฒนธรรมเป็นต้น

การรวมตัวกันของกลุ่มประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนมีเป้าหมายหลักร่วมกัน 3 ประการคือการเป็น 1)ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC) 2)ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(ASEAN Economic Community: AEC) 3)ประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) ประชาคมอาเซียนจึงเป็นความท้าทายและโอกาสใหม่ของประเทศไทย ที่จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่จะมีการพัฒนาห่วงโซ่มูลค่าเพิ่มในภูมิภาค (Regional Value Chain) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการเพิ่มอำนาจในการต่อรองและการขยายตลาดอาเซียนที่มีประชากรกว่า 590 ล้านคน การท่องเที่ยวถือเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมตามเป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)โครงการเชื่อมโยงเส้นทางหลวงอาเซียน การเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟ การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ การพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและคุณภาพการบริการ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้มีมาตรฐานเดียวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นนโยบายที่ช่วยเชื่อมโยงเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความเป็นหนึ่งเดียว ภาคธุรกิจเป็นภาคที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจาก AEC โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับการเดินทางและการท่องเที่ยว การเปิดพรมแดนระหว่าง 10 ประเทศสมาชิกเพื่อการเป็นจุดหมายปลายทางเดียว (One Destination) จึงเป็นความท้าทายต่อธุรกิจท่องเที่ยว ยิ่งไปกว่านั้นประเทศไทยในฐานะเป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวหลักของภูมิภาค มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอาเซียน เห็นได้จากการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2547 ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซียเกิดปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียนฉบับที่ 2 (Bali Concord II) ที่กำหนดให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและด้านการบิน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่จะผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวและการบินในภูมิภาค จากการวิเคราะห์ของ ASEAN NTOs และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ถึงความน่าดึงดูดใจของสถานที่และประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีในแต่ละเทศสมาชิก เพื่อนามาใช้เพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยวให้กับกลุ่มประเทศอาเซียน กิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ธรรมชาติและการล่องเรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของภูมิภาค มีโอกาสพัฒนาให้เป็นจุดเด่นของอาเซียนมากที่สุด(เพชรศรี นนท์ศิริ:2555)

ชุมชนญวนหรือคนไทยเชื้อสายเวียดนามที่บ้านท่าแร่ จังหวัดสกลนคร เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนานเกือบหนึ่งศตวรรษ ความเจริญเติบโตของชุมชนได้เริ่มขึ้นประมาณ พ.ศ. 2427 โดยในยุคแรกมีการตั้งหมู่บ้านโดยชาวคริสต์ตังที่อพยพมาจากเมืองสกลนคร ซึ่งทำให้มีศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ผสมผสานระหว่างเวียดนามและไทย อีกทั้งชุมชนบ้านท่าแร่ เป็นชุมชนเส้นทางผ่านไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงได้ทำวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม บ้านท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสกลนคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนแหล่งท่องเที่ยวทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม บ้านท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม บ้านท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

3. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม บ้านท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

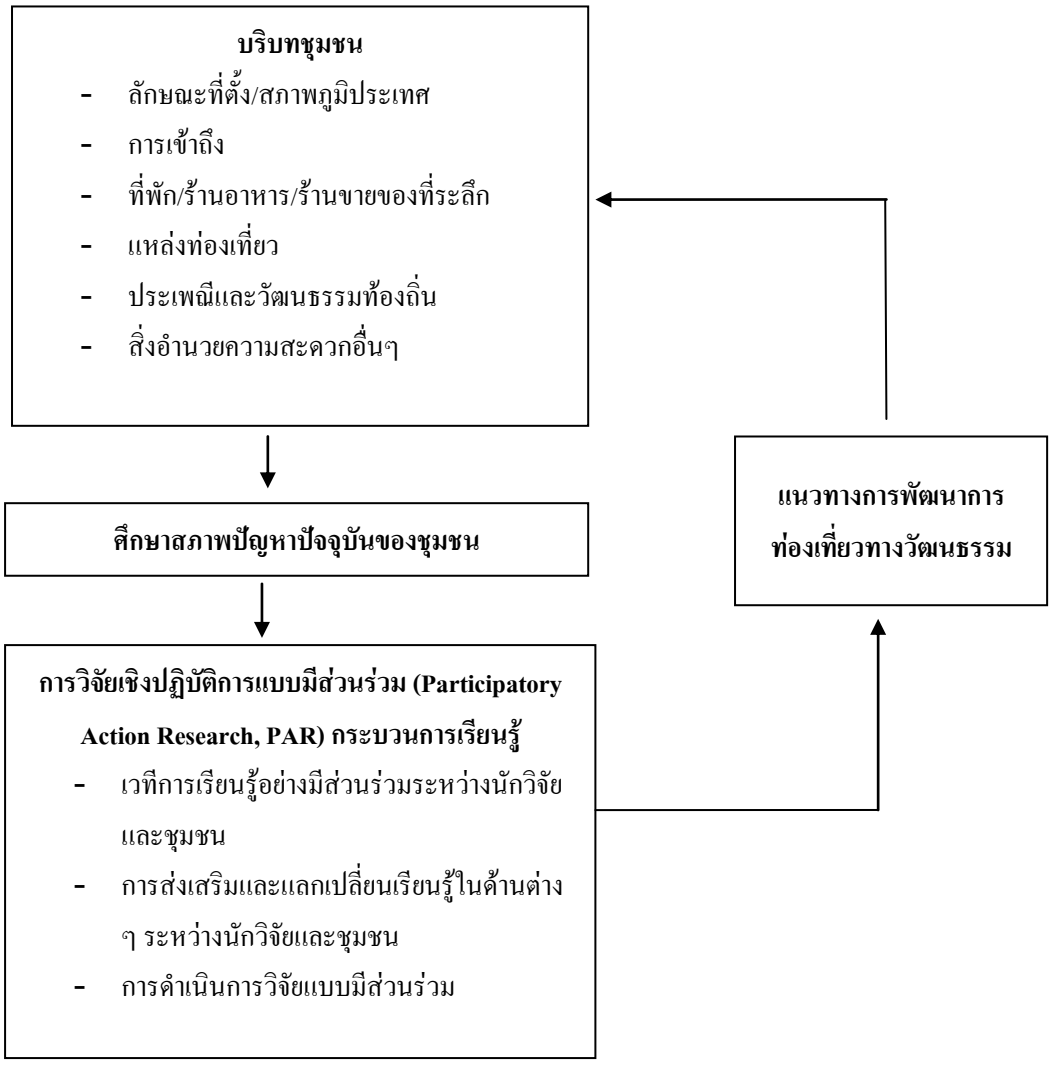

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม บ้านท่าแร่ อำเภอเมืองจังหวัดสกลนคร ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเป็นขั้นตอนดังนี้ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การสำรวจเก็บและรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การจัดเวทีชาวบ้านและระดมความคิดกับผู้นำชุมชน วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

บ้านท่าแร่ เป็นชุมชนชาวคริสตังอพยพมาจากตัวเมืองสกลนคร ซึ่งเป็นทั้งชาวญวนและชาวไทญ้อ ที่ไม่พอใจการกีดกันการนับถือศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก ของกลุ่มผู้ปกครองเมืองสกลนครในสมัยนั้น (สมัย ร.5) ทั้งนี้ด้วยเหตุที่กลุ่มผู้นับถือศาสนาคริสตัง จะมีการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาแตกต่างจากพุทธศาสนิกชน เช่น การทำพิธีมิสซา การรับศีลล้างบาป โดยมีบาทหลวงเป็นผู้ประกอบพิธีซึ่งเป็นชาวต่างชาติ ประกอบกับนโยบายของราชสำนักที่กรุงเทพฯ ต้องการให้บ้านเมืองบำรุงพุทธศาสนามิให้มีการทำลายพุทธศาสนา และถือเป็นนโยบายหลักของเจ้าเมืองด้วย กลุ่มชาวญวนคริสตังจึงถูกกลั่นแกล้งอยู่เสมอ ในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2424 ได้มีคณะบาทหลวง ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ เข้าสู่ภาคอีสาน เพื่อเยี่ยมเยียนกลุ่มชาวคริสตังตามเมืองชนบทต่างๆ เช่น โคราช ขอนแก่น กาฬสินธุ์ กมลาไสย ร้อยเอ็ด ยโสธร อำนาจเจริญ อุบลราชธานี สกลนคร และนครพนม เมื่อคณะของบาทหลวงประกอบด้วยบาทหลวงเกโกและครูทัน(ชาวญวน)มาถึงเมืองสกลนครทราบปัญหาดังกล่าว จึงวางแผนย้ายกลุ่มชาวญวนและสถานที่เผยแพร่ศาสนาไปอยู่แห่งใหม่ โดยต่อแพไม้ไผ่ขนาดใหญ่บรรทุกผู้คนและเครื่องใช้ที่จำเป็นขึ้นแพไม้ไผ่ อธิษฐานเทวดามีคาแอล ให้พบแผ่นดินที่เหมาะแก่การเผยแพร่คริสต์ศาสนา กระแสลมได้พัดใบเรือซึ่ง ทำจากผ้าห่มกั้นลมไปถึงชายฝั่งอีกแห่งหนึ่งของหนองหาร พื้นดินส่วนใหญ่เต็มไปด้วยดินลูกรังที่เรียกว่า "หินแฮ่" จึงพากันตั้งชุมชนใหม่ขึ้นและเรียกว่า"ท่าแฮ่" และมาใช้เป็น“ท่าแร่” ในปัจจุบัน

วัฒนธรรมชุมชนบ้านท่าแร่

ศาสนาและวัฒนธรรมท่าแร่เป็นหมู่บ้านที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทั้งทางด้านสถาปัตยกรรมของหมู่บ้าน รวมไปถึงศาสนาและวัฒนธรรมที่ทำให้หมู่บ้านจะมีกิจกรรมที่เต็มไปด้วยศรัทธาทั้งทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเสมอ โดยเฉพาะ ประเพณีแห่ดาวที่บ้านท่าแร่จังหวัดสกลนครเกิดขึ้นและเกี่ยวข้องโดยตรงกับพระอัครสังฆราชลอเรนซ์ คายน์ แสนพลอ่อน อดีตผู้ปกครองอัครสังฆมณฑลท่าแร่ - หนองแสง ระหว่าง ปี ค.ศ. 1980-2004 (พ.ศ. 2523 - 2547) ที่มีความประสงค์จะให้หมู่บ้านคริสตชนในเขตปกครองได้นำดาวที่ใช้แห่ในคืนวันที่ 24 ธันวาคม เพื่อเฉลิมฉลองการบังเกิดมาของพระเยซูเจ้าในหมู่บ้านของตน มาร่วมแห่อีกครั้งที่สกลนครเพื่อสนับสนุนกลุ่มคริสตชนวัดพระหฤทัยฯสกลนครซึ่งยังมีจำนวนน้อยอยู่ การแห่ดาวที่สกลนครเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ1982 (พ.ศ.2525)

ภาพที่ 1 การประกอบพิธีทางศาสนาเทศกาลคริสต์มาส

ภาพที่ 2 ขบวนดาวที่ใช้แห่ตามประเพณีแห่ดาว

เทศกาลแห่เทียนปัสกาถือว่าสำคัญที่สุดในศาสนาคริสต์ เพราะว่าเทศกาลนี้เป็นเทศกาลที่ชาวคริสต์ ได้ร่วมกันเฉลิมฉลองการคืนพระชนม์ชีพของพระเยซูเจ้าหลังจากที่พระองค์ถูกทรมาน และสิ้นพระชนม์บนกางเขนแล้ว เป็นเหตุการณ์ที่แสดงว่าพระเยซูเจ้าทรงเป็นพระเป็นเจ้าเที่ยงแท้ที่สามารถชนะบาปและความตายได้ เป็นการก้าวพ้นจากความชั่ว ความทุกข์ มาสู่ความดีและความสุข คือการตายและการกลับคืนชีพของพระเยซูเจ้านั้น ทำให้หลุดพ้นจากบาป ความชั่ว ความตายและมีชีวิตใหม่พร้อมกับพระองค์สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นมรดกแห่งความเชื่อของคริสตชน ประเพณีวันจุดเทียนรำลึกถึงผู้ล่วงลับในวันเสาร์สัปดาห์แรกของเดือน พฤศจิกายนของทุกปี ที่หมู่บ้านท่าแร่จะมีประเพณีหนึ่งที่ทุกคนในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะไปประกอบอาชีพที่ใดก็ตามจะกลับมาในวันนี้ เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษของตน คือ งานจุดเทียน ก่อนถึงวันจุดเทียน ญาติพี่น้องของผู้ล่วงลับจะทำความสะอาดหลุมฝังศพผู้ตาย ทาสีใหม่ ล้างหลุม หรือก่อสร้างหลุม (หลุมที่ยังไม่ได้ก่อ) ทำความสะอาดบริเวณรอบ ๆ หลุมฝังศพ สุสานหรือที่ชาวท่าแร่เรียกกันว่า ป่าศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถานที่ฝังศพของชาวท่าแร่

สถาปัตยกรรมบ้านโบราณทรงยุโรป เป็นบ้านก่อด้วยอิฐ เป็นตึกแถวสองชั้น ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอย่างเด่นชัด และเป็นบ้านที่ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะพึงมีได้ เพราะค่าจ้างช่างและลูกมือช่างมีราคาแพง ช่างผู้ควบคุมการก่อสร้าง ต้องจ้างช่างชาวเวียดนาม ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในด้านงานปูนมาออกแบบควบคุมงานก่อสร้างโดยเฉพาะวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นอิฐ ปูนที่ผลิตขึ้นจากปูนขาว ทราย ยางบง และโครงไม้ ก่อสร้างโดยใช้วิธีเรียงอิฐให้มีแรงเกาะยึดและค้ำยันด้วยความหนาของแผ่นอิฐ ประสานเชื่อมด้วยปูนและคานไม้ซึ่งเป็นตัวประกบ อุปกรณ์บางชนิด เช่น บานพับประตูบานพับหน้าต่าง เป็นสินค้าสั่งจากประเทศฝรั่งเศสโดยช่างชาวเวียดนามทั้งสิ้น ตึกปูนทรงยุโรปแต่ละหลังที่บ้านท่าแร่ เป็นที่อยู่อาศัยที่เด่นและแปลกตากว่าชุมชนอื่นในจังหวัดสกลนคร เช่น สถาปัตยกรรมแบบฝรั่งเศสผสมเวียดนาม ใช้ภูมิปัญญาช่างและประสบการณ์การก่อสร้างบ้านแบบก่ออิฐฉาบปูน ไม่มีช่างใดทำได้ และไม่เคยพบเห็นที่ไหนด้วย ซึ่งพวกเขาจะผสมปูนขาวกับทรายจากดอนสวรรค์ (เป็นเกาะที่อยู่กลางหนองหาร) ผสมกับยางพืชพื้นเมือง คือ ยางบงและน้ำอ้อย ไม่มีปูนซีเมนต์เป็นตัวประสานเพราะสมัยก่อนไม่มีปูนซีเมนต์ขายเขาจะบ่มไว้จนเหนียว อุปกรณ์บางอย่างเช่น เหล็ก ก้อนปูน บานพับหน้าต่าง ลูกบิด กุญแจ จะสั่งมาจากประเทศฝรั่งเศสโดยผ่านทางคุณพ่อยอแซฟ กอมบูริเออร์ ลงเรือมาถึงกรุงเทพฯ แล้วขึ้นรถไฟมาถึงโคราชแล้วเอาบรรทุกเกวียนต่อมาถึงท่าแร่อีกทีหนึ่ง

ภาพที่ 3 อาคารก่ออิฐสองชั้น

ภาพที่ 4 บ้านโบราณ 100 ปี

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ร่วมหารือกับองค์กรปกครองท้องถิ่น เทศบาลตำบลท่าแร่ เพื่อพิจารณาแนวนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตเทศบาล ซึ่งจากวิสัยทัศน์จากเทศบาลตำบลท่าแร่ มุ่งเน้นและส่งเสริมความเข้มแข็ง และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเทศบาลได้ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาและประเพณี เช่น ประเพณีแห่เทียนปัสกา ประเพณีวันจุดเทียนรำลึกถึงผู้ล่วงลับ ประเพณีแห่ดาวในเทศกาลคริสต์มาสซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) ได้บรรจุประเพณีแห่ดาวให้เป็นงานส่งเสริมการท่องเที่ยวงานหนึ่งของจังหวัดสกลนคร เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมและร่วมงานคริสต์มาสที่สกลนคร โดยมีโบสถ์สำหรับประกอบพิธีทางศาสนา 1 แห่ง คือ อาสนวิหารอัครเทวดามีคาแอลท่าแร่ ซึ่งทำให้บ้านท่าแร่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนประเด็นทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านท่าแร่ ได้รับความร่วมมือจากประธานชุมชน กลุ่มชาวบ้าน สรุปได้แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางส่งเสริมการตลาด ควรจะจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลท่าแร่ขนาดใหญ่ ให้เห็นเด่นชัดก่อนเข้าตัวเมือง หรือติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ในเมืองใหญ่ๆ เพื่อจะได้ดึงดูดใจให้คนรู้จักและมาท่องเที่ยวในเทศบาลตำบลท่าแร่เพิ่มขึ้น เช่น ท่าอากาศยานสกลนคร ท่าอากาศยานดอนเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดนครพนม ด่านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหารเพื่อจะได้รองรับนักท่องเที่ยวจากประเทศกลุ่มอาเซียนด้วย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นเชื้อชาติพันธุ์ดั้งเดิมของคนในชุมชนท่าแร่

2. ควรให้แต่ละหน่วยงานส่วนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด จัดทำเว็บไซต์แนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีข้อมูลที่พัก ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ตลอดจนเส้นทางการเดินทาง และกิจกรรมในแต่ละช่วงฤดูกาลว่าที่เทศบาลตำบลท่าแร่ มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงวันเวลาใด พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ

3. ควรมีการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เทศบาลตำบลท่าแร่ดำเนินการอยู่แล้วในปัจจุบัน คือ ประเพณีแห่ดาวเทศกาลคริสต์มาส ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่โดดเด่น และเป็นที่รู้จักของประชาชน และนักท่องเที่ยวเพียงแต่กระตุ้น และทำการประชาสัมพันธ์ให้บ่อยมากขึ้น ทั้งสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

4. ควรจัดกิจกรรมทางการตลาด โดยเชิญผู้สื่อข่าวมาทำข่าวเปิดโลกการท่องเที่ยวเทศบาลตำบลท่าแร่ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือนายกเทศบาลตำบลท่าแร่ ให้สัมภาษณ์ และ ลงหนังสือพิมพ์ พร้อมทั้งส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี ก็จะทำให้คนรู้จักแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดและเทศบาลตำบลท่าแร่มากขึ้น

5. ประสานงานกับสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทั้งระดับประเทศ และระดับภูมิภาค เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลท่าแร่ ให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว

6. ควรมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความสามารถในการนำเที่ยวให้เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือพัฒนาเยาวชนของท้องถิ่น ให้สามารถเป็นยุวมัคคุเทศก์ได้ ก็ยิ่งจะส่งผลดี เนื่องจากจะเป็นการสร้างเจตคติที่ดี ให้เยาวชนได้มีความรัก หวงแหนในสิ่งที่ชุมชนมี และเป็นการ สืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยคนในชุมชน

7. ควรมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยมีการจดบันทึกจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว เก็บเป็นสถิติ เพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งจะสามารถสะท้อนการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาได้ด้วย

8. ภาครัฐควรมีการส่งเสริมช่วยเหลือ และสนับสนุนชุมชนให้มีสำนึกรัก หวงแหนทรัพย์สมบัติทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งเพื่อเป็นการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และสามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9. ในส่วนการมีปัญหาของการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เทศบาลตำบลท่าแร่ ต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง โดยอาจกระทำในรูปของประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ควรจัดทำเป็นแผนการปฏิบัติงานออกมาอย่างชัดเจน จะได้สามารถนำไปปฏิบัติได้

10. ในด้านผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจเอง ควรมีการส่งเสริมโดยจัดให้มีหน่วยงานให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับคุณภาพ โดยเฉพาะคุณภาพด้านการผลิต ต้องถูกสุขอนามัย จัดให้มีสถานที่จำหน่ายสินค้าที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และจัดให้มีตราสินค้าเป็นของชุมชนเอง ทั้งนี้ต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ เช่น ร้านขายของที่ระลึกดาวทำมือ รูปปั้นตึกโบราณขนาดเล็ก ซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านท่าแร่

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังนี้

1. ควรมีการเก็บสถิตินักท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. ควรมีการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลท่าแร่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มาจากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

3. วิจัยเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยมีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ของจังหวัด และยุทธศาสตร์ของประเทศ เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างชุมชน และเชื่อมโยงต่อในระดับภูมิภาคเป็นเส้นทางท่องเที่ยวหลักต่อไป

4. ควรเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม และส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม บ้านท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2558 โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ผลจากการวิจัยนี้ได้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการสร้างแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของตนเอง

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ที่สนับสนุนทุนวิจัย ขอขอบคุณอธิการบดีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ที่ให้โอกาส และสนับสนุนการทำวิจัยเป็นอย่างดี

รายการอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.2553.**เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็นทิศทางของแผนพัฒนาฉบับที่ 11 ระดับภาค : ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.**

เพชรศรี นนท์ศิริ.2555.“รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง.” **วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ** ปีที่ 8,2 : 47-65.

การออกแบบงานสร้างภาพยนตร์ในการประกอบสร้างความเป็นจริงในสังคม กรณีศึกษาภาพยนตร์ไทยเรื่อง "ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี"

THE FILM PRODUCTION DESIGN OF SOCIAL CONSTRUCTION OF REALITY : A CASE STUDY OF THAI FILM "THE LEGEND OF KING NARESUAN EPISODE 5 ELEPHANT DUEL"

รุจน์ ขาวมาลา
นักศึกษาปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ สาขาบริหารธุรกิจบันเทิงและการผลิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: emailnakrab@gmail.com
ธรรญธร ปัญญโสภณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ ภาควิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์
E-mail: pnatthapon@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการออกแบบงานสร้างภาพยนตร์เพื่อสร้างความหมายทางสังคมและการรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี 2) เพื่อศึกษาการออกแบบงานสร้างที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ชมในการรับชมภาพยนตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี และ 3) เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดและการบริหารงานภาพยนตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี เป็นการศึกษาวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักสำหรับข้อมูลที่มาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลหลัก และสื่อวีดีทัศน์ประเภท DVD เพื่อตีความและวิเคราะห์ให้เห็นถึงการออกแบบงานสร้างภาพยนตร์ในการประกอบสร้างความเป็นจริงในภาพยนตร์ เรื่อง ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี นอกจากนี้ยังแจกแบบสอบถาม 400 ชุดแก่ผู้ชมภาพยนตร์ หน้าโรงภาพยนตร์ เพื่อเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบงานสร้างที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ชมภาพยนตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการออกแบบงานสร้างภาพยนตร์เพื่อสร้างความหมายทางสังคมและการรับรู้ความเป็นจริงนั้น ประกอบด้วย การออกแบบฉาก อุปกรณ์ประกอบฉาก เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ การแต่งหน้าและทรงผม ผู้กำกับภาพยนตร์ได้ศึกษาข้อมูลจากประวัติศาสตร์ 50 % และจากจินตนาการอีก 50 % 2) ผู้ชมคิดว่าฉากมีความสำคัญมากที่สุดที่ทำให้ตัดสินใจเลือกชมภาพยนตร์แนวประวัติศาสตร์ 3) พบว่าแหล่งเงินทุนส่วนใหญ่จะมาจากเงินสนับสนุนของภาครัฐบาล และงบประมาณส่วนตัวของผู้กำกับภาพยนตร์ 70% คืองบในส่วนของฉากและอุปกรณ์การถ่ายทำ ค่าจ้างในการดำเนินการทั้งหมด และ 30% จะเป็นทีมผู้ช่วยของฝ่ายออกแบบและทำเครื่องแต่งกาย กำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวไทยทุกเพศ กลุ่มวัยรุ่นเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก วัยผู้ใหญ่เป็นกลุ่มเป้าหมายรอง โฆษณาผ่านทางโทรทัศน์ และโซเชียลมีเดีย

คำสำคัญ: การออกแบบงานสร้างภาพยนตร์ การสร้างความเป็นจริงในสังคม ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ABSTRACT

The research had three objectives: 1) to study the process of film production design of social construction of reality in Thai film, "The Legend of King Naresuan Episode 5 Elephant Duel", 2) to investigate the construction design influencing audiences' decision on The Legend of King Naresuan Episode 5 Elephant Duel", and 3) to examine strategic marketing communication and administration of The Legend of King Naresuan Episode 5 Elephant Duel" The research was qualitative and quantitative. The methods were the analysis of the film, interviews with an expert on Thai and Burmese history, production designers, and the marketing producer of the film, as well as using 400 questionaires were distributed to general audiences in front of the movie theatres for their decision on viewing the film. The results showed that the process of film production design comprised scene design, props, costume, makeup and hairstyle. The director gained 50 % information from history and another 50 % from production designers. Besides, the audience considered that scene was the most significant for their decision on watching the film. As for administration and marketing, most of the budget came from government support, and the director's personal budget. 70 % of the money went for construction, design and labor, and 30 % was used for skill persons in design and costume making. The target audiences were general but mainly for teens and next for adults. Advertising on television and social media were used for film marketing.

KEYWORDS: Production design, Film, The construction of reality, The Legend of King Naresuan

บทนำ

ภาพยนตร์เป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทและอิทธิพลในด้านต่างๆ โดยได้รับการพัฒนาให้มีบทบาทสำคัญอยู่เสมอโดยเฉพาะในกิจการด้านธุรกิจการบันเทิง และยังเป็นสื่อบันเทิงที่ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน ถ่ายทอดความคิด ข้อมูลที่เป็นความจริง เช่นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หรือเรื่องราวที่สร้างให้เกิดขึ้นจริงโดยอาศัยจินตนาการ ภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี เป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่สร้างขึ้นมาเพื่อให้เกิดภาพความสมจริงตามข้อมูลทางประวัติศาสตร์และจินตนาการ ให้คนไทยรู้สึกภาคภูมิใจ ดูยิ่งใหญ่ และร่วมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของกษัตริย์ผู้ทรงกอบกู้บ้านเมืองให้ประชาชน ดังนั้นจึงต้องอาศัยงบประมาณ ข้อมูล ศิลปะและการออกแบบงานสร้าง เพื่อให้ออกมางดงาม น่าสนใจ และชวนติดตาม ผู้ชมได้เกิดความรู้สึกเหมือนเข้าไปอยู่ในประวัติศาสตร์ นอกเหนือจากความบันเทิง ภาพยนตร์ยังทำหน้าที่ถ่ายทอดและสะท้อนแง่มุมต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน (กาญจนา แก้วเทพ, 2545)

ภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี มีการนำเสนอเรื่องการประกาศอิสรภาพของพระนเรศวรมหาราชที่ไม่ขึ้นต่อพม่าอีกต่อไป ผู้สร้างภาพยนตร์จึงต้องการออกแบบงานสร้างที่ประณีต โดยพยายามสร้างความเป็นจริงและยิ่งใหญ่ให้สมศักดิ์ศรีของพระมหากษัตริย์ รวมถึงกระตุ้นจิตสำนึกของผู้ชมให้รู้สึกภาคภูมิใจและรักชาติ ดังนั้น การสร้างภาพยนตร์เพื่อให้ผู้ชมได้เห็นความยิ่งใหญ่ และเกิด

ความรู้สึกเหมือนเข้าไปอยู่ในประวัติศาสตร์ ผู้ผลิตภาพยนตร์จึงต้องออกแบบงานสร้างที่ประณีตทั้งในการสร้างฉาก อุปกรณ์ประกอบฉาก เครื่องประดับตกแต่ง รวมถึงภาพจำลองคนไทยในยุคสมัยอยุธยาตอนกลาง รวมถึงองค์ประกอบทุกๆด้าน ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงต้องศึกษากระบวนการออกแบบงานสร้างภาพยนตร์และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการสร้าง กลยุทธ์ทางการตลาด และการออกแบบงานสร้างที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ชม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการออกแบบงานสร้างภาพยนตร์เพื่อสร้างความหมายทางสังคมและการรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี

2. เพื่อศึกษาการออกแบบงานสร้างที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ชมในการรับชมภาพยนตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี

3. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดและการบริหารงานภาพยนตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้การออกแบบงานสร้างภาพยนตร์ในการประกอบสร้างความเป็นจริงในสังคม กรณีศึกษา ภาพยนตร์ไทยเรื่อง “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี” ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่นำมาเป็นแนวทางในการศึกษา คือ

1. แนวคิดการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ (Film Narration) (กาญจนา แก้วเทพ, 2540)

การเล่าเรื่องนั้นเป็นกลวิธีสำคัญที่ทำให้เราสามารถเข้าใจภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์และเรื่องราวต่างๆได้อย่างต่อเนื่อง สามารถทำการศึกษาได้โดยวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของเรื่องเล่าดังนี้ 1) โครงเรื่อง (Plot) 2) ความขัดแย้ง (Conflict) 3) ตัวละคร (Character) 4) แก่นความคิด (Theme) 5) ฉาก (Setting) 6) สัญลักษณ์พิเศษ (Symbol) 7) มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view) ในงานวิจัยนี้จะพูดถึงองค์ประกอบที่ 3 , 5 และ 6 เป็นหลักใหญ่ เพราะเกี่ยวข้องกับการออกแบบงานสร้าง แต่ก็ไม่ได้ทิ้งประเด็นของโครงเรื่องและความขัดแย้ง

2. แนวคิดเรื่องสัญญะวิทยา (กาญจนา แก้วเทพ, 2547 : 105 – 108)

สัญญะ (Sign) หมายถึง สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมาย (Meaning) แทนของจริง ตัวจริง (Object) ในตัวบท (Text) และในบริบท (Context) สัญญะวิทยา (Basic Concept) ประกอบด้วย สัญญะ (Sign) ความสัมพันธ์ (Relation) ลักษณะส่วนตัว/ส่วนรวมของสัญญะ (Private/Public) รหัส (Code) วิธีการวิเคราะห์สัญญะวิทยา แบ่งเป็น

2.1 การวิเคราะห์ความหมายโดยอรรถหรือโดยตรง (Denotation) คือความหมายที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ และการวิเคราะห์ความหมายโดยนัย (Connotation) คือความหมายโดยอ้อมที่เกิดจากบริบททางสังคม

2.2 การวิเคราะห์แบบ ลำดับเวลาในภาพยนตร์ (Paradigmatic) / ลักษณะตรงกันข้ามของตัวละครเอก (Syntagmatic)

2.3 การวิเคราะห์แบบใช้คำพูดอุปมาเปรียบเทียบ (Metaphor) / นามนัยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของฝ่ายต่างๆในภาพยนตร์ (Metonymy)

3. แนวคิดทฤษฎีการสื่อสารกับการประกอบสร้างความ เป็นจริงทางสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2544 : 246)

สื่อมวลชนถูกมองว่าเป็นกระจกที่สะท้อนความเป็นจริงของสังคม มีบทบาทเป็นตัวตอกย้ำค่านิยม ความคิดความเชื่อในเรื่องนี้ต่างๆที่มีอยู่ในสังคม สิ่งที่เรียกว่า "ความเป็นจริง" (Reality) นั้นมิใช่เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้ว แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา (Construct) ภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี ได้รังสรรค์การสร้างเรื่องราวขึ้นมาให้เป็นจริงโดยการประกอบสร้างจากข้อมูลจากประวัติศาสตร์และจินตนาการ

4. แนวคิดการบริหารการเงินในงานสร้างภาพยนตร์ (วันทนา ตันติดำรง, 2546)

ผู้บริหารงานภาพยนตร์ทุกคนต่างมุ่งหวังที่จะตอบสนองความต้องการของสังคมและมุ่งหวังที่จะเลี้ยงตัวเองให้อยู่รอด เจริญเติบโต และทำกำไรให้กับธุรกิจของตนจากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง และเต็มไปด้วยการแข่งขันสูง ทั้งนี้การบริหารการเงินได้เข้ามามีส่วนสนับสนุนงานสร้างภาพยนตร์ประกอบด้วย กำหนดเป้าหมายงานสร้างภาพยนตร์ กลไกการบริหารการเงิน และเครื่องมือการวิเคราะห์ทางการเงิน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลักสำหรับข้อมูลที่มาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interviews) กับบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยศึกษาถึงการใช้การออกแบบงานสร้างภาพยนตร์ในการประกอบสร้างความเป็นจริงในสังคมกรณีศึกษาภาพยนตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ได้แก่ 1) ดร.สุเนตร ชุตินทรานนท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ไทยและพม่า และผู้ช่วยผู้เขียนบทภาพยนตร์เรื่องตำนาน สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี 2) ประสพโชค ธนเศรษฐวิไล ผู้ออกแบบงานสร้างภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 – 5 3) กรัณน์พล ทัศพร ผู้ออกแบบงานสร้างภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี 4) กัญญา มะเรื่องประดิษฐ์ ผู้ช่วยผู้ออกแบบเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับในภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี 5) มนตรี วัดละเอียด ช่างแต่งหน้าและช่างแต่งผมในภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี 6) คุณากร เศรษฐี ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี นอกจากนี้ยังใช้แบบสอบถามกับกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี จำนวน 400 คน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือแบบสัมภาษณ์คำถามปลายเปิดที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และแบบสอบถามสัมภาษณ์ผู้ชม เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 และ 3

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการออกแบบงานสร้างภาพยนตร์เพื่อสร้างความหมายทางสังคม และการรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5ผู้วิจัยแบ่งประเด็นของผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการออกแบบงานสร้างภาพยนตร์เพื่อสร้างความหมายทางสังคมและความเป็นจริงในภาพยนตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี

การออกแบบฉาก มีการระดมทุนสร้างและงบสนับสนุนจากหลายหน่วยงานต่างๆ และลงทุนมากกว่า 700 ล้านบาท โดยมีเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล และมีเงื่อนไขต้องทยอยชำระคืนให้กับทางรัฐบาลอย่างน้อย 50% ของรายได้ทั้งหมด (งบประมาณสนับสนุนจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์) ฉากกว่า 90% ได้ถูกสร้างขึ้นภายในค่ายสุรสีห์ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งทำเลที่ตั้งมีความสอดคล้องกับพระราชประวัติของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และได้รับการสนับสนุนจากกองทัพบก นอกจากนี้ในส่วนของอุปกรณ์ประกอบฉากได้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) พระนิพนธ์ของสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ 2) พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาร่วมกับพระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ 3) แหล่งข้อมูลบุคคล ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ โดยเฉพาะในด้านประวัติศาสตร์ทั้งไทยและพม่า 4) การสำรวจภาคสนาม สถานที่จริงที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องในภาพยนตร์ อาทิ พระราชวังมัณฑะเลย์ และจากพิพิธภัณฑ์ อีกทั้งวิธีการสร้างออกแบบและสร้างอุปกรณ์ประกอบฉากต่างๆ พบว่าอุปกรณ์ประกอบฉากได้ถูกสร้างขึ้นมาใหม่ให้ใกล้เคียงกับงานฝีมือในยุคสมัยนั้นและใกล้เคียงประวัติศาสตร์มากที่สุด

นอกจากนี้ยังเดินทางไปศึกษางานที่บริษัท WETA ประเทศนิวซีแลนด์ ผู้ออกแบบงานสร้างใช้วัสดุแบบใหม่คือ โพลียูริเทนหรือยางอีร่า ในการทำชุดเกราะและอาวุธ ทดแทนการหล่อด้วยเรซิ่นหรือการใช้เหล็กเป็นวัสดุในแบบเดิม เพื่อความปลอดภัย เพิ่มความมั่นใจในฉากสู้รบและความคล่องตัวของนักแสดง การออกแบบเครื่องแต่งกายจะคำนึงถึงบทบาทตัวละครในภาพยนตร์เป็นหลักจะต้องได้รับการวางรูปแบบของการแต่งกายเฉพาะกลุ่มเพื่อให้แตกต่าง อาทิ การแต่งกายของทหารฝ่ายกรุงศรีอยุธยากับกรุงหงสาวดี ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของโทนสีและความสวยงามของเสื้อผ้า ฝ่ายกรุงศรีอยุธยาเครื่องแต่งกายจะมีโทนสีเข้มและนุ่งห่มเสื้อผ้าน้อยชิ้น ส่วนฝ่ายกรุงหงสาวดีเครื่องแต่งกายจะมีโทนสีอ่อนและมีสีสันสดใส

ส่วนการออกแบบเครื่องประดับ มีการคำนึงถึงความสวยงามและความเหมาะสมตามฐานะและลำดับชนชั้นของตัวละคร สอดคล้องกับบทบาทต่างๆในแต่ละฝ่าย และเกิดจากจินตนาการที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงสอดคล้องกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในยุคสมัยอยุธยาตอนกลาง การแต่งหน้าและทรงผม แบ่งเป็นออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) แบบธรรมชาติ คงวัฒนธรรมความเป็นไทยตามยุคสมัยอยุธยาตอนกลาง ร่วมกับการบูรณาการให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน และต้องมีความสอดคล้องกับสถานที่และฉาก 2) การแต่งหน้าเพื่อใช้เป็นเอฟเฟ็คต์ เช่นฉากที่ต้องมีการตกแต่งแผลบาดเจ็บ การแต่งหน้านักแสดงต้องให้มีความสอดคล้องกับโทนสีของเสื้อผ้า ส่วนการออกแบบทรงผมอ้างอิงจากยุคสมัยอยุธยาตอนกลาง คือ ชายไทยทรงผมหลักแจว หญิงไทยทรงผมมวยและตีปีกปล่อยยาว ส่วนทหารพม่าไว้ทรงผมยาวมุ่นมวย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลผู้ชมที่ชมภาพยนตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี

การออกแบบงานสร้างความเป็นจริงที่มีผลต่อการตัดสินใจชม จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับฉากการตกแต่งสถานที่เป็นอันดับแรก ร้อยละ 62.2 รองลงมาคือ อุปกรณ์ประกอบฉาก ร้อยละ 27.6 เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ร้อยละ 9.7 การแต่งหน้าและทรงผม ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ความรู้สึกของผู้ชมหลังจากได้ชมภาพยนตร์ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ได้ชมภาพยนตร์ ตามองค์ประกอบของการออกแบบงานสร้างในภาพยนตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าองค์ประกอบของการออกแบบงานสร้างในภาพยนตร์เป็นลำดับที่ 1 ได้แก่ ฉากดูอลังการมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.37

มีจำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 รองลงมาคือ อุปกรณ์ประกอบฉากมีค่าเฉลี่ย 4.19 อยู่ในระดับมาก จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24 เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 มีจำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3 การแต่งหน้าและทำผม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3.91 มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดและการบริหารงานภาพยนตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี

ที่มาของแหล่งเงินทุนส่วนใหญ่จะมาจากเงินสนับสนุนของภาครัฐ และตัวบุคคลเอง งบประมาณส่วนใหญ่จะมาเงินสนับสนุนของภาครัฐ นอกจากนั้นจะเป็นทุนของผู้สร้างเอง การแบ่งงบประมาณในการลงทุนสร้างภาพยนตร์เรื่องนี้ในแต่ละภาค พบว่า ในแต่ละภาคนั้นใช้งบประมาณไม่เท่ากัน แต่งบประมาณหลัก ๆ จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 (70 เปอร์เซ็นต์) จะเป็นในส่วนของฉากและอุปกรณ์การถ่ายทำ ค่าจ้างในการดำเนินการการทั้งหมด และส่วนที่ 2 (30 เปอร์เซ็นต์) ใช้เป็นงบประมาณการออกแบบสร้างฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากมากที่สุดโดยใช้งบประมาณไม่ต่ำกว่า 450 ล้านบาท ในส่วนของการออกแบบเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับผู้สร้างไม่ได้กำหนดงบประมาณไว้ล่วงหน้าที่แน่นอน เพราะไม่ได้เน้นเรื่องเสื้อผ้า แต่จัดเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับอยู่ในงบประมาณเดียวกับงบประมาณการผลิต นอกจากนี้ยังใช้งบประมาณส่วนของการแต่งหน้าและทรงผมนักแสดงน้อยที่สุด เนื่องจากเป็นภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ การแต่งหน้าและทรงผมก็จะเป็นแบบธรรมชาติ วิธีการบริหารจัดสรรงบประมาณในการผลิตสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้ 1) ช่วงก่อนการผลิต (Pre-Production) ของบสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วย งานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้งบมาลงทุนในภาคแรกและภาคแรกทำรายได้จำนวนเท่าไร ก็จะเป็นงบประมาณที่จะใช้ในการทำภาคต่อไป 2) ช่วงการผลิต (Production) พยายามประหยัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นให้มากที่สุด เพื่อป้องกันงบประมาณมากเกินไป เช่น ดัดแปลงฉากที่มีอยู่แล้วให้เป็นอีกสถานที่หนึ่งเพื่อประหยัดงบประมาณการสร้างฉาก และมีการควบคุมผลิต 3) ช่วงหลังการผลิต (Post Production) ไม่มีการบริหารงบประมาณ เนื่องจากถ่ายทำภาพยนตร์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นช่วงที่รอดูผลงาน ทั้งนี้ปัญหาหลักคือ แหล่งเงินทุนสำหรับการสร้างภาพยนตร์ ซึ่งเป็นปัญหาของภาพยนตร์เรื่องนี้เกือบทุกภาค เนื่องจากผู้สร้างได้เปลี่ยนความคิดสร้างภาพยนตร์เพิ่มเป็น 5 ภาค (ในเวลานั้น) จากเดิมที่มีการวางแผนสร้างเพียง 2 – 3 ภาคเท่านั้น การแก้ปัญหา คือระดมหาเงินทุนเพิ่มตั้งแต่การสร้างภาค 3 ยุทธนาวี และภาค 4 ศึกนันทบุเรง เป็นต้น

การสื่อสารการตลาดนั้นจะเน้นกลุ่มเป้าหมาย เป็นชาวไทยทุกเพศ โดยเฉพาะวัยรุ่นเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก และวัยผู้ใหญ่เป็นกลุ่มเป้าหมายรอง จึงทำให้ทำการตลาดได้ในภาพรวมทั้งหมดโดยเฉพาะการโฆษณาทางโทรทัศน์ และโซเชียลมีเดีย ทั้งนี้ผู้สร้างใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารให้สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ดูมีความเป็นปุถุชนธรรมดา แต่เพิ่มเติมความสนุกสนานเข้าไป ภาษาที่ใช้ในภาพยนตร์เป็นภาษาที่มีความเป็นเอกลักษณ์และเข้าใจง่าย โดยคาดหวังวัตถุประสงค์ทางการตลาด คือ รายได้ นั่นเอง ซึ่งความสำเร็จของเครื่องมือการสื่อสารทางการตลาด คือ จำนวนผู้ชมภาพยนตร์ และกระแสตอบรับ การพูดถึงภาพยนตร์ในช่องทางต่างๆ ทั้งการบอกเล่าจากปาก และทางโซเชียลมีเดีย โดยภาพยนตร์ทำรายได้ 4 วันแรก 97 ล้านบาท โดยระหว่างวันที่ 20 - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ภาพยนตร์ทำรายได้ทั่วประเทศประมาณ 201.9 ล้านบาท จากทุนสร้าง 450 ล้านบาท ซึ่งปัญหาเกิดจากการสื่อสารการตลาด คือ การแจ้งกำหนดการฉายภาพยนตร์ที่ไม่แน่นอน จนทำให้ผู้ชมภาพยนตร์ที่ตั้งใจและรอ

คอยชมภาพยนตร์รู้สึกเบื่อ สำหรับรายละเอียดของงบประมาณและการบริหารจัดการงบประมาณในการสร้างภาพยนตร์ คุณคุณากร เศรษฐี ผู้อานวยการสร้างภาพยนตร์และฝ่ายการตลาด ขอสงวนสิทธิในการเปิดเผย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาของงานวิจัยพบว่า การออกแบบงานสร้างภาพยนตร์แนวประวัติศาสตร์ ต้องมีการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ใช้เวลาและจินตนาการเพื่อสร้างงานออกแบบให้ได้เป็นรูปธรรม มีความสมจริง จำเป็นต้องใช้งบประมาณสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เขมพัทธ์ พัชรวิชญ์ (2553) เรื่อง “การออกแบบงานสร้างในภาพยนตร์ไทย” ซึ่งศึกษาผลงานภาพยนตร์ไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 - 2551 โดยคัดเลือกจากภาพยนตร์จำนวน 9 เรื่อง ที่ได้รับรางวัลกำกับศิลป์ ได้แก่ ภาพยนตร์เรื่อง 2499 อันธพาลครองเมือง, นางนาก, ฟ้าทะลายโจร, จัน ดารา, 15 ค่ำ เดือน 11, รักน้อยนิดมหาศาล, สุริโยไท, ทวิภพ, และมหาลัยเหมืองแร่ ในประเด็นของการตีความบทภาพยนตร์โดยผู้กำกับภาพยนตร์และมอบหมายให้ผู้ออกแบบงานสร้างวางแผนแนวคิดการออกแบบ การค้นคว้าข้อมูล การวาดภาพ การหาสถานที่ถ่ายทำและลงรายละเอียดการทำงานของแต่ละฝ่าย โดยแนวทางการออกแบบงานสร้างภาพยนตร์ส่วนใหญ่เน้นที่จะสร้างความสมจริงและความสวยงาม นอกจากนี้ผู้ชมคิดว่าฉากมีความสำคัญมากที่สุดที่ทำให้ตัดสินใจเลือกชมภาพยนตร์แนวประวัติศาสตร์ รองมาคือ อุปกรณ์ประกอบฉาก เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ การแต่งหน้าและทรงผม ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัณฑิมา บัวเอี่ยม (2545) เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกรับชมภาพยนตร์ไทยและต่างประเทศของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” ในประเด็นที่ว่า ปัจจัยด้านองค์ประกอบด้านความยิ่งใหญ่ งบลงทุนสร้าง และเทคนิคการถ่ายทำมีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์ไทยในระดับมาก อีกทั้งในส่วนของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 5 ยุทธหัตถี แนวประวัติศาสตร์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางการสื่อสารภาพยนตร์ไปยังกลุ่มเป้าหมายหลักที่เป็นวัยรุ่นร่วมกับสื่อโทรทัศน์ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากต่อกลยุทธการสื่อสารในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุณี เจริญรส (2556) เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์ไทยในโรงภาพยนตร์ของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี” ในประเด็นที่ว่า ผู้ชมภาพยนตร์ส่วนมากได้ข้อมูลจากสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตในการตัดสินใจชมภาพยนตร์ไทยในโรงภาพยนตร์ มากที่สุดซึ่งมีอายุระหว่าง 21-25 ปี ศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพนักเรียน นักศึกษา และสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้และจดจำมากที่สุดได้แก่ สื่อโทรทัศน์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ผู้ผลิตภาพยนตร์แนวประวัติศาสตร์ควรวางแผนในการผลิตภาพยนตร์ที่มีภาคต่อเนื่องให้มีเนื้อหาของภาพยนตร์ที่กระชับและไม่ควรสร้างเกิน 3 ภาค เนื่องจากอาจส่งผลทำให้ผู้ชมเบื่อในการรอคอยภาคต่อของภาพยนตร์ได้ และจะสามารถควบคุมงบประมาณในการผลิตภาพยนตร์ได้ง่ายมากยิ่งขึ้น เนื่องจากภาพยนตร์แนวประวัติศาสตร์ จำเป็นต้องใช้งบประมาณในการผลิตสูง ในส่วนของงานการออกแบบงานสร้างให้มีความสมจริงตามยุคสมัยของภาพยนตร์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพียงกระบวนการออกแบบงานสร้างภาพยนตร์เพื่อสร้างความหมายทางสังคมและการรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระ

นเรศวรมหาราช ภาค 5 เท่านั้น ซึ่งหากสามารถศึกษาในแง่ของบทภาพยนตร์จะพบถึงการสื่อความหมายได้อีกหลากหลายแง่มุมในบทภาพยนตร์ และตัวละคร จะทำให้สามารถเข้าใจและตีความหมายในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช โดยหม่อมเจ้า ชาตรีเฉลิม ยุคล ได้มากขึ้น และสามารถสะท้อนความคิด ความสนใจรวมถึงความชอบของผู้กำกับผ่านการออกแบบงานสร้างภาพยนตร์ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า น่าจะนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการออกแบบงานสร้างภาพยนตร์แนวประวัติศาสตร์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กัณฑิมา บัวเอี่ยม. 2545. “ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกรับชมภาพยนตร์ไทยและต่างประเทศของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

กาญจนา แก้วเทพ. 2540. **แนวทางการศึกษาสื่อมวลชนโดยใช้ทฤษฎีวิพากษ์.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. 2547. **สื่อสารมวลชนทฤษฎีและแนวทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ: Higher.

_____. 2549. **สื่อพื้นบ้านแข็งแกร่ง สุขภาพชุมชนเข้มแข็ง.** กรุงเทพฯ: โครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข (สพส.).

กิตสุรางค์ กาฬสุวรรณ. 2546. “การวิเคราะห์โครงสร้างนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมภาคใต้ ตามทฤษฎีโครงสร้างนิทานของวลาดิมีร์ พรอพพ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เขมพัทธ์ พัชรวิชญ์. 2553. “ศึกษาการออกแบบงานสร้างในภาพยนตร์ไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

จารุณี เจริญรส. 2556. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์ไทยในโรงภาพยนตร์ของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ฉลองรัตน์ ทิพย์พิมาน. 2539. “วิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์อเมริกันที่มีตัวเอกเป็นสตรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชุษณะ จันทร์อ่อน. 2553. “การออกแบบภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์เพื่อสร้างการรับรู้สำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กรณีศึกษา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จอห์นนี่ วอล์คเกอร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ณัฐพล วงษ์ชื่น. 2552. “ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้มู้ดแอนด์โทนของผู้ชมภาพยนตร์ไทยในการออกแบบงานสร้างภาพยนตร์แนวสยองขวัญ.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นรินทร์ แก้วแท้. 2549. “ปัจจัยทางการตลาดบริการที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการโรงภาพยนตร์เมเจอร์ซีนีเพล็กซ์ สาขารัชโยธิน.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

พรสิทธิ์ พัฒธนานุรักษ์. 2554. “การพัฒนาสื่อแผ่นป้ายมัลติมีเดีย เรื่อง ส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม. 2545. **นักสร้าง สร้างหนัง หนังสั้น.** กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วณิช สุขศิริ. 2545. “การออกแบบภาพยนตร์โฆษณาเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อศาสนาพุทธ.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วันทนา ตันติดำรง. 2546. “การออกแบบสื่อมัลติมีเดีย เพื่อให้ความรู้เรื่องอักษรภาษาเกาหลีพื้นฐาน.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิชิต จรัสสุขสวัสดิ์. 2546. **กฎหมายภาพยนตร์ของประเทศฝรั่งเศส.** (ม.ป.ท. : ม.ป.พ.)

ศิริพร ไฝศิริ. 2544. “การสร้างสรรค์ในการผลิตซ้ำภาพยนตร์ไทยจากตำนาน แม่นากพระโขนง.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิทธิเดช สุขมงคล. 2548. “การใช้ภาพยนตร์การ์ตูนประกอบตัวอักษรบรรยายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ การฟังเพื่อความเข้าใจ และจริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุวิมล วงศ์รัก. 2547. “อัตลักษณ์ และการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ร่วมสร้างไทย-เอเชีย.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรรถยา สุนทรายน. 2554. “การออกแบบภาพยนตร์โฆษณา เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยรังสิต.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต.

Ettedgui, Peter. 1999. **Production design & art direction.** Crans - Pres - Celigny: Roto Vision, 6.

GiAnnetti, L.D. 1972. “Cinematic metaphors.” **Journal of Aesthetic Education,** 49-61.

Propp, V.I. 1978. “Morfologia do conto maravilhoso.” **floresta,** 480, 709.

Tilley, A. 1991. “Narrative.” **The Media Studies Book,** 53-79.

การสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

THE COMMUNICATION TO GENERATE PUBLIC RELATIONS STRATEGY OF SRIPATUM UNIVERSITY

ศักดิภัทร์ นาคประดิษฐ์

นักศึกษาปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: sakdipat.na@spu.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา มีศิลปวิกกัย

อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: kanchana.me@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษา 1) การสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม และ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม มีรูปแบบการวิจัย 2 รูปแบบคือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือคือแบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่แน่นอน จำนวน 400 คน สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าความแปรปรวนทางเดียวค่าสถิติ t (T -test) และ f (F -test) ทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ใช้วิธีการของ LSD (Least Significant Difference) และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมจำนวน 7 คนและทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุผล แล้วดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในเชิงพรรณนา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า สื่อประชาสัมพันธ์ที่ทำให้รับรู้ข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ศรีปทุมได้อย่างรวดเร็ว ได้แก่ Facebook กับ Email รองลงมาคือ เว็บไซต์มหาวิทยาลัยศรีปทุม (www.spu.ac.th) Digital Signage และโปสเตอร์ปฏิทินกิจกรรม 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม มีดังนี้ (1) กลยุทธ์การพัฒนาความสามารถทางการบริหารในการประชาสัมพันธ์ของบุคลากร (2) กลยุทธ์การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ด้วยบุคคลที่มีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย (3) กลยุทธ์การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ (4) กลยุทธ์การสรรหาบุคลากรที่มีสมรรถนะทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์ (5) กลยุทธ์การพัฒนาระบบการสื่อสารเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพที่ชัดเจน (6) กลยุทธ์การประเมินและวัดผลการประชาสัมพันธ์ และ (7) กลยุทธ์การสื่อสารภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม

คำสำคัญ: การสื่อสารยุทธศาสตร์ การประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ABSTRACT:

This research study aims; 1) Communication, approach to generate public relations strategy of Sripatum University, and 2) Relationship between personal factors and communication to generate public relations strategy of Sripatum University. A research models 2 forms: 1) Quantitative Research emphasizing on the use of numeric data to ensure accuracy in the interpretation of findingsby questionnaires and also gathering information from the sample population comprised 400 subjects. The statistics for analyzing the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, one-way analysis of variance, hypothesistesting: T-test, and F-tests, and 2) Qualitative Research emphasizing on the use of in-depth structured interview by gathering investigative information from key informants 7 subjects and analyzing the cause and effect of the data and then making descriptive content analysis. The research found that : 1) Quantitative Research ; Media releases on the current that makes the realization of news and events of Sripatum University quickly as Facebook and Email, second is the website: www.spu.ac.th, Digital Signage and Poster calendar events. 2) Qualitative Research; Communication strategies to create a public relations strategy of the office of public relations Sripatum University as follows (1) The development strategy of public relations executive ability of the staff. (2) The development strategy of public relations media with the prestige of the university. (3) The development strategy of the public relations media to be effective. (4) The recruitment strategy to attract people who have public relations administration competency. (5) The development strategy of effective information and communication technology systems. (6) The assessment andevaluation strategy in public relations practice. and (7) The effective engagement communication strategy in the university.

KEYWORD : Communication, Strategy Public, Relations Sripatum University

1. บทนำ

บุคคลย่อมมีสิทธิ์ได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะของหน่วยงาน (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2547, หน้า 4) รวมถึงสถาบันการศึกษาต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารด้วยเหตุนี้การประชาสัมพันธ์จึงเริ่มมีบทบาทในหน่วยงานต่างๆในรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ (สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.), 2540, หน้า 202) สถานศึกษาควรมีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสาร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 16) ที่เป็นเครื่องมือสำคัญของการบริหารที่ทำให้เกิดความเข้าใจเพื่อสนับสนุนให้หน่วยงานดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ (วิรัช ลภิรัตนกุล, 2549, หน้า 3) และสร้างความสัมพันธ์อันมั่งคงยาวนาน (วิมลพรรณ อาภาเวท, 2546, หน้า 37) ด้วยทั้งสังคมในปัจจุบันเป็นยุคสังคมแห่งเทคโนโลยีหรือยุคดิจิทัล (Digital) ซึ่งได้ก่อให้เกิดการหลั่งไหลของข้อมูลข่าวสารที่มีความเด่นชัดมากขึ้น (วิรัช ลภิรัตนกุล, 2549, หน้า1) มีกระบวนการที่เป็นลักษณะของการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งโดยผู้ส่งสาร (Sender) เป็นผู้แสดงออกถึงวัตถุประสงค์ใดๆ ออกไปคือ สาร (Message) ที่ต้องการให้ผู้รับ (Receiver) ได้รับรู้ตามวัตถุประสงค์เดียวกัน ดังนั้นผู้ส่งสาร (Sender) ต้องมีความสามารถในการใช้สื่อ (Channel) เพื่อให้สาร (Message) ไปถึงผู้รับสาร (Receiver) ได้อย่างเข้าใจ (Everett and Floyd อ้างถึงใน รุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ, 2543, หน้า 4; ปรมะ สตะเวทิน, 2546, หน้า 7; เสรี วงษ์มณฑา, 2549, หน้า 2)

มหาวิทยาลัยศรีปทุม มีสถานะเป็นสถานศึกษาเอกชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทั้งด้านคุณภาพและกายภาพ ซึ่งรวมถึงงานด้านประชาสัมพันธ์ ที่เป็นส่วนงานสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถาบันกับกลุ่มประชาชนทั้งภายในและภายนอกสถาบัน โดยมีสำนักงานประชาสัมพันธ์ สังกัดกลุ่มงานกิจการสัมพันธ์ ทำหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรมของคณะและหน่วยต่างๆ เพื่อให้บุคคลภายในและภายนอกได้รับรู้ข่าวสารของมหาวิทยาลัยศรีปทุมซึ่งตลอดระยะเวลาของบริบทการดำเนินงานภายในของสำนักงานประชาสัมพันธ์นับแต่ที่ผู้วิจัยได้เข้ามาปฏิบัติงานในสำนักงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม รวมระยะเวลา 9 ปี (พ.ศ. 2549 –พ.ศ. 2558) ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานภายในจึงมีความสนใจศึกษา "การสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม" เพื่อศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ซึ่งประโยชน์จากการวิจัยที่จะได้รับคือมีกลยุทธ์งานด้านการประชาสัมพันธ์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์ ที่สามารถยกระดับให้งานด้านประชาสัมพันธ์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีปทุมมีความเป็นสมัยปัจจุบันทั้งนี้งานวิจัยได้ออกแบบให้เป็นงานวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อต้องการให้ได้ผลการศึกษาอย่างครอบคลุมและเพื่อต้องการได้แนวทางที่นำไปสู่กลยุทธ์การสื่อสารการประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมในอันจะส่งผลให้งานประชาสัมพันธ์มีการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กรอบแนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดการสื่อสารเป็นแนวคิดว่าด้วยกระบวนการสื่อสารจากบุคคลหนึ่งไปถึงบุคคลหนึ่งให้มีความเข้าใจ (วิรัช ลภิรัตนกุล, 2546, หน้า 159) ในลักษณะข้อความเป็นลายลักลักษณ์อักษร คำพูด อากัปกิริยาท่าทางที่แสดงออกไปยังอีกบุคคลหนึ่งให้เกิดการเข้าใจตรงกัน ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Massage) สื่อหรือช่องทาง (Media or Channel) และผู้รับสาร (Receiver) (ปรมะ สตะเวทิน, 2546, หน้า 65) แนวคิดการประชาสัมพันธ์เป็นแนวคิดว่าด้วยวิธีการติดต่อสื่อสารรวมทั้งสร้างและทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันทั่วทั้งสถาบัน (Marston, 1979, p.23) ประกอบด้วย ประสิทธิผลของการประชาสัมพันธ์ ประสิทธิภาพของการประชาสัมพันธ์ คุณภาพการบริการของการประชาสัมพันธ์ และ การพัฒนางานประชาสัมพันธ์ แนวคิดการวางแผนยุทธศาสตร์ เป็นแนวคิดว่าด้วยความสำเร็จขององค์กร (Anthony, 1965, p.36) เริ่มด้วยการประเมินจุดหมายพื้นฐานการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ประการขององค์กรเพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กรใน4 ตำแหน่งที่เรียกว่าการวิเคราะห์ SWOT Analysis คือ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และ อุปสรรค (Threats) เพื่อให้ได้ยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม (อาทิตย์ วงษ์สง่า, 2554, หน้า 2) โดยเป็นการใช้การวิเคราะห์ตามแนวคิดของ Albert Humphrey (1960 อ้างถึงใน ศรัณย์ ยุวรรณะ, 2554, หน้า 15-16)

ตัวแปรที่ต้องการศึกษา ได้แก่ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ปฏิบัติงาน สังกัดที่ปฏิบัติงานและระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม สมมติฐานการวิจัยคือ ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม แตกต่างกันดังนั้นการศึกษาจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดได้ดังนี้

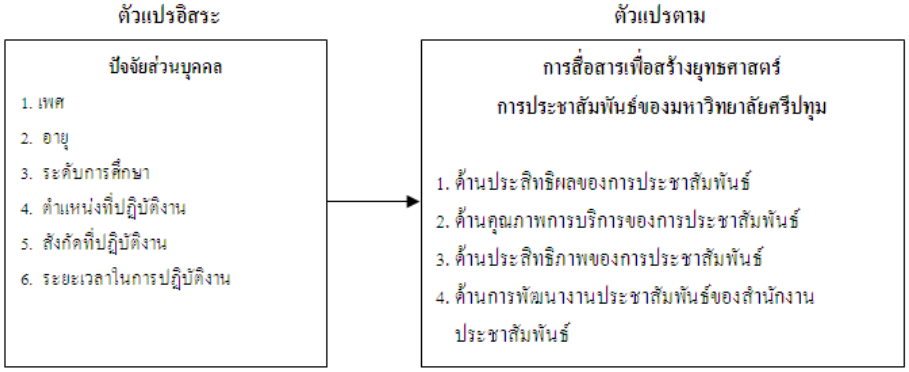

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัย 2 รูปแบบคือ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยศรีปทุมและเจ้าหน้าที่ภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม ประจำปีการศึกษา 2557 จำนวน 750 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนของประชากรที่ใช้ในการศึกษาและกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่แน่นอนจำนวน 400 คนตามการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973, p.194) ใช้เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) (Kenneth, 1987, p.93) โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเอง แล้วจากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลด้านลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาสถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม แล้ววิเคราะห์ผลด้วยค่าความแปรปรวนทางเดียว (One - way Analysis of Variance) สถิติทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ t (T-test) ใช้เพื่อวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานเมื่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 2 กลุ่มและเป็นอิสระต่อกัน และใช้ค่าสถิติ f (F-test) เพื่อวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานของ 2 ตัวแปรขึ้นไป และหากพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไปมีค่าคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของ LSD (Least Significant Difference) ซึ่งกำหนดที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และการสื่อสาร จำนวน 7 คนโดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive) ประกอบด้วยผู้บริหารและหัวหน้างานประชาสัมพันธ์ภายในของสำนักงานประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิงานประชาสัมพันธ์จากภายนอกจำนวน 5 คนใช้เครื่องมือในการวิจัยคือ

แบบสัมภาษณ์การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการอัดเทปเสียงแล้วดำเนินการวิเคราะห์ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในเชิงพรรณนาตามหลักการวิเคราะห์SWOT Analysis และสรุปเนื้อหาเพื่อความถูกต้องสมบูรณ์

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

(1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ในภาพรวมทุกด้านมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ในภาพรวม

ตัวแปร	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. มิติด้านประสิทธิผล	4.38	0.508	มากที่สุด
2. มิติด้านคุณภาพการบริการ	3.94	0.650	มาก
3. มิติด้านประสิทธิภาพ	3.66	0.630	มาก
4. มิติด้านการพัฒนาสำนักงานประชาสัมพันธ์	3.90	0.635	มาก
รวม	3.97	0.484	**มาก**

(2) สื่อประชาสัมพันธ์ที่ทำให้รับรู้ข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมได้อย่างรวดเร็วโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ Facebook, Email และ เว็บไซต์มหาวิทยาลัยศรีปทุม (www.spu.ac.th) สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ประเภทสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทำให้รับรู้ข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมได้อย่างรวดเร็ว

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ระดับความคิดเห็น		
						$\bar{x}$	SD	แปลผล
(1) Facebook/ SPUSTAFF	183 (45.75%)	160 (40.00%)	48 (12.00%)	5 (1.25%)	4 (1.00%)	4.28	0.800	มากที่สุด
(2) Email/SPU GROUP ALL	165 (41.25%)	192 (48.00%)	35 (8.75%)	6 (1.50%)	2 (0.50%)	4.28	0.727	มากที่สุด
(3) Digital Signage	41 (10.25%)	179 (44.75%)	159 (39.75%)	12 (3.00%)	9 (2.25%)	4.12	0.962	มาก
(4) เว็บไซต์มหาวิทยาลัยศรีปทุม (www.spu.ac.th)	158 (39.50%)	187 (46.75%)	41 (10.25%)	12 (3.00%)	2 (0.50%)	4.22	0.785	มากที่สุด
(5) โปสเตอร์ปฏิทินกิจกรรม	60 (15.00%)	170 (42.50%)	138 (34.50%)	25 (6.25%)	7 (1.75%)	3.72	0.967	มาก
(6) สื่อวิทยุ SPU RADIO คลื่นความถี่ FM.88.25 MHz	29 (7.25%)	113 (28.25%)	154 (38.50%)	61 (15.25%)	43 (10.75%)	3.06	1.074	ปานกลาง
(7) บอร์ดกระจกหน้ามหาวิทยาลัยศรีปทุม	40 (10.00%)	131 (32.75%)	163 (40.75%)	50 (12.50%)	16 (4.00%)	3.32	0.954	ปานกลาง
(8) ป้ายคัดเอาท์ในมหาวิทยาลัยศรีปทุม	51 (15.75%)	179 (44.75%)	140 (35.00%)	22 (5.50%)	8 (2.00%)	3.61	0.852	มาก

(3) ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาตามหลักการวิเคราะห์ SWOT Analysisพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม สรุปได้ดังนี้

1) กลยุทธ์การพัฒนาความสามารถทางการบริหารในการประชาสัมพันธ์ของบุคลากร
2) กลยุทธ์การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ด้วยบุคคลที่มีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย
3) กลยุทธ์การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ
4) กลยุทธ์การสรรหาบุคลากรที่มีสมรรถนะทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์
5) กลยุทธ์การพัฒนาระบบการสื่อสารเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพที่ชัดเจน
6) กลยุทธ์การประเมินและวัดผลการประชาสัมพันธ์
7) กลยุทธ์การสื่อสารภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม

5.2 วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลสรุปการทดสอบสมมติฐานระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

ผลการทดสอบสมมติฐาน												
ปัจจัยส่วนบุคคล	**เพศ**		**อายุ**		**ระดับการศึกษา**		**ตำแหน่งที่ปฏิบัติงาน**		**สังกัด/คณะ/หน่วยงาน**		**ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน**	
	ยอมรับ	**ปฏิเสธ**	**ยอมรับ**	**ปฏิเสธ**	**ยอมรับ**	**ปฏิเสธ**	**ยอมรับ**	**ปฏิเสธ**	**ยอมรับ**	**ปฏิเสธ**	**ยอมรับ**	**ปฏิเสธ**
- มิติด้านประสิทธิผล	✓			✓		✓	✓			✓	✓	✓
- มิติด้านคุณภาพการบริการ		✓	✓		✓		✓			✓	✓	
- มิติด้านประสิทธิภาพ		✓		✓		✓		✓		✓	✓	
- มิติด้านการพัฒนาสำนักงานประชาสัมพันธ์	✓		✓			✓	✓			✓	✓	
ผลสรุปการทดสอบสมมติฐาน		✓	✓		✓			✓	✓		✓	

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมไม่แตกต่างกัน (ยอมรับสมมติฐานหลัก) ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สังกัด/คณะ/หน่วยงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมแตกต่างกัน (ปฏิเสธสมมติฐานหลัก) ได้แก่ เพศ กับตำแหน่งที่ปฏิบัติงาน

6. อภิปรายผล

6.1 การสื่อสารเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมในมิติด้านประสิทธิผลมีคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้เพราะงานประชาสัมพันธ์เป็นงานที่มีลักษณะคล้ายกับกระบอกเสียงให้กับคนหมู่มากได้รับทราบข้อมูลข่าวสารและเข้าใจตรงกันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ (2546,

หน้า 2) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อสื่อสารเพื่อถ่ายทอดข่าวสารไปสู่กลุ่มประชาชนเป้าหมาย เช่นเดียวกับแนวคิดของเสรี วงษ์มณฑา (2549, หน้า 4) ที่กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์บนความพยายามอย่างตั้งใจที่ต้องการทำให้เกิดอิทธิพลหรือสร้างให้เกิดทัศนคติในสังคมในทางที่สร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของอลิสา มะเซ็ง (2557) พบว่า แนวทางพัฒนางานประชาสัมพันธ์ คือ การสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ในด้านการวางแผน ที่จะต้องใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิติกานต์ ศรีวิชัย (2551) พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการข่าวสารที่ทันเหตุการณ์และข่าวสารที่ง่ายต่อการเข้าใจ

6.2 สิ่งที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินการของสำนักงานประชาสัมพันธ์ คือ การวางแผนที่เรียกว่ากลยุทธ์ที่สอดคล้องในบริบทการปฏิบัติงานซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gulick(1937, p.82) ที่กล่าวว่า แผนงานที่มีการบูรณาการที่สร้างขึ้น เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์การดำเนินการและสอดคล้องกับหลักการของ Albert Humphrey (1960 อ้างถึงใน ศรัณย์ ยุวรรณะ, 2554, หน้า 15-16) ที่กล่าวไว้ว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กรคือ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และ อุปสรรค (Threats) เพื่อนำไปสู่การวางแผนยุทธศาสตร์ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Steiner (1969, pp.510-511) ที่กล่าวไว้ว่า การวางแผนยุทธศาสตร์ควรจำแนกเพื่อการอธิบายให้ได้ 4 แง่มุม คือ ความเป็นอนาคตจากผลของการตัดสินใจในปัจจุบัน กระบวนการ ปรัชญา และโครงสร้าง ดังนั้นกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับการสื่อสารเพื่อการสร้างยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม คือ (1) กลยุทธ์การพัฒนาความสามารถทางการบริหารในการประชาสัมพันธ์ของบุคลากร (2) กลยุทธ์การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ด้วยบุคคลที่มีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย (3) กลยุทธ์การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ (4) กลยุทธ์การสรรหาบุคลากรที่มีสมรรถนะทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์ (5) กลยุทธ์การพัฒนาระบบการสื่อสารเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพที่ชัดเจน (6) กลยุทธ์การประเมินและวัดผลการประชาสัมพันธ์ และ (7) กลยุทธ์การสื่อสารภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) การนำกลยุทธ์การพัฒนาความสามารถทางการบริหารในการประชาสัมพันธ์ของบุคลากร มาปรับใช้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานระดับบริหารจัดการภายในสำนักงานประชาสัมพันธ์ ควรทบทวนกระบวนการบริหารจัดการกับส่วนงานปฏิบัติของบุคลากรภายในสำนักงานประชาสัมพันธ์โดยละเอียด

(2) การนำกลยุทธ์การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ด้วยบุคคลที่มีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย มาปรับใช้ ควรมีการคัดเลือกบุคลที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของมหาวิทยาลัยและสังคม ก่อนทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับสถาบัน

(3) การนำกลยุทธ์การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ มาปรับใช้ ควรคำนึงถึงรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีความทันสมัยและเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้มีหลากหลายรูปแบบ เพื่อช่วยให้การกระจายข้อมูลให้มีความโดดเด่นอย่างมีประสิทธิภาพ

(4) การนำกลยุทธ์การสรรหาบุคลากรที่มีสมรรถนะทางการบริหารงานประชาสัมพันธ์ ควรกำหนดคุณสมบัติที่เฉพาะเจาะจงที่ต้องการในการคัดเลือกและเกณฑ์ตัดสินบุคลากรที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งในระดับบริหารงานประชาสัมพันธ์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์

(5) การนำกลยุทธ์การพัฒนาระบบการสื่อสารเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพที่ชัดเจน มาปรับใช้ ควรมีรูปแบบการออกแบบสื่อที่เป็นระบบเชื่อมโยงกันหรือมอบหมายให้ส่วนงานที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์บริหารจัดการและรับผิดชอบ

(6) การนำกลยุทธ์การประเมินและวัดผลการประชาสัมพันธ์ มาปรับใช้ ควรทำการศึกษาถึงรูปแบบกระบวนการประเมินและติดตามผลงานตามแบบ PDCA หรือตามรูปแบบอื่นที่คล้ายคลึง เพื่อเกิดความสอดคล้องกับวิธีการประเมินผลและติดตามที่เคยปฏิบัติ

(7) การนำกลยุทธ์การสื่อสารภายในมหาวิทยาลัยศรีปทุม มาปรับใช้ บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านประชาสัมพันธ์ควรมีความเข้าใจและและทักษะด้านการสื่อสารระหว่างสำนักงานประชาสัมพันธ์กับสังกัด/คณะ/หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยเป็นอย่างดี

7.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

(1) ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาเพื่อการสื่อสารการประชาสัมพันธ์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์ และใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยศึกษากับประชากรทั้งหมดของมหาวิทยาลัย ณ ปีการศึกษานั้น และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสื่อสารการประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

(2) ควรมีการศึกษาสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารสำนักงานประชาสัมพันธ์ของ มหาวิทยาลัย และใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารสำนักงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยที่ควรจะเป็นในปัจจุบันและในอนาคตที่พึงประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบดูว่าในปัจจุบันของการบริหารงานของผู้บริหารสำนักงานประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย

(3) ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารสำหรับผู้บริหารสำนักงานประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยและใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (ทฤษฎี-สมรรถนะ) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ข้อมูลสังเกต-การพัฒนาสมรรถนะทางการบริหาร)

8. รายการอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กิตติกานต์ ศรีวิชัย. 2551. “การพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของสำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

รุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ. 2546. **การเขียนเพื่อการประชาสัมพันธ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรมะ สตะเวทิน. 2543. **แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา** ในเอกสารสอนชุดวิชาสื่อสารเพื่อการพัฒนาหน่วยที่ 2 หน้า 65. (พิมพ์ครั้งที่ 13). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชานิเทศศาสตร์.

วิรัช ลภิรัตนกุล. 2549. **การประชาสัมพันธ์.** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิมลพรรณ อาภาเวท. 2546. **การวางแผนการประชาสัมพันธ์และการรณรงค์.** กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

ศรัณย์ ยุวรรณะ. 2554. **การประยุกต์ใช้บริการซอฟต์แวร์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต (SaaS) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน กรณีศึกษาห้างหุ้นส่วนจำกัดบูซานเซ็นเตอร์ (ประเทศไทย)**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาระบบสารสนเทศทางการบัญชีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.). 2540. **พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการพ.ศ. 2540.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.).

สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2547. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

เสรี วงษ์มณฑา. 2549. **การประชาสัมพันธ์ทฤษฎีและปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไซเทกซ์.

อลิสา มะเซ็ง. 2557. "แนวทางพัฒนางานประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์". วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์.

อาทิตย์ วงษ์สง่า. 2554. **SWOT Analysis**. เข้าถึงได้จาก: http://www.physics.sci.ku.ac.th/physkm/Storage/S1/swot-analysis.pdf เข้าสืบค้น (2558, 28 สิงหาคม)

Anthony, R.N. 1965. **Planning and Control System: A Framework for Analysis.** Boston: Division of Research, Graduate School of Business Administration, Harvard University.

Kenneth, B. D. 1987. **Methods of Social Research.** (3rd ed.). London: Collin Macmillan Publisher

Gulick, L. H. 1937. **Notes on the Theory of Organization. In L. Gulickand L.F. Urwick (Eds), Papers on the Science of Administration**. New York: Institute of Public Administration, Columbia University.

Humphrey, A.S. 1960. **SWOT Analysis**. Retrieved October 14, 2015, from http://education.ky.gov/school/stratclsgap/contassessment/Documents/SWOT%20Analysis%20Overview.pdf.

Marston, J. E. 1979. **Modern Public Relations**. New York: McGraw-Hill.

Steiner, R. M. 1969. **Individual Behavior and Group Achievement**. New York: Oxford University Press.

Yamane, T. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. (3th ed). New York: Harper and Row Publications.

กระบวนการสร้างและการแพร่กระจายของอินเทอร์เน็ตมีมในสังคมไทย

CREATION AND DIFFUSION PROCESS OF INTERNET MEME IN THAI SOCIETY

ภูษณา ถนอมศักดิ์

นิสิตปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ สาขาวารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail: pthanomsak@gmail.com

ผศ.ดร.ณรงค์ ขำวิจิตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะนิเทศศาสตร์ สาขาวารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail: narong@chula.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่ออธิบายกระบวนการสร้างและการแพร่กระจายของอินเทอร์เน็ตมีมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบริบทสังคมวัฒนธรรมกับกระบวนการดังกล่าว ตลอดจนทำความเข้าใจในการรับรู้และตีความเรื่องอินเทอร์เน็ตมีมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต (internet user) จากกลุ่มตัวอย่าง 19 คน ที่เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ และ/หรือเคยสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีม คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงมาดำเนินการวิจัยด้วยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยคำถามแบบปลายเปิดเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการสร้างและการแพร่กระจายของอินเทอร์เน็ตมีม เริ่มจากการพัฒนาของข้อมูลทางวัฒนธรรมที่มีภาวะคอนเทนต์ (content) ที่เหมาะสม มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเกิดกระบวนการ และมีวงจรชีวิตที่ทำให้มีมหมดอายุและเปิดโอกาสให้มีมใหม่ๆเกิดขึ้นมาแทนที่ โดยอินเทอร์เน็ตมีมที่กลับคืนสู่ข้อมูลดังเดิมเหล่านั้นยากที่จะพัฒนากลับมาสู่ภาวะของอินเทอร์เน็ตมีมอีกครั้ง รวมถึงการตั้งใจสร้างข้อมูลให้กลายเป็นอินเทอร์เน็ตมีมก็ทำได้ยากเนื่องจากต้องอาศัยปัจจัยสำคัญทางด้านจังหวะหรือโอกาสที่พอดีของการเกิดมีม และพบว่าบริบทสังคมวัฒนธรรมยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมการแพร่กระจายคอนเทนต์อินเทอร์เน็ตมีม ขณะเดียวกันอินเทอร์เน็ตมีมก็มีความสัมพันธ์ต่อการธำรงรักษาและสะท้อนให้เห็นโครงสร้างสังคมไทยบางประการ อีกทั้งพบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตรับรู้และเข้าใจอินเทอร์เน็ตมีมในลักษณะของเครื่องมือสื่อสารที่ให้ประโยชน์และอาจ ส่งผลกระทบต่อผู้ใช้และสังคมได้ด้วย โดยแง่มุมด้านดีคือเป็นเครื่องมือสื่อสารความคิด ตัวตน เครื่องมือสื่อสารเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจและช่วยเหลือสังคม และเครื่องมือสื่อสารที่ช่วยบรรเทาความขัดแย้งในสังคม ส่วนในแง่มุมด้านผลกระทบที่พึงระวังคือการสื่อสารที่รวดเร็วจนอาจขาดความยั้งคิด นำมาซึ่งความฉาบฉวยในสังคม และการสื่อสารแสดงตัวตนที่มากเกินขอบเขตจนสร้างความรำคาญและความเข้าใจผิดต่อกันได้

คำสำคัญ: กระบวนสร้างและการแพร่กระจาย อินเทอร์เน็ตมีม บริบทสังคมวัฒนธรรม

ABSTRACT

This research aims to explain the creation and diffusion process of Internet memes in Thai society, the relation between social and cultural context and the procedure, and interpret internet user's interpretation of Internet memes. The sample of this study consisted of 19 cases selected by purposive sampling who understand concept of Internet memes and have interaction with Internet memes greatly and consistently. The purposive samples are conducted by Focus Group and In-depth Interview. The results of this study; Firstly, the creation and diffusion process of Internet memes starts from the development of cultural information which eventually turns into 'Internet memes' in proper condition. With supportive surroundings, there are possible chances that the life cycle of Internet memes will go through the whole new cycle, the existing Internet memes will become less noticeable and new memes become more popular. There are position of information, factors of surroundings, and life cycle of Internet memes and being social phenomenon, Internet memes return to basic. Internet memes are hardly famous again and also scarcely set information to be them because of timing factor. Secondly, Social and Cultural Context is a factor to motivate the diffusion of Internet memes (i.e. like, comment, share or modify content). In addition, Internet memes has a crucial role of maintaining and reflecting some aspects of Thai society structure. Lastly, this study found that Internet users acknowledge and understand Internet memes as communication tool that causing advantages and effects among users and society. The advantages points of views are to communicate idea, self, and identity. Also, Internet memes are viewed as a business communication tool, public charity, and as a peacekeeping communication tool in the society. The disadvantages point of views are its fast communication which possibly leads to careless communication in the society, also, excessive self-expressions might cause bother and misunderstanding in communication.

KEYWORDS: Creation and Diffusion Process, Internet Meme, Social and Cultural Context

บทนำ

มีมหรือ meme คือคำที่คิดค้นขึ้นโดยนักสัตววิทยา Richard Dawkins (1976) โดยดัดแปลงมาจากรากศัพท์ภาษากรีกคำว่า Mimeme ที่แปลว่าสิ่งที่ถูกเลียนแบบมา (something imitated) ใช้เรียกแทนหน่วยถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ตั้งใจออกเสียงให้คล้ายกับคำว่ายีน (gene) ซึ่งเป็นหน่วยถ่ายทอดทางพันธุกรรม เนื่องจากมีหลักการและหน้าที่คล้ายกันกล่าวคือทั้งมีมและยีนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง (variation) การคัดเลือกทางธรรมชาติ (selection) และการเก็บรักษาไว้ (retention) ในที่นี้มีม (memes) จึงหมายถึงสิ่งที่เป็นวัฒนธรรม ได้แก่ ความคิดความเชื่อ (ideas) เพลง (tunes) วรรคทอง (catch-phrases) แฟชั่น (fashion) และเทคโนโลยีและภูมิปัญญาต่างๆ (way of making pots or building arches) สิ่งเหล่านี้ถูกถ่ายทอดจากคนหนึ่งสู่คนหนึ่ง ต่อเนื่องไปเรื่อยๆ เมื่ออินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่สำคัญของการสื่อสารและเป็นช่องทางการถ่ายทอดส่งต่อมีมได้อย่างกว้างขวาง เป็นพื้นที่ที่สร้างการพบเห็นได้อย่างไร้ข้อจำกัดทำให้อินเทอร์เน็ตมีม หรือ digital memes ได้ถูกแพร่พันธุ์กระจาย

ออกไปอย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง (Henry Jenkins, et. al, 1958) และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีส่วนร่วมในการดัดแปลง ยั่วล้อ สร้างสรรค์มีมขึ้นใหม่ได้ง่ายและสะดวกอย่างยิ่ง

อินเทอร์เน็ตมีมจึงเป็นการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งที่ได้รับความนิยมโดยเป็นลักษณะของการสื่อสารข่าวสารข้อมูลด้วยการลอกเลียน ยั่วล้อ (Spoil Fic) คอนเทนต์ที่เป็นกระแสจนกระทั่งแพร่กระจายอย่างรวดเร็วราวกับไวรัส เป็นวงกว้างจนเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม (Limor Shiftman, 2011) ดังเช่นที่ครั้งหนึ่งแพลงกิ้ง (planking) เคยเป็นท่าดังในสังคมที่ไม่ว่าใครก็ต่างเลียนแบบ ทำตามกันจนกลายเป็นกรณีเกิดอุบัติเหตุถึงชีวิตจากการทำแพลงกิ้งแบบพิสดาร หรือปรากฏการณ์กังนัมสไตล์ (gangnam style) ของศิลปินเกาหลีที่มีท่าเต้นควบม้าเป็นเอกลักษณ์ สร้างกระแสให้ท่าเต้นนี้เป็นที่นิยมตลอดจนนำพาให้ศิลปินต้นแบบเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก (Taste, 2555) หรือแม้แต่ปรากฏการณ์เหนียวไก่ที่หลายคนต่างพูดเลียนแบบวลีนี้ จนกระทั่งทำให้อาหารธรรมดาอย่างข้าวเหนียวไก่ทอดกลายเป็นอาหารที่เป็นกระแสนิยมในช่วงหนึ่งของสังคมไทย ตลอดจนกระแสหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในโซเชียลที่รายการเล่าข่าวของสื่อกระแสหลักหลายช่องนำมาออกอากาศของช่วงเช้าในแต่ละวัน ก็เช่นกัน นอกจากนี้มีมยังมี คอนเซ็ปต์ที่คล้ายกับ "viral" ที่เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญของการสื่อสารเพื่อการตลาด แต่มีมจะมีความโดดเด่นคือความสามารถในการดึงดูดผู้ใช้อินเทอร์เน็ตให้มีส่วนร่วมในเนื้อหาจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญ (Limor Shiftman, 2011)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่แสดงถึงการเปิดรับสื่อ การมีส่วนร่วมของคนไทยผ่านช่องทางใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในกลยุทธ์ทางการสื่อสารโดยเฉพาะกับคนรุ่นใหม่ได้ โดยเลือกศึกษาจากอินเทอร์เน็ตมีมในสังคมไทย 4 มีมซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมในช่วงปีพ.ศ.2556-2557 เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง และมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละมีม ได้แก่มีมป้ายคัดค้านพ.ร.บ.นิรโทษกรรม ตัวแทนมีมด้านการเมือง มีมชัชชาติ ตัวแทนมีมบุคคลที่มีชื่อเสียง/ผู้มีอิทธิพลทางสังคมที่มีการสื่อสารออนไลน์ มีมจุงเบยตัวแทนมีมภาษาและมีมแมวอโศก ตัวแทนมีมไลฟ์สไตล์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการสร้างและการแพร่กระจายของอินเทอร์เน็ตมีมในสังคมไทย ตั้งแต่การเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลทางวัฒนธรรมไปจนถึงการสิ้นสุดของกระบวนการเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับมีม และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของบริบทสังคมวัฒนธรรมที่มีต่อกระบวนการนั้น ตลอดจนทำความเข้าใจการตีความอินเทอร์เน็ตมีมในผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแนวคิดและทฤษฎีที่เสริมสร้างความเข้าใจเรื่องอินเทอร์เน็ตมีม และกลุ่มแนวคิดและทฤษฎีที่เป็นแนวทางการวิเคราะห์และอธิบายกระบวนการสร้างและการแพร่กระจายของอินเทอร์เน็ตมีม

1. กลุ่มแนวคิดและทฤษฎีที่เสริมสร้างความเข้าใจเรื่องอินเทอร์เน็ตมีม

แนวคิดและทฤษฎีในกลุ่มนี้ได้แก่แนวคิดเกี่ยวกับมีม แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมศึกษา (cultural studies) และแนวคิดไซเบอร์คัลเจอร์ (cyberculture) โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับมีมของ Richard Dawkins (1976) เป็นหลัก

ตลอดจนนักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่ง อาทิ Andrew Brown (1999) และ Daniel Dennett (2000) ที่อธิบายหน้าที่และหลักการของอินเทอร์เน็ตมีมไว้สอดคล้องกันว่า มีมเป็นหน่วยทางวัฒนธรรมที่ทำหน้าที่คล้ายยีนคือสืบทอดลักษณะทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น มีระบบการคัดเลือกทางธรรมชาติ และผู้ที่แข็งแกร่งคือผู้รอดชีวิต โดยมีมหมายรวมถึงพฤติกรรมที่ปฏิบัติตามกันจนกลายเป็นเทรนด์ แสดงออกผ่านทางความคิดความเชื่อ (ideas) เพลง (tunes) วรรคทอง (catch-phrases) และเทคโนโลยี ภูมิปัญญาต่างๆ (way of making pots or building arches) และถูกถ่ายทอดแก่กัน แพร่กระจายรวดเร็วราวกับไวรัสและเป็นวงกว้าง เมื่อเข้าสู่ยุคอิเล็กทรอนิกส์ การสื่อสารมีพัฒนาการไปในรูปแบบต่างๆ (ปรารถนา อรัญญิก, 2549) มีมจึงเป็นการสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีมในสังคมออนไลน์ผ่านข้อความ รูปภาพ และเสียง ที่ได้รับการดัดแปลง ส่งต่อ แพร่กระจายรวดเร็ว กลายเป็นที่นิยมและปฏิบัติตามกันจนกระทั่งเกิดมีมใหม่เข้ามาแทนที่ (Gavin Brown, 2013) การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้กรอบหลักการเกี่ยวกับมีมมาวิเคราะห์ข้อมูลที่พัฒนามาเป็นอินเทอร์เน็ตมีมและปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการเกิดมีมด้วย นอกจากนี้ยังอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมศึกษาแนววิพากษ์ สำนักเบอร์มิงแฮม Raymond Williams (1973) เสนอว่าการวิเคราะห์บริบททางสังคมของการผลิตและการแพร่กระจายจะทำให้เข้าใจผลผลิตทางวัฒนธรรมได้ การวิจัยนี้ศึกษาอินเทอร์เน็ตมีมจึงอาศัยการศึกษาที่ขั้นตอนการผลิตและบริบทสังคมวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจกระบวนการดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น

รวมถึงอาศัยแนวคิดไซเบอร์คัลเจอร์ที่ David Bell (2004) เสนอว่าเป็นการศึกษาพื้นที่แห่งจินตนาการ (cyberspace) และการเป็นภาพแทนค่านิยมและวิถีทางวัฒนธรรม ตลอดจนให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์กับเทคโนโลยีด้วย พื้นที่นี้จึงเอื้อให้เกิดการเติมแต่งและผสมผสานเรื่องจริงกับเรื่องแต่งได้ สอดคล้องกับที่ Kevin Robins (1995) กล่าวว่าความจริงเสมือนคือการผสมผสานระหว่างความต้องการในโลกที่ไม่มีขอบเขตทางกายภาพกับจินตนาการและ Frank Webster (2002) ที่กล่าวว่ายุคข้อมูลข่าวสารเป็นยุคของการสร้างความสัมพันธ์แบบเสมือนจริง (virtual relations) การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้แนวคิดนี้ศึกษาอินเทอร์เน็ตมีมที่เป็นการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เติมจินตนาการ หลีกหนีสถานการณ์ได้ เพื่อเสริมความเข้าใจพื้นที่ที่เอื้อให้กระบวนการเกิดและพัฒนาของอินเทอร์เน็ตมีมดำเนินอย่างต่อเนื่อง

2. กลุ่มแนวคิดและทฤษฎีที่เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และอธิบายกระบวนการสร้างและการแพร่กระจายอินเทอร์เน็ตมีม

แนวคิดและทฤษฎีในกลุ่มนี้ได้แก่แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) แนวคิดเรื่องการสื่อสารการตลาดแบบแพร่กระจาย (viral marketing) แนวคิดเกี่ยวกับคอนเทนต์สร้างโดยผู้บริโภค (consumer-created content) แนวคิดเรื่องตรรกวิทยาแห่งการบริโภค และทฤษฎีการเลียนแบบ การวิจัยครั้งนี้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์วิเคราะห์ว่าคอนเทนต์ที่มีความคิดสร้างสรรค์รวมถึงมีกลยุทธ์การใช้อารมณ์ความรู้สึก (emotional) เป็นจุดจูงใจสำคัญ นิยมใช้และเหมาะสมกับประเทศไทย (ภิญญา ลีฬหบุญเอี่ยม, 2547) สอดคล้องกับลักษณะข้อมูลที่จะพัฒนามาเป็นอินเทอร์เน็ตมีม ส่วนแนวคิดเรื่องการสื่อสารการตลาดแบบแพร่กระจายเป็นการสื่อสารที่แพร่หลายในปัจจุบัน มีหัวใจสำคัญคือการบอกต่อโดยอาศัยคุณสมบัติของสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางที่ทำให้แบรนด์และสินค้าเป็นที่รู้จักมากขึ้น (Emanuel Rosen, 2000) และมีกลไกความสำเร็จของการตลาดคือการให้อะไรบางอย่างที่ฟรีแก่ผู้บริโภค ส่งต่อได้ง่าย มีเนื้อหาที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ จนผู้บริโภครู้สึกอยากแบ่งปันเรื่องนั้นให้กับคนอื่นซึ่งก็คือผู้รับที่เป็นเพื่อนหรือคนรู้จัก เป็นเสน่ห์และสร้างความ

น่าเชื่อถือให้การตลาดแนวนี้ได้มาก (เคนท์ เวอร์ไทม์, 2551) สอดคล้องกับกลวิธีการสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีมและสามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการได้เช่นกัน

นอกจากนี้ยังอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับคอนเทนต์สร้างโดยผู้บริโภคที่ทำให้เห็นภาพชัดเจนว่าผู้บริโภคในยุคปัจจุบันคือผู้กระทำ (active) เนื่องจากกระบวนการสื่อสารเปลี่ยนแปลง ช่องทางหลากหลาย กลุ่มผู้สร้างคอนเทนต์หลายกลุ่ม แพร่กระจายข้อมูลได้รวดเร็วมากขึ้น ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกรับ คัดกรอง สร้างสรรค์คอนเทนต์ด้วยตนเองหรือร่วมกันกับผู้อื่นได้โดยง่ายและคอนเทนต์หลากหลาย โดยอาศัยแนวคิดนี้ในการวิเคราะห์การรับรู้และตีความของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตด้วยเช่นกัน รวมถึงแนวคิดเรื่องตรรกวิทยาแห่งการบริโภคที่ Georg Simme (1858-1988) และ Jean Braudillard (1970) กล่าวว่าสังคมเมืองเป็นพื้นที่ที่ถูกสร้างหรือก่อรูปขึ้นมาใหม่ มีแฟชั่นปรับเปลี่ยน สัญญะแปลกใหม่เสมอ และเกิดความเป็นปัจเจกบุคคล เน้นการสร้างนัยยะแห่งอัตลักษณ์ (sense of identity) เพื่อให้ความหมายแก่ตนเองและแตกต่างจากผู้อื่น (กาญจนา แก้วเทพ, 2551) โดยนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ถึงแรงจูงใจในการสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีมที่เป็นเหมือนสิ่งใหม่ที่คนในสังคมออนไลน์สร้างขึ้นเป็นเทรนด์ ตลอดจนทฤษฎีการเลียนแบบตามแนวคิดของ Bandura (1977) ที่กล่าวว่ามนุษย์ย่อมเลียนแบบพฤติกรรมที่ตนมองเห็นเกิดแรงจูงใจ จนเข้าใจและต้องการได้รับรางวัลของการกระทำนั้นเป็นผลตอบแทน สอดคล้องกับการวิเคราะห์สื่อสารอินเทอร์เน็ตมีมที่เป็นเทรนด์ และอธิบายความสัมพันธ์ของบริบทสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผลรางวัลหรือประโยชน์ที่จะได้รับแก่ตนเองจากการสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีม

นอกจากนี้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง An Anatomy of a YouTube Meme ของ Limor Shifman (2011) พบว่า คอนเทนต์ที่มีความแปลกใหม่และมีอารมณ์ขันมักเป็นลักษณะร่วมกันที่จะทำให้เนื้อหานั้นได้รับการมีส่วนร่วม ส่งต่อไปได้ และสื่อสารข้ามไปมาระหว่างสื่อใหม่และสื่อดั้งเดิม แสดงให้เห็นลักษณะของวัฒนธรรมการมี ส่วนร่วมที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นแนวทางที่สามารถนำมาช่วยวิเคราะห์คอนเทนต์ที่พัฒนามาเป็นมีมและการปรับใช้เพื่อสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ได้

วิธีการดำเนินวิจัย

กรณีอินเทอร์เน็ตมีมที่เลือกศึกษา 4 มีม ได้แก่ มีมป้ายคัดค้านพ.ร.บ.นิรโทษกรรม เป็นตัวแทนของมีมด้านการเมือง มีมชัชชาติ ตัวแทนมีมที่เป็นบุคคลมีชื่อเสียง/ผู้มีอิทธิพลทางสังคมที่มีการสื่อสารออนไลน์ มีมจุงเบย ตัวแทนมีมภาษา และมีมแมวอโศก ตัวแทนมีมไลฟ์สไตล์ ซึ่งคัดเลือกจากมีมที่เป็นที่รู้จักและเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมในช่วงปี พ.ศ.2556-2557 โดยเลือกเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คัดเลือกด้วยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องมีม เคยใช้มีมเพื่อการสื่อสารในทางใดทางหนึ่ง กลุ่มแรกคือกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ที่มีอายุในช่วงวัย 20-30ปี จำนวน12 คน ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน และอีกกลุ่มตัวอย่างหนึ่งคือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆที่เกี่ยวข้องจำนวน 7 คนที่มีลักษณะของผู้นำทางความคิด มีความเข้าใจการสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีมที่โดดเด่นในแต่ละด้าน ได้แก่ กลุ่มนักภาษาศาสตร์เชิงวัฒนธรรม 2 คน กลุ่มนักสังเกตการณ์โซเชียล 2 คน กลุ่มนักสื่อสารการตลาด 2 คน และผู้ทรงอิทธิพลทางสังคมที่ใช้สื่อออนไลน์ในการสื่อสาร 1 คน ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รวมเป็นกลุ่มตัวอย่าง 2 ประเภท ทั้งหมด 19 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือประเด็นในการสนทนาสำหรับวิธีการสนทนากลุ่ม และแนวคำถามในการสัมภาษณ์สำหรับวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นประเด็นและแนวคำถามแบบปลายเปิด เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ และอภิปรายได้ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการวิเคราะห์และตีความข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกตามประเด็นและแนวคำถามที่กำหนดไว้ ดังนี้

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนาเริ่มด้วยการสนทนาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวและประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตมีม ถัดมาจึงเป็นประเด็นคำถามเรื่องเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้อินเทอร์เน็ตมีมเกิดขึ้นและถูกส่งต่อ อาทิ แรงจูงใจ บุคคลที่มีลักษณะเป็นศูนย์กลางในการแพร่กระจายอินเทอร์เน็ตมีม เป็นต้น จากนั้นจึงถามประเด็นความคิดเห็นเรื่องความเชื่อมโยงระหว่างบริบทสังคมวัฒนธรรมกับการพัฒนาและแพร่กระจายอินเทอร์เน็ตมีม เรื่องลักษณะการสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีมในสังคม และทัศนะที่มีต่ออินเทอร์เน็ตมีม 4 มีม ได้แก่ มีมป้ายคัดค้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรม มีมชัชชาติ มีมจุงเบย และมีมแมวอโศก และจบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับการถอดความหมายของอินเทอร์เน็ตมีมทั้ง 4 ว่ามีใจความหลักอย่างไร

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเริ่มด้วยการซักถามข้อมูลส่วนตัวและประสบการณ์การสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีม เช่น การนำอินเทอร์เน็ตมีมสร้างคอนเทนต์เพื่อการสื่อสาร วิธีการในการสร้างสรรค์คอนเทนต์ กลุ่มคนที่เลือกส่งต่อคอนเทนต์ที่เป็นอินเทอร์เน็ตมีมให้ หรือมักได้รับจากคนกลุ่มใด ถัดมาจึงเป็นประเด็นคำถามเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการสร้างและแพร่กระจายของอินเทอร์เน็ตมีม เช่น ลักษณะคอนเทนต์อินเทอร์เน็ตมีมที่ดี บุคคลที่มีบุคลิกลักษณะเด่นที่ช่วยเป็นแพร่กระจายอินเทอร์เน็ตมีมได้ ช่องทางทางเทคโนโลยีอย่างโซเชียลมีเดียส่งผลอย่างไร

จากนั้นจึงเป็นประเด็นคำถามเรื่องความคิดเห็นที่มีต่อคุณลักษณะต่างๆของมีม อาทิ วงจรชีวิตของอินเทอร์เน็ตมีมเป็นประโยชน์หรือข้อจำกัดอย่างไรและ/หรือมีผลต่อการสื่อสารของอินเทอร์เน็ตมีมในสื่อกระแสหลักอย่างไร รวมถึงทัศนะเรื่องความเชื่อมโยงระหว่างบริบทสังคมวัฒนธรรมกับการพัฒนาและแพร่กระจายอินเทอร์เน็ตมีม ตลอดจนมุมมองที่มีต่อการสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีมในสังคม และจบด้วยประเด็นคำถามเรื่องความคิดเห็นที่มีต่ออินเทอร์เน็ตมีมทั่วไปและอินเทอร์เน็ตมีม 4 มีม ได้แก่ มีมป้ายคัดค้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม มีมจุงเบย มีมชัชชาติ และมีมแมวอโศก เช่น ใจความหลักของผู้ส่งสารที่สื่อผ่านแต่ละอินเทอร์เน็ตมีมสี่มีม และประโยชน์/โทษหรือคุณค่าของอินเทอร์เน็ตมีมทั่วไป เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะการสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีมในสังคมไทย

หลักการเลือกสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างคือต้องเป็นมีมที่ตรงกับประสบการณ์ ตรงความชื่นชอบ โดนใจหรือสร้างความประทับใจในแง่ของความคิดสร้างสรรค์จากมีมนั้น และต้องมีขั้นตอนในการร่วมดัดแปลงมีมที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่ต้องอาศัยทักษะทางเทคโนโลยีมากนัก โดยจะไม่มีปฏิสัมพันธ์กับมีมนั้นเพียงเพราะต้องการมีส่วนร่วมในสังคม

นอกจากนี้ยังระบุถึงลักษณะการสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีมที่พบเห็นส่วนใหญ่ในสังคมไทยว่าเป็นการสื่อสารที่มีลักษณะฉาบฉวย พร่ำเพรื่อเกินพอดี ไม่มีเป้าหมายการสื่อสารที่แท้จริง และไม่เข้าใจการสื่อสารเชิงนี้อย่างถ่องแท้ จึงพบเห็นพฤติกรรมการสื่อสารที่ต้องการเพียงแตะกระแสและต้องการมีส่วนร่วมกับผู้อื่นเท่านั้น เมื่อมีมเกิดขึ้นและตกกระแสไปก็จะถูกแทนที่ด้วยมีมใหม่ๆอย่างต่อเนื่อง แตกต่างจากการสื่อสารมีมของต่างประเทศที่สามารถเลือกใช้มีมกับสถานการณ์อื่นๆ โดยสามารถนำกลับมาใช้ได้อีก

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงเสนอลักษณะของข้อมูลทางวัฒนธรรมที่จะพัฒนาเป็นอินเทอร์เน็ตมีมได้ ซึ่งทำให้เข้าใจหลักการสื่อสารของอินเทอร์เน็ตมีมมากยิ่งขึ้น และสื่อสารได้อย่างตรงจุดประสงค์มากยิ่งขึ้น โดยมีลักษณะ 4 ประการซึ่งเป็นลักษณะของข้อมูลทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นอินเทอร์เน็ตมีมได้ชัดเจนและมักเป็นที่นึกถึงมากที่สุดเมื่อเอ่ยถึงลักษณะข้อมูลที่เป็นอินเทอร์เน็ตมีม ได้แก่ Realtime (ความปัจจุบัน/สดใหม่) Entertainment (ความบันเทิง) Positive (ความคิดเชิงบวก) และ Creativity (ความคิดสร้างสรรค์)

นอกจากนี้การสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีมยังมีวงจรชีวิตที่เป็นธรรมชาติของมีม คือมีมทุกกรณีจะต้องมีวันหมดอายุและถูกแทนที่ด้วยมีมใหม่ ดังนั้นการบริหารจัดการที่ดีอย่างการนำเสนอคอนเทนต์ที่มีทิศทางสม่ำเสมอ นำเสนออย่างเป็นธรรมชาติและอยู่ในบริบทที่เหมาะสม จะทำให้มีมมีมหนึ่งเป็นที่พูดถึงและดัดแปลงส่งต่อจนแพร่กระจายออกไปได้มากและต่อเนื่อง ซึ่งวงจรชีวิตของมีมถือเป็นลักษณะของอินเทอร์เน็ตมีมที่พบเห็นได้อย่างชัดเจน รวมถึงแรงจูงใจทางด้านบริบทสังคมวัฒนธรรมที่มีส่วนในการผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการส่งต่อข้อมูลด้วยเช่นกัน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการสร้างและการแพร่กระจายของอินเทอร์เน็ตมีม

การพัฒนาของข้อมูลทางวัฒนธรรมจนกระทั่งเปลี่ยนสถานะเป็นอินเทอร์เน็ตมีมต้องอาศัยปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นให้กระบวนการดำเนินไปได้อย่างสะดวก ต่อเนื่อง และรวดเร็วขึ้น ได้แก่ **ปัจจัยด้านบริบท (Context)** ที่หมายถึง บริบทที่เหมาะสมทั้งการสื่อสารในระบบอินเทอร์เน็ต การสื่อสารในกลุ่มคนรุ่นใหม่หรือคนที่ชื่นชอบและอยู่ในรูปแบบการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ **ปัจจัยด้านจังหวะ/โอกาส (Time)** ที่พอดี คือช่วงเวลา ที่พอเหมาะได้จังหวะที่ดีอย่างกรณีมีมชัชชาติที่เกิดขึ้นช่วงสถานการณ์ตึงเครียดทางการเมือง (ยุบสภาสมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์) ประกอบกับกระแสชัชชาติฟีเวอร์ และองค์ประกอบของรูปภาพที่เอื้อต่อการตัดต่อ เพิ่มเติมได้ตามจินตนาการ **ปัจจัยด้านกลุ่มคน (People)** โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคนที่มีอิทธิพลทางความคิด (influencer) กลุ่มคนหมู่มาก (mass) และกลุ่มคนที่มีความสนใจเฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง **ปัจจัยด้านคุณค่า (Value)** หมายถึงข้อมูลวัฒนธรรมที่สามารถให้ประโยชน์หรือคุณค่าด้านใดด้านหนึ่ง และ **ปัจจัยด้านพื้นที่ (Space)** ในที่นี้มี 2 แง่มุมคือ พื้นที่ที่เป็นช่องทางทางเทคโนโลยี เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดการแพร่กระจายมีมแตกต่างกันไปตามชนิดของสื่อคือ สื่อใหม่ (new media) เป็นพื้นที่สำหรับสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีม ทำให้มีมแพร่กระจาย กว้างต่อเนื่อง ขณะที่สื่อกระแสหลักจะแพร่กระจายมีมอย่างรุนแรง แต่ขาดความต่อเนื่อง และพื้นที่ในแง่มุมของความยากง่ายในการเข้าถึงเทคโนโลยีเหล่านั้น รวมถึงระดับความสามารถ ทักษะของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตด้วย

3. ข้อดีและข้อเสียของการสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีม

อินเทอร์เน็ตมีมมีความสำคัญและประสิทธิภาพในแง่ของการเป็นช่องทางการสื่อสารทางเลือกให้คนในสังคมได้สื่ออารมณ์ ความคิด ตัวตน การหลีกหนีจากความตึงเครียดและยังเป็นการสื่อสารที่สามารถบรรเทาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ เป็นการสื่อสารที่ต่อยอดเพื่อสาธารณประโยชน์ได้ รวมถึงใช้สื่อสารเชิงธุรกิจได้ อีกทั้ง

ยังให้ความบันเทิง สนุกสนาน สร้างอารมณ์ขัน สร้างสีสัน ตลอดจนสามารถบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ กระจายให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม นำมาสู่ความเข้าใจสังคมวัฒนธรรม และแนวทางการแก้ไขปัญหา สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันได้ ส่วนในแง่ของจุดด้อยของการสื่อสารที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบแก่ผู้สื่อสารและสังคมได้หากใช้ไม่ถูกกาลเทศะ อาจพาดพิง สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นได้ และลักษณะของการสื่อสารที่เกิดขึ้นเร็ว ผลัดเปลี่ยนคอนเทนต์อย่างรวดเร็วทำให้ขาดความยั้งคิดในการสื่อสาร จนอาจเกิดความเข้าใจผิดต่อกัน ตลอดจนคุณภาพเนื้อหาในอนาคตมีแนวโน้มลดต่ำลง เนื่องจากเน้นการผลิตตอบสนองความต้องการคอนเทนต์ที่เบา สร้างอารมณ์ขันให้กับผู้บริโภคเพียงอย่างเดียว รวมถึงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมเสพติดโซเชียลในกลุ่มผู้ที่ไม่รู้เท่าทันการสื่อสารในสังคมออนไลน์ เกิดพฤติกรรมการสื่อสารตัวตนที่เกินขอบเขตได้ง่าย

4. โอกาสและความเป็นไปได้ของการสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีม

อินเทอร์เน็ตมีมสามารถพัฒนาไปสู่การสื่อสารที่เป็นที่นิยมมากยิ่งขึ้นและสร้างประโยชน์ต่อไปได้ในแง่การเป็นเครื่องมือสื่อสารทางเลือกที่ใช้สื่อสารกับกลุ่มวัยรุ่น วัยทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นช่องทางการสื่อสารของประชาชนให้ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดกว้าง รวมถึงเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สามารถบรรเทาสถานการณ์ตึงเครียด เช่นการนำเสนอข้อเท็จจริงอย่างยั่วล้อ แสดงถึงความประนีประนอม บรรเทาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ ตลอดจนเป็นช่องทางของผู้ผลิตสื่อที่นำไปสร้างสรรค์การผลิตสื่อ สามารถสร้างสรรค์กลวิธีการทำสื่อให้มีความแปลกใหม่ และน่าจับตามองต่อไปในอนาคต

5. ความเหมือนหรือความแตกต่างของอินเทอร์เน็ตมีม

อินเทอร์เน็ตมีมทั้ง 4 กรณีที่ใช้ในการศึกษามีเกณฑ์การเกิดที่เป็นจุดร่วมของมีมคือ ความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นธรรมชาติที่ไม่ได้ปรุงแต่ง มีเรื่องราว (story) เป็นเบื้องหลังสนับสนุนการพัฒนาของมีม รวมถึงความไม่เข้ากัน (conflict) ที่อยู่ในธรรมชาติของมีม ตลอดจน ความสามารถในการมีส่วนร่วมที่ทำได้โดยง่ายไม่ซับซ้อนด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามยังมีเกณฑ์ด้านอื่นๆ เช่น กลุ่มมีมที่เกิดจากความต้องการเรียกร้องความสนใจ, กลุ่มมีมที่ต้องการความสนใจเฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของมีม, กลุ่มของมีมที่ต้องการแสดงตัวตนแสดงความเป็นสมาชิกกลุ่ม, กลุ่มมีมที่ให้ความบันเทิงสนุกสนาน สะท้อนอุปนิสัยความชอบสนุกสนานของคนไทยได้แก่ มีมป้ายคัดค้านฯ มีมชัชชาติ มีมแมวอโศก ในขณะที่มีมจุงเบยคือปรากฏการณ์ทางภาษาทั่วไป และกลุ่มมีมที่สร้างความแปลกใหม่ ให้ความเพลิดเพลินกับคนในสังคม ได้แก่ มีมชัชชาติ มีมแมวอโศก มีมจุงเบย ในขณะที่มีมป้ายคัดค้านฯโดดเด่นในแง่ของการใช้ เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับปัจเจกบุคคลมากกว่า

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า**ประเด็นลักษณะของกระบวนการสร้างและแพร่กระจายมีม**เกิดจากการพัฒนาของข้อมูลทางวัฒนธรรมโดยอาศัยปัจจัยทางด้านภาวะความพร้อมของคอนเทนต์ อาทิ ความเป็นปัจจุบัน ความบันเทิง ฯลฯ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม อาทิ บริบท จังหวะ/โอกาส ฯลฯ และวงจรชีวิตของอินเทอร์เน็ตมีมที่ทำให้มีมหนึ่งสิ้นสุดและเกิดมีมใหม่ขึ้นมาแทนที่ สำหรับปัจจัยทางด้านภาวะความพร้อมของคอนเทนต์นั้นสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับมีม แนวคิดวัฒนธรรมศึกษาและแนวคิดไซเบอร์คัลเจอร์ที่เสนอว่าลักษณะของมีมจะต้องเป็นเรื่องราวที่เป็นกระแส แบบแผน มีความนิยม เปิดโอกาสให้ดัดแปลงถ่ายทอดได้ เช่นเดียวกับที่ Limor Shifman (2011) และแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์กล่าวว่าเนื้อหาที่ทำให้เกิดการแพร่กระจายไปได้มาก

จะต้องมีความแปลกใหม่และมีอารมณ์ขัน รวมทั้งตามที่แนวคิดเกี่ยวกับคอนเทนต์สร้างโดยผู้บริโภคและแนวคิดการสื่อสารการตลาดเสนอว่าคอนเทนต์ที่ฟรีและสร้างการมีส่วนร่วมได้จะทำให้เกิดการบอกต่อได้อย่างดี ส่วนในแง่ของสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมอย่างบริบท จังหวะโอกาส พื้นที่ กลุ่มคนและคุณค่านั้นสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับคอนเทนต์ฯ และแนวคิดไซเบอร์คัลเจอร์ที่เสนอว่าโลกเสมือนที่เป็นพื้นที่แห่งจินตนาการและกลุ่มผู้สื่อสารที่เติบโตบนฐานของชุมชนออนไลน์ทำให้การสื่อสารเชิงนี้เติบโตได้ง่าย ในแง่ของพื้นที่เช่นเดียวกันที่เทคโนโลยีง่ายต่อการเข้าถึง เป็นแหล่งคลังของมีม รวมถึงปัจจัยด้านกลุ่มคนและคุณค่าที่สอดคล้องกับแนวคิดสื่อสารการตลาดฯว่าเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ข้อมูลนั้นถูกแบ่งปันต่อไปได้ง่ายขึ้น สำหรับวงจรชีวิต ของมีมสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมศึกษาที่กล่าวว่าวัฒนธรรมมักมีการสูญสลาย ดัดแปลงเพื่อการสืบทอด และเกิดขึ้นใหม่อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามข้อสำคัญที่น่าสนใจคือการคาดเดาข้อมูลที่จะพัฒนามาเป็นมีมนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ไม่สามารถทำนายได้อย่างแม่นยำ เนื่องจากต้องอาศัยปัจจัยทางด้านจังหวะหรือโอกาสที่เหมาะสม แต่สามารถทำได้ในการวิเคราะห์ทิศทางของอินเทอร์เน็ตมีมที่เกิดขึ้นแล้ว และย้อนศึกษาวิเคราะห์ไปที่มีมนั้นๆ รวมถึงความเร็วที่ไม่เพียงแต่เป็นลักษณะเฉพาะของมีมแต่ยังเป็นข้อจำกัดในการทำให้มีมมีมหนึ่งสิ้นสุดเร็วยิ่งขึ้นด้วย

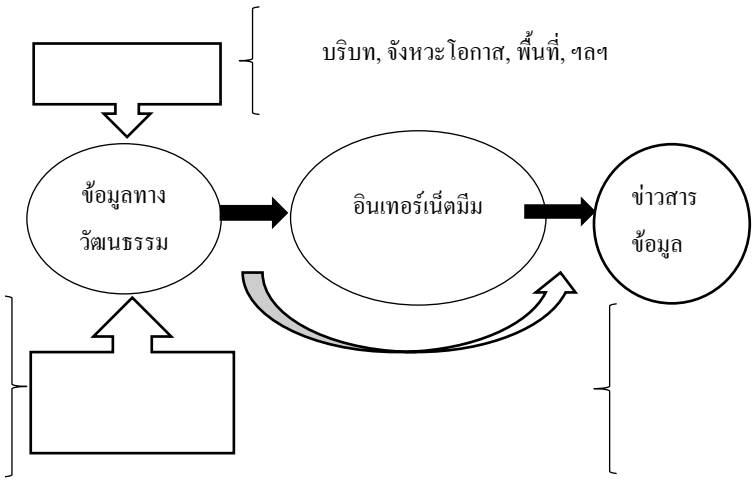

ภาพประกอบ 1 กระบวนการสร้างและการแพร่กระจายของอินเทอร์เน็ตมีมในสังคมไทย

ประเด็นความสัมพันธ์ของบริบทสังคมวัฒนธรรมกับกระบวนการสร้างมีมพบว่า แรงจูงใจทางบริบทสังคมวัฒนธรรมผลักดันให้กระบวนการฯดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันก็สะท้อนภาพสังคมและธำรงรักษาโครงสร้างสังคมนั้นๆเอาไว้ ได้แก่ แรงจูงใจด้านการบริโภคเชิงสัญญะ สะท้อนให้เห็นสังคมการบริโภคเชิงสัญญะ เน้นการสร้างอัตลักษณ์ ส่งเสริมความเป็นปัจเจกบุคคล แรงจูงใจด้านการเร้าอารมณ์ สะท้อนให้เห็นสังคมดราม่า ชอบเสพเรื่องสะเทือนอารมณ์และเสนอเรื่องผู้อื่นโดยใช้อารมณ์เป็นจุดขาย และแรงจูงใจด้านบุคลิกอุปนิสัยคนในสังคม สะท้อนสังคมที่ฉาบฉวย ชอบเสพความสนุกในระยะเวลาสั้นๆ ไม่ลึกซึ้ง ถ่องแท้ในเรื่องใด

แรงจูงใจดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องตรรกวิทยาแห่งการบริโภคที่ Jean Baudrillard (1970) กล่าวถึงสังคมแห่งการบริโภคเพื่อมูลค่าเชิงสัญญะ บ่งบอกรสนิยม สร้างความแตกต่าง ส่งเสริมความเป็น

ปัจเจกบุคคล เช่นกรณีมีมป้ายคัดค้านพ.ร.บ.นิรโทษกรรมที่เป็นเหมือนสินค้าที่ผู้สร้างใช้สื่อนัยยะ ตัวตน รสนิยมทางการเมืองรวมถึงสร้างความสนใจผ่านการมีส่วนร่วมในสังคมได้ในขณะเดียวกัน รวมถึงสอดคล้องกับทฤษฎีการเลียนแบบที่เสนอว่ามนุษย์จะกระทำเลียนแบบพฤติกรรมที่ได้รับผลดีโดยการสังเกตจากตัวต้นแบบ เช่นกรณีมีมชัชชาติที่ได้สร้างสรรค์ โชว์ฝีมือการตัดต่อ สร้างความตลกขบขัน สร้างแรงจูงใจแข่งขันกันตัดต่อภาพหรือแชร์ภาพที่ตลกที่สุด สำหรับแรงจูงใจทางด้านการเร้าอารมณ์สอดคล้องกับแนวคิดความคิดสร้างสรรค์ที่เสนอว่าอารมณ์ความรู้สึกเป็นกลยุทธ์จูงใจผู้บริโภคที่เหมาะสมกับคนไทย เช่นกรณีของการกระตุ้นการแสดงออกด้านการเมืองของมีมป้ายคัดค้านพ.ร.บ.นิรโทษกรรม การสร้างความผ่อนคลาย เป็นกันเองของมีมจุงเบยเป็นต้น และแรงจูงใจด้านบุคลิกอุปนิสัยของคนไทยสอดคล้องกับแนวคิดความคิดสร้างสรรค์และทฤษฎีการเลียนแบบที่เสนอว่าการสังเกตจนเกิดพฤติกรรมการเลียนแบบเพราะเห็นผลดีที่ได้รับจากการกระทำและความสามารถในการเข้าถึงมีม ได้ง่าย เช่นกรณีมีมป้ายคัดค้านฯและมีมชัชชาติที่มีเพียงโปรแกรมหรือแอพพลิเคชั่นก็สามารถมีส่วนร่วมแต่งเติมเนื้อหาได้ง่ายไม่ซับซ้อนตามลักษณะนิสัยชอบความง่ายๆสบายๆของคนไทย

นอกจากนี้การที่แรงจูงใจทั้ง3ด้านมีส่วนธำรงรักษาโครงสร้างสังคมในแต่ละแง่มุมเอาไว้ยังเป็นไปตามที่แนวคิดวัฒนธรรมศึกษากล่าวว่าผลผลิตทางวัฒนธรรมจะสัมพันธ์กับโครงสร้างสังคมทั้งสะท้อนโครงสร้างสังคมบางส่วนและเป็นตัวคงรูปและสร้างสรรค์สังคมเอาไว้ด้วยเช่นกัน

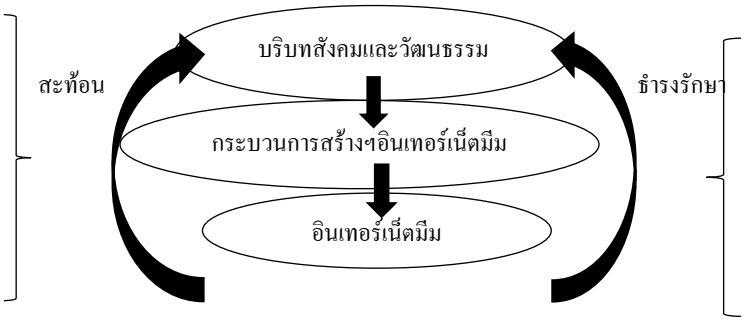

ภาพประกอบ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทสังคมวัฒนธรรมและกระบวนการสร้างและการแพร่กระจายของอินเทอร์เน็ตมีม

ประเด็นการรับรู้ตีความเรื่องมีมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ให้ความสำคัญเรื่องลักษณะการสื่อสารอินเทอร์เน็ตมีมและผลที่ได้จากการสื่อสารมีม แง่มุมแรกพบว่าการสื่อสารมีมต้องอาศัยสภาวะที่สำคัญอย่างภาวะความพร้อมของคอนเทนต์ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและวงจรชีวิตของมีม และนำเสนอรูปแบบการสื่อสารมีมที่ควรเป็นคือการเลือกสื่อสารมีมตามความชอบและประสบการณ์ ต้องมีอารมณ์ร่วม ขั้นตอนง่าย และมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่ควรสื่อสารตามแบบภาพรวมของคนในสังคมที่สื่อสารแบบฉาบฉวย ต้องการเพียงการมีส่วนร่วม ทำให้สื่อสารอย่างไร้ความเข้าใจและจุดประสงค์ที่แท้จริง ส่วนแง่มุมผลที่ได้จากการสื่อสารพบว่าจุดเด่นของอินเทอร์เน็ตมีมคือเครื่องมือสำคัญที่บรรเทาสถานการณ์หนักให้เบาลงได้ เป็นทางเลือกใหม่ของผู้ผลิตสื่อที่นำไปสร้างสรรค์สื่อในเชิงธุรกิจและสาธารณประโยชน์ได้ และเป็นเครื่องมือสื่อสารที่แสดงความคิดเห็น ตัวตนของปัจเจกบุคคลและแสดงพลังมวลชนได้ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้สื่อสารฝึกใช้ความคิดสร้างสรรค์ ช่วยบันทึกเหตุการณ์นำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาได้ ในขณะที่จุดด้อยที่พึงระวังคือความรวดเร็วในการสื่อสาร

อาจสร้างความเข้าใจผิด ความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นได้ง่าย ตลอดจนสร้างความฉาบฉวยในสังคม ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการสร้างและเสพติดคอนเทนต์ที่มีสาระน้อยได้อีกด้วย

การรับรู้และการตีความดังกล่าวในแง่ลักษณะการสื่อสารที่ปรากฏในสังคมไทยนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง An Anatomy of a YouTube Meme และแนวคิดวัฒนธรรมศึกษาที่เสนอว่ามีมจะมีความเฉพาะบริบทมีมที่เข้ากับสังคมวัฒนธรรมนั้นได้มักเป็นมีมที่ประสบความสำเร็จ และยังเป็นไปตามทฤษฎีการเลียนแบบและแนวคิดเรื่องตรรกวิทยาแห่งการบริโภคที่เสนอว่าสังคมปัจเจกมุ่งผลิตสัญญะใหม่ๆขึ้นตลอดเวลานั้นเพื่อการสร้างความแตกต่างและเสพวัตถุเพื่อบริโภครสนิยม และเมื่อผู้เลียนพบเห็นการกระทำของตัวต้นแบบที่ได้รับผลรางวัลจากการกระทำนั้นก็จะกระตุ้นพฤติกรรมการเลียนแบบได้มาก ส่วนในแง่ของการนำไปใช้สื่อสารเพื่อเป็นประโยชน์นั้นสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง An Anatomy of a YouTube Meme ที่กล่าวว่าสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ยิ่งกว่าข้อมูลข่าวสารก็คือการได้รับความใส่ใจหรือธุรกิจในยุคแห่งความใส่ใจข้อมูล (attention economy) ซึ่งมีมคือเครื่องมือสื่อสารที่สร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมหรือก็คือการดึงความสนใจได้มากเช่นเดียวกัน ดังนั้นมีมจึงสามารถประยุกต์ใช้ในการสื่อสารได้หลากหลายรูปแบบหากรู้จักใช้จุดเด่นและข้อดีให้เป็นและตระหนัก พึงระวังผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ด้วย

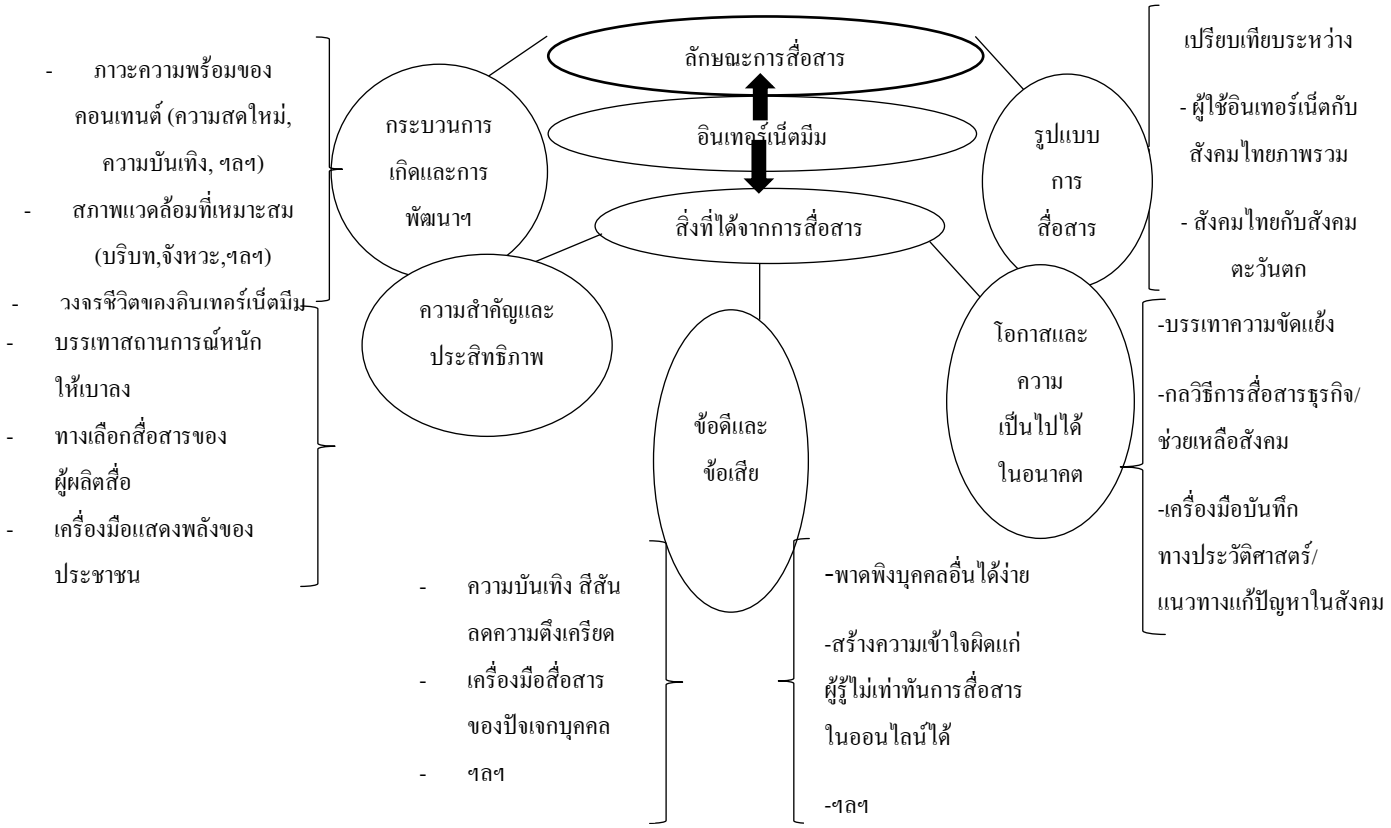

ภาพประกอบ 3 การรับรู้และการตีความเรื่องอินเทอร์เน็ตมีมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต (internet user)

จากประเด็นการศึกษาที่พบทั้ง 3 ประเด็น ผู้วิจัยจะสรุปแนวความคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตมีม โดยเลือกใช้คีย์เวิร์ดแสดงความสัมพันธ์ตามแนวทาง 5W 1H ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตมีมให้ชัดเจนยิ่งขึ้นดังแผนภาพต่อไปนี้

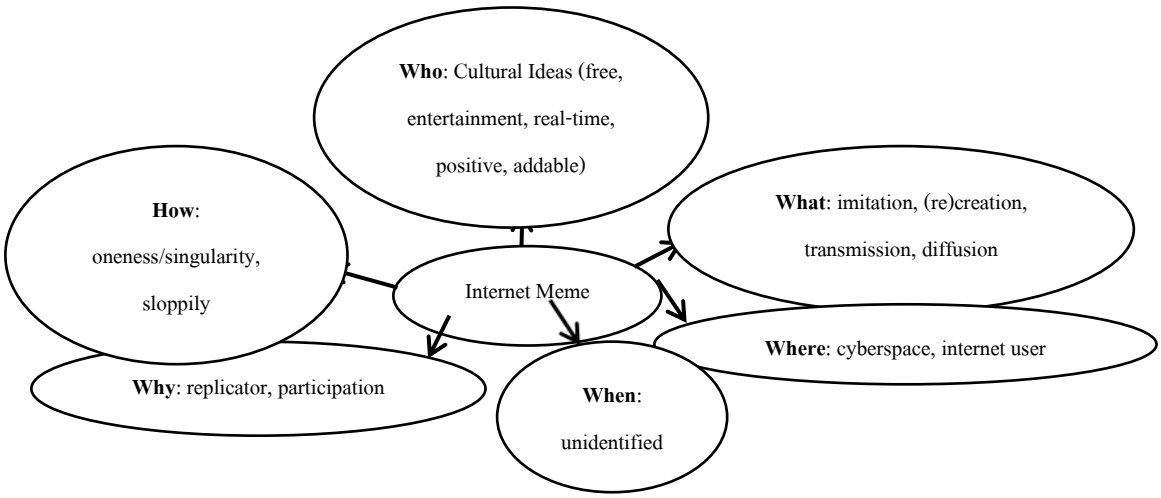

ภาพประกอบที่ 4 แนวความคิดหลักเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตมีม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยครั้งนี้ไปใช้ คือในแง่มุมการผลิตสามารถนำไปเป็นกลยุทธ์การผลิตสื่อทั้งในเชิงธุรกิจและเพื่อสังคมที่สร้างสรรค์ เป็นสีสัน ทุนน้อย สร้างจุดสนใจและความมีส่วนร่วมได้มาก รวมถึงเป็นแนวทางการเลือกใช้มีมให้สอดคล้องกับสื่อต่างๆ ได้ และเข้าถึงผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างตรงกลุ่มและมีประสิทธิภาพ ส่วนในแง่ของการรับสาร ช่วยเสริมสร้างความรู้เรื่องอินเทอร์เน็ตมีม สามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม และเสริมสร้างการรับสารอย่างรู้เท่าทันและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันให้มากขึ้นโดยนำไปเป็นแนวทางการสื่อสารเพื่อสันติได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การเพิ่มประเด็นกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะประชากรศาสตร์กลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มวัยเด็ก หรือกลุ่มวัยผู้ใหญ่ที่มีแนวโน้มเป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เติบโตขึ้นเรื่อยๆมาศึกษาให้เห็นวิธีการคิด การสื่อสารที่หลากหลายขึ้น รวมถึงประเด็นมีมต่างประเทศที่เป็นที่รู้จักหรือโด่งดังในสังคมไทย เพื่อแสดงให้เห็นการรับรู้เรื่องมีมในมุมมองที่กว้างขึ้นและละเอียดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. 2551. **สายธารนักคิดและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

ปรารถนา อรัญญิก. 2549. “**การสื่อสารความหมายจากสัญรูปแสดงอารมณ์และความรู้สึกผ่านการใช้โปรแกรม Instant Messaging**.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภิญญา ลีฬหบุญเอี่ยม. 2547. "**อิทธิพลของแนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานต่อการสร้างสรรค์งานโฆษณา**." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เวอร์ไทม์, เคนท์. 2551. **Digital Marketing เปิดโลกนิวมีเดียและการตลาดดิจิทัล แปลมาจาก Digital Marketing**. กรุงเทพมหานคร: เนชั่นบุ๊คส์

Taste. 2555. "9 ปรากฏการณ์ "มีม" แห่งปี." สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2555, จาก http://www.manager.co.th/Marsmag/ViewNews.aspx?NewsID=9550000156931

Bell, David. 2004. **Cyberculture The Key Concepts**. Cornwall: TJ International Ltd.

Brown, Andrew. 1999. **The Darwin Wars How Stupid Gene Become Selfish Gods**. London: UK Ltd.

Brown, Gavin. 2013. "Web Culture : Using Memes to Spend and Manipulate Ideas on a Massive Scale." Retrieved October 21, 2013, from: www.pacific.edu

Dawkins, Richard. 1976. **The Selfish Gene**. Oxford University Press.

Dennett, Daniel. 2000. **The Darwinizing Culture the status of memetics as a science**. Oxford UniversityPress.

Jenkins, H., et al. 1958. **Spreadable media: creating value and meaning in a networked culture**. New York: New York University Press.

Rosen, E. 2000. **The Anatomy of Buzz: Creating word of mouth marketing**. London: Harper Collins.

Shifman, Limor. 2011. "An anatomy of a YouTube meme." Retrieved October 14, 2013, fromhttp://nms.sagepub.com/

Webster, Frank. 2002. **The Information Society Reader**. Routledge.

เนื้อหาของกระทู้พันทิปและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงแรมและรีสอร์ทของนักท่องเที่ยวชาวไทย

THE CONTENT OF PANTIP POSTS AND FACTORS AFFECTING THAI TOURISTS' DECISIONS IN SELECTING HOTELS AND RESORTS

พงศ์วิชญ์ คงเจริญ

นักศึกษาปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ ภาควิชาสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

E-mail : kankavee_iya@hotmail.com

ภัทรภร สังขปรีชา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

E-mail : pataraporn.s@bu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เนื้อหาของกระทู้พันทิปเกี่ยวกับการรีวิวโรงแรมและรีสอร์ท 2) มุมมองของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อกระทู้พันทิปที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรีวิวโรงแรมและรีสอร์ท และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงแรมและรีสอร์ทของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ใช้งานเว็บไซต์พันทิป โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual analysis) กระทู้ที่มียอดการแชร์ไปยังโซเชียลมีเดีย 1,000 ครั้งขึ้นไป ในช่วงเวลา 6 เดือนจำนวน 54 กระทู้ และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เคยอ่านกระทู้รีวิวในเว็บไซต์พันทิป กลุ่มละ 6 คน จำนวน 3 กลุ่ม คือกลุ่มคนโสด กลุ่มคู่รัก และกลุ่มครอบครัวรวมทั้งหมด 18 คน ผลการศึกษาพบว่าเนื้อหากระทู้มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นหลัก เล่าเรื่องด้วยภาพที่สวยงาม โดยใช้ภาษาที่เป็นกันเอง ด้านมุมมองของนักท่องเที่ยว กระทู้มีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมากเพราะเป็นข้อมูลจากผู้บริโภคที่ไปมาจริง มีผู้มาแสดงความคิดเห็นหลากหลาย โดยนักท่องเที่ยวสนใจข้อคิดเห็นแง่ลบมากกว่าแง่บวก อีกทั้งกระทู้รีวิวโรงแรมและรีสอร์ทได้รับความนิยมอย่างมากเพราะสามารถค้นหาข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว มีข้อมูลหลากหลายในปริมาณมาก นักท่องเที่ยวสามารถนำไปพิจารณาเปรียบเทียบ และตัดสินใจ เพื่อเลือกที่พักที่ตรงกับความต้องการของตน ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวมากที่สุด คือปัจจัยด้านกายภาพของโรงแรม เพราะนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ชอบที่พักที่มีความสวยงาม และมีความสะดวกสบาย

คำสำคัญ : กระทู้แนะนำโรงแรมและรีสอร์ท เว็บไซต์พันทิป การตัดสินใจ นักท่องเที่ยว

ABTRACT

This qualitative study aimed to investigate 1) the content of reviewed posts in relation to hotels and resorts available on Pantip website 2) the Thai perspectives of tourists, toward the reviewed posts of hotels and resorts on the website, and 3) the factors influencing the Thai tourists' decision making in choosing hotels and resorts reviewed on the website. Texual analysis was employed with, the selected 54 reviewed posts shared up to 1,000 times in social media within the period of 6 months. Additionally, three focus group discussions were employed with1) the group of single people, 2) the group of couples, and 3) the group of families. In total, 18 participants took part in these discussions. The results of this research study revealed that the content of reviewed posts was mainly about accommodations and its facilities, reviewing by beautiful pictures and reader-friendly language. The results also showed that the reviewed posts considerably influenced the tourists' perspectives due to the fact that the posts contained a wide range of real information posted by previous hotel and resort consumers. With this, the comments from other individuals play a pivotal role in choosing a hotel or a resort. Surprisingly, the tourists were likely to pay attention to negative comments rather than positive ones. Not only the reviewed posts were vastly popular in the light of the apparent ease in searching, but they also provided a rich source and variety of information related to hotels and resorts. By virtue of these, the tourists were able to consider and compare the information in order to come up with their most favorable accommodation. Finally, the most vital factor affecting the hotel and resort selection seemed to be the physical environment. This is due to the majority of Thai tourists prefer beautiful and comfortable accommodations.

KEYWORDS : Posts reviewing hotels and resorts, Pantip website, Decision making, Tourists

บทนำ

สื่อสังคมออนไลน์เป็นเทคโนโลยีที่เข้ามาช่วยให้ธุรกิจเจริญเติบโตขึ้น โดยสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ที่แพร่หลาย (ธนกฤต วงศ์มหาเศรษฐ, 2554) ประกอบกับปัจจุบันผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสนใจที่จะหาข้อมูลข่าวสารทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น จากผลสำรวจของเว็บไซต์ทรูฮิตในปี พ.ศ. 2557 เรื่องการท่องเที่ยวได้รับความสนใจเข้าชมจากผู้ที่ใช้บริการอินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมาก โดยอยู่ในอันดับที่ 5 ของข้อมูลที่ถูกค้นหาผ่านอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

ในปัจจุบันประเทศไทยถือได้ว่ามีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูง เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวมากมายที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ประกอบกับนโยบายการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2558 ที่ต้องการกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวผ่านสื่อทุกช่องทาง โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ (Social Media) และเครือข่ายชุมชนออนไลน์ (Social Network Community) เพื่อให้เกิดการกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง โดยมุ่งหวังให้เกิดการรับรู้ในวงกว้างและเกิดการบอกต่อ (Word of mouth) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558: ออนไลน์) ดังนั้น จึงมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในสื่อออนไลน์มากขึ้น รวมถึงโรงแรมและรีสอร์ทก็นิยมใช้ช่องทางนี้ในการทำประชาสัมพันธ์เช่นกัน

จากการสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทยในปี พ.ศ.2557 นักท่องเที่ยวชาวไทยกว่าร้อยละ90 เลือกพักแรมในโรงแรม รีสอร์ทและบังกะโล ทำให้โรงแรมและรีสอร์ทในประเทศไทยที่มีถึง 10,018 แห่ง มีการแข่งขันด้านการตลาดที่สูงมาก (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557: ออนไลน์) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ทจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะสื่อสารกับนักท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่างๆให้เกิดการตัดสินใจเข้าพัก ผ่านสื่อออฟไลน์และสื่อออนไลน์ หนึ่งในนั้นคือการใช้กระทู้รีวิวในเว็บไซต์พันทิป

กระทู้รีวิว เป็นรูปแบบการสื่อสารเพื่อชี้ชวนให้ผู้บริโภคใช้สินค้าหรือบริการในรูปแบบการบอกเล่าประสบการณ์และความคิดเห็น ซึ่งจะช่วยสร้างความใกล้ชิดกับผู้บริโภคได้มากขึ้น และสามารถตอบโจทย์ทางการตลาดได้อีกด้วย โดยการสื่อสารมักเป็นการแบ่งปันความคิดเห็นระหว่างกลุ่มที่เป็นผู้บริโภคด้วยกัน (พัฒน์ขวัญ พรปัณณรัชต์, 2558) และแหล่งข้อมูลของกระทู้รีวิวโรงแรมและรีสอร์ทที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน คือ ห้องบลูแพลนเน็ท เว็บไซต์พันทิป ซึ่งการค้นหารีวิวที่พักในเว็บไซต์พันทิปได้รับความนิยมจากผู้ใช้สื่อออนไลน์ในการหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกที่พักจนทำให้ “โรงแรมและรีสอร์ท” กลายเป็นแท็กฮิตในห้องบลูแพลนเน็ทอย่างต่อเนื่อง โดยช่องทางดังกล่าวได้รับความนิยมในการหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจเข้าพักของผู้ที่ใช้สื่อออนไลน์ เพราะมีความน่าเชื่อถือมากว่าสื่อที่บริษัททำขึ้นเอง อีกทั้งเป็นการแบ่งปันความคิดเห็นหรือประสบการณ์ตรงจากผู้บริโภคด้วยกันเอง (นิตนา ฐานิตธนกร, 2555)

ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของกระทู้แนะนำโรงแรมและรีสอร์ท ผ่านเว็บไซต์พันทิปที่มีอิทธิพลต่อผู้ที่ใช้สื่อออนไลน์ โดยจะศึกษาถึงประเด็นที่เกี่ยวกับ กระทู้แนะนำโรงแรมและรีสอร์ทผ่านเว็บไซต์พันทิปกับการตัดสินใจเข้าพักของนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาของกระทู้พันทิปเกี่ยวกับการรีวิวโรงแรมและรีสอร์ท
2. เพื่อศึกษามุมมองของนักท่องเที่ยวต่อกระทู้พันทิปที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรีวิวโรงแรมและรีสอร์ท
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงแรมและรีสอร์ทของนักท่องเที่ยวที่ใช้งานเว็บไซต์พันทิป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. โรงแรมและรีสอร์ททั่วประเทศ สื่อมวลชนสายการท่องเที่ยว เว็บไซต์พันทิปและผู้เขียนกระทู้สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาการนำเสนอสื่อให้เข้าถึงผู้รับสารและตรงความต้องการของผู้รับสารได้มากขึ้น

2. โรงแรมและรีสอร์ทสามารถนำผลการวิจัยไปปรับปรุงที่พัก และนักสื่อสารการตลาดรวมถึงหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว สามารถนำข้อมูลไปวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดให้เหมาะกับโรงแรมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคิดการสื่อสารการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ แนวคิดกลุ่มอ้างอิงและผู้นำทางความคิดเห็น รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อและกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งมีความสัมพันธ์และสามารถอธิบายงานวิจัยนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1. แนวคิดกระบวนการตัดสินใจซื้อ เป็นกระบวนการทางความคิดของผู้บริโภคที่มีการคิดเป็นลำดับขั้นตอน (วุฒิ สุขเจริญ, 2555) ซึ่งผลของกระบวนการทั้งหมดนั้นจะส่งผลต่อตัดสินใจซื้อ และก่อให้เกิดประสบการณ์แก่บริโภคได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ รวมถึงส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อในครั้งถัดไปอีกด้วย (ภาวิณี กาญจนาภา, 2554) โดยสามารถแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ การรับรู้และตระหนักถึงปัญหา การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ (นธกฤต วันต๊ะเมล์, 2555)

2. แนวคิดกลุ่มอ้างอิงและผู้นำทางความคิดเห็น คือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ผู้บริโภคใช้เป็นตัวเปรียบเทียบ มีอิทธิพลอย่างมากต่อความเชื่อ ทัศนคติและพฤติกรรมผู้บริโภค โดยกลุ่มอ้างอิงจะมีอิทธิพลในด้านแหล่งข้อมูล เพราะมักได้รับความไว้วางใจและมีความน่าเชื่อถือ (ภาวิณี กาญจนาภา, 2554) ส่วนผู้นำทางความคิดเห็น (Opinion leader) มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มอ้างอิง โดยกลุ่มนี้มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้อื่นเพราะมีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆหรือเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องราวนั้นๆมาแล้ว รวมถึงมีความสำคัญและมีความเชื่อที่คล้ายกับผู้ที่รับสาร(Solomon, 2009 อ้างถึงในวุฒิ สุขเจริญ, 2555)

3. แนวคิดการสื่อสารการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นเครื่องมือการสื่อสารการตลาดที่มีความสำคัญและได้รับความนิยมในปัจจุบัน เพราะผู้บริโภคใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น โดยมีอินเทอร์เน็ตเป็นตัวกลางในการส่งข้อมูลอย่างรวดเร็ว อีกทั้งการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่างๆสามารถสื่อสารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจได้อีกด้วย โดยข้อดีของการทำการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ คือเป็นทั้งพื้นที่สำหรับสินค้าและผู้บริโภค ดังนั้นนักสื่อสารการตลาดจึงสามารถสื่อสารและรับฟังเสียงของผู้บริ โภคได้ในเวลาเดียวกัน (วิลาศ ฉ่ำเลิศวัฒน์, 2554)

4. แนวคิดชุมชนออนไลน์ เป็นชุมชุนเสมือนสมาชิกมีความสัมพันธ์กันทางออนไลน์โดยมีความสนใจร่วมกัน มีการปฏิสัมพันธ์และสร้างเนื้อหาขึ้นมาเพื่อการสร้างประโยชน์ร่วมกันภายในกลุ่ม (ภาวุธ พงษ์วิทยภานุ, 2551) โดยสื่อที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองนั้นทำให้เกิดรูปแบบของการตอบสนองต่อผู้รับสาร คือ ทำให้เกิดความสนใจ ความน่าเชื่อถือ ความชอบ การบอกต่อ โดยทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การซื้อสินค้าและบริการได้ (วุฒิ สุขเจริญ, 2555) อีกทั้งชุมชนออนไลน์นั้นสามารถนำไปสู่การเกิดการตลาดแบบไวรัส (Viral Marketing) ซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบปากต่อปากในโลกอินเทอร์เน็ต มีความน่าเชื่อถือกว่าการโฆษณาผ่านสื่อทั่วไป และจะทำให้ข่าวสารแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วในเวลาอันสั้น (นธกฤต วันต๊ะเมล์, 2555)

วิธีการดำเนินวิจัย

ในการศึกษาวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual analysis) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์เนื้อหา (Textual analysis) ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาของกระทู้โดยเก็บตัวอย่างจากกระทู้รีวิวในเว็บไซต์พันทิป เลือกเฉพาะโรงแรมในประเทศไทย อีกทั้งเลือกวิเคราะห์กระทู้ที่มียอด

การแชร์ไปยังโซเชียลมีเดีย 1,000 ครั้งขึ้นไป ระหว่างวันที่ 1 เมษายน – วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2558 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 54 กระทู้ ผลที่ได้นำไปตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และนำไปเป็นคำถามในการสนทนากลุ่มเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และ 3

การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จากนักท่องเที่ยวที่เคยอ่านกระทู้รีวิวในเว็บไซต์พันทิปที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโรงแรมและรีสอร์ทเพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกที่พัก จำนวน 3 กลุ่ม คือกลุ่มคนโสด กลุ่มคู่รัก และกลุ่มครอบครัว จำนวนกลุ่มละ 6 คน

สรุปผลการวิจัย

1. เนื้อหาของกระทู้พันทิปเกี่ยวกับการรีวิวที่พักและรีสอร์ทมีข้อมูลดังนี้

1.1 ชื่อกระทู้ส่วนใหญ่จะมีการเขียนอักษรย่อนำหน้ากระทู้ เพื่อชี้แจงว่าเป็นประเภท [CR] คือ ผู้เขียนกระทู้ ไม่มีผู้สนับสนุน ไม่ได้รับสิ่งตอบแทนในการเขียนรีวิว และ [SR] ผู้เขียนกระทู้ได้รับการสนับสนุนที่พัก โดยที่ไม่ได้รับสิ่งตอบแทนในการเขียนรีวิว โดยกระทู้ทั้ง 2 ประเภทมีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน อีกทั้งในชื่อกระทู้เกือบทั้งหมดจะปรากฏชื่อโรงแรมและสถานที่ตั้ง

1.2 รูปภาพในกระทู้ ส่วนใหญ่เป็นรูปภาพที่มีความสวยงาม แต่จะมีการตกแต่งภาพที่แตกต่างกันในแต่ละแนวทางของผู้ถ่าย รวมถึงมีการใส่ลายน้ำเพื่อแสดงความเป็นเจ้าของ ด้านจำนวนรูปภาพในกระทู้ ส่วนใหญ่จะมีจำนวน 30-100 รูป นิยมใช้ภาพสถานที่โดยไม่มีคนอยู่ในภาพ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ใช้การถ่ายรูปกลุ่มเพื่อน คู่รัก ตนเอง และครอบครัว ในการรีวิว

1.3 การเล่าเรื่องในกระทู้ กระทู้ทั้งหมดใช้การเล่าเรื่องด้วยภาพและมีการเขียนบรรยายประกอบภาพเล็กน้อย สำนวนการเขียนรีวิวเกือบทั้งหมดเป็นสำนวนที่ไม่เป็นทางการ อ่านง่าย มีการเล่าเรื่องเป็นลำดับเวลา ตามสถานการณ์อย่างไม่ซับซ้อน โดยใช้กลุ่มเพื่อน คู่รัก ตัวเอง และครอบครัวในการดำเนินเรื่อง อีกทั้งผู้เขียนกระทู้นิยมสรุปความคิดเห็นไว้ช่วงท้ายกระทู้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการสรุปในแง่บวกเพียงด้านเดียว

1.4 เนื้อหาที่รีวิว ทุกกระทู้เน้นการรีวิวโรงแรมและรีสอร์ทเป็นหลัก ส่วนใหญ่จะมีการจำแนกรายละเอียดต่างๆของโรงแรมและรีสอร์ท โดยการใช้ภาพและการเล่าเรื่องด้วยตัวอักษร เนื้อหาที่ปรากฏได้แก่ สภาพห้องพัก ประเภทห้องพัก ห้องน้ำ อาหารเช้า บริเวณที่พัก ห้องอาหาร สระว่ายน้ำ สัญญาณไวไฟ (wifi) ห้องฟิตเนส และที่จอดรถ ส่วนเนื้อหาอื่นๆที่ปรากฏมักเป็นเรื่องราวของสถานที่ใกล้เคียง ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร แหล่งช็อปปิ้งและที่ทำบุญ ตามลำดับ ในเรื่องราคาห้องพัก กระทู้ส่วนใหญ่ไม่บอกราคาห้องพัก แต่มีกระทู้ส่วนหนึ่งบอกราคาห้องพัก ส่วนใหญ่จะราคาไม่สูง อยู่ในช่วง 1,000-2,000 บาท และราคาไม่เกิน 1,000 บาทตามลำดับ ด้านวิธีการเดินทางนั้น มีการบอกยานพาหนะ วิธีการ และระยะเวลาเดินทาง โดยเล่าผ่านการเขียน รวมถึงจะมีการนำรูปภาพแผนที่และกูเกิ้ลแมพ (Google Map) มาประกอบการบรรยาย อีกทั้งกระทู้ส่วนใหญ่ยังพบคำเชิญชวนให้ติดตามแฟนเพจ (Fan Page) ของผู้เขียนกระทู้ในช่วงท้าย อย่างไรก็ตามมีกระทู้อีกจำนวนหนึ่ง ที่ผู้เขียนนำลิงค์ รีวิวเรื่องอื่นๆที่เคยรีวิวมาโพสเพื่อให้ผู้อ่านตามไปดูกระทู้อื่นๆ รวมถึงมีบางกระทู้ที่เชิญชวนให้ผู้อ่านกดปุ่มเพื่อบอกว่ากระทู้นี้เนื้อหาดีอีกด้วย ส่วนช่องทางการติดต่อโรงแรมและรีสอร์ทไม่นิยมเขียนในรีวิว

1.5 ข้อคิดเห็นในกระทู้ ส่วนใหญ่ปรากฏไม่เกิน 20 ข้อคิดเห็น เนื้อหาของข้อคิดเห็นส่วนใหญ่จะเป็นแง่บวก มักเป็นการชื่นชมผู้รีวิวในประเด็นต่างๆเช่น รูปภาพสวยงาม การเขียนเล่าเรื่องสนุกเป็นต้น รองลงมาเป็นประเด็นเกี่ยวกับโรงแรมและรีสอร์ท เช่นความสวยงาม ความสะดวก ตามด้วยการอธิบายถึงประสบการณ์ที่

ประทับใจหลังจากที่ไปมาแล้ว ส่วนข้อคิดเห็นด้านลบส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการไปใช้บริการโรงแรมและรีสอร์ทนั้นๆมาแล้วเกิดความไม่ประทับใจ

2. มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อกระทู้พันทิปที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรีวิวโรงแรมและรีสอร์ท

2.1 การหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกโรงแรมและรีสอร์ท กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีการสอบถามข้อมูลกับบุคคลใกล้ชิดเป็นอันดับแรก หลังจากนั้นจะทำการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเว็บไซต์พันทิปผ่านเสิร์ชเอนจิน (Search Engine) ทั้งนี้จากการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่นิยมอ่านข้อมูลรีวิวของเว็บไซต์พันทิป แต่ไม่นิยมเข้าไปค้นหาข้อมูลในเว็บไซต์โดยตรงเพราะข้อมูลมีจำนวนมากและค่อนข้างหายาก ส่วนระยะเวลาการหาข้อมูลก่อนการออกเดินทางนั้นส่วนใหญ่จะมีการหาข้อมูลล่วงหน้าประมาณ 1-2 เดือน

2.2 เหตุผลของการหาข้อมูลในเว็บไซต์พันทิป คือการได้เห็นภาพโรงแรมและรีสอร์ทอย่างละเอียด เป็นข้อมูลจากคนที่ไปมาจริง การเล่าเรื่องมีความเป็นกันเอง ที่สำคัญมีความคิดเห็นของคนที่เคยไปมาแล้ว ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน อีกทั้งเป็นสื่อที่มีความจริงใจไม่เป็นการโฆษณา รวมถึงสามารถอ่านและสามารถส่งต่อไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจได้อย่างง่ายดาย โดยส่วนใหญ่จะส่งลิงค์รีวิวผ่านสื่อออนไลน์ เช่น เฟสบุค ไลน์ ทั้งนี้จำนวนการเลือกชมกระทู้ก่อนตัดสินใจกลุ่มตัวอย่างมักเปิดดูกระทู้จำนวน 5 กระทู้ขึ้นไป

2.3 ความน่าสนใจในการเลือกชมกระทู้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สนใจพาดหัวกระทู้ที่มี ชื่อสถานที่ ชื่อโรงแรม งบประมาณและความเก่าใหม่ของกระทู้ตามลำดับ แต่อักษรย่อบอกประเภทกระทู้ นามแฝงของผู้เขียนกระทู้ไม่ได้มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมและตัดสินใจเข้าพัก เพราะกลุ่มตัวอย่างไม่ทราบว่าอักษรย่อบอกประเภทกระทู้มีความหมายว่าอย่างไร และไม่ได้ให้ความสำคัญกับชื่อเสียง หรือจำนวนกระทู้ที่เคยรีวิวของผู้เขียนกระทู้อีกด้วย อย่างไรก็ตามความเก่าใหม่ของกระทู้ก็มีผลต่อการเลือกชมเช่นกันโดยกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่ากระทู้ที่มีความน่าสนใจควรมีอายุไม่เกิน1-2ปี เพราะสภาพโรงแรมอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา อาจเกิดจากความทรุดโทรมและการปรับปรุงของโรงแรม

2.4 เทคนิคและวิธีการเล่าเรื่องของกระทู้ กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบกระทู้ที่เล่าเรื่องด้วยภาพ ส่วนใหญ่จะไม่ชอบอ่านคำบรรยาย สนใจการเล่าเรื่องแบบเป็นกันเองอย่างสนุกสนาน โดยเรียงตามลำดับเหตุการณ์ มีการบรรยายสถานการณ์ สอดแทรกมุกตลกขบขัน ที่สำคัญจะต้องมีความสั้นกระชับได้ใจความในการเขียนบรรยาย ส่วนเรื่องเทคนิคการเล่าเรื่องจะมีผลมากในกลุ่มตัวอย่างครอบครัว กลุ่มนี้มีความสนใจกระทู้ที่มีเทคนิคการเล่าเรื่องโดยใช้เด็ก ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนโสดและคู่รักนั้น การเล่าเรื่องโดยใช้กลุ่มเพื่อนหรือคู่รัก ไม่มีผลต่อความน่าสนใจของกระทู้ ด้านการสรุปข้อดีข้อเสียของโรงแรมและรีสอร์ทของผู้เขียนกระทู้นั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการสรุปข้อดีข้อเสียในส่วนท้ายกระทู้เป็นสิ่งที่ดี เพราะทำให้อ่านและจับประเด็นได้ง่าย แต่หากสรุปข้อมูลในด้านดีเพียงด้านเดียวจะทำให้ ข้อมูลนั้นมีความน่าเชื่อถือต่อผู้อ่านลดลง

2.5 เนื้อหาและรูปภาพในกระทู้รีวิว รูปภาพโรงแรมและรีสอร์ทในกระทู้รีวิวมีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด เพราะสามารถนำเสนอแง่มุมต่างๆเกี่ยวกับโรงแรมและรีสอร์ทได้อย่างละเอียดชัดเจนตามความเป็นจริง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับรูปภาพที่สวยงาม แต่ก็มีบางคนที่มีความเห็นว่ารูปภาพที่สวยงามเกินไปอาจไม่ตรงกับสภาพจริงของโรงแรมจึงต้องการดูรูปภาพที่ธรรมดา ในด้านของจำนวนรูปภาพ ยิ่งมีจำนวน

รูปภาพมาก ยิ่งทำให้ผู้อ่านกระทู้สามารถตัดสินใจได้ง่ายขึ้น ส่วนการรีวิวเรื่องอื่นๆประกอบการรีวิวโรงแรมและรีสอร์ท มีผลต่อการตัดสินใจเช่นกัน โดยเรื่องที่ผู้ให้ข้อมูลคิดว่ามีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุดคือร้านอาหารใกล้บริเวณโรงแรม สถานที่ท่องเที่ยวเที่ยว ที่ช็อปปิ้งตามลำดับ ส่วนการชี้แจงราคาในกระทู้นั้น ผู้อ่านส่วนใหญ่ต้องการทราบราคาโดยประมาณในการตัดสินใจเบื้องต้น ด้านเนื้อหาของการเดินทาง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการบอกวิธีเดินทางในกระทู้นั้นเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญ ทำให้ทราบถึงวิธีการ ระยะเวลา และความยากลำบากในการเดินทาง เพื่อการเตรียมตัว ส่วนวิธีการเดินทางในกระทู้ ผู้ให้ความเห็นส่วนใหญ่ต้องการให้มี กูเกิลแมพ (Google Map) หรือรูปภาพแผนที่พร้อมคำอธิบาย โดยกูเกิลแมพ (Google Map) มีข้อดีที่สามารถดูรายละเอียดและใช้นำทางได้ในสมาร์ทโฟน ส่วนรูปภาพแผนที่นั้นสามารถดูได้ง่ายมีการบอกจุดสังเกตต่างๆในการเดินทาง

2.6 ความคิดเห็นของบุคคลอื่นในกระทู้ มีผลต่อการตัดสินใจเข้าพักในโรงแรมและรีสอร์ทเป็นอย่างมาก เพราะผู้อ่านจะได้รับทราบความคิดเห็นหลากหลายแง่มุมในการประกอบการตัดสินใจ ทั้งข้อคิดเห็นที่แตกต่างจากเจ้าของกระทู้ หรือข้อคิดเห็นที่ช่วยเสริมข้อมูลอื่นๆให้กระทู้มีความสมบูรณ์มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการบอกถึงสภาพล่าสุดของโรงแรมหลังจากที่เจ้าของกระทู้ได้ไปมาอีกด้วย ซึ่งผู้อ่านส่วนใหญ่จะมีความสนใจที่จะอ่านความคิดเห็นในแง่ลบมากกว่าแง่บวก เพราะข้อคิดเห็นส่วนใหญ่นั้นเป็นแง่บวก ด้านยอดแชร์ในโซเชียลมีเดียและยอดโหวดกระทู้เนื้อหาดี สองส่วนนี้ไม่ได้รับความสนใจจากผู้อ่านกระทู้และไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พัก

2.7 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงห้องบลูแพลนเน็ทและเว็บไซต์พันทิป ผู้ให้ความเห็นส่วนใหญ่เห็นว่าการเข้าไปชมในเว็บไซต์โดยตรงเป็นเรื่องยาก มีความซับซ้อน จึงควรปรับปรุงให้มีความง่ายในการใช้งานมากขึ้น เช่น มีช่องสำหรับให้ผู้เขียนใส่ลิงค์การจองห้องพัก ด้านผู้ให้ข้อมูลกลุ่มคนโสดเห็นว่าหน้าเว็บไซต์ควรมีการเปลี่ยนสีสันตามเทศกาลบ้างเพื่อสร้างความแปลกใหม่และเพิ่มความน่าสนใจในการอ่านกระทู้

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกโรงแรมและรีสอร์ทของนักท่องเที่ยวที่ใช้เว็บไซต์พันทิป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกโรงแรมและรีสอร์ทของนักท่องเที่ยวที่ใช้เว็บไซต์พันทิปในกลุ่มตัวอย่าง คนโสด คู่รัก และครอบครัว มีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่รายละเอียดในแต่ละปัจจัยจะมีการให้ความสำคัญในประเด็นที่แต่กต่างกัน ดังนี้

3.1 กลุ่มตัวอย่างคนโสดให้ความเห็นว่า ปัจจัยด้านกายภาพของโรงแรมและรีสอร์ทมีความสำคัญเป็นอันดับแรก เช่นขนาดของห้องพัก เพราะการเข้าพักส่วนใหญ่จะพักกับกลุ่มเพื่อนโดยนิยมพักห้องขนาดใหญ่หรือเลือกเตียงเดี่ยวเพื่อที่จะได้นอนด้วยกัน ปัจจัยในลำดับที่สองคือปัจจัยด้านราคา ส่วนนี้มีผลต่อกลุ่มโสดเป็นอย่างมาก โดยคนกลุ่มนี้นิยมเข้าพักในโรงแรมและรีสอร์ทที่ราคาไม่สูงมากนัก ปัจจัยรองลงมาคือองค์ประกอบโรงแรมด้านอื่นๆ ประกอบด้วย อาหารเช้า สัญญานไวไฟ (wifi) สระว่ายน้ำ และความสวยงามของบริเวณโรงแรมตามลำดับ ส่วนสถานที่ตั้งและการบริการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคนกลุ่มนี้น้อยที่สุด เหตุเพราะคนโสดนั้นมักไปเที่ยวเป็นกลุ่มเพื่อนและมีความเห็นว่าการเดินทางเป็นเรื่องสนุกไม่จำเป็นต้องสะดวกสบาย ส่วนข้อคิดเห็นในกระทู้นั้นมีผลต่อการตัดสินใจของกลุ่มคนโสด โดยเฉพาะข้อคิดเห็นในแง่ลบจะมีผลต่อการปฏิเสธการเลือกที่พัก

3.2 กลุ่มตัวอย่างคู่รักให้ความเห็นว่า ปัจจัยด้านกายภาพของโรงแรมและรีสอร์ทมีความสำคัญเป็นอันดับแรก ประกอบด้วย ความสวยงามของห้องพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพัก ปัจจัยรองลงมาคือองค์ประกอบโรงแรมด้านอื่นๆ ประกอบด้วย อาหารเช้า ความสวยงามของสถานที่ สัญญาณไวไฟ (wifi) และสระว่ายน้ำ ส่วนปัจจัยด้านราคาผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคู่รักจะให้ความสำคัญเรื่องราคารองลงมา ด้านการเดินทางและการบริการก็มีผลต่อการตัดสินใจเช่นกัน เพราะมักไม่อยากให้คู่รักของตนเดินทางลำบากหรือพบเจอบริการที่ไม่ดี ส่วนข้อคิดเห็นในกระทู้นั้นมีผลต่อการตัดสินใจของกลุ่มคู่รักเช่นกัน โดยกลุ่มนี้จะมีการแชร์ข้อมูลเพื่อตัดสินใจร่วมกัน

3.3 กลุ่มตัวอย่างครอบครัว ปัจจัยด้านกายภาพของโรงแรมและรีสอร์ทมีความสำคัญเป็นอันดับแรก ประกอบด้วย ความสวยงามของห้องพัก สิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพักที่เหมาะกับเด็กและครอบครัว ปัจจัยรองลงมาคือองค์ประกอบโรงแรมด้านอื่นๆ ประกอบด้วย ความกว้างขวางและปลอดภัยของบริเวณโรงแรม อาหารเช้า สระว่ายน้ำ ห้องสันทนาการสำหรับเด็ก (Kids Club) ส่วนปัจจัยที่ส่งผลรองลงมาคือที่ตั้งและการเดินทาง โดยต้องเดินทางสะดวกเข้าออกไม่ลำบากและไม่อันตราย ส่วนปัจจัยด้านราคาไม่ใช่หลักสำคัญในการเลือกโรงแรม ด้านข้อคิดเห็นในกระทู้นั้นมีผลต่อการตัดสินใจของกลุ่มครอบครัวเช่นกัน แต่ก็จะมีการหาข้อมูลในกระทู้อื่นๆเพิ่มเติม เพื่อสร้างความมั่นใจในการตัดสินใจ

อภิปรายผล

จากการวิเคราห์กระทู้รีวิวโรงแรมและรีสอร์ทผู้วิจัยพบว่า จำนวนกระทู้ที่ได้รับการสนับสนุน (SR-Sponsored Review) และกระทู้ที่ผู้บริโภคเขียนเองโดยไม่ได้รับการสนับสนุน (CR-Consumer Review) มีปริมาณใกล้เคียงกัน จากการศึกษาพบว่าประเภทของกระทู้ดังกล่าวไม่ได้มีผลต่อผู้อ่าน เพราะส่วนใหญ่ไม่ทราบความหมายของอักษรย่อที่ใช้บอกประเภทกระทู้ อีกทั้งผู้อ่านสนใจเนื้อหาที่อยู่ในกระทู้เป็นหลัก ซึ่งโรงแรมสามารถใช้กระทู้ที่ได้รับการสนับสนุนเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ในการสื่อสารการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีความโดดเด่นจากสื่ออื่นๆคือเน้นการเล่าเรื่องด้วยภาพในปริมาณมาก อีกทั้งยังมีหลากหลายความคิดเห็น

จากการศึกษายังพบอีกว่า ประเด็นการค้นหาข้อมูลของผู้อ่านกระทู้พันทิปเพื่อประกอบการตัดสินใจสอดคล้องกับแนวคิดการตัดสินใจซื้อของ Kotler (1983) ในขั้นตอนการค้นหาข้อมูล โดยผู้อ่านจะเริ่มต้นหาข้อมูลจากบุคคลใกล้ชิด ตามด้วยแหล่งข้อมูลสาธารณะในที่นี้คือกระทู้พันทิป ต่อด้วยแหล่งข้อมูลจากโรงแรม เพราะเป็นข้อมูลออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย สร้างจากผู้บริโภคด้วยกันเอง โดยเนื้อหามีความสนุกสนาน และหลากหลายความคิดเห็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐภรณ์ เหลืองพิพัฒน์(2555)ในประเด็นที่ว่าเนื้อหากระทู้มีความน่าสนใจ

อีกทั้งผู้เขียนกระทู้เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงประสบการณ์ และมีข้อคิดเห็นของบุคคลอื่นในกระทู้อีกด้วย ดังนั้น ทั้งผู้เขียนกระทู้และผู้มาแสดงความคิดเห็นจึงเปรียบเสมือนผู้นำทางความคิด (Opinion leader) ในโลกออนไลน์ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักเช่นกัน เพราะผู้เขียน ผู้อ่าน และผู้ที่มาแสดงความคิดเห็น ถือเป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน ทำให้ผู้บริโภคเกิดความไว้วางใจและนิยมเข้าไปหาข้อมูล อีกทั้งผู้บริโภคจะส่งต่อข้อมูลไปยังผู้ร่วมตัดสินใจและกลุ่มคนที่รู้จักผ่านโซเชียลมีเดียนำไปสู่การเกิด Viral Marketing

หรือการตลาดแบบไวรัส ซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบปากต่อปากในโลกออนไลน์ ซึ่งทำให้ข้อมูลแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วในเวลาอันสั้น

นอกจากนี้ในการศึกษาด้านปัจจัยในการเลือกที่พักของผู้อ่านรีวิวในเว็บไซต์พันทิปกลุ่ม คนโสด คู่รัก และครอบครัว พบว่า ปัจจัยที่มีผลมากที่สุดของทั้ง 3กลุ่ม คือปัจจัยด้านกายภาพของโรงแรมและรีสอร์ท เช่น ความสวยงาม ขนาดของห้องพัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณี ลอมเศรษฐี (2554)ในด้านสภาพที่พัก ส่วนปัจจัยด้านราคามีผลต่อกลุ่มคนโสดมากที่สุด เพราะคนโสดมักมีรายได้น้อยจึงคำนึงถึงปัจจัยด้านราคาในการเลือกที่พักเป็นสำคัญ

จากงานวิจัยชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้รับสารที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ชอบที่พักที่มีความสวยงามและมีความสะดวกสบายเป็นหลัก อีกทั้งกระทู้รีวิวเป็นช่องทางการสื่อสารทางออนไลน์ ที่ผู้รับสารสามารถค้นหาข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว มีข้อมูลที่ความหลากหลายในปริมาณมาก นำไปสู่การวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และตัดสินใจ รวมถึงเลือกสิ่งที่ตรงกับความต้องการของผู้รับสาร ทำให้สามารถตัดสินใจได้ง่ายขึ้น จึงนำไปสู่ความนิยมของการหาข้อมูลเกี่ยวกับโรงแรมและรีสอร์ทในเว็บไซต์พันทิป ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นช่องทางที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากช่องทางหนึ่งของการสื่อสารและการค้นหาข้อมูลในยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. โรงแรมควรออกแบบที่พักให้มีความสวยงามและสะดวกสบายเพื่อตอบสนองต้องการของนักท่องเที่ยว

2. นักการสื่อสารการตลาดของโรงแรมสามารถใช้กระทู้พันทิปประเภท [SR] ในการสื่อสารกับผู้บริโภค โดยใช้วิธีการการสนับสนุนห้องพักให้นักรีวิวเพื่อนำข้อมูลไปเขียนเป็นกระทู้ในเว็บไซต์พันทิป

3. นักการสื่อสารการตลาดของโรงแรมควรติดตามกระทู้โรงแรมของตนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อชี้แจง และให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับผู้ที่มาแสดงความคิดเห็นในแง่ลบได้อย่างทันท่วงที่ ก่อนที่ข้อมูลข่าวสารจะการจายไปอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากระทู้แนะนำที่พักในเว็บไซต์พันทิปในด้านความน่าเชื่อถือและการสร้างความรับรู้แก่ผู้บริโภค เพื่อที่จะได้องค์ความรู้ที่หลากหลายรอบด้าน อันจะนำไปสู่การทำการสื่อสารผ่านกระทู้พันทิปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากระทู้รีวิวเรื่องอื่นๆในเว็บไซต์พันทิป เช่น การแนะนำโทรศัพท์เคลื่อนที่ในห้องมาบุญครองและการแนะนำเครื่องสำอางค์ในห้องโต๊ะเครื่องแป้ง เป็นต้น

รายการอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2558. **“สรุปแผนส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยว ประจำปีงบประมาณ 2558”.** สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2558, จาก http://marketingdatabase.tat.or.th/download/file_upload/Untitled%20attachment%2000032.pdf.

ณัฐภรณ์ เหลืองพิพัฒน์. 2555. “อิทธิพลความเห็นออนไลน์ต่อการตัดสินใจจองที่พักราคาประหยัด (Hostel) ในเขตกรุงเทพมหานครของนักท่องเที่ยว.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ธนกฤต วงศ์มหาเศรษฐ. 2554. “Social commerce กลยุทธ์ใหม่ของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์” **วารสารนักบริหาร**. 31, 4: 104-109.

นธกฤต วันต๊ะเมล์. 2555. **การสื่อสารการตลาด**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิตนา ฐานิตธนกร. 2555. “อิทธิพลของการบอกต่อบนโลกอินเทอร์เน็ต.” **วารสารนักบริหาร** 32, 1: 17-22.

พัฒน์ขวัญ พรปัณณรัชต์. 27 มีนาคม 2558. “กระทู้รีวิวเครื่องมือทรงพลังบนโลกออนไลน์.” **ประชาชาติธุรกิจ**: 32.

ภาวิณี กาญจนาภา. 2554. **หลักการตลาด**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ท้อป.

ภาวุธ พงษ์วิทยภานุ. 2551. **E-Marketing เจาะเทคนิคการตลาดออนไลน์**. กรุงเทพฯ: ตลาดดอท คอม.

วิลาศ ฉ่ำเลิศวัฒน์. 2554. **Marketing 10.0**. กรุงเทพฯ:โปรวิชั่น.

วุฒิ สุขเจริญ. 2555. **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ: จี.พี.ไซเบอร์พริ้นท์.

ศูนย์วิจัยนวัตกรรมอินเทอร์เน็ตไทย. 2558. **“ผลการสำรวจโดยภาพรวมจากผู้เข้าชมทุกเว็บไซต์” .** สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2558, จาก http://poll.truehits.net/reports/report_year2014.php.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2557. **“การสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทย พ.ศ. 2557”.** สืบค้นเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2558, จาก http://marketingdatabase.tat.or.th/download/file_upload/รายงานโครงการสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทย.pdf.

อรุณี ลอมเศรษฐี. 2554. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการเลือกใช้บริการที่พักในเขตกรุงเทพมหานคร.” การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลที่ถูกแชร์ (Shared) ผ่านเฟสบุ๊ค

THE USES AND GRATIFICATION OF RECEIVING SHARED INFORMATION ON FACEBOOK

ฉัฐมณฑน์ ตั้งกิจถาวร

นักศึกษาปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

E-mail: alisszign@gmail.com

ดร.พงษ์ วิเศษสังข์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ คณะนิเทศศาสตร์

E-mail: pong.w@bu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลที่ถูกแชร์ผ่านทางเฟสบุ๊ค 2) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ถูกแชร์ผ่านทางเฟสบุ๊ค 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ถูกแชร์ผ่านทางเฟสบุ๊ค และ 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ถูกแชร์ผ่านทางเฟสบุ๊ค

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้เฟสบุ๊ค จำนวน 400 คน ประกอบด้วย เพศชาย 134 คน เพศหญิง 266 คน ผ่านแบบสอบถามออนไลน์ที่ผู้วิจัยนำไปโพสต์ หน้าแฟนเพจ “จะบ่นจนกว่าจะจบ” เว็บไซด์พันทิป รวมถึงหน้าเฟสบุ๊คส่วนตัวของผู้วิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างต้องเคยอ่านและเคยกดถูกใจ ข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านทางเฟสบุ๊ค อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ทุกวัน โดยเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์เป็นระยะเวลา 30 นาที - 1 ชั่วโมง ในช่วงเวลา 20.01 - 24.00 น. กลุ่มตัวอย่างใช้งานเฟสบุ๊คเพื่อติดตามข้อมูลความเคลื่อนไหวของเพื่อน และเปิดรับข้อมูลข่าวสารประเภทความรู้ และเคล็ดลับต่าง ๆ จากหน้าแฟนเพจ โดยเลือกอ่านเฉพาะเรื่องที่ตนเองสนใจ ส่วนประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารที่ได้นั้น ทำให้ผู้ใช้เฟสบุ๊คทันต่อเหตุการณ์ข่าวสารที่เกิดขึ้น เพื่อความบันเทิงสนุกสนาน และนำไปใช้สนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในด้านความพึงพอใจ ผู้ใช้เฟสบุ๊คมีความพึงพอใจที่รับข้อมูลรวดเร็ว ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ และมีภาพประกอบ (Infographic) ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น นอกจากนี้พบว่าพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์นั้น มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊คของผู้ใช้เฟสบุ๊ค อยู่ในระดับต่ำ

คำสำคัญ: แชร์ข้อมูล พฤติกรรมการเปิดรับ การนำไปใช้ประโยชน์ เฟสบุ๊ค

ABSTRACT

Objectives of this survey research were 1) To investigate shared-information receiving behavior on Facebook on users. 2) To investigate the uses of the shared information on Facebook of the users. 3) To investigate gratification of the users on information shared on Facebook. 4) To investigate the correlation between the receiving behavior of users and their shared-information uses and gratification.

Four hundred samples (134 males and 266 females) were participated in answering the questionnaires which were posted on "Ja Bon Jon Kwa Ja Jop" Facebook fanpage, www.pantip.com and the researcher's personal Facebook. The users had to read and liked Facebook shared information at least once a month. Percentage, t-test, one-way ANOVA and Pearson Correlation were used to analyze the information.

The result showed that most of the users receive information by 30 minutes – 1 hour daily between 20:01 – 24:00. The users used Facebook to acknowledge the movement of their friends, and to receive the shared informative and tips from fanpage based on their interests. The Facebook users used shared information for keeping themselves up-to-date, for entertainment, and for associating with friends. The users were gratified with the immediacy of the shared-information and its infographic. Moreover, the research showed that there is a correlation between the receiving Facebook shared information behavior and uses and gratification of Facebook shared information in the low level.

KEYWORDS: Share Information, Receiving Behavior, Uses, Facebook, Satisfaction

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันคนเราใช้เครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ ตอบสนองวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเร่งรีบและความต้องการที่ต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน การศึกษา การค้นหาข้อมูล การพักผ่อน รวมไปถึงการหามิตรภาพใหม่ ๆ บนโลกสังคมออนไลน์ ส่งผลให้เครือข่ายสังคมออนไลน์เติบโตได้อย่างรวดเร็วจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคนในยุคนี้ และเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เชื่อมต่อคน หรือกลุ่มคนบนโลกไว้ด้วยกันที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงทั่วโลก คือ เฟสบุ๊ค (Facebook) ซึ่งในระยะแรกผู้ใช้เฟสบุ๊คจะสร้างตัวตนขึ้นบนโลกออนไลน์ เพื่อเล่าเรื่องราวประสบการณ์ของตนเอง ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ความคิดเห็น ผ่านรูปภาพ ข้อความ วีดีโอ หรือเนื้อหาที่มีลักษณะมัลติมีเดีย (Multimedia) ไปยังกลุ่มเพื่อน ๆ ที่ทำให้เฟสบุ๊คมีลักษณะที่โดดเด่น

ในงานวิจัยเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้กล่าวถึงลักษณะของการเป็นสังคมออนไลน์อย่าง เฟสบุ๊ค ที่มีความเกี่ยวข้องกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ไว้ว่า มีความเป็นปัจเจกบุคคล ทำให้ผู้ใช้สามารถกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ (Boyd & Ellison, 2008, p. 211) เช่น สร้างข้อมูลส่วนตัว การเชื่อมต่อกับผู้ใช้คนอื่น ๆ บนสังคมออนไลน์ได้ และยังสามารถเข้าชมข้อมูล หรือสื่อสารกับผู้ใช้คนอื่นที่เชื่อมต่อภายในระบบเดียวกัน

เฟสบุ๊คไม่เพียงถูกใช้เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวส่วนตัว เพื่อทำการธุรกิจ เช่น การโฆษณา การซื้อขายสินค้าผ่านเฟสบุ๊ค หรือเพื่อใช้การแสวงหาข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่ผู้ใช้สนใจเหมือน ๆ กัน แต่ยังถูกใช้

เพื่อการแชร์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไปยังกลุ่มเพื่อน ซึ่งสะท้อนความเป็นตัวตน และทัศนคติของตนเองในโลกสังคมออนไลน์ ซึ่งการแชร์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังผู้ใช้คนอื่น ๆ ในสื่อสังคมออนไลน์ (ศิวัตร เชาวรียวงษ์, 2554) จึงได้จำแนกปัจจัยสำคัญในการแชร์ข้อมูลข่าวสาร ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

1. Information Sharing: การแชร์ข้อมูลที่มีประโยชน์ เมื่อผู้อ่าน หรือชมได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ จึงทำการแชร์ต่อให้คนที่รู้จัก หรือเป็นเพื่อนกันสังคมออนไลน์ได้รับรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป ซึ่งประโยชน์จากข่าวสารที่แชร์นั้น ผู้ใช้สามารถนำไปใช้ได้ทั้งด้านการทำงาน การศึกษา การใช้ข้อมูลมาประกอบกับการตัดสินใจซื้อ หรือแม้แต่การนำข้อมูลที่ถูกแชร์มาใช้เพื่อตอบสนองกับการใช้ชีวิตประจำวัน

2. Emotional Sharing: การแชร์ตามอารมณ์ ในบางกรณีผู้ใช้ทำการแชร์ต่อเพียงเพราะต้องการระบายอารมณ์ เกิดความประทับใจ หรือเกิดความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้ผู้ใช้เกิดความผ่อนคลายสบายกายและใจ

3. Self-Expression: การแชร์เพื่อแสดงตัวตน ซึ่งจะสะท้อนลักษณะนิสัย การดำเนินชีวิต เราจะเห็นได้หลาย ๆ ครั้ง ที่ผู้ใช้แสดงตัวตนผ่านการเล่าประสบการณ์ประจำวันของตนเอง

จากรูปแบบในการแชร์ข้างต้น เราจะเห็นว่าส่วนใหญ่จะสื่อออกมาในลักษณะของรูปภาพ คลิปวีดีโอ เพลง หรือลิงค์ (Link) และเมื่อการสื่อสารมีความสะดวกสบายมากขึ้นผู้คนต่างแชร์ข้อมูลข่าวสารกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวของตนเอง ข่าวสารที่กำลังกระแสทางสังคม ข้อมูลที่เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ข้อมูลข่าวสารการช่วยเหลือสังคม หรือเรื่องราวที่เป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดข้อมูลข่าวสารเป็นจำนวนมากบนโลกออนไลน์ให้คนเราสามารถเลือกสรรข้อมูลข่าวสาร และคนที่เข้ามาก็มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมกับสังคมนั้นได้ เพียงแค่มีแนวคิดหรือสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตรงกัน จึงกลายเป็นกระแสสังคม (สมคิด เอนกทวีผล, 2551)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจถึง การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลที่ถูกแชร์ ผ่านเฟสบุ๊ค อันจะนำมาซึ่งความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับและการนำข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์บนโลกออนไลน์ไปใช้ประโยชน์อย่างปลอดภัย ซึ่งจะช่วยให้คนทั่วไปเข้าใจ และรู้จักแชร์ข่าวสาร โดยไม่ถูกครอบงำทางความคิด หลงเชื่อไปในทางที่บิดเบือน และไม่ตกเป็นเหยื่อของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อันอาจก่อให้เกิดผลเสียหายจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์จากโลกสังคมออนไลน์ในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลที่ถูกแชร์ผ่านทางเฟสบุ๊คของผู้ใช้เฟสบุ๊ค
2. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ถูกแชร์ผ่านทางเฟสบุ๊คของผู้ใช้เฟสบุ๊ค
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ถูกแชร์ผ่านทางเฟสบุ๊คของผู้ใช้เฟสบุ๊ค
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลกับการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ด้านแนวคิดและทฤษฎีในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาผ่านทฤษฎี 2 ทฤษฎีคือ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร และ ทฤษฎีการใช้ประโยชน์จากสื่อและความพึงพอใจ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

ในยุคปัจจุบันที่มีข้อมูลข่าวสารอยู่ในทุกพื้นที่ ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารถือเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน ข่าวสารทำให้มนุษย์มองโลกได้อย่างกว้างไกลมากขึ้น ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และที่สำคัญข้อมูลข่าวสารช่วยในเรื่องการตัดสินใจให้กับมนุษย์ Klapper (1960) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกรับสารของคนเราว่า สื่อมวลชนไม่ได้มีอิทธิพลต่อผู้รับสารโดยตรง แต่เป็นเพียงสื่อกลางในการโน้มน้าวใจให้กับผู้รับสาร ผู้รับสารเป็นผู้ที่เลือกรับรู้ข้อมูลข่าวสารเอง ตามขั้นตอนการเลือกรับสาร (Selective Processes) เสมือนตัวกรอง (Filters) ที่ช่วยกลั่นกรองข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ต่อการรับรู้ของผู้รับสาร ซึ่งมีด้วยกันอยู่ 3 ขั้นตอน คือ (พีระ จิรโสภณ, 2547) การเลือกเปิดรับ การเลือกรับรู้และการเลือกจดจำ

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์จากสื่อและความพึงพอใจ

ปัจจุบันการสื่อสารออนไลน์ต่างมีลักษณะเฉพาะมากขึ้น ส่งผลให้ผู้รับสารมีพฤติกรรมในการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารตามความสนใจและความต้องการของตนเอง แสดงให้เห็นว่าบุคคลมีความเป็นปัจเจกกันสูง มีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญในการสร้างสรรค์ หรือใช้สื่อตามความต้องการและแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ (Uses and Gratifications Theory or UGT)

Katz, Blumler และ Gurevitch (1974) ได้อธิบายถึงบทบาทของกลุ่มผู้รับสารไว้อย่างเป็นระบบ ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ เป็นทฤษฎีทางสังคมและจิตวิทยาที่ศึกษาการกระทำด้านการสื่อสารของมนุษย์ที่ถูกขับเคลื่อนโดยความต้องการและสิ่งจูงใจ มนุษย์เราติดต่อสื่อสารและใช้สื่อเพื่อเติมเต็มความต้องการและสิ่งที่จูงใจของตนเอง จะแสวงหาสื่อและเนื้อหาอย่างเฉพาะเจาะจงเพื่อนำไปสู่ความพึงพอใจเฉพาะตนเอง

ถึงอย่างไรในการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อนั้น ผู้รับสารจะต้องมีมูลเหตุจูงใจในการใช้สื่อเพื่อตอบสนองสิ่งที่ตนเองต้องการบางอย่าง ไม่ได้เปิดรับสื่อแบบลอย ๆ แสดงให้เห็นว่าการใช้สื่อและเป้าหมายของการขับเคลื่อนขึ้นอยู่กับสิ่งที่แต่ละบุคคลต้องการ ซึ่งในปัจจุบันสื่อมวลชนถูกมองว่าเป็นเพียงหนึ่งในตัวเลือกของสื่อจำนวนมาก Katz และคณะ (1973 อ้างใน Dainton & Zelley, 2011, p. 166) เชื่อว่า สื่อจะต้องมีการแข่งขันด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยทำจากความต้องการส่วนบุคคลจากความพึงพอใจ และทิศทางของผู้รับสารในการใช้สื่อนั้นก็มาจากแรงจูงใจที่เป็นเสมือนแรงขับเคลื่อนให้ผู้รับสารเกิดการกระทำในการใช้ประโยชน์จากสื่อ

ระเบียบวิธีการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Yamane (1973 อ้างใน วิเชียร เกตุสิงห์, 2543) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาคือ ผู้ใช้เฟสบุ๊ค 400 คน โดยผู้วิจัยทำการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างต้องเคยอ่านและเคยกดถูกใจ ข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านทางเฟสบุ๊ค อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือ โดยศึกษาเอกสารและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้มีเนื้อหาครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด เพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง

แบบสอบถามที่เหมาะสม แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยเป็นคำถามปลายปิด (Close Ended Question) โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านทางเฟสบุ๊ค

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในข้อมูลที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป (SPSS for Window) เพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ เพื่อมาอธิบายข้อมูลลักษณะประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต้น (Independent Variable) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ตามสมมติฐาน ซึ่งผู้วิจัยใช้สถิติ t-test (Independent t-test) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA (One-way Analysis of Variance) ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และเมื่อพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มจะทำการทดสอบรายคู่ด้วยตัวสถิติ LSD (Least Significant Difference) ในการวิเคราะห์ความแตกต่าง ส่วนในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผู้วิจัยใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

สรุปและอภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ใช้เฟสบุ๊คเป็นเพศหญิง ถึงร้อยละ 66.5 ส่วนการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊คในงานวิจัยพบว่า เพศชายมีการ ใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารไปช่วยในการตัดสินใจด้านการศึกษาและการทำงานมากกว่าเพศหญิง ในขณะเดียวกันพบว่า เพศหญิงมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค มากกว่าเพศชายในด้านไปช่วยในการตัดสินใจในการท่องเที่ยว เพื่อความบันเทิงสนุกสนาน และเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

ในด้านอายุ กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้เฟสบุ๊คส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 24 – 31 ปี โดยผู้ใช้เฟสบุ๊คที่มีอายุมากกว่า 31 ปี มีความถี่ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์น้อยกว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 24 ปี และ 24 – 31 ปี และผู้ใช้เฟสบุ๊คที่มีอายุมากกว่า 31 ปี มีระยะเวลาในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์น้อยกว่าผู้ที่มีช่วงอายุต่ำกว่า 24 ปี และ 24 – 31 ปี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ณัฐพล ใยไพโรจน์ (2557) ที่ว่าเมื่อคนเรามีช่วงอายุต่างกันมักมีความต้องการต่างกัน ประกอบกับในยุคการสื่อสารไร้พรมแดน ที่สะท้อนถึงแนวความคิด การดำเนินชีวิต และโดยเฉพาะการเข้าถึงโลกอินเทอร์เน็ตที่ต่างกันออกไป ในงานวิจัยนี้พบว่า ผู้ใช้เฟสบุ๊คที่มีอายุต่ำกว่า 24 ปี ส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊คมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ ในด้านนำข้อมูลข่าวสารไปช่วยการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ เชื่อมความสัมพันธ์กับผู้อื่น สนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้านความบันเทิงสนุกสนาน ด้านได้รับแรงบันดาลใจ ข้อคิดต่าง ๆ จากข้อมูลข่าวสารในเฟสบุ๊ค

ในขณะที่เพศ อายุ มีการเปิดรับข้อมูลข่าสารที่ถูกแชร์แตกต่างกัน แต่การศึกษากลับไม่มีผลต่อการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ ซึ่งต่างกับแนวคิดของ ปรมะ สตะเวทิน (2546) ที่ว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงจะเป็นคนที่ไม่ค่อยเชื่ออะไรง่าย ๆ สารที่ไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลสนับสนุนเพียงพอก็จะถูกโต้แย้ง ซึ่งในยุคที่การสื่อสารสะดวกสบายและรวดเร็วมากขึ้น ส่งผลให้ผู้รับสารเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารได้ง่ายและสามารถแบ่งปันข้อมูลข่าวสารตามความสนใจของผู้รับสาร

การใช้ประโยชน์และพึงพอใจ พบว่า ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาโท ส่วนมากนิยมใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค ในด้านนำข้อมูลข่าวสารที่ได้จากเฟสบุ๊คไปช่วยตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ ข้อมูลข่าวสารที่ได้จากเฟสบุ๊คทำให้ทันต่อเหตุการณ์ และความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค ด้านได้รับข้อมูลที่ทันสมัยรวดเร็วทันเหตุการณ์ ข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน ภาษาที่ใช้ในข้อมูลข่าวสารที่แชร์อ่านง่าย มีภาพอินโฟกราฟฟิคประกอบทำให้เข้าใจง่ายขึ้น และได้อ่านข้อความแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ผู้อื่นได้โต้ตอบในประเด็นที่ถูกแชร์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นั้นเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ทุกวัน โดยเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ในแต่ละครั้งเป็นระยะเวลา 30 นาที - 1 ชั่วโมง ในช่วงเวลา 20.01 - 24.00 น.

ด้านใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊คพบว่า ทำให้ผู้ใช้เฟสบุ๊คทันต่อเหตุการณ์ข่าวสารที่เกิดขึ้น เพื่อความบันเทิงสนุกสนาน และนำไปใช้สนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และในด้านความพึงพอใจนั้นงานวิจัยครั้งนี้ พบผู้ใช้เฟสบุ๊คมีความพึงพอใจในข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊คอยู่ในระดับมาก โดยพึงพอใจที่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว ทันท่วงที ทันต่อเหตุการณ์ และพึงพอใจที่ข้อมูลข่าวสารมีภาพประกอบ (Infographic) ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะที่โดดเด่นของสื่อสังคมออนไลน์

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊คกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊คของผู้ใช้เฟสบุ๊ค โดยพบความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค

ด้านความถี่ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค มีความสัมพันธ์กับประโยชน์จากการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค ด้านระยะเวลาในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค มีความสัมพันธ์กับประโยชน์จากการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค ด้านช่วงเวลาในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค มีความสัมพันธ์กับประโยชน์จากการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค ด้านลักษณะการเปิดรับข้อมูลข่าวสารถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊คผ่านเฟสบุ๊ค มีความสัมพันธ์กับประโยชน์จากการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค

ความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค

ด้านความถี่ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค ด้านระยะเวลาในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค ด้านลักษณะการเปิดรับข้อมูลข่าวสารถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค

จากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ กิตตินราภรณ์ (2550) ที่ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับ การใช้ประโยชน์และพึงพอใจจากการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต "เวิล์ด ไวด์ เว็บ" ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า ความพึงพอใจจากการเปิดรับข่าวสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการเปิดรับข่าวสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

จากการวิจัยในครั้งนี้ผลการวิจัย พบว่า ผู้รับสารจะต้องมีมูลเหตุจูงใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการบางอย่างของตนเอง และความต้องการนี้จะเป็นตัวผลักดันให้คนเราเกิดพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ได้รับประโยชน์และความพึงพอใจที่ต้องการ แสดงให้เห็นว่า การใช้สื่อและเป้าหมายของการขับเคลื่อนขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ เข้ามามีอิทธิพลในแง่ของการรับรู้ข่าวสารข้อมูลของคนในยุคนี้ ซึ่งข้อมูลข่าวสารนั้นต้องทันต่อเหตุการณ์ข่าวสารที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปใช้สนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเพื่อความบันเทิงสนุกสนาน ในด้านความพึงพอใจ ผู้ใช้เฟสบุ๊คมีความพึงพอใจที่รับข้อมูลรวดเร็ว ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ และมีภาพประกอบ (Infographic) ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1) ในการศึกษาครั้งนี้มีการศึกษาลักษณะประชากรเพียง เพศ อายุ และระดับการศึกษา ซึ่งในอนาคตควรมีการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ เช่น ปัจจัยด้านรายได้ ด้านอาชีพ ซึ่งในโลกสื่อสารออนไลน์การแชร์ข้อมูลข่าวสารบางครั้งเป็นเรื่องของธุรกิจ อาจส่งผลต่อการใช้ประโยชน์และพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลที่ถูกแชร์ ผ่านเฟสบุ๊ค

2) ควรศึกษาถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์และมีทำให้เกิดความพึงพอใจในการเปิดรับข้อมูลที่ถูกแชร์ผ่านเฟสบุ๊ค เช่น ปัจจัยด้านแรงจูงใจ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ กิตตินราภรณ์. (2550). "พฤติกรรมการเปิดรับ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต "เวิลด์ไวด์ เว็บ" ("World Wide Web: WWW.) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม". วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฐพล ใยไพโรจน์. (2557). **Digital marketing concept & case study.** นนทบุรี: ไอดีซี พรีเมียร์.

ปรมะ สตะเวทิน. (2546). **การสื่อสารมวลชนกระบวนการและทฤษฎี.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พีระ จิรโสภณ. (2547). **เอกสารการสอนชุดวิชา 15232 ทฤษฎีและพฤติกรรมการสื่อสาร.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิเชียร เกตุสิงห์. (2544). **หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.** กรุงเทพฯ: เรือนอักษร.

ศิวัตร เชาวรียวงษ์. (2554). **เหตุผลที่คนแชร์.** สืบค้นจาก http://www.siwat.com/?p=816.

สมคิด เอนกทวีผล. (2551). **ขุมทรัพย์การตลาดใหม่บนโลกออนไลน์.** สืบค้นจาก http://www.positioningmag.com/magazine/details.aspx?id=66190.

Boyd, M., & Ellison, B. (2008). Social network sites: Definition, history and scholarship. **Journal of Computer-Mediated Communication,** 13, 210-230.

Dainton, M., & Zelley, E. D. (2011). **Applying communication theory for professional life: A practical introduction** (2nd ed.). Singapore: Sage.

Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1974). **Uses and gratifications research.** Retrieved from http://www.jstor.org/stable/2747854?seq=1# page_scan_tab_contents.

Klapper, J. T. (1960). **The effects of mass communication.** New York: Free Press.

พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักลงทุนวัยเกษียณ เพื่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดหุ้น

INFORMATION SEEKING BEHAVIOR OF RETIRED INVESTORS MAKING A DECISION TO INVEST IN THE STOCK MARKET

สุชาวดี อินทอง
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Email: i.suchawadee@hotmail.com
สมศักดิ์ ศรีบริสุทธิ์สกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Email: somsak.sr@chula.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักลงทุนวัยเกษียณเพื่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดหุ้น ในด้านแหล่ง วิธีการ ประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ เนื้อหาสารสนเทศ การนำไปใช้ ปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศ และปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้แหล่งสารสนเทศ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักลงทุนที่อยู่ในวัยเกษียณที่เข้ามาใช้บริการภายในห้องสมุดมารวย รวมทั้งผู้เข้าร่วมกิจกรรม SET in the City ปี 2557 จัดโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวนรวมทั้งสิ้น 100 คนผลการสำรวจ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แสวงหาสารสนเทศจากแหล่งสื่อสารมวลชนด้วยวิธีการชมรายการวิเคราะห์หุ้น ใช้ทรัพยากรสารสนเทศประเภทสิ่งตีพิมพ์ที่เป็นหนังสือคู่มือการลงทุน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับดัชนีราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ และนำสารสนเทศที่แสวงหาไปใช้วางแผนการลงทุนในหุ้น ขณะที่ผู้ตอบระบุว่าตนเองประสบปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศเพียงแค่ระดับปานกลางและระดับน้อยโดยรายการปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การขาดการอบรมวิธีสืบค้นสารสนเทศใหม่ๆ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แหล่งสารสนเทศที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความครอบคลุมของสารสนเทศที่ได้รับจากแหล่ง

คำสำคัญ: การแสวงหาสารสนเทศ นักลงทุนวัยเกษียณ การลงทุนในตลาดหุ้น

ABSTRACT

The objective of this survey research is to study the information seeking behavior of retired investors making a decision to invest in the stock market in terms of information sources, information seeking methods, types of information resources, contents and use of sought information, problems faced by the information seekers, and factors in the selection of information sources. The questionnaire was employed to gather the survey data from the 100 samples of retired investors who visited 'Maruay Library', including the event attendants 'SET in the City 2014' organized by Stock Exchange of Thailand. The research found that most respondents seek information from mass media sources, watch stock analysis programs on television, use printed handbooks which embrace the contents of stock priced indexes, and exploit sought information to their stock investment plans. On the other hand, information seeking problems faced by most respondents remain moderate and low levels only. Lack of training in how to search new information was the problem to be rated as the highest mean score. Coverage of information gained from different sources also has the highest mean score as a major factor in the selection of information sources for seeking.

KEYWORD: Information Seeking, Retired Investor, Investment in Stock Market

บทนำ

จากการที่ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี ทำให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการวางแผนช่วยเหลือทางการเงินแก่ประชากรกลุ่มนี้อย่างจริงจังโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่อยู่ในวัยเกษียณ เนื่องจากบุคคลที่อยู่ในวัยนี้ย่อมต้องการหลักประกันทางรายได้เพื่อให้ตนมีเงินใช้สอยอย่างเพียงพอไปตลอดชีวิต ประชาชนวัยเกษียณย่อมปราศจากค่าตอบแทนในงานที่เคยปฏิบัติอยู่เป็นประจำก่อนเกษียณอายุงานจึงทำให้ประชาชนกลุ่มนี้นอกจากจำเป็นต้องออมเงินที่ได้มาอย่างชาญฉลาดแล้ว ก็ยังต้องหาหนทางทำให้เงินสะสมของตนเพิ่มพูนงอกเงยเพียงพอสำหรับนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งหนทางหนึ่งในการเพิ่มเงินออมก็คือ การนำเงินออมดังกล่าวไปลงทุนในตลาดหุ้น (นิษากร สิริวัฒน์, 2554) นั่นเอง โดยการลงทุนในตลาดหุ้นนั้นเป็นการนำเงินที่เก็บสะสมไว้ไปสร้างผลตอบแทนที่สูงกว่าการออมปกติด้วยการนำเงินไปลงทุนในรูปแบบต่างๆ อาทิ การซื้อทองคำ การลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ และการลงทุนในหุ้น เป็นต้น โดยผลตอบแทนจากการลงทุนจะอยู่ในรูปแบบของการทำกำไรจากดอกเบี้ยและเงินปันผล (Hassett, 2008)

แม้ว่านักลงทุนทุกวัยย่อมประสบกับความเสี่ยงในการลงทุนในตลาดหุ้นไม่มากก็น้อย แต่สำหรับนักลงทุนวัยเกษียณแล้ว มักเป็นกลุ่มคนที่มีความต้องการในการแสวงหาสารสนเทศไม่น้อยไปกว่านักลงทุนในช่วงอายุอื่นๆสำหรับนำมาประกอบการตัดสินใจลงทุนในตลาดหุ้น อันเนื่องมาจากคนในวัยเกษียณต้องวางแผนใช้จ่ายเงินในบั้นปลายชีวิตอย่างรอบคอบและลดความเสี่ยงที่เกิดจากการนำเงินไปลงทุนในตลาดหุ้นให้น้อยที่สุด สารสนเทศที่นักลงทุนวัยเกษียณแสวงหาและหมั่นติดตามข้อมูลข่าวสาร โดยมากมักจะเป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจซื้อ-ขายหุ้น เพราะความรู้ความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐานต่างๆ เกี่ยวกับการซื้อ-ขายหุ้นทำให้ผู้ลงทุนในวัยนี้สามารถวิเคราะห์แนวโน้มของตลาดทุนในภาพรวม วิเคราะห์มูลค่าหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียน

ในตลาดหลักทรัพย์วิเคราะห์ราคาหุ้นรวมทั้งอัตราผลตอบแทนและความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้น ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

ตัวอย่างสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อนักลงทุน และช่วยในการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหุ้น ประกอบด้วยดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปริมาณและมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ จำนวนหุ้นที่มีราคาปิดสูงขึ้น ลดลง และเท่าเดิม ข้อมูลหุ้นรายหลักทรัพย์ ราคาหุ้น ปริมาณการซื้อขายหุ้น ผลการดำเนินงานของบริษัท (จิรัตน์ สังข์แก้ว, 2554:119)

อย่างไรก็ตาม ปริมาณสารสนเทศที่ได้รับจากการแสวงหาย่อมไม่ได้เป็นหลักประกันว่า นักลงทุนวัยเกษียณจะสามารถใช้ประโยชน์จากสารสนเทศนั้นเพื่อนำมาวิเคราะห์หาภาพรวมทางเศรษฐกิจและตลาดหุ้นได้เต็มอย่างที่ต้องการ เพราะสารสนเทศที่เกี่ยวกับหุ้นนั้นมีทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกตัวหลักทรัพย์ ข่าวสารที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ข่าวลือ สถานการณ์เศรษฐกิจ การเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งความหลากหลายของแหล่งสารสนเทศที่ต้องใช้เวลาไม่น้อยในการแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งเหล่านี้ (ปุณฑริกา ฤกษ์มงคล, 2547:1) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดหุ้นของนักลงทุนวัยเกษียณ ในด้านแหล่ง วิธีการ ประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ เนื้อหาสารสนเทศ การนำไปใช้ ปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศ และปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้แหล่งสารสนเทศ โดยผลที่ได้จากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานบริการสารสนเทศในการปรับปรุงบริการ และพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดหุ้นของนักลงทุนกลุ่มดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษา

1. พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดหุ้นของนักลงทุนวัยเกษียณในด้านแหล่ง วิธีการ ประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ เนื้อหาสารสนเทศ การนำไปใช้ และปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศ
2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้แหล่งสารสนเทศของนักลงทุนวัยเกษียณ

ทฤษฎีและกรอบแนวคิด

จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปทฤษฎีการแสวงหาสารสนเทศของนักลงทุนเพื่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดหุ้นในด้านแหล่ง วิธีการ ประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ เนื้อหาสารสนเทศ การนำไปใช้ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้แหล่ง ตลอดจนปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศ (Mezick, 2001; O'Connor, 2012) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แหล่งสารสนเทศ

นักลงทุนวัยเกษียณบางคนแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศเพียงแหล่งเดียว บางคนแสวงหาสารสนเทศหลายแห่งเพื่อให้ได้รับสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุด ทั้งนี้แหล่งสารสนเทศแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) แหล่งสารสนเทศบุคคล เช่น ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร หัวหน้า เพื่อนร่วมงาน เจ้าหน้าที่

หน่วยงานภาครัฐ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานเอกชน เป็นต้น และ 2) แหล่งบริการสารสนเทศ เช่น หน่วยงานรัฐ ศูนย์ข้อมูล ห้องสมุดหน่วยงานบริการสารสนเทศเชิงพาณิชย์ และสื่อมวลชน เป็นต้น (Butcher, 1998:83)

วิธีการแสวงหาสารสนเทศ

เมื่อนักลงทุนทราบว่าตนเองสามารถแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศใดได้บ้างขั้นต่อไปนักลงทุนจะเลือกใช้วิธีการแสวงหาสารสนเทศที่เหมาะกับแหล่งนั้นๆ ตัวอย่างของวิธีการแสวงหาสารสนเทศก็เช่น การติดต่อทางโทรศัพท์ การติดต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การสมัครเป็นสมาชิก การสืบค้นจากฐานข้อมูล การสมัครใช้บริการแจ้งข้อมูลข่าวสารผ่านอุปกรณ์สื่อสาร (Ikoja, 2001: 5) เป็นต้น โดยนักลงทุนมักใช้วิธีการแสวงหาสารสนเทศแบบเดิมๆ ที่ตนเองคุ้นเคยเป็นอย่างดีหรือบางครั้งก็ลองแสวงหาสารสนเทศด้วยวิธีใหม่ หรือไม่ก็อาจผสมผสานวิธีแสวงหาสารสนเทศต่างๆ พร้อมๆ กัน เพื่อให้ได้สารสนเทศตามต้องการ

ประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ

ทรัพยากรสารสนเทศด้านการลงทุนที่หน่วยงานต่าง ๆ ผลิตและเผยแพร่ ปรากฏในสื่อประเภทต่าง ๆ จำแนกออกเป็น 3 ประเภทได้แก่ 1) สื่อตีพิมพ์ เช่น หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง รายงานวิจัย วารสาร หนังสือพิมพ์ 2) สื่อโสตทัศน์ เช่น เทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ และ 3) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ซีดีรอม หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วารสารอิเล็กทรอนิกส์

เนื้อหาสารสนเทศ

เนื้อหาของสารสนเทศเพื่อช่วยในการตัดสินใจลงทุนในตลาดหุ้นที่นักลงทุนแสวงหามาได้ อาจประกอบด้วย การจัดอันดับกลุ่มอุตสาหกรรม การจัดอันดับรายหลักทรัพย์ การซื้อขายตามกลุ่มอุตสาหกรรม การซื้อขายหลักทรัพย์ในอดีต การออกผลิตภัณฑ์ใหม่ของบริษัท ข่าวคราวความเคลื่อนไหวของบริษัท งบการเงินของบริษัทดัชนีราคาหุ้นต่างประเทศ ดัชนีราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ตารางเปรียบเทียบหลักทรัพย์ ปฏิทินเหตุการณ์ ประวัติบริษัท ผลประกอบการของบริษัท ผลิตภัณฑ์ปัจจุบันของบริษัท ผู้ถือหุ้นใหญ่ ราคาหุ้นย้อนหลัง ราคาหุ้นรายหลักทรัพย์ รายชื่อคณะกรรมการ รายชื่อบริษัทสมาชิก และสิทธิประโยชน์ของผู้ลงทุนเป็นต้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2555)

การนำสารสนเทศไปใช้

เมื่อนักลงทุนแสวงหาสารสนเทศได้ตามต้องการแล้ว ขั้นต่อไปคือการนำสารสนเทศที่ได้รับนั้นไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาสารสนเทศเพื่อ 1) ติดตามความเคลื่อนไหวของราคาหุ้น2) วางแผนการลงทุนในหุ้น 3) วิเคราะห์แนวโน้มการซื้อขาย 4) วิเคราะห์ผลกระทบของสภาวะเศรษฐกิจ 5) วิเคราะห์ภาพรวมของเศรษฐกิจและตลาดหุ้น และ 6) วิเคราะห์ราคาหุ้น

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้แหล่งสารสนเทศ

การเลือกใช้แหล่งสารสนเทศเป็นผลมาจากปัจจัยต่างๆ ที่ผู้แสวงหาสารสนเทศนำมาพิจารณาประกอบการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบและตัดสินใจที่จะเลือกแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งประเภทต่างๆ ทั้งนี้ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แหล่งสารสนเทศของนักลงทุนมีอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความครอบคลุมของสารสนเทศที่ได้รับความน่าเชื่อถือของแหล่งความทันสมัยของสารสนเทศที่ได้รับความสะดวกในการ

แสวงหาสารสนเทศความคุ้นเคยในการใช้แหล่งค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการแสวงหาสารสนเทศความรวดเร็วในการได้รับสารสนเทศรวมถึงการเป็นแหล่งสารสนเทศที่มีผู้แนะนำไว้

ปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศ

นักลงทุนในตลาดหุ้นอาจประสบปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศได้ทั้งในเรื่องของการไม่สามารถนำสารสนเทศที่แสวงหาไปใช้ในการตัดสินใจหรือวางแผนสำหรับการลงทุนในหุ้นได้อย่างสมบูรณ์ การได้รับสารสนเทศที่ไม่ครบถ้วน สารสนเทศที่แสวงหามาได้ไม่ตรงกับความต้องการ การขาดการอบรมวิธีสืบค้นสารสนเทศใหม่ๆ แหล่งสารสนเทศบางแหล่งไม่สามารถเข้าถึงได้ สารสนเทศที่แสวงหามาได้ไม่ทันสมัย เป็นต้น

จากทฤษฎีที่นำเสนอข้างต้น นักวิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยนี้ ดังปรากฏในภาพประกอบ 1

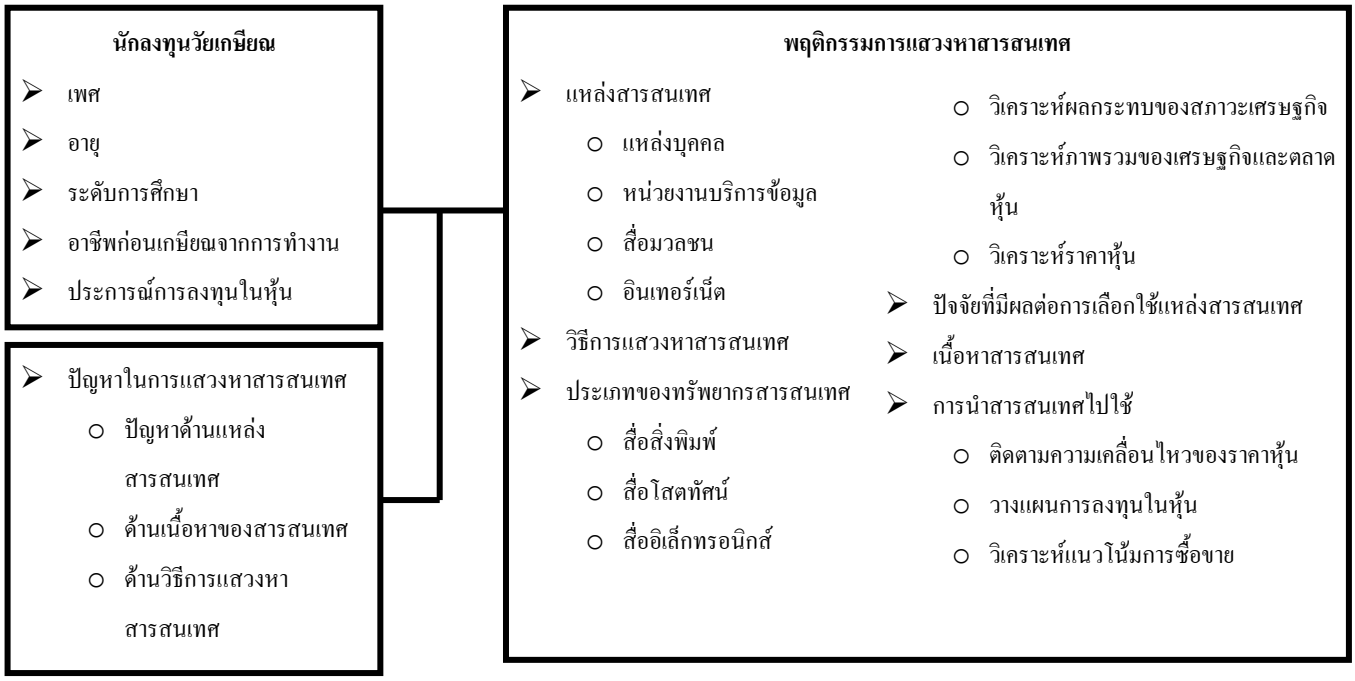

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยนำเอาแบบจำลองที่อธิบายพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักลงทุนรายบุคคล และของผู้ใช้สารสนเทศเชิงธุรกิจ ซึ่งเสนอโดย Mezick (2001) มาปรับใช้และบูรณาการกับกรอบแนวคิดด้านการแสวงหาสารสนเทศในชีวิตประจำวันเพื่องานอดิเรกที่จริงจัง (Serious leisure) ของ O'Connor (2012) แล้วพัฒนาเป็นเครื่องมือวิจัยในรูปแบบของแบบสอบถามจากนั้นนำไปให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการลงทุนในตลาดหุ้นจำนวน 1 คน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาในข้อคำถาม (Content validity) และทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) กับนักลงทุนวัยเกษียณที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขโดย

ผลรวมของค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) อยู่ที่ 0.68 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อคำถามทั้ง 26 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ระหว่าง 0.60 – 0.76 และไม่มีข้อคำถามใดที่ได้ค่าต่ำกว่า 0.60

ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงนั้น กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ คือ นักลงทุนที่เกษียณอายุจากการทำงานประจำทั้งจากบริษัทเอกชนที่มีอายุตั้งแต่ 56 ปีขึ้นไป และหน่วยงานภาครัฐที่มีอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป โดยเลือกใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวนรวมทั้งสิ้น 100 คน แบ่งเป็นการแจกแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ให้แก่นักลงทุนวัยเกษียณที่เข้ามาใช้บริการภายในห้องสมุดมารวย จำนวน 36 คนและแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม SET in the City จัดโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศ ระหว่างวันที่ 20 –23 พฤศจิกายน 2557 อีกจำนวน 64 คนจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้ง 100 ชุด ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ การแจกแจงความถี่ การคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลในหัวข้อนี้มีทั้งหมด 4ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนที่ 2 พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้แหล่งสารสนเทศ และส่วนที่ 4 ปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการสำรวจ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม 100 คน ซึ่งเป็นนักลงทุนวัยเกษียณส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 62) มากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 38) ขณะที่ผู้ตอบจำนวนมากที่สุดมีอายุระหว่าง 61-65 ปี (ร้อยละ 40) ในด้านระดับการศึกษานั้น พบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 70) ขณะที่ผู้ตอบจำนวนมากที่สุดเคยประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 46) อีกทั้งยังมีประสบการณ์ในการลงทุนในหุ้น 10 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 26)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ

ผลการวิจัยที่นำเสนอในหัวข้อนี้ครอบคลุมพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ4ด้าน คือ แหล่งสารสนเทศ ทรัพยากรสารสนเทศเนื้อหาสารสนเทศและการนำไปใช้

2.1 แหล่งสารสนเทศ

ผลสำรวจในส่วนนี้นำเสนอตามประเภทของแหล่งสารสนเทศ ได้แก่ แหล่งบุคคล หน่วยงานบริการข้อมูลสื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ต

2.1.1 แหล่งบุคคล

การศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งบุคคล พบว่า มีนักลงทุนวัยเกษียณจำนวน 56 คน จากทั้งหมด 100 คน ที่ระบุว่าตนเองแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งบุคคลซึ่งในจำนวนนี้กว่าร้อยละ 50

แสวงหาสารสนเทศจากแหล่งดังกล่าว1-2 ครั้ง/สัปดาห์ โดยผู้ตอบจำนวนมากที่สุด 29 คน (ร้อยละ 51.79) แสวงหาจากนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ ส่วนด้านวิธีการแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งบุคคลที่นักลงทุนใช้มากที่สุดนั้น มีจำนวนมากที่สุด33 คน (ร้อยละ 58.93) ที่ระบุว่าใช้การสนทนาผ่านโทรศัพท์มือถือ

2.1.2 หน่วยงานบริการข้อมูล

จากการศึกษาพฤติกรรมของนักลงทุนวัยเกษียณในการแสวงหาสารสนเทศจากหน่วยงานบริการข้อมูล พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 77 คน จากทั้งหมด 100 คน ที่ระบุว่าตนเองแสวงหาสารสนเทศจากหน่วยงานบริการข้อมูลโดยผู้ตอบจำนวนมากที่สุด 36 คน (ร้อยละ 46.75) ระบุว่า แสวงหาสารสนเทศจากแหล่งนี้ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ สำหรับประเภทของแหล่งที่ผู้ตอบจำนวนมากที่สุด49 คน (ร้อยละ 63.64) ใช้ในการแสวงหาสารสนเทศ คือหน่วยงานรัฐและในกำกับของรัฐ ส่วนด้านวิธีการแสวงหาสารสนเทศจากหน่วยงานบริการข้อมูลนั้น พบว่า นักลงทุนวัยเกษียณส่วนใหญ่จำนวน 55 คน (ร้อยละ 71.43) นิยมใช้วิธีการเข้าร่วมประชุม/สัมมนา

2.1.3 สื่อสารมวลชน

จากการศึกษาพฤติกรรมของนักลงทุนวัยเกษียณในการแสวงหาสารสนเทศจากสื่อสารมวลชน พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 93 คน จากทั้งหมด 100 คน ที่ระบุว่าตนเองแสวงหาสารสนเทศจากสื่อสารมวลชน โดยผู้ตอบจำนวนมากที่สุด 37 คน (ร้อยละ39.78) แสวงหาสารสนเทศจากแหล่งนี้3-4 ครั้ง/สัปดาห์ สำหรับประเภทของแหล่งที่นักลงทุนวัยเกษียณส่วนใหญ่จำนวน 88 คน (ร้อยละ 94.62) แสวงหามากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์ รองลงมา จำนวน 80 คน (ร้อยละ 86.02) แสวงหาสารสนเทศจากโทรทัศน์ ส่วนด้านวิธีการแสวงหาสารสนเทศจากสื่อสารมวลชนนั้น พบว่า นักลงทุนวัยเกษียณส่วนใหญ่จำนวน 80 คน (ร้อยละ 86.02) นิยมใช้วิธีการรับชมรายการวิเคราะห์หุ้น รองลงมา จำนวน 79 คน (ร้อยละ 84.95) ใช้วิธีการติดตามอ่านคอลัมน์หุ้น

2.1.4 แหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต

จากการศึกษาพฤติกรรมของนักลงทุนวัยเกษียณในการแสวงหาสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน58 คน จากทั้งหมด 100 คน ที่ระบุว่าตนเองแสวงหาสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตโดยนักลงทุนวัยเกษียณจำนวนมากที่สุด 17 คน (ร้อยละ 29.31) แสวงหาสารสนเทศจากแหล่งนี้3-4 ครั้ง/สัปดาห์ สำหรับประเภทของแหล่งที่นักลงทุนวัยเกษียณจำนวนมากที่สุด 50 คน (ร้อยละ 86.21) แสวงหามากที่สุด คือ เวิลด์ไวด์เว็บ ส่วนด้านวิธีการแสวงหาสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตนั้น พบว่า นักลงทุนวัยเกษียณจำนวนมากที่สุด 29 คน (ร้อยละ 50.00) นิยมใช้วิธีการคลิกผ่านลิ้งค์เชื่อมโยง

2.2 ทรัพยากรสารสนเทศ

จากการศึกษาทรัพยากรสารสนเทศที่นักลงทุนวัยเกษียณใช้ในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อตัดสินใจลงทุนในตลาดหุ้น พบว่า นักลงทุนวัยเกษียณส่วนใหญ่จำนวน86 คน (ร้อยละ 86.00) แสวงหาสารสนเทศจากหนังสือคู่มือการลงทุน รองลงมาจำนวน 78 คน (ร้อยละ 78.00) แสวงหาสารสนเทศที่ปรากฏอยู่ในบทความหนังสือพิมพ์ และนักลงทุนจำนวนน้อยที่สุด 2 คน (ร้อยละ 2.00) แสวงหาสารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยได้รับข่าวตัดหรือคลิปปิ้งออนไลน์ (Online clippings)

2.3 เนื้อหาสารสนเทศ

จากการศึกษาเนื้อหาสารสนเทศที่นักลงทุนวัยเกษียณแสวงหาเพื่อตัดสินใจลงทุนในตลาดหุ้น

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากที่สุด 68 คน (ร้อยละ 68.00) แสวงหาสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับดัชนีราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ รองลงมาจำนวน 64 คน (ร้อยละ 64.00) แสวงหาข่าวคราวความเคลื่อนไหวของบริษัท และจำนวน 60 คน (ร้อยละ 60.00) แสวงหาราคาหุ้นย้อนหลัง ตามลำดับ สำหรับเนื้อหาสารสนเทศที่ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนน้อยที่สุด 16 คน (ร้อยละ 16.00) แสวงหา คือ รายชื่อบริษัทสมาชิก

2.4 การนำสารสนเทศไปใช้

จากการศึกษาพฤติกรรมของนักลงทุนวัยเกษียณเกี่ยวกับการนำสารสนเทศที่แสวงหาได้ไปใช้ประโยชน์ พบว่าผู้ตอบสอบถามส่วนใหญ่จำนวน 89 คน (ร้อยละ89.00) นำสารสนเทศที่แสวงหาไปใช้เพื่อวางแผนการลงทุนในหุ้น รองลงมา จำนวน 68 คน (ร้อยละ 68.00) นำสารสนเทศที่แสวงหาไปใช้เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของราคาหุ้น และวิเคราะห์แนวโน้มการซื้อขายหุ้นและผู้ตอบจำนวนน้อยที่สุด 30คน (ร้อยละ 30.00) นำสารสนเทศที่แสวงหาไปใช้เพื่อรวิเคราะห์ผลกระทบของสภาวะเศรษฐกิจ

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้แหล่งสารสนเทศ

จากการสอบถามนักลงทุนวัยเกษียณเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้แหล่งสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดหุ้น พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้แหล่งในระดับมากเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยได้แก่ ความครอบคลุมของสารสนเทศที่ได้รับจากแหล่ง (โดยมีค่าเฉลี่ย 4.16, S.D. เท่ากับ 0.73) ความทันสมัยของสารสนเทศที่ได้รับจากแหล่งสารสนเทศ (โดยมีค่าเฉลี่ย 4.14, S.D. เท่ากับ0.84) และความน่าเชื่อถือของแหล่งสารสนเทศ (โดยมีค่าเฉลี่ย 4.10, S.D. เท่ากับ 0.89) ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศ

การนำเสนอข้อมูลในส่วนที่ 4 เป็นการศึกษาปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศที่นักลงทุนวัยเกษียณประสบใน 3 ด้าน คือแหล่งสารสนเทศ เนื้อหาของสารสนเทศ และวิธีการแสวงหาสารสนเทศ

จากการศึกษาปัญหาด้านแหล่งสารสนเทศ พบว่า เป็นปัญหาที่นักลงทุนวัยเกษียณประสบในระดับปานกลางทั้งหมด โดยรายการปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 รายการ คือ แหล่งสารสนเทศไม่เปิดเผยข้อมูลที่ต้องการ (โดยมีค่าเฉลี่ย 2.31, S.D. เท่ากับ 1.30) การเข้าใช้แหล่งสารสนเทศต้องมีค่าใช้จ่าย (โดยมีค่าเฉลี่ย 2.30, S.D. เท่ากับ 1.60) และแหล่งสารสนเทศบางแหล่งไม่สามารถเข้าถึงได้ (โดยมีค่าเฉลี่ย 2.27, S.D. เท่ากับ 1.28) ตามลำดับ

ส่วนปัญหาด้านเนื้อหาของสารสนเทศ พบว่า เป็นปัญหาที่นักลงทุนวัยเกษียณประสบในระดับปานกลางทั้งหมด โดยรายการปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 รายการ คือ เนื้อหาสารสนเทศที่แสวงหามาได้มีความคลุมเครือต้องอาศัยการตีความ (โดยมีค่าเฉลี่ย 2.24, S.D. เท่ากับ1.28) เนื้อหาสารสนเทศที่แสวงหามาได้ไม่ตรงกับความต้องการ (โดยมีค่าเฉลี่ย 2.13, S.D. เท่ากับ1.23) และเนื้อหาสารสนเทศที่แสวงหามาได้ไม่น่าเชื่อถือ (โดยมีค่าเฉลี่ย 2.05, S.D. เท่ากับ1.25) ตามลำดับ

สำหรับปัญหาด้านวิธีการแสวงหาสารสนเทศ พบว่า เป็นปัญหาที่นักลงทุนวัยเกษียณประสบทั้งในระดับมากและปานกลาง โดยรายการปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 รายการ คือ การขาดการอบรมวิธีสืบค้นสารสนเทศใหม่ ๆ (โดยมีค่าเฉลี่ย 3.10, S.D. เท่ากับ 1.41) คู่มือแนะนำการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศยังมีไม่เพียงพอ (โดยมีค่าเฉลี่ย 2.49, S.D. เท่ากับ1.16) และเวลาในการแสวงหาสารสนเทศมีจำกัด (โดยมีค่าเฉลี่ย 2.47, S.D. เท่ากับ1.25) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักลงทุนวัยเกษียณเพื่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดหุ้นของนักลงทุนวัยเกษียณ นำอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แหล่งสารสนเทศ

จากการที่ผลการวิจัยนี้ พบว่า แหล่งสารสนเทศที่นักลงทุนวัยเกษียณส่วนใหญ่นิยมแสวงหาคือ สื่อมวลชน การที่สื่อมวลชนเป็นแหล่งสารสนเทศที่นักลงทุนวัยเกษียณนิยมใช้ในการแสวงหาสารสนเทศนั้น อาจเนื่องมาจากนักลงทุนกลุ่มวัยดังกล่าวสามารถเข้าถึงแหล่งสื่อมวลชนได้ง่าย ช่วยประหยัดเวลาค่าใช้จ่าย และอาจคุ้นเคยในการแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งนี้เป็นอย่างดี ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานของ Mezick (2001) และ O'Connor (2012) ที่พบว่า นักลงทุนรายย่อยที่อยู่ในวัยเกษียณในประเทศสหรัฐอเมริกา มักแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งสื่อมวลชนมากกว่าแหล่งสารสนเทศอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งนิตยสารและหนังสือพิมพ์

2. ทรัพยากรสารสนเทศ

จากการที่ผลการวิจัยนี้ พบว่า นักลงทุนวัยเกษียณแสวงหาสารสนเทศจากทรัพยากรประเภทหนังสือ คู่มือการลงทุนและบทความในหนังสือพิมพ์มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักลงทุนวัยเกษียณเป็นกลุ่มที่มีความต้องการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการลงทุนในหุ้น เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการซื้อขายหุ้นแบบใหม่ และมีความซับซ้อนขึ้นกว่าสมัยที่ตนยังทำงานประจำการแสวงหาสารสนเทศจากทรัพยากรประเภทหนังสือ คู่มือการลงทุน จะช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการลงทุนได้ดียิ่งขึ้น โดยผ่านทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสือที่หยิบจับพลิกอ่านได้สะดวก ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานของ O'Connor (2012) ที่พบว่า นักลงทุนวัยเกษียณในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป และมิได้ทำงานประจำแล้ว นิยมใช้ทรัพยากรสารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์มากที่สุด

3. เนื้อหาสารสนเทศ

จากการที่ผลการวิจัยนี้ พบว่า นักลงทุนวัยเกษียณแสวงหาสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับดัชนีราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์มากที่สุดทั้งนี้อาจเนื่องมาจากดัชนีราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์เป็นหนึ่งในตัวชี้นำเศรษฐกิจ (Leading indicator) ที่บ่งบอกทิศทางแนวโน้มของภาวะเศรษฐกิจในอนาคต (หลักทรัพย์จัดการกองทุนกสิกรไทย 2556) ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานของ แสงระวี นิรมลรัตน์ (2552) ที่พบว่า ข้อมูลดัชนีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นเนื้อหาที่นักลงทุนในห้องค้าหลักทรัพย์ของบริษัทหลักทรัพย์ ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวนกว่า 124 คน แสวงหาในระดับมาก

4. การนำสารสนเทศไปใช้

จากการที่ผลการวิจัยนี้ พบว่า นักลงทุนวัยเกษียณนำสารสนเทศที่แสวงหาได้ไปใช้เพื่อการวางแผนลงทุนในหุ้นมากที่สุดทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการวางแผนการลงทุนถือเป็นการบริหารการเงินของนักลงทุนให้สามารถสร้างหรือจัดการพอร์ตการลงทุนได้ตรงตามเป้าหมาย และตรงกับความคาดหวังที่นักลงทุนกำหนดไว้ล่วงหน้า อีกทั้งทำให้นักลงทุนสามารถลงทุนตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อให้การลงทุนผิดพลาดน้อยที่สุด (thaistockfocus, 2558) ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานของสันติ กีระนันท์ (2553) ที่พบว่า พฤติกรรมของนักลงทุนรายบุคคลที่เน้นการลงทุนระยะสั้นในตลาดหุ้นไทยมักแสวงหาสารสนเทศและติดตามข้อมูลบทวิเคราะห์เป็นประจำทุกวัน เพื่อวางแผนการลงทุนและสร้างโอกาสในการทำกำไรในหุ้นให้ประสบผลสำเร็จ

5. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้แหล่งสารสนเทศ

จากผลการวิจัยที่พบว่า ความครอบคลุมของสารสนเทศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้แหล่งสารสนเทศในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเนื่องมาจากการเข้าใช้แหล่งสารสนเทศแห่งใดแห่งหนึ่งแล้วได้รับสารสนเทศที่ตรงความต้องการอย่างครอบคลุมรอบด้าน จะช่วยทำให้นักลงทุนประหยัดเวลาในการค้นหา อีกทั้งยังได้รับความสะดวกและรวดเร็วในการแสวงหาสารสนเทศโดยมิต้องไปแสวงหาจากแหล่งอื่นเพิ่มเติมอีก

6. ปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศ

จากผลการวิจัยที่พบว่า การขาดการอบรมวิธีสืบค้นสารสนเทศใหม่ๆ เป็นปัญหาที่นักลงทุนวัยเกษียณประสบในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแหล่งสารสนเทศได้เพิ่มช่องทางนำเสนอบริการและทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์หรือดิจิทัลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่มากขึ้น ในขณะที่นักลงทุนวัยเกษียณยังเป็นกลุ่มผู้รับบริการที่คุ้นเคยกับการแสวงหาสารสนเทศผ่านแหล่งสื่อมวลชน โดยเฉพาะสิ่งตีพิมพ์ มากกว่าทรัพยากรประเภทอื่น ดังนั้น การขาดการอบรมวิธีสืบค้นสารสนเทศใหม่ๆ จึงน่าจะเป็นปัญหาที่นักลงทุนวัยเกษียณประสบบ่อย ในยามที่ต้องขอรับบริการหรือใช้ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์หรือดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสามารถนำมาเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานบริการสารสนเทศในการปรับปรุงบริการ และพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจลงทุนในหุ้นของนักลงทุนวัยเกษียณ ได้ดังนี้

1. นักลงทุนวัยเกษียณควรหมั่นติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดฝึกอบรมวิธีการสืบค้นสารสนเทศโดยหน่วยงานบริการสารสนเทศต่าง ๆ

2. หน่วยงานบริการสารสนเทศควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบริการและทรัพยากรสารสนเทศสำหรับนักลงทุนวัยเกษียณ ที่มีเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการแสวงหาสารสนเทศของผู้ใช้กลุ่มนี้ อย่างครอบคลุมครบถ้วนสมบูรณ์ ณ จุดเดียว และพิจารณาจัดอบรมวิธีการสืบค้นสารสนเทศให้แก่กลุ่มนักลงทุนวัยเกษียณโดยเฉพาะ

รายการอ้างอิง

จิรัตน์ สังข์แก้ว. 2554. **รู้วิเคราะห์...เจาะเรื่องหุ้น**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2556. “ดัชนีตลาดหลักทรัพย์.” สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม2558, จาก https://www.set.or.th/th/products/index/setindex_p1.html

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2555. “คู่มือการใช้งาน SETSMART.” สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2558, จาก http://www.setsmart.com/download/SETSMART_TFEX_User_Manual.pdf

นิษากร สิริวัฒน์. 2554. “การวางแผนการลงทุนเพื่อชีวิตวัยเกษียณ.” สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2558, จาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/oct_dec_11/pdf/aw032.pdf

ปุณฑริกา ฤกษ์มงคล. 2547. “พฤติกรรมการลงทุนและการแสวงหาสารสนเทศทางการเงินของนักลงทุนที่ซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านอินเทอร์เน็ต.” โครงการพิเศษปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัดชา จุนอนันตธรรม. 2554. “ผลการสำรวจผู้ลงทุนบุคคลในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.” สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2558, จาก http://www.set.or.th/setresearch/microstructure/forum_2011.html

หลักทรัพย์จัดการกองทุนกสิกรไทย. 2556. “หุ้นยุโรป – ความน่าสนใจที่หลายคนมองข้าม.” สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2558, จาก http://www.kasikornasset.com/TH/MarketUpdate/Pages/02082013.aspx

สันติ กีระนันท์. 2553. “การสำรวจพฤติกรรมของนักลงทุนบุคคลที่เน้นการลงทุนระยะสั้นในตลาดหุ้นไทย.” สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์2558, จาก http://www.set.or.th/setresearch/files/symposium/2553_paper2_ presentation.pdf

แสงระวี นิรมลรัตน์. 2552. “การแสวงหาข้อมูล ข่าวสารเพื่อการตัดสินใจของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลันรามคำแหง.

สิ่งเล็กๆที่เรียกว่าหุ้น. 2558. “วางแผนการเงิน VS การวางแผนการลงทุน.” เข้าถึงเมื่อ 8 กันยายน 2558, จากhttp://www.thaistockfocus.com/2015/06/Wealthplanning.html?m=1

Butcher, Helen. 1998. **Meeting Managers' Information Need.** London: The Association for Information Management.

Hassett, Kevin A. 2008. “Investment.” Retrieved March 14, 2015, from: http://www.econlib.org/library/Enc/Investment.html

Ikoja, Odongo Robert. 2001. "A Study of the Information Needs and Uses of the Informal Sector in Uganda: Preliminary Findings." **Library and Information Science Research** 11, 1: 1-13.

Mezick, Elizabeth M. 2001. “Investing Wisely: Individual Investors as Information Seekers.” **Journal of Business and Finance Librarianship** 7, 1: 3-23.

The Nasdaq Stock Market. 2001. "The strategy and practice of investor relation." Retrieved May 5, 2015, from: http://www.arfi.ru/files/897/NASDAQ%20The%20strategy%20and %20practice%20for%20investor%20relations.pdf

O’Connor, Lisa G. 2012. “The Information Seeking and Use Behavior of Retired Investors.” **Journal of Librarianship and Information Science** 45, 1: 1-20.

การถ่ายภาพรับปริญญา: อำนาจ ความรู้ วาทกรรมของช่างภาพ และการเจรจาต่อรองอำนาจของตัวแบบ

GRADUATION CEREMONY PHOTOGRAPHY: POWER KNOWLEDGE DISCOURSE OF PHOTOGRAPHERS AND SUBJECTS' NEGOTIATIONS

สุรเชษฐ์ หุ่นสะดี

นักศึกษาปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ สาขาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

E-mail: hoonsadee@hotmail.com

ดร.ภัทรภร สังขปรีชา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

E-msil: pataraporn.s@bu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการใช้อำนาจ ความรู้ และวาทกรรมของช่างภาพที่มีต่อตัวแบบ และศึกษารูปแบบการเจรจาต่อรองอำนาจเรื่องการถ่ายภาพของตัวแบบ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการการสังเกตการณ์(Observation) ร่วมกับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับช่างภาพที่มีประสบการณ์การถ่ายงานระหว่าง 5-10 ปี และตัวแบบที่รับปริญญาในปี พ.ศ.2556-2557 ผลการวิจัยพบว่า อำนาจช่วงว่าจ้างงานและช่วงส่งมอบงานนั้นเป็นของตัวแบบแต่เพียงผู้เดียว ในขณะที่อำนาจช่วงถ่ายงานสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ อำนาจเป็นของตัวแบบ อำนาจเป็นของช่างภาพกับตัวแบบคนละครึ่ง และอำนาจเป็นของช่างภาพ ส่วนความรู้ที่ช่างภาพนำไปใช้ในการถ่ายงานคือความรู้เรื่องการถ่ายภาพ และการโพสต์ท่า โดยสถานการณ์ที่ช่างภาพนำความรู้ไปใช้ ได้แก่ การถ่ายภาพย้อนแสง การที่ตัวแบบโพสต์ท่าไม่เป็น และการจัดท่าทางให้เข้ากับสถานที่ สำหรับวาทกรรมช่วงว่าจ้างงานและส่งมอบงานนั้น ตัวแบบและช่างภาพจะสื่อสารกันผ่านทางสื่อออนไลน์ หรือสื่อบุคคล โดยที่วาทกรรมในช่วงถ่ายงานแบ่งออกเป็น วาทกรรมแบบเป็นกันเอง แบบชมตัวแบบ แบบสั่งตัวแบบ และแบบพูดจาสุภาพ การเจรจาต่อรองช่วงว่าจ้างงาน ตัวแบบจะต่อรองเรื่องราคา โดยการต่อรองช่วงถ่ายงานแบ่งออกเป็น ตัวแบบต่อรองได้มากที่สุด ตัวแบบต่อรองได้น้อยที่สุด ตัวแบบไม่ทำตาม และตัวแบบทำตามไปก่อน และสำหรับการต่อรองช่วงส่งมอบงานนั้น ตัวแบบอาจต่อรองเร่งช่างภาพให้ส่งมอบงานได้เร็วกว่ากำหนด ช่างภาพและตัวแบบควรบริหารจัดการอำนาจ ความรู้ วาทกรรม และการเจรจาต่อรองของตนเองให้มีความเหมาะสมและตอบรับกับสถานการณ์ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดของทุกฝ่ายร่วมกัน

คำสำคัญ: ช่างภาพ ตัวแบบ อำนาจ ความรู้ วาทกรรม การเจรจาต่อรอง รับปริญญา

ABSTRACT

The objectives of this qualitative research were studied the types of power, knowledge and discourse of the photographers that affect to the graduates and studied the forms of negotiations power with the graduates The researcher employed the observation method by observing the conversation in group discussion among the 5-10 years experienced photographers and the graduates who graduated during 2013 – 2014. The research pointed out that in the beginning stage of job-hiring, the graduates fully owned the negotiation power. However, in the stage of photo shooting, the power was divided into 3 types: 1) the power fully owned by the graduate; 2) the power half shared between the photographer and the graduate; 3) the power fully owned by the photographer. The photographers applied their knowledge of their photographic and posting techniques in the situation when the graduates have less expertise in posting, when they have to take the silhouette photograph and when they had to manage the graduates' posting according to the locations.

In the stage of photo album delivery, for the discourse of photographers, they communicated with the graduates via online or personal media in the beginning stage of job-hiring. In the stage of photography shooting on the graduation ceremony, photographers' discourses were informality, compliment, instruction and politeness. For the negotiation of the graduates, they negotiated on the cost of photo-hiring job at the beginning stage. During the graduation ceremony, the graduates' negotiations were classified into 4 types: own the greatest deal; own the least deal; refuse the instructions; and follow the instructions. In the delivering of the photo album, the graduates negotiated the photographers to deliver the photo album earlier than schedule. For conclusion, the photographer and the graduates should manage their power, knowledge and negotiations to serve their proposals and respond to the situations for the best benefits of everyone.

KEYWORDS : Photographer, Graduate, Power, Knowledge, Discourse, Negotiation, Graduation Ceremony

บทนำ

ปัจจุบันการถ่ายภาพสำหรับงานรับปริญญาเป็นที่นิยมกันแพร่หลายเป็นอย่างมาก จึงเกิดการจ้างช่างภาพมืออาชีพขึ้น โดยปกติแล้วตัวแบบมักจะเชื่อฟังคำสั่งของช่างภาพว่าควรจะต้องแสดงท่าทางอย่างไร ซึ่งจุดนี้จะเห็นได้ว่าอำนาจในการออกคำสั่งท่าทางจะอยู่ที่ช่างภาพ เพราะช่างภาพนั้นมีภูมิหลัง หรือความรู้ในเรื่องการถ่ายภาพมากกว่าตัวแบบ จึงทำให้คนที่มีอำนาจมากกว่านั้นสามารถสั่งการคนที่มีอำนาจน้อยกว่าหรือไม่มีได้ ดังที่ฟูโกต์ (Foucault, 1922-1984) ผู้เป็นนักทฤษฎีที่สำคัญในยุคหลังสมัยใหม่หรือโพสต์โมเดิร์น ได้ทำการศึกษาในเรื่องการที่บุคคลหนึ่งหรือบางกลุ่มจะมีอำนาจเหนือกว่าผู้อื่นได้อย่างแนบเนียน โดยผู้ที่อยู่ใต้อำนาจไม่เห็นว่าอำนาจที่เหนือกว่านั้นเป็นการทำให้ตนถูกบังคับแต่อย่างใด ฟูโกต์สนใจศึกษาถึงตัวแปรหรือเทคนิคภายใต้อำนาจนั้นว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ทำให้คนมีอำนาจและมีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ผู้มีอำนาจต้องการ และจะถือว่าหากสิ่งใดมีความผิดแปลกไปจากวาทกรรมที่ผู้มีอำนาจตั้งขึ้นก็จะให้ถือว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ผิด

นอกจากการที่ช่างภาพมีอำนาจกับตัวแบบแล้วยังมีกรณีที่ตัวแบบนั้นมีอำนาจในการต่อรองกับช่างภาพ ถ้าตัวแบบมีความรู้ ภูมิหลังมากกว่าช่างภาพ หรือมีพอๆกับช่างภาพ จะทำให้อำนาจของช่างภาพนั้น ถูกการต่อรองโดยตัวแบบได้ ในอดีตผู้มีอำนาจจะใช้อำนาจกับผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า เมื่อโลกวิวัฒนาการขึ้น กลุ่มที่ไม่มีอำนาจ ได้มีการรวมตัวกันหรือสร้างเงื่อนไขต่างๆที่ทำให้เกิดการต่อรองขึ้น

การวิจัยเรื่อง การถ่ายภาพรับปริญญา : อำนาจ ความรู้ วาทกรรมของช่างภาพ และการเจรจาต่อรองอำนาจของตัวแบบ เป็นการวิจัยเรื่องใหม่ ไม่มีผู้ทำวิจัยเรื่องนี้มาก่อน เป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีความสำคัญ เพราะงานวิจัยนี้จะบอกถึงรูปแบบการใช้อำนาจ ความรู้ วาทกรรมของช่างภาพ และการเจรจาต่อรองอำนาจของตัวแบบที่หลายๆคนไม่รู้ จึงนำมาศึกษาเพื่อเผยแพร่ถึงกระบวนการเหล่านี้ให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานของช่างภาพและตัวแบบได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการใช้อำนาจ ความรู้ และวาทกรรมของช่างภาพที่มีต่อตัวแบบ
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเจรจาต่อรองอำนาจเรื่องการถ่ายภาพของตัวแบบ

นิยามศัพท์เฉพาะ

อะลุ้มอล่วย หมายถึง ผ่อนหนักผ่อนเบาให้แก่กัน

คอนเซ็ปต์ หมายถึง ความคิดรวบยอด

การโพสต์ท่า หมายถึง การจัดท่าทางของตัวแบบ

เว็บไซต์ หมายถึง แหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลและสื่อประสมต่างๆ เช่น ภาพ เสียง ข้อความ

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

การวิจัยเรื่อง การถ่ายภาพรับปริญญา: อำนาจ ความรู้ วาทกรรมของช่างภาพและการต่อรองอำนาจของตัวแบบ ได้นำแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาทำความเข้าใจและการวิเคราะห์ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องอำนาจ ความรู้ และวาทกรรม ฟูโกต์ (Foucault, 1922-1984) นักวิชาการชาวฝรั่งเศสแห่งศตวรรษที่ 20 ผู้คิดค้นแนวคิดเรื่องอำนาจ อันเป็นที่ก้องโลก โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง “อำนาจ”(power) กับ “ความรู้”(knowledge) และ “วาทกรรม”(discourse) (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555)

อำนาจเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากชีวิตทางสังคมของมนุษย์ได้เราทุกคนล้วนอยู่ในวังวนของอำนาจไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน,2551) โดยเฉพาะอย่างยิ่งวังวนของ “อำนาจ” กับ “ความรู้” ซึ่งต่างเป็นสิ่งเสริมเติมเต็มให้กันและกัน กล่าวคือ สิ่งไหนเป็นความรู้ จะมีอำนาจเป็นตัวช่วย (อำนาจ จะเป็นตัวบอกว่าสิ่งใดบ้างเป็นความรู้) ซึ่งในที่สุดแล้วเราก็จะคุ้นเคยกับวลีที่ว่าความรู้คืออำนาจ ซึ่งใครก็ตามที่มีความรู้ หรือสร้างความจริงได้ คนนั้นก็ถือได้ว่ามีอำนาจ (สมสุข หินวิมาน, 2543)

ความรู้คืออำนาจ นั้นดูเหมือนจะเป็นความจริงเพียงครึ่งเดียว ฟูโกต์ได้มาต่อเติมอีกครึ่งหนึ่งที่เหลือว่า “และอำนาจก็ทำให้เรื่องราวบางเรื่องเกิดกลายเป็นความรู้ขึ้นมา”(กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551

หน้า 504) จากนิยามของฟูโกต์ สิ่งใดจะเป็นความรู้หรือไม่นั้น ก็ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจ ในทัศนะคติของฟูโกต์ ความรู้และอำนาจจึงเป็นคู่แฝดที่ผูกพันกันอย่างแยกไม่ออก

วาทกรรม หมายถึง วิธีการสื่อสารด้วยภาษาแบบต่างๆ ที่อยู่ภายใต้กรอบของโครงสร้างที่เป็นตัวสถาปนาผู้บงการอัตลักษณ์ของบุคคล ชุดความรู้ ระบบความสัมพันธ์ ความหมายของสรรพสิ่งต่างๆ ฯลฯ ดังนั้นหน้าที่ของนักวิเคราะห์จึงต้อง ขุดเจาะคุ้ยค้น วาทกรรมเหล่านี้เพื่อให้เห็นถึงต้นกำเนิดของการก่อตัว การตีความ การแปรรูป การสูญสลายของวาทกรรมต่างๆนั้น แต่เนื่องจาก วาทกรรม เป็นนามธรรม ดังนั้นวาทกรรมจึงต้องแสดงตัวออกมาในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมต่างๆ เช่น การพูด การเขียน การถ่ายภาพ การแสดงอากัปกิริยา ฯลฯ และกระบวนการทำงานของวาทกรรม นั้นจะเกิดจากนำเอาวาทกรรมต่างๆ ที่มีอยู่มาปะทะประสานกัน (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551) นอกจากวาทกรรมเป็นภาษา คำพูด หรือการตีความ ภาคปฏิบัติจริงของวาทกรรม (Discursive Practice) จะรวมเอาจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ และสถาบันต่างๆ ในสังคมเข้ามายึดโยงเกี่ยวข้องกันไว้ด้วย (สุนัที เลาะวิธี, 2546)

2. **แนวคิดเรื่องการเจรจาต่อรองอำนาจ** การเจรจาต่อรอง หมายถึง กระบวนการที่คนสองคนหรือมากกว่าสองคนเจรจาแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน ซึ่งอาจเป็นวัตถุสิ่งของหรือบริการก็ได้ โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องพยายามหาข้อยุติที่ยอมรับร่วมกัน การเจรจาต่อรอง เป็นเรื่องของอำนาจ ในอดีตผู้มีอำนาจจะใช้อำนาจกับผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า เมื่อโลกวิวัฒนาการขึ้น กลุ่มที่แต่เดิมไม่มีอำนาจ ได้มีการรวมตัวกันหรือสร้างเงื่อนไขต่างๆที่ทำให้เกิดการต่อรอง การเจรจาต่อรองอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท 1) การเจรจาต่อรองแบบแบ่งสันปันส่วน (Distributive Negotiation) การเจรจาต่อรองในกรณีที่หลายๆฝ่ายจะเจรจาต่อรองเกี่ยวกับการกระจายผลประโยชน์ที่มีปริมาณคงที่และจำกัด ซึ่งเมื่อมีผู้ได้รับผลประโยชน์เพิ่มสูงขึ้น ก็ย่อมมีผู้เสียประโยชน์ในส่วนนั้นไปเช่นกัน อาจเรียกการเจรจานี้ได้ว่า การเจรจาต่อรองแบบผลรวมเป็นศูนย์ (Zero - Sum) หรือ ผลรวมคงที่ (Constant - Sum) คือมูลค่าของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพิ่ม อีกฝ่ายหนึ่งก็จะเสียเท่ากัน ซึ่งคำอธิบายที่เหมาะสมสำหรับการเจรจาต่อรองแบบนี้คือ “ชนะ-แพ้” (win - lose) 2) การเจรจาต่อรองแบบบูรณาการ (Integrative Negotiation) การเจรจาต่อรองในกรณีที่หลายฝ่ายให้ความร่วมมือ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการร่วมมือกันสร้างและบูรณาการผลประโยชน์ให้เป็นข้อตกลง ซึ่งจะเป็นการเจรจาต่อรองที่มีลักษณะเป็นการสร้างสรรค์ (ไพโรจน์ บาลัน, 2551) ในการเจรจาต่อรองแบบบูรณาการนั้น ผู้เจรจาทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ (1)การสร้างผลประโยชน์รวมทั้งของตนและฝ่ายตรงข้ามให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (2)การเรียกร้องผลประโยชน์ให้กับตนเอง ซึ่งอาจเรียกการเจรจาต่อรองแบบนี้ได้ว่า “ชนะ-ชนะ” (win - win) (สันทัด ศะศิวณิช, 2551)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)โดยกำหนดเกณฑ์ตามงานวิจัยของ ชูเกียรติ อ่อนชื่น (2555) ซึ่งวิจัยเรื่อง “การถ่ายภาพอัญมณีในงานโฆษณา” ช่างภาพต้องมีประสบการณ์การถ่ายภาพบุคคลมาระหว่าง 5-10 ปี ส่วนเกณฑ์ของตัวแบบได้กำหนดว่าเป็นบัณฑิตที่มีการจ้างช่างภาพมาถ่ายภาพรับปริญญาในปี พ.ศ. 2556-2557 ซึ่งสามารถคัดเลือกกำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้ 1) ช่างภาพในงานรับปริญญาจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 จำนวน 4 คน และกลุ่มที่ 2 จำนวน 3 คน 2) ตัวแบบในงานรับปริญญาจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน

วิธีการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แบ่งวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์ในงานรับปริญญาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึกระหว่างการสนทนาของช่างภาพกับตัวแบบ จำนวน 3 งาน ว่ามีลักษณะของการใช้อำนาจ ความรู้ วาทกรรม และการเจรจาต่อรองอำนาจอย่างไร

2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ กล่าวคือ ผู้วิจัยใช้ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended question) เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้อภิปรายสามารถแสดงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดทำข้อมูลโดยแบ่งเป็นกลุ่ม (Categories) ตามแก่นของเรื่อง (Theme) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยยกข้อความที่กลุ่มตัวอย่างอภิปรายจากการสนทนากลุ่มประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

อำนาจ ในช่วงว่าจ้างงาน อำนาจส่วนใหญ่เป็นของตัวแบบ เมื่อตัวแบบต้องการหาช่างภาพสักคนไว้ถ่ายภาพงานรับปริญญา ตัวแบบเป็นฝ่ายหาข้อมูล สุดท้ายการตัดสินใจจ้างช่างภาพคนไหนอยู่ที่ตัวแบบ ในช่วงถ่ายงาน ช่างภาพเป็นคนคอยคุมอำนาจเกี่ยวกับการถ่ายภาพเป็นส่วนใหญ่ แต่ช่างภาพได้ใช้อำนาจอย่างอะลุ้มอล่วย เพื่อให้งานถ่ายภาพรับปริญญาที่ช่างภาพรับงานมาเป็นไปอย่างราบรื่น โดยแบ่งอำนาจออกเป็นอำนาจเป็นของตัวแบบ เช่น การเลือกสถานที่ การวางกำหนดการถ่ายภาพ ตัวแบบมีความรู้เรื่องการถ่ายภาพบุคคล อำนาจเป็นของคนละครึ่ง เพราะตัวแบบเป็นผู้ว่าจ้าง ส่วนช่างภาพมีความรู้ ดังนั้นอำนาจควรเป็นของช่างภาพกับตัวแบบคนละครึ่ง ตัวแบบอยากได้ภาพแบบไหน อยากถ่ายมุมไหน อยากถ่ายกับใคร ให้ตัวแบบเลือกก่อน เวลาที่เหลือเป็นของช่างภาพ ต้องการภาพแบบไหน วางคอนเซ็ปต์ไว้อย่างไร ภาพที่ออกมาถูกใจทั้งตัวแบบและช่างภาพ เช่น การโพสต์ท่า การเลือกสถานที่ และอำนาจเป็นของช่างภาพ เพราะเมื่อช่างภาพรับงานถ่ายภาพรับปริญญามา ช่างภาพก็ต้องมีความรับผิดชอบให้งานถ่ายภาพสำเร็จลุล่วงด้วยดี ดังนั้นบางสถานการณ์ช่างภาพต้องใช้อำนาจเพื่อให้ได้ภาพออกมาดูดี เช่น การถ่ายภาพเดี่ยว การถ่ายภาพกับเพื่อนของตัวแบบที่อยู่ในวัยเดียวกัน ตัวแบบมีความรู้เรื่องการถ่ายภาพบุคคล ถ่ายภาพตัวแบบกับญาติผู้ใหญ่ การถ่ายภาพตัวแบบกับเพื่อนของเขาพร้อมกับช่างภาพคนอื่น ในช่วงส่งมอบงาน อำนาจเป็นของตัวแบบ รูปแบบการส่งมอบงาน ไม่ว่าเป็นการส่งทางไปรษณีย์หรือเป็นการนัดเจอเพื่อส่งมอบงาน ตัวแบบเป็นผู้กำหนด ตัวแบบอาจกำหนดวันส่งมอบงาน

ความรู้ที่ช่างภาพนำไปใช้ ช่างภาพได้ใช้ความรู้เรื่องการจัดองค์ประกอบภาพ ซึ่งเป็นเรื่องพื้นฐานที่ช่างภาพทุกคนต้องมี แต่ขึ้นอยู่กับว่าจัดอย่างไรให้สวยตามสไตล์ของช่างภาพแต่ละคน การปรับตั้งค่าต่างๆของกล้องและอุปกรณ์ ความรู้เรื่องแสง สภาพแสงในช่วงเวลาต่างๆ ความรู้เรื่องการจัดท่าทางให้กับตัวแบบหรือการโพสต์ การดูสถานที่ที่จะถ่าย แล้วยังต้องอาศัยประสบการณ์ดูหนังสือการถ่ายภาพ และดูจาก Youtube สถานการณ์ที่ช่างภาพนำความรู้ไปใช้ ช่างภาพได้นำความรู้ไปอธิบายให้ตัวแบบฟัง เพื่อตัวแบบจะได้เข้าใจ และทำตามที่ช่างภาพแนะนำ โดยแบ่งย่อยออกเป็น 2 หัวข้อ คือ ใช้ความรู้การถ่ายภาพอธิบายให้ตัวแบบ และใช้ความรู้การจัดท่าทางอธิบายให้ตัวแบบ ดังนี้ สถานการณ์ที่ต้องใช้ความรู้การถ่ายภาพอธิบายให้ตัวแบบฟัง ได้แก่ การถ่ายภาพย้อนแสง การถ่ายภาพกลางแจ้งตอนเที่ยง และการถ่ายภาพกับสถานที่บางสถานที่ สถานการณ์ที่ต้อง

ใช้ความรู้การจัดท่าทางอธิบายให้ตัวแบบฟัง ได้แก่ การถ่ายภาพหมู่หลายคน การที่ตัวแบบโพสต์ท่าไม่เป็น และการจัดท่าทางให้เข้ากับสถานที่

วาทกรรม ในช่วงว่าจ้างงาน ตัวแบบและช่างภาพจะสื่อสารกันผ่านสื่อออนไลน์ หรือสื่อสารผ่านสื่อบุคคล ช่างภาพถามตัวแบบว่าชอบภาพแนวไหน แล้วส่งรูปตัวอย่างผลงานให้ตัวแบบดู เพื่อให้ตัวแบบเลือก แล้วจึงเสนอราคาค่าจ้าง ตัวแบบอาจต่อรองจนตกลงกันได้เป็นที่พอใจทั้งสองฝ่าย ช่างภาพชวนตัวแบบคุยเรื่องวันเวลา สถานที่ที่จะไปถ่ายงาน พร้อมกับกำหนดระยะเวลาที่จะส่งมอบงาน หลังจากนั้นเป็นการนัดสถานที่เพื่อพบเจอกันในงาน ในช่วงถ่ายงาน ช่างภาพชวนตัวแบบคุยเพื่อให้ตัวแบบรู้สึกสบาย ผ่อนคลาย ไม่เกร็ง ทำให้ตัวแบบอารมณ์ดี ตัวแบบกล้าโพสต์ท่า รูปออกมาดี วิธีการเลือกใช้วาทกรรมที่ช่างภาพใช้กับตัวแบบ มีดังนี้ วาทกรรมแบบเป็นกันเอง วาทกรรมแบบชมตัวแบบ วาทกรรมสั่งตัวแบบ และวาทกรรมแบบพูดจาสุภาพ ในช่วงส่งมอบงาน ตัวแบบและช่างภาพสื่อสารกันผ่านสื่อออนไลน์ เมื่อถ่ายรูปเสร็จ ช่างภาพลงรูปเพื่อเป็นตัวอย่างให้ตัวแบบดูทางเว็ปไซต์ ช่างภาพต้องใช้เวลาสักระยะหนึ่งในการแต่งรูป เมื่อแต่งรูปเสร็จแล้วก็ติดต่อกลับไปที่ตัวแบบเพื่อนัดมอบงาน นัดส่งรูปกันที่ไหน หรือให้ส่งทางไปรษณีย์

การเจรจาต่อรองเรื่องการถ่ายภาพของตัวแบบ ในช่วงว่าจ้างงาน ตัวแบบสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ หรือสื่อสารผ่านสื่อบุคคล ตัวแบบต่อรองเรื่องราคาเป็นส่วนใหญ่ การจ้างช่างภาพใช้ช่างภาพที่รู้จัก มีความเชื่อใจ และสนิทสนมกัน แนะนำกันมา คุยง่าย ต่อรองได้ง่าย ค่าตอบแทนไม่สูงมาก อีกอย่างหนึ่งใช้ฟังจากปากต่อปาก หรือใช้ช่างภาพที่เพื่อนเคยใช้และเพื่อนแนะนำก็สามารถถามข้อมูลจากเพื่อนได้ ตัวแบบเข้าไปดูรูปผลงานของช่างภาพก่อนทางเว็บไซต์ เพื่อตัดสินใจตกลงให้ถ่ายภาพ ในช่วงถ่ายงานช่างภาพและตัวแบบต่างก็มีความต้องการให้ภาพออกมาดูดีทั้งสองฝ่าย แต่ในความคิดของช่างภาพและตัวแบบเกี่ยวกับภาพที่ดูดีนั้นในบางสถานการณ์อาจไม่เหมือนกัน จึงมีการต่อรองเกิดขึ้นเกือบทุกสถานการณ์โดยแบ่งออกเป็น ตัวแบบต่อรองได้มากที่สุด คือ สถานการณ์ที่เมื่อตัวแบบมีความรู้เรื่องการถ่ายภาพ สถานการณ์ที่เมื่อช่างภาพมีวาทกรรมที่ดี สถานการณ์ที่มีครอบครัวหรือเพื่อนของตัวแบบอยู่ และยังมีสถานการณ์อื่นอีกเช่น ช่างภาพสนิทสนมกับตัวแบบ ช่างภาพเป็นเพื่อนของตัวแบบ การเลือกสถานที่ที่จะถ่าย การโพสต์ท่าของตัวแบบ ถ้าอากาศดีฝนไม่ตกก็ต่อรองได้มาก และถ้าช่างภาพมีเวลามากก็ต่อรองได้มาก ตัวแบบต่อรองได้น้อยที่สุด คือ สถานการณ์ที่ช่างภาพมีวาทกรรมที่ดี และยังมีสถานการณ์อื่นอีก เช่น การจ้างช่างภาพที่เก่ง ถ้าฝนตกสถานที่จำกัดก็ต่อรองได้น้อย และถ้าช่างภาพมีเวลาน้อยก็ต่อรองได้น้อย ตัวแบบไม่ทำตาม คือ สถานการณ์ที่ตัวแบบไม่ชอบท่าทางที่ช่างภาพจัดให้ และสถานการณ์ที่ตัวแบบไม่ชอบสถานที่ที่ช่างภาพจัดให้ และตัวแบบทำตามไปก่อน คือ สถานการณ์ที่ตัวแบบไม่ชอบท่าทางที่ช่างภาพจัดให้ และสถานการณ์ที่ตัวแบบไม่ชอบสถานที่ที่ช่างภาพจัดให้ ในช่วงส่งมอบงาน การพูดคุยส่วนใหญ่เป็นการนัดสถานที่ส่งมอบงาน ซึ่งตัวแบบสามารถต่อรองให้ช่างภาพส่งมอบงานทางไปรษณีย์ หรือนัดเจอเพื่อส่งมอบงาน ตัวแบบอาจต่อรองเร่งช่างภาพให้ส่งมอบงานได้เร็วกว่ากำหนดที่ได้ตกลงกันไว้ในช่วงว่าจ้างงาน และตัวแบบอาจเร่งช่างภาพให้ลงรูปให้ดูเพิ่มขึ้นเป็นระยะๆได้อีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

อำนาจของช่างภาพที่มีต่อตัวแบบ ผลการวิจัยพบว่า อำนาจเป็นของตัวแบบ หรืออำนาจเป็นของช่างภาพและตัวแบบคนละครึ่ง หรือบางสถานการณ์อำนาจก็เป็นของช่างภาพ เช่นตัวแบบโพสต์ท่าไม่เป็น หรือมีเวลาน้อย

ต้องรีบถ่าย อำนาจก็ตกเป็นของช่างภาพ ซึ่ง ฟูโกต์ (Foucault, 1922-1984) ได้กล่าวว่า "อำนาจมิได้เป็นหนึ่งเดียวของรัฐหรือชนชั้นใด แต่อำนาจเป็นเครือข่ายที่โยงใยไปทั่วแบบไร้เอกภาพ" อำนาจอาจแบ่งออกเป็น3ช่วง คือ ช่วงการว่าจ้างงาน อำนาจเป็นของตัวแบบ ช่วงถ่ายงาน อำนาจควรเป็นของทั้งสองฝ่าย ช่างภาพมีอำนาจมากกว่าตัวแบบ หรือตัวแบบมีอำนาจมากกว่าช่างภาพ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์เป็นครั้งๆไป ไม่มีใครมีอำนาจเหนือใครตลอดทุกสถานการณ์ ซึ่ง ฟูโกต์ ได้กล่าวไว้ว่า "อำนาจไม่มีตัวตน แต่เคลื่อนไหวไปตามเงื่อนไข ด้วยการทำงานบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ และปฏิบัติการของความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน ในระหว่างสนามที่แตกต่างกัน" และช่วงส่งมอบงาน อำนาจควรเป็นของตัวแบบ เพราะตัวแบบเป็นคนกำหนดว่า ให้ไปส่งมอบงานที่ไหน หรือให้ส่งทางไปรษณีย์ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ต่อสิต กลีบบัว (2553) ผลการวิจัยพบว่า "ดังนั้นในเมื่อผู้ถ่ายภาพประเภทนั้นๆถือกล้องแล้ว ก็เสมือนกับการมีอำนาจในการเล่าเรื่องราวผ่านรูปภาพที่จะส่งต่อไปยังผู้ที่ดูผลงานอยู่ในมือ จึงทำให้ผู้ถ่ายภาพมีอำนาจในการกำหนดรูปแบบการมอง การถ่ายทอดความคิดและความเป็นตัวตนของตัวเองลงไปในภาพถ่ายอย่างเต็มที่"

ความรู้ของช่างภาพที่มีต่อตัวแบบ ถ้าตัวแบบโพสต์ท่าไม่เป็น ช่างภาพต้องใช้ความรู้อธิบายให้ตัวแบบฟัง หรือโพสต์ท่าให้ตัวแบบดู ซึ่งโดยปกติแล้วช่วงการถ่ายงาน อำนาจเป็นของตัวแบบเป็นส่วนใหญ่ แต่ตัวแบบไม่รู้วิธีโพสต์ท่า ซึ่งช่างภาพมีความรู้ และมีประสบการณ์ อำนาจจึงกลับมาเป็นของช่างภาพ ซึ่ง เบคอน (Bacon, 1561-1626) ได้กล่าวไว้ว่า "ความรู้ คือ อำนาจ" ความรู้ของช่างภาพมีผลต่อตัวแบบมาก บางสถานการณ์อาจทำให้ช่างภาพกลับเป็นฝ่ายมีอำนาจ และตัวแบบให้การยอมรับเชื่อถือช่างภาพ ผลทำให้การถ่ายภาพเป็นไปด้วยความราบรื่น ซึ่ง ฟูโกต์ ได้กล่าวว่า "ความรู้ ไม่เคยแยกตัวออกจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจครอบงำกัน ความรู้ก็คือสิ่งที่ผู้มีอำนาจกำหนดว่าเป็นความรู้ ดังนั้นความมุ่งมั่น ความใฝ่รู้ ความปรารถนา ความรู้ของมนุษย์อาจจะไม่ได้แสดงถึงความก้าวหน้าแต่อย่างใด แต่อาจจะบ่งสะท้อนถึงความปรารถนาในอำนาจที่เพิ่มมากขึ้น"

วาทกรรมของช่างภาพที่มีต่อตัวแบบ ในช่วงว่าจ้างงานช่างภาพชวนตัวแบบคุย ส่งรูปตัวอย่างผลงานให้ดู ในช่วงถ่ายงานช่างภาพใช้วิธีชวนตัวแบบคุยเรื่องทั่วไป ชมตัวแบบบ่อยๆ การสั่งตัวแบบช่างภาพใช้คำพูดสั่งเป็นส่วนใหญ่ ใช้มือปัดบ้าง การจัดท่าทางช่วยตัวแบบจัดบ้าง โพสต์ท่าให้ตัวแบบดูบ้าง พูดจาสุภาพ ถ้าสนิทกับตัวแบบก็พูดแบบสบายๆพูดแบบเพื่อน ถ้าถ่ายกับครอบครัวของตัวแบบก็สั่งงานผ่านตัวแบบ พูดจากับญาติผู้ใหญ่ให้สุภาพมากที่สุด ถ้าถ่ายกับเพื่อนของตัวแบบ ทำตัวให้สนิทสนมกับเพื่อนของตัวแบบทุกคน มองทุกคนเป็นตัวแบบ ช่วงส่งมอบงาน ช่างภาพลงรูปเพื่อเป็นตัวอย่างให้ตัวแบบดูทางเว็ปไซต์ เมื่อช่างภาพแต่งรูปเสร็จนัดมอบงาน โดยนัดส่งรูปกันที่ไหน หรือให้ส่งทางไปรษณีย์ ซึ่งสอดคล้อง กับ ฟูโกต์ กล่าวว่า "วาทกรรมเป็นนามธรรม ดังนั้นวาทกรรมจึงต้องแสดงตัวออกมาในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมต่างๆ เช่น การพูด การเขียน การถ่ายภาพ การแสดงอากัปกิริยา ฯลฯ และกระบวนการทำงานของวาทกรรมนั้นจะเกิดจากนำเอาวาทกรรมต่างๆที่มีอยู่มาปะทะประสานกัน"

การเจรจาต่อรองเรื่องการถ่ายภาพของตัวแบบ ในช่วงว่าจ้างงานตัวแบบต่อรองเรื่องราคาเป็นส่วนใหญ่ การจ้างช่างภาพใช้ช่างภาพที่รู้จัก หรือช่างภาพที่แนะนำกันมา คุยง่ายต่อรองได้ง่าย ช่างภาพก็อยากได้งาน ตัวแบบก็อยากได้ช่างภาพไปถ่ายงาน การเจรจาต่อรองในช่วงว่าจ้างงานนี้ จึงสอดคล้องกับแนวคิดการเจรจาต่อรองแบบชนะ-ชนะ (win-win) ในช่วงถ่ายงาน สถานการณ์ที่ตัวแบบต่อรองได้มากที่สุด คือ ช่างภาพสนิทสนมกับตัวแบบ ช่างภาพเป็นเพื่อนของตัวแบบ การเลือกสถานที่ที่จะถ่าย และการโพสต์ท่าของตัวแบบ ส่วนสถานการณ์ที่ตัวแบบต่อรองได้น้อยที่สุด คือ การจ้างช่างภาพที่เก่ง และเรื่องราคา การเจรจาต่อรองช่วงถ่ายงาน ในช่วงนี้มีการต่อรอง

ระหว่างตัวแบบกับช่างภาพทุกขั้นตอนของการถ่ายงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนานุช สงวนศักดิ์ (2546) ผลการวิจัยพบว่า "มีการต่อรองในทุกขั้นตอนการผลิต คือ ขั้นตอนก่อนการผลิต ขั้นตอนการผลิต ขั้นตอนหลังการผลิต และขั้นตอนทบทวน/ตรวจสอบงานผลิต โดยที่การต่อรองเกิดขึ้นในขั้นตอนการทบทวน/ตรวจสอบงานผลิตมากที่สุด" การเจรจาต่อรองช่วงถ่ายงานนี้ ช่างภาพอยากได้ภาพถ่ายที่สวยถูกใจ ส่วนตัวแบบก็อยากได้รูปภาพออกมาสวยถูกใจเหมือนกัน ดังนั้นการเจรจาต่อรองในช่วงถ่ายงานนี้ จึงสอดคล้องกับแนวคิดการเจรจาต่อรองแบบ ชนะ-ชนะ (win-win) ในช่วงส่งมอบงาน ตัวแบบสามารถต่อรองเลือกรูปแบบการส่งมอบงานได้ ไม่ว่าเป็นการส่งทางไปรษณีย์ หรือเป็นการนัดเจอเพื่อส่งมอบงาน ซึ่งสอดคล้องกับ สันทัด ศะสิวณิช (2551) ผลการวิจัยพบว่า "การเจรจาต่อรอง คือ กระบวนการที่บุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ดำเนินการแลกเปลี่ยนข้อเสนอในเรื่องที่ต่างฝ่ายต่างมีผลประโยชน์ แล้วต่างฝ่ายต่างพยายามผ่อนปรนเงื่อนไขข้อเรียกร้องระหว่างกัน" การเจรจาต่อรองช่วงส่งมอบงาน ตัวแบบอยากได้ผลงานมาถึงมืออย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ส่วนช่างภาพต้องยอมตัวแบบเพื่อให้งานเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ การเจรจาต่อรองในช่วงส่งมอบงานนี้ จึงสอดคล้องกับแนวคิดการเจรจาต่อรองแบบ ชนะ-แพ้ (win-lose)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับช่างภาพ จากผลการศึกษาที่พบว่า ตัวแบบส่วนใหญ่สงสัยว่าจะถ่ายภาพย้อนแสงได้หรือไม่ และตัวแบบบางคนโพสต์ท่าไม่เป็น ดังนั้นความรู้ที่ช่างภาพควรจะมี คือการถ่ายภาพย้อนแสง และการจัดท่าทาง เพื่อจะได้ช่วยตัวแบบจัดท่าทาง ช่างภาพต้องมีความรู้มากกว่าตัวแบบ อย่ามีความรู้น้อยกว่าตัวแบบ การใช้อำนาจช่างภาพต้องใช้อำนาจที่ตัวเองมีอย่างเหมาะสม อย่ายอมตัวแบบมากเกินไป การใช้วาทกรรม ช่างภาพควรใช้วาทกรรมให้เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับตัวแบบ จากผลการศึกษาที่พบว่า ปัญหาอย่างหนึ่งของตัวแบบก็คือการโพสต์ท่า ตัวแบบบางคนโพสต์ท่าไม่เป็น ดังนั้นตัวแบบควรได้ฝึกการโพสต์ท่ามาก่อนวันงาน เพื่อจะได้รู้ว่าการโพสต์ท่าไหนที่ตัวเองดูดี เมื่อถ่ายภาพออกมาแล้วจะได้ภาพที่สวยงามถูกใจ การเลือกช่างภาพควรเช็คราคาให้เหมาะสมกับความสามารถของช่างภาพ และควรวางแผนกำหนดการให้ดี เพื่อจะได้ใช้เวลาในการถ่ายภาพได้คุ้มค่า

3. ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยอาจศึกษาตัวแบบที่เป็นมหาบัณฑิต เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย หรืออาจศึกษาเปรียบเทียบระหว่างตัวแบบที่เป็นบัณฑิตกับตัวแบบที่เป็นมหาบัณฑิต หรืออาจศึกษาแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งช่างภาพและตัวแบบแต่ละคนจะได้แสดงความคิดเห็นเต็มที่และอิสระเป็นความคิดเห็นของตนเองอย่างแท้จริง และจะได้ผลการวิจัยที่ลึกมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. 2551. **สายธารแห่งนักคิดทฤษฎี เศรษฐศาสตร์การเมืองและสื่อสารศึกษา.** กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วน ภาพพิมพ์.

ชูเกียรติ อ่อนชื่น. 2555. "การถ่ายภาพอัญมณีในงานโฆษณา". วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปะมหาบัณฑิต ภาควิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธนานุช สงวนศักดิ์. 2546. “การต่อรองเกี่ยวกับการควบคุมเนื้อหา ระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างการผลิตสารคดีวิชาการเรื่อง สารคดีคนจน”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ต่อสิต กลีบบัว. 2553. “การเมืองในภาพท่องเที่ยว: การครอบงำและการต่อรองทางวัฒนธรรม”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปฐมพงศ์ จำนงลาภ. 2554. “ความสำคัญของภาพถ่าย”. **แบบบันทึกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้.** สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 จาก http://studio.rmutp.ac.th/wp-content/uploads/2012/08/02_14-10-54.

ไพโรจน์ บาลัน. 2549. **การเจรจาต่อรอง**. กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท.

สันทัด ศะศิวณิช. 2551. “การเจรจาต่อรอง”. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 จาก www.dopa.go.th/iad/subject/nego52.doc.

สุนัทีี เลาะวิธี. 2546. “วาทกรรมเรื่องความอ้วนความผอมในรายการโทรทัศน์สำหรับสตรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2555. **คิดอย่างมิเชล ฟูโกต์ คิดอย่างพิพากษ์**. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สัมพันธบทของตัวละครนางเอกในสื่อละครโทรทัศน์ กรณีศึกษา ละครโทรทัศน์เรื่อง แรงเงา

INTERTEXTUALITY OF THE MAIN ACTRESS IN THAI TV DRAMA CASE STUDY OF REANG NGAO

ลินิน แสงพัฒนะ

นักศึกษาปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

E-mail: linin.nin@hotmail.com

ดร.ธัญญลักษณ์ เอนกจำนงค์พร

อาจารย์ประจำสถาบันภาษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

E-mail: tunyaluk.a@bu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง สัมพันธบทของตัวละครนางเอกในสื่อละครโทรทัศน์ กรณีศึกษา ละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะสัมพันธบทของตัวละครนางเอกในสื่อละครโทรทัศน์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทำการเลือกละครโทรทัศน์จำนวน 1 เรื่อง เป็นกรณีศึกษา คือละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงาที่ผลิตโดยบริษัท บรอดคาซท์ ไทย เทเลวิชั่น จำกัด ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ในปี พ.ศ. 2544 และในปี พ.ศ. 2555 โดยใช้การวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาของละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงา ตามองค์ประกอบการเล่าเรื่อง 6 ประการ ได้แก่ ตัวละคร โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก สัญลักษณ์พิเศษ และความขัดแย้ง เพื่อค้นหาสัมพันธบทของตัวละครนางเอก ซึ่งอาศัยแนวคิดสัมพันธบท แนวคิดการเล่าเรื่อง แนวคิดสัญวิทยา แนวคิดเรื่องสตรีนิยม เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะสัมพันธบทของตัวละครนางเอกในละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงา เน้นลักษณะการคงเดิม (Convention) จากตัวบทต้นทางไว้มากที่สุด ได้แก่ ประชากรศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางจิตใจ พฤติกรรม พัฒนาการของชีวิตและการเลี้ยงดู องค์ประกอบที่เปลี่ยนแปลงไป พบว่า ตัวละครนางเอกได้รับการขยายความ (Extension) ลักษณะทางกายภาพและพฤติกรรม ความแปลกใหม่ (Invention) ที่พบคือ มีการเพิ่มบทบาทให้กับตัวละครนางเอกหยิบยืมความสามารถของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อเป็นอาวุธในการต่อสู้กับนางร้าย ลักษณะการดัดแปลง (Modification) พบว่า ตัวละครนางเอกได้รับการดัดแปลงลักษณะทางจิตใจด้านอุปนิสัย และความสามารถทางการทำงาน โดยไม่พบลักษณะการตัดทอน (Reduction) ในสัมพันธบท

คำสำคัญ: สัมพันธบท นางเอก ละครโทรทัศน์ไทย

ABTRACT

The aim of the research "Intertextuality of the main actress in Thai TV drama: Case study of Reang Ngao" is to study the intertextuality of the main actress in Thai TV drama. This research is the qualitative research. The researcher used a purposive sampling to choose "Reang Ngao", the Thai TV drama produced by Broadcast Thai Television Co., Ltd., in 2001 and 2012 as a case study. The researcher employed the textual analysis as a research tool to analyze the content of the TV drama according to the Narrative concepts factors: characters, plot, themes, setting, special symbols and conflict to find the main actress character's intertextuality. In addition, the researcher used the following concepts: Intertextuality, Semiology, Feminism to analyze it.

The result of the research has shown that the intertextuality of the main actress are conventional: demography, physical characteristics, trait, behavior and parenting style, extended: physical characteristics and behavior, new: the role of the main actress is influenced by technological factors and modified: trait and the ability to do work. The intertextuality of the main actress focuses on conventional without reduced.

KEYWORDS: Intertextuality, Main Actress, Thai TV Drama

บทนำ

ละครโทรทัศน์จัดว่าเป็นรายการทางสื่อโทรทัศน์รายการหนึ่งที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากทุกเพศทุกวัย และยังถือว่าเป็นโลกแห่งสัญลักษณ์ (Symbolic Environment) ซึ่งเป็นแหล่งสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ถ่ายทอด และผลิตซ้ำความหมายบางอย่างให้คนในสังคมในเรื่องของความคิด ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม (กาญจนา แก้วเทพ, 2544) ซึ่งละครโทรทัศน์เรื่องที่ได้รับความนิยมสูงจากผู้ชมมักจะได้รับการนำเอากลับมาสร้างใหม่ (Remake) อีกครั้งหนึ่ง โดยมี "ตัวละครนางเอก" ตัวละครหญิงแห่งโลกละครโทรทัศน์ เป็นตัวละครสำคัญตัวละครหนึ่งที่อยู่ในสายโซ่ของการผลิตซ้ำ ซึ่งสามารถสะท้อนภาพลักษณ์ สถานภาพ สิทธิ และท่าทีในการแสดงออกของผู้หญิงในบรรทัดฐานของสังคม (Social Norms) ตามบริบททางด้านวัฒนธรรมและค่านิยมในสมัยนั้น ๆ โดยที่ภาพตัวแทนของนางเอกในละครโทรทัศน์จะมีลักษณะที่เป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา ซึ่งถึงแม้ว่าจะถูกนำเสนอวนเวียนอยู่กับความเป็นกุลสตรี แต่ในขณะเดียวกันก็พบลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปทีละน้อย (จารุภา พานิชภักดิ์, 2549) เนื่องจากเรื่องราวที่นำมาเสนอ มักจะนำบางส่วนของชีวิตจริงมาแสดง (Singhal & Rogers, 1999 อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2545) ผู้ผลิตละครจึงต้องปรับบทบาทของตัวละครให้ใกล้เคียงหญิงสาวในโลกแห่งความจริง เพื่อให้กลมกลืนกับยุคสมัยในบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปรไปนั้น ("โลกอยู่ยากขึ้นทุกวัน", 2556)

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาถึง "สัมพันธบท" (Intertextuality) หรือความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครนางเอกในตัวบทต้นทาง และตัวละครนางเอกในตัวบทปลายทาง จากการนำกลับมาประกอบสร้างใหม่ (Remake) ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า ภาพของนางเอกได้เปลี่ยนไปตามบริบทต่าง ๆ ของสังคมหรือไม่ อย่างไร โดยผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำละครโทรทัศน์เรื่อง แรงเงา ของทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 มาเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นละครโทรทัศน์ที่ได้รับคะแนนความนิยมจากผู้ชมอย่างสูง ทั้งละครโทรทัศน์เรื่อง

แรงเงา ยังมีคุณลักษณะสำคัญคือ มีตัวละครนางเอก 2 คน เป็นฝาแฝดที่มีนิสัยตรงกันข้ามเป็นแก่นสำคัญของการดำเนินเรื่อง ทำให้เหมาะสมในการศึกษาถึงตัวละคร รวมทั้ง อรุโณชา ภาณุพันธ์ ผู้จัดละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงาของค่ายบรอดคาทซ์ ยังกล่าวไว้ว่า บทละครของเรื่องแรงเงาได้มีการหยิบยกเหตุการณ์ปัจจุบันมาผสมผสาน ยิ่งเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป บริบทต่าง ๆ ของละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงาก็ต้องเปลี่ยนตามไปด้วย (“ปรากฏการณ์แรงเงาฟีเวอร์”, 2555)

แนวคิดและทฤษฎี

งานวิจัยชิ้นนี้อาศัยแนวคิดสัมพันธบท (Intertextuality) ซึ่งถือกำเนิดขึ้นมาโดย Kristeva (1980) นักวิชาการชาวบัลแกเรีย โดยผู้วิจัยจะใช้คำว่า “สัมพันธบท” ที่ นพพร ประชากุล (2543) เป็นผู้แปลเอาไว้ เนื่องจากเป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย และมีความหมายตรงตัวกับความหมายที่ Kristeva ได้นิยามเอาไว้มากที่สุด Kristeva (1980) อธิบายไว้ว่า ตัวบท (Text) ใด ๆ ก็ตาม ล้วนเป็นการดูดซึมและดัดแปลงมาจากอีกตัวบทอื่น ๆ สัมพันธบทจึงเป็นการสร้างตัวบทใหม่ตัวบทหนึ่ง โดยใช้วัตถุดิบจากตัวบทเดิมที่มีอยู่แล้ว (A.A. Berger, 1992 อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2553) หรือคือความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทในกระบวนการสร้างความหมายของตัวบทหนึ่งที่เป็นตัวบทใหม่ โดยอาศัยการอ้างอิง หรือหยิบยืมความหมายจากตัวบทเดิมที่มีอยู่แล้ว มาใช้เป็นวัตถุดิบร่วมในการสร้างตัวบทใหม่ด้วย

นพพร ประชากุล (2543, อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2553) เป็นผู้เรียกตัวบทแรกว่า “ตัวบทต้นทาง” และเรียกตัวบทที่ถูกสร้างมาจากตัวบทแรกว่า “ตัวบทปลายทาง” และยังเสนอแนวทางในหารวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวบททั้งสองทั้ง สามารถทำได้โดยอาศัยหลักพิจารณาได้ ดังนี้

1. การคงเดิม (Convention) หมายความว่า ตัวบทต้นทางได้ถ่ายทอดเนื้อหาอะไรมายังตัวบทปลายทางโดยไม่เปลี่ยนแปลงหรือไม่

2. ความแปลกใหม่ (Invention) ตัวบทปลายทางมีเนื้อหาแปลกใหม่ที่ตัวบทต้นทางไม่มีหรือไม่

3. การขยายความ (Extension) หมายความว่า ตัวบทปลายทางได้มีการต่อยอดเนื้อหาอะไรจากตัวบทต้นทาง มีเหตุผลอะไขของการเพิ่มเติม การขยายความนั้นส่งผลทำให้ความหมายทั้งหมดเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่

4. การตัดทอน (Reduction) หมายความว่า ตัวบทปลายทางมีการตัดทอนเนื้อหาอะไรจากตัวบทต้นทางไปบ้าง ตัดทอนเพราะเหตุใด และการตัดทอนนั้นส่งผลถึงความหมายของตัวบทหรือไม่

5. การดัดแปลง (Modification) หมายความว่า ตัวบทปลายทางมีการดัดแปลงเนื้อหาอะไรไปจากตัวบทต้นทาง จนทำให้ตัวบทต้นทางมีรูปลักษณ์แตกต่างไปจากเดิม

ในการวิเคราะห์สัมพันธบทในการผลิตซ้ำของตัวละครนางเอก ว่ามีลักษณะสัมพันธบทอย่างไรบ้างนั้น ต้องอาศัยการวิเคราะห์ตัวบทอื่น ๆ จากแนวคิดการเล่าเรื่อง (Narrative) ทั้ง 6 ประการ ดังนี้

ก. **โครงเรื่อง (Plot)** หมายถึง การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละคร ทั้งหมด 5 ขั้นตอน (กาญจนา แก้วเทพ, 2547) ได้แก่ การเริ่มเรื่อง การพัฒนาเหตุการณ์ ภาวะวิกฤติ ภาวะคลี่คลาย และการยุติของเรื่องราว

ข. **แก่นเรื่อง (Theme)** เป็นแนวความคิดหลักหรือความคิดรวบยอดในการดำเนินเรื่อง แบ่งออกเป็น 6 ประเภท (Goodlad, 1971 อ้างใน สุรีย์ ทองสมาน, 2542) ได้แก่ แก่นเรื่องเกี่ยวกับความรัก แก่นเรื่องเกี่ยวกับ

ศีลธรรมจรรยา แก่นเรื่องเกี่ยวกับอุดมการณ์ แก่นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจ แก่นเรื่องเกี่ยวกับอาชีพการงาน และแก่นเรื่องเกี่ยวกับบุคคลที่มีความผิดปกติทางร่างกาย

ค. **ตัวละคร (Character)** เป็นผู้กระทำและผู้ที่ได้รับผลจากการกระทำในบทละคร ซึ่งในแต่ละตัวละครต้องมีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นความคิดและทัศนคติของตัวละคร (Conception) ซึ่งจะนำไปสู่ส่วนที่เป็นพฤติกรรมของตัวละคร (Presentation) โดยสามารถจำแนกตัวละครตามคุณสมบัติของตัวละครได้เป็น 2 ชนิด คือ

1) ตัวละครผู้กระทำ คือตัวละครที่มีลักษณะเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่ถูกคุกคามจากผู้อื่นโดยง่าย สามารถที่จะตัดสินใจได้เองและมักมีเป้าหมายเป็นของตนเอง

2) ตัวละครผู้ถูกกระทำ คือ ตัวละครที่มีลักษณะอ่อนแอ ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือตัวละครอื่น

นอกจากนี้ตัวละครยังแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ตัวละครที่มีลักษณะเป็นแบบตายตัว (Typed character) เป็นตัวละครที่มองเห็นได้เพียงด้านเดียว และมักมีลักษณะนิสัยตามแบบฉบับที่นิยมใช้ในบทละครทั่ว ๆ ไป เช่น “พระเอก” “นางเอก” หรือ “ตัวอิจฉา” ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ในละครเรื่องใด มักจะมีนิสัยคล้ายกันแทบเป็นสูตรสำเร็จ ผู้ชมจึงมักสามารถคาดเดาการกระทำของตัวละครเหล่านี้ได้ และตัวละครที่เห็นได้รอบด้าน (Well-rounded Character) ตัวละครประเภทนี้มีความละเอียดลึกซึ้งและเข้าใจยากกว่าตัวละครแบบแรก จะมีลักษณะคล้ายคนจริง ๆ ซึ่งมองได้รอบด้าน มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย ตัวละครประเภทนี้จะมีพัฒนาการด้านนิสัยใจคอ มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต

ในการวิเคราะห์ตัวละครนางเอกในละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงา เพื่อศึกษาสัมพันธบทที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยอาศัยเกณฑ์ในการวิเคราะห์ดังนี้

1) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ อาชีพ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

2) ลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ หน้าตา รูปร่าง การเสริมแต่งใบหน้า และการแต่งกาย

3) ลักษณะทางจิตใจ ได้แก่ ความคิด อุปนิสัย

4) ลักษณะทางพฤติกรรม ได้แก่ บุคลิกภาพ การพูดจา กิริยาท่าทาง

5) พัฒนาการชีวิตของนางเอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมการเลี้ยงดูภายในครอบครัว ความปรารถนาในชีวิต

ง. **ฉาก (Setting)** ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ช่วงเวลา (Time) และสถานที่ (Location)

จ. **สัญลักษณ์พิเศษ (Special symbol)** ในการเล่าเรื่องในละครโทรทัศน์ มักมีการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ (Symbols) เพื่อสื่อความหมายที่มีทั้งแบบภาพและแบบเสียง

ฉ. **ความขัดแย้ง (Conflict)** เป็นตัวสร้างปมปัญหา เป็นความไม่ลงรอยในความคิดและพฤติกรรมของตัวละคร ซึ่งสามารถแบ่งความขัดแย้งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างคนกับคน ความขัดแย้งภายในจิตใจ และความขัดแย้งระหว่างคนกับสังคม

ทั้งนี้ เพื่อค้นหาอุดมการณ์ทางเพศที่แฝงอยู่ในละครโทรทัศน์ผ่านตัวละครนางเอก ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดสตรีนิยม (Feminism) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ศึกษาสภาวะความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ และมีจุดประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลง แก้ไข ปรับปรุงสภาวะความเป็นรองของผู้หญิง เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันทางสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) แนวคิดสตรีนิยม (Feminism) แบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. แนวคิดสตรีนิยมแนวเสรีนิยม (Liberal Feminism) อธิบายว่าความไม่เท่าเทียมทางเพศ เกิดจากการเรียนรู้เรื่องบทบาทของเพศซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อที่สั่งสมเป็นระยะเวลานาน จึงเสนอว่า ต้องมีการ

เปลี่ยนแปลงเรื่องบทบาท สิทธิ และโอกาสของผู้หญิงให้เพิ่มมากขึ้น เพราะเชื่อว่าทั้งสองเพศไม่มีความแตกต่างกัน โดยมุ่งเน้นว่าสังคมที่ดีต้องประกอบไปด้วย ความเสมอภาค (Equality) เสรีภาพ (Freedom) และ ภราดรภาพ (Fraternity)

2. กลุ่มสตรีนิยมแนวมาร์กซิสต์ (Marxist - socialist) สตรีนิยมกลุ่มนี้เชื่อว่า ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ของระบบชายเป็นใหญ่และระบบทุนนิยม จึงเกิดเป็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ส่งเสริมให้ผู้ชายอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบกว่าผู้หญิง นอกจากนั้น ยังศึกษาภาพของผู้หญิงที่ปรากฏบนโทรทัศน์พร้อมกับวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการที่สื่อมวลชนแสดงภาพออกมาเช่นนั้น แล้วนำมาเปรียบเทียบกับผู้หญิงในความเป็นจริงในสังคม

3. กลุ่มสตรีนิยมแนวราดิกาล (Radical Feminism) สตรีนิยมกลุ่มนี้ให้คำอธิบายว่า ความเป็นรองของผู้หญิง อันเกิดจากอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่ผู้ชายมีความเหนือกว่า ฉลาดกว่า มีเหตุผลกว่า ควรจะต้องล้มล้างระบบชายเป็นใหญ่ลงให้ได้เสียก่อน ผู้หญิงจึงจะมีอิสระและมีความสุขมากขึ้น แต่เนื่องจากสังคมที่มีผู้เชื่อมั่นและค้ำจุนระบบนี้อยู่ ทำให้ความเหนือกว่านี้ของเพศชาย ยังดำรงอยู่ในความเชื่อของคนในสังคมอยู่นั่นเอง

4. กลุ่มสตรีนิยมแนวยุคหลังสมัยใหม่ (Post-modern Feminism) ได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดของยุคหลังสมัยใหม่ (Post-modern) เชื่อว่า ความจริง (Reality) ไม่ได้เกิดขึ้นมาตามธรรมชาติ (Not natural) แต่ล้วนเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากการให้ "ความหมาย" แก่สิ่งต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้น กลุ่มสตรีนิยมแนวยุคหลังสมัยใหม่จะให้ความสำคัญกับการให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาวะ เช่น การให้ความหมายของ "ความเป็นหญิง" และ "ความเป็นชาย" ดังเช่นที่ Butler (1998 อ้างใน จารุภา พานิชภักดิ์, 2549) กล่าวว่า คำว่า "ผู้หญิง" เป็นเพียงตัวหมาย/รูปสัญญะ (Signifier) ที่ไม่มีสาระแก่นสาร ไม่ได้หมายถึงสิ่งใดเลย เป็นเพียงเครื่องหมายเพื่อให้ตีความเท่านั้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะสัมพันธบทของตัวละครนางเอกในสื่อละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงาที่ผลิตโดย บริษัท บรอดคาซท์ ไทย เทเลวิชั่น จำกัด ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ในปี พ.ศ. 2544 และปี พ.ศ. 2555 มาเป็นกรณีศึกษา จากประชากรละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศจาก 3 สถานี ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5 และ 7 ในปี พ.ศ.2555 ช่วงหลังข่าวภาคค่ำเวลาประมาณ 20.30 - 22.30 น. โดยการพิจารณาจากเกณฑ์การนำกลับมาผลิตซ้ำ (Remake) อย่างน้อย 1 ครั้ง ตัวละครนางเอกจะต้องปรากฏบทบาทที่โดดเด่น และเป็นตัวละครหลักในการดำเนินเรื่อง ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการชมละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงาทีละตอนตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบ และจดบันทึกประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยแบ่งเป็นละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงาที่ออกอากาศในปี พ.ศ. 2544 จำนวน 25 ตอน และในปี พ.ศ. 2555 จำนวน 20 ตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือตารางแสดงลักษณะสัมพันธบท ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เนื้อหาของละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงาตามองค์ประกอบการเล่าเรื่องและอาศัยเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตัวละคร ได้แก่ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางจิตใจ ลักษณะทางพฤติกรรม และพัฒนาการชีวิต แล้วทำการบันทึกลงตาราง เพื่อนำมาค้นหาสัมพันธบทของตัวละครนางเอก โดยอาศัยแนวคิดสัมพันธบทเป็นเกณฑ์ ได้แก่ การคงเดิม ความแปลกใหม่ การขยายความ การตัดทอน และการดัดแปลง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แนวคิดสัญวิทยาและแนวคิดการเล่าเรื่อง จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ลักษณะสัมพันธบทจากตัวบทต้นทางสู่ตัวบทปลายทาง โดยบันทึกในตารางแสดงลักษณะสัมพันธบท แล้วจึงนำเอาผลการวิเคราะห์มาสรุปลักษณะสัมพันธบทของตัวละครนางเอกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อศึกษาสัมพันธบทของตัวละครนางเอกว่ามีการเชื่อมโยงเนื้อหาอย่างไร

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะสัมพันธบทของตัวละครนางเอกในละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงา เน้นการคงเดิม (Convention) จากตัวบทต้นทางไว้มากที่สุด ส่วนองค์ประกอบที่เปลี่ยนแปลงจากตัวบทต้นทาง พบว่ามีลักษณะการขยายความ (Extension) การดัดแปลง (Modification) และความแปลกใหม่ (Invention) รองลงมาตามลำดับ โดยไม่พบลักษณะการตัดทอน (Reduction) ในสัมพันธบท

การคงเดิม (Convention) ลักษณะของตัวละครนางเอกที่พบ มี 2 แบบ ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของตัวละครนางเอกแฝดน้องที่แต่งกายเรียบร้อย แต่งหน้าโทนสีอ่อน ลักษณะทางจิตใจคือ มีจิตใจที่อ่อนแอ ชอบดูถูกตนเอง ลักษณะทางพฤติกรรมคือมีกิริยาท่าทางนุ่มนวล ไม่สู้คน และมักโดนคนรอบข้างเอารัดเอาเปรียบ มีอาชีพเป็นพนักงานองค์กรราชการ มีความปรารถนาที่จะพึ่งพาผู้ชายที่ดี ได้แต่งงานกับคนที่ตนรักเป็นความปรารถนาสูงสุดในชีวิต เป็นตัวละครผู้ถูกกระทำ ซึ่งมีลักษณะเป็นตัวละครแบบตายตัว (Typed character) ในขณะเดียวกันละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงาได้มีการคงเดิม (Convention) ลักษณะของตัวละครนางเอกอีกคนที่เป็นแฝดพี่ที่มีลักษณะทางจิตใจที่แข็งแกร่ง นิสัยไม่ยอมคน ไม่ชอบการเอารัดเอาเปรียบ มีพฤติกรรมการพูดจาที่ตรงไปตรงมา บุคลิกมั่นใจในตัวเองสูง จบการศึกษาปริญญาโทจากต่างประเทศและเข้าทำงานในตำแหน่งสูงกับบริษัทเอกชน มีความปรารถนาที่จะเรียกร้องความเป็นธรรมและแก้แค้นบุคคลที่ทำให้น้องสาวต้องฆ่าตัวตาย

นอกจากนั้น ยังมีการคงเดิมลักษณะของแก่นเรื่อง (Theme) เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก สภาพการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันส่งผลให้ตัวละครนางเอกฝาแฝดทั้ง 2 คน มีลักษณะทางจิตใจ พฤติกรรม และพัฒนาการชีวิตที่แตกต่างกัน บทละครแสดงให้เห็นว่า ความคิดและพฤติกรรมของตัวละครนางเอกเป็นผลมาจากการเลี้ยงดูของบิดามารดา แฝดน้องมีอุปนิสัยอ่อนแอ ไม่สู้คน ชอบดูถูกตนเอง เนื่องจากบิดามารดามักเปรียบเทียบตนกับพี่สาวและดุด่าว่ากล่าวอยู่เสมอ ในขณะที่แฝดพี่ไม่ได้รับความรักของบิดามารดาในวัยเด็ก ทำให้เติบโตเป็นผู้หญิงแข็งแกร่ง ไม่ยอมคน ทั้งนี้ ลักษณะของโครงเรื่อง (Plot) พบว่า คงเดิมการมอบบทบาทให้ตัวละครนางเอกแฝดน้องที่อ่อนแอเป็นเหยื่อของอำนาจของสังคมชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) และมอบบทบาทให้ตัวละครนางเอกแฝดพี่ที่เป็นตัวแทนของตัวละครนางเอกสมัยใหม่ ลุกขึ้นต่อสู้กับอำนาจนั้น ซึ่งในท้ายที่สุดแล้ว ตัวละครนางเอกยังคงมีสิทธิและบทบาทที่ตกเป็นรองตัวละครชาย โดยที่โครงเรื่อง (Plot) ยังแสดงให้เห็นว่า ตัวละครนางเอกที่มีความแข็งแกร่ง คือผู้หญิงที่สามารถครอบครองหัวใจของพระเอกได้ ตรงกันข้ามกับตัวละครนางเอกที่อ่อนแอ จะเป็นได้เพียงเหยื่อของกามารมณ์ของตัวละครชาย

ลักษณะการขยายความ (Extension) ของตัวละครนางเอกที่พบคือ ตัวละครนางเอกแฝดพี่ได้รับการเพิ่มเติมลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ การแต่งกายที่เปิดเผยเนื้อหนังมากขึ้น มีภาพลักษณ์ที่เซ็กซี่ แต่งหน้าด้วยโทนสีเข้ม และมีลักษณะทางพฤติดรรม ได้แก่ การพูดจาและกิริยาท่าทางที่ก้าวร้าวรุนแรงมากขึ้นจนมีลักษณะคล้ายตัวละครนางร้าย ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้ตัวละครนางเอกมีบุคลิกที่มั่นใจในตัวเองสูงมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะเป็นตัวละครที่สามารถต่อสู้กับตัวละครนางร้ายได้อย่างเท่าเทียม ส่งผลให้ตัวละครนางเอกได้รับบทบาทที่ทับซ้อนกับตัวละครนางร้าย และเป็นตัวละครฝ่ายกระทำ ในทางตรงกันข้าม ตัวละครนางร้ายกลับมีภาพลักษณ์ที่น่าสงสารแทน

ลักษณะการดัดแปลง (Modification) ที่พบในตัวละครนางเอกพบว่า ได้ดัดแปลงตัวละครนางเอกแฝดน้องจากตัวบทต้นทางที่เป็นตัวละครที่มีแต่ด้านดี ร่าเริง ไร้เดียงสา มองโลกในแง่ดี ให้มีลักษณะทางจิตใจเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นตัวละครที่มีบุคลิกเงียบขรึม เก็บความรู้สึก มีความทะเยอทะยานและต้องการเอาชนะอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ นอกจากนั้น บทละครยังดัดแปลง (Modification) เกี่ยวกับการศึกษาของตัวละครนางเอกแฝดน้อง ซึ่งในตัวบทต้นทางมีความรู้เพียงการใช้เครื่องพิมพ์ดีดในการทำงาน ให้เป็นตัวละครที่สามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดีในตัวบทปลายทาง

ลักษณะความแปลกใหม่ (Invention) ของตัวละครนางเอกที่พบคือ มีการเพิ่มฉากให้ตัวละครนางเอกสามารถใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เพื่อตอบสนองประโยชน์ส่วนตน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารในโลกแห่งความจริง ส่งผลให้มีการเพิ่มบทบาทให้กับตัวละครนางเอกในการหยิบยืมความสามารถของเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อเป็นอาวุธในการต่อสู้กับนางร้าย โดยนำเสนอให้เป็นสิ่งที่ชอบธรรม เนื่องจากกระทำโดยตัวละครนางเอกของเรื่อง ในขณะเดียวกัน ตัวละครนางเอกก็เป็นตัวละครหนึ่งที่เป็นเหยื่อของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ไปในทางที่ผิดเช่นเดียวกัน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยพบว่า รูปแบบสัมพันธบทของตัวละครนางเอกในละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงาเป็นสัมพันธบทแนวนอน (Horizontal Intertextuality) และอยู่ภายใต้แนวคิดของการหมุนเวียนนำเอาละครโทรทัศน์เรื่องเดิม ๆ มาสร้างใหม่ (Remake) ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดสัมพันธบทของ Kristeva (1980) ที่กล่าวว่า ตัวบท (Text) ใด ๆ ก็ตาม ล้วนเป็นการดูดซึมมาจากอีกตัวบทอื่น ๆ โดยยึดหลักการอ้างอิงซึ่งกันและกันระหว่างตัวบท การถ่ายโยงเนื้อหาของตัวละครนางเอกในละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงา จึงเกิดจากการหยิบยืมส่วนประกอบต่าง ๆ โดยยึดหลักการอ้างอิงซึ่งกันและกัน โดยมีสิ่งที่ต้องคงเดิมไว้ เพื่อให้ผู้รับสารสามารถเชื่อมโยงไปถึงตัวละครเดิมได้ว่านี่คือตัวละครตัวเดียวกัน ซึ่งมีความสอดคล้องผลการวิจัยที่พบว่า ในสัมพันธบทของตัวละครนางเอกเน้นลักษณะการคงเดิม (Convention) ไว้มากที่สุด ซึ่งถือเป็นบทบาทหน้าที่ของสัมพันธบทจากมุมมองผู้รับสารในการช่วย “สร้างเส้นทางลัด” (Shortcut) เพื่อให้ผู้ชมสามารถถ่ายโอนความหมายของตัวละครนางเอกที่รู้จักอยู่แล้ว มาใช้ตีความตัวละครนางเอกใหม่ได้ นอกจากนั้น ส่วนของการเพิ่มเติม (Extension) ลักษณะการแต่งกายที่เซ็กซี่ สีฉูดฉาด และอุปนิสัยมั่นใจในตัวเอง กล้าที่จะมีปากมีเสียง ของตัวละครนางเอก สอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ อภิรัตน์ รัทยานนท์ (2547); อุมาพร มะโรณีย์ (2551) และ จิราภรณ์ เจริญกุล (2556) โดยสามารถอภิปรายได้ว่า คุณลักษณะเหล่านั้น เกิดจากการที่ตัวละครนางเอกในละครโทรทัศน์เปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมในสังคม การเป็นผู้หญิงที่ดีตามที่สังคมคาดหวังค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปจากการเป็นผู้หญิงที่สงบ

เรียบร้อย ไม่มีปากเสียง กลายเป็นว่า ผู้หญิงที่เป็นนางเอกจะต้องกล้าที่จะแสดงออกถึงความคิดของตนเอง และลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองได้ นางเอกที่น่าสงสารจึงต้องปรับบทบาทให้ใกล้เคียงหญิงสาวในโลกความเป็นจริง เพื่อให้กลมกลืนกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย

ทั้งนี้ ละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงาประกอบไปด้วยตัวละครนางเอกถึง 2 คน เป็นฝาแฝดที่มีหน้าตาเหมือนกัน แต่มีลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ แฝดคนน้องจะมีนิสัยเรียบร้อย จิตใจอ่อนแอ ชอบดูถูกตนเอง ถือเป็นตัวละครผู้ถูกกระทำ ซึ่งมีลักษณะแบบตายตัว (Typed character) เป็นตัวละครที่ผู้ชมมักสามารถคาดเดาการกระทำของตัวละครได้ ในขณะที่แฝดคนพี่กลับมีจิตใจที่เข้มแข็ง มั่นใจในตัวเองสูงไม่ยอมคน ถือเป็นตัวละครผู้กระทำ ซึ่งมีลักษณะที่มองเห็นได้รอบด้าน (Well-rounded Character) ที่มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย มีพัฒนาการด้านนิสัยใจคอคล้ายคนจริง ๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า ตัวละครนางเอกในเรื่องแรงเงาแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ตัวละครนางเอกในยุคเก่าที่อ่อนแอ ไม่สู้คน มักโดนนางร้ายกลั่นแกล้ง และถูกเอารัดเอาเปรียบจากคนรอบข้าง และอีกประเภทหนึ่งคือ ตัวละครนางเอกสมัยใหม่ที่มีความแข็งแกร่ง สามารถต่อสู้กับนางร้ายได้ การประกอบสร้างตัวละครนางเอกที่เป็นฝาแฝดแต่มีนิสัยตรงกันข้ามเช่นนี้เป็นการสะท้อนแก่นเรื่อง (Theme) เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก สะท้อนให้เห็นว่าตัวละครนางเอกเป็นตัวละครหลักที่ยังทำหน้าที่สะท้อนแก่นเรื่องหลักของละครโทรทัศน์ ซึ่งบทละครชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันอย่างสุดขั้วของฝาแฝดทั้ง 2 คน เป็นผลมาจากการเลี้ยงดูของบิดามารดาตั้งแต่วัยเด็ก

หากพิจารณาจากกระบวนการสร้างตัวละครนางเอกที่เป็นฝาแฝดที่มีนิสัยต่างกันโดยสิ้นเชิงนั้น อภิปรายได้ว่า พวกเธอได้รับการสร้างภาพแบบเหมารวม (Stereotype) ของผู้หญิง 2 แบบ โดยการอ้างอิงความหมายในบริบททางสังคมในแต่ละยุคสมัยเป็นผู้กำหนด กล่าวคือ ตัวละครแฝดน้องทำหน้าที่เป็นผู้หญิงในธรรมเนียมของนางเอกในละครโทรทัศน์แบบดั้งเดิม ที่เรียบร้อยราวผ้าพับไว้ ในขณะที่ตัวละครนางเอกที่เป็นแฝดพี่ทำหน้าที่เป็นผู้หญิงยุคใหม่ที่สามารถต่อสู้เพื่อปกป้องศักดิ์ศรีของตนเองได้ จากละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงาในปี พ.ศ. 2544 จะเห็นได้ว่า ตัวละครนางเอกที่อ่อนแอนั้นได้รับความสงสารจากผู้ชมเป็นอย่างมาก เนื่องจากสังคมในสมัยนั้นกำหนดให้เธอเป็น “ผู้หญิงดี” ตามบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) แต่เมื่อได้รับการผลิตซ้ำอีกครั้งในปี พ.ศ. 2555 ภาพของตัวละครนางเอกที่อ่อนแอกลับไม่มีความน่าสงสารเช่นเดิม ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ชมยังคิดว่าเธอสมควรได้รับชะตากรรมเช่นนั้น เนื่องจากเธอเป็นผู้หญิงที่อ่อนต่อโลก ไม่สู้คน จึงไม่อาจอยู่ในสังคมที่โหดร้ายได้ ซึ่งสมควรต้องฆ่าตัวตายจากความโง่ของตนเอง แตกต่างจากผู้หญิงแบบแฝดพี่ที่มีความเข้มแข็ง มั่นใจในตัวเอง กล้าที่จะลุกขึ้นมาต่อสู้และทวงความยุติธรรมให้ตนเอง สังคมจึงกำหนดให้ตัวละครนางเอกยุคใหม่ที่เข้มแข็ง คือสิ่งที่ “ผู้หญิงดี” ควรจะเป็นมากกว่า แสดงให้เห็นว่า การประกอบสร้างตัวละครนางเอกนั้น มักจะมองในกรอบของบรรทัดฐานทางสังคม (Social norms) มาเป็นเกณฑ์ภายใต้บริบททางสังคม

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากลักษณะสัมพันธบทของตัวละครนางเอกในละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงา ยังพบว่า มีลักษณะเป็นสตรีนิยม (Feminism) ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มสตรีนิยมแนวมาร์กซิสต์ (Marxist – Socialist) ที่เชื่อว่าโครงสร้างทางอุดมการณ์ทางเพศที่ส่งเสริมให้ผู้ชายอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบกว่า เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ของระบบชายเป็นใหญ่และระบบทุนนิยม เช่นเดียวกับที่ในบทละครกำหนดให้ปัญหาของตัวละครนางเอกยุคเก่าที่อ่อนแอเป็นผลมาจากการเอารัดเอาเปรียบในระบบทุนนิยม และกำหนดให้ตัวละครนางเอกยุคใหม่ที่แข็งแกร่ง มารับบทบาทแก้แค้นเพื่อมาล้มล้างการเอารัดเอาเปรียบในระบบชายเป็นใหญ่และทุน

นิยมลง อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า แม้บทละครจะกำหนดให้มีตัวละครนางเอกที่เข้มแข็งลุกขึ้นมาต่อสู้กับอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) เป็นฝ่ายได้รับชัยชนะ แต่ในที่สุดแล้วเธอก็ต้องพ่ายแพ้ให้กับผู้ชายที่แสนดีอย่างตัวละครพระเอก แสดงให้เห็นว่า ละครโทรทัศน์ยังคงนำเสนอภาพลักษณ์ สถานภาพ และบทบาทของตัวละครนางเอกที่มีลักษณะเป็นรองตัวละครชายเช่นเดิม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยพบว่า ละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงายังคงผลิตซ้ำสภาวะการตกเป็นรองของผู้หญิง โดยมีการคงเดิมลักษณะการพึ่งพาและถูกข่มเหงรังแกจากเพศชาย สะท้อนถึงสังคมชายเป็นใหญ่ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ และเป็นภาพจำลองของโครงสร้างทางสังคมไทยที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงเรื่องสิทธิความเท่าเทียมของเพศในสังคม ผู้ผลิตละครโทรทัศน์สามารถเลือกนำเสนอละครที่ไม่ส่งเสริมทัศนคติและพฤติกรรมที่บ่งบอกความไม่เท่าเทียมกันทางเพศเช่นนี้ ซึ่งอาจทำได้โดยการถ่ายทอดผ่านตัวละครนางเอก เนื่องจากเป็นตัวละครหญิงที่มีบทบาทโดดเด่น สามารถสื่อสารถึงแนวคิดที่ผู้ผลิตละครโทรทัศน์ต้องการได้เป็นอย่างดี ให้มีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงอำนาจของผู้หญิงบ้าง หรือสอดแทรกแนวคิดส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย เพื่อก้าวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม และส่งเสริมให้ผู้ชมละครโทรทัศน์ตระหนักถึงบทบาทและภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วในปัจจุบัน

จากผลวิจัยพบว่า ละครโทรทัศน์เรื่องแรงเงาประกอบด้วยตัวละครนางเอก 2 แบบ คือ นางเอกยุคเก่าที่อ่อนแอและนางเอกยุคใหม่ที่แข็งแกร่ง ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป คืออาจมีการศึกษาในประเด็นเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่างนางเอกยุคเก่าและนางเอกยุคใหม่ ว่ามีความเหมือนหรือความต่างหรือไม่ อย่างไร นอกจากนั้น จากผลการวิจัยที่พบว่า ตัวละครนางเอกในเรื่องแรงเงามีการเพิ่มเติมในเรื่องของลักษณะนิสัยที่ก้าวร้าวรุนแรง และการแต่งกายที่วาบหวิวมากขึ้น ซึ่งทำให้มีภาพลักษณ์และบทบาทที่ทับซ้อนกับตัวละครนางร้าย ในงานวิจัยครั้งต่อไป จึงอาจนำตัวละครนางเอกที่มีลักษณะเช่นนี้ ไปศึกษาเปรียบเทียบกับตัวละครนางร้ายที่เป็นตัวละครหญิงที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม เพื่อเปรียบเทียบให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้าม (Binary Oppositions) ระหว่างนางเอกและนางร้าย ไม่เพียงเท่านั้น งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาลักษณะสัมพันธบทในกระบวนการผลิตซ้ำ (Remake) ตัวละครนางเอกที่เกิดขึ้นจากการประกอบสร้างของฝ่ายผู้ส่งสาร (Sender) เพียงอย่างเดียว ในการวิจัยครั้งต่อไป จึงอาจมีการศึกษาภาพของตัวละครนางเอกในมุมมองของผู้รับสาร (Audience) บ้าง โดยการสัมภาษณ์ผู้ชมละครโทรทัศน์ เพื่อค้นหาภาพของตัวละครนางเอกให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. 2543. **ความเรียงว่าด้วยสตรีกับสื่อมวลชน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. 2544. **ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา**. กรุงเทพฯ: เอดิสันเพรสโปรดักส์.

_____. 2545. **สื่อบันเทิง: อำนาจแห่งความไร้สาระ**. กรุงเทพฯ: ออลอะเบ้าท์ปริ้นท์.

_____. 2547. **ทฤษฎีและแนวทางการศึกษาสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพฯ: แบรนด์เอจ.

_____. 2553. **แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

จารุภา พานิชภักดิ์. 2549. **การสร้างภาพตัวแทนผู้หญิงของกลุ่มผู้ผลิตละครโทรทัศน์: การต่อสู้เรื่องความหมาย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิราภรณ์ เจริญกุล. 2556. "การศึกษาภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทยกับผู้หญิงญี่ปุ่นที่ถูกสะท้อนผ่านละครโทรทัศน์ กรณีศึกษา: การเปรียบเทียบละครเรื่องแรงเงาของไทยกับละครเรื่อง The Last Cinderella ของญี่ปุ่น." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นพพร ประชากุล. 2543. "สัมพันธบท (intertextuality)." สารคดี, 16(182), 175-177.

ปรากฏการณ์แรงเงาฟีเวอร์. (2555, 20 พฤศจิกายน). **คมชัดลึก.** สืบค้นจาก http://www.komchadluek.net/detail/20121120/145216.html..

โลกอยู่ยากขึ้นทุกวัน นางเอกร้ายจึงครองเมือง. (2556, 6 กุมภาพันธ์). **มติชน.** สืบค้นจาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1360118258.

สุรีย์ ทองสมาน. 2542. "การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทละครโทรทัศน์กับนวนิยาย." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อภิรัตน์ รัทยานนท์. 2547. "กระบวนการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของตัวละครนางร้ายในละครโทรทัศน์." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุมาพร มะโรณีย์. 2551. "สัมพันธบทของการเล่าเรื่องในสื่อการ์ตูน ละครโทรทัศน์และนวนิยาย." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kristeva, J. 1980. **Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art**. New York: Columbia University Press.

สัจนิยมมหัศจรรย์กับการนำเสนอภาพความรักของเกย์ในภาพยนตร์ไทยเรื่อง คืนนั้น

MAGICAL REALISM AND REPRESENTATION OF GAY'S LOVE IN THAI FILM RED WINE IN THE DARK NIGHT

ธงชัย แซ่เจี่ย

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

E-mail: thepurpleink@yahoo.com

บทคัดย่อ

คืนนั้น เป็นภาพยนตร์ผลงานของธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์ ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ความไม่สมจริงของการนำเสนอเรื่อง บทความนี้มุ่งศึกษากลวิธีการนำเสนอเรื่อง พร้อมทั้งพิจารณาสารที่ถูกนำเสนอผ่านกลวิธีที่ใช้ในภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว จากการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์เรื่อง คืนนั้น ใช้กลวิธีการนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยมมหัศจรรย์ซึ่งผสมผสาน "ความเป็นจริง" และ "ความมหัศจรรย์" เข้าด้วยกันภายในกรอบการนำเสนอเรื่องและฉากแบบสัจนิยม โดยนำเสนอผ่านตัวละครและนำเสนอผ่านเนื้อหา กลวิธีดังกล่าวสัมพันธ์กับสาระสำคัญที่มุ่งนำเสนอภาพความรักของเกย์ในแง่ความรักของเกย์กับผลประโยชน์ ความรักของเกย์กับคุณธรรมจริยธรรม และความรักของเกย์กับอำนาจรัฐ กล่าวได้ว่ากลวิธีที่ใช้ในภาพยนตร์เรื่อง คืนนั้น เป็นกลวิธีแปลกใหม่ที่สอดคล้องกับสาระที่ภาพยนตร์นำเสนอ

คำสำคัญ: สัจนิยมมหัศจรรย์ ความรักของเกย์ ภาพยนตร์ไทยเรื่องคืนนั้น

ABSTRACT

Red Wine in the Dark Night, a Thai film directed by Tanwarin Sukkhaphisit, was criticized on unrealistic presentation. This article aimed to study the technique of story presentation and also consider the message in this film. The result is: Red Wine in the Dark Night used magical realism as technique to blend reality and miracle together in realism storytelling and settings, by represent through character and content. The technique related to the message that intends to represent gay's love in 3 angles, which are gay's love and benefit, gay's love and moral, and gay's love and state's power. That is to say: technique of storytelling in Red Wine in the Dark Night is innovative, which is harmoniously with the message presented in that film.

KEYWORDS: Magical realism, Gay's love, Thai film Red Wine in the Dark Night

บทนำ

คืนนั้น เป็นภาพยนตร์ผลงานของธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์ (2558) นำเสนอเรื่องราวของตัวละครเกย์ชื่อ "ไวน์" ซึ่งถูกปฏิเสธสถานะเป็นแฟนจาก "ตี๋" เพื่อนร่วมโรงเรียน ต่อมาเขาได้พบกับ "ไนท์" ที่ตึกร้างในคืนหนึ่ง และได้ช่วยเหลือไนท์ให้รอดชีวิต ไนท์รู้สึกรักไวน์และได้ตกลงจะอยู่ด้วยกัน ก่อนที่ทั้งสองจะค้นพบว่าไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้จึงแยกจากกันในที่สุด

ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวเป็นที่สนใจและได้รับการกล่าวถึงอย่างมากเมื่อเผยแพร่ตัวอย่างภาพยนตร์ เพราะมีฉากสังวาสของตัวละครเกย์ที่ "ร้อนแรง" ทว่าเมื่อภาพยนตร์ฉายในโรงภาพยนตร์ บางคนกลับวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ความไม่สมจริงของบทและเนื้อเรื่อง ความไม่สมจริงของบทสนทนาของตัวละคร รวมถึงความผิดหวังจากฉากสังวาสซึ่งคาดว่าจะได้ชมในภาพยนตร์ตามที่ตัวอย่างภาพยนตร์ได้นำเสนอไว้ ดังที่มีผู้วิจารณ์ว่า "ทั้งหมดดูหลอกดูจัดฉากอย่างรุนแรง ไม่มีความสมจริงเลย" (อ่านรายละเอียดใน TONG SW, 2558)

ผู้วิจัยไม่เห็นด้วยเท่าใดนักกับการวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ความสมจริงของภาพยนตร์ดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจารณ์ท่านนั้นติดอยู่กับขนบการนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยม เมื่อได้ชมภาพยนตร์ที่ใช้กลวิธีนำเสนอเรื่องที่แตกต่างออกไปจึงไม่เข้าใจกลวิธีดังกล่าวและเป็นเหตุให้วิพากษ์วิจารณ์ความไม่สมจริง ผู้วิจัยเห็นว่า ภาพยนตร์เรื่อง "คืนนั้น" มิได้นำเสนอเรื่องราวให้สมจริงด้วยขนบการนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยม หากใช้กลวิธีการนำเสนอเรื่องแบบ "สัจนิยมมหัศจรรย์" (magical realism) ซึ่งปรากฏไม่บ่อยนักในภาพยนตร์ไทย และน่าที่จะได้พินิจพิจารณาต่อไปว่า กลวิธีการนำเสนอเรื่องที่ใช้นำเสนอภาพยนตร์เรื่องนี้สัมพันธ์อย่างไรกับสารเกี่ยวกับความรักของเกย์ที่นำเสนอผ่านภาพยนตร์

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

สัจนิยมมหัศจรรย์เป็นแนวการเขียนวรรณกรรมที่หลายคนเข้าใจว่ามีต้นกำเนิดจากภูมิภาคละตินอเมริกา แต่ในความเป็นจริงแล้วศิลปะแนวนี้มีต้นกำเนิดจากจิตรกรรมในยุโรป ก่อนที่นักเขียนจากละตินอเมริกาจะนำมาประยุกต์ใช้กับวรรณกรรม (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์, 2548, น.315-320) และมักถูกเข้าใจในฐานะเป็นกลวิธีการเขียนวรรณกรรมการเมือง (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์, 2556, น.4) ซึ่งที่จริงแล้วไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นนั้นเสมอไป

วรรณกรรมแนวสัจนิยมมหัศจรรย์นั้นผสมผสานระหว่าง "ความเป็นจริง" และ "ความมหัศจรรย์" โดยไม่ได้ออกนอกกรอบของการนำเสนอเรื่องและการใช้ฉากตามแบบสัจนิยม กล่าวคือ ฉากในวรรณกรรมสัจนิยมมหัศจรรย์มักจะเป็นโลกที่รู้จักมักคุ้นเป็นอย่างดี แต่อาจจะมีเหตุการณ์แปลกประหลาดหรือคาดไม่ถึงเกิดขึ้น อันทำให้ต้องหวนกลับมาคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า "ความเป็นจริง" หรือ "ความมหัศจรรย์" (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2554, หน้า 7) ทั้งยังมีประเด็นทางสังคมซ่อนเร้นอยู่ภายในนั้นด้วย (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2554, หน้า 19)

อย่างไรก็ดี ด้วยเหตุที่สัจนิยมมหัศจรรย์มีต้นกำเนิดจากศิลปะและสามารถประยุกต์เป็นแนวการเขียนวรรณกรรมได้ สัจนิยมมหัศจรรย์ก็น่าที่จะสามารถประยุกต์เป็นกลวิธีการเล่าเรื่องหรือนำเสนอเรื่องราวในภาพยนตร์ได้ด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยเห็นว่า ภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* มีลักษณะการนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยมมหัศจรรย์ เพราะผสมผสาน "ความเป็นจริง" และ "ความมหัศจรรย์" อยู่ด้วยกันภายในกรอบการนำเสนอเรื่องและฉากแบบสัจนิยม จึงประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นเพื่อศึกษาภาพยนตร์เรื่องนี้ ดังจะได้อภิปรายต่อไปข้างหน้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยมมหัศจรรย์ในภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น*
2. เพื่อวิเคราะห์การนำเสนอภาพความรักของเกย์ในภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น*

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและทฤษฎี
2. วิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* ตามหลักสัจนิยมมหัศจรรย์ ทั้งในแง่กลวิธีการนำเสนอเรื่องและการนำเสนอภาพความรักของเกย์
3. สรุปผลการวิเคราะห์ อภิปรายผล และนำเสนอ

ผลการวิจัย

กลวิธีการนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยมมหัศจรรย์ในภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น*

กลวิธีการนำเสนอเรื่องในภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* เป็นสิ่งที่ชวนให้สงสัย ตั้งคำถาม และวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ความสมจริง แต่ทั้งนี้ก็สามารถเข้าใจได้ว่าน่าจะเป็นเพราะเจ้าของข้อความยึดติดอยู่กับขนบการนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยมซึ่งทุกอย่างดูสมจริง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้จริงในโลกความเป็นจริง ทั้งที่จริงอาจจะไม่จริงก็ได้

ทว่าภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* มิได้นำเสนอด้วยกลวิธีการนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยม หากใช้การนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยมมหัศจรรย์ (magical realism) ด้วยการทำให้โลก 2 ประเภท ได้แก่ โลกแห่งความเป็นจริงและโลกแห่งความมหัศจรรย์ดำรงอยู่คู่กันภายในเรื่อง โดยการนำเสนอผ่านตัวละคร และนำเสนอผ่านเนื้อหา

การนำเสนอผ่านตัวละคร

"ไนท์" เป็นตัวละครที่ดำรงชีวิตได้ด้วยการดื่มเลือดมนุษย์ ตาแดงต่างจากคนทั่วไป และไม่สามารถสู้แสงแดดได้ คุณสมบัติเหล่านี้ปรากฏเป็น "สัญญะ" ของแวมไพร์ในวรรณกรรมหรือภาพยนตร์แนวแฟนตาซีหลายเรื่อง การที่ไนท์มีสัญญะเหล่านี้ปรากฏอยู่ในตัวทำให้ดูคล้ายแวมไพร์อันเป็นตัวละครจากโลกแห่งความมหัศจรรย์และชวนให้เข้าใจว่าน่าจะมีคุณลักษณะอื่นๆ เช่นเดียวกับที่แวมไพร์มี

ภาพที่ 1 ภาพลักษณ์ของตัวละคร "ไนท์" ที่ถูกนำเสนอคล้ายแวมไพร์

ที่มา: https://www.facebook.com/redwineinthedarknightmovie/?fref=ts

อย่างไรก็ดี ไนท์ก็ไม่มีเขี้ยวสำหรับเจาะคอดูดเลือดใคร แปลงร่างไม่ได้ และไม่มีพละกำลังเฉกเช่นแวมไพร์ กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า นอกจากการดำรงชีวิตด้วยการดื่มกินเลือดมนุษย์แล้ว ตัวละครไนท์ไม่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับแวมไพร์ในวรรณกรรมและภาพยนตร์แฟนตาซี สัญญะของแวมไพร์ที่ปรากฏในตัวละครไนท์กลับมีความหมายตามตัวอักษร กล่าวคือ ไนท์เป็นเพียงมนุษย์คนหนึ่งที่ตาแดง ไม่สามารถสู้แสงได้ และดำรงชีวิตด้วยการดื่มกินเลือดมนุษย์ คุณลักษณะดังกล่าวทำให้โลกแห่งความเป็นจริงของตัวละครนี้ปรากฏชัดขึ้น

การนำเสนอผ่านเนื้อหา

เมื่อตัวละครไนท์ปรากฏในเรื่อง ความคลุมเครือระหว่างความเป็นจริงและความมหัศจรรย์ดำเนินควบคู่กันไปจนทำให้ผู้ชมแยกไม่ออกว่าไนท์คือคนปกติหรือไม่ ตัวละครตัวนี้เข้ามาในชีวิตของ "ไวน์" ในคืนหนึ่งซึ่งไวน์ถูกเพื่อนของตี๋หลอกให้ขึ้นไปบนตึกร้าง ไวน์ได้ยินเสียงไนท์ร้องขอความช่วยเหลือ เมื่อทราบว่าไนท์กินเลือดมนุษย์ เขาจึงช่วยด้วยการให้กินเลือดของตัวเอง เป็นเหตุให้ไนท์บอกรักไวน์ ทั้งที่ไม่ทราบว่าตัวเองเป็นใคร มาจากไหน และไวน์เองก็ไม่ทราบเช่นกัน การที่ไวน์รู้สึกประหลาดใจที่ไนท์ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการกินเลือดแต่ก็สามารถทำความเข้าใจได้โดยง่ายและให้ไนท์กินเลือดของเขาเป็นการดำเนินเรื่องตามกรอบสัจนิยมซึ่งขับเน้นสัญญะแวมไพร์ที่มีความหมายตามตัวอักษรให้ชัดเจนขึ้น

หลังจาก "คืนนั้น" ไวน์พยายามช่วยเหลือไนท์ให้แข็งแรงขึ้น ทั้งให้กินเลือดของไวน์มากขึ้น ไปหลอกพี่บอยเพื่อใช้คอนโดเป็นที่อยู่ หลอกตี๋ให้ขึ้นไปบนตึกร้าง จับมัดมือมัดเท้าและใช้เข็มฉีดยาสูบเลือดไปให้ไนท์กิน จนถึงกับฆ่าพี่บอยเพื่อจะได้มีเลือดไปเลี้ยงไนท์ พฤติกรรมของไวน์ดำเนินไปด้วยตรรกะแบบสัจนิยมเพื่อไปหล่อเลี้ยงชีวิตของไนท์ เนื่องมาจากคำว่า "รัก" ที่ทั้งไวน์และไนท์พร่ำบอกกัน

เนื้อหาอีกฉากหนึ่งที่ใช้กลวิธีการนำเสนอแบบสัจนิยมมหัศจรรย์ คือฉากที่ไวน์และไนท์พบกีตาร์เก่าๆ จากกองขยะ กีตาร์นี้ไม่มีสาย จึงไม่อาจเล่นดนตรีได้ในตรรกะของโลกความเป็นจริง แต่ด้วยความเชื่อในรักทำให้ไนท์ดีดกีตาร์เก่านั้นและเกิดเป็นเสียงเพลงขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์ ทั้งไวน์และไนท์ต่างก็มีความสุขกับบทเพลงแห่งรักที่บรรเลงจากกีตาร์เก่าไร้สาย อย่างไรก็ดี ความเป็นสัจนิยมมหัศจรรย์ในฉากนี้แตกต่างจากการนำเสนอตัวละครไนท์ เพราะขณะที่สัญลักษณ์ของแวมไพร์กลับมีความหมายตามตัวอักษรและทำให้ไนท์เป็นเพียงมนุษย์คนหนึ่งที่กินเลือด กีตาร์เก่าๆ ที่สามารถเล่นเป็นเพลงได้เพราะความเชื่อในรักของไนท์กลับมีความมหัศจรรย์ตรงที่ไนท์สามารถเล่นเป็นเพลงได้แม้ไม่มีสาย เป็นความมหัศจรรย์ที่ถูกนำเสนอภายใต้ตรรกะแบบสัจนิยมภายในเรื่องคือเป็นความมหัศจรรย์ที่ถูกทำให้มหัศจรรย์ขึ้นมาจริงๆ

กลวิธีการนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยมมหัศจรรย์ในภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* ดังที่กล่าวไปข้างต้น มิได้มุ่งให้เรื่องราวดำเนินไปอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างความสมจริงกับความมหัศจรรย์ หากทว่าการผสมผสานนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อการวิพากษ์อุดมการณ์บางอย่างและกระตุ้นเตือนให้ต้องตั้งคำถามต่อเนื้อหาสาระที่นำเสนอ นั่นคือประเด็นเกี่ยวกับความรักของเกย์

การนำเสนอภาพความรักของเกย์ในภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น*

ภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* มิได้นำเสนอภาพความรักของเกย์แบบโรแมนติกชวนเพ้อฝันดังที่ปรากฏในตัวอย่างภาพยนตร์ หากมุ่งนำเสนอภาพความรักของเกย์ในเชิงวิพากษ์ ทั้งในแง่ความรักของเกย์กับผลประโยชน์ ความรักของเกย์กับคุณธรรมจริยธรรม และความรักของเกย์กับอำนาจรัฐ

ความรักของเกย์กับผลประโยชน์

ภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* นำเสนอความรักของเกย์ซึ่งคบหากันเพราะผลประโยชน์ คำว่า "รัก" เป็นแต่เพียงวาทกรรมที่ตัวละครเกย์หลายตัวในเรื่องใช้เพื่อมุ่งให้อีกฝ่ายทำตามความต้องการของตน ดังในตอนที่ไวน์ต้องการหาที่พักให้ไนท์ ไวน์บอกรักพี่บอยและยอมมีเพศสัมพันธ์ด้วยเพื่อให้ได้ห้องชุดในคอนโดหรู หรือแม้แต่ในตอนที่หลอกให้พี่บอยไปที่ตึกร้างเพื่อเอาชีวิต ไวน์ก็ได้ใช้คำว่ารักเป็นเครื่องล่อใจ ในคู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครทั้งสอง คำว่า "รัก" ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนสิ่งที่ต่างฝ่ายต่างต้องการได้ ในทำนองเดียวกันความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างไวน์กับตี๋ก็เกิดขึ้นเพราะคำว่า "รัก" ที่ตี๋บอกไวน์ แต่เมื่อทั้งสองเสร็จกิจแล้ว ตี๋กลับปฏิเสธว่าไม่ได้รักไวน์ดังปรากฏในตอนต้นเรื่อง ทั้งยังปฏิเสธเพศวิถีและการปฏิบัติทางเพศของตัวเอง ตี๋ยืนยันกับตัวละครอื่นๆ ว่าเขาไม่ใช่เกย์ ไม่ได้เป็นเกย์ และไม่ได้ชอบไวน์ แต่เมื่ออยู่กับไวน์ เขาสารภาพว่าเขาชอบไวน์แต่ไม่ได้เป็นเกย์ หรือในตอนที่ตี๋ถูกไวน์จับไปที่ตึกร้างเพื่อสูบเลือดจากร่างกายตี๋ไปให้ไนท์ ตี๋ก็ได้บอกรักไวน์เพื่อให้ไวน์ยอมปล่อยเขาไป ทว่าไม่สำเร็จ เพราะไวน์รู้ว่านั่นคือคำโกหก

จะเห็นได้ว่า คำว่า "รัก" ที่ออกจากปากตัวละครแต่ละตัวล้วนเป็นวาทกรรมที่มีจุดมุ่งหมายอื่นแอบแฝงอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการหลอกเอาวัตถุสิ่งของ การขอมีเพศสัมพันธ์ การพรากอิสรภาพของชีวิต และการฆาตกรรม กล่าวได้ว่า คำว่า "รัก" ทำให้ตัวละครดำเนินชีวิตไปตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ โดยมิได้สนใจสิ่งอื่นใด การนำเสนอด้วยกลวิธีแบบสัจนิยมมหัศจรรย์ทำให้การวิพากษ์ความรักในหมู่เกย์เป็นไปอย่างแหลมคม กล่าวคือ แม้จะใช้กลวิธีแบบสัจนิยมมหัศจรรย์ผ่านการนำเสนอตัวละครไนท์ที่ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยเลือด แต่การที่ไวน์ต้องสูบเลือดจากคนอื่นมาเลี้ยงไนท์ก็คือการวิพากษ์ความรักของเกย์ที่ต้องสูบเลือดสูบเนื้อผู้อื่นมาหล่อเลี้ยงให้ความรักดำรงอยู่ การดำรงอยู่ของรักที่ต้องสูบเลือดสูบเนื้อปรากฏชัดผ่านฉากที่ไนท์ฟื้นกำลังวังชาขึ้นเมื่อได้ดื่มเลือด และสามารถมีเพศสัมพันธ์แบบเร่าร้อนกับไวน์ได้ ทั้งที่ก่อนหน้านั้นสภาพร่างกายของเขาแทบจะกะปลกกะเปลี้ย

ความรักของเกย์กับคุณธรรมจริยธรรม

ความรักของเกย์อันนำมาซึ่งผลประโยชน์นั้นทำให้เกย์มองข้ามคุณธรรมจริยธรรม ตัวละครเกย์ในเรื่องไม่ได้สนใจความผิดชอบชั่วดี ดังที่ตัวละครใช้คำว่า "รัก" เพื่อจุดมุ่งหมายในการหลอกเอาวัตถุสิ่งของ การขอมีเพศสัมพันธ์ การพรากอิสรภาพของชีวิต และการฆาตกรรม ซึ่งล้วนขัดกับศีลธรรมบางประการที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม ภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* นำเสนอว่า ความรักของเกย์ปราศจากคุณธรรมจริยธรรม ศีลธรรมในเรื่องความรักของเกย์ล้วนไม่มีอยู่จริง เพราะถูกทำให้หายไปในขณะที่ตัวละครแต่ละตัวเอ่ยคำว่า "รัก" ออกมาเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

ยิ่งไปกว่านั้น ภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* ยังนำเสนอว่า ความรักที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมจริยธรรมนั้นไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ดังในฉากที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับไนท์เมื่อไนท์ได้ความทรงจำคืนมา ทำให้เขาทราบสาเหตุที่มาอยู่ที่ตึกร้างว่าเป็นเพราะพ่อของเขาซึ่งเป็นหมอต้องฆ่าคนอื่นเพื่อเอาเลือดมาเลี้ยงไนท์ ในที่สุดพ่อก็กรีดข้อมือของตัวเองเพื่อเลี้ยงลูกด้วยเลือด ไนท์ได้ตระหนักว่าชีวิตของตนเองไม่สมควรดำรงอยู่ เพราะต้องแลกมาด้วยการทำร้ายผู้อื่น ไนท์ตัดสินใจไปจากชีวิตของไวน์และจบชีวิตตนเองด้วยการเดินลงถังขยะ ฉากนี้เป็นการนำเสนอแบบสัจนิยมมหัศจรรย์เพื่อตอกย้ำความรักของเกย์ที่เมื่อมีคุณธรรมจริยธรรมแล้วไม่สามารถดำรงอยู่ได้ เป็นเพียงขยะที่รอวันย่อยสลาย คุณธรรมจริยธรรมในความรักของเกย์ไม่สามารถทำให้เกย์มีชีวิตอยู่และต้องจบชีวิตของตนเองลง

ความรักของเกย์กับอำนาจรัฐ

ในตอนท้ายเรื่องหลังจากที่ไนท์จบชีวิตตัวเองในถังขยะ ไวน์ถูกตำรวจจับเพราะเพื่อนของตี๋ชี้ตัว ฉากดังกล่าวนำเสนอเรื่องตามตรรกะแบบสัจนิยมเพื่อตอกย้ำว่า คำสัญญาอันเกิดจากความรักของเกย์ไม่มีอยู่จริง เพราะก่อนหน้านั้นไวน์เลือกจะปล่อยตี๋ให้เป็นอิสระโดยแลกกับคำสัญญาว่าตี๋จะไม่บอกใคร ไวน์บอกรักตี๋และตี๋ก็บอกรักไวน์ ทว่าคำว่า "รัก" ได้ย้อนกลับมาปิดฉากชีวิตของไวน์ในคุก

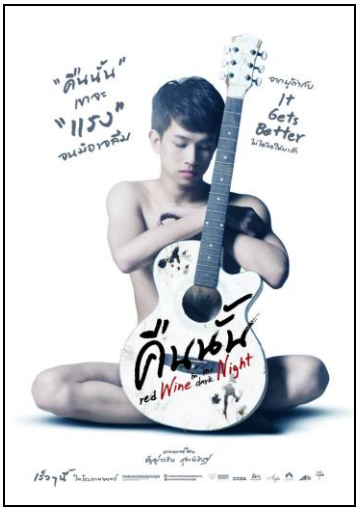

ภาพที่ 2 ฉากจบของเรื่องที่ไวน์นั่งกอดกีตาร์ในคุกและเป็นฉากที่นำมาทำเป็นป้ายประชาสัมพันธ์ภาพยนตร์
ที่มา: https://www.facebook.com/redwineinthedarknightmovie/?fref=ts

ฉากจบในคุก ไวน์นั่งกอดกีตาร์เก่าๆ ซึ่งไนท์และไวน์พบจากกองขยะ กีตาร์ดังกล่าวเป็นสิ่งเดียวที่หลงเหลืออยู่หลังจากที่ไนท์เลือกจบชีวิตในถังขยะ ถือได้ว่ากีตาร์นั้นเป็นตัวแทนของไนท์ ขณะที่ไวน์นั่งกอดกีตาร์อยู่ในคุก ไนท์ได้มาปรากฏตัวอีกครั้งและดีดกีตาร์ร้องเพลงให้ไวน์ฟัง ฉากดังกล่าวนำเสนออย่างคลุมเครือเพราะเล่นกับความเข้าใจของผู้ชมตามตรรกะแบบสัจนิยมที่เข้าใจว่าไนท์เสียชีวิตไปแล้ว และการที่ไวน์ถูกจับเข้าคุกก็คือการลงโทษทางสังคมอันแสดงถึงอำนาจรัฐที่กระทำต่อบุคคล โดยนัยนี้อาจกล่าวได้ว่าคืออำนาจรัฐที่กระทำต่อความรักของเกย์ การปรากฏตัวของไนท์ถือได้ว่าเป็นความมหัศจรรย์ในท่ามกลางคุกที่ขังไวน์อยู่ และเมื่อไนท์มาปรากฏตัวเขาได้ทำให้ไวน์หายไปจากคุกด้วย ก่อนที่จะเหลือแต่เพียงกีตาร์ในคุก พร้อมคำถามคาใจผู้ชมว่าอะไรคือความจริง อะไรคือความมหัศจรรย์ หรือกระทั่งข้อสงสัยว่าภาพยนตร์เรื่องนี้กำลังนำเสนออะไรกันแน่ ฉากจบดังกล่าวนี้คืออีกฉากหนึ่งที่ใช้กลวิธีการนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยมมหัศจรรย์เพื่อวิพากษ์ความเพ้อฝันเกี่ยวกับรักโรแมนติกของเกย์ว่าถึงแม้จะจินตนาการไว้ว่าสุขสมหวังแต่ก็ไม่สามารถมีที่ทางได้ในโลกความเป็นจริง แม้เมื่อเกิดขึ้นก็จะถูกทำให้หายไปโดยอำนาจรัฐ

อาจกล่าวได้ว่า ภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* มุ่งนำเสนอภาพความรักของเกย์ในเชิงวิพากษ์ ทั้งในแง่ที่เกย์ใช้ความรักเพื่อผลประโยชน์ของตนเองโดยมิได้คำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรม หากความรักประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมก็จะไม่สามารถดำรงอยู่ได้ในหมู่เกย์ และเมื่อใดก็ตามที่ความรักของเกย์ขัดต่อบรรทัดฐานของสังคมอำนาจรัฐก็พร้อมที่จะเข้ามาจัดการกับเกย์ทันที

สรุปผลการวิจัย

แม้ภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* จะมีข้อกังขาในแง่ความไม่สมจริงของเนื้อเรื่อง แต่จากการพิจารณาโดยใช้แนวคิดสัจนิยมมหัศจรรย์ซึ่งเป็นกลวิธีการเขียนวรรณกรรมที่เป็นที่นิยมในละตินอเมริกา พบว่า ภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยมมหัศจรรย์ หรือการผสมผสานระหว่าง "ความเป็นจริง" และ "ความมหัศจรรย์" โดยนำเสนอผ่านตัวละครและนำเสนอผ่านเนื้อหา ทำให้ภาพยนตร์มีตัวละครที่แปลกประหลาดและมีเนื้อหาในบางฉากที่ไม่สมจริง กลวิธีทั้งสองส่งผลต่อสาระสำคัญของเรื่องที่มุ่งนำเสนอภาพความรักของเกย์ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ความรักของเกย์กับผลประโยชน์ ความรักของเกย์กับคุณธรรมจริยธรรม และความรักของเกย์กับอำนาจรัฐ ทั้งนี้ก็เพื่อวิพากษ์วิจารณ์ความรักของเกย์ในสังคม

อภิปรายผล

กลวิธีการนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยมมหัศจรรย์ในภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* นับว่าเป็นกลวิธีที่แปลกใหม่และไม่ปรากฏให้เห็นบ่อยนัก กลวิธีดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ชมรู้สึกสับสนและวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ความสมจริงของเรื่อง ภาวะที่ผู้ชมรู้สึกสับสนกับเนื้อหาและกลวิธีที่นำเสนอผ่าน "คืนนั้น" เป็นภาวะที่เกิดขึ้นจากการทำให้แปลก (defamiliarization) โดยอาศัยกลวิธีการนำเสนอเรื่องแบบสัจนิยมมหัศจรรย์เพื่อมุ่งให้ผู้ชมพิจารณาความรักและอุดมการณ์ความรักที่ยึดถือกันอยู่

ภาพความรักของเกย์ที่นำเสนออยู่ในภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* แสดงให้เห็นถึงความลวงหลอกและรักที่ไม่มีอยู่จริง คำว่า "รัก" เป็นวาทกรรมที่ต่างคนต่างใช้เพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง กระทั่งนำไปสู่คำถามเกี่ยวกับความรักมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตัดสินและการให้คุณค่าคำว่า "รัก" ซึ่งไม่มีกฎเกณฑ์ใดๆ ตัดสินได้ ไม่ว่าจะด้วยหน้าตา วัตถุสิ่งของที่มอบให้กัน การมีเพศสัมพันธ์ หรือแม้กระทั่งเลือดเนื้อและชีวิต ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว ภาพยนตร์เรื่อง *คืนนั้น* กำลังนำเสนอว่า "รัก" ไม่ใช่การให้ หากคือการแลกเปลี่ยนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง และมีราคาที่ต้องจ่ายเสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการรวบรวมและศึกษาภาพยนตร์แนวสัจนิยมมหัศจรรย์ของไทยเพื่อเปรียบเทียบในแง่กลวิธีการนำเสนอ

2. ควรมีการศึกษาการนำเสนอภาพความรักของเกย์ในภาพยนตร์ไทยช่วงปี 2557-2558 เนื่องจากมีผู้สร้างจำนวนมากและมีกลวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย

รายการอ้างอิง

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. 2548. **อ่าน (ไม่) เอาเรื่อง.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

_____. 2556. "การแปรอุปมาให้เป็นความมหัศจรรย์และการแปรความมหัศจรรย์ให้เป็นอุปมา: กรณีศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมสัจนิยมมหัศจรรย์ไทยและละตินอเมริกัน." **รัฐศาสตร์สาร,** 34, 2: 1-30.

ธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์. 2558. **คืนนั้น.** [ภาพยนตร์]. กรุงเทพฯ: แอมไฟน์ โปรดักชั่น.

สุรเดช โชติอุดมพันธ์. 2554. **สัจนิยมมหัศจรรย์ในวรรณกรรมของกาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

TONG SW. 2558. "ความผิดหวังที่มีต่อ "คืนนั้น" Red Wine in the Dark Night" ของกอล์ฟ ธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์ (สปอยหนักมาก)." สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2558, จาก http://m.pantip.com/topic/33991133?

ความเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ที่ดินของชุมชนที่มีความหลากหลายทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนหนองบัว จังหวัดจันทบุรี

LAND USE CHANGES OF DIVERSIFIED CULTURAL LANDSCAPE: A CASE STUDY OF NHONG BUA COMMUNITY, CHANTABURI PROVINCE

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฐิติวัฒน์ นงนุช

E-mail: thitiwat.no@spu.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ อัศวโกวิทวงศ์

E-mail: nattawut.us@spu.ac.th

อาจารย์ภาวิณ สุทธินนท์

E-mail: pawin.su@spu.ac.th

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องความเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่มีความหลากหลายทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายเรื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2-10 ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2510-2556 ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกเพื่อเป็นพื้นที่ภาคอุตสาหกรรมในระดับประเทศ กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงได้แก่ ชุมชนหนองบัว จังหวัดจันทบุรี ข้อมูลการวิจัยได้จากแบบสำรวจภาคสนาม แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า สัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินชี้ให้เห็นถึง แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินในลักษณะของพื้นที่ปลูกสร้างอาคารเพื่ออยู่อาศัยและพื้นที่สวนขนาดใหญ่เพื่อการเกษตรสมัยใหม่ในระบบแปลงเกษตรเพื่อการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต

คำสำคัญ : ความเปลี่ยนแปลง, การใช้ที่ดิน, ความหลากหลาย, ภูมิทัศน์วัฒนธรรม, ชุมชนหนองบัว, จันทบุรี

ABSTRACT

This article is partial sumary from the full research of change of diversified cultural landscape. The objective of this research was to study the land use changes which affected from the national development policy between 1967-2013. The purposive sampling consisted of Nhong Bua community, Chantaburi province.

Data collecting was done by field survey, map and aerial photography. The data were analyze by percentage. This study has founded that the increasing built-up area for housing and the farm area has major changed the cultural landscape into the residential area and the industrial farm land.

KEYWORDS : Changes, Diversity, land Use, Cultural landscape, Nhong Bua community, Chantaburi Province

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

"ชุมชนเก่า" หมายถึง เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบทอดมาแต่กาลก่อน หรือมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมีลักษณะจำเพาะของสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์ มีคุณค่าทางศิลปะ โบราณคดี และประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับทางวิชาการระดับนานาชาติแล้วว่าการรักษาคุณค่าและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชนเก่าในเมืองเก่าไว้จะเอื้อต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สิ่งก่อสร้างและองค์ประกอบเมือง ที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์เมืองเก่ามีศักยภาพสูงในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน สามารถเสริมคุณค่าทางเศรษฐกิจสังคมของท้องถิ่นและของประเทศ (Pickard, 1996; The Fine Art Department, 1097; UNESCO, 2002)

ปัจจุบันความเป็นชุมชนเก่าได้ทยอยสู่การเปลี่ยนสภาพ (ศรีศักดิ์, 2544) จากความเจริญรุ่งเรืองและการขยายตัวของเมืองโดยไม่มีขอบเขตและทิศทาง โดยเริ่มจากการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชาติ (ฉัตรทิพย์, 2541) ได้แก่ ปัจจัยภายนอกจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงและกำหนดรูปร่างของสภาพแวดล้อมเมืองในลักษณะที่เข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่มากขึ้น ทำให้องค์ประกอบเมืองหรือคุณค่าของเมืองลดความสำคัญและถูกทำลาย รวมทั้งมีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลายกิจกรรม ทั้งภาคราชการและเอกชนที่ไม่เหมาะสมและอาจจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถควบคุมได้ ภาวะการณ์นี้ทำให้ชุมชนเก่าหลายเมืองหมดสภาพและถูกทำลายลง ส่งผลให้คุณค่าและเอกลักษณ์ของความเป็นเมืองเก่าค่อย ๆ หมดไป ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้หยุดอยู่แค่สภาพแวดล้อมทางกายภาพ แต่รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน (อรศิริ, 2547) อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของคนที่อยู่ในชุมชนนั้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายเรื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2-10 ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2510-2556 ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกเพื่อเป็นพื้นที่ภาคอุตสาหกรรมในระดับประเทศ

3. กรอบความคิดในการศึกษา

การระบุคุณค่าของชุมชนและการตั้งถิ่นฐานโดยอาศัยทฤษฎีด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม เป็นแนวทางที่ได้รับความนิยม (UNESCO, 2002) เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ยอมรับสภาพความเป็นพลวัตทางวัฒนธรรมและ

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ โดยสามารถสะท้อนคุณค่าของพื้นที่ทางวัฒนธรรมใดๆ ผ่านสำนึกความรับรู้คุณค่าของคนในพื้นที่นั้นๆ เอง ด้วยเหตุนี้การศึกษาในพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายของมิติซ้อนทับทางวัฒนธรรมจักช่วยให้เกิดความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้ (Tangible heritage) และจับต้องไม่ได้ (Intangible heritage) จากปัจจัยภายนอกที่เกิดขึ้น อันช่วยให้เกิดความเข้าใจและสามารถสร้างคำอธิบายว่าความหมายของภูมิทัศน์ได้ถูกคัดสรรและเลือกสรรอย่างไร ภายใต้บริบทแห่งความเปลี่ยนแปลง

กรอบแนวคิดในงานวิจัยชิ้นนี้จึงอาศัยกรอบแนวคิดหลักทฤษฎีด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรมภายใต้นิยามของ "คณะกรรมการมรดกโลก" (World Heritage Committee) ที่ปรากฏใน Article 1, 1992 http://whc.unesco.org/en/culturallandscape/#1 ซึ่งประกอบไปด้วย

1) องค์ประกอบที่เป็นกายภาพ (Physical element) ได้แก่ สภาพแวดล้อมประดิษฐ์ สถาปัตยกรรม รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบสาธารณูปโภค สวน นา ไร่ พื้นที่ประมงชายฝั่ง สัณฐานพื้นที่ดิน

2) องค์ประกอบที่ไม่ใช่กายภาพ (Non-physical element) ได้แก่ ประเพณีสำคัญ พิธีกรรม ภาษา อาหาร

3) ลักษณะของบริบทแวดล้อม (Setting) ได้แก่ การผสมผสานและปรับแต่งคุณลักษณะกายภาพเข้ากับองค์ประกอบด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม จนเกิดเป็นองค์ประกอบเดียวกัน (Integrity)

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

4.1 กลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยเลือกตัวแทนพื้นที่ศึกษาผ่านชุมชนหนองบัว อันเป็นชุมชนเก่าชุมชนหนึ่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่สะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าและวิวัฒนาการในการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ที่ผสมผสานกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายและสามารถเป็นตัวแทนที่บรรจุมิติทับซ้อนขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ซับซ้อนและหลากหลายเข้าไว้ด้วยกัน จนเกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัว ได้แก่ การทำประมงเรือเล็ก การทำสวนผลไม้ การทำนาข้าว และการทำไร่อ้อย ซึ่งได้ก่อให้เกิดเป็นนิเวศวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ตลอดจนถึงร่องรอยการตั้งถิ่นฐานที่สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของพื้นที่ในอดีต แต่ได้ถูกลดบทบาทลงเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม

4.2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา คณะผู้วิจัยกำหนดของเขตการศึกษาในพื้นที่ชุมชนหนองบัว ต. หนองบัว อ. เมือง จ. จันทบุรี โดยมีพื้นที่ขนาด 2.4 ตารางกิโลเมตร

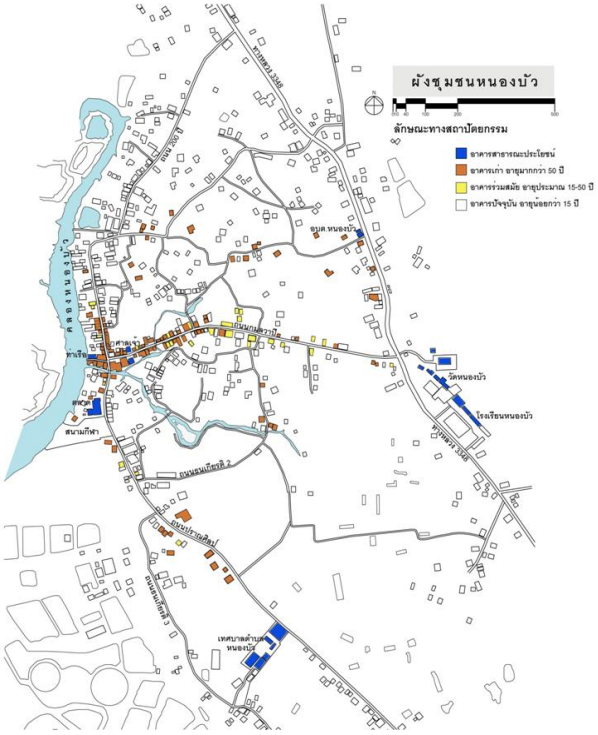

ภาพที่ 1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษาในงานวิจัย

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การรวบรวมเอกสาร และหลักฐานเพื่อเปรียบเทียบ ความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ อาทิ เอกสารหลักฐานทางวัตถุ สิ่งพิมพ์ ภาพถ่ายเก่า ภาพถ่ายทางอากาศ การสังเกตุและบันทึก การสัมภาษณ์ในรูปแบบกลุ่มจากประสบการณ์บอกเล่าประวัติศาสตร์ (Oral Historiography) เพื่อระบุความแตกต่างและความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่และภูมิทัศน์วัฒนธรรมในช่วงสี่ทศวรรษ โดยเทียบกับงานวิจัยของปูรณ์ และคณะ (2555) ที่ทำการศึกษาองค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางด้านชุมชนและเมือง ซึ่งยังขาดประเด็นเรื่องการใช้ที่ดินและลักษณะของบริบทแวดล้อม

ขั้นที่ 2 การสำรวจ รังวัด และบันทึกสภาพทางกายภาพ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม จากองค์ประกอบที่ระบุได้ในขั้นที่ 1 เพื่อประกอบสร้างการอธิบายองค์ประกอบด้านกายภาพชุมชน

ขั้นที่ 3 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อทดสอบองค์ประกอบของภูมิทัศน์วัฒนธรรม ผ่านการให้ความห็นและมีส่วนร่วมจาก คนในพื้นที่ ผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานท้องถิ่น (ภาพที่ 2) ในการเติมเต็มการกำหนดคุณค่าขององค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ไม่ชัดเจนในงานวิจัยก่อนหน้าของปูรณ์ และคณะ (2555)

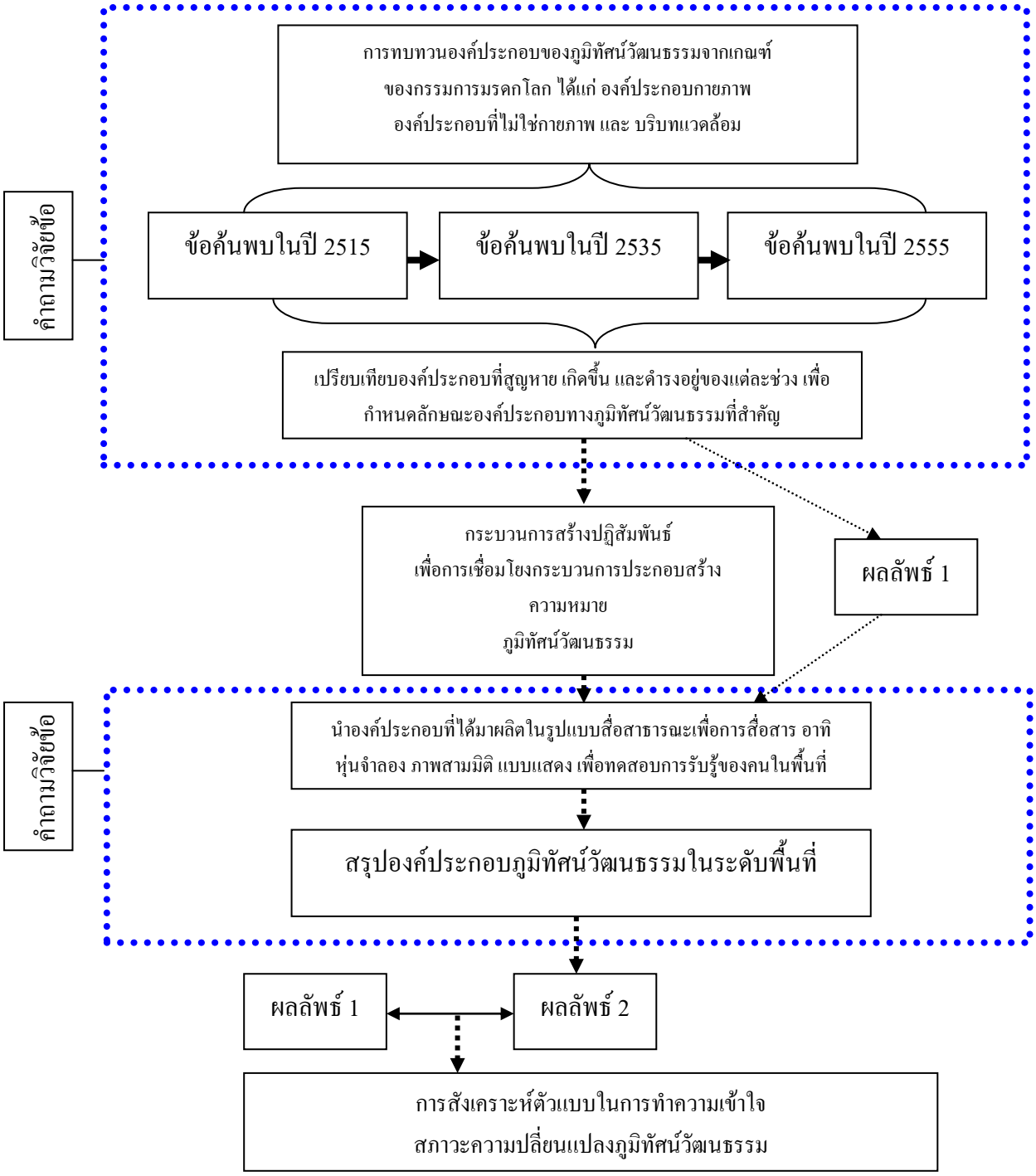

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย (Research Framework)

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าสถิติการวัดพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นกายภาพ โดยใช้ค่าร้อยละที่ได้จากแบบสำรวจภาคสนาม ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางสถิติของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ผลการสำรวจองค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมเฉพาะในส่วนองค์ประกอบทางกายภาพ โดยเน้นการศึกษาถึงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินพบว่า ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2510-2523 ชุมชนหนองบัวมีการใช้ที่ดินประเภทพื้นที่ว่างมากที่สุด หรือเป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการใช้สอยแต่มีการจับจองพื้นที่ในลักษณะของการครอบครองที่ดินส่วนบุคคลเพื่อใช้ทำกิน และมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างมากในระหว่างปี พ.ศ. 2545-2556 ซึ่งสอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ปลูกสร้าง พื้นที่นาและพื้นที่ถนน ในขณะที่พื้นที่สวน พื้นที่ไร่และพื้นที่บ่อน้ำกลับมาแนวโน้มที่ลดลงในช่วงเวลาเดียวกันดังกล่าว

ช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดิน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงเวลาได้แก่ ช่วงที่หนึ่ง (ระหว่างปี พ.ศ. 2510-2523) พบว่าพื้นที่ปลูกสร้าง พื้นที่นา ไร่ สวนมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่พื้นที่ถนน บ่อน้ำ พื้นที่ว่างมีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงไม่มากนัก ช่วงที่สอง (ระหว่างปี พ.ศ. 2523-2545) พบว่าพื้นที่ปลูกสร้าง พื้นที่สวนมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่พื้นที่ไร่ ถนน บ่อน้ำ พื้นที่ว่างมีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ช่วงที่สาม (ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2556) พบว่าพื้นที่ปลูกสร้างมีการเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในขณะที่พื้นที่นา ไร่ สวนและพื้นที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด

ตารางที่ 1 ผลการสำรวจองค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางกายภาพ ระหว่างปี พ.ศ. 2510-2556

องค์ประกอบทางกายภาพ	ปี พ.ศ.				
ประเภทการใช้พื้นที่	2510	2523	2533	2545	2556
สิ่งปลูกสร้าง	21,989.15	24,510.14	26,179.46	29,604.05	42,372.61
นา	92,312.44	624,575.70	21,986.09	13,247.60	16,939.49
ไร่	37,430.38	51,949.15	21,029.96	22,388.06	16,730.50
สวน	34,556.52	60,366.65	9,045,477.00	143,344.37	126,244.60
ถนน	6,655.65	6,632.29	7,802.86	8,550.25	8,683.66
บ่อน้ำ	1,234.61	1,064.62	12,675.55	11,844.54	11,405.13
พื้นที่ว่าง	73,423.00	68,481.00	75,703.98	70,385.40	46,318.97
รวม	267,601.8	837,579.55	9,210,854.90	299,364.27	268,694.96

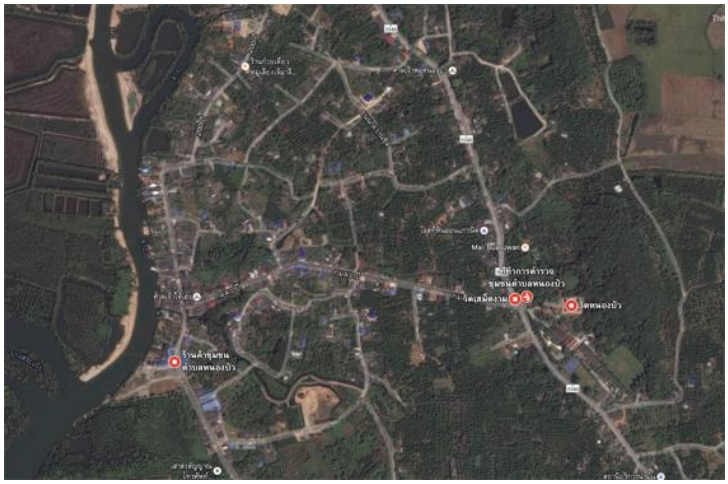

ภาพที่ 3 ภาพถ่ายทางอากาศชุมชนหนองบัว จังหวัดจันทบุรี

5.2 ผลการวิเคราะห์ค่าระดับความเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางกายภาพ โดยศึกษาจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินพบว่า พื้นที่ปลูกสร้างมีค่าระดับการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มการเติบโตอย่างมากในระหว่าง ปี พ.ศ. 2545-2556 พื้นที่นา ไร่มีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับกับพื้นที่ว่าง ในขณะที่พื้นที่สวนมีการเพิ่มขึ้นอย่างมากโดยมีการขยายตัวอย่างเห็นได้ชัดที่สุด แม้จะมีการปรับตัวลงเล็กน้อยในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งทำให้พื้นที่สวนกลายเป็นพื้นที่ที่มีสัดส่วนของการใช้ที่ดินมากที่สุดในพื้นที่ชุมชนหนองบัว

นอกจากนั้นยังพบว่า การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อสาธารณูปโภคและสาธารณูปการมีการเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ได้แก่ พื้นที่ถนน บ่อน้ำ อย่างไรก็ตามสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางกายภาพชี้ให้เห็นถึง แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินในลักษณะของพื้นที่ปลูกสร้างอาคารและพื้นที่สวน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าระดับความเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางกายภาพ

องค์ประกอบทางกายภาพ	ปี พ.ศ.				
ประเภทการใช้พื้นที่	2510	2523	2533	2545	2556
สิ่งปลูกสร้าง	8.22	8.89	10.23	9.89	15.77
นา	34.5	22.68	8.59	4.42	6.32
ไร่	14	18.85	8.22	7.5	6.22
สวน	12.9	21.95	35.37	47.88	46.98
ถนน	2.49	2.4	3.05	2.85	3.23
บ่อน้ำ	0.46	0.38	4.95	3.95	4.24
พื้นที่ว่าง	27.43	24.85	29.59	23.51	17.24
รวม	100	100	100	100	100

6. อภิปรายผล

จากการสำรวจองค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมเฉพาะในส่วนองค์ประกอบทางกายภาพ โดยเน้นการศึกษาถึงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินชี้ให้เห็นถึง แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินในลักษณะของพื้นที่ปลูกสร้างเพื่อการอยู่อาศัยในลักกษณะของบ้านพักอาศัย และพื้นที่สวนเพื่อทำกินโดยเน้นการปลูกพืชไร่บนแปลงพื้นที่ขนาดใหญ่เพื่อเป็นวัตถุดิบให้กับโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงเช่นการทำไร่อ้อย เป็นต้น ในขณะที่พื้นที่ถนน บ่อน้ำกลับมีการเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ซึ่งคาดว่าไม่สามารถรองรับพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกขนาดใหญ่ได้อย่างสมดุลกัน และอาจนำมาซึ่งปัญหาทางด้านการเพาะปลูก และระบบการขนส่งสินค้าเพื่อการเกษตรในภายหลัง

7. ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องอัตลักษณ์และความเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่มีความหลากหลายทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษา ชุมชนหนองบัว จังหวัดจันทบุรี ยังอยู่ในระหว่างการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 ซึ่งต้องดำเนินการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อทดสอบองค์ประกอบของภูมิทัศน์วัฒนธรรม ผ่านการให้ความห็นและมีส่วนร่วมจาก

คนในพื้นที่ ผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อนำผลที่ได้จากการระดมความคิดเห็นมาใช้วิเคราะห์ร่วมกับผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางกายภาพ เพื่ออธิบายกลไกการประกอบสร้างความหมายของคุณค่าทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากคนในพื้นที่ และผู้เชี่ยวชาญภายใต้บริบทของการพัฒนา

อย่างไรก็ตาม การนำเสนอผลของการวิจัยในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยทั้งหมด ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2559 ดังนั้นผลของการวิจัยในครั้งนี้อาจช่วยชี้ให้เห็นถึง แนวโน้มการขยายตัวของพื้นที่ชุมชนหนองบัว จังหวัดจันทบุรี ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างปี พ.ศ.2510-2556 ในลักษณะของข้อมูลเชิงปริมาณ และจำเป็นต้องทำการศึกษาเพิ่มเติมโดยเฉพาะในประเด็นเรื่ององค์ประกอบที่ไม่ใช่กายภาพ (Non-physical element) และประเด็นเรื่องลักษณะของบริบทแวดล้อม (Setting) ในเชิงบูรณาการ (Integrity) ซึ่งจะช่วยขยายความของนิยามที่ว่าด้วยภูมิทัศน์วัฒนธรรมได้อย่างครบถ้วนต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2541). **วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.

ปูรณ์ ขวัญสุวรรณ และคณะ. (2555). **การจัดทำมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมประเภทชุมชนเก่า ระยะที่ 1.** กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2544). **พัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรมไทย,** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินท์ติ้ง.

อรศิริ ปาณินท์ และคณะ. (2547). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรมการอยู่อาศัยที่ยั่งยืนของคนไทย.** นครปฐม: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

The Fine Arts Department. (1997). **Proceedings of the international conference on conservation and revitalization of vernacular architecture and icomos ciav meeting 1997,** 13-18 May, 1997 Royal river hotel Bangkok, Thailand

Money. D. C. (1973). **Introduction to Human Geography.** 6th edition. London: University Tutorial Press Ltd.

Pickard, Robert D. (1996). **Conservation in the built environment.** Essex : Addison Wesley Longman

UNESCO. (2002). **World Heritage : Archaeological Sites and Urban Centres UNESCO world heritage.** Paris : UNESCO

การศึกษางานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

THE STUDY OF THE MURAL PAINTINGS AT WAT ARUNRACHAWARARAM (TEMPLE OF DAWN) IN BANGKOK

สกนธ์ ภู่งามดี

อาจารย์ประจำสาขาวิชาดิจิทัลอาร์ต คณะดิจิทัลมีเดีย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: sakon.ph@spu.ac.th, sakon60@yahoo.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาภูมิหลัง ที่มาของแนวความคิด และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร (2) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการสื่อสารที่แฝงในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร และ (3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร มาใช้กับการออกแบบงานนิเทศศิลป์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผลงานจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ วัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ซึ่งยังปรากฏอยู่จนถึงปี พ.ศ. 2556 รวมทั้งสิ้น 31 ภาพ วิธีการวิจัย คือ (1) การวิจัยสนาม (field research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) และ (2) การศึกษาวิจัยที่มีการบันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น (unobtrusive research) ผลการวิจัย มีดังนี้ (1) ผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร มีที่มาของแนวความคิดจากเรื่องราวทางพุทธศาสนา 2 ส่วนได้แก่ พุทธประวัติ และทศชาติชาดก นอกจากนี้ผลงานส่วนใหญ่ ใช้กลุ่มสีตัดกันมากกว่ากลุ่มสีกลมกลืนกัน ใช้วิธีการระบายสีหลัก 6 วิธีที่เหมือนกัน ใช้เทคนิคพิเศษประกอบการระบายสี และจัดโครงสร้างภายในภาพโดยกำหนดให้กลุ่มตัวละครหลักเชื่อมโยงกันคล้ายรูปสี่เหลี่ยมมากที่สุด กลุ่มสถาปัตยกรรมเชื่อมโยงกันคล้ายรูปสามเหลี่ยมมากที่สุด และกลุ่มทิวทัศน์เชื่อมโยงต่อกันคล้ายเส้นตรงมากที่สุด (2) งานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร จัดว่ามีลักษณะการสื่อสารแบบทางเดียว (one way communication) เพื่อให้ความรู้ด้านพุทธประวัติและตัวอย่างการฝ่าฟันอุปสรรคสู่การบรรลุเป้าหมายของชีวิตแก่ผู้ชมผลงาน รวมทั้งให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมผลงานจากการติดตามเหตุการณ์ของตัวละครภายในภาพและจากความสวยงามของภาพ และ (3) การประยุกต์ใช้กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม ควรเน้นการใช้ภาพเป็นองค์ประกอบหลัก ใช้หลักความสมดุลแบบอสมมาตร ใช้สีสื่อสารบรรยากาศ และใช้เทคนิคการปิดทองคำเปลว ประกอบการออกแบบสื่อนิเทศศิลป์

คำสำคัญ : จิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม การสื่อสารในงานจิตรกรรมฝาผนัง การออกแบบสื่อนิเทศศิลป์

ABSTRACT

This research was conducted with three objectives, (1) to study the background of mural paintings creation at Wat Arunrachawararam (Temple of Dawn) in Bangkok; (2) to analyze the communication components appeared in the targeted paintings; and (3) to study the creative design methods applied from the mural paintings process for media design in visual communication art field. Samples were 31 mural paintings in the main chapel of Wat Arunrachawararam (Temple of Dawn) in Bangkok. The methodology used for data collection included in-depth interview and documentary reviews.. The results were as the followings: (1) most paintings creations were made by human for a long time which had been inspired by history of Buddhism and Ten-Lives-of the Buddha Jataka, while the creative methods were focused on using more contrast than harmonious colors, painting with the common six major techniques, adding special technique as an accessory to the major painting techniques, and composing key pictorial components in geometric joined structure, namely; actor-components in a squared structure, architectural components in a triangular structure and scenery components in a straight lined structure, (2) the paintings were created to contact with the viewers in form of "one way communication approach", with an objective to convey knowledge of history of Buddhism and Ten-Lives-of the Buddha Jataka, as well as to offer an amusement towards stories and artistic beauty appeared in the paintings, and (3) the creative techniques that should be applied for a job of visual communication media design were the techniques of picture choosing as a major pictorial part, asymmetrical balancing, color selecting for sphere creation, and gold foil highlighting.

KEYWORDS: Mural paintings, Wat Arunrachawararam (Temple of Dawn), communication in mural painting, visual communication media design .

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญควบคู่กับสังคมมนุษย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สถาบันดังกล่าวมีความสำคัญสำหรับมนุษย์ทั้งโดยส่วนบุคคลและส่วนรวม กล่าวคือ ในส่วนบุคคลนั้นจะช่วยให้บุคคลมีจิตใจสงบเยือกเย็น มีความเข้มแข็งอดทนพร้อมที่จะต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิต และมีกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป อีกทั้งสามารถนำพาชีวิตของตนไปสู่จุดหมายปลายทางได้ นอกจากนี้ ศาสนายังช่วยทำให้คนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตและบุคลิกดี ช่วยส่งเสริมทางด้านสติปัญญาความเฉลียวฉลาด ความรอบรู้ของบุคคลในเรื่องชีวิต และการแก้ปัญหาชีวิต ช่วยควบคุมความประพฤติของบุคคลไม่ให้ทำชั่วแม้อยู่ในที่ลับตาคน ทั้งช่วยยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้สูงขึ้น (จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, 2540 : 45)

ศาสนาหลักสำหรับประเทศไทยศาสนาหนึ่ง คือ พระพุทธศาสนา องค์ประกอบสำคัญของพระพุทธศาสนาซึ่งมีความสัมพันธ์กับสังคมไทยมาโดยตลอดได้แก่วัดและพระสงฆ์ ปัจจุบันมีวัดที่กระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทยทั้งหมด 35,271 วัด มีพระสงฆ์และสามเณรทั้งหมด 328,244 รูป (กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550) ทั้งนี้ วัดอรุณราชวราราม ราชวรวิหาร เป็นวัดหนึ่งที่นอกเหนือจากจะ

เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติแล้ว ยังเป็นศาสนสถานที่พุทธศาสนิกชนในไทยและต่างประเทศให้ความเคารพนับถือมาช้านานด้วย

นอกจาก "พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม" แล้ว ยังมีศาสนวัตถุภายในวัดอรุณราชวรารามโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธรูปอันทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และทางศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังมีจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถของวัดดังกล่าวที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ที่ยังคงปรากฏอยู่จนถึงปี พ.ศ. 2555 อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน พบว่า นักวิชาการและนักวิจัยส่วนใหญ่มักศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะของ "พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม" และเกี่ยวกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของไทย ซึ่งยังไม่พบว่ามีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการสื่อสารที่แฝงในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษากระบวนการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาวิจัยที่ได้นั้น นอกจากจะเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของงานจิตรกรรมฝาผนังดังกล่าวแล้ว ผลการศึกษาที่ได้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดทำบทเรียนเพื่อใช้ในการเรียนการสอนวิชาทางนิเทศศิลป์ที่สอดรับกับกระแสการประสานแนวคิดระหว่างความเป็น "ไทยประเพณี" กับแนวทางการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาภูมิหลัง ที่มาของแนวความคิด และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

(2) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการสื่อสารที่แฝงในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

(3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร มาใช้กับการออกแบบงานนิเทศศิลป์

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษางานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยตามวิธีการของการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังแผนภาพต่อไปนี้

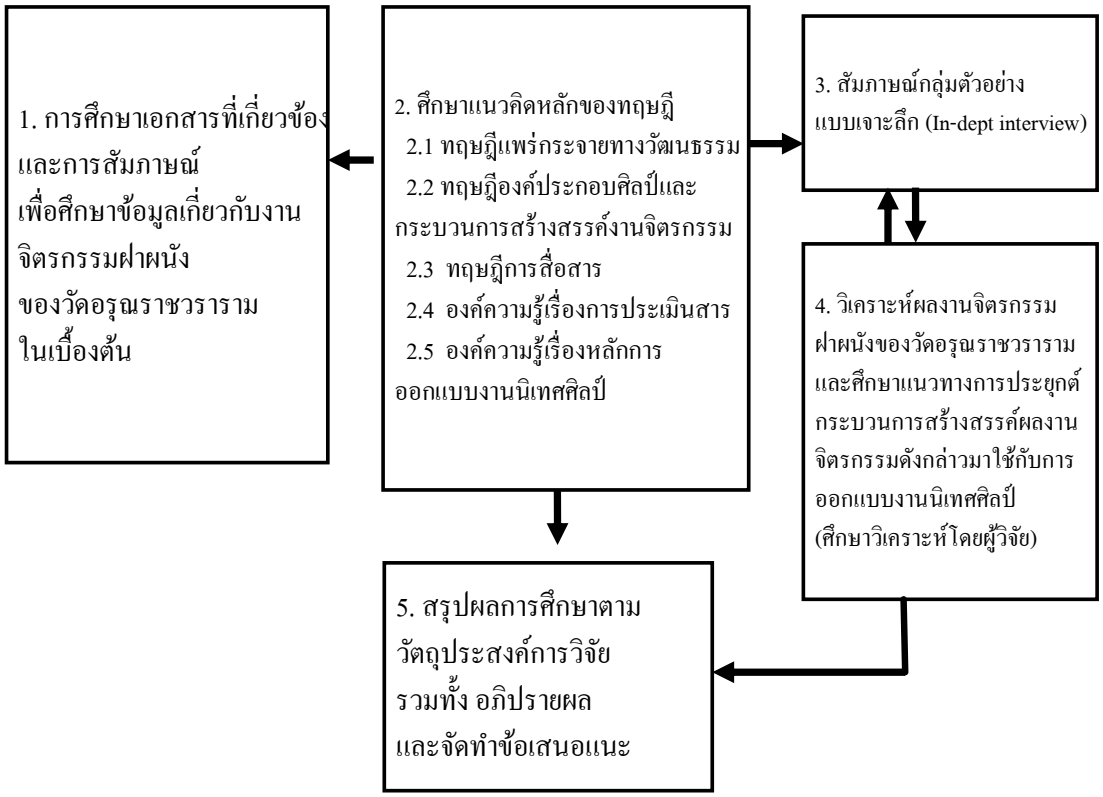

4. วิธีการดำเนินวิจัย

4.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผลงานจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ วัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ที่ยังคงปรากฏอยู่จนถึงปี พ.ศ. 2556 รวม 31 ภาพ ประกอบด้วยภาพงานจิตรกรรมฝาผนังในตำแหน่งพื้นที่อุโบสถ 5 ส่วน คือ (1) ตำแหน่งระหว่างหน้าต่าง 12 ภาพ (2) บริเวณด้านหน้าของพระประธาน 5 ภาพ (3) บริเวณด้านขวาของพระประธาน 4 ภาพ (4) บริเวณด้านซ้ายของพระประธาน 6 ภาพ และ (5) บริเวณด้านหลังของพระประธาน 4 ภาพ

4.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในระยะเวลา 12 เดือน ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2556 ถึงเดือนเมษายน 2557

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประกอบด้วย (1) แนวคำถามปลายเปิด (Open – ended questions) ที่ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant interview) และ (2) หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม จังหวัดกรุงเทพมหานครของหน่วยงานต่างๆ

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ประกอบด้วย (1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้แนวคำถามปลายเปิด (Open – ended questions) ที่ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant interview) และ (2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)) โดยศึกษาจากหนังสือและเอกสารที่

เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม จังหวัดกรุงเทพมหานครของหน่วยงานต่างๆ

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อประมวล สรุป และวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะการอธิบายความเชิงพรรณนา

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ภูมิหลัง ที่มาของแนวความคิด และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

(1) ที่มาของแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถ วัดอรุณราชวราราม มาจากเรื่องราวทางพุทธศาสนา แบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก คือ เรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติในภาพจิตรกรรมบริเวณตั้งแต่ผนังด้านบนจนถึงขอบบนของหน้าต่าง และเรื่องราวเกี่ยวกับทศชาติชาดกในภาพจิตรกรรมบริเวณช่องหน้าต่าง

(2) กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังส่วนใหญ่ ของวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร จะใช้กลุ่มสีตัดกันมากกว่ากลุ่มสีกลมกลืนกัน ใช้วิธีการระบายสีหลัก 6 วิธีที่เหมือนกัน ใช้เทคนิคพิเศษประกอบการระบายสีโดยติดทองคำเปลวบริเวณตัวละครที่ไม่ใช่ชนชั้นสามัญ เช่น เทวดา กษัตริย์ และจัดโครงสร้างภายในภาพโดยกำหนดให้กลุ่มตัวละครหลักเชื่อมโยงกันคล้ายรูปสี่เหลี่ยมมากที่สุด กลุ่มสถาปัตยกรรมเชื่อมโยงกันคล้ายรูปสามเหลี่ยมมากที่สุด และกลุ่มทิวทัศน์เชื่อมโยงต่อกันคล้ายเส้นตรงมากที่สุด

5.2 ลักษณะการสื่อสารที่แฝงในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

(1) เนื้อหาของสาร (Content) พบว่า "สาร" (Message) สำคัญที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานต้องการสื่อไปยังผู้ชมหรือผู้พบเห็นผลงานจิตรกรรมเหล่านั้น คือ เรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และทศชาติชาดก

(2) ลักษณะของสาร (Message code) องค์ประกอบสำคัญที่ถูกนำมาใช้ในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และทศชาติชาดกคือ ภาพตัวละครที่แสดงท่าทางต่างๆ และภาพทิวทัศน์โดยรอบ ซึ่งจัดว่าเป็น "รหัสของสารที่ไม่ใช้คำ (Non-verbal message codes)" ตามแนวคิดในงานนิเทศศิลป์

(3) ลักษณะของกระบวนการสื่อสาร (Communication process) พบว่า การนำเสนอผลงานจิตรกรรมฝาผนังดังกล่าว มีลักษณะการสื่อสารแบบ "การสื่อสารแบบทางเดียว (One way communication)" โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) ผู้ส่งสาร (Sender) ซึ่งหมายถึงผู้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม 2) "สาร" (Message) ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และทศชาติชาดก และ 3) ผู้รับสาร (Receiver) อันหมายถึง ผู้ชมหรือผู้พบเห็นผลงานจิตรกรรมเหล่านั้น

5.3 แนวทางการประยุกต์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร มาใช้กับการออกแบบงานนิเทศศิลป์

(1) การประยุกต์ใช้ "รหัสของสารที่ไม่ใช้คำ" (Non-verbal message codes) จากผลงานจิตรกรรมฝาผนัง ไปใช้ออกแบบผลงานสื่อทางนิเทศศิลป์ให้มากขึ้น โดยใช้ "ภาพ" เป็นองค์ประกอบหลักในการออกแบบสื่อ

มากกว่าใช้ตัวอักษรจำนวนมาก เพื่อดึงดูดความสนใจกลุ่มเป้าหมายและส่ง "สาร" (Message) สู่กลุ่มเป้าหมายได้ในเวลาอันรวดเร็วกว่าการใช้ตัวอักษรจำนวนมาก

(2) การประยุกต์ใช้กระบวนการสร้างสรรค์จากผลงานจิตรกรรมฝาผนัง ไปใช้ออกแบบผลงานสื่อทางนิเทศศิลป์ ดังนี้

(2.1) การใช้ "หลักการสร้างความสมดุลแบบอสมมาตร" (Asymmetrical Balance) เป็นแนวทางหลักในการออกแบบผลงานส่วนใหญ่ เพื่อสร้างความน่าสนใจของสื่อทางนิเทศศิลป์ให้มากขึ้น

(2.2) การใช้ "สี" ซึ่งเน้นทั้งกลุ่มสีตัดกันและกลุ่มสีกลมกลืนกันเพื่อสื่อสารบรรยากาศต่างๆ ของภาพในสื่อทางนิเทศศิลป์ โดยสามารถเลือกกลุ่มสีตัดกันเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความสดใส ความทันสมัย ความท้าทาย หรือความแปลกใหม่ ส่วนกลุ่มสีกลมกลืนกัน สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความนุ่มนวล ความอ่อนโยน การผ่อนคลาย ความสงบ หรือความสุภาพเรียบร้อยได้

(2.3) การใช้ "เทคนิคพิเศษประกอบการระบายสี" โดยการประยุกต์ใช้ "การปิดทองคำเปลว" ประกอบการออกแบบสื่อทางนิเทศศิลป์ โดยอาจนำการปิดทองคำเปลวแบบเดียวกับงานจิตรกรรมไทย และการใช้สีทองจากระบบการพิมพ์สมัยใหม่ไปใช้ในบางส่วนของผลงานการออกแบบอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างผลงานการออกแบบที่ผสมผสานรูปแบบศิลปะไทยประยุกต์ให้เกิดความโดดเด่นที่ลงตัว

(3) การประยุกต์ใช้เรื่องราวทางขนบธรรมเนียมประเพณีไทยจากผลงานจิตรกรรมฝาผนังไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบสื่อทางนิเทศศิลป์ เพื่อเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ของประเทศไทยควบคู่กับการนำเสนอสินค้าในโลกสมัยใหม่

6. อภิปรายผล

6.1 ภูมิหลัง ที่มาของแนวความคิด และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยที่พบว่า การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังเริ่มขึ้นตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์และเผยแพร่ไปในทุกวัฒนธรรมและทุกประเทศในโลกจนปัจจุบันนี้ ในประเทศไทยก็เช่นกัน ได้รับการเผยแพร่และสร้างสรรค์งานจิตรกรรมฝาผนังมาตั้งแต่ยุคโบราณ นั้น สอดคล้องกับแนวคิดในทฤษฎีแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (นิยพรรณ วรรณศิริ. 2540 : 94) ที่กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมแพร่กระจายจากจุดกำเนิดซึ่งเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมแล้วแพร่กระจายเป็นรูปวงกลมไปทั่วโลก

6.2 ลักษณะการสื่อสารที่แฝงในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

(1) ผลการวิจัยที่พบว่า ผู้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร มุ่งสื่อสารเพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมผลงาน โดยเป็นความบันเทิงที่ผู้ชมผลงานได้จากการติดตามเหตุการณ์ที่แสดงความรู้สึกของตัวละครภายในภาพ และความบันเทิงจากความสวยงามของภาพนั้น สอดคล้องกับทรรศนะของ น. ณ ปากน้ำ (ชะลูด นิ่มเสมอ. 2534 : 40) ที่ให้คำจำกัดความของคำว่า "ศิลปะ" ที่ระบุไว้ว่า ศิลปะ คือ สิ่งที่มีความงามร่วมกันของสังคม โดยมีหน้าที่รับใช้มนุษยชาติเพื่อประโยชน์หลายด้าน เช่น ประโยชน์ทางความงาม ประโยชน์ในการนำเสนอคติหรือความรู้สึกที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับชีวิตและการคำนึงถึงเพื่อนมนุษย์ เป็นต้น

(2) ผลการวิจัยที่พบว่า ลักษณะของกระบวนการสื่อสาร (Communication process) ที่ปรากฏในผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร มีลักษณะการสื่อสารแบบ "การสื่อสารแบบทางเดียว (One way communication)" โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) ผู้ส่งสาร (Sender) ซึ่งหมายถึงผู้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม 2) "สาร" (Message) ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และทศชาติชาดก และ 3) ผู้รับสาร (Receiver) อันหมายถึง ผู้ชมหรือผู้พบเห็นผลงานจิตรกรรมเหล่านั้น ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับสาระสำคัญเกี่ยวกับประเภทของการสื่อสารในทฤษฎีการสื่อสาร ซึ่งดวงทอง พิสุทธยางกูร (2557) ได้ระบุว่า การสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) คือ การสื่อสารที่สารถูกส่งจากผู้ส่งไปยังผู้รับในทิศทางเดียว โดยไม่มีการตอบโต้กลับจากฝ่ายผู้รับ

(3) ผลการวิจัยที่พบว่า องค์ประกอบสำคัญที่ถูกนำมาใช้ในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และทศชาติชาดกในงานจิตรกรรมฝาผนังกลุ่มตัวอย่างนั้น คือ ภาพตัวละครที่แสดงท่าทางต่างๆ และภาพทิวทัศน์โดยรอบ และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับองค์ความรู้เรื่องการประเมินสารตามแนวคิดในงานนิเทศศิลป์ จะพบว่า ภาพตัวละครและภาพทิวทัศน์ดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับคำจำกัดความของ "รหัสของสารที่ไม่ใช้คำ (Non-verbal message codes)" ซึ่งหมายถึง สารที่ไม่ใช่คำหรือกลุ่มคำทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน แต่หมายถึงสารที่เป็นเครื่องหมาย รูปภาพ การกระทำ หรือการแสดงท่าทาง รวมทั้งวัตถุต่างๆ ที่นำมาแสดงให้เห็นเพื่อสื่อความหมายของสารตามแนวคิดในงานนิเทศศิลป์

(4.) ผลการวิจัยที่พบว่า วัตถุประสงค์ของการสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และทศชาติชาดกในงานจิตรกรรมฝาผนังกลุ่มตัวอย่างนั้น คือ การสื่อสารเพื่อให้ความรู้และเพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมผลงาน ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับประเภทของสาร 2 ใน 5 ประเภทตามที่ระบุไว้ในองค์ความรู้เรื่องการประเมินสารซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภท (ประกอบด้วย สารซึ่งทำหน้าที่ให้ข่าว ให้ความรู้ ให้ความคิดเห็น ให้ความบันเทิง และโฆษณาแจ้งความ) โดยวัตถุประสงค์ของการสื่อสารเรื่องราวในงานจิตรกรรมฝาผนังกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวนั้น สอดคล้องกับประเภทของสารที่มุ่งให้ความรู้ และให้ความบันเทิง ตามองค์ความรู้เรื่องการประเมินสาร

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) หน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม และพระพุทธศาสนา ควรนำผลการศึกษาวิจัยฉบับนี้ ไปเป็นแนวทางในการดำเนินโครงการศึกษาประวัติความเป็นมาและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในวัดอื่นๆ ของประเทศไทยที่นอกเหนือจากวัดอรุณราชวราราม ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างฐานข้อมูลเชิงวิชาการเกี่ยวกับผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดไทยซึ่งทำให้ประชาชนในวัยต่างๆ สามารถศึกษาและทำความข้าใจกับผลงานศิลปะดังกล่าวให้ลึกซึ้งมากขึ้น และนำไปสู่การรับรู้ถึงคุณค่าของผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดไทย เชื่อมโยงไปสู่การหวงแหน และร่วมอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม และพระพุทธศาสนาซึ่งจิตรกรหรือผู้สร้างสรรค์ผลงานได้นำเสนอแฝงไว้ในผลงานจิตรกรรมดังกล่าวได้เช่นกัน

(2) นักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกที่ศึกษาด้านศิลปะ วัฒนธรรม และพระพุทธศาสนา ควรนำผลการศึกษาวิจัยฉบับนี้ ไปเป็นแนวทางในการกำหนดหัวข้อและจัดทำวิทยานิพนธ์ โดยประยุกต์ใช้

แนวทางการศึกษาวิเคราะห์ในงานวิจัยฉบับนี้แยกตามประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสาขาที่เรียน เช่น การประยุกต์ใช้เฉพาะแนวทางการศึกษาประวัติความเป็นมาของผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดไทยสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ด้านพระพุทธศาสนา การประยุกต์ใช้เฉพาะแนวทางการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดไทยสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ด้านศิลปะ การประยุกต์ใช้เฉพาะแนวทางการศึกษาเรื่องราวที่ปรากฏในผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดไทยสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรร่วมกันเป็นผู้สนับสนุนทุนวิจัยสำหรับการศึกษาวิจัยประวัติความเป็นมาและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดอื่นๆ ของประเทศไทยที่นอกเหนือจากวัดอรุณราชวราราม โดยแบ่งขอบเขตการศึกษาเป็นรายภูมิภาคเพื่อให้ผลการศึกษาวิจัยสามารถสะท้อนบริบทและอัตลักษณ์ของงานจิตรกรรมภายในวัดของแต่ละภูมิภาคได้อย่างชัดเจน และเอื้อประโยชน์ให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาความหลากหลายทางศิลปะและวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคได้อย่างชัดเจน

(2) หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีภารกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ควรร่วมกันเป็นผู้นำในการศึกษาวิจัย “แนวทางการอนุรักษ์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดทั่วประเทศ” ทั้งนี้ เนื่องจาก ผลงานจิตรกรรมฝาผนัง เป็นมรดกของชาติและเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทหนึ่งด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ ทุกภาคส่วนควรร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์มรดกของชาติดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านศิลปวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

(3) สถาบันการศึกษา ควรกำหนดพันธกิจส่วนหนึ่งของบุคลากรในหน่วยงาน ให้ดำเนินโครงการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ การส่งเสริม หรือการอนุรักษ์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในสถานที่ต่างๆ ไม่เฉพาะภายในวัดเท่านั้น เพื่อเป็นการสร้างฐานข้อมูลด้านศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย การแสดงการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย ซึ่งสะท้อนออกมาจากผลงานจิตรกรรมฝาผนังในยุคนั้นๆ

เอกการอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. 2525. **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

กรมศิลปากร. 2521. **ประวัติของวัดอรุณราชวราราม.** กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2550. **วัดในประเทศไทย.** วันที่สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2556 จาก www.onab.go.th.

โกสุม สายใจ. 2537. **การออกแบบนิเทศศิลป์ 3**. กรุงเทพฯ. คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

จิรวัฒน์ พิระสันต์. 2540. **คุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังไทย ตามการรับรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ชลูด นิ่มเสมอ. 2534. **องค์ประกอบของศิลปะ.** กรุงเทพฯ. ไทยวัฒนาพาณิช.

ดวงทอง พิสุทธยางกูร. **ประเภทของการสื่อสาร.** วันที่สืบค้น 6 เมษายน 2557 จาก http://www.med.cmu.ac.th/secret/meded/MEDE2/Chapter2%20MEDE2.pdf

นิยพรรณ วรรณศิริ. 2540. **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เนื้ออ่อน ขรัวทองเขียว. 2552. **การศึกษาจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดกลางวรวิหารจังหวัดสมุทรปราการ**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต วารสารวิจัย มสด. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2552

พระพงศักดิ์ อภิชุชโว. 2549. **การศึกษาบทบาทสื่อจิตรกรรมฝาผนังในการเผยแผ่พุทธธรรมในพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณี พระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.** พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ธรรมนิเทศ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตสถาน. 2541. **พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ (อังกฤษ-ไทย) ฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ.2541**. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

สกนธ์ ภู่งามดี. 2548. **การประเมินสารในงานนิเทศศาสตร์**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิต ของบ่าววี อาร์สยาม

ANALYSIS OF HUMAN SOCIAL BEHAVIOR DEPICTED IN THE FOLK SONGS OF BAO WEE R.SIAM

ภานุวัฒน์ วรจินต์
นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
E-mail panuwat_tle@hotmail.com
คมสันต์ วงค์วรรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาจารย์ประจำภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
E-mail : komson.w@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิตของบ่าววี อาร์สยาม โดยถอดเนื้อเพลงจากซีดีเพลงจำนวน 7 อัลบั้ม รวมทั้งหมด 73 เพลง เลือกวิเคราะห์ 4 เพลง ได้แก่ เพลงระยะสุดท้ายไม่มีจริง เพลงบ่าววีเวียนครก เพลงเมื่อไหร่จะได้เป็นแฟน และเพลงขอนไม้กับเรือ ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ทั้ง 4 ลักษณะคือ 1)พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ที่เป็นผลจากการแสดงออกของสัญชาตญาณ พบว่าการรับรู้ทางสังคมแล้วตีความหมายสิ่งนั้นเป็นสาเหตุทำให้เกิดพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ 2)พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ซึ่งวัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวกำหนด พบว่าหากเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมที่กำหนดแบบแผนการแสดงออกของมนุษย์ ย่อมทำให้เข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม 3)พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์อันเป็นผลระหว่างความขัดแย้งของพลังทางด้านชีวภาพกับพลังทางด้านวัฒนธรรม พบว่าพฤติกรรมทางสังคมที่แสดงออกต้องคำนึงถึงความเหมาะสม เป็นพลังทางวัฒนธรรมของสังคมที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำและ 4)พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ที่เป็นผลของการส่งเสริมสนับสนุนของปัจจัยด้านชีวภาพและปัจจัยด้านพลังทางสังคม พบว่าพฤติกรรมทางสังคมที่แสดงออกคือความต้องการความมั่นคง ความปลอดภัยในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม

คำสำคัญ: พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ บทเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิต

ABSTRACT

The purpose of this research is to analyze human social behavior as it is presented in the lyrics of the country singer Baowee R. Siam singer. Lyrics from 73 songs on seven albums were analyzed. The research particularly focuses on the following four songs: Raya Sutthai Maimi Ching, Baowee Wian Khok , Muea Rai Cha Dai Pen Fan and Khon Mai Kap Ruea. This research and related documents found that there are four determinants of human social behavior: 1) Human social behavior can be an expression of instinct, but social perception also a major determinant of social behavior in humans. 2) Human social behavior can be determined by culture and society; understanding the social and cultural patterns of human expression enables understanding of human behavior in society. 3) Human social behavior is a result of conflict between powerful biological forces and culture; appropriate social behavior results from cultural power that dictates norms of action to humans. 4) Human social behavior seeks to satisfy both biological needs and the need for social power; social behavior expresses a need for security and safety in an individual's interactions with others in society.

KEYWORDS: human social behavior, music for life songs

บทนำ

พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมีผลเกี่ยวข้องกับสังคมที่มนุษย์อาศัยอยู่ทั้งสังคมด้านชีวภาพและสังคมทางกายภาพ ในขณะเดียวกันสังคมที่มนุษย์อาศัยอยู่ก็ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของมนุษย์เช่นเดียวกัน ดังนั้นสภาพสังคมที่แตกต่างกันย่อมมีผลทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปด้วย (ศิรินภา จามรมาน และปนัดดา ชำนาญสุข, 2542)นักจิตวิทยาสังคมมีทรรศนะว่า "มนุษย์เป็นสัตว์สังคม" มนุษย์จึงไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่จะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นหมู่ และการที่บุคคลอยู่ร่วมกันก็ย่อมมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นพฤติกรรมหรือการกระทำที่มีต่อกันนี้จัดเป็นพฤติกรรมทางสังคมทั้งสิ้น (สมร ทองดี, 2544) น่าสนใจว่าบทเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิตของบ่าววี อาร์สยาม เป็นวรรณกรรมที่บันทึกพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ เช่น ความคิด ความเชื่อ ความต้องการ และค่านิยม เป็นต้น การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์จากดนตรีจึงสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ได้ สอดคล้องกับคมสันต์ วงค์วรรณ์ (2553) สรุปได้ว่า "ดนตรีมีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งในรูปแบบความบันเทิงหรือขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการสร้างอารมณ์ลักษณะต่าง ๆ หรือเผยแพร่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มคนหรือเชื้อชาติ"

ทุกชีวิตในสังคมมนุษย์มีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน มนุษย์มีความแตกต่างกัน การสร้างงานศิลปะดนตรีย่อมแตกต่างกัน ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ สิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ แต่ทุกเพลงเป็นการบันทึกเหตุการณ์ของชีวิตในแง่มุมที่แตกต่างกัน เพลงเพื่อชีวิตเป็นเพลงของทุกคนเพื่อทุกคน (สุกรี เจริญสุข, 2532) การศึกษาเนื้อหาของวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิต ทำให้เห็นพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ เนื่องจากบทเพลงเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนสังคมในยุคสมัยนั้น ดังที่ชรินทร์ อินทะสุวรรณ์ (2554) กล่าวถึงวรรณกรรมว่า

"วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง หากเราต้องการที่จะรู้ว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร มีความเชื่ออย่างไรในช่วงนั้น ๆ สามารถพิจารณาได้จากข้อมูลสำคัญอย่างหนึ่งคือวรรณกรรม" สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการอ้างในมณี เทพาชมพู (2557) กล่าวว่า "เป็นบันทึกความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของมนุษย์ สืบทอดและสร้างความเชื่อมต่อของสังคมเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นภาพชีวิตความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนทรรศนะ ความเชื่อของผู้คนในสังคม" พฤติกรรมทางสังคมเหล่านี้เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือสภาพแวดล้อมกระตุ้นให้เกิดการกระทำ มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความรู้ ความคิด ความต้องการ และวัฒนธรรมของชุมชน ดังที่เดชา ศิริเจริญ (2553) กล่าวถึงอิทธิพลที่ส่งผลให้มนุษย์มีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างกันว่า "การที่คนกระทำในสิ่งต่าง ๆ ย่อมประกอบไปด้วยกรรมวิธีที่หลากหลาย ได้แก่ สัญชาตญาณของความต้องการที่จำเป็นทั้งทางกายและทางใจ ความรู้สึกในจิตใจต่อสิ่งที่ประสพอันได้แก่พึงใจกับไม่พึงใจ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นถึงขั้นที่รุนแรงมากจนเกิดความเปลี่ยนแปลงในร่างกาย ความคิดที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ การรู้จักไตร่ตรองใคร่ครวญหาเหตุผลขึ้นอยู่กับสติปัญญาและการศึกษาอบรม"

ด้วยลักษณะเด่นของบทเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิตของบ่าววี อาร์สยาม ที่มีสำเนียงปักษ์ใต้และถ่ายทอดถึงคนฟังได้อย่างประทับใจ จนทำให้บ่าววี อาร์สยามกลายเป็นศิลปินชาวปักษ์ใต้ที่มีชื่อเสียง ผู้วิจัยจึงสนใจวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิตของบ่าววี อาร์สยาม อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม เลือกวิเคราะห์ 4 เพลง ได้แก่ 1)เพลงระยะสุดท้ายไม่มีจริง เพราะมีเนื้อหาให้กำลังใจและปรับทัศนคติในการต่อสู้กับความเจ็บป่วย ส่งเสริมให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมทางสังคมคือการมองโลกในแง่ดี 2)เพลงบ่าววีเวียนครก เนื่องจากเนื้อเพลงถ่ายทอดมหรสพวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมของคนภาคใต้ การวิเคราะห์เนื้อเพลงนี้จึงทำให้เข้าใจรูปแบบกิจกรรมยามว่างจากการทำงานของคนภาคใต้ เพื่อนำไปสู่การเห็นคุณค่าและอนุรักษ์มหรสพนี้ให้คงอยู่ต่อไป 3)เพลงเมื่อไหร่จะได้เป็นแฟน เนื่องจากแสดงค่านิยมความเหมาะสมด้านความรักระหว่างชายและหญิง พฤติกรรมทางสังคมที่ปรากฏในเนื้อเพลงนี้จึงสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อเป็นที่ยอมรับของสังคมและ 4)เพลงขอนไม้กับเรือ เนื่องจากเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมมากในปี พ.ศ.2550 ดังนั้นการวิเคราะห์เนื้อเพลงนี้จึงทำให้ทราบพฤติกรรมทางสังคมที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความประทับใจ

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

การศึกษาครั้งนี้ คือการวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ทั้ง 4 ลักษณะที่ส่งผลต่อการแสดงออกลักษณะต่างๆ กระบวนการวิจัยดำเนินไปในลักษณะการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามแนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์แบ่งออกเป็น 4 แนว หรือ 4 ทฤษฎี คือ 1) แนวสัญชาตญาณ 2)แนววัฒนธรรม 3)แนวความขัดแย้ง และ4)แนวการปฏิสัมพันธ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิตของบ่าววี อาร์สยาม

วิธีการดำเนินวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (documents) และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description) ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดขอบเขตของการวิจัย ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์บทเพลง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์กับสังคม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัญวิทยา ศึกษาบทเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิตของบ่าววี อาร์สยาม โดยถอดเนื้อเพลงจากซีดีเพลง จำนวน 7 อัลบั้ม รวมทั้งหมด 73 เพลงแต่เลือกวิเคราะห์ 4 เพลง ได้แก่ เพลงระยะสุดท้ายไม่มีจริง เพลงบ่าววีเวียนครก เพลงเมื่อไหร่จะได้เป็นเพลง และเพลงขอนไม้กับเรือ

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิตของบ่าววี อาร์สยาม จำนวน 4 เพลง ที่แสดงพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ทั้ง 4 ลักษณะ

4.สรุปและนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

สรุปผลการวิจัย

บทเพลงที่นำมาวิเคราะห์ในบทความนี้เป็นบทเพลงที่ขับร้องโดยบ่าววี อาร์สยาม เนื้อเพลงแสดงพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ด้านต่างๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ซึ่งเป็นผลจากการแสดงออกของสัญชาตญาณ

นักทฤษฎีในแนวนี้มองสังคมว่าเป็นผลของการแสดงออกของสัญชาตญาณที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดผ่านทางพฤติกรรมของแต่ละคน (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2546) ตัวอย่างพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ในหัวข้อนี้ พฤติกรรมซึ่งเป็นผลจากการแสดงออกของสัญชาตญาณคือ ความรู้สึกหมดเรี่ยวแรง ดังนี้

“เมื่อนาฬิกาของเธอเหมือนจะเดินกลับหลัง ดั่งหมดเรี่ยวแรงพลังเดินไปข้างหน้า นับถอยหลังรอวันร่ำลา ฉันเห็นน้ำตาหลั่งมาจากหัวใจ แค่อยากกุมมือของเธอ ขอให้เธอเข้มแข็ง ให้เธอยังมีเรี่ยวแรง ได้ยืนขึ้นใหม่ ฟ้ายังสวยแดดยังสดใส โลกยังกว้างใหญ่ได้เห็นหรือยัง ระยะสุดท้ายอะไร อย่าเชื่อคำพูดของใคร พลังสุดท้ายคือใจเท่านั้น อย่างน้อยเจ้าลุกขึ้นยืน กลับฟื้นด้วยใจมุ่งมั่น ดังปาฏิหาริย์เปิดทางให้เธอ และนาฬิกาของเธอก็จะเดินต่อไป เติมลานเติมแรงด้วยใจด้วยรักของเธอ และมีฉันข้างเธอเสมอ ประคองใจเธอด้วยรักของฉัน”

(เพลง ระยะสุดท้ายไม่มีจริง อัลบั้มบ่าววี 6)

บทเพลง ระยะสุดท้ายไม่มีจริง ปรากฏพฤติกรรมทางสังคมที่เป็นผลจากการแสดงออกของสัญชาตญาณของมนุษย์เมื่อรับรู้ข่าวร้ายเกี่ยวกับตนเอง คือ ความรู้สึกหมดเรี่ยวแรงพลัง ดังนั้นการรับรู้ทางสังคมแล้วตีความหมายสิ่งนั้น ย่อมเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมของมนุษย์ สอดคล้องกับสงวน สุทธิเลิศอรุณ (2545) กล่าวว่า “การรับรู้ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ โดยผ่านประสาทสัมผัส (ตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง และใจ)”

2. พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ซึ่งวัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวกำหนด

สังคมและอิทธิพลทางวัฒนธรรมมีอำนาจครอบงำมนุษย์ในทุกด้าน การที่จะสามารถเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ได้ จะต้องทำความเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ อย่างท่องแท้เสียก่อน (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2546) ตัวอย่างพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ในหัวข้อนี้ พฤติกรรมซึ่งวัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวกำหนดคือ ความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ ดังนี้

"พอหวันตกดินไปหากินที่งาน หม้อทะแค่บ้านกะล้างแขวนอย่างดี เสียงลำโพงฮอนก็เชิญชวนน้องพี่บอกว่าค่ำคืนนี้มีบ่าววีเวียนครก กรู้ เอ้ารำต้ารำต้าเหวอน้อง บ่าววีจะร้องให้รำจนรุ่งแผ็ก ทั้งคนแก่ทั้งวัยรุ่นและเด็กเด็ก พอเห็นโหมกลองแต็กก็แขบออกมารับ ในครัวละขูดพร้าวฉาวเทือน หลังเรือนละเฉียงฟืนฉับฉับ มือเขียงกะเสียงสับสับสับ เอาหยับตะหยับแม่ครัวจะคั่วกลิ้ง หยวกกล้วยลวกทิ ฉู่ฉี่ปลาลัง ต้มหนางกะยัง พรั่งพร้อมทุกสิ่งพวกคอเหล้าขาวมันมือไวจริงจริง ลักอุดไก่ไปกินเมากลิ้งแต่หัวที พอหวันตกค่ำกะเตรียมรำเตรียมร่อน ไหว้ครูเสียก่อนให้ราบรื่นลื่นดี สามช่าโหมโรงเสียงเครื่องชุดเร่งที เอ้าหนึ่งสองสามสี่ บ่าววีจะเวียนครก กรู้ น้าโถ้ยกะมาบังฉะกะรำ ป้าฉิ้ม ลุงฉ่ำนั่งยักคอหยกหยก ยายเนื่องไม่รอดนั่งทิ่มหมากกรกกรก น้ำหมากหยดปกมันถูกอกถูกใจ รอบนี้สามช่ารอบหน้ารำวง รอบนู้นม้าหย่ง เป็นรอบเหมาผู้ใหญ่ นี่แหละความรักสามัคคีปักษ์ใต้ ประเพณีสืบไว้สืบเชื้อสายเวียนครก รำต้ารำต้าเหวอน้อง รำให้คล่องให้หรอยได้แรงอก พอตะวันลับตาราตรี ฤกษ์งามยามดีบ่าววีจะเวียนครก"

(เพลง บ่าววีเวียนครก อัลบั้มบ่าววี 5)

เพลง บ่าววีเวียนครก ถ่ายทอดวัฒนธรรมมหรสพของคนภาคใต้ สื่อถึงความรักความสามัคคีในหมู่คณะ เพราะเชิญชวนสมาชิกในสังคมให้มาทำกิจกรรมร่วมกัน แสดงความเชื่อทางสังคม คือการไหว้ครูก่อนแสดง เชื่อว่าจะทำให้การแสดงราบรื่น และแสดงวัฒนธรรมด้านอาหารของคนภาคใต้ คือคั่วกลิ้ง ต้มหนาง เป็นต้น ดังนั้นหากเข้าใจสังคมและวัฒนธรรม ย่อมทำให้เข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม สอดคล้องกับจุมพล หนิมพานิช (2544) กล่าวว่า "พิจารณาความหมายวัฒนธรรมในฐานะเป็นระบบความคิด (con-ceptual system) หรือในลักษณะที่เป็นระบบความรู้และความเชื่อที่คนในสังคมได้รับรู้ มีประสบการณ์และตัดสินใจในรูปของการกระทำร่วมกัน หรือเป็นระบบความคิดประเภทสัญลักษณ์ ความคิดที่คนในสังคมใช้ตีความหมาย และเพื่อกำหนดรูปแบบพฤติกรรมหรือแบบแผนสำหรับพฤติกรรม หรือการประพฤติปฏิบัติ"

3. พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ซึ่งเป็นผลระหว่างความขัดแย้งของพลังทางด้านชีวภาพกับพลังทางด้านวัฒนธรรม

ปัจจัยด้านชีวภาพหรือปัจจัยด้านวัฒนธรรม ไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ แต่เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างพลังทางด้านชีวภาพที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด กับพลังทางวัฒนธรรมของสังคมที่แผ่อิทธิพลครอบงำบุคคล(พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2546) ตัวอย่างพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ในหัวข้อนี้ คือ การอดทน ดังนี้

"บ้านต้องเช่ารถยังผ่อน เพราะความจนต้องทนกันไป ก็งานที่ทำก็ไม่เท่าไร ก็พอต้นเดือนท้ายเดือน ทนเอาหน่อยต้องทนลำบาก ต้องรอไปก่อนนะเรื่องของหัวใจ ก็ดินกับดาวก็ฟ้ามันไกล ก็เรามันไม่ได้สมกันเลย ห้องเช่าเท่ารังหนูนอนอยู่ทุกวัน มอไซค์อีกคันมันเป็นเพื่อนคู่ใจ เธอเป็นไฮโซเธอขี่รถเบนซ์ เบียดฉันกระเด็นก็เรามัน

ต่างกันไกล ไม่รู้จะทำยังไงเมื่อไหร่มันจะโอเค เมื่อไหร่สักทีหนอ เรื่องจริงในฝัน เธอกับฉันจะเป็นจริงซะที ก็ได้แต่แอบมองเธออยู่ทุกวัน ได้เพียงแต่ฝันเพราะเงินทองฉันไม่มี ก็ได้แต่ฝันถึงเธอทุกวัน เมื่อไหร่จะได้เป็นแฟนกับเธอ แล้วเมื่อไหร่จะเป็นไปได้ดังฝัน เมื่อไหร่จะเป็นจริงซักที เป็นเจ้าของหัวใจเธอได้ไหมคนดี คนคนนี้จะรักไปจนตาย"

(เพลง เมื่อไหร่จะได้เป็นแฟน อัลบั้มบ่าววี 1)

เพลง เมื่อไหร่จะได้เป็นแฟน กล่าวถึงความแตกต่างทางฐานะของมนุษย์และระบบความคิดที่มนุษย์ได้รับอิทธิพลจากสังคมและวัฒนธรรม ทำให้ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมตามที่ตนต้องการได้ เพราะต้องคำนึงถึงหลักความจริงและเหตุผล ดังนั้นพฤติกรรมที่แสดงออกมาตามจิตไร้สำนึกคืออดทนรอให้มีความพร้อมก่อน จึงค่อยคิดเรื่องความรัก สอดคล้องกับฟรอยด์ อ้างถึงใน สมร ทองดี (2544) กล่าวว่า "จิตไร้สำนึก เป็นพลังผลักดันให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมบางอย่างออกไปโดยไม่รู้ตัว ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของตน"

4. พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ซึ่งเป็นผลของการส่งเสริมสนับสนุนของปัจจัยด้านชีวภาพและปัจจัยด้านพลังทางสังคม

ปัจจัยด้านชีวภาพให้ศักยภาพในการมีพฤติกรรมรูปแบบต่าง ๆ ในขอบเขตจำกัดบางประการแต่ภายในขอบเขตที่คิดดังกล่าว บุคคลจะมีรูปแบบการกระทำรูปแบบใดจริง ๆ ขึ้นอยู่กับพลังทางสังคม(พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2546) ตัวอย่างพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ในหัวข้อนี้ คือ ความเสียสละ ดังนี้

"โดดเดี่ยวเดียวดายในท้องเล ลมพัดลมเพลอยมาไกล เป็นแค่ขอนไม้ไม่มีทิศทาง ประคองตัวเองไปเหงาเหงา กลางคืนเหน็บหนาวจนใจจะพัง ไม่เหลือความหวังอะไรเลย วันหนึ่งน้องสาวลอยคอมา มือเจ้าไขว่คว้าขอนไม้เอาไว้ เพียงหวังในใจพยุงให้ลอย อยากส่งให้เธอไปถึงฝัน ผืนดินทางนั้นยังรอคอย แรงเหลืออยู่น้อยจะไปอย่างไร หากมีเรือสักลำแล่นมา ก็ขอให้เธออย่าช้าขึ้นเรือนั้นไป เปรียบกับพี่เป็นแค่ขอนไม้ ต่อให้รักเจ้ามากเพียงไหน ผุพังไปพึ่งพาก็ได้ไม่นาน เปรียบกับพี่เป็นแค่ขอนไม้ เกาะลอยคอให้เพียงข้ามวัน แต่ฝั่งฝันขอเพียงให้เรือพาเจ้าไป โดดเดี่ยวเดียวดายในท้องเล ลมพัดลมเพไปตามกระแส ขอนไม้อ่อนแอจะไปไหนไกล ไม่อยากให้จมไปด้วยกัน ไม่ยอมให้ฝันเจ้าต้องสลาย เมื่อพี่จมหายให้เจ้ายังมีหวัง"

(เพลง ขอนไม้กับเรือ อัลบั้มบ่าววี 2)

เพลง ขอนไม้กับเรือ แสดงความคิดเรื่องความเสียสละ เนื่องมาจากความไม่พร้อมดูแลคนรักให้มีความมั่นคงในชีวิต จึงแนะนำคนรักได้เลือกคนใหม่ที่มั่นคงกว่าตนเอง เพื่อปราศจากความเดียวดาย มีสัมพันธภาพที่ดีและมีความหวัง สอดคล้องกับสุพิศวง ธรรมนันทาอ้างในเอมอร ทองเจียว (2543) กล่าวว่า "มนุษย์จะเกิดความปวดร้าว ถ้าปราศจากการยอมรับจากบุคคลอื่น ความเดียวดายเป็นประสบการณ์ที่ทรมานและสร้างความร้าวรานแก่มนุษย์ ซึ่งนับว่าเป็นการลงโทษที่สาหัสมาก เพราะเกิดจากการที่บุคคลไม่อาจสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี"

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การรับรู้ สังคมและวัฒนธรรม ความขัดแย้งทางสังคม และปฏิสัมพันธ์ สอดคล้องกับแนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์แบ่งออกเป็น 4 แนว หรือ 4 ทฤษฎี คือ 1) แนวสัญชาตญาณ 2)แนววัฒนธรรม 3)แนวความ

ขัดแย้ง และ4)แนวการปฏิสัมพันธ์ จึงกล่าวได้ว่า มนุษย์แสดงพฤติกรรมทางสังคมแตกต่างกัน เพราะสภาพแวดล้อมหรือบริบททางสังคมที่อาศัยอยู่แตกต่างกัน ดังนั้นแนวทางการทำความเข้าใจพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ต้องเริ่มจากการศึกษาสภาพแวดล้อมหรือบริบททางสังคม และวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละคน

พฤติกรรมทางสังคมอันเป็นผลจากสัญชาตญาณของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มนุษย์แสดงตามความรู้สึก ความคิด และความต้องการที่แท้จริงของจิตใจผ่านกระบวนการตีความหมายจากเรื่องราวหรือประสบการณ์ สัญชาตญาณติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดโดยไม่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางจิตใจ เช่น มนุษย์ร้องไห้เพราะสัญชาตญาณของความกลัว มนุษย์รับประทานอาหารเพราะสัญชาตญาณของความหิว มนุษย์ทำร้ายกันเพราะสัญชาตญาณของความโกรธ และมนุษย์ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพราะสัญชาตญาณของความรัก เป็นต้น หากเข้าใจความคิด ความรู้สึก และความต้องการของมนุษย์ เราจะเข้าใจพฤติกรรมทุกอย่างที่มนุษย์กระทำอย่างมีเหตุผล

พฤติกรรมทางสังคมอันเป็นผลจากสังคมและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนด สังคมต้องมีวัฒนธรรมเพื่อควบคุมการกระทำที่นำไปสู่ความขัดแย้ง เพราะวัฒนธรรมทำให้เกิดการรวมกลุ่มสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มนุษย์ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามสัญชาตญาณหากขัดแย้งกับวัฒนธรรมของสังคม เมื่ออยู่ในสังคมใดต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรมของสังคมนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร การแต่งกาย มารยาท ความเชื่อ หรือค่านิยม สังคมจึงเป็นระเบียบเรียบร้อยเพราะมีวัฒนธรรมควบคุมพฤติกรรมทางสังคมให้ดำเนินไปในทิศทางที่สังคมยอมรับ ช่วยสร้างบรรทัดฐานในสังคม

พฤติกรรมทางสังคมอันเป็นผลจากความขัดแย้งระหว่างปัจจัยทางชีวภาพหรือสัญชาตญาณกับปัจจัยทางวัฒนธรรม เมื่อมนุษย์ไม่สามารถแสดงความต้องการของตนเองอย่างเต็มที่ได้เพราะอิทธิพลทางวัฒนธรรม มนุษย์จึงกระทำพฤติกรรมอื่นทดแทน เพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม สังคมไทยให้ความสำคัญเรื่องความเหมาะสม เช่น การแต่งงาน จึงเป็นที่มาของสำนวนไทยกิ่งทองใบหยก หมาเห่าเครื่องบิน ดอกฟ้ากับหมาวัด เป็นต้น มนุษย์จึงไม่สามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้โดยปราศจากความคิดเห็นของสังคม ความรักอันเป็นสัญชาตญาณทางความรู้สึกของมนุษย์ไม่สามารถดำเนินได้หากสังคมมองว่าไม่เหมาะสม พฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างความขัดแย้งนี้คือการขยันทำงาน การแสวงหาตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดี เพื่อสร้างฐานะให้เหมาะสมกัน

พฤติกรรมทางสังคมอันเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สังคมย่อมมีการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ ประสบการณ์ มนุษย์ต้องมีการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน ทำให้มีความข้องเกี่ยวกับบุคคลอื่น เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันช่วยในการตัดสินใจเลือกคบหรือเลิกรา เพราะได้เรียนรู้อุปนิสัยของกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำไปใช้วิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ในทุกสังคม
2. สามารถนำไปใช้ศึกษาจิตวิทยาของมนุษย์
3. สามารถนำไปใช้ขัดเกลาทางสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเรื่องพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงประเภทอื่นๆเช่น เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง เพลงกล่อมเด็ก เพลงไทยสากล เป็นต้น

รายการอ้างอิง

คมสันต์ วงค์วรรณ์. 2553. **ดนตรีตะวันตก.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุมพล หนิมพานิช. 2544. **เอกสารการสอนหน่วยที่ 1-7 ชุดวิชามนุษย์กับสังคม.** (พิมพ์ครั้งที่ 11). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชรินทร์ อินทะสุวรรณ์. 2554. "ศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของ ประจวบ วงศ์วิชา." วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยทักษิณ.

เดชา ศิริเจริญ. 2553. "พฤติกรรมที่แตกต่างกับการลงโทษ". **วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.** 1, 1: 9-13.

พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. 2546. **เอกสารการสอนหน่วยที่ 9-15 ชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์.** (พิมพ์ครั้งที่ 9). นนทบุรี: หาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มณี เทพาชมภู. 2557. "ค่านิยมของสังคมไทยจากความเปรียบในบทร้องลิเก." **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.** 6, 2: 1-16.

ศิรินภา จามรมาน และปนัดดา ชำนาญสุข. 2542. **มนุษย์กับสังคม.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2545. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อักษราพิพัฒน์.

สมร ทองดี. 2544. **เอกสารการสอนหน่วยที่1-7 ชุดวิชามนุษย์กับสังคม.** (พิมพ์ครั้งที่ 11). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุกรี เจริญสุข. 2532. **จะฟังดนตรีอย่างไรให้ไพเราะ.** กรุงเทพฯ: Dr.Sax.

เอมอร ทองเจียว. 2543. **สังคมวิทยาเบื้องต้น.** สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.

A STUDY OF FIGURATIVE LANGUAGE IN CONTEMPORARY CHRISTIAN SONGS BY BROOKE FRASER AND KARI JOBE

Supawadee Moonkumsri

Master Degree Student, Faculty of Liberal Arts – English for Professions, Rangsit University

E-mail: Supawadee_rsu@hotmail.com

Dr.Dorota Dolmalewska

Full-Time Lecturer, Faculty of Liberal Arts – English for Professions, Rangsit University

ABSTRACT

This study aimed to analyze figurative language used in contemporary Christian songs by Brooke Fraser and Kari Jobe. Specifically, the objectives were (1) to examine the figurative language used in Brooke Fraser's and Kari Jobe's songs, and (2) to analyze and interpret the meaning of figurative language found in the songs. The researcher used the theory of figurative language to analyze the data of the study. The findings revealed that the songs contained the following eight types of figurative language: anaphora (28.23 %), symbolism (21.18%), metaphor (12.94 %), hyperbole (11.18%), imagery (9.41%), parallelism (9.41%), personification (4.12 %) and simile (3.53 %).

KEYWORDS : Brooke Fraser and Kari Jobe , Figurative language

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ที่ปรากฏใน บทเพลงคริสเตียนร่วมสมัยของ บรูคเฟรเซอร์ และ คารี โจ๊บรี โดยผู้วิจัยได้ทำการนำบทเพลงจำนวน 32 บทเพลงนำมาศึกษาวิเคราะห์ โดยวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ (1) เพื่อทำการค้นหาโวหารภาพพจน์ที่ปรากฏในบทเพลงของ บรูคเฟรเซอร์ และ คารี โจ๊บรี (2) เพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์และถอดความหมายของโวหารภาพพจน์ที่ปรากฏในบทเพลงจำนวน 32 บทเพลง โดยผู้วิจัยใช้หลักการของโวหารภาพพจน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับทำการศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามีโวหารภาพพจน์ทั้ง 8 ประเภท ที่ปรากฏในบทเพลงประกอบด้วย: การใช้คำซ้ำ (28.23 %), สัญลักษณ์ (21.18%), อุปลักษณ์ (12.94 %), อติพจน์ (11.18%), จินตภาพ (9.41%), การกล่าวซ้ำโครงสร้าง (9.41%), บุคคลาธิษฐาน (4.12 %) และอุปมา (3.53 %)

คำสำคัญ: บรูคเฟรเซอร์ และ คารี โจ๊บรี , โวหารภาพพจน์

INTRODUCTION

Language is a signaling system which operates with symbolic vocal sounds and which is used by a group of people for the purpose of communication. Social interactions and daily communication are constantly liked to each other via facilitation of language (Masruri, 2010: 1). In speaking and writing, when we want to use words for special meanings with the intent to encourage listeners and readers to clarify them differently from their literal meanings, we use figurative language. A figure of speech creates a figurative rather than a literal meaning for a word or phrase via adding, deleting, or changing words and ideas in a phrase. It is most frequently related to poetry and widely used in daily expressions of both written and spoken language. Creative writers may use various techniques to add imagery and color to their works to make the meaning more complex and vivid. Thus, figurative language is a non-literal language used to express an idea in an abstract or imaginative way. Actually, we always use it to describe something by comparing it with something else. They are words used to achieve effects beyond normal language. Using figurative language makes your works more interesting. It reflects what you thought and makes normal messages become more colorful (Glass and others, 2003).

When a speaker says something figuratively, the hearer, in order to grasp the meaning of what the speaker said, has to possess a common understanding of the hidden meaning of what the words say, and has to realize that the words are used for their non-literal meaning. Therefore, figurative expression is an expression of language in which a literal meaning of the words is not intended. Every sentence that contains a figurative expression could make the readers or hearers confused when trying to determine what the real meaning of the phrase is. Figurative language can confound the reader because on the surface level the statements or ideas expressed may not make sense. Since the literal meaning is denied, an act of interpretation is required before the intended meaning can be derived. Most literary works such as novels, song lyrics, and poetry employ figurative language to achieve freshness in the use of language and to convey the intended meanings more forcefully and more concretely.

Figurative language is often used in lyrics as it gives songs the enriched meaning of songs and make the songs more attractive. Therefore, the researcher examined figurative language used in Brooke Fraser and Kari Jobe's songs in order to find out whether figurative language plays an important role to help their songs to become popular among christians around the world. This study focuses on the analysis of 8 types of figurative language: anaphora, hyperbole, imagery, metaphor, parallelism, personification, simile, and symbolism 32 songs of Brooke Fraser and Kari Jobe's songs by using the theory of figurative language.

Objectives of the Study

1. To identify and classify types of figurative language in Brooke Fraser and Kari Jobe's songs.

2. To study the frequencies of figures of speech used in Brooke Fraser and Kari Jobe's songs, and the category which is used the most.

PROCEDURE OF THE STUDY

The following steps were taken to collect the data:

1. The researcher selected 32 songs of Brooke Fraser and Kari Jobe.

2. The data from 32 songs were classified into eight figurative language categories: anaphora, hyperbole, imagery, metaphor, parallelism, personification, simile, and symbolism.

3. The research analyzed and interpreted the data in order to find out the frequencies of figures of speech used in Brooke Fraser and Kari Jobe's songs.

4. The frequencies of figures of speech used in 32 songs were presented in percentage and categorized their figurative language types. Then, the research made a conclusion, discussions, and recommendations based on the results of the data analysis.

RESULTS

This study analyzes figurative language found in 29 songs by Brooke Fraser from the albums: Flags, What to Do with The Daylight, and Albertine as well as 3 songs by Kari Jobe from the albums: Kari Jobe (Be Still, I'm Singing) and Where I Find You (What Love Is This). The aforementioned songs are used as the specimens for the further examination on 8 figures of speech that lie within the lyrics of each song. The 8 figures of speech are anaphora, parallelism, simile, metaphor, hyperbole, personification, imagery and symbolism. Each type of figurative speech has been distributed by the use of bar graphs indicating the frequency of uses found in each song. For more information regarding types of figurative speech found in each song, see list of tables

The results of the study shows that 172 figures of speech have been found in the 32 songs. Of this, anaphora was found to occur the most frequently (31%), followed by symbolism (21%), metaphor (13%), imagery (10%), parallelism (9%), hyperbole (8%), personification (4%) and simile (3%), respectively.

According to table 1, anaphora is used more often than any other forms of figurative speech with 54 times of use, surpassing all other figurative speech. The first runner – up being symbolism, which is used 36 times out of all songs analyzed. The next one is clearly metaphor as the second runner – up with the number of use of 23. Next in line of the most frequently used figurative speech being imagery with 17 times of usage, imagery is closely followed by parallelism that has been used 15 times. Hyperbole on the other hand, is tailing closely with 14 times of usage. Personification is the second least used figurative language, possessing with only 7 times. Simile is the least used with only 6 times. That is all of the frequency of the use of figurative

language found in 32 songs. List of tables illustrates the frequency of each type of figurative language found in each song.

Table 1: Types of Figurative Language and the Frequency of the Figures of Speech in 27 Songs of Christina Aguilera

Figures of Speech	Frequency	Percentage
Anaphora	48	28.23%
Symbolism	36	21.17%
Metaphor	23	13.53%
Imagery	21	12.36%
Parallelism	15	8.83%
Hyperbole	14	8.24%
Personification	7	4.12%
Simile	6	3.52%
Total	**170**	**100%**

Figure 1 The Bar Graph Showing the Overall Frequency of the Use of Figurative Language Found in 32 Songs

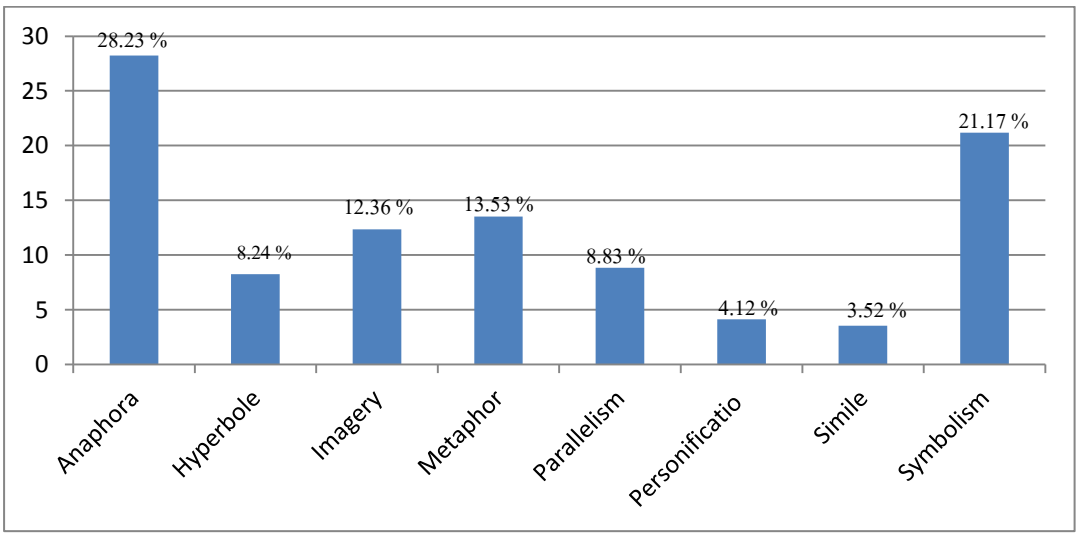

DISCUSSION

Songs are similar to literatures with music, lyrics that rhyme together, enhancing degrees of aesthetic when one performs them. To put it simply: they are works of art consisting of figurative language~~s~~ that are sophistically applied into each line of their lyrics, even instrumental pieces of music can be found with implied figurative languages. However, that's a study for another day since instrumental music is generally more difficult to define, so ~~the~~ further study on this field is required.

The closest 'relatives' to songs are ordinary literary works. To be more precise, novels are the best candidates in terms of the frequency of figurative speeches found in them. You can find similes, metaphors, hyperbole, imageries and personifications in almost all novels you read. However, it is not recommended to spoil the contents in novels if such contents are connected to the advancement in story. Still, there is one thing the author of this independent study can assure the readers: The uses of figurative languages in novels are as abundant as how often they are used in songs, with the exceptions of rhymes and anaphora. These two figurative speeches can still be found in novels, but the frequency of usage is fewer comparing to the other kinds of figurative speeches because the difficulties that come from the implementation of said figurative speeches, thus making them found only in the masterpieces of novel written by the master novelists.

Let us proceed to the second form of figurative speech: poetries. Songs and poetries are essentially the same, whereas poetries lack the implementation of music which can normally be found in songs. However, figurative languages found in poetries are abundant in all aspects of figurative speeches. But, like all literary works, they are written to convey the expression on something in particular depending on the writer's desire and potentially his (or her) current state of emotion by the time he or she was writing the poem as well.

The third and fourth devices found with numerous figurative speeches shall be discussed in this very paragraph. Television shows and films are our well known popular media in which we are watching them almost every day and whenever we have a feeling of watching them. Obviously, the signs of figurative speeches can be found in both media because the euphemism is required to appease all kinds of audience, and figurative speeches hold this key of power. It is normal for us to be appealed by politeness or 'personal satisfaction' found in favorite shows, programs or films.

RECOMMENDATIONS

According to the findings and conclusion of this independent study, here is the recommended list of the groups of people who will find this independent study beneficial to them.

1) The learners, especially those who are studying literatures. Religious songs are being viewed as a form of poetic piece of art rather than mere songs with ordinary meanings. Furthermore, religious songs prove to be more challenging, thus making them an effective tool to practice advanced English skills. Other

communication skills can still be improved by listening and deciphering the true meanings lie within each Christian song as well.

2) The further study should be conducted on the figurative language used in any other English resources such as advertisements, poems, movies, novel, and so on.

3) This study can be a source of English teaching as all the songs analyzed can be good examples of teaching English in songs or figurative language.

REFERENCES

Glass and others. (2003). **Language and Literature.** New York : Palgrave Macmillan Press.

Swarn Marasuri. (2011). **Human Communication.** 4th Edition. New Deihi : New Deihi Press.

ปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยม สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ

SUCCESS FACTORS INFLUENTIAL TO THE QUALITY OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION OF THE DEMONSTRATION SECONDARY SCHOOL OF PUBLIC UNIVERSITY

วราวุธ ตรีวรรณกุล
นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail: warawoot7999@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยความสำเร็จที่มีต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) เพื่อสร้างต้นแบบของปัจจัยความสำเร็จของคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย 2 ระยะ และจะนำเสนอผลการวิจัยระยะที่ 1 โดยในการวิจัยระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง 5 ราย ได้จากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ทดสอบเครื่องมือโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นทำการวิจัยนำร่องกับผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้คือ คุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต มีองค์ประกอบที่วัดได้จาก มาตรฐานด้านผู้เรียน และมาตรฐานด้านการจัดการศึกษา ขณะที่ปัจจัยความสำเร็จมีองค์ประกอบที่วัดได้จำนวน 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านการมีระบบบริหารจัดการที่ดี 2) ด้านความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร 3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน นำผลที่ได้มาสร้างเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยและสร้างเป็นตัวแปรหรือข้อคำถาม และนำไปพัฒนาแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในระยะที่ 2 ต่อไป

คำสำคัญ: ปัจจัยความสำเร็จ คุณภาพการบริหาร โรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยม

ABSTRACT

The purpose of this research were 1) To study success factors of the quality of educational administration of the demonstration secondary school of public university. 2) To study influential of success factors to the quality of educational administration of the demonstration secondary school of public university

and empirical data. 3) To create the model of success factors influential to the quality of educational administration of the demonstration secondary school of public university. In phase 1 the sample consisted of 5 cases that were selected by using purposive sampling. Structured interviews are used in collecting data. The data was analyzed by content validity. Then with a qualified pilot study. The research findings were summarized as follows: the quality of educational administration. There are factors that measured from the standardized of students and the standardized of educational management. Therefore, there are four success' factors: 1) Good Governance 2) Administrator professionalism 3) The vision of administrator and 4) The participation of all sectors. The results obtained were brought to create the framework and to create variables or questions for this research. The questionnaires were developed for quantitative data collection in phase 2.

KEYWORDS: Success factors, Quality of Administration, Demonstration School

บทนำ

โรงเรียนสาธิตเป็นองค์การทางการศึกษาที่มีลักษณะพิเศษต่างจากโรงเรียนทั่วไป เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นภายใต้การดูแลของคณะศึกษาศาสตร์หรือคณะครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อให้เป็นสถานฝึกปฏิบัติการทางการศึกษาและเป็นสถานที่ฝึกการปฏิบัติงานของคณะศึกษาศาสตร์หรือคณะครุศาสตร์ก่อนที่นิสิตนักศึกษาครูจะสำเร็จการศึกษา เป็นสถานที่ทดลองวิทยาการใหม่ๆ ทางด้านการเรียนการสอน ที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแนวทาง ขณะที่สมาคมโรงเรียนสาธิตแห่งชาติ (Nation Association of Laboratory schools, 2007) ได้ทำการศึกษาหน้าที่ของโรงเรียนสาธิต พบว่า โรงเรียนสาธิตควรมีหน้าที่ต่างๆ คือ 1) ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการทุกด้านแก่เยาวชน 2) เป็นแหล่งสาธิตแก่บุคคลทั่วไปในด้านครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ 3) เป็นแหล่งแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ และเป็นที่ปฏิบัติการทางด้านครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ 4) ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมของสังคมโดยรวม 5) สนับสนุนการผลิตบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิตทางการศึกษา นอกจากนั้นยังพบว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐเป็นผู้มีคุณภาพ ผลสำเร็จของผู้ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐนั้นส่วนหนึ่งอาจจะเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านคุณภาพในการบริหารจัดการการศึกษา ซึ่งผู้บริหารในฐานะผู้นำจะต้องมีความเป็นผู้นำและสามารถใช้ภาวะผู้นำ มีความเป็นผู้นำที่ดีกล่าวคือ เป็นผู้นำที่มีความสามารถในการบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างเกิดประสิทธิผล ดังแสดงให้เห็นถึงผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมและสร้างคุณภาพชีวิตให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ประสิทธิผลที่เกิดขึ้นจึงเป็นส่วนสำคัญที่สะท้อนภาพการบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างดีที่สุด (บัญชา ชลาภิรมย์, 2553)

ซึ่งจากรายงานการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2557 ของโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมขนาดใหญ่สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ 6 โรงเรียน ได้แก่ 1)โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา 2) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน 3) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) 4) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) 5) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) และ 6) โรงเรียนสาธิต "พิบูลบำเพ็ญ" มหาวิทยาลัยบูรพา พบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารโรงเรียนคือ ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารโรงเรียนสาธิตขาดความเป็นอิสระไม่มี

อำนาจการบริหารสูงสุด เนื่องจากเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชาอยู่ในกำกับของคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่สังกัด จึงทำให้การบริหารงานของโรงเรียนสาธิตเป็นไปอย่างช้า โรงเรียนสาธิตอยู่ในกำกับของสำนักงานการอุดมศึกษา ความชัดเจนในการกำหนดเกณฑ์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาเพราะต้องดำเนินการประกันคุณภาพทั้งขั้นพื้นฐาน และคณะศึกษาศาสตร์ และมหาวิทยาลัย จึงทำให้ดำเนินงานต้องอยู่บนกฎเกณฑ์ที่ต่างแบบกันและต้องดำเนินการประเมินทั้ง 2 ระดับ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐและความสัมพันธ์ของปัจจัยเหล่านั้น โดยนำแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียน โดยอาศัยแนวคิดปัจจัยแห่งความสำเร็จ (The concept of Critical Success Factors: CSFs) ของ Daniel (1961) และการพัฒนาปัจจัยสู่ความสำเร็จ ของ Johnson & Friesen (1995) แม่แบบการจัดการศึกษาเชิงคุณภาพ SIPPO MODEL และแนวคิดการบริหารจัดการระบบคุณภาพ มาเป็นแนวทางเพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในด้านการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพ อันจะเป็นประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพทางการศึกษาโดยรวมของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดคุณภาพการบริหารโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาพิจารณาจากมาตรฐานและตัวบ่งชี้มาตรฐาน คุณภาพความเป็นเลิศ ประสิทธิผล และประสิทธิภาพ จากมาตรฐานการศึกษาของชาติ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เป็นหลักในการพิจารณาตัวบ่งชี้คุณภาพการการบริหารโรงเรียนว่าสามารถบริหารโรงเรียนได้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ สรุปได้ว่า คุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ หมายถึง ระดับคุณภาพการบริหารซึ่งมีความโดดเด่นเป็นพิเศษบ่งชี้ถึงสภาพของความเป็นอัตลักษณ์ของนักเรียนของโรงเรียนสาธิต โดยสามารถวัดคุณภาพของการบริหาร ซึ่งเป็นผลผลิตและผลลัพธ์ (output & outcome) จากการดำเนินการตามภารกิจหลัก ได้แก่ 1) มาตรฐานด้านผู้เรียน และ 2) มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา

สำหรับแนวคิดปัจจัยความสำเร็จ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดปัจจัยแห่งความสำเร็จ (The concept of Critical Success Factors: CSFs) ของ Daniel (1961) การพัฒนาปัจจัยสู่ความสำเร็จ ของ Johnson & Friesen (1995) และแนวคิดแม่แบบการจัดการศึกษาเชิงคุณภาพ SIPPO MODEL ของโชติช่วง พันธุเวส (2551) เป็นหลักในการพิจารณาปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียน ประกอบกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จในการบริหารทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบจึงได้

ปัจจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียน ที่ใช้ในการวิจัยนี้ จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) การมีระบบบริหารจัดการที่ดี 2) ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร 3) การมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร และ 4) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน พัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual framework) ได้ดังภาพประกอบ 1

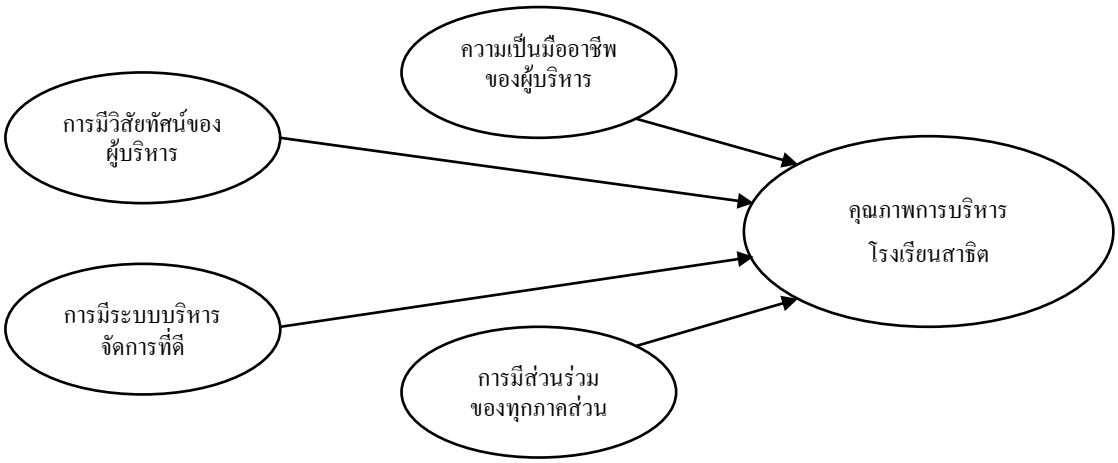

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาคุณภาพการบริหารโรงเรียนและปัจจัยความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ มีขั้นตอนการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการบริหารโรงเรียนและปัจจัยความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบ และตัวแปรในการวิจัย และกำหนดกรอบความคิดของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในระยะที่ 1 เป็นเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structure Interview) เพื่อรวบรวมประเด็นที่เกี่ยวกับคุณภาพการบริหารโรงเรียนและปัจจัยความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ เพื่อนำมาพิจารณาร่วมกับตัวแปรที่ได้จากการศึกษาเอกสาร เน้นสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) ทดสอบเครื่องมือโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถาม จากนั้นทำการวิจัยนำร่อง (Pilot Study) กับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารหรืออดีตผู้บริหารโรงเรียนสาธิตที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 1 ท่าน เพื่อปรับเปลี่ยนคำถามให้เหมาะสมและทำความเข้าใจกับกระบวนการเก็บข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ปัจจัยความสำเร็จใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 14 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบ่งชี้คุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบแสดงข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน มีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) ผู้บริหารระดับผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และ 2) อดีตผู้บริหารระดับผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ไม่ถามชี้นำและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews)

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ และข้อสรุปจากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำผลที่ได้มาสรุปเป็นตัวแปรและนำมาสร้างกระทงคำถาม เพื่อนำไปพัฒนาสร้างเป็นแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและสรุปผลข้อมูลในการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 อีกทั้งข้อมูลและข้อค้นพบที่ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจะสามารถเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารและพัฒนาโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐได้อีกด้วย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยในการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 จากการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอดีตผู้บริหาร โรงเรียนสาธิต ตามวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า คุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยม มีองค์ประกอบมาตรฐานที่วัดได้จากตัวบ่งชี้ 2 มาตรฐาน ได้แก่ 1) มาตรฐานด้านผู้เรียน และ 2) มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา

ขณะที่ผลจากการสังเคราะห์ปัจจัยที่เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Ramework) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในต่างประเทศและภายในประเทศ พบว่า มีปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต ที่จะใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย (Conceptual Framework) ได้ปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต จำนวน 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการมีระบบบริหารจัดการที่ดี 2) ปัจจัยด้านความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร 3) ปัจจัยด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร และ 4) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ผลผลการสังเคราะห์องค์ประกอบที่เป็นนิยามเชิงปฏิบัติการ จากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากทัศนะของนักวิชาการแหล่งต่างๆ เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบที่จะใช้ในการวิจัย นำไปสู่การศึกษาและกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวแปรสังเกตของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยความสำเร็จทั้ง 4 ปัจจัย สามารถวัดได้จากองค์ประกอบที่เป็นตัวแปรสังเกต ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการมีระบบบริหารจัดการที่ดี สามารถวัดได้จากองค์ประกอบที่เป็นตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ 1) การวางแผน 2) การบริหารงานบุคคล 3) การบริหารงบประมาณ และ 4) การควบคุมการปฏิบัติงาน

2. ปัจจัยด้านความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร สามารถวัดด้วยตัวแปรสังเกต 3 ตัวแปรได้แก่ 1) มีคุณธรรมจริยธรรม 2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น และ 3) การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. ปัจจัยด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร สามารถวัดด้วยตัวแปรสังเกต 3 ตัวแปรได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และ 3) การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์

4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สามารถวัดด้วยตัวแปรสังเกต 4 ตัวแปรได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล และ 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ผลจากการวิจัยในระยะที่ 1 สามารถกำหนดสมมติฐานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ และพัฒนาเป็นต้นแบบปัจจัยความสำเร็จของคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต ได้ดังภาพประกอบ 2

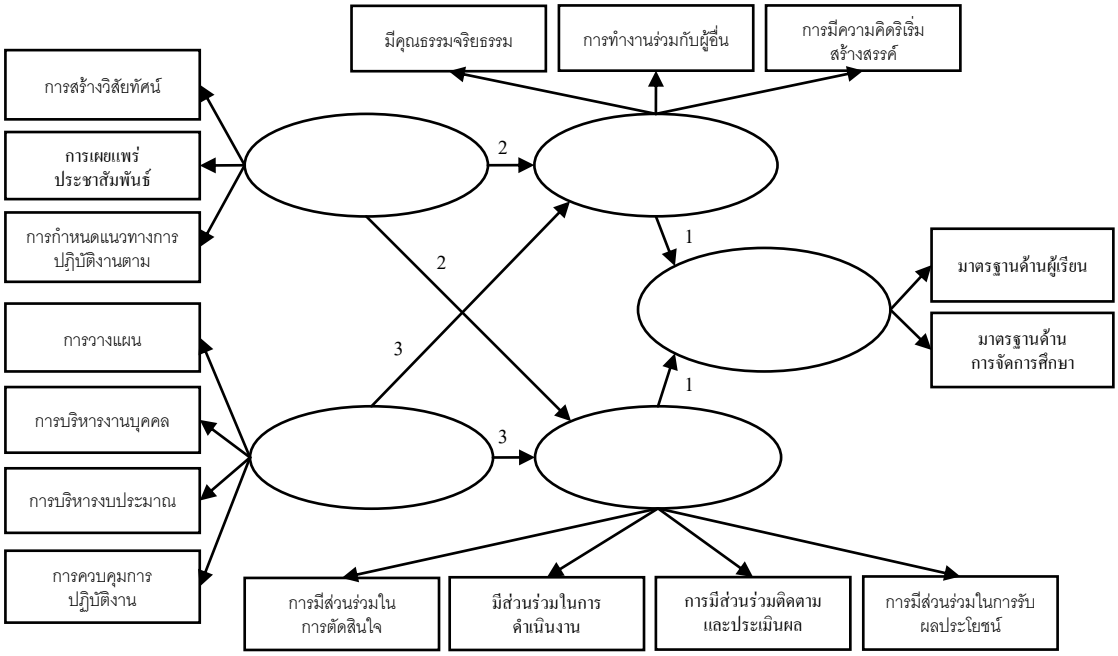

ภาพประกอบ 2 ต้นแบบของปัจจัยความสำเร็จของคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต

จากภาพประกอบที่ 2 สามารถกำหนดเป็นสมมติฐานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ นำมากำหนดเป็นสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้ ได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารและปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต (สุดาพร ทองสวัสดิ์ และสุจิตรา จรจิตร, 2556)

2. ปัจจัยด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต โดยผ่านปัจจัยด้านความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร และผ่านปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (กมลทิพย์ ใจดี, 2557), (ณฐมนวรรณ ศิริสุขชัยวุฒิ, 2552)

3. ปัจจัยด้านการมีระบบบริหารจัดการที่ดี มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต โดยผ่านปัจจัยด้านความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร และผ่านปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (กมลทิพย์ ใจดี, 2557), (ณฐมนวรรณ ศิริสุขชัยวุฒิ, 2552)

อภิปรายผล

ผลการการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอดีตผู้บริหารโรงเรียนสาธิต พบว่า คุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยม มีองค์ประกอบมาตรฐานที่วัดได้จากตัวบ่งชี้ 2 มาตรฐาน ได้แก่ 1) มาตรฐานด้านผู้เรียน และ 2) มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา สอดคล้องกับตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตที่พัฒนาจากองค์ประกอบคุณภาพเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2554) องค์ประกอบคุณภาพเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2557) องค์ประกอบคุณภาพเพื่อการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัย และองค์ประกอบคุณภาพเพื่อการประกันคุณภาพภายนอก ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) โดยสามารถอภิปรายได้ว่า คุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมวัดได้จากมาตรฐานด้านผู้เรียน และมาตรฐานด้านการจัดการศึกษา ที่ประกอบด้วยตัวบ่งชี้จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ มาสร้างเป็นตัวแปรหรือสร้างกระทงคำถาม

ขณะที่ ปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต พบว่า ปัจจัยความสำเร็จสามารถมีอิทธิพลได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต กรณีที่มีอิทธิพลทางตรง คือ ปัจจัยด้านการเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร และด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สอดคล้องกับ สุดาพร ทองสวัสดิ์ และสุจิตรา จรจิตร (2556) สรุปไว้ว่า คุณลักษณะผู้บริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยการมีวิสัยทัศน์ และความเป็นมืออาชีพในการบริหาร กรณีอิทธิพลทางอ้อม คือ ปัจจัยด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต โดยผ่านปัจจัยด้านความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร และผ่านปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และปัจจัยด้านการมีระบบบริหารจัดการที่ดี มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต โดยผ่านปัจจัยด้านความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร และผ่านปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สอดคล้องกับ กมลทิพย์ ใจดี (2557) พบว่า ผลการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากองค์ประกอบด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร โดยส่งผ่านปัจจัยด้านการเป็นมืออาชีพของผู้บริหารและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ขณะที่ปัจจัยด้านการมีระบบการบริหารจัดการที่ดีมีอิทธิพลทางทางอ้อมต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต โดยส่งผ่านปัจจัยด้านการเป็นมืออาชีพของผู้บริหารและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และ ณฐมนวรรณ ศิริสุขชัยวุฒิ (2552) สรุปไว้ว่า ปัจจัยด้านการบริหาร มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาผ่านปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านทรัพยากร โดยปัจจัยด้านการบริหารเป็นสิ่งที่ทำให้สถานศึกษาเกิดการทำงานเป็นทีม การใช้กลยุทธ์และการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงนำผลการศึกษาข้างต้นกำหนดสมมติฐานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ และพัฒนาเป็นต้นแบบของปัจจัยความสำเร็จของคุณภาพการบริหารโรงเรียนในการวิจัยครั้งนี้ และนำผลที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 นำไป

ดำเนินวิจัยในระยะที่ 2 ต่อไป โดยนำตัวแปรและองค์ประกอบที่ค้นพบมาสร้างกระทงคำถาม เพื่อนำไปพัฒนาสร้างเป็นแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และสรุปผลข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ ควรนำผลการวิจัยในระยะที่ 1 ไปใช้โดยสามารถนำปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐมาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัดได้ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารในดำเนินการบริหารโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ โดยตระหนักปัจจัยความสำเร็จทั้ง 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) การมีระบบบริหารจัดการที่ดี 2) ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร 3) การมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร และ 4) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

1.2 โรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมในสังกัดอื่นๆ สามารถนำผลการวิจัยมาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนสาธิต ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัดได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยอาจเพิ่มกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ เป็นผู้บริหารหรืออดีตผู้บริหารของโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยมขนาดเล็กรวมถึงโรงเรียนสาธิตฝ่ายประถมในสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ และในสังกัดของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้นเกี่ยวกับตัวแปรหรือองค์ประกอบอื่นๆ ที่เป็นปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิต

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ ใจดี. 2557. “รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชน.” **วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**. 4(1) มกราคม-เมษายน 2557. 1-15.

โชติช่วง พันธุเวส. 2551. **แม่แบบการจัดการศึกษาเชิงคุณภาพ SIPPO MODEL**. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ณฐมนวรรณ ศิริสุขชัยวุฒิ. 2552. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง**. กรุงเทพฯ: เคมบริดจ์ เอ็ดยูเคชั่น.

บัญชา ชลาภิรมย์. 2553. “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การโรงเรียนสาธิต.” ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุดาพร ทองสวัสดิ์ และ สุจิตรา จรจิตร. 2556. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา. **การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย**. การประชุมหาดใหญ่วิชาการครั้งที่ 4, เอกสารประกอบการสัมมนา. 338-348.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554. **แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2557. **คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557**. พิมพ์ครั้งที่ 1. พฤษภาคม 2558. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2554. **คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: จุดทอง.

Daniel, D.R. 1961. Management information crisis. **Harvard Business Review**, (Sept-Oct): 111-116.

Johnson, J. A., & Friesen, M. 1995. **The Success Paradigm: Creating Organizational Effectiveness Through Quality and Strategy**. New York: Quorum Books.

Nation Association of Laboratory schools. 2007. "**What are the Function of Laboratory School.**" Retrieved March 17, 2015, from http://www.edinbora.edu/cwis/educationals.him

การวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนามาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE ANALYSIS OF STRATEGIC ISSUES FOR STANDARDS, INDICATORS AND CRITERIONS DEVELOPMENT FOR INTERNAL QUALITY ASSURANCE OF SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY DEMONSTRATION SCHOOLS

นันทนา โมลีวงศ์
นิสิตการศึกษามหาบัณฑิต แขนงการตรวจสอบและประกันคุณภาพการศึกษา
สาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
E-mail: nmoleewong@gmail.com
อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล
อาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนามาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแม่บทยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิเคราะห์ประกอบด้วย 5 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างองค์ความรู้ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถกำหนดมาตรฐานได้แก่ โรงเรียนต้นแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือ Best Practice ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนางานวิจัยและนวัตกรรม สู่การแก้ปัญหาสังคม ชี้นำสังคม และความเป็นสากล สามารถกำหนดมาตรฐาน ได้แก่ ส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรในการสร้างสรรค์งานวิจัยที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างองค์ความรู้และพัฒนาโครงการบริการวิชาการที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน สามารถกำหนดมาตรฐาน ได้แก่ การบริการวิชาการที่มีคุณภาพ เพื่อชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 สืบสานและสร้างองค์ความรู้ในการทำนุบำรุงวัฒนธรรมและศิลปะ สามารถกำหนดมาตรฐาน ได้แก่ บุคลากรและผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมและศิลปะ ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบบริหารที่มีคุณภาพโดยใช้เครื่องมือทางการบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม สามารถกำหนดมาตรฐาน ได้แก่ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ รวมทั้งสิ้น 5 มาตรฐาน 12 ตัวบ่งชี้

คำสำคัญ: ประเด็นยุทธศาสตร์, มาตรฐาน, ตัวบ่งชี้, เกณฑ์, การประกันคุณภาพภายใน

ABSTRACT

The purpose of this study was to analyze the strategic issues for standards, indicators and criterions development for Internal Quality Assurance of Srinakharinwirot University Demonstration School content analysis of the Strategy of Srinakharinwirot University was used in this study. The result was consisted of 5 strategic issues as follows; 1) Creating the educational knowledge for developing learning management quality for learners. The standard of this strategic issue was the model school of basic educational management or best practice (3 indicators). 2) The research and innovation development for solving the social problems and globalization. The standard of this strategic issue was promoting and supporting the educational staffs to conduct the qualified research (2 indicators). 3) Creating knowledge and developing qualified academic service project for the sustainable community and society development. The standard of this strategic issue was a qualified academic service for the sustainable community and society development (2 indicators). 4) Continuing and creating knowledge of culture and arts preservation**.** The standard of this strategic issue was having a good sense of preservation and continuing of culture and arts of educational staffs and learners (2 indicators). 5) Developing the qualified administrative system by using the suitable information technology and administrative instruments. The standard of this strategic issue was an administration in accordance with good governance (3 indicators). The overall of this study, there were 5 standards and 12 indicators.

KEYWORDS: Strategic issues, standards, indicators, criterions, Internal Quality Assurance

บทนำ

การประกันคุณภาพและการประเมิน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในวาทกรรมด้านการศึกษาในประเทศฟินแลนด์ โดยเริ่มตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1990 ซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาและเป็นการปฏิรูประบบราชการของประเทศฟินแลนด์ (Hannu Simola; et al. 2009: 1) ต่อจากนั้นอีกประมาณหนึ่งทศวรรษ ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาได้เริ่มต้นขึ้นในประเทศไทย โดยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาต้องมีระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554: 1)

กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ลงวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2553 ในข้อ 15 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามข้อ 14(1) ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ เอกลักษณ์ของสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด และต้องครอบคลุมสาระการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่นด้วย (ราชกิจจานุเบกษา. 2553: 27)

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและในเวลาต่อมาปี พ.ศ. 2556 โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้มีการดำเนินงานประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพ

ภายในของสถานศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 5 ด้าน 15 มาตรฐาน 65 ตัวบ่งชี้

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนามาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ จึงได้สัมภาษณ์ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา ผลการสัมภาษณ์ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา เห็นด้วยกับการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ในการพัฒนามาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยประเด็นยุทธศาสตร์มีดังนี้ 1) สร้างองค์ความรู้ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) พัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมสู่การแก้ปัญหาสังคม ชี้นำสังคม และความเป็นสากล 3) สร้างองค์ความรู้และพัฒนาโครงการบริการวิชาการที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน 4) สืบสานและสร้างองค์ความรู้ในการทำนุบำรุงวัฒนธรรมและศิลปะ 5) พัฒนาระบบบริหารที่มีคุณภาพโดยใช้เครื่องมือทางการบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2558: ออนไลน์)

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนามาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้วิจัยมุ่งหวังในการนำไปใช้ในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและยังทำให้สถานศึกษามีกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาที่ชัดเจนขึ้น ทำให้มีระบบประกันคุณภาพที่มีคุณภาพและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับสภาพความต้องการและเป็นที่ยอมรับของสังคมตลอดจนให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนามาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ ต่อไป

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

การศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยใช้แนวคิดการพัฒนาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2554 และประเด็นยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในการพัฒนามาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีรายละเอียดกรอบแนวคิดในการพัฒนามาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ ดังแสดงในภาพที่ 1

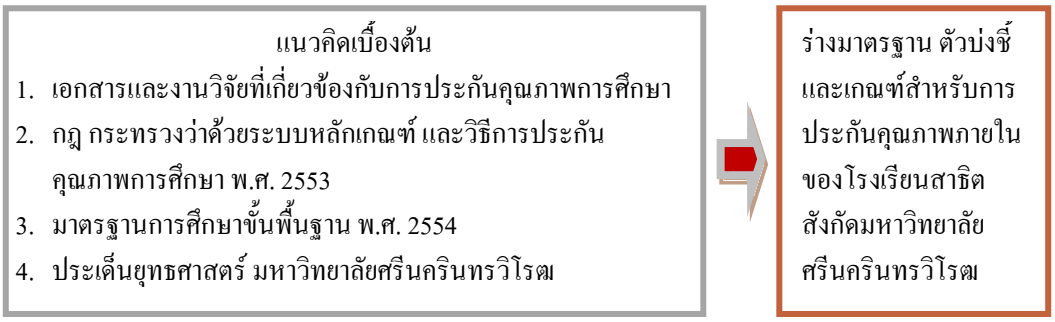

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนามาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนามาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2554 และประเด็นยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สรุปผลการวิจัย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างองค์ความรู้ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

การวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างองค์ความรู้ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนต้นแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือ Best Practice

โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีโครงการหรือหลักสูตรที่มีลักษณะเป็นแนวปฏิบัติที่ดีโดยผ่านการทดลองใช้และพบว่ามีผลดี จนมีโรงเรียนอื่นนำไปใช้ประโยชน์ โดยแนวปฏิบัตินี้จะต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลโดยมีเป้าหมายในการพัฒนาที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน ตามศักยภาพของตน

การจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จัดทำเป็นฐานการเรียนรู้ และแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มๆ ให้แต่ละกลุ่มได้เรียนครบทุกฐานที่กำหนดขึ้นในแต่ละระดับชั้น และมีการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมในการเลือกเรียนวิชาเอก ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการจัดการเรียนการสอน ทั้งสิ้น 15 วิชาเอก โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1) ผลงานของผู้เรียนจากการจัดการเรียนการสอน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนการสอน 3) จำนวนผู้เรียนที่ไปเข้าร่วมแข่งขันหน่วยงานภายนอก

ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ

การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดแยกผู้เรียนตามความถนัดของผู้เรียนอย่างแท้จริง มีวิชาเอก รวมทั้งสิ้น 15 วิชาเอก ได้มีการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา ให้สอดคล้องกับการเลือกวิชาเอก มีการบูรณาการกับอุดมศึกษา เพื่อให้นักเรียนสามารถศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ตรงตามวิชาเอก โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1) ผลงานของผู้เรียนจากการจัดการเรียน

การสอน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนการสอน 3) จำนวนผู้เรียน ที่ไปเข้าร่วมแข่งขันหน่วยงานภายนอก 4) ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ : ศูนย์ต้นแบบพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปัจจุบันมีนักเรียนมีความต้องการพิเศษด้านต่างๆ ในทุกระดับชั้น และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปีการศึกษา จึงมีบุคลากรทางการศึกษาทางด้านการศึกษาพิเศษและหลักสูตรสำหรับการจัดการศึกษาพิเศษ รวมทั้งห้องปฏิบัติการในการจัดการเรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนในฐานะเป็นห้องสาธิต ทดลอง ศึกษาวิจัยทางการศึกษา เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่เป็นต้นแบบของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสังคมไทยอย่างยั่งยืน โดยมีเกณฑ์ ดังนี้1) ผลงานของผู้เรียนจากการจัดการเรียนการสอน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนการสอน 3) ผู้เรียนที่ไปเข้าร่วมแข่งขันหน่วยงานภายนอก

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมสู่การแก้ปัญหาสังคม ชี้นำสังคม และความเป็นสากล

การวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมสู่การแก้ปัญหาสังคม ชี้นำสังคม และความเป็นสากล ได้มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) ดังนี้

มาตรฐานที่ 2 ส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรในการสร้างสรรค์งานวิจัยที่มีคุณภาพ

การวิจัยเป็นพันธกิจหนึ่งที่สำคัญของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ การดำเนินงานตามพันธกิจอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จนั้น สามารถพิจารณาได้จากผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ และมีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง และผลงานวิจัยที่ส่งตีพิมพ์วารสาร

ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ระบบกลไกกระตุ้นให้บุคลากรผลิตผลงานวิจัยและนวัตกรรม

ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการผลิตงานวิจัย คือ เงินทุนสนับสนุนงานวิจัย ดังนั้น โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จึงมีการจัดสรรเงินเพื่อสนับสนุนการทำวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพตามสภาพแวดล้อม นอกจากนั้นเงินทุนวิจัยได้รับจากแหล่งเงินทุนภายนอกโรงเรียนยังเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่แสดงศักยภาพด้านการวิจัยของโรงเรียน โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1) จำนวนโครงการวิจัยที่บุคลากรได้รับทุนสนับสนุน 2) จำนวนผลงานวิจัยที่ส่งตีพิมพ์วารสาร 3) รายงานสรุปการจัดสรรทุน

ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 บุคลากรได้รับความรู้และนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนางานของตน

งานวิจัยของบุคลากรนำประโยชน์จากการแก้ไขปัญหาตามวัตถุประสงค์ที่ระบุในโครงการวิจัยและรายงานการวิจัย และสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยหลักฐานปรากฏชัดเจนถึงการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนางาน โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1) บุคลากรนำงานวิจัยมาพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้รับการพัฒนาที่สูงขึ้น 2) ผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างองค์ความรู้และพัฒนาโครงการบริการวิชาการที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างองค์ความรู้และพัฒนาโครงการบริการวิชาการที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน ได้มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังนี้

มาตรฐานที่ 3 การบริการวิชาการที่มีคุณภาพ เพื่อชุมชนและสังคม อย่างยั่งยืน

การบริการวิชาการที่มีคุณภาพเป็นการพัฒนาชุมชนและสังคม อย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้ ความเชี่ยวชาญ และเทคโนโลยี ลดความเหลื่อมล้ำของสังคม ส่งเสริมจิตอาสา และเศรษฐกิจพอเพียงให้ชุมชนและสังคม อย่างยั่งยืน โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 การบริการวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม อย่างยั่งยืน

การบริการวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม อย่างยั่งยืน เป็นการบริการวิชาการที่ตอบสนองกับความต้องการที่ชุมชนมีความประสงค์ที่ขอรับบริการวิชาการเพื่อเป็นการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน อีกทั้งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและสังคมให้สูงขึ้น โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1) การสำรวจความต้องการของชุมชนเพื่อรับบริการวิชาการ 2) โครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม 3) การสรุปผลโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม

ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 การบริหารจัดการโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคมที่มีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม ที่มีการวางแผนและเตรียมงานโดยคณะกรรมการที่มีการแต่งตั้งตามคำสั่งของโรงเรียน เพื่อการดำเนินงานของโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในส่วนงานต่างๆ จัดสรรงบประมาณที่ได้รับมาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการประสานงานร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการวิชาการและผู้รับบริการวิชาการ จัดทำเอกสารเพื่อการเรียนการสอน เพื่อให้การบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคมบรรลุตามที่ตั้งไว้ โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1) โครงการบริการวิชาการ 2) คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม 3) การสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการวิชาการแก่ชุนชนและสังคม 4) การสรุปผลโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 สืบสานและสร้างองค์ความรู้ในการทำนุบำรุงวัฒนธรรมและศิลปะ

การวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 สืบสานและสร้างองค์ความรู้ในการทำนุบำรุงวัฒนธรรมและศิลปะ ได้มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์สำหรับการประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังนี้

มาตรฐานที่ 4 ระบบและกลไกการทำนุบำรุงวัฒนธรรมและศิลปะ

โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีกลไกการทำนุบำรุงวัฒนธรรมและศิลปะในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนจาก กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ดนตรี) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา ในลักษณะวิชาเอก วิชาพื้นฐาน วิชาเพิ่มเติมเลือกและชมรม เพื่อเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรม สร้างองค์ความรู้ ทำนุบำรุงอนุรักษ์และการสืบสานให้คงอยู่ตลอดไป

ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 บุคลากรและผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมและศิลปะ

บุคลากรและผู้เรียนมีการจัดกิจกรรมร่วมกันในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมและศิลปะ ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกกิจกรรมที่ทางโรงเรียน ได้จัดขึ้นและร่วมกันอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมและศิลปะ เช่น โครงการแสดงโขนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กิจกรรมพิธีไหว้ครู กิจกรรมรับขวัญน้อง งานสายสัมพันธ์ การตักบาตรพระสงฆ์ เป็นประจำทุกเช้าวันพฤหัสบดี การรณรงค์ให้บุคลากรสวมใส่ผ้าไทยทุกวันจันทร์และวันสำคัญต่างๆ จนเกิดเป็นวัฒนธรรมขององค์กร โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1) ร้อยละของบุคลากรและผู้เรียนมีส่วนร่วมโครงการต่างๆ 2) ร้อยละของผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงผลงาน

ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 การเผยแพร่กิจกรรมด้านการทำนุบำรุงวัฒนธรรมและศิลปะ ต่อสาธารณชน

โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีการทำนุบำรุงและมีการเผยแพร่ด้านวัฒนธรรมและศิลปะ โดยการดำเนินกิจกรรมมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผ่านทางเว็บไซต์ และเฟสบุ๊คของโรงเรียน รวมถึงการทำข่าวจากสำนักข่าว ทางสื่อโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เพื่อเป็นการให้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงวัฒนธรรมและศิลปะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจ โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1) ร้อยละความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2) จำนวนของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบบริหารที่มีคุณภาพโดยใช้เครื่องมือทางการบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม

การวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบบริหารที่มีคุณภาพโดยใช้เครื่องมือทางการบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม ได้มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังนี้

มาตรฐานที่ 5 การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีการบริหารงานตามโครงสร้างของฝ่ายบริหารที่ชัดเจน โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียน, รองผู้อำนวยการ และผู้ช่วยผู้อำนวยการ ทำหน้าที่บริหารงานตามสายงานโดยแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และหน่วยงาน มีการปฏิบัติงานตามภาระงานที่ตนได้รับมอบหมาย มีการวัดผลและประเมินผลตามกรอบที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดไว้เพื่อความถูกต้องและเป็นธรรม มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้บริหารด้านการจัดการเรียนการสอนและบริหารงานในทุกหน่วยงาน

ตัวบ่งชี้ที่ 5.1 ระบบบริหารงานที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีระบบบริหารงานที่เป็นระบบ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการดำเนินงาน มีการวางแผน และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานในครั้งต่อไป เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับความพึงพอใจจากการบริหารงานที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1) ร้อยละความพึงพอใจของผู้เรียน 2) ร้อยละความพึงพอใจของผู้ปกครอง

ตัวบ่งชี้ที่ 5.2 ระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้มาตรฐาน

โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบ ได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในเป็นประจำทุกปี จากหน่วยงานต้นสังกัด คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และรับการประเมินคุณภาพภายนอกทุก 5 ปี เพื่อเป็นการพัฒนา

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1) ผลการประเมินคุณภาพภายใน 2) ผลการประเมินคุณภาพภายนอก

ตัวบ่งชี้ที่ 5.3 ระบบการสื่อสารที่มีคุณภาพ

โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีระบบสื่อสารที่มีคุณภาพ มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแม่นยำแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและตลอดเวลา ทั้งทางเว็บไซต์และเฟสบุ๊คของโรงเรียน มีการประชุมบุคลากรเป็นประจำทุกเดือนเพื่อเป็นแจ้งผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและแผนงานในอนาคต ซึ่งถือว่าเป็นการหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างการประชุมโดยทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างอิสระบนพื้นฐานความถูกต้องและชอบธรรม โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1) ร้อยละความพึงพอใจของผู้เรียน 2) ร้อยละความพึงพอใจของผู้ปกครอง 3) ร้อยละความพึงพอใจของบุคลากร

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) สร้างองค์ความรู้ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) พัฒนางานวิจัยและนวัตกรรม สู่การแก้ปัญหาสังคม ชี้นำสังคม และความเป็นสากล 3) สร้างองค์ความรู้และพัฒนาโครงการบริการวิชาการที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน 4) สืบสานและสร้างองค์ความรู้ในการทำนุบำรุงวัฒนธรรมและศิลปะ 5) พัฒนาระบบบริหารที่มีคุณภาพโดยใช้เครื่องมือทางการบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม ทำให้ได้มาตรฐานรวมทั้งสิ้น 5 มาตรฐาน 12 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเบื้องต้นจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2554 เป็นผลให้ได้มาซึ่ง ร่างมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการนำเนื้อหาที่ได้จากการวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ไปพัฒนาเป็นร่างมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ และดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ สำหรับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ต่อไป

รายการอ้างอิง

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2558). แผนปฏิบัติการ (Action Plan) ตามแผนยุทธศาสตร์ 15 ปี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (พ.ศ. 2553 - 2567) ฉบับปรับปรุง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 – 2559). สภามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อนุมัติในการประชุม ครั้งที่ 11/2557 วันที่ 24 ธันวาคม 2557. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2558, จาก http://www.swu.ac.th/information/pdf/actionplan_58_59.pdf

ราชกิจจานุเบกษา. (2553). กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2553. (2 เมษายน พ.ศ.2553). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 127 ตอนที่ 23 ก. หน้า 27.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). **แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

Hannu Simola, RistoRinne, JanneVarjo, Hannele Pitkanen Jaakko Kauko. (2009). Quality Assurance and Evaluation (QAE) in Finnish compulsory schooling a national model or just unintended effects of radical decentralization?.Department of Education, University of Helsinki & Centre for Research on Lifelong Learning and Education (CELE), University of Turku. **Journal of Education Policy**, 24(2), 2009: P. 1

การสังเคราะห์องค์ประกอบการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

FACTORS SYNTHESIS ON THE EVALUATION OF INCLUSIVE SCHOOLS PROJECT UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION

ผศ.วันทนีย์ บางเสน
นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผศ.ดร.สุบิน ยุระรัช
วิทยาลัยบัณฑิตด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผศ.ดร.จรรยา ชื่นเกษม
ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างกรอบแนวคิดเกี่ยวกับโมเดลการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) สังเคราะห์องค์ประกอบการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบบแผนของการวิจัยเรื่องนี้ คือ การวิจัยเอกสาร (Documentary research) กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย 1) เอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการ จำนวน 13 รายการ และ 2) เอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ และการจัดการเรียนรวมตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา จำนวน 40 รายการ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร (Documentary Review) วิเคราะห์เนื้อหาแบบกรณีศึกษา (Case Study) แล้วทำการสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบบันทึกข้อมูล จำนวน 1 ชุด ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

(1) การประเมินโครงการตามแนวคิดการประเมินผลโดยใช้โมเดล CIPP ของ Stufflebeam มีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแนวทางในการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในครั้งนี้ เพราะเป็นรูปแบบการประเมินทางการศึกษาที่เป็นระบบและครอบคลุมทุกด้านทุกขั้นตอนเหมาะกับการตัดสินใจ ตัดสินคุณค่า และมีประสิทธิภาพนำมาใช้ ในการประเมินการดำเนินโครงการต่างๆได้เป็นอย่างดี

(2) องค์ประกอบการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 ด้าน ได้แก่ บริบท (Context) ประกอบด้วย 3 รายการ ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย 5 รายการ กระบวนการ (Process) ประกอบด้วย 11 รายการ และ ผลผลิต (Product)

ประกอบด้วย 3 รายการ ผลที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมนั้นนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดและการสร้างเครื่องมือในการวิจัยต่อไป

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ โครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม โมเดล CIPP

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) establish conceptual framework on the evaluation model of inclusive schools project under the Office of Basic Education Commission, and 2) synthesize the factors on the Evaluation of Inclusive Schools Project. The research methodology was documentary research. The sample was selected from 1) 13 documents and research reports on the Evaluation of Project, and 2) 40 documents and research reports on special education and inclusive education, since 2004. The data were synthesis by documentary review and by using content analysis to apply on a case study. The research instrument was a set of record form. The results showed that 1) CIPP model is a form of educational assessment that is systematic and covering all aspects of every stage. Moreover, CIPP model is suitable for decision-making value judgments and effectively applied in implementing of various projects. Therefore, the concept of project evaluation using CIPP model of Stufflebeam is appropriate to use in evaluating of Inclusive Schools Project, and. 2) an explore overview performance factors in evaluating of Inclusive Schools Project consists of 4 factors: 1. Context (3 items), 2. Input (5 items), 3. Process (11 items), and 4. Product (3 items). This study could improve research framework and questionnaires for further research.

KEYWORDS: Project Evaluation, Inclusive Schools Project, CIPP Model

บทนำ

โครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม เป็นโครงการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจัดทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในชั้นเรียนกับเด็กนักเรียนปกติในโรงเรียนโดยได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับสิทธิและได้รับโอกาสในการศึกษาอย่างเสมอภาค มีการบริหารจัดการที่เหมาะสมในโรงเรียนและในห้องเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์โดยยึดหลักปรัชญาของการอยู่รวมกัน (Inclusion) สามารถเรียนรวมกันได้โดยไม่แบ่งแยกและเลือกปฏิบัติโดยเน้นให้มีการบริการสนับสนุนต่าง ๆ มาบริหารจัดการในกระบวนการเรียนการสอน สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเพิ่มทางเลือกให้หลากหลายในการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ นอกจากนี้โรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมยังเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับโรงเรียนใกล้เคียงที่มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาได้คัดเลือกโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมที่มีอยู่จำนวน 5,014 โรงเรียนทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) เข้าร่วมโรงการเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา

2556 และเพิ่มเติมในปีการศึกษา 2557 รวมทั้งสิ้น 1,228 โรงเรียน โดยครอบคลุมทุกอำเภอในทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์บริการทางการศึกษาพิเศษ (Student support services: SSS) หรือ Support Unit และได้จัดสรรงบประมาณ และกำหนดกรอบดำเนินการของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม

จากการที่โครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมได้ดำเนินการมาแล้ว 3 ปี ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้รูปแบบโมเดล CIPP: C=Context (บริบท), I= Input (ปัจจัยนำเข้า), P=Process (กระบวนการ), และ P=product(ผลผลิต) โมเดล CIPP เป็นการประเมินเชิงระบบทั้งในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิต ซึ่งการประเมินสามารถบอกคุณค่าที่แท้จริงของโครงการ และข้อมูลที่บ่งชี้ว่าโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมที่กำลังดำเนินการอยู่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และกรอบของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือขยายผลไปในทิศทางใด รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของโครงการ มีผลดีมากน้อยเพียงใด ควรปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงในประเด็นใด เพื่อให้โครงการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นโครงการที่มีคุณค่า ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินโครงการและงานการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ และการจัดการเรียนรวม เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดในการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม และเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม นำไปใช้ในการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

คำถามการวิจัย

1. โมเดลการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมเป็นอย่างไร
2. การประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยองค์ประกอบใดบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างกรอบแนวคิดเกี่ยวกับโมเดลการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีการดำเนินวิจัย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ประชากร มี 2 กลุ่มตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่

1. เอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการ จากฐานข้อมูล ThaiLIS และแหล่งสารสนเทศออนไลน์ โดยเอกสารภาษาไทยใช้คำค้นว่า “การประเมินโครงการ” และเอกสาร

ภาษาอังกฤษใช้คำค้นว่า “project evaluation” พบเอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการ จำนวน 165 รายการ

2. เอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ และการเรียนรวมได้มาจากฐานข้อมูล ThaiLIS, CMU e-Theses, Thesis Online สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากรและ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยเอกสารภาษาไทยใช้คำค้นว่า “การศึกษาพิเศษ” “การเรียนรวม” และ “โรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม” และเอกสารภาษาอังกฤษใช้คำค้นว่า “special education” , “inclusive education” และ “inclusive schools” พบเอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ และการเรียนรวมจำนวน 250 รายการ

การเลือกกลุ่มเป้าหมาย มีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1. เอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการ มีเกณฑ์การคัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยหาค่าฐานนิยมของแนวคิด ทฤษฎี จากนั้นนำองค์ประกอบที่สังเคราะห์แล้วที่ตรงกัน 5 แนวคิดขึ้นไปได้เอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการ เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน13 รายการ นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับโมเดลการประเมินโครงการ

2. เอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ และการเรียนรวม มีเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) เป็นเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา 2) มีความถี่ของแต่ละองค์ประกอบของการประเมินที่สังเคราะห์แล้วตรงกันโดยมีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ได้เอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ และการจัดการเรียนรวม ที่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 รายการ (เอกสารของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดให้โรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมต้องดำเนินการ จำนวน 2 รายการ เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ โครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม และมาตรฐานการเรียนร่วมเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ปี พ.ศ. 2555)

แบบแผนของการวิจัยเรื่องนี้ คือ การวิจัยเอกสาร (Documentary research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบกรณีศึกษาแล้วทำการสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบบันทึกข้อมูล จำนวน 1 ชุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ทำให้ได้กรอบแนวคิดดังนี้

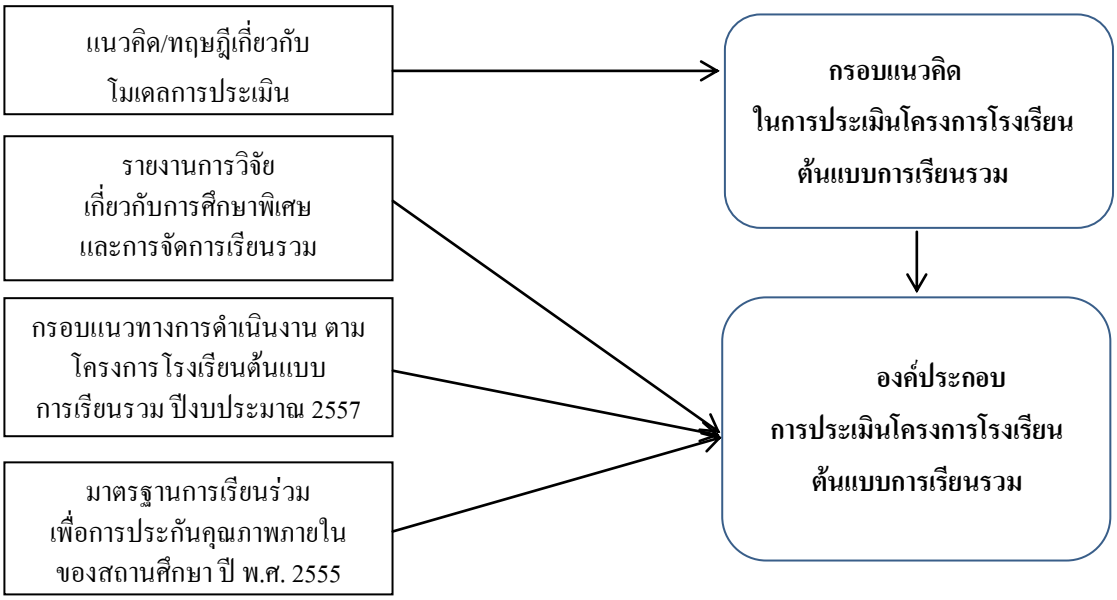

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์กรอบแนวคิดโมเดลการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม จากการสังเคราะห์องค์ประกอบการประเมินโครงการจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบการประเมินโครงการจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง / ประเด็นการประเมิน	เยาวดี วิบูลย์ศรี (2546)	Patton (2013)	Chen (2012)	Stake (2004)	Guba & Lincoln (1981)	Kirkpatrick (1978)	Hammond (1973)	Stufflebeam (1971)	Alkin (1969)	Provus (1969)	Scriven (1967)	Cronbach (1963)	Tyler (1930)	**รวมความถี่**
บริบท Context)	✓				✓			✓	✓	✓			✓	**6**
ปัจจัยนำเข้า (Input)				✓		✓		✓	✓	✓				**5**
กระบวนการ (Process)	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	**11**
ผลผลิต (Product)	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	**11**

จากตารางที่ 1 การสังเคราะห์กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 13 รายการใช้ความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป พบว่านักการศึกษาและนักวิชาการ ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการทางการศึกษาไว้หลากหลาย โดยประเด็นการประเมินที่มีความถี่ตามเกณฑ์ที่กำหนดตั้งแต่ 5 ขึ้นไป มี 4 ประเด็น คือ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลิตผล ซึ่งสอดคล้องกับโมเดล CIPP ของ Stufflebeam (1971) ผู้วิจัยจึงตัดสินใจใช้ โมเดล CIPP สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ โดย สรุปความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการประเมิน กับสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ และการใช้ประโยชน์จากการประเมินด้วยโมเดล CIPP ตามภาพที่ 2

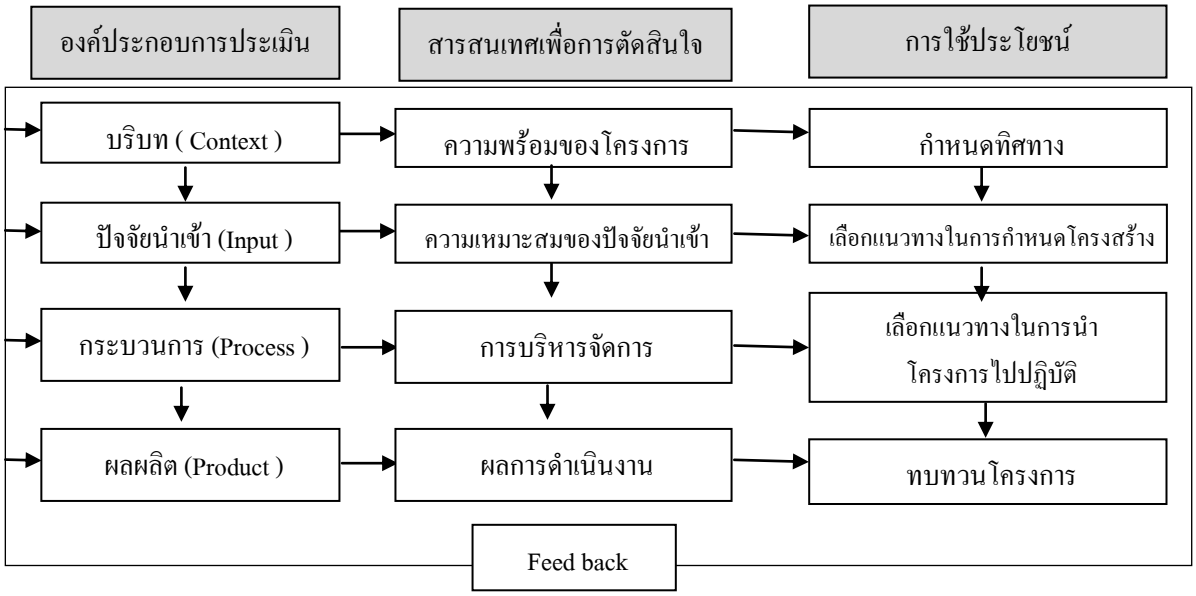

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการประเมิน สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ และการใช้ประโยชน์ในการประเมินแบบโมเดล CIPP

2. การสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษและการเรียนรวม สรุปผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการประเมินตามโมเดล CIPP จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ และการเรียนรวม

องค์ประกอบที่ประเมิน / ผู้ประเมิน	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2557)	ชาตรี ลักษณะศิริ & ผดุง อารยะวิญญู (2557)	จุฑารัตน์ ชัยนิวรรณ(2557)	เบญจรงค์ ทองค่อม(2556)	จินดาวรรณ ประมูรรัตน์(2556)	ระนอง สุวรรณทอง (2556)	ชนาธิป พรกุล(2556)	วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์(2556)	ปิยดา เลอจันทร์(2556)	อำไพวรรณ ทานนท์ (2556)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555)	ผดุง อารยะวิญญู (2555)	มะลิวรรณ ธรรมแสง (2555)	สรพล เสนาบุญ และคณะ (2555)	เกยิ่ง สายแบต และคณะ (2554)	สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 2554)	สายวสันต์ บินภาพร (2554)	สมพร หวานเสร็จ(2553)	หรัน พงษ์ดี (2553)	อภิชัย จันทน์เทศ(2553)	พงศ์ศักดิ์ ภูกาบขาว (2553)	รจเรข พยอมแย้ม (2553)	ศาสวัต เพ่งแพ (2553)	ผดุง อารยะวิญญู (2552)	สมพร หวานเสร็จ (2552)	กิ่งเพชร ส่งเสริม (2552)	กิ่งเพชร ส่งเสริม (2552)	นกแก้ว วิเศษรินทอง และ คณะ (2552)	จันทนา โรจน์บรรณวงศ์(2552)	ธราวรรณ ปิ่นตอง (2552)	นิตติยาภรณ์ กลมพันธ์(2551)	สุภาพร ชินชัย (2551)	นพมาศ สุทธิวิรัช (2551)	อัจจริยา กอหอม (2550)	Ghani & Zain(2014)	CERC (2013)	Booth & Ainscow (2012)	Winter & O'Raw (2010)	Hunt (2009)	UNESCO (2009)	รวม
การประเมินบริบท (context)																																									
1. วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ	✓		✓	✓	✓		✓		✓									✓		✓	✓	✓	✓						✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓		20
2. กิจกรรมการดำเนินงานตามโครงการ	✓		✓								✓		✓						✓										✓		✓	✓		✓	✓		✓			✓	13
3. การเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินโครงการ			✓		✓		✓					✓		✓									✓	✓			✓			✓		✓	✓			✓		✓			13
การประเมินปัจจัยนำเข้า (input)																																									
4. งบประมาณ	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓		✓		✓			✓	✓	✓		✓	✓				✓		✓		✓		✓	✓					21
5. ครูและบุคลากร	✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓			✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓				✓					✓	✓		✓	✓	✓	✓				22
6. ระบบ/โครงสร้างการบริหารจัดการเรียนรวม	✓		✓				✓	✓		✓		✓		✓	✓											✓		✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		19
7. อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓					✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	28
8. ศูนย์บริการทางการศึกษาพิเศษ	✓																																								**
การประเมินกระบวนการ (process)																																									1
9. การบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM)	✓		✓	✓	✓	✓		✓			✓	✓		✓				✓	✓	✓	✓		✓	✓				✓	✓		✓	✓		✓	✓		✓	✓			23
10. การบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดการเรียนรวม	✓		✓			✓	✓	✓			✓										✓						✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓					15
11. การพัฒนาหลักสูตรสำหรับการเรียนรวม	✓					✓		✓	✓	✓	✓	✓						✓		✓										✓		✓	✓		✓			✓	✓	✓	16
12. การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)	✓										✓					✓												✓				✓									5

จากตารางที่ 2 สังเคราะห์องค์ประกอบของการประเมินโครงการ จากเอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวม จำนวน 3 รายการ งานวิจัยของประเทศไทย จำนวน 31 รายการ และงานวิจัยต่างประเทศ จำนวน 6 รายการ ได้องค์ประกอบในการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบบโมเดล CIPP 4 ด้าน โดยองค์ประกอบการประเมินแต่ละด้านที่มีความถี่ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ได้แก่ การประเมินบริบท ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ 2) กิจกรรมการดำเนินงานตามโครงการ และ 3) การเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินโครงการ การประเมินปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 1) ระบบ/โครงสร้างการบริหารจัดการเรียนรวม 2) ความพร้อมของครูและบุคลากร 3) งบประมาณ 4) อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ 5) การดำเนินงานของศูนย์บริการทางการศึกษาพิเศษ การประเมินกระบวนการ ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) 2) การบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดการเรียนรวม 3) การพัฒนาหลักสูตรสำหรับการเรียนรวม 4) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) 5) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IIP) 6) กระบวน การจัดการเรียนรู้ 7) กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 8) ระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผลโครงการ 9) การวิจัยการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน 10) การสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการเรียนรวม 11) การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และ การประเมินผลผลิต ประกอบด้วย 1) คุณภาพของการได้รับบริการเพื่อการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 2) คุณภาพของการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 3) คุณภาพของการจัดการเรียนรวม ดังแสดงตามภาพที่ 3

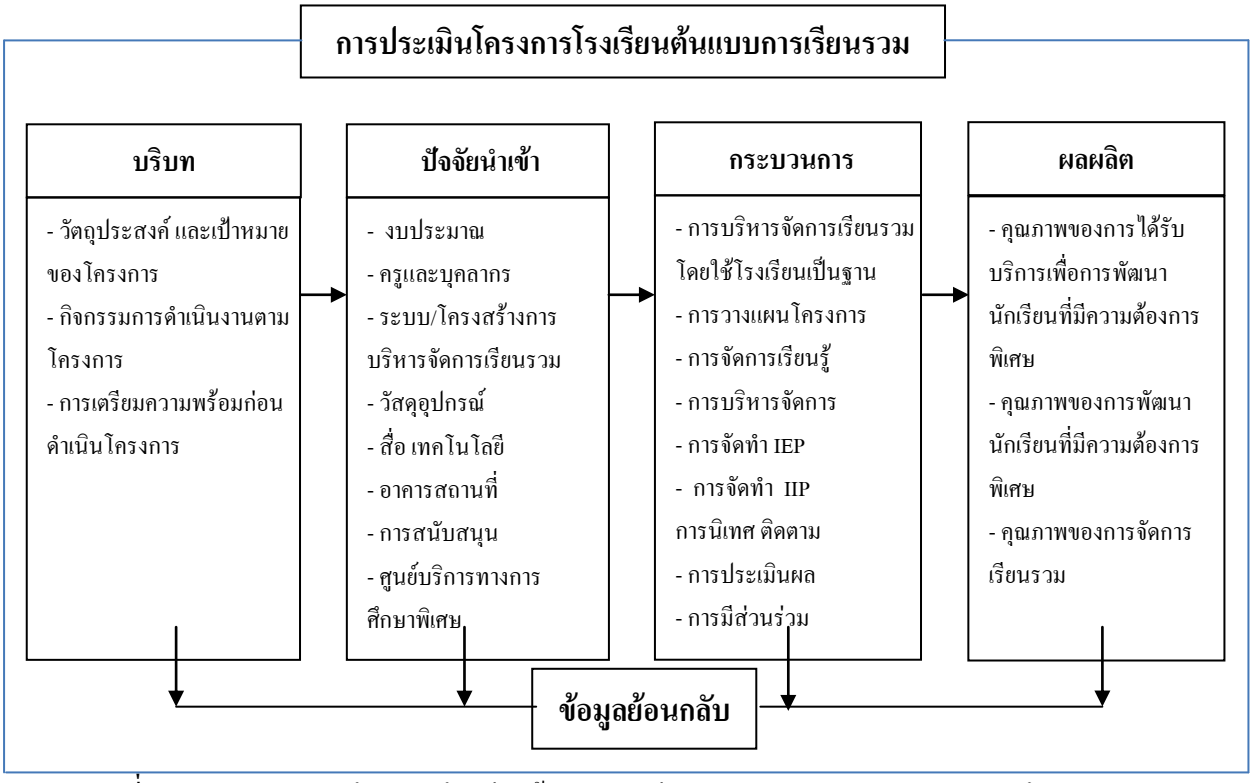

ภาพที่ 3 กรอบการประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมตามรูปแบบการประเมินแบบโมเดล CIPP

อภิปรายผล

การประเมินผลโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม ผู้วิจัยเลือกใช้การประเมินโครงการตามแนวคิดการประเมินผลโดยใช้โมเดล CIPP ของ Stufflebeam เพราะจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินโครงการ พบว่า นักการศึกษาและนักวิชาการต่างๆ เสนอแนะว่าการประเมินโครงการทางการศึกษานั้นนิยมประเมินทั้งภาพรวมของโครงการ ซึ่งการประเมินผลโดยใช้โมเดล CIPP ของ Stufflebeam มีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแนวทางในการวิจัยในครั้งนี้ เพราะเป็นรูปแบบการประเมินทางการศึกษาที่เป็นระบบและครอบคลุมทุกด้านทุกขั้นตอน เหมาะกับการตัดสินใจ ตัดสินคุณค่า และมีประสิทธิภาพนำมาใช้ ในการประเมินการดำเนินโครงการต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ พิสณุ ฟองศรี (2556) ที่กล่าวถึง โมเดลการประเมินทางการศึกษาว่า โมเดลที่มีอิทธิพลและได้รับความนิยมกันมากมี 4 รูปแบบ คือ โมเดลการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายของ Tyler โมเดลสนองความต้องการของ Stake โมเดลที่ช่วยในการตัดสินใจ โมเดล CIPP ของ Stufflebeam และโมเดลการประเมินประสิทธิผลการอบรมของ Kirkpatrick แต่ที่นิยมใช้กันมากที่สุด คือ โมเดล CIPP ของ Stufflebeam และสอดคล้องกับ เชาว์ อินใย (2553) กล่าวว่า โมเดล CIPP เป็นกระบวนการรวมรวบและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นทางเลือกประกอบการตัดสินใจ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องไว้ใช้ในการตัดสินใจ ผู้ทำการประเมินจะรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร ผู้วิจัยจึงตัดสินใจใช้โมเดล CIPP สำหรับการวิจัยเรื่อง การประเมินการดำเนินโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะเป็นรูปแบบการประเมินที่มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจร มีการเก็บรวมรวมข้อมูลตามที่ได้กำหนดไว้ แล้วนำข้อมูลที่ได้นั้นจัดทำให้เป็นสารสนเทศ เพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงโครงการอย่างทันท่วงที และสอดคล้องกับ เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551) ที่กล่าวว่า แนวคิดการประเมินของ Stufflebeam เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการคือ มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจร จะต้องมีการระบุหรือบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้ระบุหรือบ่งชี้ไว้ แล้วนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้นั้น จัดทำให้เป็นสารสนเทศ โดยสารสนเทศที่ได้มานั้นจะต้องมีความหมายและประโยชน์ เพื่อนำไปเสนอใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกใหม่ หรือแนวทางดำเนินการต่อไป สอดคล้องกับสุวิมล ติรกานันท์ (2550) ที่กล่าวว่า แบบจำลองการประเมินของ Stufflebeam มีแนวคิดในการสร้างสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ประกอบด้วย 4 ประเด็นตามประเภทของการตัดสินใจ ได้แก่ การประเมินสภาพแวดล้อมเพื่อการวางแผนใช้กำหนดนโยบาย หรือเป้าหมาย และเพื่อการคัดเลือกโครงการที่เหมาะสม การประเมินปัจจัยนำเข้าเพื่อกำหนดโครงสร้างของการดำเนินงาน ยุทธวิธี วิธีการและแผนในการดำเนินงาน การประเมินกระบวนการเพื่อกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผน เพื่อปรับปรุงวิธีในการดำเนินงาน และรายงานความก้าวหน้าของโครงการ และการประเมินผลผลิต เพื่อตัดสินใจยุติ ชะลอหรือขยายโครงการ และยังสอดคล้องกับ สมคิด พรมจุ้ย (2550) ที่ได้กล่าวว่า การประเมินโดยใช้โมเดล CIPP เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เมื่อโครงการต้นแบบโรงเรียนเรียนรวมดำเนินงานไปได้ระยะหนึ่ง (อาจจะ 5 ปีขึ้นไป) ผู้วิจัยอาจประเมินผลโครงการโดยใช้โมเดล CIPPIEST (รัตนะ บัวสนธ์, 2556) ซึ่งเป็น

ส่วน ปรับขยายของรูปแบบการประเมิน CIPP โดยปรับ ขยายการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ออกเป็น การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation :I) การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation: E) การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation: S) และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability Evaluation: T) ของสิ่งที่ได้รับการประเมิน ได้แก่ โครงการ แผนงานหรือสิ่งแทรกแซงต่างๆ โดยที่ส่วน ขยายของมิติการประเมินที่เพิ่มขึ้นนี้ มีความหมาย ครอบคลุมรวมถึงการประเมินผลผลิตเดิมและการ ประเมินผลลัพธ์ ทำให้ได้สารสนเทศการดำเนินงานโครงการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เชาว์ อินใย. 2553. **การประเมินโครงการ.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิสณุ ฟองศรี. 2556. **เทคนิควิธีการประเมินโครงการ.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2551. **การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัตนะ บัวสนธ์. 2556. "รูปแบบการประเมิน CIPP และ CIPPIEST มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและถูกต้องในการใช้". **วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย** ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2556): 7-27.

สมคิด พรมจุ้ย. 2550. **เทคนิคการประเมินโครงการ.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: จตุพรดีไซน์

สุวิมล ติรกานันท์. 2550. **การประเมินโครงการ : แนวทางสู่การปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2555. **แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555- 2559) ของกระทรวงศึกษาธิการ.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Stufflebeam, D, L. (2004). **The 21st Century CIPP model.** London: SAGE.

Stufflebeam, D.L. et al. (1971). **Educational Evaluation and Decision Making**. Itasca. Illinois: Peacock Publishing.

รูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

A MODEL OF PERSONNEL MANAGEMENT WITHIN PRIVATE SCHOOLS IN THE NORTH EAST OF THAILAND

พีระพงษ์ พันธุ์พินิจ

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

E-mail :tsp_wittaya@hotmail.com

ประเสริฐ ภู่เงิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

E-mail :ppra_bru@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) สร้างรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) ประเมินรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชน ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง และความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ระดับมาก และความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง และความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชน มี 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบประกอบด้วย 10 หลักการ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบประกอบด้วย 5 ข้อและส่วนที่ 3 องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 6 ด้านและการตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการตรวจสอบรูปแบบเชิงคุณลักษณะด้านการประเมินความเหมาะสมและความครอบคลุมจากผู้ทรงวุฒิ 10 คนพบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด และความคิดเห็นเกี่ยวกับความครอบคลุมของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชน ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นเกี่ยวกับความมีประโยชน์ของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารงานบุคคล โรงเรียนเอกชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study the actual state and the desired conditions in personnel management against those needed to reach a higher level of personnel management in private schools in the North East, 2) to construct a model of administration management within private schools in the North East, and 3) to evaluate the model of personnel management within private schools in the North East. The research process was divided into 3 phases: The results revealed:

1) The actual state and desired conditions in personnel management of private schools. The individual and majority opinion of management concerning the state of personnel management is that personnel management is at a medium level. The individual and majority opinion of management concerning the desired conditions in personnel management is that

they are above medium level, and the individual and majority opinion of teachers concerning the state of personnel management is that personnel management is at a medium level. The individual and majority opinion of teachers concerning the procedures used in personnel management is that they are above medium level.

2) The model of administration management within private schools has 3 parts. Part 1.The principle of the model including 10 separate principles.Part, 2. There are 5 objectives contained in the model. Part 3. The element of the model consists of 6 parts. The model of administration management within private schools in the North East was checked for inclusion and suitability by 10 experts. The experts individual and majority opinion was that the inclusion of the model was higher than medium level. The experts individual and majority opinion was that the suitability of the model was higher than medium level.

3) The result of the evaluation of the model of personnel management within private schools. The individual and majority opinion by both management and teachers as to the models feasability was seen as higher than medium level. The individual and majority opinion by both management and teachers as to the utility of the model was seen as higher than medium level.

KEYWORDS : A Model of Personnel Management, Private School, the North East of Thailand

1.บทนำ

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วแตกต่างจากในอดีต การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้จะอยู่ภายใต้โลกยุคศตวรรษที่ 21 คือ การเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะทั้งทางโลก ทางสังคมแบบใหม่ที่เรียกว่า สังคมสารสนเทศ สังคมแห่งการเรียนรู้ หรือสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ลักษณะดังกล่าวส่งผลให้สังคมที่มีความรู้กลายมาเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่ง การพัฒนาความรู้เพื่อการแข่งขันและสร้างความเข้มแข็งจะเป็นฐานที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ ซึ่งประเทศต่าง ๆจำเป็นต้องปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว บุคคลและสังคมปรับตัวไม่ทันและก่อให้เกิดความไม่สมดุลของการพัฒนาประเทศในหลายลักษณะ ทำให้ประเทศไทยมีปัญหาเรื่องวิกฤติทางภูมิปัญญา นั่นคือคนขาดคุณภาพ (วรภัทร์ ภู่เจริญ.2548 : 1) จึงมุ่งพัฒนาคน ที่จะต้องได้รับการเอาใจใส่โดยองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพราะเชื่อว่า คนเป็นหัวใจของการทำงานทุกระบบและมีผลให้งานนั้นสำเร็จหรือล้มเหลวได้โดยการปฏิรูปการศึกษา

การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชน จึงมีความสำคัญ ในการปฏิรูปบุคคล พัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถปฏิบัติงานตามภารกิจได้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ด้านคือ จำนวนและความเพียงพอของบุคคล คุณภาพของบุคคล และระดับการนำบุคคลไปใช้ประโยชน์ (วรเดช จันทรศร. 2551: 50) นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553: 120 - 122) ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนเอกชนคือ จำนวนนักเรียนในระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษาของโรงเรียนเอกชนลดลงจากปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เมื่อจำนวนนักเรียนลดทำให้รายได้ของโรงเรียนเอกชนลดลงด้วย โรงเรียนเอกชนจึงจำเป็นต้องลดรายจ่ายด้านต่างๆของโรงเรียน รวมทั้งลดค่าจ้างเงินเดือนครู และบุคลากร ผลดังกล่าวกระทบทำให้ครูเดือดร้อน หมดกำลังใจการทำงาน ขาดความมั่นใจและความมั่นคงด้านวิชาชีพ ก่อให้เกิดปัญหาในการเรียนการสอน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าศึกษามาก

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (2553 : ภาคผนวก) พบว่า 1) รัฐยังไม่สามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่อรายหัวนักเรียนให้ใกล้เคียงค่าใช้จ่ายจริงหรือเทียบเท่ากับโรงเรียนรัฐบาล 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ยังไม่พร้อมดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนเอกชนมีโอกาสพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา 3) โรงเรียนเอกชนไม่สามารถเข้าถึงการสนับสนุน เร่งรัด ในการสร้างและขยายโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาในรูปแบบของโครงการเงินกู้ หรือการให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ 4) รัฐยังไม่ได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนกำหนดผลตอบแทนบุคลากรทางด้านการศึกษาในสังกัด ตามหลักการตอบแทนตามผลการปฏิบัติงานนอกเหนือจากการตีค่าตามวุฒิทางการศึกษา 5) รัฐยังไม่พร้อมที่จะจัดให้มีกองทุนหรือแหล่งทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียนเอกชน 6) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนเอกชน และ 7) บุคลากรทางการศึกษาของรัฐ ยังไม่ปรับเปลี่ยนแนวคิด และกระบวนทัศน์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน จากการจัดการเชิงพาณิชย์มาเป็นการช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐ และ ด้านการบริหารบุคคล พบว่าขวัญและกำลังใจของครูลดลง ครูที่มีอายุน้อยบางส่วนลาออกไปสอบบรรจุเป็นข้าราชการ ไม่มีโครงการจัดอบรมสัมมนาสำหรับโรงเรียนเอกชน รัฐเป็นผู้กำหนดเงินเดือนของครูเอกชน ครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนจะต้องมีใบประกอบวิชาชีพ ขาดครูที่มีคุณภาพ ครูที่มีอายุมากมีปัญหาในการจัดทำสื่อ ICT

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนเอกชน จำเป็นต้องสร้างรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชน ที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ทัดเทียมกับโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนเอกชนจะต้องเตรียมความพร้อมทุกด้าน เร่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ให้เป็นที่ไว้วางใจ เกิดความพึงพอใจกับผู้ปกครอง และปัจจุบันยังขาดข้อมูลด้านการวิจัย ที่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบ บการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษา รูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนให้มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายต่อไป

2. กรอบแนวคิดและทฤษฎี

หลักการบริหารงานบุคคล

กิติมา ปรีดีดิลก (2542) หลักการบริหารงานบุคคล 12 ประการ 1.หลักความเสมอภาค 2. หลักความสามารถ 3. หลักความมั่นคง 4. หลักความเป็นกลางทางการเมือง 5. หลักพัฒนา 6. หลักแห่งความเหมาะสม 7. หลักความยุติธรรม 8. หลักสวัสดิการ 9. หลักเสริมสร้าง 10. หลักมนุษยสัมพันธ์ 11. หลักประสิทธิภาพ 12. หลักการศึกษาวิจัย บรรยงค์ โตจินดา (2546) 1.หลักความเป็นธรรม 2. บริหารงานอย่างเปิดเผย 3. บุคคลเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ 4. มีความเป็นกันเอง 5. หลักความสามารถ 6. บุคคลมีความสามารถทุกคน

องค์ประกอบของการบริหารงานบุคคล

Flippo(1971) Armstrong (1995) Lunenberg&Ornstein (2000), ธงชัย สันติวงษ์ (2542). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2546). สมเดช สีแสง (2549), ภาณุศักดิ์ คำแผง (2550). สมาน อัศวภูมิ (2551), สมยศ นาวีการ (2551) ประกอบด้วย 1. การวางแผนงานบุคคล 2. การสรรหาและการคัดเลือกบุคคล 3. การพัฒนาบุคคล 4. การธำรงรักษาบุคคล 5. การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคคลและ 6. การพ้นจากงาน

รูปแบบการบริหารคุณภาพ**วงจรคุณภาพเดมมิง (Deming Cycle) : PDCA**

1. การวางแผน (Plan) 2. ปฏิบัติตามแผน (Do) 3. การตรวจสอบ (Check) และ 4. ดำเนินการให้เหมาะสม (Act)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล

ทฤษฎีบริหารแบบมีส่วนร่วม1. ทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ 2. ทฤษฎีเชิงพฤติกรรมศาสตร์ 3. ทฤษฎีวาย 4. ทฤษฎีสถานการณ์ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ 1) ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ 2) ทฤษฎี 2 ปัจจัย 3) ทฤษฎีของอัลเดอร์เฟอร์

รูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย

1. หลักการบริหารงานบุคคล
2. วัตถุประสงค์ของการบริหารงานบุคคล
3. องค์ประกอบของกระบวนการบริหารงานบุคคล

ขอบข่ายงาน

การปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

3.1 การวางแผนบุคคล

3.2 การสรรหาและการคัดเลือกบุคคล

3.3 การพัฒนาบุคคล

3.4 การธำรงรักษาบุคคล

3.5 การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคคล

3.6 การพ้นจากงาน

3.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของกระบวนการการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.วิธีดำเนินการวิจัย การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชน สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสัดส่วนของเครจซีและ มอร์แกน (Krejcie & Morgan ; อ้างถึงใน พรรณี ลีกิจวัฒนะ. 2553 : 150) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนจำนวน 267 โรงเรียนโดยทำการสุ่มแบบหลายแล้วทำการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดให้เป็นผู้บริหาร จำนวน 267 คน และครู 267 คน รวมทั้งสิ้น 534 คน และสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 6 โรงเรียน รวมจำนวน 12 คน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่ 1 นำผลที่ได้จากการศึกษา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ต่อสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การบริหารบุคคล ในตอนที่ 1 มาเป็นกรอบในการร่างรูปแบบ ส่วนที่ 2 ตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุมของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออก-เฉียงเหนือผู้วิจัย ได้สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารครูโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกี่ยวกับความเป็นไปได้หรือความมีประโยชน์ของรูปแบบโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 10 - 15 (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 45) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 100 โรงเรียน แล้วทำการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดให้เป็นผู้บริหารได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 100 คน และครู จำนวน 100 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 200 คน

5. สรุปผลการวิจัย สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันนออกเฉียงเหนือตามองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการวางแผนบุคคล ด้านการสรรหาและการคัดเลือกบุคคลด้านการพัฒนาบุคคลด้านการธำรงรักษาบุคคลด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคคล และด้านการพ้นจากงาน พบว่า

1.1 ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการบริหารงานบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการธำรงรักษาบุคคล และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวางแผนงานบุคคล

1.2 ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารงานบุคคล โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลางโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการธำรงรักษาบุคคล และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคล โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวางแผนงานบุคคล ด้านการสรรหาและการคัดเลือกบุคคล และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคล

2. การสร้างรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 รูปแบบการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย 10 หลักการ คือ 1) หลักความเสมอภาค 2) หลักความยุติธรรม 3) หลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง 4) หลักการพัฒนา 5)หลักแห่งความเหมาะสม 6) หลักเสริมสร้าง 7) หลักมนุษยสัมพันธ์ 8) หลักแห่งความมั่นคง 9) หลักสวัสดิการ และ 10) หลักประสิทธิภาพ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบประกอบด้วย 5 ข้อ คือ 1) เพื่อให้โรงเรียนเอกชนคัดสรร สร้างแรงจูงใจให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี เข้ามาปฏิบัติงานและช่วยให้โรงเรียนเอกชนพัฒนาให้บุคคลใช้ทักษะ ความรู้ความสามารถประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล 2) เพื่อสร้างแรงจูงใจและธำรงรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถไว้ให้กับโรงเรียนเอกชน 3) เพื่อให้โรงเรียนเอกชน มีรูปแบบการบริหารบุคลากรที่ส่งเสริมให้ผู้บริหาร และบุคคลในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล 4) เพื่อสร้างมาตรฐานของรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนสำหรับเป็นเครื่องมือหรือแนวทางที่ช่วยให้โรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่กำหนด และ 5) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและมีกระบวนการบริหารงานบุคคลด้วยวงจรของเดมมิง (Deming Cycle) และส่วนที่ 3 องค์ประกอบของรูปแบบ มี 6 ด้านคือ 1) ด้านการวางแผนบุคคล 2) ด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคคล 3) ด้านการพัฒนาบุคคล 4) ด้านการธำรงรักษาบุคคล 5) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 6) ด้านการพ้นจากงาน

2.2 การตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการพิจารณาความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุมจากผู้ทรงวุฒิ 10 คนพบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และความถูกต้องครอบคลุมของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และด้านองค์ประกอบของรูปแบบ

3. การประเมินรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.1 ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับความเป็นไปได้หรือความมีประโยชน์ของรูปแบบ พบว่าความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับ

มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับความมีประโยชน์ของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักการของรูปแบบ

3.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ที่มีต่อรูปแบบและองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบ ด้านหลักการของรูปแบบที่มีจำนวนมากที่สุด คือ เป็นหลักการที่ดีมีความเหมาะสมแล้ว ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ที่มีจำนวนมากสุด คือ ควรผนวกรวมวัตถุประสงค์ให้เหลือ 3 ข้อหลักน่าจะเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และ
ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ ที่มีจำนวนมากสุด คือ เป็นองค์ประกอบที่มีความละเอียดมากและควรนำไปทดลองใช้จริงกับโรงเรียนเอกชน

6. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร และครูโรงเรียน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานบุคคล โดยรวม อยู่ในระดับมาก สาเหตุมาจากข้อจำกัดของโรงเรียนเอกชน โดยเฉพาะกระบวนการบริหารบุคคล
ซึ่งขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนเท่านั้น และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของการบริหารบุคคล พบว่า
ด้านการธำรงรักษาบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้ง 2 กลุ่ม เนื่องจากปัญหาครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนเอกชน ความไม่เท่าเทียมกันและเสมอภาคกับครูของภาครัฐในเรื่องค่าตอบแทน วิทยฐานะ สวัสดิการ สิทธิประโยชน์ ส่งผลให้เกิดการไหลไปสู่ภาครัฐ โดยเฉพาะมีการสอบและเรียกบรรจุครูในระหว่างภาคเรียน ทำให้โรงเรียนเอกชนต้องรับครูที่ไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเข้ามาใหม่ เพื่อทดแทน และการเข้า-ออกของครูบ่อยๆ ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องจัดหาสวัสดิการต่างๆ ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อการการธำรงรักษาบุคคลให้อยู่กับโรงเรียนเอกชนนานๆซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสมนัส ทองงาม (2546 : 51- 53), ยุพวัลย์ มังบุญมอบ (2549 : 139 – 48) และ วทัญญู ศิริจรรยา (2551 : 122 - 124) ที่กล่าวว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารและครู ต้องมีการวางแผนอัตรากำลัง การบำรุงรักษาบุคคล การพัฒนาบุคคล การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง และด้านการพ้นจากงาน ตามลำดับ

2. การสร้างรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 รูปแบบการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย 10 หลักการ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบประกอบด้วย 5 ข้อ และส่วนที่ 3 องค์ประกอบของรูปแบบ มี 6 ด้าน ซึ่งหลักการบริหารงานบุคคลโรงเรียนเอกชนควรยึดหลักดังนี้ หลักความเสมอภาค หลักความยุติธรรม หลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง หลักการพัฒนา หลักแห่งความเหมาะสม หลักเสริมสร้าง หลักมนุษยสัมพันธ์หลักแห่งความมั่นคง หลักสวัสดิการ และ หลักประสิทธิภาพ

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วราภรณ์ ชัชตะวรรณ (2541 : 7) ที่กล่าวว่า หลักการการบริหารงานบุคคลอย่างน้อยจะต้องยึดหลักในการจัดระบบการบริหารงานบุคคล ทั้ง 10 ข้อ และ กิติมา ปรีดีดิลก (2542: 22) สรุปว่า การบริหารงานบุคคลในสภาพที่ได้มีวิวัฒนาการถึงปัจจุบันได้ประยุกต์เอาความก้าวหน้าทางด้านการบริหารมาประกอบหลักการการบริหารบุคคลด้วย การบริหารงานบุคคลแผนใหม่ จึงยึดหลักการสำคัญ 12 ประการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฟลิปโป (Flippo. 1971 : 6) กล่าวว่า กระบวนการบริหารบุคคล ประกอบไปด้วย การสรรหา การพัฒนาการบริหารค่าตอบแทนการประสานประโยชน์การบำรุงรักษา และการพ้นจากองค์กร, อาร์มสตรองค์ (Armstrong. 1995 : 97) สรุปไว้ว่า กระบวนการบริหารการบริหารงานบุคคล มีดังนี้การแสวงหาบุคคลการจ่ายค่าตอบแทนการประเมินผลการปฏิบัติงานการพัฒนาบุคคลการให้บริการกับบุคคลการให้พ้นจากงาน และการเสริมแรงงานสัมพันธ์ และลูเนนเบอร์กและออนสไตล์ (Lunenbergg&Ornstein. 2000 : 48 5 - 520) กล่าวว่า กระบวนการบริหารบุคคล ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ การวางแผนบุคลากร การสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา ประเมินผลงาน และการจัดสวัสดิการ

2.2 การตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านวิธีการประเมินความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุมจากผู้ทรงวุฒิ 10 คนพบว่าความเหมาะสมของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความถูกต้องครอบคลุมของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบ สามารถใช้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ตรวจสอบ เพื่อหาข้อสรุปของความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุมของรูปแบบที่ประเมิน สอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวถึง การตรวจสอบรูปแบบของ พูลสุข หิงคานนท์ (2540 : 55), อุทุมพร จามรมาน (2541 : 23) และ จินตนา
ศักดิ์ภู่อร่าม (2545 : 13 - 14)

3. การประเมินรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.1 ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนความมีประโยชน์ของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จะเห็นได้ว่าความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงเรียนเอกชนเป็นนิติบุคคล การบรรจุ การถอดถอนครู การบริหารงานบุคคลมีความคล่องตัว รวดเร็ว การตัดสินใจโดยส่วนมากขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ถ้าผู้บริหารมีความพึงพอใจในรูปแบบการบริหารงานบุคคลที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ ย่อมเป็นผลดีกับโรงเรียนตนเอง เพื่อให้โรงเรียนมีมาตรฐานในการบริหารงานบุคคลต่อไป ส่วน ความมีประโยชน์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ผ่านการวิเคราะห์ การกลั่นกรองจากผู้บริหารโรงเรียนและครู ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและครูมีประสบการณ์อันยาวนานจึงน่าจะเป็นสิ่งยืนยันได้ว่า รูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีประโยชน์อย่างมากที่สุดถ้าโรงเรียนได้นำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตตินันท์ ภูมิอาจ (2549 : 139 - 141), ยุพวัลย์ มังบุญมอบ (2549 : 48), มงคล ตีระดิเรก (2550 : บทคัดย่อ) และ ทัศนันท์ ชุ่มชื่น (2554 : บทคัดย่อ)

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรเข้ามาช่วยเหลือและดูแลโรงเรียนเอกชน ในปัญหาด้านปัญหาด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาเอกชน ความไม่เท่าเทียมและเสมอภาคกับครูของภาครัฐ ในเรื่องค่าตอบแทน วิทยฐานะ สวัสดิการ สิทธิประโยชน์ ส่งผลให้เกิดการไหลไปสู่ภาครัฐ โดยเฉพาะมีการสอบและเรียกบรรจุในระหว่างภาคเรียน ทำให้โรงเรียนเอกชนต้องรับครูที่ไม่มีใบประกอบวิชาชีพเข้าทดแทน กระบวนการบรรจุและจ้างครูต่างชาติมีความยุ่งยากและล่าช้า

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและควรนำรูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปทดลองใช้ในโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

8. เอกสารอ้างอิง

กิติมา ปรีดีดิลก. (2542). **ทฤษฎีการบริหารองค์การ.** กรุงเทพฯ : ชนะการพิมพ์.

จิตตินันท์ ภูมิอาจ. (2549). “สภาพและปัญหาการบริหารงานงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู”. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา). อุดรธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

จินตนา ศักดิ์ภู่อร่าม. (2545). “การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทัศนันท์ ชุ่มชื่น. (2554). “องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บรรยงค์ โตจินดา. (2546). **การบริหารงานบุคคล.** กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น

พรรณี ลีกิจวัฒนะ. (2553). **วิธีการวิจัยทางการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : คณะคุรุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

พูลสุข หิงคานนท์. (2540). “การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยกระทรวงสาธารณสุข”. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มงคล ตีระดิเรก. (2550). “การบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตพื้นที่การศึกษา เชียงราย เขต 3”. วิทยานิพนธ์ค.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงราย : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ยุพวัลย์ มังบุญมอบ. (2549). “ความคาดหวังของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2”. วิทยานิพนธ์ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

วรภัทร์ ภู่เจริญ. (2548). **องค์กรแห่งการเรียนรู้และการบริหารความรู้.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั้น.

วรเดช จันทรศร. (2551). **ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริกหวานกราฟฟิคจำกัด.

วทัญญู ศิริจรรยา. (2551). "สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพฯเขต 2". วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทเกษม.

วราภรณ์ ชัชตะวรรณ. (2541). **การบริหารงานบุคคล.** กรุงเทพฯ : แอลเพรส.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2553). **รายงานการวิจัย เรื่องการกระจายด้านบริการและทรัพยากรทางการศึกษาของการศึกษาเอกชน.** กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). **ระบบโรงเรียนคุณภาพระดับโลกขึ้นมาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณภาพชั้นนำได้อย่างไร.** กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

โสมนัส ทองงาม. (2546). "แนวทางการบริหารงานบุคลากรครูของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่". วิทยานิพนธ์ ศษ.ม (การบริหารการศึกษา) เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อุทุมพร จามรมาน. (2541). **การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรท้องถิ่น.** ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

Armstrong, Michael. (1995**). A Handbook of Personnel Management Practice**.London :Kogan.

Flippo,E.B. (1971). **Personnel Management**. 6th ed. New York : McGraw Hill.

Lunenburg, F. C. &Omstein, A. C. (2000). **Educational Administration : Concept and Practice.** 3rd ed. Belmont, California :Wodworth / Thomson Learning.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล จังหวัดนครราชสีมา

FACTORS AFFECTING EFFICIENCY OF THE INTERNAL AUDITOR'S PERFORMANCE OF VONGCHAVALITKUL UNIVERSITY, NAKHON RATCHASIMA

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติรัตน์ มีมาก

อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

E-mail : mthiti@hotmail.com

อาจารย์รติกร บุญสวาท

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

E-mail : ratikorn_b@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 121 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน และด้านความรู้ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายใน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยส่งผลถึงร้อยละ 47.7

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการทำงาน ความรู้ความสามารถ ผู้ตรวจสอบภายใน

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the factors related to the auditing performance efficiency that affected the internal auditor's performance efficiency. Questionnaire was used as a data collection tool. The samples were 121 employees from the inspected unit, Vongchalitkul University . The statistical methods used in analyzing the collected data were percentage, mean, standard deviation, simple correlation and multiple regression analysis. The results show that factors are related to the auditing performance efficiency in 2

aspects which were the internal auditor's performance and the internal auditor's skill and knowledge affecting the internal auditor's performance at the significant level of 0.05 or 47.7 percent.

KEYWORDS: Working Efficiency, Competency, Internal Auditor

บทนำ

การดำเนินงานหรือการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งภายในและภายนอกองค์กร ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทุ่มเทในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ และส่งผลให้มหาวิทยาลัยประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน (วิรัช สงวนวงค์วาน, 2546: 21) งานตรวจสอบภายใน (Internal Audit) เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของฝ่ายบริหาร ผู้บริหารสามารถนำผลผลิตของงานตรวจสอบภายในไปใช้ในการตัดสินใจ (Decision Making) และบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) ช่วยให้เกิดมูลค่าเพิ่ม (Value) และความสำเร็จแก่องค์กรได้ (กรมบัญชีกลาง, ม.ป.ป.: 1) ลักษณะของงานตรวจสอบภายในเป็นงานที่ให้บริการด้านการตรวจสอบ การประเมินผล การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน การบริหารจัดการทั้งในเรื่องความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการเงินและทางการบริหาร การดูแลทรัพย์สิน การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน ดังนั้นการตรวจสอบภายในจึงต้องเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายหลายประการ เช่น ความเจริญเติบโตขององค์กร สภาวการณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆ รวมถึงเทคโนโลยีทางด้านอิเลคทรอนิกส์คอมพิวเตอร์ ฉะนั้น ผู้ตรวจสอบภายในจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และความสามารถอื่นๆ เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง และต้องนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปใช้ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการตรวจสอบภายในอย่างเต็มที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะเห็นได้ว่างานตรวจสอบภายในเป็นเครื่องมือของผู้บริหารในการตรวจสอบและกำหนดมาตรการในการควบคุมด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ (จันทนา สาขากร และคณะ, 2554: 7-1)

การตรวจสอบภายในเป็นกิจกรรมที่ให้ความเชื่อมั่นและให้คำปรึกษาอย่างเที่ยงธรรมเป็นอิสระ ซึ่งจัดให้มีขึ้นเพื่อเพิ่มคุณค่า และปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กรให้ดีขึ้น การตรวจสอบภายในจะช่วยทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นต้องมีการประเมินและปรับปรุงประสิทธิผลของกระบวนการบริหารความเสี่ยง การควบคุมและกำกับดูแลอย่างเป็นระบบ ดังนั้นการตรวจสอบภายในจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในด้านการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ (กรมบัญชีกลาง, 2557: 1) การปฏิบัติงานให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของงานนั้นย่อมต้องอาศัยเป้าหมายหรือมาตรฐานการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานของงานนั้นๆ เพื่อคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด กล่าวคือต้องสามารถวัดได้ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และต้องแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ (ประชุม รอดประเสริฐ, 2547: 332-333)

ในการบริหารงานบุคลากรและการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งจะช่วยยกระดับความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการ เครื่องมือ อุปกรณ์และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มความสำเร็จขององค์กร นอกจากนี้การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานยังต้อง

คำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ การจัดหาและใช้ปัจจัยทรัพยากร กระบวนการปฏิบัติงาน และความพอใจของทุกฝ่าย ซึ่งองค์กรจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของคน และองค์กรจะต้องดำเนินไปพร้อมกัน (สมใจ ลักษณะ, 2552: 263) ซึ่งประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในก็คือความสามารถในการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความถูกต้อง รวดเร็วภายในระยะเวลาที่กำหนด และผลงานการตรวจสอบภายในสามารถช่วยลดต้นทุนและเป็นประโยชน์ต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างแท้จริง ดังที่ Harrington (1912 อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน, 2549: 30) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานนั้น บุคลากรต้องมีการทำงานที่เชื่อถือได้ งานต้องสำเร็จทันเวลา และผลงานถูกต้องได้มาตรฐาน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้ตรวจสอบภายใน อีกทั้งมหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่นที่สนใจสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบ
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

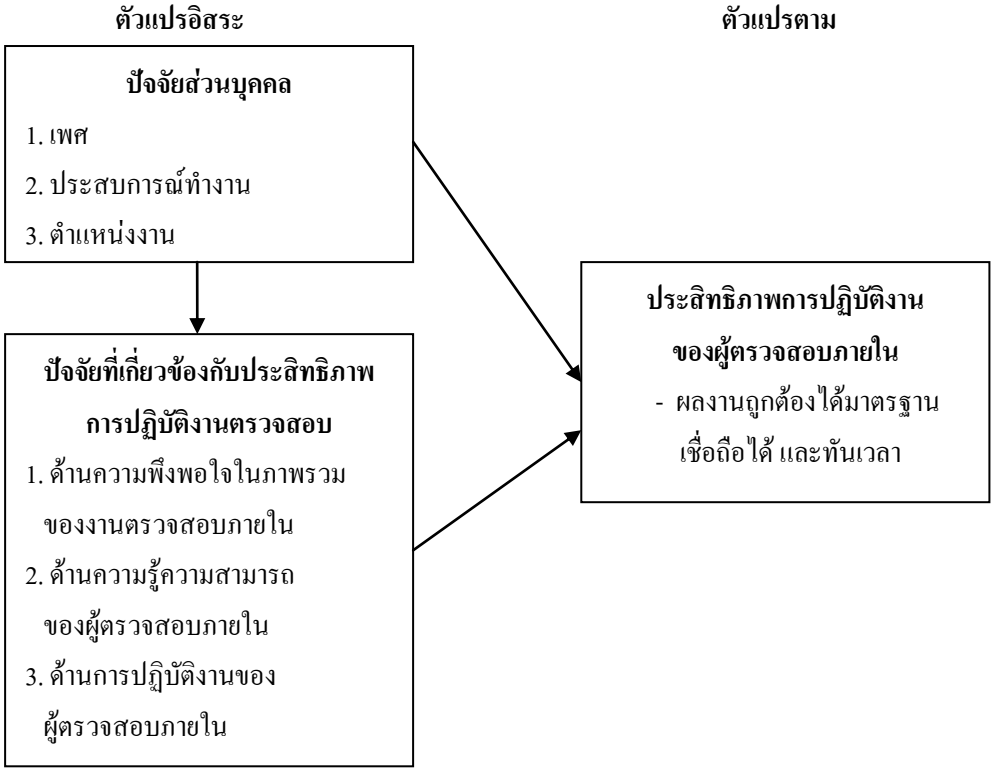

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎี

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิจัยหลายท่าน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แก่ เพศ ประสบการณ์ทำงาน และตำแหน่งงาน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดแนวทางการตรวจสอบภายในของจันทนา สาขากร และคณะ (2554) ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ด้านความพึงพอใจในภาพรวมของงานตรวจสอบภายใน 2) ด้านความรู้ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายใน และ 3) ด้านการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของ Harrington (1912 อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน, 2549) ในด้านผลงานถูกต้องได้มาตรฐาน เชื่อถือได้ และทันเวลา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ อาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุลที่เป็นบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ จำนวน 24 หน่วยงาน ประกอบด้วย 9 คณะวิชา 15 ศูนย์/สำนัก มีบุคลกรของ

หน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ ในปีการศึกษา 2557 จำนวน 151 คน (มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ฝ่ายแผนและพัฒนา, 2557) ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ใช้วิธีการคำนวณของ Taro Yamane (1973: 727) ซึ่งได้กำหนดค่าความเชื่อมั่น 95 % ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.05 ได้จำนวน 121 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรในแต่ละหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2558: 19)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เนื้อหาของแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 6 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 – 5 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามมาตรวัดแบบ Likert Scales ส่วนที่ 6 เป็นข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่ให้บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open End)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยมีวิธีการดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 จำนวน 20 ข้อ

2. การหาความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try – Out) กับบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ จำนวน 30 ชุด (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) เพื่อหาข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อถือได้ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) ได้ค่าความเชื่อถือได้อยู่ระหว่าง 0.816 – 0.963

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพแล้ว ให้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบในระดับหัวหน้างาน จำนวน 121 คน โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 2 –5 คือ ความพึงพอใจในภาพรวมของงานตรวจสอบภายใน ความรู้ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายใน การปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน โดยใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. ใช้ t-test, F-test เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่าปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในแตกต่างกัน

4. ใช้ Correlation Coefficient ในการทดสอบค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งได้แก่ตัวแปรด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบ

5. ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน โดยผู้วิจัยได้ทำการทดสอบค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ตัวแปรด้านความพึงพอใจในภาพรวมของงานตรวจสอบภายใน ด้านความรู้ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายใน และด้านการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน โดยตัวแปรอิสระต้องมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่สูงเกินไป แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity จึงจะสามารถนำตัวแปรเหล่านี้ไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้ (Black, 2006: 585) ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้างได้ ดังนี้

$$Z = C_1+B_1X_1+B_2X_2+B_3X_3$$

โดยที่

C แทน ค่าคงที่

B_1, B_2 และ B_3 แทน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัว

X_1 แทน ด้านความพึงพอใจในภาพรวมของงานตรวจสอบภายใน

X_2 แทน ด้านความรู้ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายใน

X_3 แทน ด้านการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน

Z แทน ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน

สรุปผลการวิจัย

1. บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ มีความพึงพอใจในภาพรวมของงานตรวจสอบภายในเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายใน และด้านการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน ตามลำดับ

2. บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ ให้ความคิดเห็นทั้งภาพรวมและรายข้อ ว่าผู้ตรวจสอบภายใน มีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพในระดับมาก โดยให้ความเห็นว่าผู้ตรวจสอบภายในได้เปิดโอกาสให้บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ ชี้แจงการปฏิบัติงานในความรับผิดชอบ ให้ข้อเสนอแนะที่ปรากฏในรายงานเป็นประโยชน์และสามารถปฏิบัติได้ และประเด็นที่ตรวจพบมีการชี้แจงและรายงานอย่างถูกต้อง

3. จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่าบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบในด้านความรู้ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายใน และด้านการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบที่มีตำแหน่งงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบด้านความพึงพอใจในภาพรวมของงานตรวจสอบภายใน ด้านความรู้

ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายใน และด้านการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ ที่มีเพศ ประสบการณ์ทำงาน และตำแหน่งงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในไม่แตกต่างกัน

4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน

ลำดับที่		B	Std.Error	Beta	t	P-value
1.	ด้านการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน (X_3)	0.687	0.156	0.513	4.397*	0.000
2.	ด้านความรู้ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายใน (X_2)	0.387	0.177	0.283	2.185*	0.031
n=121 ,Constant=0.626, R=0.700, R^2=0.490, R^2adj=0.477, $S.E._{est}$=0.597, F=37.430						

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน (X_3) และด้านความรู้ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายใน (X_2) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยส่งผลถึงร้อยละ 47.7 (R^2adj = 0.477) มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์ $S.E._{est}$= 0.597 สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$Z = 0.626 + 0.687 X_3 + 0.387 X_2$$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล จังหวัดนครราชสีมา สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายได้ดังนี้

1. บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ ให้ความคิดเห็นในภาพรวมและรายข้อ ว่ามีความพึงพอใจผู้ตรวจสอบภายในอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจเรื่องการมีมนุษยสัมพันธ์ในการติดต่อประสานงานกับบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ และมีความพึงพอใจที่มีต่อสัมพันธภาพของผู้ตรวจสอบภายในกับบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จันทนา สาขากร และคณะ (2554) ที่กล่าวว่า การประกอบวิชาชีพตรวจสอบภายในที่ประสบความสำเร็จเกิดจากปัจจัยหลายประการ ซึ่งได้แก่ ผู้ตรวจสอบภายในจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ดี ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำที่ดี มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีประโยชน์ ให้ความร่วมมือ มีทักษะการสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพ และต้องได้รับการยอมรับจากบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ สัมพันธภาพระหว่างผู้ตรวจสอบภายในกับบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ เป็นไปด้วยดี ต่างฝ่ายต่างร่วมมือกัน โดยมุ่งเน้นประโยชน์ขององค์กรเป็นเป้าหมายร่วมกัน

2. บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ ให้ความคิดเห็นในภาพรวมและรายข้อว่าผู้ตรวจสอบภายในมีความรู้ความสามารถในระดับมาก โดยพบว่าผู้ตรวจสอบภายในมีความรู้และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ทำการตรวจสอบ ทั้งในด้านการเงิน ด้านการปฏิบัติงานตามกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ นอกจากนั้นผู้ตรวจสอบยังมีทักษะในการสื่อสารที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาศิณี ชอบดี (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของความรู้ความสามารถทางวิชาชีพที่มีต่อคุณภาพการตรวจสอบภายในของผู้ตรวจสอบภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่พบว่า ผู้ตรวจสอบภายในมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีความรู้ความสามารถทางวิชาชีพโดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ ให้ความคิดเห็นในภาพรวมและรายข้อว่าผู้ตรวจสอบภายในมีการปฏิบัติงานที่เหมาะสมในระดับมาก โดยผู้ตรวจสอบมีการอธิบายขอบเขตและวัตถุประสงค์การตรวจสอบไว้อย่างชัดเจน ระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานตรวจสอบมีความเหมาะสม บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ มีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการให้คำปรึกษาของผู้ตรวจสอบภายใน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจี เบียดนอก (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของมาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาชีพการตรวจสอบภายในที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้ตรวจสอบภายใน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่พบว่า ผู้ตรวจสอบภายใน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีมาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาชีพการตรวจสอบภายในด้านการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน

4. บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ ให้ความคิดเห็นในภาพรวมและรายข้อว่าผู้ตรวจสอบภายในมีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพในระดับมาก โดยผู้ตรวจสอบภายในเปิดโอกาสให้ผู้รับการตรวจสอบชี้แจงการปฏิบัติงานในความรับผิดชอบ รายงานการตรวจสอบมีเนื้อความที่กระชับ ชัดเจนและเข้าใจง่าย นอกจากนั้นผู้ตรวจสอบภายในให้ข้อเสนอแนะที่ปรากฏในรายงานที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พีระนันท์ บัตรจัตุรัส (2553) ได้ศึกษาเรื่อง คุณสมบัติของผู้รับตรวจที่มีต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการตรวจสอบภายในของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ที่พบว่า ความคิดเห็นของผู้รับตรวจในภาพรวมและรายด้านเกี่ยวกับประสิทธิภาพการตรวจสอบภายในอยู่ใน

ระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจี เบียดนอก (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของมาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาชีพการตรวจสอบภายในที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้ตรวจสอบภายใน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่พบว่าผู้ตรวจสอบภายใน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน

5. บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ ที่มีเพศและตำแหน่งงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบ ด้านความรู้ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายใน และด้านการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในแตกต่างกัน และบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบ ด้านความพึงพอใจในภาพรวมของงานตรวจสอบภายในแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุจี เบียดนอก (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของมาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาชีพการตรวจสอบภายในที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้ตรวจสอบภายใน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่พบว่า ผู้ตรวจสอบภายใน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มีตำแหน่งงานต่างกันต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาชีพการตรวจสอบภายในด้านมาตรฐานการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

6. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบ ด้านการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในและด้านความรู้ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายในส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจี เบียดนอก (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของมาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาชีพการตรวจสอบภายในที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้ตรวจสอบภายใน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาชีพการตรวจสอบภายใน ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน และสอดคล้องกับแนวคิดของ จันทนา สาขากร และคณะ (2554) ที่กล่าวว่า การที่จะทำให้งานของการตรวจสอบภายในประสบความสำเร็จนั้น ผู้ตรวจสอบภายในควรมีความรู้และความชำนาญเชิงวิชาการหลากหลายแขนงวิชาในระดับเบื้องต้นและระดับกลาง และอาจมีความรู้ความชำนาญในบางแขนงวิชาในระดับสูง ชอบหาความรู้อยู่เสมอ ใฝ่รู้ อย่างไม่หยุดยั้ง ไม่ว่าจะเป็นความรู้ภายในองค์กรและความรู้ใหม่ๆ ที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาและปรับปรุงงานและองค์กร มีความรู้ ความชำนาญในมาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาชีพตรวจสอบภายใน และเทคนิคที่จำเป็นในการตรวจสอบ มีความสามารถในการสื่อสารและรู้จักเลือกใช้เทคนิคการนำเสนอที่ดี มีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจขององค์กร การวางแผนและการควบคุมคุณภาพงาน รวมทั้งต้องมีความเป็นอิสระและการสื่อสารที่ดีทั้งวาจาและลายลักษณ์อักษร ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี นอกจากนั้นการตรวจสอบภายในต้องวัดผลการดำเนินงานจริงที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการตรวจสอบที่ได้มีการตกลงกันไว้ล่วงหน้า เพื่อสร้างการยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและนำวิธีการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วม (Participative Audit) มาใช้อย่างเหมาะสมและข้อสรุปผลจากการตรวจสอบต้องมาจากข้อเท็จจริงหรือหลักฐานที่ถูกต้องและครบถ้วนตรงต่อความเป็นจริง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะผลที่ได้การวิจัย ดังนี้

1. ด้านความรู้ความสามารถ ผู้ตรวจสอบภายในควรพัฒนาความรู้และความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ทำการตรวจสอบ โดยเข้ารับการอบรมในเรื่องที่เกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน ซึ่งอาจเป็นสมาคมผู้ตรวจสอบภายในหรือหน่วยงานอื่นจัดขึ้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาตนเอง พัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นผู้ตรวจสอบจะต้องมีทักษะในการสื่อสารที่ชัดเจน มีการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยรับตรวจ และมีการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

2. ด้านการปฏิบัติงาน ผู้ตรวจสอบภายในควรระมัดระวังในเรื่องที่จะทำให้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ สำนักงานตรวจสอบภายในควรเพิ่มการบริการให้คำแนะนำ การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องที่ตรวจสอบ รวมถึงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน และควรเพิ่มความถี่ในการเข้าตรวจสอบให้มากกว่า 1 ครั้ง

3. เพื่อให้มีการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประเด็นที่ตรวจพบผู้ตรวจสอบภายในควรมีการชี้แจงและรายงานอย่างถูกต้องและรวดเร็ว โดยในรายงานจะต้องมีความถูกต้องและเชื่อถือได้ และควรนำเสนอข้อมูลและรายงานทางการเงินที่ได้จากการสรุปผลการตรวจสอบในทุกกรณีและทุกประเด็นอย่างถูกต้องและครบถ้วน ไม่เอนเอียงไปตามความสนิทคุ้นเคย ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม ซื่อสัตย์สุจริต มีจริยธรรม และควรปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับนโยบาย แผนงาน ระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ถูกต้องและชัดเจน

4. ผู้ตรวจสอบภายใน ควรมีการติดตามผลการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และให้ความสำคัญกับการติดตามผลว่าหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะหรือไม่ ดังนั้น ผู้ตรวจสอบควรหารือกับหัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ เพื่อกำหนดตารางการติดตามผล และเพื่อขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการติดตามผลครั้งต่อไป

5. ฝ่ายบริหารหรือผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย ต้องมีการกำหนดนโยบายและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง และจริงใจแก่สำนักงานตรวจสอบภายใน โดยเฉพาะความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน

รายการอ้างอิง

กรมบัญชีกลาง. 2557. “ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการตรวจสอบภายใน พ.ศ .2551.” สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2557. จาก http://www.2.cgd.go.th/knowldata_Cat_witn_subcat.asp?cat=8

กรมบัญชีกลาง. ม.ป.ป. **แนวปฏิบัติการตรวจสอบภายใน.** กรุงเทพฯ: กลุ่มงานมาตรฐานด้านการตรวจสอบภายใน.

กัลยา วานิชย์บัญชา. 2558. **สถิติสำหรับงานวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สามลดา.

จันทนา สาขากร นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจั่นเพชร. 2554. **การตรวจสอบภายในและการควบคุมภายใน.** กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็น เพรส.

ประชุม รอดประเสริฐ. 2547. **นโยบายและการวางแผน: หลักการและทฤษฎี.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เนติกุล.

พีระนันท์ บัตรจัตุรัส. 2553. "คุณสมบัติของผู้รับตรวจที่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการตรวจสอบภายในของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ." วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. 2557. **ข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย**. นครราชสีมา: ฝ่ายแผนและพัฒนา.

รุจี เบียดนอก. 2554. "ผลกระทบของมาตรฐานวิชาชีพการตรวจสอบการปฏิบัติการที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้ตรวจสอบภายใน." วิทยานิพนธ์ ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิรัช สงวนวงศ์วาน. 2546. **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร.** กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

วิลาศิณี ชอบดี. 2554. "ผลกระทบของความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่มีต่อคุณภาพการตรวจสอบของผู้ตรวจสอบภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา." วิทยานิพนธ์ ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมใจ ลักษณะ. 2552. **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

สมพงษ์ เกษมสิน. 2549. **การบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Black, K. 2006. **Business Statistics for Contemporary Decision Making.** 4th ed. New York: John Wiley & Sons.

Yamane, Taro. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis.** 3th ed. New York: Harper and Row Publication.

ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนเครือไทย-เทค

THE VARIABLES AFFECTING EFFICIENCY OF E-LEARNING FOR DIPLOMA STUDENTS OF PRIVATE VOCATIONAL EDUCATION COLLEGES IN THE THAI-TECH GROUP

รังษิณี คอทอง

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Email: rungsinee.tsn@gmail.com

ดร.วราภรณ์ ไทยมา

ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Email: waraporn.th@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ e-Learning และ 2) เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ประชากรของการศึกษา คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ปีการศึกษา 2558 กลุ่มตัวอย่างถูกเลือกแบบมีระบบ จำนวน 313 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ข้อมูลถูกวิเคราะห์และนำเสนอด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพ e-Learning ด้านประสิทธิภาพเนื้อหาและด้านประสิทธิภาพสื่อ อยู่ในระดับมาก ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการใช้ e-Learning ได้แก่ ด้านความน่าสนใจของสื่อ ด้านประสิทธิภาพของอินเทอร์เน็ต ด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์และด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning โดยตัวแปรด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning ตัวแปรด้านความน่าสนใจของสื่อ และตัวแปรด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ สามารถร่วมกันอธิบายการผันแปรของประสิทธิภาพของ e-Learning ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ได้ร้อยละ 66.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ, e-Learning, วิทยาลัยเครือไทย-เทค

ABSTRACT

The purposes of this study were: 1) to study the efficiency of e-Learning and 2) to analyze the variables that have an effect on the efficiency of e-Learning in private vocational colleges in the Thai-tech Group. The sample was the second year diploma students from private vocational colleges in the Thai-tech Group during the 2015 academic year. The sample was selected by Systematic Random Sampling and consisted of 313 students. The research instruments were questionnaires, statistical analysis, and the presentation of the data at a frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation and Stepwise Multiple Regression to analyze the variables that affect the efficiency of e-Learning.

The research findings were as follows: The efficiency of e-Learning both in content and in efficiency in regards to using media in private vocational education colleges in the Thai-tech Group were at a high level. The variable attitude towards e-Learning such as variable interest of the media and variable in computer knowledge skills could explain the variability of the efficiency of e-Learning in private vocational colleges Thai-tech Group was 66.30 percent and, a statistically significant at 0.01

KEYWORDS: Efficiency , e-Learning , Thai-tech Group

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนด้วย e-Learning เป็นทางหนึ่งของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่อาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการศึกษา มีผลการวิจัยสนับสนุนว่า การจัดการเรียนการสอนด้วย e-Learning สามารถนำมาทดแทนหรือใช้เสริมระบบการเรียนการสอนแบบเดิม (Traditional Instruction) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูง (ธนัท อาจสีนาค, 2548; สิริพร ทิพย์สูงเนิน, 2547) โดยวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ได้ตระหนักถึงการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง จึงได้ทำการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ให้นักศึกษาสามารถหาความรู้ได้ทั้งจากภายในและภายนอกห้องเรียนได้มากขึ้น โดยนำวิธีการเรียนการสอนแบบ e-Learning มาใช้เป็นวิธีการศึกษาแนวใหม่ซึ่งเป็นระบบการศึกษาผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบในการวางระบบงาน ผลิตบทเรียนบนเว็บไซต์ และดำเนินการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ e-Learning ของวิทยาลัยศึกษาเอกชน ในเครือไทย-เทค จากการติดตามและเก็บข้อมูลการใช้ e-Learning ของนักศึกษา พบว่า การใช้ e-Learning ของนักศึกษา ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็น และทางวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทคยังไม่ได้มีการศึกษาวิเคราะห์ถึงตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้ e-Learning ของนักศึกษา ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ซึ่งผลของการศึกษาจะเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพของ e-Learning ให้ดียิ่งขึ้น

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพของ e-Learning

ยุวดี เปรมวิชัย (2552) กล่าวถึง บทเรียน e-Learning เป็นสื่อการสอนชนิดหนึ่ง ซึ่งเมื่อนำบทเรียน e-Learning บรรจุเข้าไว้ในระบบ และมีการเรียนการสอนตามระบบ e-Learning ที่สมบูรณ์แล้ว ซึ่งการวัดประสิทธิภาพของบทเรียน e-Learning นั้นต้องเป็นการวัดว่า บทเรียนนั้นมีลักษณะความเป็นสื่อได้ดีเพียงใด ดังนั้น การวัดประสิทธิภาพของ e-Learning ด้านประสิทธิภาพของสื่อ เป็นการตรวจสอบคุณภาพทั่วไปของสื่อที่สร้างขึ้น ว่าสื่อนี้มีความเหมาะสมในด้านต่างๆ ระดับใด เช่น เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของสื่อ ในด้านการออกแบบ ขนาดของตัวอักษร ภาพนิ่ง/เคลื่อนไหว คำบรรยาย สี เสียง ด้านการใช้ภาษา รูปแบบตัวอักษร ความสามารถดึงดูดความสนใจ รูปแบบการนำเสนอของสื่อน่าสนใจ ง่ายต่อการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ธงชัย แก้วกิริยา (2552) กล่าวว่า การประเมินคุณภาพด้านเนื้อหา และ สื่อ ที่นำมาใช้บนระบบ m-learning มีการประเมิน ด้านคุณภาพของเนื้อหา ประกอบด้วย ความถูกต้องของเนื้อหา เนื้อหาวิชาสอดคล้อง ครอบคลุมวัตถุประสงค์ เนื้อหาของบทเรียนจัดลำดับอย่างเป็นระ บบทำให้เข้าใจง่าย ภาษาเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ปริมาณของเนื้อหา ความทันสมัยของเนื้อหา

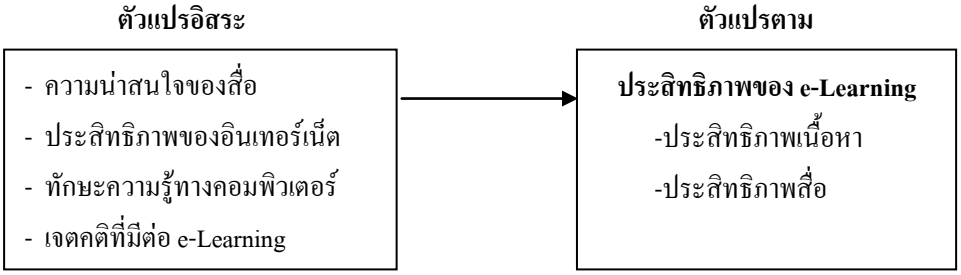

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของ e-Learning ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค
2. เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของ e-Learning ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค

สมมติฐานการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของ e-Learning ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค อยู่ในระดับปานกลาง
2. ตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีอิทธิผลต่อประสิทธิภาพของ e-Learning ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ปีการศึกษา 2558 จำนวน 9 แห่ง ทั้งสิ้น 1,699 คน (วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน

เครือไทย-เทค, 2558) ซึ่งคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรตารางเครซี่และมอร์แกน (Robert V. Krejcie and Earyle W. Morgan) ได้จำนวน 313 คน และสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) จากรายชื่อของนักศึกษา ตามสัดส่วน

การศึกษาเรื่องตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพ e-Learning สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของ e-Learning ที่วัดจากความพึงพอใจต่อ e-Learning ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ซึ่งเป็นตัวแปรตามของการศึกษา ประสิทธิภาพของ e-Learning ใน 2 ด้าน คือ ด้านประสิทธิภาพเนื้อหาและด้านประสิทธิภาพสื่อ สำหรับตัวแปรอิสระของการศึกษาครอบคลุมเนื้อหาด้านต่างๆ คือ ความน่าสนใจของสื่อ ประสิทธิภาพของอินเทอร์เน็ต ทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ และเจตคติที่มีต่อ e-Learning

เครื่องมือของการศึกษา คือ แบบสอบถาม ที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของแบบสอบถามด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC : Index of item Objective Congruence) และนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถาม และพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's alpha) ที่มากกว่า 0.75 ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการใช้ e-Learning ของนักศึกษาฯ และความพึงพอใจต่อ e-Learning

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ สถิติเชิงพรรณา (Descriptive Statistics) เพื่อพรรณาคุณลักษณะทั่วไปของนักศึกษา ความน่าสนใจของสื่อ ประสิทธิภาพของอินเทอร์เน็ต ทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ เจตคติที่มีต่อ e-Learning ตลอดจน ความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพของ e-Learning ด้วยค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย(Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) หรือเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การวิเคราะห์การถดถอย (Multiple Regression Analysis :MRA)แบบขั้นตอน (Stepwise Method) เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning ของนักศึกษา หรือตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (เปรียบเทียบร้อยละ 54.30 กับร้อยละ 45.70) กลุ่มตัวอย่างศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีไทยบริหารธุรกิจเป็นสัดส่วนสูงที่สุด หรือร้อยละ 31.60 รองลงมาคือ วิทยาลัยเทคโนโลยีทักษิณาบริหารธุรกิจ วิทยาลัยเทคโนโลยีไทยอโยธยาบริหารธุรกิจ และวิทยาลัยเทคโนโลยีไทยเบญจบริหารธุรกิจ ชลบุรี คิดเป็นร้อยละ 25.30 16.60 และร้อยละ 14.70 ตามลำดับ โดยศึกษาในสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจในสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 46.60 รองลงมา คือ สาขาวิชาการตลาด สาขาวิชาบัญชี และสาขาวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิค คิดเป็นร้อยละ 21.10 17.60 และร้อยละ 8.60 ตามลำดับ สำหรับความถี่ของ การใช้ e-Learning พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนความถี่เฉลี่ยของการใช้ e-Learning เท่ากับ 2.62 ครั้งต่อสัปดาห์ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.76 ครั้งต่อสัปดาห์ ในภาพรวมอยู่ในระดับการใช้ e-Learning น้อยครั้ง (1-3 ครั้งต่อสัปดาห์) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ e-Learning น้อยครั้ง หรือ 1-3 ครั้งต่อสัปดาห์ ในสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ

81.50 รองลงมาคือ บางครั้ง (4-5 ครั้งต่อสัปดาห์) บ่อยครั้ง (ตั้งแต่ 6 ครั้งต่อสัปดาห์) คือเป็น ร้อยละ 14.00 และร้อยละ 4.50 ตามลำดับ (ตาราง 1)

ตาราง 1 ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของนักศึกษา (n=313)

คุณลักษณะทั่วไป	**ร้อยละ**	**คุณลักษณะทั่วไป**	**ร้อยละ**
เพศ		**สาขาวิชา**	
ชาย	45.70	คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	46.60
หญิง	54.30	การตลาด	21.10
วิทยาลัยที่ศึกษา		บัญชี	17.60
เทคโนโลยีไทยบริหารธุรกิจ	31.60	คอมพิวเตอร์กราฟิค	8.60
เทคโนโลยีทักษิณาบริหารธุรกิจ	25.30	การท่องเที่ยว	3.20
เทคโนโลยีไทยอโยธยาบริหารธุรกิจ	16.60	**ความถี่ในการใช้** (ครั้ง/สัปดาห์)	**ร้อยละ**
เทคโนโลยีไทยเบญจบริหารธุรกิจ	14.70	ไม่เคย	0.00
ชลบุรี			
เทคโนโลยีไทยบริหารธุรกิจ ขอนแก่น	3.50	น้อยครั้ง	81.50
เทคโนโลยีพัฒนวิทย์บริหารธุรกิจ	3.20	บางครั้ง	14.00
เทคโนโลยีเชียงราย	1.90	บ่อยครั้ง	4.50
เทคโนโลยีสิริวัฒนาบริหารธุรกิจ	1.90	Mean= 2.62, S.D. = 1.76	
เทคโนโลยีวัฒนาบริหารธุรกิจ	1.30		

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการใช้ e-Learning ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อตัวแปรมีอิทธิพลต่อการใช้ e-Learning อยู่ในระดับมากในทุกด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านความน่าสนใจของสื่อ ด้านประสิทธิภาพของอินเทอร์เน็ต ด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ และด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning เมื่อนำมาจัดลำดับระดับความคิดเห็นของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการใช้ e-Learning โดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อตัวแปรด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ ในระดับสูงสุด (คะแนนเฉลี่ย 3.83 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.92 คะแนน รองลงมา คือ ตัวแปรด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning ตัวแปรด้านความน่าสนใจของสื่อ และตัวแปรด้านประสิทธิภาพของอินเทอร์เน็ต (คะแนนเฉลี่ย 3.82 3.81 และ 3.54 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.95 0.85 และ1.04 คะแนน ตามลำดับ) (ตาราง 2)

ตาราง 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการใช้ e-Learning ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค (n=313)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการใช้ e-Learning	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความน่าสนใจของสื่อ	3.81	0.85	มาก
ด้านประสิทธิภาพของอินเทอร์เน็ต	3.54	1.04	มาก
ด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์	3.83	0.92	มาก
ด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning	3.82	0.95	มาก

3. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของ e-Learning ที่วัดการความพึงพอใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค พบว่า ในภาพรวม e-Learning มีประสิทธิภาพในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.73 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.91 คะแนน) เมื่อพิจารณาแยกรายด้านพบว่า ประสิทธิภาพของ e-Learning ทั้งในด้านเนื้อหาและด้านสื่ออยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.82 และ 3.64 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.95 และ 0.94 คะแนน ตามลำดับ) (ตาราง 3) ด้านประสิทธิภาพเนื้อหาเกี่ยวกับเนื้อหาของบทเรียน e_Learning มีความทันสมัย และ ด้านประสิทธิภาพสื่อ เกี่ยวกับ e_Learning เป็นสื่อที่อยู่ในระบบการเรียนรู้ สะดวกต่อการใช้และ ง่ายต่อการเรียนรู้ที่ ที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด

ตาราง 3 ประสิทธิภาพของ e-Learning สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ของกลุ่มตัวอย่าง (n=313)

ประสิทธิภาพของ e-Learning	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ประสิทธิภาพ e-Learning ภาพรวม	**3.73**	**0.91**	**มาก**
ประสิทธิภาพด้านเนื้อหา	3.82	0.95	มาก
ประสิทธิภาพด้านสื่อ	3.64	0.94	มาก

4. การวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือ ไทย-เทค ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เริ่มต้นจากการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Correlation Coefficient) และพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันทั้งหมด 4 ตัว ได้แก่ ด้านความน่าสนใจของสื่อ ด้านประสิทธิภาพของอินเทอร์เน็ต ด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ และด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning มีทิศทางของความสัมพันธ์ในทางบวกทั้งหมด ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของ e-Learning ตามที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จากการตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ ผู้วิจัยนำตัวแปรอิสระเข้าสมการตามลำดับดังนี้ 1) ตัวแปรด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning (X_4) 2) ตัวแปรด้านความน่าสนใจของสื่อ (X_1) และ 3) ตัวแปรด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ (X_3) สำหรับตัวแปรด้านประสิทธิภาพของอินเทอร์เน็ต (X_2) เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด ผู้วิจัยจึงพิจารณาไม่นำตัวแปรดังกล่าวเข้าในสมการ

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ตัวแปรด้านเจตคติ (X_4) สามารถทำนายประสิทธิภาพของ e-Learning สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.593 แสดงว่า ตัวแปรด้านเจตคติ สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของ e_Learning สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ได้ร้อยละ 59.30

เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ตัวแปรด้านความน่าสนใจของสื่อ (X_1) มีผลทำให้ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.651 แสดงว่า ตัวแปรด้านความน่าสนใจของสื่อ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ ตัวแปรด้านเจตคติและตัวแปรด้านความน่าสนใจของสื่อ สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพของ e-Learning ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ได้ร้อยละ 65.10

และเมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ตัวแปรด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ (X_3) มีผลทำให้ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R^2) เพิ่มขึ้นเป็น 0.663 แสดงว่าตัวแปรด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ ตัวแปรด้านเจตคติ ตัวแปรด้านความน่าสนใจของสื่อ และตัวแปรด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพของ e-Learning สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ได้ร้อยละ 66.30

ตาราง 4 แสดงการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)ของตัวแปรเพื่อพยากรณ์ประสิทธิภาพ e-Learning สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค (n=313)

ลำดับการเข้าสมการ	R	R^2	R^2adj	F
(X_4)	0.770	0.593	0.592	453.592**
(X_4) (X_1)	0.807	0.651	0.649	51.144**
(X_4) (X_1) (X_3)	0.814	0.663	0.660	11.307**

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

X_1 = ด้านความน่าสนใจของสื่อ X_3 = ด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ X_4 = ด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning

R = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ R^2 = ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ F = ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-distribution

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค พบว่า ตัวแปรด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning (X_4) ตัวแปรด้านความน่าสนใจของสื่อ (X_1) และตัวแปรด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ (X_3) ส่งผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือ ไทย-เทค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยตัวแปรด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning ตัวแปรด้านความน่าสนใจของสื่อ และตัวแปรด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ สามารถร่วมกันอธิบายการผันแปรของประสิทธิภาพ e-Learning ได้ร้อยละ 66.30 (R^2 = 0.663) (ตาราง 5)

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค

ตัวแปรพยากรณ์	b	ß	t	p-value
ด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning (X_4)	0.438	0.485	9.968	0.000
ด้านความน่าสนใจของสื่อ (X_1)	0.297	0.278	5.903	0.000
ด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ (X_3)	0.138	0.151	3.363	0.001
R = 0.814	**R^2 = 0.663**	**SE_{est} = 0.415**	**a = 0.373**	

SE_{est} = ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ b = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
a =ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ß =ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

สมการพยากรณ์ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ e_Learning สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $Y = (0.373) + (0.438)X_4 + (0.297)X_1 + (0.138)X_3$

และ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z = 0.485Z_4 + 0.278Z_1 + 0.151Z_3$

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพ e-Learning ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทคอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เนื่องจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ได้ตระหนักถึงการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ด้วยตนเองทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และมีนโยบายส่งเสริมวิธีการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์โดยให้มีหน่วยงานหลักรับผิดชอบดูแลด้านการจัดการเรียนการสอนผ่าน e-Learning อีกทั้ง อาจารย์ ยังได้เข้ารับการอบรมเทคนิคการสร้าง e-Learning พัฒนาด้านเนื้อหาให้ทันสมัย สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน พัฒนาระบบทดสอบและแจ้งผลการทดสอบให้ผู้เรียนทราบทันที และ พัฒนาด้านสื่อ e-Learning ให้น่าสนใจมากขึ้น ทำให้นักศึกษามีความพึงพอใจต่อ ประสิทธิภาพของ e-Learning ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ด้านประสิทธิภาพด้านเนื้อหาในระดับมากสุด รองลงมา คือ ประสิทธิภาพด้านสื่อ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับ ปัทมา นพรัตน์ (2548) ลักษณะองค์ประกอบของ e-Learning ที่สำคัญที่สุด คือ เนื้อหาบทเรียน แม้ว่าจะพัฒนาให้เป็นแบบ e-Learning ก็จะต้องให้ความสำคัญกับเนื้อหาเป็นอันดับแรก และสอดคล้องกับการศึกษาของ ธงชัย แก้วกิริยา (2552) ที่ศึกษาเรื่อง e-Learning ก้าวไปสู่ m_Learning ในยุคสังคมของการสื่อสารไร้พรมแดน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการใช้งานระบบ m_Learning โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร คือ ตัวแปรด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning ตัวแปรด้านความน่าสนใจของสื่อ และตัวแปรด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ ส่งผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ทั้งนี้ตัวแปรด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning ส่งผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning นั้นอาจเป็นเพราะ กลุ่มตัวอย่างซึ่งส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาที่ศึกษาด้านเทคโนโลยี ประกอบกับ

การที่ผู้เรียนมีความรู้ด้านเทคโนโลยีส่งผลต่อเจตคติที่มีต่อ e-Learning อาทิ ชอบเรียนรู้ผ่านอินเตอร์เน็ต ตัวแปรด้านความน่าสนใจของสื่อ จะเห็นได้ว่าสื่อ e-Learning มีความสะดวกสบายในการเข้าศึกษาโดยไม่จำกัดเวลาหรือสถานที่ สื่อมีความสะดวกในการใช้ ง่ายต่อการเรียนรู้ เรียนได้ไม่จำกัดครั้ง การนำเสนอของสื่อน่าสนใจ มีภาพเคลื่อนไหว เป็นส่วนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสนใจการเรียนผ่าน e-Learning จึงเป็นเหตุผลให้ความน่าสนใจของสื่อ มีผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning ซึ่งสอดคล้องกับสมาคมอีเลิร์นนิ่งแห่งประเทศไทย ที่กล่าวว่า e-Learning เข้ามามีบทบาทต่อการศึกษา ผู้เรียนจะสามารถเข้าไปเรียนรู้บทเรียนได้ในรูปแบบต่างๆ มีภาพเคลื่อนไหว วิดีโอ ซึ่งสามารถเปิดเรียนซ้ำไปซ้ำมาได้ เมื่อมีข้อสงสัยจะติดต่อกับอาจารย์ผู้สอนได้ สามารถเรียนรู้ได้ในเวลาที่ต้องการไม่ว่าจะเป็นเวลาใดหรือเรียนจากสถานที่ใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียน สำหรับตัวแปรด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนที่พร้อมจะเรียนผ่าน e-Learning ควรมีความรู้ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน พร้อมที่จะเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่าย เกี่ยวกับการใช้อินเตอร์เน็ตในการสืบค้น และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ ภัทรชัย ลลิตโรจน์วงศ์ (2546) ที่กล่าวถึง องค์ประกอบที่ต้องคำนึงในการพัฒนา e-Learning คือ คุณสมบัติของผู้เรียนว่ามีความรู้ในระดับใด จะทำให้การพัฒนา e-Learning ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนแต่ละกลุ่มมีความสามารถในการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีที่แตกต่างกันไป ดังนั้น e-Learning ที่เหมาะสมจึงอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันไป สำหรับผู้เรียนที่พร้อมจะเรียนด้วย e-Learning ควรมีคุณสมบัติพื้นฐาน คือ การใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดีจะทำให้การพัฒนา e-Learning ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของ e-Learning พบว่า ด้านประสิทธิภาพด้านเนื้อหา เกี่ยวกับแบบฝึกหัดสอดคล้องกับเนื้อหา ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นทางวิทยาลัยฯ ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาปรับปรุงด้านการตั้งข้อคำถามแบบฝึกหัดให้สอดคล้องกับเนื้อหา สำหรับด้านประสิทธิภาพด้านสื่อ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สื่อมีความเหมาะสมของเสียง ดังนั้น ควรพัฒนาปรับปรุงด้านเสียง หรือ เพิ่มวีดีโอการสอนเพื่อเพิ่มสีสันให้กับสื่อ และดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น

2. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของ e-Learning พบว่า ตัวแปรด้านทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ ส่งผลต่อประสิทธิภาพe-Learning ดังนั้น ผู้บริหารควรจะมีนโยบายส่งเสริมการใช้ e-Learning ให้กับนักศึกษาฯ มากขึ้น เพื่อที่จะให้นักศึกษาใช้ e-Learning มากยิ่งขึ้น

3. สำหรับตัวแปรด้านเจตคติที่มีต่อ e-Learning ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning วิทยาลัยฯ ควรประชุมชี้แจงให้ความรู้ถึงประโยชน์และความสำคัญของการเรียนผ่าน e-Learning ให้กับนักศึกษาและสร้างแรงจูงใจในการเรียนผ่าน e-Learning อาทิ เช่น การให้รางวัลหรือประกาศชมเชยนักศึกษาที่ใช้ e-Learning ทำได้ตามเกณฑ์ที่ทางวิทยาลัยฯ ตั้งไว้ เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการใช้ e-Learning มากขึ้น

4. ตัวแปรด้านความน่าสนใจของสื่อซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพ e-Learning เป็นตัวกระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียน ทำได้โดย การจัดทำสื่อให้ดึงดูดความสนใจในการเรียนผ่าน e-Learning เช่นการ

ใช้ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว หรือการใช้เสียงประกอบสื่อ ดังนั้น ทางวิทยาลัยฯ ควรตั้งทีมงานหรือผู้เชี่ยวชาญในการผลิตสื่อ เพื่อพัฒนาคุณภาพของสื่อให้มีความน่าสนใจมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัญหา อุปสรรค โอกาส ของการเรียนผ่าน e-Learning ของนักศึกษา ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค เพิ่มเติม เพื่อนำไปพัฒนางานวิจัย ต่อไป

2. ควรมีการศึกษาความพร้อมของนักศึกษา ในด้านคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเตอร์เน็ต ที่มีผลต่อการใช้ e-Learning ของนักศึกษา เพิ่มเติม เพื่อนำไปพัฒนางานวิจัย ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ปัทมา นพรัตน์. 2548. “e-Learning ทางเลือกใหม่ของการศึกษา.” **วารสารกรมวิทยาศาตรบริการ.** 53, 167: 15-16.

ภัทรชัย ลลิตโรจน์วงศ์. 2546. **องค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาอีเลีร์นนิ่ง**. Retrieved May 15, 2015. from http://www.nectec.or.th/pub/book/2004-5-27-362913-eLearning.pdf.

ธงชัย แก้วกิริยา. 2552. “E-Learning ก้าวไปสู่ M-Learning ในยุคสังคมของการสื่อสารไร้พรมแดน.” **วารสารร่มพฤกษ์.** 28, 1: 129.

ธนัท อาจสีนาค. 2548. “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิว เตอร์ช่วยสอนแบบ e-Learningกับการสอนปกติ วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ การเรียนรู้(หลักสูตรสถาบันราชถัฎ พ.ศ. 2542).” วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ยุวดี เปรมวิชัย. 2552. “การประเมินประสิทธิภาพของบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง.” **วารสารโรงเรียนนายเรือ.** 9, 1 Retrieved May 15, 2015. from http://library.rtna.ac.th/web/RTNA_Journal/y.9c.1/02.pdf.

สิริพร ทิพย์สูงเนิน. 2547. “การสร้างและหาประสิทธิภาพบทเรียน e-Learning เรื่อง ความรู้ เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และอินเตอร์เน็ต สำหรับนักเรียนมัธยมปลาย สังกัดกรมสามัญ.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์ อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. Retrieved May 15, 2015. from http://dcms/thailis.or.th/ dcms.

สมาคมอีเลิร์นนิ่งแห่งประเทศไทย. บทบาทอีเลิร์นนิงกับการศึกษาไทยในยุคปัจจุบัน. Retrieved May 15, 2015. from www.e-lat.or.th/joomla/index.php/Th/home-th/80-e-learning-reports/76-2012-05-22-08-25-31.

การศึกษาเหตุผลจูงใจและความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในเครือไทย - เทค

THE STUDY OF MOTLVATING REASONS AND EXPECTATION OF PARENTS TO SEND STUDENTS TO FURTHER STUDY IN THAI - TECH GROUP

ศุภฤกษ์ ศรีชะฎา

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: Suppharoek.sr@hotmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: subin.yu@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเหตุผลจูงใจและความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในเครือไทย – เทค และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการในการส่งเสริมให้ผู้ปกครองส่งนักเรียนเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในเครือไทย – เทค กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ปกครองนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในเครือไทย – เทค ปีการศึกษา 2558 จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. เหตุผลจูงใจของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในเครือไทย – เทค ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าเหตุผลจูงใจมากที่สุดคือด้านอาคารและสภาพแวดล้อม รองลงมาคือด้านครู

2. ความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในเครือไทย – เทค ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าความคาดหวังมากที่สุดคือด้านมีความรู้ทักษะพื้นฐานและทักษะงานอาชีพ รองลงมาคือด้านดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: เหตุผลจูงใจ ความคาดหวัง การศึกษาต่อ เครือไทย - เทค

ABSTRACT

This research aims to study the motivations and expectations from parents sending their children into Thai – Tech group. The outcomes will be used as guidelines to manage and to encourage parents to send their children into Thai – Tech group, classifying them by personal needs and interests. This study has been based on survey research; samples that were used in this study were 320 parents who sent their children into Thai – Tech group during the academic year of 2015. The questionnaire has been used as a tool to collect information and data was analyzed by using different computer programs. Statistics that were used during the data analysis were frequency, percentages, means and standard deviation.

The results have shown that:

1. Parents' motivations in sending their children into Thai – Tech group – different factors have been taken into account, The most motivation factor is facilities and environment and the second one is teachers. The results have respectively shown very high numbers in all these factors.

2. Parent's expectations in sending their children into Thai – Tech group - The overall result is considerably high. When considering each segment, it can be found that, parents have the highest expectations in basic skills and professional knowledge. Secondly, in how their children live in the society happily.

KEYWORDS: Motivating reasons, Expectation, Further study, Thai-Tech group

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ตามนโยบายของรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการยกเครื่องอาชีวศึกษาเพื่อสร้างแรงงานที่มีคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานโดยเตรียมการพัฒนาอาชีวศึกษาแบบครบวงจรให้เป็นหนึ่งในสี่เสาหลักที่ผลักดันให้เศรษฐกิจไทยยั่งยืน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายในการเพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีพจากสัดส่วนผู้เรียนสายสามัญต่อสายอาชีพจากปัจจุบัน 65:35 เป็น 60:40 และ 50:50 ในอนาคต เพื่อรองรับความต้องการกำลังคนในภาคเศรษฐกิจของประเทศและเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพทักษะฝีมือ และสอดคล้องกับความต้องการกำลังคนในภาคเศรษฐกิจเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประเทศ ซึ่งการจัดการศึกษาให้ตรงตามความต้องการของภาคเศรษฐกิจจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องเกิดขึ้นจากความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างภาครัฐและเอกชนในการร่วมกันจัดการศึกษาซึ่งจะเป็นแนวทางที่สามารถสร้างงานสร้างรายได้ สร้างความมั่นคง และความก้าวหน้าในอาชีพ อีกทั้งสร้างความเข้มแข็ง และความเจริญก้าวหน้าให้ประเทศได้ (บทสรุปผู้บริหารการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อสายวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา) วันที่ 27-28 พฤศจิกายน 2557 ณ อิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี

ปัจจุบันนักเรียนจะเลือกเรียนต่อสายสามัญ (สายสามัญหมายถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4-6) มากกว่าสายอาชีพเพราะเหตุผลหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเพราะมุมมองของผู้ปกครอง หรือตัวนักเรียนเอง ที่มีความคิดว่าคนที่เรียนสายอาชีพจะต้องเป็นคนเรียนไม่เก่ง หรือไม่สามารถเรียนสายสามัญได้จึงเลือกเรียนสาย

อาชีพ รวมทั้งคนที่เรียนสายอาชีพส่วนใหญ่เป็นคนที่ไม่ต้องการเรียนสูง แค่ต้องการเรียนเพื่อจะไปทำงานให้ได้เร็วที่สุด จึงทำให้อดีตจนถึงปัจจุบันนักเรียนจากสายสามัญไม่ว่าจะเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 3 ศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือจะเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.) น้อยลงหรือแทบไม่มีเลย ส่วนมากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัยมากกว่า (พัชรีรัตน์ เอี่ยมบรรจง, 2558)

ในปัจจุบันรัฐบาลได้จัดการเรียน การสอน เพื่อผลิตบุคลากรออกมาสนองตอบความต้องการของภาคอุตสาหกรรมได้ไม่เพียงพอ จึงทำให้เอกชนเข้ามาช่วยจัดการศึกษาในด้านอาชีวศึกษามากขึ้น กรุงเทพมหานครเป็นส่วนหนึ่งที่มีการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลทำให้มีอุตสาหกรรม และมีบริษัทต่างๆ เข้ามาตั้งดำเนินการผลิตอยู่เป็นจำนวนมากมีแรงงานเข้ามาทำงานทั้งคนไทยและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก จึงทำให้เกิดการกระตุ้นความสนใจในการประกอบวิชาชีพกันมาก ประกอบกับการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลที่สนับสนุนให้นักเรียนมีความสนใจหันมาเรียนทางด้านอาชีวศึกษากันมากขึ้น เมื่อเรียนจบก็มีงานรองรับอยู่เป็นจำนวนมาก (กฤษณ์ บุตรเรียน และคณะ, 2554)

ปัญหาของการจัดการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน คือ สถานการณ์การแข่งขัน ทางธุรกิจของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในปัจจุบัน เนื่องจากโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนและรัฐบาลเปิดเพิ่มมากขึ้นและจากผลกระทบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ อันส่งผลต่อการตัดสินใจของนักเรียนและผู้ปกครองในการเลือกเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษานั้น ๆ ทำให้นักเรียนเลือกศึกษาต่อมีจำนวนน้อยลง (ปริญญา บุญเลิศล้ำ, 2547) จำนวนนักเรียนที่ลดน้อยลงไม่ว่าจะเป็นทัศนคติของนักเรียนผู้ปกครอง และความไม่สนใจในการเรียนการสอน ทำให้โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนหลายแห่งต้องปิดตัวลงและส่งผลให้ประเทศต้องขาดกำลัง แรงงานที่สำคัญที่มีส่วนสำคัญ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เนื่องจากการเรียนสายอาชีพจะมุ่งเน้น สร้างทักษะ ความชำนาญประสานความเป็นสากลฝึกฝนคนให้เป็นนักธุรกิจและเชี่ยวชาญงานด้านต่าง ๆ ปัญหาดัง กล่าวจึงเป็นสาเหตุที่สำคัญ และควรรีบแก้ไขหรือรู้ถึงปัจจัยปัญหาเพื่อทำการแก้ไขจัดการและบูรณาการการเรียนการสอนสายอาชีพให้เป็นที่สนใจและเปลี่ยนมุมมองใหม่ให้กับผู้ปกครองและตัวนักเรียนอีกด้วย (ละเอียด ศรีหาเหง่า, 2549) การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐดังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 มาตรา 10 และ 13 กล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาไว้ว่า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2544) ทั้งนี้การศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาหลัก สูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งจะเป็นแนวทางเพิ่มจำนวนนักเรียนเพื่อสร้างแรงงานที่มีทักษะด้านวิชาชีพที่มีคุณภาพสามารถแข่งขัน กับแรงงานต่างชาติได้ รวมทั้งเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป โรงเรียนเอกชน ต้องสร้างมาตรฐานทางวิชาการการเรียนการสอน และคุณภาพของนักเรียนจะต้องทำการพัฒนาโรงเรียนทุกวิถีทางเพื่อให้โรงเรียนมีชื่อเสียงมีคุณภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานทั่วไป จะต้องทำให้โรงเรียนเป็นที่นิยมเชื่อถือ ศรัทธาของผู้ปกครองและนักเรียนโดยทั่วไป ในชุมชนโรงเรียนจะต้องนำมาตรการในกระบวนการบริหารมาใช้อย่างจริงจัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2544)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเหตุผลจูงใจต่อการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อและทำให้ผู้ปกครองสมประสงค์ต่อการคาดหวังเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ของสถานศึกษาที่บุตรหลานต้องการเข้าเรียนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในเครือไทย-เทค ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 เพื่อต้องการนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการวางนโยบายปรับปรุง การบริหารงาน และการจัดการด้านต่างๆ ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา

เอกชนในเครือไท- เทค ด้านบุคลากรผู้สอน ด้านอาคารสถานที่ความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน คุณภาพ ชื่อเสียงของวิทยาลัย เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาเหตุผลจูงใจและความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในเครือไทย - เทค

(2) เพื่อนำเสนอแนวทางในการบริหารจัดการที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองส่งนักเรียนเข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในเครือไทย – เทค

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเหตุผลจูงใจและความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในเครือไทย - เทค ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดกระบวนการศึกษาตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

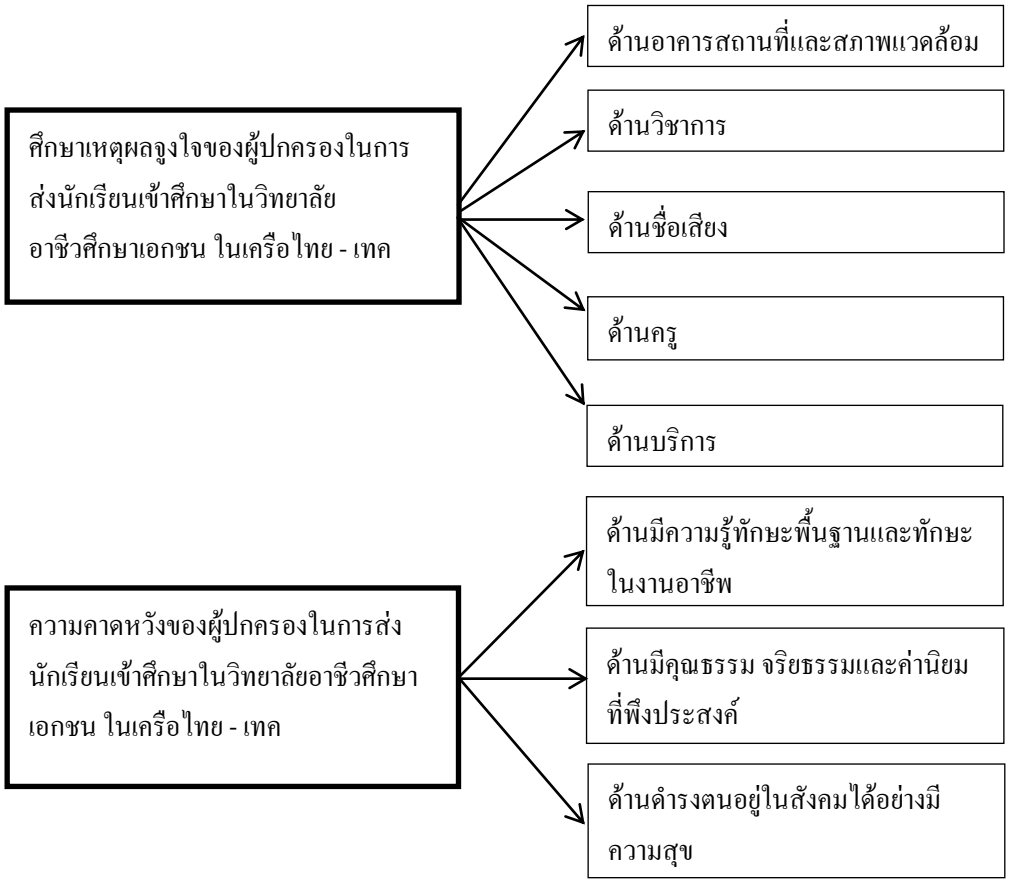

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยวิธีเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย - เทค ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 งานวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง สุ่มด้วยวิธีการคำนวณของYamane ซึ่งกำหนดความเชื่อมั่น 95 ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 320

4.2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ (1) ศึกษาเหตุผลจูงใจของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในเครือไทย - เทค และ (2) ความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในเครือไทย - เทค

4.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 7 เดือน (เมษายน 2558 – ตุลาคม 2558)

4.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูล การศึกษาเหตุผลจูงใจของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค และตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสำหรับตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 – 3 มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 5 ระดับ และตอนที่ 4 มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended question) การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา ใช้วิธีการคำนวณหาค่า IOC เท่ากับ 1

ส่วนการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน (Internal consistency reliability) ใช้วิธีการคำนวนหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการนำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 30 คนพบว่าได้ค่าความเชื่อมั่น 0.901

ตารางที่ 1 เครื่องมือวิจัยจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ที่	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ประเภทของเครื่องมือวิจัย	การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย
1	อาจารย์ที่ปรึกษา	แบบบันทึกการสังเคราะห์เอกสาร	ความตรงเชิงเนื้อหา
2	ผู้ปกครองนักเรียน	แบบสอบถามปลายปิด	ความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของเนื้อหา
3	ผู้ปกครองนักเรียน	แบบสอบถามปลายเปิด	ความตรงตามเนื้อหา ความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน หาด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (1) นำหนังสือขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสนับสนุนการวิจัย (2) ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองออกไปยังกลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 ชุด (3) จัดเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองใช้เวลา 30 วัน (4) สามารถรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาจน

ครบ 320 ชุด (5) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถาม (6) จัดหมวดหมู่ของข้อมูลในแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

4.6 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง " เหตุผลจูงใจและความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือ ไทย – เทค ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

5.1 สรุปผลข้อมูลปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ปกครองของนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย – เทค พบว่า ผู้ปกครองเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 69.7 โดยมีอายุระหว่าง 41- 45 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.2 รองลงมา คือ มีอายุ 36-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.5 มีอายุระหว่าง 46 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 15 มีอายุระหว่าง 30 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.5 มีอายุระหว่าง 51-55 ปีคิดเป็นร้อยละ 5.0 และมีอายุสูงกว่า 56 ปีขึ้นไป น้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 3.8 ตามลำดับ มีสถานภาพสมรสมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.3 รองลงมาสถานภาพแยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 12.2 และมีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 6.3 และหย่าร้าง คิดเป็นร้อยละ 6.3 น้อยที่สุด อาชีพลูกจ้างมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.4 รองลงมา อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 23.1 บริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 19.7 ข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 7.5 รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 6.5 อาชีพเจ้าของกิจการน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.0 ตามลำดับ รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.2 รองลงมา มีรายได้ 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.3 มีรายได้ 20,001 – 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.4 มีรายได้ 40,001 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยล้ะ 5.9 มีรายได้ 30,001 -40,000 บาท น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.3 ตามลำดับ ระดับการศึกษา มัธยมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.3 รองลงมา ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 20.6 และอื่นๆคิดเป็นร้อยละ 20.6 ระดับประถมศึกษา น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 18.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละข้อมูลปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ปกครองนักเรียน

ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ปกครองนักเรียน	จำนวน (n = 320)	ร้อยละ
1. เพศ	**320**	**100**
ชาย	97	30.3
หญิง	223	69.7
2. อายุ	**320**	**100**
30 – 35 ปี	24	7.5
36 – 40 ปี	85	26.5
41 – 45 ปี	135	42.2
46 – 50 ปี	48	15.0
51 – 55 ปี	16	5.0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ปกครองนักเรียน	จำนวน (n = 320)	ร้อยละ
2. อายุ		
56 ปีขึ้นไป	12	3.8
3. สถานภาพ	**320**	**100**
โสด	20	6.3
สมรส	241	75.3
หย่าร้าง	20	6.3
แยกกันอยู่	39	12.2
4. อาชีพ	**320**	**100**
บริษัทเอกชน	63	19.7
ข้าราชการ	24	7.5
รัฐวิสาหกิจ	20	6.3
เจ้าของกิจการ	16	5.0
ลูกจ้าง	123	38.4
อื่นๆ	74	23.1
5. รายได้	**320**	**100**
ต่ำกว่า 10,000 บาท	119	37.2
10,001 – 20,000 บาท	116	36.3
20,001 – 30,000 บาท	62	19.4
30,001 – 40,000 บาท	4	1.3
40,001 บาทขึ้นไป	19	5.9
6. ระดับการศึกษา	**320**	**100**
ประถมศึกษา	59	18.4
มัธยมศึกษา	129	40.3
ปริญญาตรีขึ้นไป	66	20.6
อื่นๆ	66	20.6

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เหตุผลจูงใจของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ในภาพรวมแต่ละด้าน รวม 5 ด้าน

เหตุผลจูงใจของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค	**ระดับเหตุผลจูงใจของผู้ปกครอง**		
	($\bar{x}$)	**S.D.**	**แปลผล**
1. ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม	4.39	0.708	มาก
2. ด้านวิชาการ	4.14	0.775	มาก
3. ด้านชื่อเสียง	4.14	0.797	มาก
4. ด้านครู	4.21	0.800	มาก
5. ด้านบริการ	4.08	0.879	มาก
รวม	**4.19**	**0.7918**	**มาก**

5.2 โดยสรุป จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 3 พบว่าเหตุผลจูงใจของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย – เทค พบว่าเหตุผลจูงใจของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย – เทค ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.19 และเมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านครู ด้านวิชาการ ด้านชื่อเสียง และด้านบริการ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค ในภาพรวมแต่ละด้าน รวม 3 ด้าน

ความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย-เทค	**ระดับความคาดหวัง**		
	($\bar{x}$)	**S.D.**	**แปลผล**
1. ด้านมีความรู้ทักษะพื้นฐานและทักษะงานอาชีพ	4.08	0.798	มาก
2. ด้านมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์(ดี)	3.95	0.833	มาก
3. ด้านดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	4.01	0.876	มาก
รวม	**4.01**	**0.835**	**มาก**

5.3 โดยสรุป จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4 พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย – เทค พบว่าความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือไทย – เทค ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.01 คือ ด้านมีความรู้ทักษะพื้นฐานและทักษะงานอาชีพ เป็นด้านที่ผู้ปกครองมีความคาดหวังสูงสุด รองลงมาคือ ด้านดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และผู้ปกครองมีความคาดหวังลำดับสุดท้าย คือ ด้านมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์(ดี)

6. อภิปรายผล

การศึกษาเหตุผลจูงใจและความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือ ไทย – เทค ผู้วิจัยมีข้อค้นพบและประเด็นที่น่าสนใจ นำมาอภิปรายดังนี้

6.1 เหตุผลจูงใจของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนเครือไทย – เทค ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือ ไทย – เทคมีสถานที่ตั้งอยู่ติดถนนการเดินทางไปมาสะดวกสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิรุณ หาญนอก (2549) ซึ่งทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนกีฬา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมอยู่ ในระดับมาก ด้านคุณภาพของครูต้องมีองค์ความรู้และมีบุคลิกลักษณะที่พึงประสงค์ อีกทั้งคุณภาพทางวิชาการตรงกับความต้องการและเป็นสาขาที่นิยมในความต้องการของตลาดและทางสถาบันมีการให้บริการสิ่งสนับสนุนทางการศึกษาเช่น การจัดหาทุนการศึกษาเพื่อนักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์ และมีการให้บริการประกันอุบัติเหตุและค่ารักษาพยาบาลให้กับนักเรียนทุกคน

6.2 ความคาดหวังของของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน เครือ ไทย – เทค ด้านมีความรู้ทักษะพื้นฐานและทักษะงานอาชีพทั้งนี้ผู้ปกครองมีความคาดหวังสูงสุด คือ ให้นักเรียนสำเร็จการศึกษา สามารถประกอบอาชีพได้ตามสาขาที่ศึกษาและนักเรียนมีความรู้ทักษะพื้นฐานและทักษะงานอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ พงกี่ (2546) ได้ศึกษาเรื่องความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยศึกษาการจัดการศึกษาใน 7 ด้าน คือ หลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผล การเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม และ บุคลิกภาพการกีฬา และ การจัดสภาพแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักสูตร การสอน ครูผู้สอน การวัดและประเมินผล การกีฬาและการจัดสภาพแวดล้อม ผู้ปกครอง มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

(1) จะต้องพัฒนาเตรียมความพร้อมของห้องสมุดให้ทันสมัย มีตำรา เอกสาร ให้เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนในการสืบค้นและศึกษา ค้นคว้า เพิ่มเติมรวมทั้งต้องนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาให้บริการกับนักเรียน

(2) ส่งเสริมนักเรียนเข้าแข่งขันกับสถานบันต่างๆในเรื่องวิชาชีพและให้ได้รับรางวัลอีกทั้งให้ความช่วยเหลือสังคมเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและสาธารณะชนได้รับทราบมากขึ้น

(3) การบูรณาการเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในการเรียนการสอน ทุกกลุ่มสาระวิชา เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นคุณลักษณะประจำตัวแบบยั้งยืนต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรศึกษาเหตุผลจูงใจของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาใน สถาบันรัฐบาล เพื่อทราบระดับเหตุผลจูงใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อและนำผลของการศึกษามาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข วางแผน การเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

(2) ควรศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครอง ที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนในด้านการเลือกอาชีพและแผนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤษณ์ บุตรเนียน และคณะ. 2554. "ปัจจัยในการเลือกเข้าศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดปราจีนบุรี." **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**. 5, 2: 44-52.

ปริญญา บุญเลิศล้ำ. 2547. "ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โรงเรียนศรีธนาพาณิชการเทคโนโลยีเชียงใหม่." วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พัชรีรัตน์ เอี่ยมบรรจง. 2558. "การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยเทคโนโลยีไทยอโยธยาบริหารธุรกิจ." **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. 5, 2: 155-160.

พรพิรุณ หาญนอก. 2549. "ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งนักเรียนเข้าศึกษาในโรงเรียน: กรณีศึกษาในโรงเรียนกีฬากรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พลศึกษา) สาขาวิชาพลศึกษา ภาควิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ละเอียด ศรีหาเหง่า. 2549. "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาในการเลือกศึกษาต่อในโรงเรียนระดับ อาชีวศึกษาของเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่." วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2544. **คู่มือประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน.

IMPRESSIONS OF *JAPANESE PEOPLE* BY THAI LEARNERS OF JAPANESE LANGUAGE: SURVEY RESULT AT SRIPATUM UNIVERSITY

Yasumasa Mori

Assistant Professor, Sripatum International Institute of Languages and Cultures

E-mail: yasumasa.mo@spu.ac.th

ABSTRACT

The purpose of this paper was to clarify the impressions of Japanese people by Thai learners of Japanese language. The target group was the group of learners (45 students) who enrolled in *JPN331 Japanese 1* (1/2014 semester) as a compulsory subject at Sripatum University (Bangkhen Campus). The classroom research was conducted by means of a questionnaire with open-ended questions. Internal reliability coefficient (Cronbach's alpha) was 0.86 in answering behaviour of 45 respondents. A text mining methodology was applied and important keywords were extracted, in order to collect and analyse text data obtained by free description type answer. There were 43 keywords regarding the impressions of Japanese people in general (SD = 4.29). The survey result found a wide range of keywords based on learners' own interests. It was understood that *language and cultural literacy* has an important role in connecting language and culture in Japanese language education as a part of a foreign language class. Therefore, further discussion on the relation of language and cultural literacy is expected.

KEYWORDS: Impressions, Japanese people, Thai learner, language and cultural literacy, Sripatum University

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ของงานวิจัยนี้ เพื่ออธิบายถึงความประทับใจต่อชาวญี่ปุ่นของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาจำนวน 45 คนที่ลงทะเบียนเรียนวิชา JPN331 ภาษาญี่ปุ่น 1 ซึ่งเป็นวิชาบังคับ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตบางเขน การวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผ่านการ

ตรวจสอบความเที่ยงตรงภายในของพฤติกรรมการตอบคำถามของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 45 คน (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.86 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทำเหมืองข้อความ โดยการคัดแยกคำสำคัญ เพื่อจัดหมวดหมู่คำ และวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้นซึ่งได้จากการเขียนคำตอบโดยอิสระ ซึ่งได้คำสำคัญทั้งหมดจำนวน 43 คำที่แสดงถึงความประทับใจต่อชาวญี่ปุ่นโดยทั่วไป (SD = 4.29) ผลการสำรวจพบว่าคำสำคัญที่หลากหลายเหล่านั้นขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน จึงสรุปได้ว่าการรู้ภาษาและวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงภาษาและวัฒนธรรมในการศึกษาภาษาญี่ปุ่น ในฐานะส่วนหนึ่งของการเรียนภาษาต่างประเทศในชั้นเรียน ดังนั้นจึงน่าจะมีการอภิปรายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการรู้ภาษาและวัฒนธรรมกันต่อไป

คำสำคัญ: ความประทับใจ ชาวญี่ปุ่น ผู้เรียนชาวไทย ความรู้ภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม

INTRODUCTION

From a historical point of view, the origin of relationship between Thailand and Japan is said to be traced to about 600 years ago. This relationship has a long history of both countries maintaining friendly contacts. The documented establishment of official diplomatic relations was *The Declaration of Amity and Commerce between Japan and Siam* signed on September 26, 1887 and the bilateral exchange or interaction has been observed in politics, economy, society and the other fields after this declaration and it has been continued until modern time. In spite of the historical fact that there was the anti-Japan sentiment during a moment of time in the past, it is generally thought that Thai people are very interested in Japan and have basically good image or impressions (as a kind of view) of Japan. Various media in Thailand are reporting news about not only Japanese politics, economy, society and culture but also tourism, fashion, dishes, manufactured goods, high-tech products and so on in their programs. In addition to the reports in mainstream media, there are other popular communication tools like SNS (social networking service) among internet users, which also transmit a lot of information about Japan. This is the evidence that shows high level of interest in Japan. Japanese pop culture including cartoon (*manga*), animation, games, songs, drama, movies, cosplay and so on has reached the pool of interests of Thai young people. To give some significant statistical figures regarding the presence of Japanese culture in Thailand, there are a large number of Japanese companies, many Japanese residents living there, a lot of Japanese visitors to Thailand and the same time there is an increasing number of Thai tourists visiting Japan after the exemption of tourist visa for Thai citizens in July 2013. All these statics are high ranking in the world. There are, of course, many Japanese language learners (129,616 learners), which ranks Thailand number seven in the world as of 2012. Thai learners of Japanese are interested in various aspects of Japanese language, Japanese culture or the country. In response to the above background, the study on the concrete images or impressions of Japanese people by Thai learners will gather beneficial information for further analyses leading to formation, promotion and expansion of understanding Japanese culture and will also lead to development of Japanese language education in Thailand.

BENEFITS OF RESEARCH

It is recognized that the more interpersonal relationships advance, the more importance of language communication between people occurs. Further, direct or indirect, interpersonal communication not only conveys the meaningful transmission of language, but also strongly reflects a way of thinking or looking by those who use a language. This relation of thinking of things is regarded as an aspect of language and culture, therefore, the people who use a foreign language need cross-cultural competence with language competences (linguistic, sociolinguistic and pragmatic ones). In that sense, cultural understanding or knowledge is required in a communication by means of a language. From the viewpoint of communicative behaviour, it is advocated that *language and cultural literacy* is very important, and it means to understand something and to be able to use the understanding for communicative behaviour (Hosokawa 2014: 15). It is expected that at the same time as Thai learners of Japanese language improve their own language proficiency, they also improve communicative competence with Japanese people in Japanese language by enhancing language and cultural literacy. It is thought that the Japanese language teachers themselves should be the first ones to discuss methodology or approaches on intercultural understanding in language and cultural literacy and to review teaching materials in cross-cultural language education.

PREVIOUS RESEARCH

Although previous researches relating to the images, impressions or attitudes of Japan in Japanese language education were different in the purpose of research, the method of survey, and qualitative or quantitative study, respective researches were conducted mainly with China, South Korea and Taiwan covering a great majority of Japanese learners in Japan and overseas as a target (*Xu 1996*, *Nakagawa, Kamiya & Lee 2006*, *Yoshimoto 2007*, *Oh 2008*, *Hachiwaka & Fujiwara 2010*, *Oe 2012* and *Osaka 2012*). *Xu* examined the images of Japan to target Chinese students, who returned home, by using the Semantic-Differential technique with 18 bipolar adjectives. *Nakagawa et al*. investigated positive-negative awareness of Japan and Japanese culture towards Japanese language learners including major and non-major in South Korea with a five-point scale. *Yoshimoto* measured the consciousness of Japan for Chinese learners in Japan using 27 pairs of adjectives with a seven-point scale and structured interview, and *Oh* explored its formative factors through a comparison of the features acquired by free description type questionnaire answers between Japanese language learners and non-learners in South Korea regarding the images of Japan. A study by *Hachiwaka et al*. was a case study of non-native Japanese language teachers residing overseas concerning the images of Japan using PAC Analysis (Analysis of Personal Attitude Construct). *Oe* aggregated the multiple answers with 40 items regarding the images of

Japan and Japanese for South Korean learners in South Korea and Japan and investigated the frequency of its appearance. *Osaka* surveyed the images of Japan for the Chinese students of the Japanese language at universities in Hong Kong and Mainland China by scoring 30 items with a five-point scale and by using factor analysis method. However, images of Japan or Japanese have never been researched in Thailand in relation to Japanese language education. It is presumed that Thai learners of the Japanese language will have a priori background of the image of Japan and this will be a favorable factor. The supporting evidence of an existing image of Japan amongst Thai people, according to *the Opinion Poll on Japan* by Ministry of Foreign Affairs of Japan (2008), the following images of Japanese people by general Thai citizens were pointed out: *Efficient* (79.7%), *Diligence* (72.2%), *Consideration of traditional culture* (70.7%), *Team spirit* (68.4%), *Person of a calculating nature* (57.3%), *Polite* (54.9%), *Compliance of promise* (53.9%) and *Obedience* (53.1%) in the items that accounted for more than 50%. Although some items were negative, the other images would be regarded as good for the most part.

PURPOSE OF RESEARCH

The purpose of this research was to clarify impressions of Japanese people that Thai learners of the Japanese language have, feel, know or understand. The word of impressions includes feeling, consciousness, attitude and recognition etc. in terms of human values. Besides, this research aimed to discover the overall tendency and individual trend in their impressions of Japanese people through the analysis of a tabulation result. It should be noted that this research was based on a framework of classroom research.

RESEARCH METHODOLOGY

TARGET GROUP

The target group consisted of 45 students who enrolled in *JPN331 Japanese 1* (Section 02) as compulsory subject in the first semester (August-December) in 2014 academic year at Sripatum University, Bangkhen Main Campus (SPU). *JPN331 Japanese 1* was the subject that the researcher taught. The number of male students was 12 (26.67%, rounded off to 2 decimals place, the same hereinafter) and 33 female students (73.33%), thus, the response rate was 100.00%. Although their learning institutions and learning periods were different, 4 female students had already experience of learning Japanese language and 2 female students had experience of direct contact with Japan as tourists or taking education in Japan. The research was conducted in the normal class hours on August 28, 2014.

INSTRUMENT

A questionnaire method with open-ended questions was used as an instrument in this

classroom research. The reason that this questionnaire method was adopted was to enable the questioner to acquire undistorted and natural answers from the respondents. The answers were descriptions, sentences or phrases in Thai language, which is respondents' mother tongue, with the intention to express freely their opinions about Japanese people.

DATA COLLECTION

All free descriptive answers of 45 SPU students were collected as text data by using text mining method (User Local, Inc. 2015) in order to be able to analyse text information quantitatively and objectively, that is, text data obtained by the text mining tool extracted words that were often appeared and characteristic words through the data processing. These words were summarised as important keywords in association with impressions of Japanese people. The total number of keywords was 115 in total (Table 1). In the number of extracted keywords per person out of 45 respondents, there were only 10 students giving only one keyword (22.22%). On the one hand, the highest number of 6 keywords was given only by 1 student (2.22%).

Table 1 Answer behaviour by the 45 respondents

Keywords	1	2	3	4	5	6	115
Respondents	10	13	12	8	1	1	45
Percentage	22.22%	28.89%	26.67%	17.78%	2.22%	2.22%	100.00%

The average words were 2.56 per respondent and internal reliability coefficient or internal consistency using Microsoft Excel 2010 indicated 0.86 (Cronbach's alpha).

DATA ANALYSIS

The total 115 keywords that represented the impressions of Japanese people as data were divided into the same word group and were counted for the appearance frequency for each keyword (Table 2). A standard deviation (SD) was 4.29.

Table 2 Impressions of Japanese people

No.	Keyword	Frequency	22	Amiable	1
1	Lovely	26	23	Not take advantage	1
2	Orderly	14	24	Attentive	1
3	Punctually	6	25	Good habit	1
4	Neat	5	26	Easy access	1
5	Kind, kindly	4	27	Friendly	1
6	Responsible	4	28	Familiarity	1
7	Mannered	4	29	Respect each other	1

No.	Keyword	Frequency	22	Amiable	1
8	Polite	4	30	Smart	1
9	Cute	3	31	Frankly	1
10	Calmly	3	32	Respectful	1
11	Cordial, cordially	3	33	Timid	1
12	Humble	3	34	Read a book & bring it anywhere	1
13	Easily smile	2	35	Funny	1
14	Generous	2	36	Bright skin	1
15	High discipline	2	37	Fresh face	1
16	Companionable	2	38	Admirable	1
17	Fair-spoken	2	39	Strictly and serious working	1
18	Organized	1	40	Harmony spirit	1
19	Clean	1	41	Good human relationship	1
20	Beautiful	1	42	Strict rule	1
21	Unique	1	43	Funny like a child in manner	1

As shown in Table 2, 43 keywords group were found. The most frequent occurring keyword in the top five ranking was *Lovely* (26), the second one was *Orderly* (14), the third one was *Punctuality* (6), the fourth one was *Neat* (5), and the fifth one was *Kind* or *Kindly*, *Responsibility*, *Mannered* and *Polite* (each keyword was 4 indicating the same frequency), that is, the top five words occupied 58.26% in all. The keywords of third most frequency out of all the keywords were *Cute*, *Calmly*, *Cordial* or *cordially* and *Humble* (10.43%). The second most frequent words used by the respondents were *Easily smile*, *Generous*, *High discipline*, *Companionable* and *Fair-spoken* (8.70%). The frequency of answers with only one description included 26 different keywords, as shown in Table 2, items from No.18 to 43 (22.61%).

FINDINGS

The findings showed that the 43 keywords quoted in Table 2 represented concrete impressions of surveyed students and these keywords were impressions of Japanese people based on learners' own interests or concerns. In that sense, at the same time that it was considered that these words showed a wide range of impressions by Japanese language learners. The choice of language used by the students showed that they had an individualistic view of impressions, to the extent that the analysis results in this research show, that there was no biased view or tendentious tendency on impressions of Japanese people. In addition to it, it was also noted that there was a tendency to express favourable impressions among the Japanese language learners.

Table 3 Impression of Japanese people divided into 3 attributes

Attributes	Item No.	No. of items	No. of frequencies	Percent %
Personality	1,4,5,9,10,11,13,12,14,17,22,24,25,27,28,30,31,33,35	19	62	53.91
Sociality	2,3,6,7,8,15,16,18,23,26,29,39,40,41,42,43	16	45	39.13
Others	19,20,21,30,32,34,36,37,38	8	8	6.96
Total		43	115	100.00

In relation to the study results analysis, Table 3 was created to present overall trends or to point out the outline of the all 43 keywords gathered in Table 2. The keywords used by surveyed students were divided into 3 categories of attributes (character, personality and temperament in the internal or external aspect) with the focus on the meaning and the concept of the 43 keywords concerning impressions of Japanese people. The provisional definition of 3 attributes was as follows: 1) Personal attributes, 2) Social attributes, and 3) Other attributes. The impressions given by Thai learners of the Japanese language at SPU were mainly related to the emphasis on the personal attributes rather than social attributes. The difference in emphasis resulted from the fact that the learners were university students and had no social or work long-term experiences. Unlike the impressions as shown in *Opinion Poll on Japan* (2008) mentioned in this paper, there were no impressions of *Efficient*, *Diligence*, *Considerations on traditional culture*, and *Person of a calculating nature* in 43 keywords of the learners at SPU. On the other hand, along with the side of the social characteristics of Japanese people, the keywords in social attributes also indicated the social features of Japanese country except the item No. 43. In either case, it could be said that the social attributes were consolidated into 3 characteristics, that is, *Collectivity*, *Regulaity*, and *Equality*.

CONCLUSION AND SUGGESTIONS

It was found that the Japanese language learners at SPU had a variety of impressions of Japanese people and also that they had fairly accurate impressions in personal and social attributes. Their impressions, however, may be changed and become positive or negative, affirmative or negative, rational or emotional, in the continuation of Japanese learning in the future. The formation, transformation and understanding in the impressions of Japanese people with Japanese language learning will suggest the importance of culture in foreign language education, when considering a close relation between language and culture. Foreign language-learning is not only acquisition of language knowledge and skills, but also a catalyst for promoting inseparable

relationship of language and culture. In other words, it will be requested to improve language and cultural literacy (understanding of culture and dealing with it) from the viewpoint of learner's cultural background (national traits), learning content by learner (language knowledge and linguistic performance), and cross-cultural competence (relative understanding of culture). A teaching or learning method so as to be able to communicate with Japanese people smoothly should be considered with essential understanding of culture and with usage of language and cultural literacy focusing on interpersonal communication behaviour. It can be assumed that language and cultural literacy has an important function to minimize the negative impact of misunderstanding or friction in communication and to bridge a communication gap by noticing cultural factors in the context of the impressions of Japanese people. In that regard, foreign language teachers should assume a leading role to strengthen a mutually profitable relationship between language and culture in teaching-learning process (Hosokawa 2014: 18-20). At any rate, it is indisputable that further discussion on language and cultural literacy based on this survey result is needed.

REFERENCES

Embassy of Japan in Thailand. **Overview of Japan-Thailand relationship.** Retrieved October 25, 2015, from th.emb-japan.go.jp/jp/relation/gaikan.htm

Hachiwaka Sumiko & Fujiwara Cheimei. (2010). "The View toward Japan of Non-native Japanese Language Teachers: A Case Study Using PAC Analysis", **Research Bulletin of International Student Center Ibaraki University No.8,** pp.19-42

Hosokawa Hideo. (2014). "From Socio-cultural Competence to Cultural Literacy", **the First Workshop for Literacies Research**, Graduate School of Japanese Applied Linguistics, Waseda University, pp.14-20

Japan Foundation. (2012). **Survey Report on Japanese-Language Education Abroad 2012 Excerpt.** Retrieved October 25, 2015, from https://www.jpf.go.jp/j/project/japanese/survey/result/dl/survey_2012/2012_s_excerpt_e.pdf

Ministry of Foreign Affairs of Japan. (2008). **Opinion Poll on Japan in Six ASEAN Countries.** Retrieved October 27, 2015, from http://www.mofa.go.jp/mofaj/area/asean/pdfs/yoron08_02.pdf

Nakagawa Kazuko, Kamiya Yoriko and Lee Joonho. (2006). "How do Korean learners of JapaneseView Japan and Japanese culture (1)", **Hokkai Gakuen University Studies in Culture** *No.35*, pp.41-69

Oe Keiko. (2012). “Impressions of Japan by Korean Students of the Japanese”, **Studies in Language and Culture** Vol.20, pp.16-29

Oh Jeong-bae. (2008). “Characteristics and Influences on Japanese Language Learners’ Image of the Japanese ―A Comparative Analysis of Korean University Student Learners and Non-Learners―”, **Japanese-Language Education around the Globe -** Vol.18, pp.35-55

Osaka Eiko. (2012). “An Examination of Japanese Language Learning Motivation and Images of Japan/the Japanese between University Students of Hong Kong and Mainland China”, **the Ninth Symposium for Japanese Language Education and Japanese Studies (Proceedings),** Hong Kong University

User Local, Inc. (2015). **User Local Text Mining** (free text mining tool). Retrieved August 05, 2015, from http://textmining.userlocal.jp/

Xu Guangxing. (1996). “A Study on the Returned Country Chinese Students’ Images and Attitudes toward Japan and the Japanese”, **Bulletin of the School of Education, Nagoya University (Educational Psychology)** Vol.43, pp.87-95

Yoshimoto Yoshimi. (2007). “Feelings towards Japan by Chinese Learners of Japanese”, **Studies in Language and Culture** Vol.16, pp.77-90

ความต้องการพัฒนาตนเองของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน

THE NEED FOR SELF-DEVELOPMENT OF INSTRUCTORS IN PRIVATE UNIVERITIES

ดารา พงษ์สมบูรณ์

จิตราพร ลีละวัฒน์

สาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : dara.po@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง "ความต้องการในการพัฒนาตนเองของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน" โดยศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนที่มีขนาดใหญ่จำนวน 5 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มหาวิทยาลัยสยาม และมหาวิทยาลัยศรีปทุม รวมจำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ประมวลผลทางสถิติ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อการพัฒนาตนเองของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนประกอบด้วย การพัฒนาตนเองด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ พบว่า การพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกรายข้อ โดยมีความต้องการที่จะนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาหลักเทคนิควิธีการสอน เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนสูงสุด รองลงมามีความต้องการที่จะนำความรู้จากผลการวิจัยมาใช้พัฒนาผู้เรียน และมีความต้องการที่จะนำความรู้จากการประเมินผลตามสภาพจริงมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

ส่วนความต้องการพัฒนาตนเองของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนในด้านทักษะ พบว่า อาจารย์มีความต้องการพัฒนาด้านทักษะ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกรายข้อมีความต้องการพัฒนาในเรื่องทักษะการใช้เทคนิคการสอนอย่างเป็นระบบสูงที่สุด รองลงมามีความต้องการพัฒนาทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ไปใช้ในการสร้างสื่อการเรียนรู้และสร้างข้อมูลต่างๆเพื่อไปใช้ประกอบการสอนแบบต่างๆ ตามความเหมาะสมของหลักสูตรและมีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะ การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อม กิจกรรมเสริมทักษะได้ถูกต้อง เหมาะสมกับสถานการณ์และมีความต้องการที่จะพัฒนาเทคนิคที่จำเป็นมาใช้ในการเรียนการสอน ในการใช้คำถามกระตุ้นให้คิด มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

ความต้องการพัฒนาตนเองของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน ในส่วนของการพัฒนาตนเองด้านเจตคติ พบว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยอยู่ในระดับความต้องการพัฒนาตนเองด้านเจตคติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกรายข้อ โดยมีความต้องการที่จะปฏิบัติงานอย่างมีความสุขและภาคภูมิใจในวิชาชีพของตนเองสุงสุด รองลงมามีเจตคติที่ดีต่อวิธีการวางตนให้เหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องของความประพฤติและบุคลิกภาพ และมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองโดยการฝึกอบรม หรือรับการศึกษาต่อให้มีคุณวุฒิสูงสุดขึ้น

คำสำคัญ: ความต้องการพัฒนาตนเองของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน

ABSTRACT

The overall purpose of the study was to explore and explain "The Need For Self – Development of Instructors In Private Universities" from five leading private universities in Thailand including University of the Thai Chamber of Commerce, Rangsit University, Dhurakij Pundit University, Siam University and Sripatum University. The information data was collected from 400 instructors from those universities.

From the opinions and satisfactions regarding to self-development of instructors in private universities in term of knowledge development, Technical skill and attitude, the study found that the average level of satisfaction were in "high level". Firstly, instructors expressed the knowledge development that the need for applied knowledge, the need for applied result of research, and the need for utilized assessment to improve the teaching performance were essential and able to maximize the effective learning for students, respectively.

In addition the need for self-development of instructors in private universities in the area of technical skill, the study showed that instructors mostly need to improve overall skills in "high level". There were the needs for improvement of teaching method, computer skill for creating an effective teaching media and building data base, skill of using appropriate equipment for several courses, management skill for developing active learning in right situation, and motivation skill for enhancing and promoting the student's critical thinking.

The need for self- development of instructors in private universities in area of attitude had been discovered in "high level" for every aspect. The data illustrated that the need for self-esteem was the most important issues. Second need was being a good model for proper manners and personalities. At last, the instructors need for self-development from training or studying in higher degree.

KEYWORDS : The need for self-development of instructors in private universities

1. ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

ในปัจจุบันความอยู่รอดของเศรษฐกิจไทยท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจโลกและแนวโน้มการพัฒนาสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(AEC) ที่มีเทคโนโลยีและการใช้ความรู้ความสามารถของคนเป็นฐานในการพัฒนาประเทศ นั่นคือประเทศไทยจะต้องเร่งพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของอุตสาหกรรมหลักในเชิงคุณภาพทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) ให้สอดคล้องกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศ

การพัฒนาบุคคลหรือทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารองค์การ หากองค์การใดมีทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ อนึ่งว่า องค์การนั้นมีทรัยพ์สินอันมีค่าที่จะนำความเจริญก้าวหน้า มาสู่องค์การนั้น ๆได้ ในทางตรงกันข้ามหากองค์การใด มีทรัพยากรบุคคลที่ด้อยคุณภาพ หรือไม่มีประสิทธิภาพและไม่ได้รับ

การพัฒนาที่ดีขึ้น องค์การนั้นก็ย่อมหาความเจริญก้าวหน้าได้ยาก ไม่สามารถจะสู้กับคู่ต่อสู้ในวงการธุรกิจเดียวกันได้ ฉะนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องใช้พัฒนาองค์การ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการของการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติและความสามารถของคนในสังคม เมื่อมนุษย์ได้เข้าไปเป็นบุคลากรขององค์การแล้ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นกระบวนการในการเพิ่มพูน และปรับปรุงสมรรถภาพของกำลังคนในองค์การ อันมีลักษณะเป็นการเพิ่มพูนคุณค่าทั้งในด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และประสบการณ์ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีคุณค่าเป็นทรัพยากรที่มีความเหมาะสมกับหน้าที่ และความรับผิดชอบ ของตำแหน่งที่ได้รับมอบหมายให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

สภาพปัญหาของทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ คือ ปัญหาในด้านคุณภาพของคนงาน คนนั้นแตกต่างกันหลายลักษณะทั้งในลักษณะของการด้อยความรู้ ทักษะเชิงวิชาชีพ การขาดทัศนคติที่ดีในความมุ่งมั่นปฏิบัติงานและขาดความสามารถที่จะปรับตัวเข้ากับองค์การ กล่าวโดยสรุปคือ

1. การด้อยความรู้ทักษะเชิงทักษะเชิงวิชาชีพ แม้ว่าการบรรจุแต่งตั้งบุคคลเข้าปฏิบัติงานจะได้มีการกำหนดคุณสมบัติและกำหนดกฎเกณฑ์ไว้แล้วเป็นอย่างดี วิธีปฏิบัติและกฎเกณฑ์เหล่านั้นก็มิได้เป็นหลักประกันที่ดีที่สุดจะทำให้ได้มาซึ่งคนทำงานที่มีความรู้ ทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงาน

2. การขาดทัศนคติที่ดีต่องาน ทัศนคติที่ดีต่องาน หมายถึง ความศรัทธามุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อส่วนรวมขององค์การหรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสาธารณะ กล่าวได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งขององค์การคือบุคลากรที่มีความเห็นแก่ตัวไม่ยอมทำงานเพื่อส่วนรวม หากว่าแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนแต่ฝ่ายเดียว การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ ความมีศรัทธาในงานไม่เบื่องาน มีความพอใจในงานอย่างเต็มที่ มีความขยันหมั่นเพียรอย่างเต็มที่ และมีความมุ่งมั่นในงาน ผู้ปฏิบัติงานที่มีทัศนคติที่ดีต่องานหรือมีความพึงพอใจในงานมักมีการขาดงานน้อย ลาออกน้อย รู้จักคาดการณ์ไกล มีความมุ่งอนาคตและมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จริงอยู่ทัศนคติที่ดีมิได้หมายความถึงความมีผลิตภาพ (Productivity) เสมอไปแต่ก็เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยผลักดันให้บุคคลมีความพร้อม และความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และเพิ่มพูนความสามารถ อันจะยังประโยชน์แก่งานที่รับผิดชอบ

3. ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับองค์การ โดยเฉพาะการปรับตัวเข้ากับเป้าหมายของหน่วยงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา บุคคลแต่ละคนมีลักษณะนิสัยที่พัฒนามาต่างกัน ความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน สิ่งจูงใจในการทำงานไม่เหมือนกัน และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถาพแวดล้อมในองค์การจึงแตกต่างกันไปด้วย

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นับวันจะมีความสำคัญและมีความจำเป็นเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากแนวโน้มหลายประการที่เป็นเครื่องบ่งถึงความจำเป็นและสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กันอย่างจริงจังเพื่อให้บุคลกรสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นเยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศโดยรวม ดังนั้นบุคลากร ครูอาจารย์ และผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา จึงจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาระดับสูงสุดของชาติมากขึ้น โดยรัฐบาลเปิดโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และควบคุมคุณภาพตามพระราชบัญญัติ

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจการบริหารเพื่อให้สถาบันมีอิสระ โดยเฉพาะการบริหารทรัพยากรมนุษย์ นับตั้งแต่การกำหนดตำแหน่ง เงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการประโยชน์เกื้อกูลอื่น ระเบียบวินัย การเลิกจ้าง ไว้ที่สถาบันอย่างค่อนข้างเบ็ดเสร็จ

การที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนเป็นองค์กรที่มีอิสระในการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างมาก ประกอบกับเป็นการจัดการระบบพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพราะสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งผลิตบัณฑิตผลิตองค์ความรู้ ที่มีปัจจัยแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย หลักสูตร อาจารย์ กระบวนการเรียนการสอนนักศึกษา คุณภาพบัณฑิต

โดยเฉพาะ บทบาทหน้าที่ในการเป็นครู อาจารย์ ถือว่ามีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็น “ครูมืออาชีพ” ด้วยวิธีการพัฒนาที่อาจจะต้องมีความแตกต่างกัน ครู อาจารย์ บางคนมีความสามารถในการพัฒนาให้เป็นทั้งผู้มีความรู้สูง และเป็นคนดี ครู อาจารย์ จะต้องมีการทบทวนงานของตนเองเพื่อหาจุดเด่น และจุดด้อยในเรื่องความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ว่าเป็นอย่างไร จากนั้นก็จะแสวงหาในการพัฒนาตนเองต่อยอดต่อไป ส่วนครูอาจารย์ จำนวนหนึ่งไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ หรือไม่มีความต้องการที่จะพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานเจตคติ ความรู้สึกนึกคิด และประสบการณ์ที่หลากหลาย และปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่เกื้อหนุนของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป ดังนั้นความต้องการในการพัฒนาตนเองของครู อาจารย์จึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะอนาคตของชาติขึ้นอยู่กับการสร้างพลเมืองที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติ ที่ดีให้กับเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ ครู อาจารย์ จะต้องหล่อหลอม และต้องสร้างให้กับ เยาวชน นักศึกษา มีศักยภาพ และมีความเข้มแข็ง ซึ่ง ครู อาจารย์ จะต้องมีคุณสมบัติที่ดี ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษา

ความสำคัญของงานด้านการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในบริบทที่มีความอิสระอย่างยิ่งข้างต้น สถาบันอุดมศึกษาบางสถาบันมีพัฒนาการมายาวนาน บางสถาบันจัดตั้งขึ้นใหม่รวมทั้งสิ้นประมาณ 87 สถาบัน น่าจะมีระบบการพัฒนาบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นแบบฉบับของตน ที่มีลักษณะเด่นที่แตกต่างกันไป จึงทำให้การพัฒนา ครู อาจารย์ มีความแตกต่างกัน บ้างก็ประสบความสำเร็จ หรืออาจจะไม่ประสบความสำเร็จสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ จะนำไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนด้านบุคลากรตามที่ปรากฏในกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2551-2565) (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2551)และการพัฒนาคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศอีกด้วยโดยสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาได้จัดทำเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ 2552-2553 โดยพัฒนามาจาก The Baldrige Criteria Quality Formwork

ประเด็นปัญหาสำคัญของการวิจัยนี้จะศึกษาถึงความต้องการในการพัฒนาตนเองของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ได้มีการดำเนินการพัฒนาบุคลากร ครู อาจารย์ให้มีการพัฒนาตนเองได้ตรงเกณฑ์คุณภาพทางการศึกษาได้มีมาตรฐานมากน้อยเพียงใดและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมากน้อยเพียงใด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน

2.เพื่อเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาตนเองของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน จำแนกตามสภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับคุณวุฒิ ตำแหน่งงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

3.เพื่อศึกษาการให้การสนับสนุนของมหาวิทยาลัย (Supplier) ว่ามีความสอดคล้องตรงกับความต้องการ (Demand) ต่อการพัฒนาตนเองของอาจารย์

3. คำถามวิจัย

1. อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนมีความต้องการในการพัฒนาตนเอง ในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างไร

2. อาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนแต่ละมหาวิทยาลัย มีความต้องการในการพัฒนาตนเอง แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

3. มหาวิทยาลัยเอกชนมีนโยบายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการให้การสนับสนุนสอดคล้องตรงกับความต้องการต่อการพัฒนาตนเองของอาจารย์อย่างไร

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม ตามที่ได้กำหนดไว้ในขอบเขตการวิจัย ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ประชากร ได้แก่ อาจารย์ ทุกคณะ ทุกสาขาวิชา ในมหาวิทยาลัยเอกชน

กลุ่มที่ 2 ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารระดับกลาง และหัวหน้าสาขาวิชา ทุกสาขา ทุกคณะ กลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling)

4.2 เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์ จำนวน 400 คน กำหนดค่าทดสอบทางสถิติมีระดับนัยสำคัญที่ร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

4.3 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จำนวนทั้งสิ้น 400 ฉบับ โดยสอบถามกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการ วรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และนำมาบันทึกข้อมูลลงในแบบลงรหัส และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลด้วยโปรแกรม SPSS โดยใช้สถิติที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และจัดอันดับตามค่าเฉลี่ย ดังรายการละเอียดต่อไปนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) การคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) ตามลักษณะของตัวแปร

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 ทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาตนเองของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inference statistics)

3. แบบสอบถามตอนที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างความต้องการในการพัฒนาตนเองของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนต่างๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ T- test และค่า F- test หรือ One – Way ANOVA

5. สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 คนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 67.75 และเป็นเพศชาย 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.25 อายุ ของกลุ่มตัวอย่างผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญมีอายุอยู่ในช่วง 30 – 39 ปี จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 รองลงมาคืออยู่ในช่วง 40 – 49 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 และช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อย 15.75 ตามลำดับ ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ผู้สอน จำนวน 336 คน คิดเป็นร้อยละ 84.00 และเป็นผู้บริหาร จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 ตามลำดับ ระดับคุณวุฒิสูงสุด กลุ่มตัวอย่างผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับคุณวุฒิสูงสุด อยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 377 คน คิดเป็นร้อยละ 94.25 รองลงมาอยู่ในระดับปริญญาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.75 ตามลำดับ ระยะเวลาปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาปฏิบัติงาน อยู่ในช่วง 5 – 15 ปี จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 59.75 รองลงมาระยะเวลา 15 ปีขึ้นไป จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 59.75 และต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 ตามลำดับ

6. อภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการพัฒนาตนเองของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน ประกอบด้วย การพัฒนาตนเองด้านความรู้ การพัฒนาตนเองด้านทักษะ และการพัฒนาตนเองด้านเจตคติ โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการพัฒนาตนเองของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน พบว่า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการพัฒนาตนเองด้านความรู้ จากผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน มีระดับความต้องการพัฒนาตนเองด้านความรู้ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับอารี พัรธ์มณี (2546) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีความต้องการที่จะนำความรู้ไปใช้พัฒนาหลักเทคนิควิธีการสอน เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนสูงที่สุด รองลงมามีความต้องการที่จะนำความรู้จากผลการวิจัยมาใช้พัฒนาผู้เรียน และมีความต้องการที่จะนำความรู้จากการประเมินผลตามสภาพจริงมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการพัฒนาตนเองด้านทักษะ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 อยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่าอาจารย์มีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนทักษะ เพื่อให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงาน และเชี่ยวชาญในวิชาชีพมากขึ้น มีความสามารถด้านการสอนมีทักษะการวางแผนการเรียนการสอน การใช้เทคนิควิธีการสอนแบบต่างๆทักษะการวิเคราะห์งานการจัดกิจกรรมเสริมทักษะการพัฒนาและปรับปรุงสื่อ การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน และการใช้คอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงาน สามารถนำทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ไปใช้ในการสร้างสื่อการเรียนรู้และการสร้างข้อมูลต่างๆเช่นการสรุปผล การประเมินผล และมีความตองการนำทักษะการใช้สื่ออุปกรณ์ไปใช้ในการสอนแบบต่างๆตามความเหมาะสมของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับพศิน แตงจวง (2554)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการพัฒนาตนเองของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน ในส่วนของการพัฒนาตนเองด้านเจตคติ พบว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน มีระดับความต้องการพัฒนาตนเองด้านเจตคติ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยอาจารย์ส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะปฏิบัติงานอย่างมีความสุขและภาคภูมิใจในวิชาชีพของตนสูงที่สุด และมีวิธีการวางตนให้เหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องของความประพฤติ บุคลิกภาพ และมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองโดยการฝึกอบรมหรือรับการศึกษาต่อให้มีคุณวุฒิสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าอาจารย์มีความต้องการที่จะประพฤติ ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูอาจารย์อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรัก ความภาคภูมิใจในอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2540)

การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจต่อการสนับสนุนของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย ด้านนโยบายการบริหารของมหาวิทยาลัย ด้านลักษณะงานและปริมาณงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน และด้านความมั่นคงในการทำงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจต่อการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 อยู่ในระดับมาก ด้านนโยบายการบริหารของมหาวิทยาลัย พบว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน มีระดับความพึงพอใจด้านนโยบายการบริหารของมหาวิทยาลัยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจต่อการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยด้านนโยบายการบริหารของมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีความพึงพอใจในประเด็นที่หน่วยงานมีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติตามได้ สูงที่สุด เท่ากับความพึงพอใจต่อการได้รับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานเป็นประจำและต่อเนื่องและความพึงพอใจต่อการที่หน่วยงานมีการตรวจสอบและการควบคุมภายในอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งความพึงพอใจในงานเป็นทัศนคติของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสิ่งแวดล้อมในงาน อาทิ นโยบายและรูปแบบการบริหาร ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ค่าตอบแทน ความก้าวหน้าในงาน ซึ่งสอดคล้องมหาวิทยาลัยมหิดล (2552)

เป็นที่น่าสังเกตว่าการพัฒนาตนเองของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนทั้ง 3 ด้าน คือการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ เพื่อจะได้นำความรู้ที่ได้จากการพัฒนาตนเองมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เต็มศักยภาพและปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ เพื่อจะส่งผลลัพธ์ไปสู่เป้าหมายสำคัญคือผู้เรียน ให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลและเป็นอนาคตของประเทศชาติที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ตามนโยบายการให้การส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาตนเองของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน ทั้ง 5 แห่ง ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ทำให้เกิดความพึงพอใจต่อตัวอาจารย์เป็นอย่างมาก ซึ่งทำให้อาจารย์มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างทุ่มเทและคำนึงถึงความเจริญก้าวหน้าขององค์กรเป็นหลัก เท่ากับเป็นการสร้างความจงรักภักดี (Royalty Awareness) ต่อองค์กร ทำให้อาจารย์เกิดความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและตนเองมีความสำคัญทำให้เกิดคุณค่าของความรู้สึกกับอาจารย์ ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตขององค์กรแบบยั่งยืนและมั่นคง ด้วยการส่งเสริมความตระหนักในความจงรักภักดีต่อองค์กรภายใต้เงื่อนไขการให้กำลังใจแก่บุคลากรที่มีการพัฒนาตนเองจนทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียนทำให้มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ เป็นมาหวิทยาลัยอย่างมืออาชีพของสังคม และถือว่าเป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่มหาวิทยาลัยเอกชนทุกแห่งต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

2. การสร้างให้อาจารย์มีความตระหนักในการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่องโดยให้เวลาและโอกาสให้กับอาจารย์ได้ศึกษา ค้นคว้า ทำงานวิจัย พัฒนาหาความรู้ใหม่ๆ พัฒนาเทคนิคการสอน การใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงต้องเพิ่มแรงกระตุ้น ปลุกจิตสำนึกให้อาจารย์มีความต้องการพัฒนาตนเองของอาจารย์ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นอยู่ตลอดเวลาตราบเท่าที่ยังปฏิบัติงานในวิชาชีพนี้จากความตระหนักของอาจารย์ที่จะปรับปรุงพัฒนกระบวนการเรียนการสอน การบริหารจัดการเพื่อมุ่งผลสัมฤทธ์แสดงให้เห็นว่า อาจารย์สามารถดำเนินการพัฒนาตนเองได้หากได้รับอิสระหรือมีความเชื่อมั่นว่าสามารถทำได้ หรือเมื่อได้รับการเสริมแรงกระตุ้นจากผู้บริหารระดับสูงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องตามหลักการของความต้องการความมั่นคงในหน้าที่การงาน (Security Needs) ได้รับการยอมรับยกย่อง (Self – Esteem) ของ Maslow สมตามหลักปรัชญาและความเชื่อของนักการศึกษาระดับสูงที่เชื่อว่าผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีแรงจูงใจและเมื่อเห็นว่าสิ่งเหล่านั้นมีคุณค่า ดังนั้นมหาวิทยาลัยเอกชนควรปฏิบัติดังนี้

1.ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาตนเองของอาจารย์ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดพื้นที่สิ่งแวดล้อม สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย การวิจัย การทดลอง ระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้า จัดหาปัจจัยต่างๆที่ส่งเสริมเอื้ออำนวย ให้การพัฒนาตนเองของอาจารย์ได้ดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.การพัฒนาตนเองของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนควรมีการสร้างเครือข่ายผู้ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ตามข้อกฎหมายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หวมด7 “กำหนดให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการพัฒนาตนเองของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนควรมีการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็ง ในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง” และควรมีการจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นกรอบนโยบายในการส่งเสริม สนับสนุน ให้กับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

7.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้ผลการวิจัยนี้สามารถพัฒนาต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยขอเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาการวิจัยในการรวบรวมข้อมูลสามารถเก็บข้อมูลในเชิงลึกเป็นรายบุคคลได้โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Deep Interview) ประกอบเพื่อห้ได้ข้อมูลที่มีความระเอียดรอบด้านมากยิ่งขึ้น หรืออาจจะใช้รูปแบบงานวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งอาจจะต้องใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลพอสมควร

2. การพัฒนางานวิจัยในรูปแบบการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่กับมหาวิทยาลัยเอกชนขนาดเล็กว่าอาจารย์มีการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใดให้ความสนใจใส่ใจมุ่งมั่นในการให้การส่งเสริมสนับสนุน ในการพัฒนาอาจารย์ให้มีความเข้มแข็งในวงกว้างมากยิ่งขึ้น และสามารถเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีมาตรฐานตามกฎเกณฑ์ของ สกอ. และ สมศ. ทำให้ระบบการศึกษาของประเทศไทยมีประสิทธิภาพแข่งขันกับระบบการศึกษากับนานาประเทศได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

เชาวฤทธิ์ ขำเหล็ง. 2546. “การพัฒนาตนเองของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. 2551. **พฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ด-ยูเคชั่น จำกัด มหาชน.

ปรัชญา เวสารัชช์. 2552. **“ยุทธศาสตร์การบริหารงานบุคคลในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ.”** สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2556. จาก www.km.wu.ac.th/Program/Download.05.ppt.

พศิน แตงจวง. 2554. **รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: ดวงกมลพับลิซซิ่งไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ .

มหาวิทยาลัยมหิดล. 2552. **นโยบายและแผนพัฒนาบคลากร มหาวิทยาลัยมหิดลปี งบประมาณ พ.ศ.2552 – พ.ศ.2554.**

รุ่ง แก้วแดง. 2542. **ปฏิรูปการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: พิฆเนศ พริ้นติ้ง.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2556. **สกอ.ในการขับเคลื่อน 8 นโยบาย การศึกษาไปสู่การปฏิบัติ 212/2556**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2540. **เกณฑ์มาตรฐานศึกษานิเทศก์ของครสภา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

สุมณฑา พงษ์มาลา. 2543. **เอกสารการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพภายใน.** กรุงเทพมหานคร.

เสาวลักษณ์ มิฆเนตร. 2542. “วิจัยความต้องการในการพัฒนาบุคลากรของครูในโรงเรียน ประถมศึกษา.” สังกัดสำนักการประถมศึกษา อำเภอประสาท จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์ บริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ .

อนุศักดิ์ สมิตสันต์. 2540. **การบริหารวิชาการ.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อารยา ธนประสทธิ์พัฒนา. 2544. "ความสมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับความพึงพอใจในงาน ศึกษา เฉพาะกรณีพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมปิโตเคมี." วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ .

อารี พันธ์มณี. 2546. **จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน.** กรุงเทพมหานคร: ใยไหมเอดดูเคท.

การเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ: มุมมองของผู้เรียน

BLENDED LEARNING FOR IMPROVING OF ENGLISH SKILLS: LEARNERS' PERSPECTIVES

ถาวร ทิศทองคำ

อาจารย์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: thavorn.th@spu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นหรือไม่ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษว่ามีอยู่ในระดับใด และเพื่อศึกษาว่าผู้เรียนมีมุมมองต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างไร กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนจำนวน 121 คน ได้มาแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบทดสอบวัดทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบผสมผสาน และแบบสัมภาษณ์ผู้เรียนต่อการเรียนรู้แบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้แบบผสมผสานช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.55, SD=0.66). การเรียนรู้แบบผสมผสานทำให้ผู้เรียนมีความยืดหยุ่นในเรื่องของเวลามากขึ้น เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้แบบผสมผสานช่วยสร้างโอกาสที่ดีขึ้นสำหรับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น เพิ่มความยืดหยุ่นในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ รวมถึงโอกาสในการปรับปรุงทักษะภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ปัญหาของผู้เรียน คือการบริหารจัดการเวลา ความรับผิดชอบที่มากขึ้นสำหรับการเรียนรู้ของตัวเอง รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยการเรียนรู้แบบผสมผสานก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ การเรียนรู้แบบผสมผสาน

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the utilization of blended learning for improving English skills, to study the learners' satisfaction towards studying through blended learning, and to study the perspectives on improving English skills through blended learning. The sample for this research consisted of 121 learners. They were obtained by purposive sampling. The instruments used were (1) pre-test and post-test, (2) a questionnaire on student's satisfaction with blended learning, and a semi-structure interview form. The research results indicated that a blended learning helps learners to have better improvement in English skills.

Satisfaction with learning English via a blended learning was at the level of strong satisfaction ($\bar{x}$ =4.55, SD=0.66). A blended learning model provides the learners with greater time flexibility. It is an effective learning method which helps the learners to learn competently and helps to improve their learning outcomes. It enhances opportunities for lecturer-learner interaction. It also increases student engagement in learning, added flexibility in the teaching and learning environment. This includes opportunities for continuous improvement of English skills learning, and opportunities to learn English skills continuously and sustainably. However, the learners' problems include time management, having greater responsibility for their own learning and using sophisticated technologies. The learning effectiveness is significant at the level of .05.

KEYWORDS: Improving of English Skills, Blended Learning

1. บทนำ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษมีอยู่มากมาย (Borg, 2015) การเรียนรู้แบบผสมผสานนับเป็นรูปแบบการเรียนรู้หนึ่งที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษในรูปแบบการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า (Face-to-Face) การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-learning) การเรียนรู้ผ่านรูปแบบการนำเสนอการเรียนรู้หลักสูตรต่างๆ ทางออนไลน์ (Massive Open Online Course) และการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ นอกห้องเรียน (Learning by Doing Activities Outside the Classroom) การเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้จากวิธีต่างๆ ที่หลากหลาย เช่น ผ่านการอภิปรายกับผู้เรียนคนอื่นๆ และกับผู้สอนโดยตรง การเรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีช่วยสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียนในการโต้ตอบกับเพื่อนของผู้เรียนด้วยกันเอง ผู้สอน และเนื้อหาภายในและนอกห้องเรียน ถือเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้แบบผสมผสาน การเรียนรู้แบบผสมผสานหรือการนำเอาวิธีการเรียนรู้หลายวิธีมารวมกันมักถูกเรียกว่าเป็นรูปแบบไฮบริด (Hybrid) เป้าหมายของการเรียนรู้แบบผสมผสานคือ การเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งเสริมโอกาสในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เรียนรู้ด้วยตนเองและผู้เรียนมีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น (Garnham & Kaleta, 2002) ดิวเบน ฮาร์ทแมน และ มอสคาล (Dziuban, Heartman & Moskal, 2004) เน้นว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานไม่ใช่การศึกษาทางไกล เพราะเนื้อหาของหลักสูตรไม่ได้นำเสนอไว้ในออนไลน์ทั้งหมด การเรียนรู้แบบผสมผสานจึงเป็นการเรียนในห้องเรียนแบบดั้งเดิมที่เสริมด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย และอาจใช้รูปแบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึง การใช้บทเรียนหรือหลักสูตรออนไลน์ทดแทนบทเรียนในบางเวลาในห้องเรียนด้วย การเรียนรู้ในรูปแบบเดิมๆ ไม่ท้าทาย ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่ไม่น่าสนใจ แต่การเรียนรู้แบบผสมผสานเน้นการจัดการการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. กรอบแนวคิดและทฤษฎี

การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่ผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ผสมผสานกับการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ผู้เรียน และ

ผู้สอนไม่เผชิญหน้ากันเพียงอย่างเดียว หรือการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลาย กระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมเกิดขึ้นจากยุทธวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบ เป้าหมายอยู่ที่การให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชาและการมีโอกาสได้เรียนรู้แบบยั่งยืนเป็นสำคัญ (Borg, 2015) การเรียนรู้แบบผสมผสานนั้นผู้สอนอาจใช้วิธีการสอนหลายวิธีในการเรียนการสอน เช่น การสอนแบบเผชิญหน้า รวมกับการนำเสนอเนื้อหาบทเรียนผ่านเทคโนโลยี หรือการนำเนื้อหาบทเรียนมาพัฒนาเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรียกว่า ระบบอีเลิร์นนิ่ง (E-learning) โดยใช้ระบบแอลเอ็มเอส (Learning Management System) ซึ่งเนื้อหาของสื่ออาจเป็นเนื้อหาสำหรับการเรียน คำอภิปรายที่เกิดจากการอภิปรายร่วมกันของผู้เรียนกับผู้สอนในห้องเรียนปกติ และการสรุปบทเรียน ซึ่งนับเป็นการบูรณาการระหว่างการเรียนในห้องเรียนและการเรียนแบบออนไลน์ที่สามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและการใช้เวลาในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้จากแบบฝึกหัดของบทเรียนและเทปเพียงอย่างเดียวยังไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้แบบผสมผสาน ถึงแม้ว่าเป็นการผสมผสานของสื่อในการเรียนรู้ แต่ก็เป็นเพียงการเรียนในห้องเรียนแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face) เพราะไม่ได้มีช่องทางให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองนอกห้องเรียนและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับชุมชนออนไลน์ (Woodall, 2012) จากงานวิจัย (Borg, 2015) ที่ผ่านมา พบว่า เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนภาษาอังกฤษโดยทั่วไป ที่สำคัญ คือ ยังไม่มีผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษโดยการเรียนรู้แบบผสมผสานของผู้เรียนในระดับปริญญาตรีเลย ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การศึกษาประเด็นดังกล่าวโดยเฉพาะ ไม่จำกัดเพศ ไม่จำกัดความรู้พื้นฐานของผู้เรียนน่าจะเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะผลการวิจัยที่ได้จะได้เป็นแนวทางสำหรับทั้งผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนจะได้นำความรู้จากการวิจัยไปพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้ดีขึ้น สำหรับผู้สอนจะได้มีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนแท้จริง

สำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัย ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ประกอบด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า (Face-to-Face) การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-learning) การเรียนรู้ผ่านรูปแบบการนำเสนอการเรียนรู้หลักสูตรต่างๆ ทางออนไลน์ (Massive Open Online Course) และการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ นอกห้องเรียน (Learning by Doing Activities Outside the Classroom)

3. ลักษณะของการเรียนรู้แบบผสมผสาน

การเรียนรู้แบบผสมผสานเน้นการเรียนรู้และการใช้งาน มีพื้นฐานอยู่บนแนวคิดของการผสมผสาน 4 องค์ประกอบหลักคือ การเรียนรู้แบบเผชิญหน้าในห้องเรียน การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การเรียนรู้ผ่านรูปแบบการนำเสนอการเรียนรู้หลักสูตรต่างๆ ทางออนไลน์ และการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ นอกห้องเรียน ความสำเร็จเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้แบบเผชิญหน้าในห้องเรียนทำให้ผู้เรียนและผู้สอนได้ทำความเข้าใจและตกลงวิธีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้เรียนสามารถศึกษาเนื้อหาบทเรียนที่ผู้สอนแขวนไว้บนระบบก่อนการเข้าห้องเรียน และมีโอกาสในการทบทวนบทเรียนนอกชั้นเรียนซึ่งเป็นการเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนมากขึ้น (Calderón, Slavin & Sánchez, 2011) อีกทั้ง ผู้เรียนสามารถเรียนเนื้อหาบทเรียนตามความสะดวกในเรื่องของเวลาและสถานที่ การเรียนรู้ผ่านรูปแบบการนำเสนอการเรียนรู้หลักสูตรต่างๆ ทางออนไลน์ ทำให้

ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนเนื้อหาของบทเรียนตามความสนใจซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและสามารถประยุกต์ใช้ได้ในภายหลัง และสำหรับการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ นอกห้องเรียน ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับบุคคลอื่นๆ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานในสถานการณ์จริงร่วมกับบุคคลอื่น (Calderón, Slavin & Sánchez, 2011) การเรียนรู้แบบผสมผสานทำให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตตามที่ผู้สอนวางแผนไว้ ผู้สอนสามารถใช้ความหลากหลายของเทคนิคการเรียนการสอน เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ กิจกรรมต่างๆ ของบทเรียน การจำลองหรือการทำงานออนไลน์อื่นๆ รวมถึงการบรรยาย ซึ่งรูปแบบการเรียนเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการนำเสนอโดยการบรรยายและการเผยแพร่ข้อมูลในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวเป็นการผสมผสานการเรียนรู้ ดอดจ์ (Dodge, 2001) ระบุว่า รูปแบบของการเรียนรู้แบบนี้เกี่ยวข้องกับการวางผู้เรียนของผู้สอนอยู่ในสถานการณ์ที่บังคับให้ผู้เรียนมีการอ่าน การพูด การฟังและคิดอย่างลึกซึ้ง รวมถึงการเขียนด้วย ไม่ใช่รูปแบบของการเรียนรู้ที่กำหนดไว้เพื่อลดเวลาเรียนหรือลดการใช้เทคโนโลยี แต่เป็นการเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ให้มากขึ้น เนื่องจากลักษณะของเนื้อหาการเรียนการสอนและความตั้งใจของผู้สอนที่รับผิดชอบในการเรียนการสอน (Dziuban, Heartman, Moskal, Sorge & Truemann, 2004) อย่างไรก็ตาม สำหรับบางบทเรียนจะลดเวลาการเรียนรู้ที่จัดขึ้นแบบเผชิญหน้าลง และการลดเวลาลงนั้นจะต้องไม่มีผลกระทบต่อการวิพากษ์วิจารณ์ ในประเด็นโอกาสของการเรียนรู้ที่ลดลง ดิวเบน ฮาร์ทแมน จูจ มอสคอล และ ซอสจ์ (Dziuban, Heartmann, Juge, Moskal & Sorg, 2005) ได้ชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นรูปแบบที่ช่วยผู้สอนและผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน รวมทั้ง มีการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การเรียนรู้ผ่านรูปแบบการนำเสนอการเรียนรู้หลักสูตรต่างๆ ทางออนไลน์ และการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ นอกห้องเรียน ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้สามารถที่จะใช้ในลักษณะที่เกื้อกูลเพื่อให้เกิดการพัฒนาและการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบและมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ดังแสดงในภาพ 1

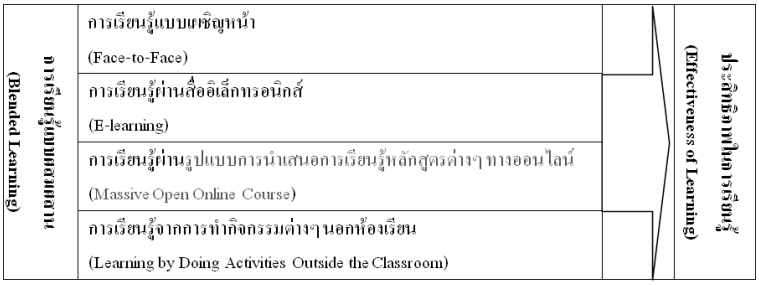

ภาพ 1 แสดงรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน

4. ความเข้าใจและประสบการณ์การเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ

การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะภาษาอังกฤษในปัจจุบันนี้ การเรียนรู้แบบเผชิญหน้าเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คัลเดอรอน สลาวิน และ แซนเชส (Calderón, Slavin, & Sánchezm, 2011) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการเรียนรู้ที่หลากหลาย การเรียนรู้แบบเผชิญหน้าเพียงอย่างเดียวไม่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้เกิดกับผู้เรียนได้ การเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่เป็นการเรียนรู้แบบผสมผสานหลากหลายวิธี เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพเหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์การเรียนรู้และตอบสนองความแตกต่าง

ระหว่างบุคคล เกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะด้านการปฏิบัติ (Practice Skill) โดยใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การเรียนรู้ผ่านรูปแบบการนำเสนอการเรียนรู้หลักสูตรต่างๆ ทางออนไลน์ และการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ นอกห้องเรียน จุดมุ่งหมายสูงสุดอยู่ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหา และได้ทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

5. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นหรือไม่

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษว่ามีอยู่ในระดับใด

3. เพื่อศึกษาว่าผู้เรียนมีมุมมองต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างไร

6. วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เรียนสาขาวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 จำนวนทั้งสิ้น 121 คน ได้มาแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

2.1 แบบทดสอบวัดทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ (Pre-Test and Post-Test) จำนวน 100 ข้อ แบบทดสอบทั้ง 2 ฉบับมีความเชื่อมั่น 0.95 แสดงว่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบอยู่ในเกณฑ์สูง

2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบผสมผสาน มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.94 แสดงว่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์สูง

2.3 แบบสัมภาษณ์ผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบผสมผสานซึ่งผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดทักษะการใช้ภาษาอังกฤษก่อนเรียน (Pre-Test) ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นไปใช้กับผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 121 คน ในวันแรกของการเรียน

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้

3.3 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดทักษะการใช้ภาษาอังกฤษหลังเรียน (Post-Test) ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) ไปใช้กับผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 121 คน หลังจากผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสาน

3.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานซึ่งผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น ไปให้ผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่างตอบหลังจากผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแผนการจัดการเรียนรู้

3.5 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ (Se-mi Structure Interview Form) เกี่ยวกับการเรียนรู้แบบผสมผสานซึ่งผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น ไปใช้สัมภาษณ์ผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่างหลังจากผ่านการเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้

3.6 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จาก แบบทดสอบวัดทักษะการใช้ภาษาอังกฤษก่อนเรียน (Pre-Test) แบบทดสอบวัดทักษะการใช้ภาษาอังกฤษหลังเรียน (Post-Test) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบ

ผสมผสาน มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS เวอร์ชั่น 17.0 และนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้แบบผสมผสานมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และในรูปของการพรรณนา

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ (1) ค่าเฉลี่ย (2) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ (3) การทดสอบสมมุติฐานโดยใช้ t-test (pair)

7. สรุปผลการวิจัย

1. ผลจากการตอบแบบทดสอบวัดทักษะภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างก่อนการเรียน (pre-test) และแบบทดสอบหลังการเรียน (post-test) ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 121 ตัวอย่าง พบว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนรู้แบบผสมผสานมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 87.40 ดังแสดงในตาราง 1 จึงสรุปว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์	ก่อนเรียน	หลังเรียน
ก่อนเรียน	1	.874 (.00)
หลังเรียน	.874 (.00)	1

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนรู้แบบผสมผสานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ก่อนการเรียนมีผลสัมฤทธิ์เท่ากับ 8.5 (คะแนนเต็ม 20 คะนน) หลังการเรียนทักษะภาษาอังกฤษโดยวิธีการเรียนรู้แบบผสมผสานกลุ่มตัวอย่างมีผลการเรียนมีผลสัมฤธิ์เท่ากับ 12.4 คะแนน เมื่อความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สถิติทดสอบที่ได้ค่าคะแนนเท่ากับ -4.552 ซึ่งน้อยกว่า .001 จึงสรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ดังแสดงในตาราง 2 การเรียนรู้แบบผสมผสานสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น

ตาราง 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยวิธีแบบผสมผสาน

	N	ก่อนเรียน		หลังเรียน		สถิติทดสอบ t	df	P-value
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	121	8.5	3.92	12.4	0.63	-4.552	121	<.001

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษว่ามีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.55, SD=0.66) ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบผสมผสาน

ที่	รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ (N=121) ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1	สามารถควบคุมจังหวะของการเรียนรู้ของตัวเอง Could control the pace of my own learning.	4.79	0.69	มากที่สุด
2	สามารถจัดการกับเวลาได้ดีกว่า Could organize my time better.	3.62	0.64	ปานกลาง
3	เวลาที่ใช้เพื่อการเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดีกว่าในห้องเรียน The time I spent on e-learning would better have been spent in class.	4.62	0.64	มากที่สุด
4	ควรมีรายวิชาอื่นๆ เช่นนี้ให้มากขึ้น There should be more courses like this.	4.89	0.71	มากที่สุด
5	การนำเอารูปแบบการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า (Face-to-Face) การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-learning) การเรียนรู้ผ่านรูปแบบการนำเสนอการเรียนรู้หลักสูตรต่างๆ ทางออนไลน์ (Massive Open Online Course) และการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ นอกห้องเรียน (Learning by Doing Activities Outside the Classroom) มาผสมผสานในรายวิชาช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ The combination of Face-to-Face, E-learning, Massive Open Online Course and Learning by Doing Activities Outside the Classroom helps us learn effectively.	4.80	0.61	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.55	0.66	มากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.55, SD=0.66) กล่าวคือ ผู้เรียนระบุว่า ควรมีรายวิชาอื่นๆ เช่นนี้ให้มากขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.89, SD=0.71) การนำเอารูปแบบการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า (Face-to-Face) การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-learning) การเรียนรู้ผ่านรูปแบบการนำเสนอการเรียนรู้หลักสูตรต่างๆ ทางออนไลน์ (Massive Open Online Course) และการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ นอกห้องเรียน (Learning by Doing Activities Outside the Classroom) มาผสมผสานในรายวิชาช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.80, SD=0.61) สามารถควบคุมจังหวะของการเรียนรู้ของตัวเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.79, SD=0.69) เวลาที่ใช้เพื่อการเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดีกว่าในห้องเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.62, SD=0.64) อย่างไรก็ตาม ปัญหาอยู่ที่ว่า ผู้เรียนสามารถจัดการกับเวลาได้ดีกว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.62, SD=0.64)

กล่าวโดยสรุป จากการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ

3. ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่าง 120 คน เกี่ยวกับการเรียนรู้แบบผสมผสาน ผู้เรียนมีมุมมองในเรื่องนี้ว่า มีทั้งข้อดีและข้อเสีย

ข้อดี ผู้เรียนระบุว่า การเรียนรู้แบบผสมผสาน ผู้เรียนสามารถแบ่งเวลาเรียนอย่างอิสระ เลือกสถานที่เรียนอย่างอิสระ เรียนด้วยระดับความเร็วของตนเอง สื่อสารอย่างใกล้ชิดกับผู้สอน เป็นการผสมผสานระหว่างการเรียนแบบดั้งเดิมและแบบใหม่ ได้เรียนกับสื่อมัลติมีเดีย เป็นการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีเวลาในการค้นคว้าข้อมูลมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลได้เป็นอย่างดี ช่วยส่งเสริมความแม่นยำ ถ่ายโอนความรู้จากผู้หนึ่งไปยังผู้หนึ่งได้ สามารถทราบผลปฏิบัติย้อนกลับได้รวดเร็ว สร้างแรงจูงใจในบทเรียนให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน มีแนวทางในการทำกิจกรรม และสืบค้นความรู้ใหม่ได้ตลอดเวลา สามารถหลีกเลี่ยงสิ่งที่รบกวนภายในห้องเรียนได้ ทำให้มีสมาธิในการเรียน มีช่องทางในการเรียนมากขึ้น สามารถเข้าถึงผู้สอนได้ เหมาะสำหรับผู้เรียนที่ค่อนข้างขาดความมั่นใจในตัวเอง และที่สำคัญช่วยลดต้นทุนในการเรียนได้

ข้อเสีย ผู้เรียนระบุว่า การเรียนรู้แบบผสมผสาน ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือถ่ายทอดความคิดเห็นอย่างรวดเร็ว บางครั้งมีความล่าช้าในการปฏิสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมน้อยโดยผู้เรียนไม่สามารถมีส่วนร่วมทุกคนพร้อมกัน ความไม่พร้อมด้านซอฟแวร์ซึ่งบางอย่างมีราคาแพงมาก ใช้งานค่อนข้างยาก สำหรับผู้ไม่มีความรู้ด้านซอฟแวร์ ผู้เรียนคิดว่าไม่คุ้มค่าต่อการลงทุนเพราะราคาอุปกรณ์ค่อนข้างสูง ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความเข้าใจด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์ เพื่อเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง นอกจากนี้ความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคนยังเป็นอุปสรรคในการเรียนการสอนแบบผสมผสาน อีกทั้ง บางครั้งสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมในการใช้เครือข่ายหรือระบบอินเทอร์เน็ตเกิดปัญหาด้านสัญญาณ และหากเน้นส่วนการเรียนรู้แบบผ่านสื่ออิเล็คทรอนิกส์มากเกินไปจะทำให้ขาดการปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้า (face-to-face)

กล่าวโดยสรุป ผู้เรียนมีมุมมองต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสีย ในแง่มุมที่ว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานทำให้ผู้เรียนมีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลามากขึ้น เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้น การเรียนรู้แบบผสมผสานช่วยสร้างโอกาสที่ดีขึ้นสำหรับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น เพิ่มความยืดหยุ่นในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ รวมถึง มีโอกาสในการปรับปรุงทักษะภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ปัญหาของผู้เรียน คือการบริหารจัดการเวลา ความรับผิดชอบที่มากขึ้นสำหรับการเรียนรู้ของตัวเอง รวมถึง การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

8. อภิปรายผล

ผลการศึกษา พบว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น กล่าวคือ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมากกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องจากการเรียนรู้แบบผสมผสานมีลักษณะเอื้อให้ผู้เรียนสามารถควบคุมจังหวะของการเรียนรู้ของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการ์นแฮมและคาเลต้า (Garnham & Kaleta, 2002) ที่ว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งทรรศนะดังกล่าว เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความคิดเห็นของดอดจ์ (Dodge, 2001) ที่ระบุว่า การเรียนรู้แบบผสมผสานมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการวางผู้เรียนของผู้สอนอยู่ในสถานการณ์ที่บังคับให้ผู้เรียนมีการอ่าน การเขียน การฟัง การพูดและการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง สำหรับประเด็นปัญหาเรื่องการจัดเวลาของผู้เรียนนั้น นับเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้การเรียนรู้แบบผสมผสานนั้นเป็นการผสมผสานเอาการเรียนรู้ที่หลากหลายมาใช้เพื่อเพิ่มโอกาสของการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตาม หากผู้เรียนมีความมุ่งมั่นและตั้งใจจริงในการวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง ผู้สอนได้พิจารณาปริมาณกิจกรรมที่มอบหมายให้ทำ สร้างบรรยากาศการเรียนการสอนไม่ให้เกิดความตึงเครียดเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน ก็จะช่วยให้ปัญหาดังกล่าวนี้ลดลง

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน พบว่าผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.55, SD=0.66) ต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษนั้น อาจเป็นเพราะการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นการนำเอารูปแบบการเรียนรู้แบบต่างๆ เข้ามาผสมผสานกัน ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบการเรียนรู้แบบเดิมๆ ที่อาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย รู้สึกไม่ท้าทาย ขาดแรงจูงใจ กิจกรรมการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับยุคสมัย การเรียนรู้แบบผสมผสานทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านองค์ประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่มีการ

ผสมผสานทั้งมนุษย์และเทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดของ คัลเดอรอน สลาวิน และแซนเชส (Calderón, Slavin, & Sánchez, 2011) ที่ว่าการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งช่วยกระตุ้นและเป็นแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ ผู้เรียนไม่รู้สึกจำเจ แต่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความท้าทายในสิ่งที่กำลังเรียนรู้ด้วยวิธการที่หลากหลาย

สำหรับผลการศึกษาที่ผู้เรียนมีมุมมองต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสีย แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีทัศนคติต่อการเรียนรู้แบบนี้ในเชิงบวก เข้าใจข้อเท็จจริงและสามารถปรับตัวเข้ากับการเรียนรู้แบบผสมผสานได้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านวิธีการต่างๆที่หลากหลาย เป็นรูปแบบที่สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับบุคคลอื่นๆ ในสื่อสังคมออนไลน์ มีการเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ การเรียนรู้แบบเผชิญหน้ากับผู้สอนผสมผสานกัน เพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับทรรศนะของดิวเบน ฮาร์ทแมน จูจ มอสคอล และ ซอสจ์ (Dziuban, Heartmann, Juge, Moskal & Sorg, 2005) อย่างเห็นได้ชัดเจน

9.ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบผสมผสาน

9.1.1 จัดการเรียนการสอนในรูปแบบผสมผสานนั้นผู้สอนจะต้องทุ่มเท เข้าใจ มีวิธีการจัดการ มีการเตรียมการ และวางแผนเป็นอย่างดี

9.1.2 ผู้เรียนต้องมีพื้นฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีเพียงพอ

9.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

9.2.1 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อจัดการเรียนการสอนในรูปแบบผสมผสานจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย

9.2.2 ควรมีการศึกษามุมมองของผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหาร และบุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษว่าแต่ละกลุ่มมีมุมมองอย่างไร เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่

10.รายการอ้างอิง

Borg, S. 2015. **Teacher Cognition and Language Education: Research and Practice**. Bloomsbury Publishing.

Calderón, M, Slavin, R. & Sánchez, M. (Spring 2011). “Effective Instruction for English Learners,” **The Future of Children**, 21(1), 103-127.

Dodge, B. 2001. **Some Thoughts about Webquests**, Retrieved October 20, 2015, from http://webquest.sdsu.edu/about_webquests.html (accessed March 26, 2007).

Dziuban, C.D., Hartman, J., Juge, F., Moskal, P.D., & Sorg, S. 2005. “Blended Learning: Online Learning Enters the Mainstream.” In C. J. Bonk & C. Graham (Eds.), **Handbook of Blended Learning Environment**. Indianapolis, IN: Pfeiffer Publications.

Dziuban, C., Hartman, J., & Moskal, P. 2004, March. "Blended Learning." **Educause Center for Applied Research Bulletin**, 2004(7), 1-12.

Dziuban, C., Hartman, J., Moskal, P., Sorg, S., & Truman, B. 2004. "Three ALN Modalities: An Institutional Perspective." In J. Bourne & J. C. Moore (Eds.), **Elements of Quality Online Education: Into the Mainstream**, (pp. 127-148). Needham, MA: Sloan Center for Online Education.

Garnham, C., & Kaleta, R. 2002. "Introduction to Hybrid Courses." **Teaching with Technology Today**, 8(6). Retrieved October 19, 2015, from http://www.uwsa.edu/ttt/articles/garnham.htm

Woodall, D. (May 2012). **Blended Learning Strategies: Selecting the Best Instructional Method**, Retrieved October 20, 2015, from http://www.skillsoft.com/assets/white-papers/ blended_learning_ strategies_wp.pdf

การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านมุมมองของนิสิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

A NEEDS ASSESSMENT RESEARCH OF POTENTIALS DEVELOPMENT ON LEARNING PROVISION THROUGH VIEWPOINT OF SCIENCES AND MATHEMATICS TEACHER STUDENTS IN SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

สกล ตั้งเก้าสกุล

กฤษณะ หนูแสง

ศิริรัตน์ ผดุงสมบัติ

นิสิตภาควิชาคณิตศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

E-mail: s.tangkawsakul@gmail.com

อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล

อาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ในการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านมุมมองของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตชั้นปีที่ 3 – 5 กำหนดสัดส่วนแบบโควตา จำนวน 226 คน และเลือกแบบเจาะจงเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .96 การวิจัยนี้ใช้วิธีการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยาย เทคนิค Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านความรู้และทักษะในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรในวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์ เป็นลำดับที่ 1 ($PNI_{modified}$ = 0.47) และนิสิตมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านคุณลักษณะของการเป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน มุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง เป็นลำดับที่ 2 ($PNI_{modified}$ = 0.37)

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ นิสิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ การประเมินความต้องการจำเป็น

ABSTRACT

The research objective was to assess needs on learning provision potentials development through viewpoint of teacher students majoring in sciences and mathematics in program of education, Srinakharinwirot University. The samples were 226 teacher students in 3th -5th year by using Quota sampling and 14 teacher students by using purposive sampling for depth interview. The research instrument was a questionnaire on learning provision potentials development of teacher students majoring in sciences and mathematics with reliability (α = .96). The complete needs assessment methods was used in the study. The data were analyzed by using descriptive statistics, modified priority needs index ($PNI_{modified}$) and content analysis. The research results were that the needs of teacher students were development of knowledge and skill on curriculum development and construction in sciences and mathematics (first rank with $PNI_{modified}$ = 0.47), and the need teacher students were development of characteristic on avidity for learning and dedication and commitment to self-development ($PNI_{modified}$ = 0.37)

KEYWORDS : Development of learning provision potentials, Sciences and Mathematics Teacher students, Needs assessment

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การพัฒนาศักยภาพทางวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาถือเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการปฏิรูปการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและความเชื่อมั่นทางสังคมของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้ระบุถึงการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาไว้หลายมาตรา รวมถึงการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานความรู้ในมาตรฐานวิชาชีพครูที่กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 เพื่อกำหนดมาตรฐาน/สมรรถนะของผู้ที่ต้องการจะประกอบวิชาชีพครูสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์พร้อมที่จะประกอบวิชาชีพทางการศึกษาได้ ซึ่งสิ่งสำคัญที่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ต้องยึดหลักที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2549 ; กระทรวงศึกษาธิการ. 2545)

จากข้อมูลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในประเทศไทยที่ได้รับการประเมิน เช่น การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ระดับชั้น ป.6 ม.3 และ ม.6 (O – net: Ordinary National Educational Test) การทดสอบความถนัดทางวิชาชีพและวิชาการ (PAT :Professional and Academic Aptitude Test) และการประเมินของโครงการ Program for International Student Assessment (PISA) เป็นต้น ซึ่งผลการประเมินที่สามารถวิเคราะห์ความสามารถของนักเรียนชั้น ป.6 ม.3 และ ม.6 จากคะแนน O – NET พบว่า นักเรียนชั้น ป.6 ม.3 และ ม.6 ยังต้องพัฒนาความสามารถในรายวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ทุกๆ ด้าน สอดคล้องกับผลการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ระดับนานาชาติ พ.ศ. 2554 (Trends in

International Mathematics and Science Study 2011; TIMSS 2011) ดำเนินการโดย IEA (The International Association for the Evaluation of Educational Achievement) ซึ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของประเทศไทย พบว่า ครูที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของประเทศไทยมีพื้นฐานความรู้ไม่ตรงกับวิชาที่สอนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของนานาชาติ และมีความมั่นใจในการสอนและความพร้อมในการเตรียมการสอนวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์อยู่ในระดับต่ำกว่านานาชาติเช่นกัน เห็นได้ว่าผลการประเมินต่าง ๆ นั้น ส่วนหนึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นคุณภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูได้เช่นกัน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท). 2555 ; สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท). 2556)

ปัญหาดังกล่าวนี้ ทำให้มีหน่วยงาน/สถาบันที่เกี่ยวข้องพยายามศึกษาและหาแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์โดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพในการจัดการเรียนรู้ของครู โดยการพัฒนาศักยภาพครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้น สามารถทำได้ตั้งแต่การเริ่มพัฒนาสร้าง “ว่าที่ครูประจำการ” หรือ นิสิต/นักศึกษาครูจากสถาบันระดับอุดมศึกษาที่รับผิดชอบ และการเสริมศักยภาพ “ครูประจำการ” มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นสถาบันที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตและพัฒนาครู มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ได้ร่วมมือกันระหว่างคณะศึกษาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างให้นิสิตได้มีความรู้ ทักษะและจิตสำนึกความเป็นครูอย่างครบถ้วน สามารถจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ได้อย่างมีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2537 ; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2551)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาว่า นิสิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ในมาตรฐานด้านใด อย่างไรบ้าง สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นนั้นคืออะไร แล้วมีแนวทางในการปฏิบัติอย่างไรบ้าง โดยใช้หลักของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment) (สุวิมล ว่องวาณิช. 2550) เพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายและกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับความต้องการที่เกิดขึ้นจริง จะช่วยให้การแก้ปัญหาดำเนินการได้ตรงกับสภาพจริงที่เกิดขึ้นตามแนวทางที่ปฏิบัติที่เหมาะสม

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนของการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment) ที่แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การระบุความต้องการจำเป็น 2) การวิเคราะห์สาเหตุ และ 3) การเสนอแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม (สุวิมล ว่องวาณิช. 2550) สำหรับศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู นั้น เป็นศักยภาพที่สามารถพัฒนาได้สอดคล้องตามบริบทของหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งสังเคราะห์มาจากมาตรฐานศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ของครูที่องค์กรและหน่วยงาน

ระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูประบบการศึกษา ได้แก่ 1) สำนักงานมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2) สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา 3) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 4) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และ 5) คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ แบ่งออกเป็นศักยภาพ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ (knowledge) 2) ด้านทักษะ (skill) และ 3) ด้านคุณลักษณะ (attribute) สามารถเขียนได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

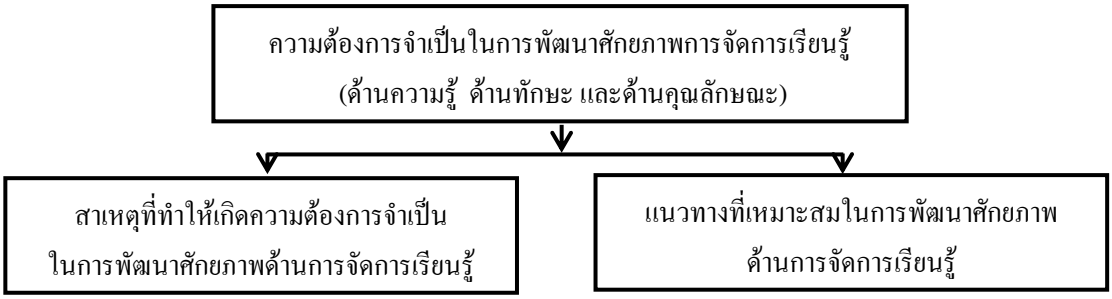

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ในการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านมุมมองของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4. วิธีการดำเนินวิจัย

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง : ผู้วิจัยกำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนิสิตชั้นปีที่ 3 – 5 หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2555 แบ่งออกเป็น 5 สาขาวิชา ประกอบด้วย สาขาวิชาคณิตศาสตร์ ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ และวิทยาศาสตร์ทั่วไป จำนวนทั้งสิ้น 535 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie & Morgan. (1970) และใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา จำนวน 226 คน จากนั้นจึงใช้การเลือกแบบเจาะจงเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนิสิต จำนวน 14 คน

ตัวแปรที่ศึกษา : ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นและแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย : แบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านมุมมองของนิสิต มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้รูปแบบการตอบสนองคู่ (dual - response format) จำนวน 39 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .96 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.5 – 1 และมีอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.38 – 0.82

การเก็บรวบรวมข้อมูล : ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ช่วง ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ : ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามจำนวน 250 ชุด โดยได้รับการตอบกลับจำนวน 226 ฉบับ
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ : ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล : ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานในการบรรยายข้อมูล ใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ในการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นและแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วน ตามขั้นตอนของการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ซึ่งมีรายละเอียดของผลการวิจัย และการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1) ผลวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น พบว่า นิสิตมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในด้านความรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.47) และด้านทักษะเป็นลำดับที่ 1 ($PNI_{modified}$ = 0.47) ด้านคุณลักษณะเป็นลำดับที่ 2 ($PNI_{modified}$ = 0.37) โดยในแต่ละด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด 3 ลำดับแรก แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้

ข้อ	ศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้	$PNI_{modified}$	ลำดับ
ด้านความรู้		**0.47**	**1**
1	การสร้างและพัฒนาหลักสูตรในวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	0.63	1
2	การประเมินผลการเรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	0.52	2
3	แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	0.52	2
4	การวางแผนและการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างวิชาที่สอนกับวิชาอื่น ๆ	0.51	3
ด้านทักษะ		**0.47**	**1**
1	ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรในวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	0.55	1
2	ความสามารถในการผลิตและการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนรู้	0.51	2
3	ความสามารถในการวางแผนและจัดการเรียนรู้บูรณาการระหว่างวิชาที่สอนกับวิชาอื่น	0.51	2
4	ความสามารถในการจัดกิจกรรมปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์	0.51	2
5	ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียน	0.49	3
ด้านคุณลักษณะ		**0.37**	**2**
1	การเป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน มุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง	0.41	1
2	การเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาการเรียนการสอน	0.40	2
3	การเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู	0.38	3

2) ผลการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น โดยนำเสนอข้อมูลตามประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ($PNI_{modified}$) มากที่สุด พบว่า

2.1) ด้านความรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพเรื่องการสร้างและพัฒนาหลักสูตรในวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์ เกิดจากสาเหตุ คือ **ความสำคัญของการสร้างและพัฒนาหลักสูตรในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์** เพราะนิสิตจะต้องนำความรู้ไปใช้ในการออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และ**โครงสร้างหลักสูตรที่นิสิตกำลังศึกษาอยู่ ทำให้นิสิตขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาหลักสูตรในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์** เพราะโครงสร้างหลักสูตรที่นิสิตกำลังศึกษาอยู่ เน้นความรู้และประสบการณ์ในรายวิชาเอก (content knowledge) แต่ไม่ได้เน้นและให้ความสำคัญกับรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ (pedagogical knowledge) อีกทั้งรายวิชาต่างๆ ขาดความเป็นระบบ มีความขัดแย้งไม่สอดคล้องเชื่อมโยงกัน ทำให้นิสิตเกิดความสับสนเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว

2.2) ด้านทักษะ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพเรื่องความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรในวิชาวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์ เกิดจากสาเหตุ คือ **ความสำคัญของทักษะในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร** ทำให้นิสิตจะต้องมีความสามารถ ความชำนาญในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรฯ ให้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ เหมาะสม สร้างสรรค์ สอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียนในแต่ละบริบท และ**การเรียนการสอนไม่ส่งเสริมให้นิสิต เห็นตัวอย่างและมีความสามารถในการประยุกต์ใช้** รายวิชาส่วนใหญ่อาจารย์ผู้สอนไม่ได้ส่งเสริมให้นิสิตได้เห็นตัวอย่างหรือฝึกให้นำความรู้ไปใช้ ทำให้ไม่มีแนวทางในการออกแบบและการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร

2.3.) ด้านคุณลักษณะ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพเรื่องการเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง เกิดจากสาเหตุคือ **อัตลักษณ์ความเป็นนิสิตครู** ซึ่งต้องตระหนักและให้ความสำคัญเพราะเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นครูที่ดีในการเป็นแม่พิมพ์ที่ดีของนักเรียน และ **เนื้อหา/วิธีการจัดการเรียนการสอนขาดการกระตุ้นให้นิสิตมีความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน** ส่วนใหญ่ เน้นการสอนแบบบรรยาย เน้นทฤษฎี ขาดการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติเรียนในเนื้อหาที่ซ้ำซ้อน และมีความขัดแย้งไม่เชื่อมโยงกัน และบางรายวิชาไม่ทำให้นิสิตเห็นความสำคัญที่จะนำไปใช้ในอนาคต

3) ผลการวิเคราะห์แนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ พบว่า นิสิตเสนอให้คณาจารย์ที่มีความเกี่ยวข้องจากคณะศึกษาศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์ ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1) ควรประชุม/หารือร่วมกันในการกำหนดเป้าหมายและขอบเขตของเนื้อหาสาระและภาระงานหรือกิจกรรมที่เสริมประสบการณ์ของแต่ละรายวิชา

3.2) ควรประชุม/หารือร่วมกันในการวางแผน ออกแบบและทบทวนการจัดการเรียนการสอน และการกำหนดลำดับการเรียนของแต่ละรายวิชาให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน ไม่ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนสับสน และให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันมากยิ่งขึ้น

3.3) ควรปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนใหม่ โดยเพิ่มการเชื่อมโยงความรู้ในเชิงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติจริง ให้เห็นตัวอย่างการนำความรู้ต่าง ๆ ไปประยุกต์ในอนาคต

3.4) ควรเพิ่มการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จะฝึกให้นิสิตได้มีประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติในสถานการณ์หรือบริบทที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น สอดคล้องกับคุณลักษณะของครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562) และความต้องการในการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูของนักศึกษาครูในเรื่องของการพัฒนาและวิเคราะห์หลักสูตร และการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ อีกทั้งผลการทดสอบมาตรฐานความรู้วิชาชีพครู ซึ่งเป็นการวัดความรู้และสมรรถนะที่คุรุสภากำหนด ตั้งแต่ปี 2550 – 2554 จำนวน 7 ครั้ง พบว่า มาตรฐานความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ตั้งแต่ครั้งที่ 2 – 7 ร้อยละของผู้สอบผ่านอยู่ที่ 5.49, 2.57, 9.80, 0.00, 1.75 และ 1.37 ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่า มีผู้ที่สอบผ่านอยู่ไม่ถึงร้อยละ 10 และในครั้งที่ 5 ไม่มีผู้ที่สอบผ่านเลย ซึ่งอาจเกิดจากผู้เข้าสอบขาดความรู้พื้นฐานในประเด็นดังกล่าว (พรหมมา วิหคไพบูลย์. 2552; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2553 ; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2554)

ผลการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น สอดคล้องกับหลักการ แนวคิด ความหมายและความสำคัญของหลักสูตรในมุมมองต่าง ๆ ที่นักการศึกษาด้านหลักสูตรและการสอนหลายท่านได้ให้ไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรา เอื้อวงศ์ และคณะ (2552) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพฯ พบว่า ครูมีความรู้ตรงตามวุฒิแต่ขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานในการฝึกอบรม พัฒนา และผลิตครูในแต่ละสถาบันไม่เท่าเทียมกัน สาระความรู้บางสาระมีมากเกินไป และไม่สอดคล้องกับสาระความรู้ที่กำหนดไว้ เพราะขาดตัวชี้วัดและความชัดเจน สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ระบุว่านิสิตต้องเป็นผู้ที่ “ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต” (2537) สอดคล้องกับคุณลักษณะของครูไทยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2562 (2553) ที่ต้องการให้ครูมีคุณลักษณะที่ดี เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ อีกทั้งในแง่ของประสบการณ์ที่นิสิตได้รับจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ทำให้นิสิตขาดแรงจูงใจ ไม่มีแบบอย่างในการปฏิบัติตัวที่ดี ซึ่งไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา โดยทฤษฎีดังกล่าว สุรางค์ โค้วตระกูล (2550) ได้ระบุว่า “การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือ เลียนแบบ” เป็นการเรียนรู้โดยมีครูเป็นตัวแบบ คอยสร้างแรงจูงใจกระตุ้นให้นักเรียนสังเกต จดจำ และแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบจากครู

ผลการวิเคราะห์แนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรหมมา วิหคไพบูลย์ (2552) ที่ได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนานักศึกษาครูไว้ว่า ควรให้นักศึกษาได้ทดลองปฏิบัติจริง ลงไปคลุกคลีกับนักเรียนในทุกรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ควรปรับปรุงกระบวนการการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาหลักสูตรการฝึกหัดครู เพื่อให้คณาจารย์ได้สอนนักศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในแต่ละเรื่องที่ชัดเจนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรา เอื้อวงศ์ และคณะ (2552) ที่ได้นำเสนอแนวทางในการปับปรุงการบังคับใช้กฎหมายฯ ไว้ว่า ควรเพิ่มสาระความรู้ด้านประสบการณ์วิชาชีพให้มากขึ้น โดยเน้นให้มีการจัดการเรียนการสอนที่แสดงถึงการพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งเน้นประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ : อาจารย์ผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีหน้าที่รับผิดชอบในหลักสูตรการผลิตครู ไม่ว่าจะเป็น คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ ควรปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ให้เข้มข้นมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านความรู้และทักษะควบคู่กันไป ควรส่งเสริมให้นิสิตได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรฯ อย่างจริงจังมากขึ้น จัดโครงการให้นิสิตได้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาหลักสูตรฯ กับผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์โดยตรง หรืออาจส่งเสริมให้นิสิตได้มีโอกาสในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์กับโรงเรียนที่มีความพร้อมในบริบทต่างๆ เพื่อให้นิสิตได้ทั้งประสบการณ์และความรู้สอดคล้องกับความต้องการที่จำเป็นที่เกิดขึ้นในมุมมองของนิสิต

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป : ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนิสิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในมุมมองจากคณาจารย์ ครูหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เพื่อให้ได้แนวทางที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นว่า “จะพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ให้นิสิตได้อย่างไร” และควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ให้มีการติดตามประเมินผลพัฒนาการของนิสิต สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติที่ดี รูปแบบหรือนวัตกรรมที่ได้ผ่านการทดลองจริง เพื่อเป็นต้นแบบสำหรับสถาบันผลิตครูที่อื่นๆ

8. รายการอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.** กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2537). **ศาสตราจารย์ ดร. สาโรช บัวศรี รำลึก.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พรหมมา วิหคไพบูลย์. (2552). การพัฒนานักศึกษาครูให้เป็นไปตามมาตรฐานของคุรุสภา : กรณีศึกษานักศึกษาสาขาคณิตศาสตร์ (ค.บ.) วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. รายงานการวิจัย วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2555). การศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ระดับนานาชาติ พ.ศ. 2554. http://www.ipst.ac.th/files/NEWS_%20TIMSS2011.pdf

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2556). สรุปผลวิเคราะห์ความสามารถของนักเรียนชั้น ป.6, ม.3, ม.6 จากคะแนน O-NET. http://www.niets.or.th/index.php/research_th/view/8

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). **คู่มือการดำเนินงานรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2553). **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การศึกษาแนวโน้มคุณลักษณะของครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2562).** กรุงเทพฯ: สกศ.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2555). **รายงานการวิจัย เรื่อง มาตรฐานวิชาชีพครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพฯ: บริษัท โบนัส พรีเพรส จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2554). **รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแนวทางการรับรองมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู.** กรุงเทพฯ: บริษัท โบนัส พรีเพรส จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). **รายงานการวิจัย สมรรถนะและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง.** กรุงเทพฯ: สกศ.

สุภัทรา เอื้อวงศ์ และคณะ. (2552). การติดตามบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยมาตราวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพทางการศึกษา. รายงานการวิจัย สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2550). **จิตวิทยาการศึกษา.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

AN EFFICIENCY DEVELOPMENT OF MENTOR'S RESEARCHER TEACHERSHIP UNDER THE FACULTY OF EDUCATION, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY PATTANI CAMPUS

อาฟีฟี ลาเต๊ะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
E-mail: afifi_lateh@yahoo.com
มัฮดี แวดราแม
อาจารย์ ดร. ภาควิชาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
E-mail: mahdee_w@hotmail.com
รอฮานา ซนีเย็ง
อาจารย์ ภาควิชาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
E-mail: rohana_woli@hotmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยมีกลุ่มตัวอย่างได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 107 คน จาก 37 โรงเรียน อาศัยแนวทางการอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศให้คำปรึกษา และการศึกษาด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยที่มากกว่าร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง 16 ปี หรือมากกว่า และมีจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำมากกว่า 3 เรื่อง มีค่ามัธยฐานของผลการประเมินสูงสุด ส่วนผลการทดสอบความแตกต่างของผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงจำแนกตามประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง และจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำด้วยสถิติทดสอบ Kruskal-Wallis พบว่าผลการประเมินแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : อาจารย์พี่เลี้ยง ศักยภาพความเป็นครูนักวิจัย วิจัยในชั้นเรียน

ABSTRACT

An Efficiency development of mentor's researcher teachership under the Faculty of Education, Prince of Songkla University Pattani campus by workshop, supervision consulting, and self-study approaches with the sample derived by selecting of a specific number of 107 mentor teachers from 37 schools. The results showed that all of sample have evaluated the potential of becoming a researcher teachership at greater than 80 percent with statistical significant and the sample of the experience as a mentor teacher 16 years or older and have a fair amount of research in the class who had done more than three articles were median maximum results. The results of tests to evaluate the potential effect of the difference a researcher teachership by experienced teachers as mentors and number of research in experience with Kruskal-Wallis test statistics, the results showed no statistically significant difference.

KEYWORDS: Mentor Teacher, Efficiency of Researcher Teachership, Classroom Research.

บทนำ

การฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาจะใช้เวลาในปีที่ 5 ของหลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์ถือว่าเป็นการจัดประสบการณ์ตรงให้กับนักศึกษาเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถจากแนวคิด หลักการ หรือทฤษฎีที่เคยเรียนในระดับมหาวิทยาลัยไปใช้ในสถานการณ์จริง สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ โดยการฝึกปฏิบัติการสอนจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้นจะมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หัวหน้าฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง แต่บุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้นำในการกระตุ้นให้นักศึกษาปฏิบัติการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ก็คืออาจารย์พี่เลี้ยง เนื่องจากเป็นผู้ใกล้ชิดนักศึกษาช่วยสนับสนุน พัฒนา ให้การดูแลและช่วยปรับปรุงการสอน รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาและอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่นักศึกษา ในขณะเดียวกันก็ยังพบปัญหาบางประการเกี่ยวกับอาจารย์พี่เลี้ยงที่มีต่อนักศึกษาปฏิบัติการสอน นั่นคือ อาจารย์พี่เลี้ยงไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ความรับผิดชอบของอาจารย์พี่เลี้ยงต่อนักศึกษาปฏิบัติการสอนมีน้อย อาจารย์พี่เลี้ยงไม่เห็นความสำคัญของการฝึกปฏิบัติการสอน นักศึกษาไม่สามารถปฏิบัติงานด้านต่างๆ ในหน้าที่ของครูได้เท่าที่ควร เนื่องจากได้รับมอบหมายให้ทำงานด้านอื่นๆ มากเกินไป อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่พบบ่อยในกลุ่มอาจารย์พี่เลี้ยงนั่นคือ อาจารย์พี่เลี้ยงไม่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนต่อนักศึกษาปฏิบัติการสอนได้ บางรายมีปัญหาในเรื่องการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย บางรายมีปัญหาในเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูล สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตติมา โสภาคะยัง เพลินพิศ ธรรมรัตน์ และธวัชชัย ไพใหล้ (2556) พบว่าครูทำวิจัยในชั้นเรียนน้อย ไม่มีร่องรอยหลักฐานในการทำวิจัยในชั้นเรียน ครูขาดการพัฒนาศักยภาพในด้านการทำวิจัย ในชั้นเรียน รวมทั้งขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน ครูเคยผ่านการอบรมมาแล้วเป็นเวลานาน จึงขาดทักษะและความมั่นใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน และขาดความรู้ความเข้าใจ การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนแบบเป็นทางการ

จากผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการวิจัยของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้ประเมินความรู้ ความเข้าใจในปัจจุบันโดยรวมในระดับปานกลางซึ่งข้อคำถาม "การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง" ที่กลุ่มตัวอย่างประเมิน

อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อคำถามอื่นๆ ประเมินอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างได้ประเมินความรู้ ความเข้าใจที่คาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งข้อคำถาม "การกำหนดปัญหาวิจัย" และ "การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ" ที่กลุ่มตัวอย่างประเมินอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อคำถามอื่นๆ ประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการจำเป็นในระดับวิกฤตเกือบทุกข้อตามเกณฑ์ $PNI_{modified}$ มีเพียงอันดับสุดท้ายที่ค่า $PNI_{modified}$ น้อยกว่า .3 โดยประเด็นการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติมีค่า $PNI_{modified}$ เป็นอันดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนีเท่ากับ 0.5398 รองลงมา ประเด็นการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย และการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยมีค่าดัชนีเท่ากับ 0.4804 และ 0.4643 ตามลำดับ โดยประเด็นการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นต่ำสุดโดยมีค่าดัชนีเท่ากับ 0.1731 (Lateh, Waedramae, and Saneeyeng; 2015) และจากประสบการณ์การนิเทศการสอนของผู้วิจัยยังพบว่าอาจารย์พี่เลี้ยงบางท่านมีความรู้ความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียนในระดับปานกลาง และไม่ค่อยให้คำแนะนำแก่นักศึกษาปฏิบัติการสอนมากนัก อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยของเลิศชาย รัตนะ (2554) ใช้การวิจัยปฏิบัติการอย่างกัลยาณมิตร งานวิจัยของวราภรณ์ มูลมณี (2554) ใช้เทคนิคการโค้ช และงานวิจัยของ รัตติมา โสภาคะยัง เพลินพิศ ธรรมรัตน์ และธวัชชัย ไพใหล้ (2556) ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูโดยใช้กลยุทธ์การอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศให้คำปรึกษา และการศึกษาด้วยตนเอง ผลปรากฏว่าครูมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และสามารถทำวิจัยได้อย่างถูกต้อง ผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจพัฒนาศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยอาศัยแนวทางการอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศให้คำปรึกษา และการศึกษาด้วยตนเอง เพื่อสามารถให้คำแนะนำการทำวิจัยในชั้นเรียนแก่นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

การพัฒนาศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้อาศัยแนวทางการอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศให้คำปรึกษา และการศึกษาด้วยตนเองจากงานวิจัยของเลิศชาย รัตนะ (2554) วราภรณ์ มูลมณี (2554) และรัตติมา โสภาคะยัง เพลินพิศ ธรรมรัตน์ และธวัชชัย ไพใหล้ (2556) เพื่อพัฒนาศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยดังกรอบแนวคิดต่อไปนี้

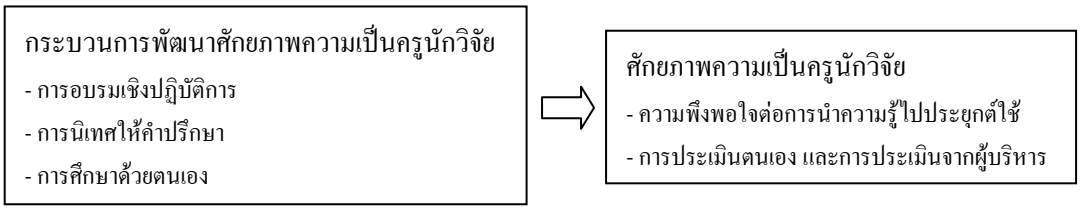

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำแนกตามประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง และจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำ

สมมติฐานการวิจัย

1. ศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีค่ามากกว่าร้อยละ 80

2. ความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำแนกตามประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง และจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำ มีความแตกต่างกัน

วิธีการดำเนินวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประจำปีการศึกษา 2557 ซึ่งประจำตามโรงเรียนต่างๆ ทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยมีจำนวนประชากรจำนวน 438 คน และกลุ่มตัวอย่างได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจงโดยอาศัยความสมัครใจได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 107 คน จาก 37 โรงเรียน โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพการทำวิจัยในชั้นเรียน ขั้นตอนวิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศให้คำปรึกษา รวมทั้งการศึกษาด้วยตนเองเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

2. สร้างคู่มือปฏิบัติในการใช้แนวทางวิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศให้คำปรึกษา และการศึกษาด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาศักยภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของอาจารย์พี่เลี้ยง พร้อมทั้งสร้างแบบประเมินความพึงพอใจต่อการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อประเมินหลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด สำหรับแบบประเมินตนเอง และแบบประเมินจากผู้บริหารเพื่อประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยหลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศให้คำปรึกษา และการศึกษาด้วยตนเอง โดยแบบประเมินเป็นแบบรูบริกส์ 5 ระดับ ได้แก่ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี ปานกลาง ควรได้รับการพัฒนา/แก้ไข ซึ่งผ่านการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยโดยมีค่า IOC เท่ากับ 0.50 หรือมากกว่าทุกข้อคำถามของแบบประเมินทั้ง 3 ชุด

3. ดำเนินการพัฒนาศักยภาพความเป็นครูนักวิจัย

3.1 ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นระยะเวลา 12 ชั่วโมง เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องการทำวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งฝึกการให้คำชี้แนะแก่นักศึกษาปฏิบัติการสอน โดยให้อาจารย์พี่เลี้ยงนำโครงร่างการวิจัยของนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนที่ดูแล และ/หรือรายงานการวิจัยของนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนปีการศึกษาที่ผ่านมา และ/หรือรายงานการวิจัยของตนเองในการอบรมเชิงปฏิบัติการ พร้อมทั้งประเมินความพึงพอใจจากการเข้ารับอบรมเชิงปฏิบัติการ

3.2 นิเทศให้คำปรึกษาแก่อาจารย์พี่เลี้ยง พร้อมทั้งแนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้อาจารย์พี่เลี้ยงสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองในการชี้แนะงานวิจัยในชั้นเรียนแก่นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน

3.3 จัดกิจกรรมให้มีการศึกษาด้วยตนเองด้วยการแนะนำการเข้าถึงแหล่งข้อมูลของรายงานการวิจัยในชั้นเรียน พร้อมทั้งให้คำปรึกษาผ่านโทรศัพท์ และสื่อสังคมออนไลน์

3.4 ประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงด้วยการประเมินตนเอง และการประเมินจากผู้บริหาร

4. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง และจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำด้วยค่าร้อยละ ส่วนผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี วิเคราะห์ด้วยค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด เสนอแผนภาพกล่อง (Boxplot) แสดงผลการประเมินจำแนกตามประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง และจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำ พร้อมทั้งทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 นั่นคือ ศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีค่ามากกว่าร้อยละ 80

5. ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 นั่นคือ ความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำแนกตามประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง และจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำ มีความแตกต่างกันหรือไม่

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศให้คำปรึกษา รวมทั้งการศึกษาด้วยตนเองโดยมีข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง และจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำ

		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	21	19.63
	หญิง	86	80.37
อายุ	น้อยกว่า 25 ปี	2	1.87
ต่ำสุด 23 ปี	25-34 ปี	37	34.58
สูงสุด 60 ปี	35-44 ปี	20	18.69
อายุเฉลี่ย 40.44 **ปี**	45-54 ปี	33	30.84
	55 ปี หรือมากกว่า	15	14.02
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	80	74.77
	ปริญญาโท	27	25.23
ประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง	น้อยกว่า 5 ปี	70	65.42
	5-10 ปี	25	23.37
	11-15 ปี	5	4.67
	16 ปี หรือมากกว่า	7	6.54
จำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำ	ยังไม่เคยทำ	21	19.63
	1 เรื่อง	21	19.63
	2-3 เรื่อง	52	48.60
	มากกว่า 3 เรื่อง	13	12.14

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 25-34 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยงน้อยกว่า 5 ปี และมีผลงานวิจัยในชั้นเรียนจำนวน 2-3 เรื่อง

ผลจากการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นระยะเวลา 12 ชั่วโมง เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องการทำวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งฝึกการให้คำชี้แนะแก่นักศึกษาปฏิบัติการสอน โดยให้อาจารย์พี่เลี้ยงนำโครงร่างการวิจัยของนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนที่ดูแล และ /หรือรายงานการวิจัยของนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนปีการศึกษาที่ผ่านมา และ/หรือรายงานการวิจัยของตนเองในการอบรมเชิงปฏิบัติการนั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในภาพรวมของหัวข้อการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในระดับทุกหัวข้อ โดยหัวข้อการกำหนดปัญหาวิจัยมีค่ามากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52) รองลงมา มีความพึงพอใจหัวข้อการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55) และหัวข้อการกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51) สำหรับด้านการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65) ส่วนการนิเทศให้คำปรึกษาแก่อาจารย์พี่เลี้ยง พร้อมทั้งแนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้อาจารย์พี่เลี้ยงสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการชี้แนะงานวิจัยในชั้นเรียนแก่นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนนั้นทำให้อาจารย์พี่เลี้ยงได้รับข้อมูลย้อนกลับที่มีความกระจ่างจนรู้สึกองอาจมากขึ้นในการให้คำปรึกษาด้านการวิจัยในชั้นเรียน

ผลการทดสอบการแจกแจงของข้อมูลซึ่งเป็นผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พบว่า ข้อมูลไม่สอดคล้องกับการแจกแจงแบบปกติโดยมีค่าสถิติทดสอบ Kolmogorov-Smirnov ที่องศาเสรี 107 เท่ากับ .101 ค่า Sig. เท่ากับ .009 และผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ด้วยการประเมินตนเอง และการประเมินจากผู้บริหารพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลการประเมินที่มากกว่าร้อยละ 80 จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน ด้วยการทดสอบ Wilcoxon Signed Rank Test ซึ่งมีค่า Sig. เท่ากับ .000 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 โดยในกลุ่มโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเดชะปัตตนยานุกูล จังหวัดปัตตานีมีผลการประเมินสูงสุดโดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.75 รองลงมาเป็นโรงเรียนสุวรรณไฟบูลย์ จังหวัดปัตตานี และโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดปัตตานี โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.00 และ 23.59 ตามลำดับ ในกลุ่มโรงเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านทรายทอง) จังหวัดนราธิวาสมีผลการประเมินสูงสุดโดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.50 รองลงมาเป็นโรงเรียนแหลมทองอุปถัมภ์ จังหวัดปัตตานี และโรงเรียนอนุบาลปัตตานี จังหวัดปัตตานี โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.81 และ 23.73 ตามลำดับ

สำหรับผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงจำแนกตามประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง และจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำ แสดงดังตารางที่ 2 และรูปที่ 1

ตารางที่ 2 ค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยง

		ค่ามัธยฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
ประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง	น้อยกว่า 5 ปี	23.72	22.00	24.88
	5-10 ปี	23.63	21.19	25.00
	11-15 ปี	23.75	22.13	24.69
	16 ปี หรือมากกว่า	23.81	23.00	24.94
จำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำ	ยังไม่เคยทำ	23.50	22.19	24.50
	1 เรื่อง	23.75	22.13	24.94
	2-3 เรื่อง	23.69	21.19	25.00
	มากกว่า 3 เรื่อง	24.00	22.44	24.38

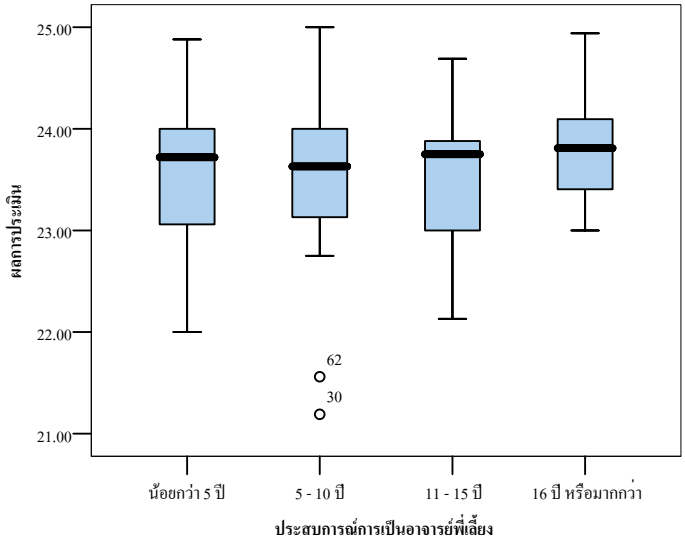

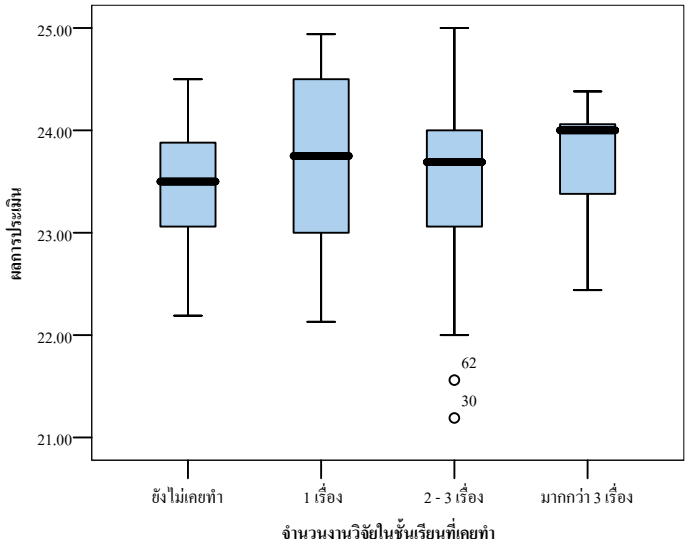

รูปที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงจำแนกตามประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง และจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำ

จากตารางที่ 2 และรูปที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงเมื่อจำแนกตามประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยงพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ 16 ปี หรือมากกว่า มีค่ามัธยฐานของผลการประเมินสูงสุดซึ่งมีค่าเท่ากับ 23.81 รองลงมาเป็นกลุ่มประสบการณ์ 11-15 ปี น้อยกว่า 5 ปี และ 5-10 ปี โดยมีค่ามัธยฐานของผลการประเมินเท่ากับ 23.75 23.72 และ 23.63 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนงานวิจัยมากกว่า 3 เรื่อง มีค่ามัธยฐานของผลการประเมินสูงสุดซึ่งมีค่าเท่ากับ 24.00 รองลงมาเป็นกลุ่มที่มีจำนวนงานวิจัยจำนวน 1 เรื่อง 2-3 เรื่อง และยังไม่เคยทำ โดยมีค่ามัธยฐานของผลการประเมินเท่ากับ 23.75 23.69 และ 23.50 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาจากแผนภาพกล่องพบว่า ผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงจำแนกตามประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยงในแต่ละกลุ่มประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยงมีลักษณะเบ้ซ้าย (Negative Skewness) และเมื่อจำแนกตามจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำก็ให้ผลในทำนองเดียวกัน แต่มีกลุ่มที่มีจำนวนงานวิจัยจำนวน 1 เรื่อง ที่ให้แผนภาพค่อนข้างจะสมมาตรกัน ส่วนผลการทดสอบความแตกต่างของผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงจำแนกตามประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง และจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำด้วยสถิติทดสอบ Kruskal-Wallis พบว่าผลการประเมินแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าไคว์สแควร์ที่องศาเสรี 3 เท่ากับ .441 และ 1.824 ค่า Sig. เท่ากับ .932 และ .610 ตามลำดับ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2

อภิปรายผล

การพัฒนาศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศให้คำปรึกษา รวมทั้งการศึกษาด้วยตนเอง พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในภาพรวมของหัวข้อการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก รวมทั้งการนิเทศให้คำปรึกษาแก่อาจารย์พี่เลี้ยง ตลอดจนการแนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้อาจารย์พี่เลี้ยงสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อใช้ในการชี้แนะงานวิจัยในชั้นเรียนแก่นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนนั้นทำให้อาจารย์พี่เลี้ยงได้รับความกระจ่างมากขึ้นจนรู้สึกองอาจมากขึ้นในการให้คำปรึกษาด้านการวิจัยในชั้นเรียนซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีผลการประเมินมากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งผลข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ มูลมณี (2554) ที่ได้สรุปว่าการพัฒนาครูเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้กลยุทธ์การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศด้วยการโค้ช ทำให้ครูสามารถพัฒนาวิจัยในชั้นเรียนได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของเลิศชาย รัตนะ (2554) ที่ได้ผลการวิจัยว่าครูมีความรู้ความเข้าใจหลักการทำวิจัย และสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ถูกต้อง ตลอดจนสามารถนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนได้โดยอาศัยกลยุทธ์การนิเทศให้คำปรึกษา และการส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเอง รวมทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตติมา โสภาคะยัง เพลินพิศ ธรรมรัตน์ และธวัชชัย ไพใหล้ (2556) ที่พบว่าการใช้แนวทางการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศให้คำปรึกษาสามารถเพิ่มทักษะและความมั่นใจในการดำเนินการทำวิจัยในชั้นเรียนตามขั้นตอนที่ถูกต้องมากขึ้น

ผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงจำแนกตามประสบการณ์การเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง และจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่เคยทำพบว่าให้ผลของคะแนนศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยใกล้เคียงกัน และการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มประสบการณ์ของการเป็นอาจารย์พี่เลี้ยงที่ต่างกัน หรือการมีจำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนที่ต่างกันก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัย ผลที่ได้

สอดคล้องกับงานวิจัยของอังคณา นุตยกุล และขนิษฐา ปาลโมกข์ (2554) ที่พบว่าอาจารย์ที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานและประสบการณ์การทำวิจัยต่างกัน หรือเคยทำวิจัยมาแล้วนั้นมีสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนที่ไม่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลการประเมินศักยภาพความเป็นครูนักวิจัยของอาจารย์พี่เลี้ยงสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีคะแนนที่ใกล้เคียงกันอาจเนื่องมาจากผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างได้ประเมินตนเอง และให้ผู้บริหารประเมินหลังจากการไปนิเทศให้คำปรึกษาทำให้รู้สึกว่าตนเองทำได้ดี และมีความมั่นใจมากขึ้น เป็นไปได้ว่าหากได้ผ่านระยะเวลาสักระยะหนึ่งแล้วจึงประเมินอาจจะได้ผลที่แตกต่างกันบ้าง สำหรับการอบรมเชิงปฏิบัติการ รวมถึงการนิเทศให้คำปรึกษาได้ใช้เวลาเพียงครั้งเดียวเนื่องมาจากระยะเวลาระยะทางของการไปนิเทศ รวมถึงการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการให้ความรู้เพื่อนำไปชี้แนะนักศึกษาปฏิบัติการสอนซึ่งกลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ได้ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อการวิจัยในชั้นเรียนมาหลายครั้งแล้วด้วย อย่างไรก็ตาม หากได้มีการดำเนินการข้างต้น 2-3 ครั้ง หรือประเมินจากผลการปฏิบัติงานจริงแทนการประเมินตนเอง หรือการประเมินจากผู้บริหาร หรืออาจให้อาจารย์นิเทศก์ นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนร่วมประเมินด้วย ผลที่ได้อาจจะแตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ได้สนับสนุนการวิจัยโดยใช้เงินกองทุนวิจัยคณะฯ ประจำปี 2558

รายการอ้างอิง

รัตติมา โสภาคะยัง เพลินพิศ ธรรมรัตน์ และธวัชชัย ไพใหล้. 2556. “การพัฒนาศักยภาพครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนบ้านห้วยกอก 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร.” **วารสารบัณฑิตศึกษา.** 10, 49: 27-33.

เลิศชาย รัตนะ. 2554. “การพัฒนาศักยภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครู โดยใช้วิจัยปฏิบัติการอย่างกัลยาณมิตร: กรณีโรงเรียนสองพิทยาคม อำเภอสอง จังหวัดแพร่.” สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2557 จาก http://www.songpit.ac.th/innovare/research_leadchai.pdf

วราภรณ์ มูลมณี. 2554. “รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาครูเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเมืองจำปาขัน อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”. กลุ่มงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2.

อังคณา นุตยกุล และขนิษฐา ปาลโมกข์. 2554. “สภาพและแนวทางการพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียนของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.” **วารสารวิจัย มสด สาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 7, 3: 129-145.

Lateh, A, Waedramae, M, and Saneeyeng, R. 2015. "Needs Assessment in order to Develop Research Skill of Mentor Teachers under Faculty of Education, Prince of Songkla University." Research Report of Department of Educational Evaluation and Research, Faculty of Education, Prince of Songkla University Pattani campus.

พฤติกรรมการทำงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1

WORKING BEHAVIORS OF TEACHER UNDER OFFICE OF EDUCATIONAL PRIMARY SERVICE AREA 1 IN RAYONG

หทัยชนก วงศ์กาฬสินธุ์
ศรัญภร ศิลปประเสริฐ
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail : mantleamp24@gmail.com, E-mail : sarunyaporn.s@gmail.com
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการนักศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail : subin.yu@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต1 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานของครู ตาม อายุ ประสบการณ์การทำงาน และ วุฒิการศึกษา ใน 3 ด้านคือ ด้านการปฏิบัติการสอน ด้านความสม่ำเสมอในการทำงาน และด้านการให้ความร่วมมือ เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 จำนวน 311 คน จากการสุ่มโดยใช้ตารางเครซี่และมอร์แกน สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ F-test

ผลการวิจัย พบว่าครูมีพฤติกรรมการทำงานในด้านความสม่ำเสมอในการทำงาน การปฏิบัติการสอน และความร่วมมือในการทำงานอยู่ในระดับมากจนถึงปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงาน และวุฒิการศึกษา พบว่าครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต1 ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีพฤติกรรมการทำงานไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบตามอายุและประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่มีอายุและประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการทำงานในด้านการปฏิบัติการสอน และการให้ความร่วมมือ แตกต่างกันอย่างที่นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนด้านความสม่ำเสมอในการทำงานไม่มีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ : พฤติกรรมการทำงาน , เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1

ABTRACT

The objective of this research were to study 1. working behaviors of teacher under office of educational primary service area 1 in Rayong 2.to compare the working behaviors of teacher devided by age experience and degree investigate 3 working behaviors : teaching , regularity to work and cooperation. The research instrument was questionnaire sample were used 311 teachers in office of educational primary service area 1 in Rayong. The data were analyzed by frequency, percentage, means, standard deviation and F-test.

The results found that 1.the working behaviors of teacher under office of educational primary service area 1 in Rayong was middle to high level. The working behaviors of teacher compare with age and experience were statistically signification differences at 0.05 level and no difference in degree.

KEYWORD : working behaviors , Office of Educational Primary Service Area 1 in Rayong

บทนำ

การทำงานในสถานศึกษามักจะเกิดปัญหาและความขัดแย้งในการทำงานต่างๆ นานัปการซึ่งปัญหาเหล่านั้นมาจาก กลุ่มคนที่มีพฤติกรรมการทำงานที่แตกต่างกัน การทำงานอย่างเดียวกันทำให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานที่ได้นั้นลดลง ส่วนใหญ่จะพบปัญหาที่ครูมีลักษณะในการปฏิบัติการสอนที่แตกต่างกันส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน หรือครูมีพฤติกรรมด้านการให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาแตกต่างกันออกไป อย่างเช่น ครูไม่ดำเนินงานตามนโยบายของสถานศึกษาที่วางไว้ หรือไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานต่างๆ ซึ่งปัญหาที่พบเหล่านี้ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานจึงเป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาถึงพฤติกรรมการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ทราบพฤติกรรมการทำงานที่แตกต่างกันของครู และนำไปในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานของสถานศึกษาต่อไป

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

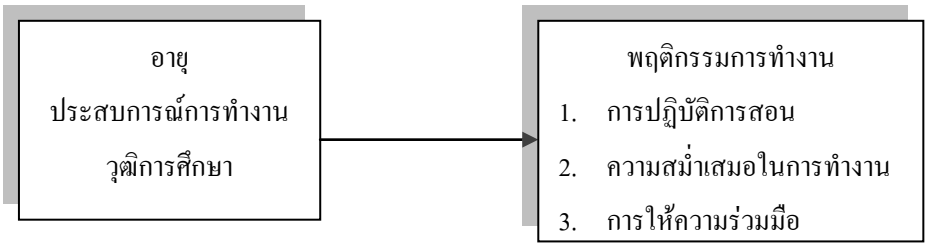

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดพฤติกรรมการทำงานของครู แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) การปฏิบัติงานสอน 2) ความสม่ำเสมอในการทำงาน 3) การให้ความร่วมมือในการทำงาน การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1

สำหรับพฤติกรรมการทำงานของครู ของการวิจัยครั้งนี้ อาศัยแนวคิดของแคท์ซและแคน (Katz; & Kahn. 1966: 114-115) มีพฤติกรรม 3 ประการด้วยกันที่องค์การต้องได้รับการสนองตอบจากคนในองค์การ ดังนี้ 1) องค์การต้องมีความสามารถในการสรรหาและรักษาทรัพยากร ด้านคนที่มีคุณภาพ นอกเหนือจากกระบวนการสรรหา บรรจุแต่งตั้งบุคคลแล้ว องค์การยังต้องสามารถรักษาบุคคลซึ่งมีคุณค่าเหล่านี้ไว้ให้ได้ ด้วยการจัดระบบรางวัลตอบแทนให้เหมาะสมกับผลงานและตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลได้ด้วย 2) องค์การจะต้องมีความสามารถในการที่จะทำให้พนักงานในองค์การปฏิบัติงานที่เชื่อถือได้ตามบทบาทที่กำหนดไว้และปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุด ด้วยความเต็มใจ และความสามารถปฏิบัติงานเฉพาะอย่าง เฉพาะบทบาทของตนตามความรับผิดชอบ 3) นอกเหนือจากการปฏิบัติงานตามความรับผิดชอบและบทบาทแล้วพนักงานต้องมีพฤติกรรมในทางสร้างสรรค์ ซึ่งผู้วิจัยนำมาปรับและอธิบายพฤติกรรมการทำงานของครู โดยองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของครู จากการทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ดังนี้

1. การปฏิบัติงานสอน การปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ที่รับผิดชอบในเรื่องการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา การจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมการทางการศึกษาเข้ามาใช้ร่วมกับการจัดการสอน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้ทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมและคุ้มค่า

2. ความสม่ำเสมอในการทำงาน ในแง่ของความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รักษาเวลา ตรงต่อเวลา ไม่ละทิ้งหน้าที่งานสอน และงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย งดเว้นการขาด ลา มาสายโดยขาดเหตุจำเป็น

3. การให้ความร่วมมือในการทำงาน การให้ความร่วมมือต่อสถานศึกษา ทั้งการประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอก ร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ร่วมมือร่วมใจกันเพื่อนกับทีมงานในการสร้างสรรค์ให้บรรลุเป้าหมาย ปฏิบัติงานและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามนโยบายอยู่เสมอ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานของครูจำแนกตาม ตามอายุ ประสบการณ์การทำงาน และวุฒิการศึกษา ใน 3 ด้านคือ ด้านการปฏิบัติการสอน ด้านความสม่ำเสมอในการทำงาน และด้านการให้ความร่วมมือ

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการทำงานที่แตกต่างกัน
2. ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีพฤติกรรมการทำงานที่แตกต่างกัน
3. ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการทำงานที่แตกต่างกัน

ขอบเขตงานวิจัย

ประชากรที่ศึกษา คือครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 จำนวน 1640 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 จำนวน 311 คน จากการสุ่มอย่างง่ายด้วยตารางเครซี่และมอร์แกน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายงานวิจัย จึงกำหนดขอบเขตงานวิจัยดังนี้ การศึกษาพฤติกรรมการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 ตัวแปรที่ศึกษา คือพฤติกรรมการทำงาน 3 ด้าน คือ 1) การปฏิบัติการสอน 2) ความสม่ำเสมอในการทำงาน 3) การให้ความร่วมมือ

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของครู 3 ด้านได้แก่ 1 การปฏิบัติการสอน 2. ความสม่ำเสมอในการทำงาน 3.การให้ความร่วมมือ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมประมวลผลสำเร็จรูป

1. หาค่าความถี่ ร้อยละของแบบสอบถามด้านสถานภาพของครู

2. หาค่าเฉลี่ย เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการทำงานของครู 3 ด้านได้แก่ 1 การปฏิบัติการสอน 2. ความสม่ำเสมอในการทำงาน 3. การให้ความร่วมมือ

3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มที่ศึกษา จำแนกตาม อายุและประสบการณ์การ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Anova) และตัวแปรวุฒิการศึกษา ใช้สถิติวิเคราะห์ที (T-test for independent sample)

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 จำนวน 311 คน อายุน้อยกว่า 25 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 อายุระหว่าง 26-35 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 22.8 อายุระหว่าง36-45 ปี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 อายุ 45 ปีขึ้นไป จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 ประสบการณ์การทำงาน 1-3 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ10.6 ประสบการณ์การทำงาน 4-6 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 ประสบการณ์การทำงาน 7-10 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 และ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 วุฒิการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 43.7

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต1

พฤติกรรมการทำงาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
การปฏิบัติการสอน	3.70	0.63	มาก
ความสม่ำเสมอในการทำงาน	4.27	0.51	มาก
การให้ความร่วมมือ	3.37	0.50	ปานกลาง

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต1 โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าครูมีพฤติกรรมการทำงานเฉลี่ยอยู่ในระดับมากจนถึงปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความสม่ำเสมอในการทำงาน $\bar{x}$= 4.27 การปฏิบัติการสอน $\bar{x}$ = 3.70 และ การให้ความร่วมมือ $\bar{x}$ = 3.37 เป็นลำดับสุดท้าย

3. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการทำงานเป็นรายด้านและรายข้อ พบว่า

3.1 ด้านการปฏิบัติการสอนค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก $\bar{x}$ =3.70 เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือจัดทำแผนการสอนเป็นปัจจุบันและปรับปรุงใหม่ทุกปีการศึกษา จัดการเรียนการสอนโดยสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3.2 ด้านความสม่ำเสมอในการทำงานค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก $\bar{x}$ = 4.27 เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ มาทำงานตรงต่อเวลา มาทำงานก่อนเวลาเริ่มงาน 8.00 น. และกลับหลังเวลาเลิกงาน 16.30 น. เป็นประจำ ลาป่วยหรือลากิจเฉพาะกรณีจำเป็นและเขียนใบลาทุกครั้ง ไม่ละทิ้งการสอนระหว่างชั่วโมงสอนของตนเอง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ทำงานที่ได้รับมอบหมายตามกำหนดเวลาและครบถ้วน

3.3 ด้านการให้ความร่วมมือ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง $\bar{x}$ = 4.37 เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ปฏิบัติตามนโยบายใหม่ๆ แม้ตนเองจะไม่มีความถนัด ประสานงานกับเพื่อนร่วมงานเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ให้ความร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานเพื่อกิจกรรมจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานคนอื่นแม้จะมีแนวคิดที่แตกต่าง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 จำแนกตามอายุ

พฤติกรรมการทำงาน	Source of Variation	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ด้านการปฏิบัติการสอน	Between Groups	65.363	3	21.788	112.567*	.002
	Within Groups	59.421	307	.194		
	Total	124.785	310			
ด้านความสม่ำเสมอในการทำงาน	Between Groups	1.158	3	.386	1.443	.230
	Within Groups	82.154	307	.268		
	Total	83.312	310			
ด้านการให้ความร่วมมือ	Between Groups	58.164	3	19.388	460.346*	.000
	Within Groups	12.930	307	.042		
	Total	71.093	310			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

พฤติกรรมการทำงาน	Source of Variation	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ด้านการปฏิบัติการสอน	Between Groups	62.741	3	20.914	103.484*	.000
	Within Groups	62.044	307	.202		
	Total	124.785	310			
ด้านความสม่ำเสมอในการทำงาน	Between Groups	.280	3	.093	.345	.793
	Within Groups	83.032	307	.270		
	Total	83.312	310			
ด้านการให้ความร่วมมือ	Between Groups	64.615	3	21.538	1020.605*	.000
	Within Groups	6.479	307	.021		
	Total	71.093	310			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

พฤติกรรมการปฏิบัติงานสอน	วุฒิการศึกษา	จำนวน	$\bar{x}$	SD	t	Sig
ด้านการปฏิบัติการสอน	ปริญญาตรี	175	3.96	0.61	.512	.523
	สูงกว่าปริญญาตรี	136	3.76	0.48		
ด้านความสม่ำเสมอในการทำงาน	ปริญญาตรี	175	4.28	0.45	.602	.561
	สูงกว่าปริญญาตรี	136	4.25	0.59		
ด้านการให้ความร่วมมือ	ปริญญาตรี	175	3.61	0.48	.548	.081
	สูงกว่าปริญญาตรี	136	3.54	0.41		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. จากตารางที่ 3-5 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 จำแนกตาม อายุและประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่อายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีพฤติกรรมการทำงานต่างกันใน 2 ด้านคือด้านการปฏิบัติการสอน และ ด้านการให้ความร่วมมือ แตกต่างกันอย่างที่นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่ด้านความสม่ำเสมอในการทำงานเมื่อเปรียบเทียบจากอายุ ประสบการณ์การทำงาน และ วุฒิการศึกษา ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต1 โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าครูมีพฤติกรรมการทำงานเฉลี่ยอยู่ในระดับมากจนถึงปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความสม่ำเสมอในการทำงาน การปฏิบัติการสอน และ การให้ความร่วมมือ เป็นลำดับสุดท้าย อภิปรายผลในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความสม่ำเสมอในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่าครูมีพฤติกรรมด้านความสม่ำเสมอในการทำงานอยู่ในระดับมากเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากครูทุกคนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต1 มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง มีการปฏิบัติตามระเบียบทางราชการอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับงานวิจัยของพรศิลป์ ศรีเรืองไร (2553)การศึกษาปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 2 และเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงานผลการวิจัยพบว่าด้านความรับผิดชอบ พบว่า มีปัจจัยในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละปัจจัย พบว่า ความรับผิดชอบงานอื่นนอกจากงานสอนที่ตรงกับความสนใจและความสามารถ มีปัจจัยจูงใจสูงสุด รองลงมา เป็นการได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานที่สำคัญของโรงเรียน เช่น จัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมใช้ในสถานศึกษา และเคยได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการทำงานระดับโรงเรียน ฯ ของเขตพื้นที่การศึกษา เช่น คณะกรรมการดำเนินการวัดประเมินผล ตามลำดับ

1.2 ด้านการปฏิบัติการสอน ผลการวิจัยพบว่าครูมีพฤติกรรมด้านการปฏิบัติการสอนอยู่ในระดับมากเป็นอันดับสอง เนื่องจาก ครูทุกคนมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีการเทคนิคการสอนให้เข้ากับยุคสมัยมากยิ่งขึ้นและจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ จุฑารัตน์ กิตติเขมากร (2553).ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรลักษณะทางชีวสังคมลักษณะทางสังคมลักษณะทางจิตเดิมลักษณะทางจิตตามสถานการณ์กับพฤติกรรมการทำงานด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ 2) เพื่อศึกษาผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรลักษณะทางสังคมกับตัวแปรลักษณะทางจิตเดิมต่อพฤติกรรมการทำงานด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและด้านการมีส่วนร่วม 3) เพื่อศึกษาผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรลักษณะทางชีวสังคมลักษณะทางสังคมลักษณะทางจิตเดิมและลักษณะทางจิตตามสถานการณ์ที่มีต่อพฤติกรรมการทำงานด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและด้านการมีส่วนร่วมและ 4)เพื่อศึกษาอำนาจในการอธิบายพฤติกรรมการทำงานด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวแปรลักษณะทางชีวสังคมลักษณะทางสังคมลักษณะทางจิตเดิมและลักษณะทางจิต

1.3 ด้านการให้ความร่วมมือในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่าครูมีพฤติกรรมด้านการให้ความร่วมมืออยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก ครูแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันในหลายๆด้านทำให้มีความคิดที่แตกต่างกัน มีวัฒนธรรมองค์กรเรื่องลำดับอาวุโส ทำให้พฤติกรรมการทำงานด้านความร่วมมือน้อยลงเนื่องจากครูแต่ละคนมีความเป็นตัวตนของตนเอง สอดคล้องกับ ฉัตรชัย บัวกันต์ (2553) พฤติกรรมการทำงานตามค่านิยมร่วมองค์กร

ของบุคลากรในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ (1) ศึกษาพฤติกรรมการทางานตามค่านิยมร่วมองค์กรตามความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสานักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 5 ประการคือ"ร่วมทีมทางานสร้างสรรค์องค์กรสอดคล้องเป้าหมายโปร่งใสเป็นธรรมนาประโยชน์ส่วนรวม" (2) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการ ทำงานตามค่านิยมร่วมองค์กรของบุคลากรในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจำแนกตามเพศอายุประเภทบุคลากรประเภทตำแหน่งข้าราชการคุณวุฒิทางการศึกษาอายุราชการหรืออายุการปฏิบัติงานและสานัก/หน่วยงานที่สังกัด (3) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปลูกฝังค่านิยมร่วมให้แก่บุคลากรสานักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาให้มีพฤติกรรมการทางานตามค่านิยมร่วมขององค์กรที่เหมาะสม

2. ผลการเปรียบเทียบการพฤติกรรมการทำงาน จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่อายุ ประสบการณ์การทำงาน ที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการทำงานในด้านการปฏิบัติการสอน และ ด้านการให้ความร่วมมือ แตกต่างกันอย่างที่นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จำแนกตามปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของครูได้ดังนี้

2.1 อายุ จากการที่ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 ที่มีอายุต่างกันมีพฤติกรรมการทำงานที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งด้านการปฏิบัติการสอนและด้านการให้ความร่วมมือ โดยครูที่มีอายุน้อยกว่า จะมีพฤติกรรมการทำงานในด้านการปฏิบัติการสอนและการให้ความร่วมมือดีกว่าครูที่มีอายุมากเนื่องจาก ครูที่มีอายุน้อยจะมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆเข้ามาใช้ในการปฏิบัติการสอนและสามารถปรับตัวให้รับนโยบายใหม่ที่มีเข้ามาในสถานศึกษาได้ตลอดเวลาพร้อมจะเรียนรู้กับสิ่งใหม่และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาและเพื่อนร่วมงานได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องงานวิจัยของธรรมรัตน์ อยู่พรต (2556) ศึกษาระดับของค่านิยมในการทำงานของคนต่างเจนเนอเรชั่นและความสัมพันธ์ของค่านิยมในการทำงานของคนต่างเจนเนอเรชั่นกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรกลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานครจำนวน 400 คนโดยใช้สถิติเชิงปริมาณในการวิจัย (Quantitative Research)ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผลการวิจัยพบว่า (1) ค่านิยมในการทำงานทั้งเจนเนอเรชั่นวายเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์และเบบี้บูมเมอร์สเป็นไปในรูปแบบและทิศทางเดียวกันคือค่านิยมด้านการเข้าใจผู้อื่นมากที่สุดรองลงมาคือค่านิยมด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมด้านการพัฒนาตนเองและค่านิยมด้านการอนุรักษ์ตามลำดับ (2) ค่านิยมในการทำงานด้านการเข้าใจผู้อื่นด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและด้านการพัฒนาตนเองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรโดยที่ค่านิยมในการทำงานด้านการเข้าใจผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมากที่สุดส่วนค่านิยมในการทำงานด้านการอนุรักษ์ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรอีกทั้งค่านิยมด้านการเข้าใจผู้อื่นของเจนเนอเรชั่นแตกต่างกันซึ่งพบความแตกต่างระหว่างเจนเนอเรชั่นวายและเบบี้บูมเมอร์ส

2.2 ประสบการณ์การทำงาน จากการที่ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีพฤติกรรมการทำงานที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งด้านการปฏิบัติการสอนและด้านการให้ความร่วมมือ โดยที่ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่าจะมีพฤติกรรมการทำงานทั้งสองด้านดีกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า เนื่องจากครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่าจะไม่ค่อยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานให้รับกับนโยบายหรือสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุค

สมัย ส่วนครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยยังต้องการเรียนรู้เพื่อที่จะมีความชำนาญในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น จึงมีพฤติกรรมการทำงานที่แตกต่างกัน และในด้านความร่วมมือ ครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่าจะไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมหรือรับนโยบายต่างๆเนื่องจาก อยากให้ครูที่มีประสบการณ์น้อยได้เรียนรู้งานอย่างรวกเร็วจึงให้ครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่าเป็นผู้ดำเนินงานต่างๆในโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ กิตติเขมากรและคณะ (2552) ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรลักษณะทางชีวสังคมกับลักษณะทางสังคม ลักษณะทางจิตเดิมและลักษณะทางจิตตามสถานการณ์ที่มีต่อพฤติกรรมการทำงานด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ กับการถ่ายทอดทางสังคมฯ ประสบการณ์ในการทำงานกับการถ่ายทอดทางสังคมฯ

2.3 วุฒิการศึกษา จากผลการวิจัยครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีพฤติกรรมการทำงานในด้าน การปฏิบัติการสอน ความสม่ำเสมอในการทำงาน และการให้ความร่วมมือไม่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 มีวุฒิการศึกษาขั้นต่ำในระดับปริญญาตรีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและจรรยาบรรณวิชาชีพครูจึงทำให้มีพฤติกรรมในการทำงานไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัย สมถวิล คำทอง (2554) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการและครูศูนย์การเรียนชุมชนสังกัดศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอภาคตะวันออกและเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการและครูศูนย์การเรียนชุมชนสังกัดศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอภาคตะวันออกจำแนกตามตำแหน่งที่ปฏิบัติประสบการณ์การทำงานและวุฒิการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า1)ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการและครูศูนย์การเรียนชุมชนสังกัดศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอภาคตะวันออกโดยรวมอยู่ในระดับมาก2)ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการและครูศูนย์การเรียนชุมชนสังกัดศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอภาคตะวันออกจำแนกตามตำแหน่งที่ปฏิบัติประสบการณ์การทำงานและวุฒิการศึกษาไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 ที่มีอายุและประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกันทำให้ มีพฤติกรรมการทำงานที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต1ควรจะมีการศึกษารูปแบบการบริหารงานบุคลากรที่มีช่วงอายุและประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน

รายการอ้างอิง

จันทรานี สงวนนาม. 2554. **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา.** บุ๊ค พอยท์.

จุฑารัตน์ กิตติเขมากรและคณะ.2552.“ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.” ปริญญานิพนธ์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธรรมรัตน์ อยู่พรต. 2556. "ค่านิยมในการทำงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของเจนเนอเรชั่นต่างๆ." **วารสารบริหารธุรกิจ.** มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี.

ฉัตรชัย บัวกันต์. 2553. **พฤติกรรมการทางานตามค่านิยมร่วมองค์กรของบุคลากรในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา**. รายงานการวิจัย. กลุ่มพัฒนาระบบบริหารสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ปิยวรรณ บุญเพ็ญ. 2550. "ค่านิยมสร้างสรรค์และสถานการณ์การทำงานที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพของบุคลากรสายวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ." ปริญญานิพนธ์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์.

พรศิลป์ ศรีเรืองไร. 2553. "**การศึกษาปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2**."วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา.

สมถวิลคำทอง. 2554. "ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการและครูศูนย์การเรียนชุมชนศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอภาคตะวันออก." **วารสารบัณฑิตศึกษา.** มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์**.**

Davis, Keith.1977. **Human Relations at Work.** New York : McGraw-Hill Book Company,

Griffeth, R. W.; Hom, P.W.; & Gaertner.2000. "A Meta-Analysis of Antecedents and Correlates of Employee Turnover: Update Moderator Test, and Research Implications for the next Millennium." **Journal of Management**, no.3.

Katz, D.; & Kahn R. L.1978. **The Social Psychology of Organization.** 2nd ed. New York: John Willy & Sons

การพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

THE DEVELOPMENT OF CULTURAL INTELLIGENCE SITUATION SCALE FOR UNDERGRADUATE STUDENTS

เพ็ญพรรณ ศิริวงษ์
นิสิตหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
E-mail: apple_Inspiration@hotmail.com
รณิดา เชยชุ่ม
หัวหน้าภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
E-mail: tongtatiya@gmail.com
นฤมล พระใหญ่
อาจารย์ประจำภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
E-mail: narulmon@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 508 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ มีข้อคำถามทั้งหมด 41 ข้อ แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ 11 ตัวบ่งชี้ โดยมีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.63 มีค่าความเชื่อมั่น 0.740 และจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่าโมเดลการพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าไค-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.981 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้ค่าแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.968 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ 0.027 และค่ารากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) เท่ากับ 0.003

คำสำคัญ : ความฉลาดทางวัฒนธรรม แบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรม แบบสถานการณ์

ABSTRACT

This research objective were to develop and validate the quality of cultural intelligence situations scale for undergraduate students. The sample comprised 508 undergraduate students in grad 1-4 by using two-stage Random Sampling. The research instrument was a cultural intelligence situations scale. The finding were the results of cultural intelligence situations scale are all question 41 question divided into 4 elements 11 indicators. The discriminant is between 0.20 to 0.63, while the reliability was to 0.740. Second-order confirmatory factor analysis revealed the scale's construct validity as well using Chi-square, Chi-square relativerather than 2.00, Goodness of Fit Index = 0.981, Adjusted Goodness of Fit Index = 0.968, Root Mean Square Error of Approximate = 0.027 and Standardized Root Mean Square Residual = 0.003.

KEYWORDS : Cultural intelligence, Cultural intelligence situations scale

บทนำ

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ภายใต้โลกยุคโลกาภิวัฒน์ ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมรวมถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต ส่งผลให้ความสามารถในการปรับตัวท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม กลายเป็นปัจจัยสำคัญอันนำไปสู่ความสำเร็จในโลกยุคโลกาภิวัฒน์ (Ang Dyne & Tan, 2012; Livermore, 2011; Moua, 2010) และการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community: AEC) ที่จะมีจำนวนประชากรมากถึง 600 ล้านคน จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและองค์กรที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น รวมไปถึงวงการการศึกษา การสร้างทัศนคติเปิดใจยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เรียนรู้ที่จะมีชีวิตอยู่และทำงานท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรมโดยปราศจากความขัดแย้ง (ปวีณา กลัดจำปี, 2556) จากเหตุผลดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำแนวคิดความฉลาดทางวัฒนธรรมมาช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และส่งเสริมให้มีความเข้าใจในวัฒนธรรมอันหลากหลาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางวัฒนธรรมตามแนวคิดแอง และคณะ (Ang et.al., 2007) พบว่า เป็นความสามารถในการทำความเข้าใจ ยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่แตกต่างได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมี 4 องค์ประกอบได้แก่ ด้านอภิปัญญา (Metacognitive) ด้านปัญญา (Cognitive) ด้านแรงจูงใจ (Motivation) ด้านพฤติกรรม (Behavioral) และใช้ตัวบ่งชี้ 11 ตัวบ่งชี้ จากการขยายแนวคิดของดีนและคณะ (Dyne et al., 2012) ซึ่งองค์ประกอบแต่ละด้านเป็นโครงสร้างที่มีลักษณะเป็นพหุมิติ (multidimensional) ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพเพื่อวัดคุณลักษณะดังกล่าว ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี และตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด ดังแสดงในภาพที่ 1

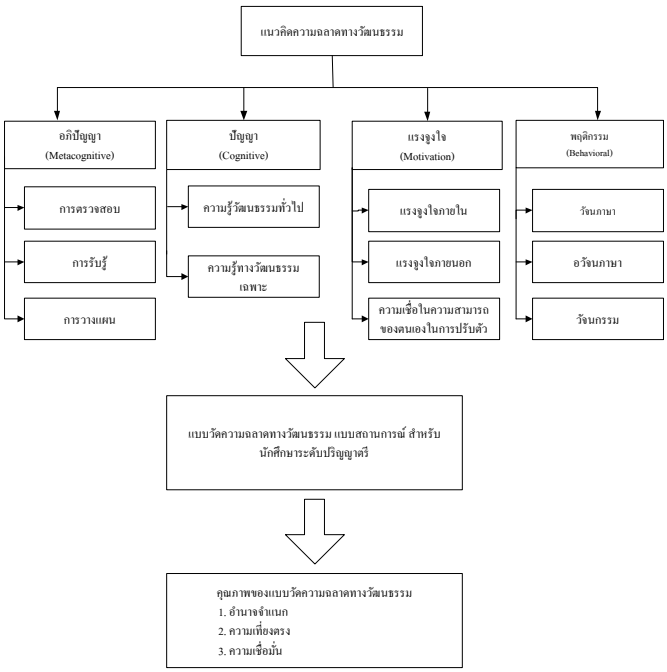

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาไทยที่เรียนร่วมกับนักศึกษาต่างชาติ หรือกำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรนานาชาติ ระดับปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 20,710 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 508 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แนวคิดของแฮร์ และคณะ (Hair et al., 2010) โดยใช้กฎแห่งการชัดเจน (rule of thumb) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างว่าควรมีอย่างน้อย 10-20 คนต่อหนึ่งตัวแปร การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างครั้งนี้มีจำนวนตัวแปรที่สังเกตได้ 41 ตัวแปร ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้มีอย่างน้อย 410 คน โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two-stage Random Sampling) คือ แบ่งเป็นประเภทของสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มสาขาวิชา และนักศึกษาเป็นหน่วยการสุ่ม

ผลการวิจัย

1. แบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวน 41 ข้อ ประกอบด้วย ด้านอภิปัญญา 10 ข้อ แบ่งเป็น ความตระหนัก 4 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.30-0.63 การวางแผน 2 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.36-0.43 การตรวจสอบ 4 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.30-0.43 ด้านปัญญา 8 ข้อ แบ่งเป็น ความรู้วัฒนธรรมทั่วไป 4 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.28-0.52 ความรู้วัฒนธรรมเฉพาะ 4 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.22-0.41 ด้านแรงจูงใจ 11 ข้อ แบ่งเป็น แรงจูงใจภายใน 4 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.31-0.54 แรงจูงใจภายนอก 3 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.31-0.45 ความเชื่อในความสามารถของตนเองในการปรับตัว 4 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.27-0.43 และด้านพฤติกรรม 12 ข้อ แบ่งเป็น วัจนภาษา 4 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.47 อวัจนภาษา 4 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.30-0.52 วัจนกรรม 4 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.21-0.46

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง ผู้วิจัยได้แยกทดสอบความสอดคล้องความกลมกลืนของโมเดลการพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยแยกโมเดลย่อย 4 โมเดล ได้แก่ โมเดลด้านอภิปัญญา โมเดลด้านปัญญา โมเดลด้านแรงจูงใจ และโมเดลด้านพฤติกรรม พบว่า โมเดลย่อยทั้ง 4 ด้าน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) และค่ารากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) ดังนี้

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งของโมเดลย่อยทั้ง 4 โมเดล มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

องค์ประกอบของความฉลาดทางวัฒนธรรม	**ดัชนีความสอดคล้อง**							
	χ^2	**df**	χ^2 / **df**	**p**	**GFI**	**AGFI**	**RMSEA**	**RMR**
ด้านอภิปัญญา (Me) - ความตระหนัก(Aw) - การวางแผน (Pla) - การตรวจสอบ (Che)	43.12	31	1.39	0.0726	0.983	0.970	0.0278	0.0249
ด้านปัญญา (Cog) - ความรู้ทางวัฒนธรรมทั่วไป (Ger) - ความรู้ทางวัฒนธรรมเฉพาะ (Spe)	21.88	15	1.46	0.1110	0.989	0.975	0.0301	0.0226

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบของความฉลาดทางวัฒนธรรม	ดัชนีความสอดคล้อง							
	χ^2	df	χ^2 / df	p	GFI	AGFI	RMSEA	RMR
ด้านแรงจูงใจ (Mo) - แรงจูงใจภายใน (In) - แรงจูงใจภายนอก (Ex) - ความเชื่อในความสามารถของตนเองในการปรับตัว (Sel)	55.20	42	1.31	0.0833	0.981	0.970	0.0249	0.0259
ด้านพฤติกรรม (Be) - วัจนภาษา (Ver) - อวัจนภาษา (Non) - วัจนกรรม (Sph)	57.60	46	1.25	0.1173	0.981	0.968	0.022	0.0245

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง เกิดจากการนำตัวแปรใหม่ที่ได้จากการนำสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง มาสร้างสเกลองค์ประกอบ พบว่า โมเดลการพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จาก ค่าไค-สแควร์ (χ^2) แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/ df) มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.981 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.968 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.027 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.003

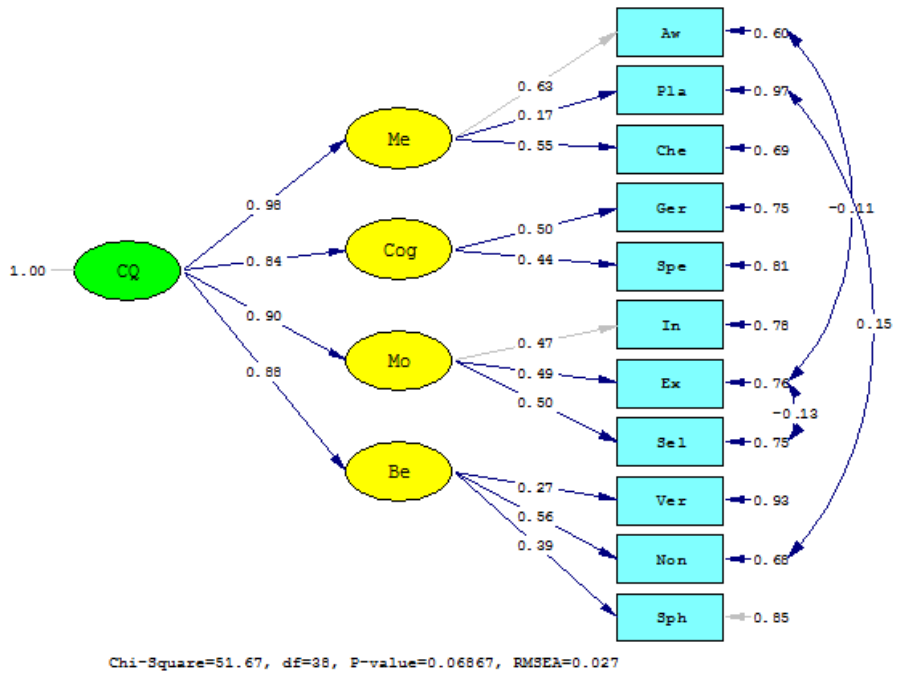

ภาพที่ 2 โมเดลการพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

สามารถสร้างสเกลองค์ประกอบของโมเดลการพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในรูปสมการได้ดังนี้

ความฉลาดทางวัฒนธรรม (Cultural Intelligence: CQ) = 0.765** (Aw) + 0.059** (Pla) + 1.168** (Che) + 0.174** (Ger) + 0.154** (Spe) + 0.949** (In) + 2.877** (Ex) + 1.056** (Sel) + 0.720** (Ver) + 0.464** (Non) + 0.048** (Sph)

4. ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 41 ข้อ จากการทดสอบกับนักศึกษาจำนวน 508 คน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.740 และแต่ละด้านมีค่าความเชื่อมั่น ตั้งแต่ 0.351-0.472 ด้านที่มีความเชื่อมั่นสูงสุด คือ ด้านอภิปัญญา รองลงมา คือ ด้านแรงจูงใจ ด้านพฤติกรรม และด้านปัญญา ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.472, 0.351, 0.446 และ 0.432 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 41 ข้อ จากการทดสอบกับนักศึกษาจำนวน 508 คน พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.63 สอดคล้องกับ ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2543: 185) ที่ว่า โดยทั่วไปข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกใช้ได้จะมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 2.00 และถ้าข้อคำถามนั้นมีค่าอำนาจจำแนกเข้าใกล้ +1 แสดงว่าข้อคำถามนั้นสามารถจำแนกคนผู้ตอบแบบวัดได้

2. ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ตรวจสอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยพิจารณาจากดัชนีที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลการพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นไปตามเกณฑ์ของความสอดคล้องกลมกลืน ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิมล ติรกานันท์ (2555: 249 อ้างอิงจาก Engel Moosbrugger & Müller, 2003: 52) ที่กล่าวว่า ในการตัดสินค่าดัชนีความสอดคล้องที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลกับโมเดลที่กำหนด ควรมีค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2 / df) ไม่ควรเกิน 2.00 ดัชนีความกลมกลืนระหว่างข้อมูลเชิงประจักษ์กับโมเดล (GFI) และดัชนีความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI) ควรมีค่าเข้าใกล้ 1.00 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) ควรมีค่าน้อยกว่า .05 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) ควรมีค่าน้อยกว่า .08 ดังนั้นจึงพิจารณาได้ว่าโมเดล การพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีผู้วิจัยนำคะแนนของแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี จากการทดสอบกับนักศึกษาจำนวน 508 คน มาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัด ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.740 ซึ่ง ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543: 209) กล่าวว่า ค่าความเชื่อมั่นจะมีค่าอยู่ระหว่าง +1 ถึง -1 และจะพิจารณาเฉพาะค่าที่เป็นบวกเท่านั้น ซึ่งมีควรมีค่ามากกว่า 0.70 จึงจะเป็นแบบวัดที่มีความเชื่อมั่นได้ ส่วนค่าความเชื่อมั่นรายด้านทั้ง 4 ด้าน มีค่าความเชื่อมั่น 0.472, 0.351, 0.446 และ 0.432 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ความเชื่อมั่นมีค่าต่ำกว่า 0.70 ซึ่งอาจมีสาเหตุเนื่องมาจากจำนวนข้อคำถาม ดังที่ ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2543: 232) กล่าวว่า การคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดแบบความสอดคล้องภายใน (Internal consistency) นั้น จำนวนข้อคำถามจะมีผลต่อค่าความเชื่อมั่น เพราะจำนวนข้อคำถามน้อย ทำให้ความแปรปรวนต่ำ การหาค่าความเชื่อมั่นจะมีค่าต่ำด้วย สอดคล้องกับ ศิริชัย กาญจนวาสี (2556: 86) ที่ว่า การเพิ่มความยาวของแบบวัดจะช่วยเพิ่มความแปรปรวนของคะแนนจริงมากกว่าการเพิ่มความแปรปรวนของคะแนนความคลาดเคลื่อน จึงทำให้สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นสูงขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสร้างแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ดังนั้นหากจะนำแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมแบบสถานการณ์ฉบับนี้ไปใช้ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของระดับชั้นกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา เนื่องจากอาจไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของกลุ่มตัวอย่างและอาจทำให้ผลการวิจัยเกิดความคลาดเคลื่อน

1.2 แบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมฉบับนี้ มีความเชื่อมั่น 0.740 องค์ประกอบด้านอภิปัญญา ด้านปัญญา ด้านแรงจูงใจ และด้านพฤติกรรม มีความเชื่อมั่นต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นถ้าจะนำแบบวัดฉบับนี้ไป

ใช้ ควรมีการตรวจสอบความเชื่อมั่นขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้านนี้ก่อน หรืออาจสร้างข้อคำถามขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้านเพิ่มเติม

1.3 ควรนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการนำแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมฉบับนี้ไปใช้ ในการกำหนดแนวทาง เพื่อช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และส่งเสริมให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในวัฒนธรรมอันหลากหลาย เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและเปิดใจยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม อันเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของบุคคลที่มาจากหลากหลายสังคมและภูมิหลังทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการสร้างแบบวัดความฉลาดทางวัฒนธรรมครั้งต่อไป อาจสร้างแบบวัดในรูปแบบอื่นเพื่อไม่เกิดความเหนื่อยล้าและใช้เวลาในการทดสอบน้อยลง

2.2 ควรมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพิ่มเติม โดยทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลตามตัวแปรอื่น เช่น เพศ เชื้อชาติ สาขาวิชา ภูมิภาคที่แตกต่างกัน เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ปวีณา กลัดจำปี. (2556). **เลี้ยงลูกให้เป็นเด็ก ASEAN.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รักลูกบุ๊กส์

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2543). **เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ติรกานันท์. (2555). **การวิเคราะห์ตัวแปรพหุนามในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ang, S.; Van Dyne, L.; Koh, C.; Ng, K.Y.; Templer, K.J.; Tay, C.; Chandrasekar, A.N. (2007). **Cultural Intelligence: Its Measurement and Effects on Cultural Judgment and Decision Making,** Cultural Adaptation and Task Performance. Management and Organization Review.

Livermore, David A. (2011). **The Cultural Intelligence Difference.** New York: American Management Association.

Moua, Mai. (2010). **Culturally Intelligent Leadership: Leading Through Intercultural Interactions.** Business Expert Press, LLC New York.

Van Dyne.; Ang, S.; Ng, K; Rockstuhl; Tan, M.L; Koh, C. (2012). Sub-Dimensions of the Four Factor Model of Cultural Intelligence: Expanding the Conceptualization and Measurement of Cultural Intelligence. Social and Personality Psychology Compass: 295–313.

การตลาดเชิงสัมพันธ์กับการบริหารสายการบินแบบต้นทุนต่ำ

LOW COST AIRLINE MANAGEMENT BY RELATIONSHIP MARKETING

สุรัสวดี จักษุรักษ์

อาจาย์ประจำสาขาธุรกิจการบิน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : surassavadee.ch@spu.ac.th

ณัฏฐพงษ์ ฉายแสงประทีป

อาจารย์ประจำสาขาการจัดการการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : nattapong.ch@spu.ac.th

วัชราภรณ์ อรานุเวชภัณฑ์

อาจารย์ประจำสาขาธุรกิจการบิน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : watcharaporn.ar@spu.ac.t

ลัคณา สันติณรงค์

อาจารย์ประจำสาขาธุรกิจการบิน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : luckana.sa@spu.ac.th

บทคัดย่อ

สายการบินแบบต้นทุนต่ำ (LCA) เป็นตัวเลือกหนึ่งสำหรับการเดินทางทางอากาศให้กับผู้บริโภค แต่ดำเนินการโดยใช้ต้นทุนต่ำและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้ธุรกิจอยู่รอดได้ใน สภาวะการแข่งขันสูง จึงเป็นสิ่งสำคัญของธุรกิจการบินที่จะต้องมีกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการจัดการ สายการบินต้นทุนต่ำให้มีประสิทธิภาพ หนึ่งในเครื่องมือที่นำมาใช้กับสายการบินต้นทุนต่ำ เพื่อให้เกิดการเติบโตและรักษาฐานลูกค้าไว้ ได้แก่ การตลาดเชิงสัมพันธ์ (Relationship Marketing) ซึ่งเป็นการจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relations Management - CRM) เป็นเครื่องมือหลักในการทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ เกิดความภักดี มีการซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่องและกลายเป็นผู้ให้คำแนะนำที่ดี เพราะลูกค้าที่มีความสัมพันธ์ที่ดีย่อมพูดถึงตราสินค้าในแง่ดีและเป็นลูกค้าที่ดีตลอดไป

คำสำคัญ : การตลาดเชิงสัมพันธ์ สายการบินแบบต้นทุนต่ำ

ABSTRACT

Low cost Airline (LCA) undeniably changed the face of travel industry beyond expectation thus provided low cost alternatives but efficient choice of air traveling yet bring about change, survival mode and

fierce competition, hence, complex and relevant sort of strategies deemed prerequisite for competitors in this business environment for it is essential that steady growth and sustainability of customer base be maintained by Customer Relation Management: CRM as it is considered the major tool to create customer satisfaction, loyalty and repeat business because the Low Cost Airline is well positioned in customers' mind.

KEYWORDS : Relationship Management, Low Cost Airline

บทนำ

ปัจจุบันธุรกิจการบินทั่วโลกแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สายการบินที่ให้การบริการเต็มรูปแบบ (Full Service Carrier) สายการบินแบบต้นทุนต่ำ (Low Cost Airline) และสายการบินแบบเช่าเหมาลำ (Charter Airline) ซึ่งสายการบินต้นทุนต่ำมีศักยภาพในการเติบโตอย่างมากและมีการแข่งขันที่สูง อย่างไรก็ตามสายการบินต้นทุนต่ำจะต้องเผชิญกับการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับคู่แข่งรายใหม่เสมอและคู่แข่งโดยตรงภายใต้สถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นวิธีทำสายการบินแบบต้นทุนต่ำโดยใช้การตลาดความสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลรักษาและดึงดูดลูกค้าใหม่ให้เข้ามาใช้บริการ โดยจะต้องคำนึงถึงเครื่องมือเหล่านั้นที่ใช้ด้วยว่าส่งผลกระทบต่อสายการบินเต็มรูปแบบหรือไม่ (Kupka and Jamart, 2009)

ในยุโรป แนวคิดต้นทุนต่ำได้เกิดขึ้นในสหราชอาณาจักร และไอร์แลนด์ตามแบบ Southwest Airlines ได้แก่ สายการบิน Easy Jet ของสหราชอาณาจักรและ Ryanair ของไอร์แลนด์ ความสำเร็จของทั้งสองสายการบินได้ช่วยให้ด้านเศรษฐกิจดีขึ้น รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดอุตสาหกรรมสายการบินแบบต้นทุนต่ำ ในภูมิภาคเอเชียเกิดพัฒนาการที่เด่นชัดที่สุดในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ได้แก่ สายการบินนกแอร์ของไทย ไลออนแอร์ของอินโดนีเซีย เป็นต้น ส่งผลให้ศักยภาพในการรุกตลาดของกลุ่มสายการบินดังกล่าวยังคงเป็นไปอย่างต่อเนื่องเช่นกัน (บทสรุปผู้บริหารการบินไทย, 2556)

ปัจจุบันผู้โดยสารมีความต้องการที่หลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กลุ่มธุรกิจสายการบินจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบในการดำเนินการปฏิบัติการบิน โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินการทางธุรกิจให้ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของลูกค้าในทุกกลุ่มตลาด (Segment) มากขึ้น (บทสรุปผู้บริหารการบินไทย 2556) หลายสายการบินเปิดตัวสายการบินลูกที่ให้บริการกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่แตกต่างกัน เช่น สายการบินไทย มีสายการบินนกแอร์และไทยสมายล์ ทำการบินในตลาดระดับภูมิภาค เป็นต้น นอกจากนั้นสายการบินชั้นนำทั่วโลกต้องมีการดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงจากการผันผวนในการพึ่งพารายได้จากธุรกิจขนส่งผู้โดยสารเป็นหลัก มีการเพิ่มเส้นทางบินและขยายจุดบิน และเพิ่มจำนวนเครื่องบินในฝูงบิน รวมทั้งรูปแบบการลงทุนด้วยตนเองและการร่วมทุนกับสายการบินต่างประเทศ เช่น การสร้างพันธมิตรการบิน (Airline Consolidation หรือ Joint Venture) กับสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบหรือ สายการบินเต็มรูปแบบ (Legacy Airline) เพื่อเพิ่มศักยภาพและขยายตลาดการแข่งขัน ขณะที่ราคายังคงเป็นปัจจัยหลักในการแข่งขันของสายการบินต้นทุนต่ำ แม้ว่ากลยุทธ์ทางธุรกิจของสายการบินต้นทุนต่ำเน้นกลยุทธ์อื่นๆ เช่น การจัดซื้อสินค้า กลยุทธ์การตลาดหลายช่องทาง และเพิ่มความร่วมมือกับหุ้นส่วนต่าง ๆ

การตลาดเชิงสัมพันธ์

การตลาดเชิงสัมพันธ์ คือ การสร้างความพึงพอใจในระยะยาวทั้งสองฝ่ายระหว่างผู้ให้บริการกับลูกค้า ในมุมมองด้านการตลาดเชิงสัมพันธ์ มุมมองด้านการตลาดบูรณาการ มุมมองด้านการตลาดภายใน มุมมองด้านการตลาดที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม วัตถุดิบ ผู้กระจายสินค้า และฝ่ายการตลาดอื่นๆ เพื่อประกอบกิจการและดำรงไว้ซึ่งธุรกิจ (Kotler and Keller, 2006) ขณะที่ผู้ขายจะต้องพยายามเรียนรู้ผู้ซื้อย่างต่อเนื่องและปรับตัวให้ทันตามการเปลี่ยนแปลงของผู้ซื้อ ทำให้ลูกค้าเห็นว่าผู้ขายคือเพื่อนผู้รู้ใจ วางใจได้ในการที่จะสร้างความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในระยะยาว (เสรี วงษ์มณฑา, 2549) โดยองค์กรไม่สามารถส่งผลิตภัณฑ์ที่ลักษณะแบบเดียวกันให้กับลูกค้าได้ และผลกำไรขององค์กรกลายเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจลูกค้าด้วย การตลาดเชิงสัมพันธ์ให้ความสำคัญเท่ากัน หรือมากกว่าในการรักษาและเพิ่มความสัมพันธ์กับลูกค้าปัจจุบันมากกว่าการหาลูกค้าใหม่ (Shaw. 2004) การตลาดเชิงสัมพันธ์เป็นทั้งการซื้อและกลยุทธ์การรักษาลูกค้า เป็นกลยุทธ์ที่มีความโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น โดยจะเน้นเรื่องผลประโยชน์ 2 ด้านจากลูกค้า (Buttle, 1996) ได้แก่ 1. ลูกค้าปัจจุบันจะมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าลูกค้าใหม่ 2. ลูกค้าภักดีจะสร้างผลกำไรที่เหนือกว่าในระยะยาว

Payne and Frow (2005) แนะนำว่า การจัดการลูกค้าสัมพันธ์เป็นส่วนประกอบย่อยของการตลาดเชิงสัมพันธ์ประกอบด้วย 1. กำหนดเป้าหมายความสัมพันธ์กับลูกค้าหลักและลูกค้าทั่วไปในส่วนแบ่งตลาดเดียวกัน 2. ศักยภาพของความสัมพันธ์ทางการตลาดและข้อมูลลูกค้าจากการใช้เทคโนโลยีในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3. เน้นเรื่ององค์รวมวิธีบริหารคน การดำเนินการ การบูรณาการข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แม้ว่าข้อมูลที่ได้รับจะมีความหลากหลาย และแตกต่างกัน

ความเข้าใจผิดอย่างหนึ่งในธุรกิจสายการบิน คือการคาดเดาว่าการตลาดเชิงสัมพันธ์เป็นเพียงแค่โปรแกรมสะสมไมล์การเดินทางที่ทันสมัยซึ่งผู้โดยสารจะได้รับรางวัลจากการสะสมไมล์ของสายบิน แม้โปรแกรมนี้มีความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาความสัมพันธ์ที่ดี แต่ไม่เพียงพอ ผลการวิจัย พบว่า สายการบินต้องรู้ข้อกำหนดของการรักษาลูกค้าทั้ง 2 ประเภทความสัมพันธ์ ได้แก่ ผู้ให้คำแนะนำที่ดี (Advocate) and ผู้บั่นทอน (Destroyer) ความสัมพันธ์แบบ "ผู้ให้คำแนะนำที่ดี" คือ ลูกค้าไม่เพียงซื้อสินค้าหรือบริการของบริษัท แต่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำที่ดีหรือให้คำปรึกษาแก่ลูกค้าอื่นที่จะซื้อ ส่วนลูกค้าแบบ "ผู้บั่นทอน" เป็นลูกค้าที่มีศักยภาพ แต่ไม่ซื้อสินค้าหรือบริการ และยังกีดกันลูกค้าอื่น ๆ ที่จะซื้อบริการหรือสินค้า

กลยุทธ์องค์กร สำหรับลูกค้าภายนอก

การตลาดที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับลูกค้า โดยการส่งมอบคุณค่าของสินค้าและบริการ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าเกิดความประทับใจและกลายเป็นลูกค้าที่มีความภักดีต่อองค์การ (Cannon, Achrol and Gundlach, 2000) การทำการตลาดเชิงสัมพันธ์ ในปัจจุบันธุรกิจจะใช้เครื่องมือหลาย ๆ อย่างเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง เพื่อให้ลูกค้าซื้อสินค้าหรือบริการ และใช้สินค้า/บริการขององค์กรต่อไปนาน ๆ เครื่องมือดังกล่าว (Robert and Palmatier, 2008) ได้แก่

1. ประโยชน์ด้านสังคม (Social Benefit)

การสร้างแรงยึดเหนี่ยวซึ่งกันและกันโดยสนับสนุนให้มีกิจกรรมร่วมกันรู้สึกมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นๆจากลูกค้าธรรมดาจะกลายเป็นลูกค้าประจำ เช่น รถจักรยานยนต์ Hailey-David on, Apple Computer ริเริ่มให้ลูกค้ารวมกลุ่มกันโดยการสร้างชุมชนของตราสินค้านั้นๆพร้อมกับส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ อย่าง

ต่อเนื่อง หรือการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ สิ่งเหล่านี้จะสร้างความผูกพันพิเศษขึ้นให้กับลูกค้า ดังนั้นการตลาดเชิงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จะมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของลูกค้ากับผู้ขายด้วย (Bolton, Smith and Wagner, 2003)

2. ประโยชน์ด้านการเงิน (Finance Benefit)

การเพิ่มความถี่ในการซื้อสินค้าและให้รางวัลแก่ลูกค้า เช่น การสะสมไมล์ของสายการบินใช้มากจะยิ่งได้แต้มสะสมมากขึ้น ส่วนลดแจกของรางวัล หรือเงื่อนไขการชำระเงินพิเศษ หรือการสมัครสมาชิก เพื่อได้รับสิทธิพิเศษ เช่น ซื้อสินค้า/บริการได้ราคาถูก สิ่งเพิ่มเติมที่องค์กรจะได้คือ ฐานข้อมูลลูกค้า เพื่อใช้ในการวางแผนทางธุรกิจต่อไป ประโยชน์ด้านการเงินมีแนวโน้มที่จะไม่ยั่งยืนเว้นแต่องค์กรจะมีโครงสร้างต้นทุนต่ำเพราะคู่แข่งอาจจะใช้ประโยชน์ด้านการเงินได้เช่นกัน แม้ว่าจะดึงดูดใจลูกค้าปัจจุบัน และลูกค้าคาดหวังได้ ด้วยผลประโยชน์และบริการ (Cao and Gruca, 2005), และ Verhoef, 2003 พบว่า การใช้กลยุทธ์นี้สามารถใช้ร่วมกับโปรแกรมสร้างความภักดีได้ เพราะทั้งสองกลยุทธ์สามารถเพิ่มการรักษาลูกค้าและการเติบโตของส่วนแบ่งการตลาดได้

3. โครงสร้างสัมพันธ์ (Structural Ties)

องค์กรอาจลงทุนให้ลูกค้าหรือลงทุน ร่วมในเครื่องมือบางอย่างเพื่อการสร้างเครือข่ายที่เชื่อมต่อกัน เช่น การเชื่อมโยงการประมวลผลข้อมูลจากอินเตอร์เน็ตที่สะดวก รวดเร็ว หรือบรรจุภัณฑ์ที่กำหนดเองเพิ่มประสิทธิภาพของลูกค้าหรือการผลิตเพื่อผลประโยชน์ของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญทั้งหมดนี้ คือแนวคิดการตลาดยุคใหม่ที่เป็นการสร้างคุณค่าและเสนอคุณค่าให้ลูกค้าเพื่อให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ และความผูกพันกับสินค้าหรือบริการและองค์กรในระยะยาวต่อไป

นอกจากนี้ มีเครื่องมืออื่นที่สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ได้แก่

1. การปฏิบัติตามสัญญา

สิ่งสำคัญที่สุดของการสร้างความสัมพันธ์คือ การปฏิบัติตามสัญญาที่ได้นำเสนอออกไปในโฆษณาหลายสายการบินสัญญาว่า ผู้โดยสารจะได้รับสิ่งต่าง ๆ มากกว่าที่โฆษณาอ้างถึง เช่น ที่นั่งสบาย อาหารรสเลิศและการต้อนรับที่อบอุ่นจากพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน โฆษณาดังกล่าวมีผลต่อลูกค้าหลายคนที่เลือกใช้บริการกับสายการบินเหล่านั้น แต่ความเป็นจริงกลับตรงข้าม มีความล่าช้า สภาพเครื่องบินเก่า อาหารไม่อร่อยและพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินมีกริยาไม่สุภาพและไม่มีทักษะทางภาษา ซึ่งทำให้ผู้โดยสารรู้สึกถูกหลอกลวงและจะกลายเป็น "ผู้บั่นทอน" แทนผู้ให้คำแนะนำที่ดี ผู้โดยสารรู้สึกว่า พนักงานต้องใส่ใจลูกค้า รวมถึงข้อร้องเรียนต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปสู่ความสัมพันธ์แบบผู้ให้คำแนะนำที่ดี ถ้าได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็ว และจะมีผลตอบสนองกลับด้านบวกเสมอ (Kupka and Jamart, 2009)

2. การสื่อสาร

การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาลูกค้าปัจจุบันและดึงดูดใจลูกค้าใหม่ สายการบินต้นทุนต่ำสร้างระบบออนไลน์ในการติดต่อกับลูกค้าโดยสื่อสารประโยชน์ที่ลูกค้าจะได้รับตามความต้องการของลูกค้า เช่น Ryanair มีระบบออนไลน์เช็คอิน ข้อความประชาสัมพันธ์เฉพาะ การบินตรงตามตารางบิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยลดการยกเลิกเที่ยวบินและลดปัญหาการสูญหายกระเป๋าเดินทาง ซึ่งสามารถทำให้ลดอัตราการร้องเรียนน้อยลง (Kupka and Jamart, 2009) นอกจากนี้ ยังใช้เพื่อรับข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุง Air Berline ใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงบริการ โดยผู้โดยสารสามารถติดต่อกับศูนย์สายด่วนตลอด 24 ชั่วโมง และเว็บเพจหรือติดต่อโดยตรงที่สนามบิน เพื่อบริการผู้โดยสารที่ประสบปัญหา (Kupka and Jamart, 2009)

3. การเก็บข้อมูลลูกค้า

เพื่อต้องการทราบข้อมูลของผู้ใช้บริการ ฐานข้อมูลควรประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ อาชีพ ข้อมูลเหล่านี้ต้องถูกต้อง และทันสมัยเพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและควรมีส่วนสำคัญเฉพาะ เช่น อาหารพิเศษ หรือซื้อประกันการเดินทาง เป็นต้น เพื่อให้ลูกค้าไม่ต้องกรอกข้อมูลสำคัญทุกครั้งที่เข้ามาจองบัตรโดยสาร การเก็บข้อมูลของลูกค้า ของสายการบิน ใช้การสื่อสารและกลยุทธ์การสร้างความภักดี เพิ่มเติมเพื่อลดข้อขัดแย้ง (O´Connelly and William, 2005) ดังนั้นฐานข้อมูลจึงควรจะเป็นหนึ่งกลยุทธ์ทางการตลาดที่พัฒนาขึ้นให้มีประสิทธิภาพ สามารถเพิ่มการขายบริการพิเศษแก่ลูกค้าได้ โปรแกรมการบริหารจัดการลูกค้าเป็นเครื่องมือที่ดีสำหรับการทำความเข้าใจลูกค้าที่มีคุณค่า และมีความสำคัญและยินดีที่จะจ่ายค่าบริการเพิ่มเติม สำหรับผู้ที่ยินดีที่จะชำระค่าบริการ การสะสมไมล์จะเป็นประโยชน์จูงใจให้ซื้อบริการเพิ่มเติมและสร้างรายได้จากผลประโยชน์จากสมาชิก องค์กรควรส่งมอบผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับลูกค้าทันทีที่เริ่มซื้อสินค้า/บริการ (Evert de Boer and Browning, 2013)

4. การหาลูกค้าใหม่

โดยใช้ที่นั่งบนสายการบินเป็นรางวัลการท่องเที่ยวพิเศษ สำหรับสมาชิกของสายการบิน เช่น Royal Orchid Plus เป็นต้น โดยขายเป็นสกุลเงินของสมาชิกหรือรูปแบบอื่น ๆ เช่น การนำไมล์ที่สะสมไว้ มาแลกของขวัญ เป็นต้น ที่เหมาะสมระหว่างสายการบินแบบต้นทุนต่ำ ไม่เพียงจะประสบความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญสูงขึ้น แต่ยังสามารถเข้าถึงลูกค้าใหม่ ตามข้อตกลงกับคู่ค้าสามารถสื่อสารผ่านตราสินค้า และสร้างความตระหนักในสายการบินแบบต้นทุนต่ำได้ในตลาด การดึงดูดนักธุรกิจมาใช้สายการบินต้นทุนต่ำมากขึ้น จะมีกำไรจากฐานลูกค้าสูงขึ้นด้วย โดยการเพิ่มบริการบางรูปแบบของโปรแกรมสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง และผลประโยชน์สำคัญที่สมาชิกจะได้รับ (Evert de Boer and Browning, 2013)

5. การบริการที่ดี

หลายสายการบินที่ให้บริการที่ดี เช่น Ryanair เสนอบางช่วงในการกำหนดที่นั่งได้สำหรับลูกค้าที่ยอมจ่ายเพิ่ม 1 ยูโรเพื่อดึงดูดลูกค้าใหม่ และใช้ระบบออนไลน์เช็คอินเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียเวลาสำหรับลูกค้าที่ภักดี ส่วน EasyJet เสนอโปรโมชั่นมากมายที่โดดเด่นแก่ลูกค้าพิเศษ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า Air Berlin พัฒนาการบริการโดยมีบัตรเครดิตของ Air Berlin นิตยสารบนเครื่องบินเป็นผู้ให้การสนับสนุนสโมสรกีฬาและบริจาคเงินให้มูลนิธิ (Kupka and Jamart, 2009)

กลยุทธ์องค์กร สำหรับลูกค้าภายใน

ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการตลาดภายในด้วย นอกเหนือจากการตลาดภายนอก การดูแลพนักงานภายในองค์การให้มีความสุขกับการปฏิบัติงาน เกิดความรักในงานและองค์การ ความเต็มใจที่จะให้บริการแก่ลูกค้า และความพร้อมให้บริการและส่งมอบคุณค่า ตามคำมั่นสัญญาที่องค์การให้ไว้กับลูกค้า หนึ่งในเครื่องมือนั่น ได้แก่ การใช้พลังของความสัมพันธ์เพื่อให้บรรลุประสิทธิภาพสูงสุดประสิทธิภาพของบริษัทจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ภายในระหว่างพนักงาน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินงานที่ราบรื่นของบริษัทมากกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ สายการบิน Southwest Airlines เป็นผู้บุกเบิกในการใช้พลังแห่งความสัมพันธ์เพื่อให้บรรลุประสิทธิภาพสูงมีองค์ประกอบ 4 ประการบนพื้นฐานแห่งความสำเร็จ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร กลยุทธ์ การประสานงาน และความเป็นผู้นำ

1. ความเป็นผู้นำ

สายการบิน Southwest Airlines เป็นที่รู้จักกันดีสำหรับการเป็นผู้นำที่โดดเด่นของ Herb Kelleher อดีตประธานเจ้าหน้าที่บริหารที่มีส่วนช่วยให้บริษัทเป็นรูปเป็นร่าง มีวัฒนธรรมองค์กรไม่เหมือนที่ใดในสหรัฐอเมริกา โดยเน้นเรื่องความสัมพันธ์ เช่น มีเป้าหมายร่วมกัน การแบ่งปันความรู้และความเคารพซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ช่วยพัฒนาแนวทางปฏิบัติงานขององค์กร เน้นความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งและผู้บริหารมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงาน (Gittell, 2005)

2. มีเป้าหมายร่วมกัน

ผู้จัดการ หัวหน้างาน และพนักงานส่วนหน้า (frontline) บริเวณพื้นที่ทำงานทั้งหมดของสายการบิน เป้าหมายหลักของพนักงาน ได้แก่ มีความปลอดภัย ประสิทธิภาพเวลา และความพึงพอใจของลูกค้า เป้าหมายเหล่านี้จะใช้ร่วมกัน โดยพนักงานทุกคนจะปฏิบัติเหมือนเป็นบริษัทของตนเอง

3. การแบ่งปันความรู้

กระบวนการทำงานของสายการบินพนักงานมีการอ้างอิงถึงกระบวนการทำงานร่วมกัน ทุกคนเข้าใจการทำงานโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงระหว่างงานของตนเองและงานที่ทำร่วมกับเพื่อนร่วมงานในแผนกอื่น ๆ พนักงานรู้วิธีการทั้งหมดในการทำงานว่ามีกระบวนการอย่างไรบ้าง

4. ความเคารพซึ่งกันและกัน

ความเคารพในความสามารถของพนักงานคนอื่นเป็นสิ่งสำคัญในการประสานงานของกระบวนการทำงาน การประสานงานที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการผ่านความสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายร่วมกัน การแบ่งปันความรู้ และความเคารพซึ่งกันและกัน ผลลัพธ์ที่ได้ คือ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลา การแก้ปัญหาระยะเวลาการประสานงานสั้น ผลิตผลของพนักงานมีมากขึ้น ข้อร้องเรียนลูกค้าน้อยลง สัมภาระสูญหายน้อยลง และเที่ยวบินล่าช้าน้อยลงด้วย (Gittell, 2005)

วิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด ในการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (Robert and Palmatier, 2008)

1.อย่าปล่อยให้ความขัดแย้งผ่านไป โดยไม่ได้รับการแก้ไขเพราะจะมีผลกระทบต่อ การสร้างความสัมพันธ์

2.กำหนดช่องทางการติดต่อของลูกค้าโดยเฉพาะ แม้ว่าลูกค้าสามารถใช้การติดต่อได้หลายช่อง เช่น โทรผ่านศูนย์บริการ ออนไลน์

3.เน้นการฝึกอบรมและการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งประกอบไปด้วยพนักงานที่เป็นตัวแทนธุรกิจ ด้วยวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์

4.ลงทุนด้านการตลาดเชิงสัมพันธ์โดยเฉพาะ โดยมุ่งเน้นประโยชน์ด้านสังคมหรือประโยชน์ด้านการเงิน

5.ลดการใช้ประโยชน์ด้านการเงินเชิงรุกเช่นส่วนลดราคาสินค้าหรือบริการ เป็นต้น สำหรับการสร้างความสัมพันธ์แทนที่จะพิจารณาโปรแกรมเหล่านี้เป็นราคา / ส่วนลดปริมาณหรือการตอบสนองต่อการแข่งขัน

6.ควรมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มปริมาณความถี่ในการซื้อสินค้า/บริการและคุณภาพของการสื่อสารกับลูกค้าในช่วงต้นโดยเฉพาะในวงจรความสัมพันธ์เพราะการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่แข็งแกร่งของการสร้างความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพและการเติบโตของความสัมพันธ์ในอนาคต

8. ประสิทธิภาพของการตลาดเชิงสัมพันธ์สามารถปรับปรุง โดยการกำหนดเป้าหมายการลงทุนต่อลูกค้าอย่างแข็งขันด้วยแนวความสัมพันธ์ระดับสูง (เน้นความต้องการและความสัมพันธ์ลูกค้า)

9. เน้นการเติบโตความสัมพันธ์มากกว่าที่จะรักษาความสัมพันธ์ เนื่องจากการรักษาความสัมพันธ์มักจะนำไปสู่การปฏิเสธ และแสดงถึงสถานะความสัมพันธ์ไม่ดี

10. ให้ผลประโยชน์ตรงกับความต้องการของลูกค้าสูงสุดและมีค่ามากที่สุด

11. ตรวจสอบองค์ประกอบขององค์กรผู้ขาย เช่น บริษัท กลยุทธ์ความเป็นผู้นำวัฒนธรรม โครงสร้าง และการควบคุม เป็นต้น และกระบวนการทางธุรกิจว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การตลาดเชิงสัมพันธ์หรือไม่

สรุป

ภายใต้สภาวการณ์การแข่งขันที่รุนแรงในภาคธุรกิจการบิน สายการบินแบบต้นทุนต่ำก็เป็นหนึ่งในภาคธุรกิจการบินที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการแข่งขันนี้ ดังนั้นกลยุทธ์หนึ่งที่สายการบินต้นทุนต่ำต้องนำมาปรับใช้ในสถานการณ์ปัจจุบัน คือ การตลาดเชิงสัมพันธ์ เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการทำการตลาด เพื่อให้สามารถรักษาลูกค้าปัจจุบันให้มาใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง และดึงดูดใจลูกค้าใหม่ ทั้งระดับปัจเจกชนและองค์กรให้หันมาใช้บริการของสายการบินมากขึ้น ประเด็นสำคัญของการตลาดเชิงสัมพันธ์ คือ การรักษาลูกค้าไว้ สิ่งสำคัญหลัก คือ ฐานข้อมูลลูกค้า เพราะองค์กรสามารถนำข้อมูลที่ได้มาสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น นอกจากฐานข้อมูลลูกค้า ยังต้องคำนึงถึงการบริการที่ดี การทำตามสัญญา และประโยชน์ด้านต่าง ๆ เช่น ประโยชน์ด้านการเงิน เป็นต้น ที่ลูกค้าจะได้รับ เพราะหากสายการบินปฏิบัติได้สมบูรณ์ครบถ้วนทุกขั้นตอนในการบริการ แสดงว่าความสัมพันธ์ของผู้ให้บริการและลูกค้า มีความสัมพันธ์อันดี และความสัมพันธ์ที่ดีจะพัฒนาจากผู้ใช้บริการสายการบินทั่วไป เป็นลูกค้าชั้นดี และกลายเป็นลูกค้าภักดีในอนาคต ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการเติบโต และผลกำไรในระยะยาวของบริษัทต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

บทสรุปผู้บริหารการบินไทย. 2556. แผนธุรกิจปี 2556-2557.

เสรี วงษ์มณฑา. 2549. การตลาดเชิงสัมพันธ์ผูกพันกับการสร้าง Brand. ASTV ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2558. ผู้จัดการออนไลน์.

Beigbeder. 2007. Le “Low Cost”: un levier pour le pouvoird’achat, Analysis made for Luc Chatel, Minister of consummation and tourism in France, 2007.

Bolton, Ruth N., Amy K. Smith, and Janet Wagner. 2003. Striking the Right

Balance: Designing Service to Enhance Business-to-Business Relationships. **Journal of Service Research** 5 (May), 271–91.

Buttle F., 2009. **Customer Relationship Management: Concepts and Technologies**. 2nd Edition.

Cao and Gruca, 2005. “Reducing Adverse Selection through Customer Relationship Management.” **Journal of Marketing.** 67 (4), 30-45.

Cannon, Achrol and Gundlach. 2000. Contracts, Norms, and Plural Form Governance, **Journal of the Academy of Marketing Science**, Vol. 28(2): 180-194.

Dwyer, F.R. Schurr. P.H. and Oh, S. 1987. Developing buyer-seller relationships, **Journal of Marketing**, Vol. 51 No. 2, pp.11-27.

Evert de Boer, Ralph Browning.2013. The Legacy effect : RETHINKING LOYALTY FOR LOW-COST CARRIERS. Retrieve from http://www.aimia.com.

Gilbert, D.C. 1996. Relationship marketing and airline loyalty scheme, **Tourism Management**, Vol. 17, No. 8, pp. 575-582.

Gittell, J.H. 2005. **The Southwest Airlines Way: Using the Power of Relationships to Achieve High Performance**. London: McGraw-Hill.

Gursoy, D., Swanger, N. 2007. Performance-enhancing internal strategic factors: impacts on financial success. **International Journal of Hospitality Management**, Vol. 26, No. 1, pp. 213-227.

Gwinner, Gremler and Bitner, 1998. Relational benefits in services industries: The customer's perspective. **Journal of the Academy of Marketing Science**
26 (2), 101-114.

Hakansson and Snehota, 2000. **Developing Relationships in Business Networks**, London: Routledge.

Kotler, P. and Keller,K.L. 2006. **Marketing Management**. 12th Ed., Upper Saddle River, Pearson.

Mason and Alamdari. 2007. EU network carriers, low cost carriers and consumer behavior: A Delphi study of future trends, **Journal of Air Transport management**, Vol. 13, pp. 299-310.

O`Connell, J., Williams, G. 2005. Passengers` perception of low cost airlines and full service carriers: A case study involving Ryanair, AerLingus, Air Asia and Malaysian Airlines, **Journal of Air Transport Management**, Vol.11, pp. 259-272.

Oliveira and Huse. 2008. Localized competitive advantage and price reactions to entry: Full-service vs. low-cost airlines in recently liberalized emerging markets, Transport. Res. Part E.

Payne and Frow. 2005. A Strategic Framework for Customer Relationship Management. **Journal of Marketing** 69 (October), 167–76.

Ravald Grönroos. 1996. The value concept and relationship marketing, **European Journal of Marketing,** Vol. 30 Iss: 2, pp.19 – 30.

Robert and Palmatier, 2008. Interfirm Relational Drivers of Customer Value. Journal of Marketing (July), forthcoming.

Ryan Leick. 2007. BUILDING AIRLINE PASSENGER LOYALTY THROUGH AN UNDERSTANDING OF CUSTOMER VALUE: A Relationship Segmentation of Airline Passengers Doctorate of Philosophy Thesis. Cranfield University.

Shaw, S. 2004. **Airline Marketing and Management**. (5 Ed,.). Aldershot : Ashgate.

Verhoef, Peter C. 2003. "Understanding the Effect of Customer Relationship Management Efforts on Customer.

Williams, G. 2002. The Airline Industry and the Impact of Deregulation. Ashgate Books 12 years of flying across skies. (n.d.) Retrieved November 24, 2015 from http://www.airslovakia.sk

ภาพสะท้อนสังคมไทยผ่านผลงานศิลปะร่วมสมัย กรณีศึกษาผลงานทัศนศิลป์ ในปี พ.ศ. 2557

THE REFLECTION OF THAI SOCIETY THOUGH CONTEMPORARY ART, VISUAL ART STUDY CASE IN 2014

อุษาวดี ศรีทอง

อาจารย์สาขาวิชาดิจิทัลอาร์ตส์ คณะดิจิทัลมีเดีย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: puy_si-gum@hotmail.com

บทคัดย่อ

ในปี พ.ศ. 2557 เป็นปีที่ประเทศไทยได้พบเจอกับเหตุการณ์สำคัญหลายครั้งด้วยกัน เช่น เหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งของไทยซึ่งเกิดขึ้นในวันที่ 5 พฤษภาคม ณ จังหวัดเชียงราย ได้สร้างความเสียหายให้กับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมถึงศิลปกรรมในพื้นที่ของจังหวัดเชียงรายเป็นอย่างมาก ซึ่งในเดือนเดียวกันประเทศไทยยังพบกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญ เมื่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เข้าควบคุมสถานการณ์การชุมนุมทางการเมืองที่ยืดเยื้อยาวนานและส่อเค้าความรุนแรงมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2556 ในส่วนของวงการศิลปะนั้น ปี พ.ศ. 2557 ถือเป็นปีของการศูนย์เสียศิลปินทัศนศิลป์คนสำคัญผู้เป็นรากฐานให้กับวงการศิลปะร่วมสมัยของไทยถึง 2 ท่าน นั่นคือ ถวัลย์ ดัชนี และประหยัด พงษ์ดำ ซึ่งเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นได้สร้างความสะเทือนใจให้กับผู้คนในสังคมไม่น้อย เช่นเดียวกับศิลปิน กลุ่มคนผู้มีอารมณ์ความรู้สึกไวต่อการเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์และสภาวะต่างๆ รอบกาย ศิลปินจึงมักแสดงออกซึ่งความคิดและความรู้สึกผ่านผลงานศิลปะ ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่สามารถใช้ชี้วัดความเป็นไปของสังคมในแต่ละช่วงเวลาได้ไม่มากก็น้อย

คำสำคัญ : ศิลปิน, ศิลปะร่วมสมัย, สังคมไทย

ABSTRACT

In 2014 Thailand encountered many hard situations. As you can see in the following situations, the strongest earthquake in Thailand on 5th of May in Chiangrai, has caused severe damage to properties, arts and life in Chiangrai area. In the same month Thailand's political has changed because National Council for Peace and Order (NCPO) was found to control the restive mob that continuously prolonged and became more serious since the end of 2013. In 2014, the arts circle also lost the two important artists who were the root of Thai Contemporary Art: Thawan Duchanee and Prayad Pongdam. All of the situations occurred had brought much misery for the society. Thus the artists who were sensitive to the situations and the circumstance around them

had expressed their thought and feeling through their pieces of arts which are the indicator of the events that occurred in each periods of the society more or less.

KEYWORDS: Artist, Contemporary Art, Thai Society**.**

บทนำ

ผลงานศิลปะเป็นดั่งสื่อสะท้อนความคิดและทัศนะคติของศิลปินซึ่งเป็นคนกลุ่มหนึ่งของสังคมที่มีอารมณ์ความรู้สึกไวต่อการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งรอบกาย เรื่องราวต่างๆ ในสังคมจึงมักเป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปินหยิบยืมมาสร้างงานศิลปะในรูปแบบต่างๆ เช่นเดียวกับผลงานศิลปะร่วมสมัย ที่ให้ความสนใจกับธรรมชาติหรือชีวิตประจำวันของคนธรรมดาสามัญ หรือกลุ่มคนที่เป็นรองทางสังคม เช่น กลุ่มเพศที่สาม คนพิการ หรือคนชายขอบ (สุธี คุณาวิชยานนท์, 2555, หน้า12) ที่ถูกหยิบยกมาพูดถึงหรือให้ความสำคัญมากขึ้นเช่นกัน ศิลปะร่วมสมัยของไทยจึงมีความแตกต่าง หลากหลาย จากอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของศิลปินไทยที่ใช้ชีวิตอยู่ในยุคสมัยที่ผสมผสานระหว่างศิลปะและวัฒนธรรมต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามาในสังคมไทย แต่ศิลปินยังอาศัยจิตวิญญาณของความเป็นไทยที่ได้รับการบ่มเพาะตั้งแต่เยาว์วัยมาใช้สร้างงานศิลปะในรูปแบบต่างๆ ทั้งศิลปะแนวสืบสานต่อเนื่องจากศิลปะในอดีต ศิลปะแนวเหมือนจริง ศิลปะนามธรรม ศิลปะอินสตอลเลชั่น หรือศิลปะคอนเซ็ปชวลก็ตาม (อิทธิพล ตั้งโฉลก, 2550) ดังนั้นสภาวการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงขณะจึงเป็นแรงบันดาลใจชั้นดีให้ศิลปินหยิบยืมมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เช่นเดียวกับในปี พ.ศ. 2557 ที่ประเทศไทยต้องพบเจอกับเหตุการณ์ต่างๆ มากมาย เช่น เหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งของไทยในวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งมีขนาดถึง 6.3 แมกติจูด และศูนย์กลางการเกิดแผ่นดินไหวลึกไปเพียง 6 กิโลเมตรจากผืนดินของอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ส่งผลให้บ้านเรือนของประชาชน วัดวาอาราม สถานที่ราชการ และงานศิลปะของชาติอย่างวัดร่องขุ่น ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงราย ฝีมือรังสรรค์โดยเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์จิตรกรรม ประจำปีพุทธศักราช 2554 มีอันต้องเสียหายลงอย่างหนัก แต่แล้วในเดือนเดียวกันข่าวความรุนแรงของแผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นกลับจางลง หลังข่าวคณะรักษาความสงบแห่งชาติ นำโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้เข้ามาคลี่คลายสถานการณ์ความตรึงเครียดทางการเมืองภายในประเทศที่ยืดเยื้อมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2556

รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ควบตำแหน่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติและนายกรัฐมนตรีคนที่ 29 ของประเทศไทย ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ โดยในส่วนของศิลปวัฒนธรรม พลเอกประยุทธ์ได้ให้แนวทางในการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทยผ่านคำแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในวันศุกร์ที่ 12 กันยายน 2557 อันมีเนื้อหาใจความตอนหนึ่งว่า “อนุรักษ์ ฟื้นฟูและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม ภาษาไทยและภาษาถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรม เพื่อการเรียนรู้สร้างความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และความเป็นไทย นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีในระดับประชาชน ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ” (คณะรัฐมนตรี,ออนไลน์,2557)

จากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในส่วนของการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมตามแนวทางของคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้สะท้อนผ่านเทศกาลต่างๆ ที่กระทรวงวัฒนธรรมจัดขึ้น อาทิ “ นิทรรศการมหกรรมสื่อสีน้ำโลกประเทศไทย” ที่จัดขึ้นโดยการเชิญชวนศิลปินไทยและต่างชาติกว่า 146 คน จาก 33 ประเทศร่วมสร้างสรรค์

ผลงานสีน้ำยังจังหวัดชลบุรีและพระนครศรีอยุธยา อันเป็นเสมือนการนำเสนอความงามของธรรมชาติและประวัติศาสตร์ชาติไทยที่แฝงอยู่ในสถานที่เหล่านั้นผ่านสายตาของศิลปินไทยและต่างชาติ ก่อนที่ผลงานทั้งหมดจะนำมาจัดแสดงให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ความงามและประวัติศาสตร์ของชาติไทย ณ หอศิลป์ร่วมสมัยราชดำเนิน เช่นเดียวกับ "เทศกาลหุ่นโลกกรุงเทพฯ 2014" ที่รัฐบาลซึ่งนำโดยกระทรวงวัฒนธรรมจัดขึ้นในหลายจุดของเกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อให้ประชาชนได้เห็นและเรียนรู้ในศิลปะและวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ กว่า 50 ประเทศ ผ่านการแสดง บทพูด เครื่องแต่งกายของหุ่นแต่ละชนิด ซึ่งแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของชาติต่างๆ ได้เป็นอย่างดี การเยี่ยมชมของประประชาชนในเทศกาลหุ่นโลกกรุงเทพฯ จึงเท่ากับการได้รับชมงานศิลปะในหลากหลายแขนงที่ประดิษฐ์ประดอยไว้ในตัวหุ่นอย่างครบครัน

สถานการณ์การเมืองที่เริ่มคลี่คลายจนดูเหมือนว่าประเทศไทยกำลังคืนสู่ความสงบอีกครั้ง ผิดกับวงการศิลปะของไทยที่ในปี พ.ศ. 2557 ได้เกิดความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ถึง 5 ครั้ง นั่นก็คือการจากไปของ 5 ศิลปินแห่งชาติ ซึ่งเป็นทั้งศิลปิน และครู อาจารย์ ที่คอยขับเคลื่อนวงการศิลปะร่วมสมัยไทยในแขนงต่างๆ ดังเช่น ถวัลย์ ดัชนี และประหยัด พงษ์ดำ ที่นอกจากจะเป็นศิลปินแห่งชาติที่สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมและภาพพิมพ์มาอย่างต่อเนื่อง ทางด้านการศึกษาถวัลย์และประหยัดได้เป็นเรี่ยวแรงสำคัญในการพัฒนาศักยภาพครู อาจารย์ และนักศึกษาศิลปะในประเทศไทยผ่านโครงการต่างๆ เช่น "โครงการครูศิลป์สร้างสรรค์งานศิลป์ร่วมกับศิลปินแห่งชาติ" และ "โครงการเยาวชนสร้างสรรค์งานศิลป์ร่วมกับศิลปินแห่งชาติ" ที่จัดขึ้นต่อเนื่องมาเกือบ 10 ปี โดยโครงการดังกล่าวจะคัดเลือกเยาวชนจากสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนศิลปะในประเทศไทยร่วมปฏิบัติงานศิลป์ที่บ้านดำนางแล จังหวัดเชียงราย โดยนักศึกษาที่ร่วมปฏิบัติงานศิลป์จะได้รับคำแนะนำจากศิลปินแห่งชาติในสายทัศนศิลป์ อาทิ ถวัลย์ ดัชนี, ประหยัด พงษ์ดำ, อิทธิพล ตั้งโฉลก, กมล ทัศนาญชลี, เดชา วราชุน ฯลฯ ที่ค่อยแนะนำการสร้างงานศิลป์ให้มีเอกลักษณ์ตามบุคลิกลักษณะของนักศึกษาแต่ละคน ก่อนจะทำการคัดเลือกผลงานของนักศึกษาจำนวน 10 คน ให้มีโอกาสเดินทางและจัดแสดงผลงานศิลปะในสหรัฐอเมริกา ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวได้สร้างโอกาส ประสบการณ์ และองค์ความรู้ที่ต่างออกไปจากการเรียนในชั้นเรียน เยาวชนหลายคนต่างเติบโตขึ้นมาเป็นศิลปิน ครู อาจารย์ที่คอยบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ทางศิลปะให้แก่เยาวชนในรุ่นต่อไป ดังจะเห็นได้จาก ลูกปลิว จันทรพุดซา, อิ่มหทัย สุวัฒนศิลป์ และกฤษฎางค์ อินทะสอน ศิลปินและอาจารย์สอนศิลปะที่เคยเข้าร่วมโครงการดังกล่าวและมีผลงานศิลปะจัดแสดงในปี พ.ศ. 2557 ด้วยเช่นกัน ผลงานศิลปะร่วมสมัยของศิลปินที่สร้างสรรค์ขึ้นในแต่ละช่วงเวลาจึงมักแอบอิงกับประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความสะเทือนใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานดังที่จะปรากฏให้เห็นในลำดับต่อไป

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งอาศัยฐานข้อมูลจากนิทรรศการศิลปะในประเทศไทยที่ถูกตีพิมพ์ผ่านลายลักษณ์อักษรในนิตยสารศิลปะและสูจิบัตร ก่อนจะนำผลงานศิลปะเหล่านั้นมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาผลงานศิลปะร่วมสมัยของศิลปินไทยในสายทัศนศิลป์ช่วงปี พ.ศ. 2557
2. ศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อศิลปินในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยในปี พ.ศ. 2557

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลทั้งทางเอกสาร การสัมภาษณ์ศิลปิน ภัณฑารักษ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะร่วมสมัยไทยในปี พ.ศ. 2557
2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ของสังคมไทยในปี พ.ศ. 2557 เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ถึงปัจจัยในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปิน
3. จัดพิมพ์และเผยแพร่งานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

เมื่อเฝ้าสังเกตผลงานศิลปะร่วมสมัยที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2557 พบว่าศิลปินมักนำเสนอประเด็นต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับสังคม ดังจะเห็นได้จากผลงานในนิทรรศการ “เมืองคนลวง” โดย มงคล เกิดวัน ที่นำเสนอประติมากรรมซึ่งมีรูปลักษณ์คล้ายอวัยวะเพศของบุรุษและสตรี เพื่อวิพากษ์สังคมและระบบการเมืองไทยที่นักการเมืองบางกลุ่มได้ทำการทุจริตต่อประเทศชาติ อันนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ หนึ่งในนั้นคือการชุมนุมทางการเมืองของกลุ่ม กปปส. (คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข) ที่ออกมาเรียกร้องขอความโปร่งใสในการบริหารประเทศต่อรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร การเฝ้าสังเกตและมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ได้ทำให้อำมฤทธ์ ชูสุวรรณ์ อีกหนึ่งศิลปินสร้างสรรค์ผลงานวิดีโออาร์ตในนิทรรศการ “Beat Exhibition” ที่สะท้อนมุมมองและอุดมการณ์ทางการเมืองของประชาชนผ่านภาพสถานที่การชุมนุมที่เคยคุกกรุ่นแต่กลับนิ่งสงบปราศจากผู้คนหลังที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ขอคืนพื้นที่ ทำให้พื้นที่การชุมนุมเหล่านั้นคงเหลือแค่เพียงร่องรอยทางประวัติศาสตร์การเมืองไทย ซึ่งการตั้งคำถามต่อข้อเท็จจริงในข่าวสารทางการเมืองยังเป็นแรงบันดาลใจให้เกรียงไกร กุลพันธ์ สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสู่นิทรรศการ “ความจริง สมมติ” ซึ่งนำเสนอภาพใบหน้านักการเมืองในอิริยาบถต่างๆ ในลักษณะเหนือจริงผ่านโครงสีที่ได้รับอิทธิพลจากจิตรกรรมฝาผนังพื้นถิ่นอีสานอันเป็นบ้านเกิดของศิลปิน (วิภาวี คงมาลา, 2557, หน้า83)

การนำเสนอแนวคิดที่อิงกับการท้วงติงวัฒนธรรมและกฎเกณฑ์ของสังคมยังปรากฏผ่านนิทรรศการศิลปะ “ออกเรือน” ของศิลปินหญิง อิ่มหทัย สุวัฒนศิลป์ ซึ่งตั้งคำถามต่อความดีงามของสตรีเพศ ผ่านการกระทำและไม่ควรกระทำในบางสิ่งบางอย่างที่สังคมได้กำหนดว่าดีหรือเลว เช่นเดียวกับการแต่งงานหรือการออกเรือนที่เป็นเสมือนพิธีกรรมที่ทำให้มนุษย์เพศหญิงถูกมองว่าทำถูกต้องตามครรลองครองธรรม ทั้งที่ความเป็นจริงในสังคมไทยปัจจุบันหลายคู่ครองได้ใช้ชีวิตอยู่ก่อนแต่ง (สัมภาษณ์ อิ่มหทัย สุวัฒนศิลป์, 30 มีนาคม 2557.) การวิพากษ์พฤติกรรมและความเชื่อของคนในสังคมนำมาซึ่งผลงานศิลปะที่เกิดจากการถักทอเส้นผมในรูปลักษณ์ต่างๆ ที่แฝงไปด้วยความนัย โดยอิ่มหทัยได้ไขปริศนาในผลงานและรูปแบบการสร้างงานศิลปะของตนผ่านการบรรยายให้นักศึกษาศิลปะและผู้สนใจได้เข้าใจและเข้าถึงผลงานของเธอ ซึ่งนับเป็นการทำลายเส้นแบ่งระหว่าง

ศิลปิน ผู้ชม และตัวผลงานได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับ ลูกปลิว จันทร์พุดซา ซึ่งนำเสนอนิทรรศการศิลปะ "แม่ คุณค่าของบุคคลที่รัก" นิทรรศการครั้งนี้ลูกปลิวได้ขยายขอบข่ายของการสร้างงานประติมากรรมเข้าสู่พื้นที่แห่งการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างศิลปิน ผลงาน และผู้ชม ผ่านผลงานที่มีชื่อว่า "บ้านหลังแรก" ซึ่งจัดวางบริเวณโถงกลางของ ห้างสรรพสินค้าเดอะเซ้นส์ ปิ่นเกล้า

"บ้านหลังแรก" เป็นผลงานประติมากรรมที่ลูกปลิวได้สร้างรูปทรงหลักให้มีลักษณะคล้ายกระดูกเชิงกรานของผู้หญิง ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นพื้นที่ในการโอบอุ้มลูกน้อยระหว่างอยู่ในครรภ์มารดา ลูกปลิวได้นำรูปทรงดังกล่าวมาดัดแปลงให้มีลักษณะยืดยาวกว่าปกติ โดยผู้ชมสามารถเข้าไปนั่งหรือนอนในผลงานของลูกปลิวเพื่อสัมผัสความอบอุ่นของแม่อีกครั้งผ่านผลงานของเธอที่ได้รับแรงบันดาลใจจากการเฝ้าสังเกตความเปลี่ยนแปลงของร่างกายมารดาที่ทำงานหนักเพื่อหาเงินมาจุนเจือลูกๆ เมื่อแม่แก่ตัวลง กระดูกแขนขา และกระดูกสันหลังของแม่จึงผิดรูป อันเป็นผลจากพฤติกรรมการทำงานของแม่ สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความสะเทือนใจให้กับลูกปลิวเป็นอย่างมาก จนเธอได้นำความสะเทือนใจนั้นแปรเปลี่ยนเป็นพลังในการสร้างงานประติมากรรมที่นำลักษณะของกระดูกแขน ขา และกระดูกเชิงกราน มาประกอบสร้างกับรูปทรงคนที่มีการตัดทอนความเหมือนจริง ดังจะเห็นได้จากผลงาน เรือรักของแม่ , Give for Birth No.1 และ Give for Birth No.2

ร่างกายและสังขารของมนุษย์ที่มีความเปลี่ยนแปลงในทุกปัจจุบันขณะ ยังส่งผลต่อแนวคิดของคามิน เลิศชัยประเสริฐ อีกหนึ่งศิลปินร่วมสมัยที่มักนำมุมมองจากคติธรรม คำสอนที่อยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คนเสนอสู่ผลงานศิลปะแนวคอนเซ็ปชวลที่กระบวนการนั้นมีความสำคัญไม่แพ้ตัวผลงานศิลปะที่แล้วเสร็จ เช่นเดียวกับนิทรรศการศิลปะ "ก่อนเกิด หลังตาย" ซึ่งคามินได้นำผลงานวาดเส้นบนกระดาษของสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ กว่า 730 ชิ้น ที่เขาได้เขียนขึ้นทุกวันตลอดระยะเวลา 6 ปี มาติดตั้งบนผนังของแกลเลอรีร่วมกับผลงานจัดวางรูปหัวกะโหลกที่เกิดจากการนำถังน้ำมันกว่า 1,089 ชิ้นมาจัดวางห้อยจากเพดานจนประกอบกันเป็นหัวกะโหลกขนาดใหญ่ ซึ่งในรูปทรงย่อยของหัวกะโหลกแต่ละชิ้นคามินจะเขียนข้อความต่างๆ ที่แสดงถึงการตั้งคำถามและหาคำตอบต่อชีวิตและความตาย ที่มักอิงอยู่กับหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา ซึ่งคามินมองว่าคือสิ่งที่พิสูจน์ได้และเป็นจริงที่สุด นั่นเองที่ทำให้ในทุกวันคามินได้ทำการหลอมรวมศิลปะและศาสนาไว้ในทุกขณะของการดำเนินชีวิต

การพยายามนำศิลปะเข้าสู่ชีวิตประจำวันของผู้ชมจึงเป็นสิ่งที่ศิลปินและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับวงการศิลปะไม่ว่าจะเป็นภัณฑารักษ์ นักเขียน หรือนักวิชาการศิลปะให้ความสนใจ เช่นเดียวกับ Hotel Art Fair 2014 ที่จัดขึ้น ณ Luxx XL Hotel ย่านลุมพินี โดยแนวคิดในการจัดงานครั้งนี้นั้นเป็นผลสืบเนื่องจาก ไผทวัฒน์ จ่างตระกูล ศิลปินร่วมสมัย และ วรฑิตย์ เครือวาณิชกิจ นักออกแบบ ที่ต้องการให้เกิดการเสพงานของคนกลุ่มใหม่ๆ ในพื้นที่ที่ไม่จำกัดเฉพาะแค่หอศิลป์ แต่อาจเป็นสถานที่ที่สร้างความผ่อนคลายและสบายอิริยาบถ ทั้งไผทวัฒน์และวรฑิตย์จึงชวนเชิญแกลเลอรีต่างๆ ในประเทศไทยมาจัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัย ในห้องพักโรงแรมกว่า 20 ห้อง โดยที่แต่ละแกลเลอรีต่างคัดสรรค์ผลงานและวางคอนเซ็ปห้องพักในรูปแบบที่แตกต่างและหลากหลาย เช่น ผลงานจิตรกรรมของสุวิทย์ มาประจวบ ที่สอดแทรกประเด็นของสังคมยุคบริโภคนิยม ถูกนำมาจัดแสดงร่วมกับศิลปินท่านต่างๆ จาก ไวท์สเปสแกลเลอรี ภายใต้แนวคิดของการย้อนหารากเหง้าของวัฒนธรรมและความเป็นพื้นถิ่นที่ขาดหายไป (รจิรุจ สุรดินทร์, 2557, 53)

การนำกลิ่นอายของวัฒนธรรมพื้นถิ่นผสานเข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ยังปรากฏผ่าน นิทรรศการศิลปะ "ทับลาย" ของ กฤษฎางค์ อินทะสอน ซึ่งกฤษฎางค์ได้นำลักษณะของงานจิตรกรรมไทยแบบล้านนา บ้านเกิดของศิลปินมาดัดแปลงสู่เรื่องราวของกิเลส ตัณหา กลุ่มเพศที่สาม และพฤติกรรมด้านลบของมนุษย์ เช่น "ม่วนขนาด" ผลงานซึ่งกฤษฎางค์ได้นำภาพวาดชิ้นสำคัญของโลกอย่าง "อาหารมื้อสุดท้าย" (The Last Supper) ของ ลีโอนาโด ดาวินชี (Leonardo da Vinci) มาสร้างเรื่องราวใหม่ โดยอาศัยองค์ประกอบตามภาพวาดต้นแบบ จากที่เหล่าสาวกของพระเยซูคริสต์กำลังเสวยพระกายยาหาร แต่กฤษฎางค์กลับดัดแปลงตัวละครจากจิตรกรรมไทยล้านมาอยู่ในอากัปที่ไม่พึงประสงค์ ทั้งการเสพเมถุน และเสพสังวาสกันอย่างโจ๋มครึ่มกลางโต๊ะอาหารที่หันหน้ามาทางผู้ชมเสมือนละครฉากใหญ่ที่ตั้งปะทะสายตาผู้ชม

"Wolf" คืออีกหนึ่งนิทรรศการศิลปะโดย กฤษดา ภควัตสุนทร ซึ่งจัดขึ้น ณ J Gallery ซึ่งกฤษดานำเสนอความชั่วร้ายและความเจ้าเล่ห์ของมนุษย์ผ่านสัญลักษณ์ของหมาป่า ดังจะเห็นได้จาก "Self Portrait" ผลงานซึ่งปรากฏภาพใบหน้าบุรุษที่ภายในกลับเต็มไปด้วยหมาป่าหลายสิบตัวเกาะเกี่ยวกันจนเต็มใบหน้าคงเหลือแค่เพียงสายตาวิงวอนของบุรุษที่ส่งกลับมายังผู้ชม ลักษณะการจัดวางองค์ประกอบภาพที่ดูนิ่งและเรียบเฉยมีเพียงดวงตาเป็นสื่อสัญลักษณ์แทนอารมณ์ของตัวละครในภาพกลับแฝงไปด้วยร่องรอยที่บ่งบอกถึงประสบการณ์หรือการดำเนินชีวิตของเขาในสังคมที่อาจไม่สวยงาม และหมองหม่นดังเช่นสีขาว ดำ ที่ถูกนำมาใช้เป็นโครงสีหลักในภาพเหล่านั้น

แง่มุมต่างๆ ของมนุษย์ที่เต็มไปด้วยกิเลสตัณหา ความเอารัดเอาเปรียบยังสะท้อนผ่านผลงานแอนิเมชั่นโดย บุญศรี ตั้งตรงศิลป์ หนึ่งในศิลปินไทยที่ได้รับการคัดสรรค์ผลงานออกจัดแสดงใน "เทศกาลศิลปะสิงคโปร์เบียนนาเล่ 2013" ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 26 ตุลาคม 2556- 16 กุมภาพันธ์ 2557 ณ ประเทศสิงคโปร์ ผลงาน "Superbarbara Saving the Word" ของบุญศรีได้ทำหน้าที่กระทบกระแทกสังคม จากการที่เธอเลือกใช้ตัวละครหลักอย่างตุ๊กตายางเพศหญิง สัญลักษณ์แทนของเล่นทางเพศที่บุรุษหยิบยื่นให้กับสตรี โดยตุ๊กตายางเพศหญิงนั้นบุญศรีได้ตั้งชื่อให้ว่า "ซุปเปอร์บาบาร่า" ที่เป็นดั่งฮีโร่ที่เข้าไปแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสังคม ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์น้ำท่วมที่ซุปเปอร์บาบาร่าได้นำกระสอบทรายมากั้นขวางกระแสธารแต่เพียงลำพังท่ามกลางสายตาของฝูงกาที่ไม่ต่างอะไรจากสัญลักษณ์ของผู้คนในสังคมที่มีทั้งความเห็นแก่ตัวคอยเอารัดเอาเปรียบและจ้องทำร้ายซุปเปอร์บาบาร่าอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผลงานของบุญศรีนอกจากจะ สะท้อนภาพสังคมที่มีการเอารัดเอาเปรียบผ่านเหตุการณ์และตัวละครในผลงานแอนิเมชั่นแล้ว สิ่งหนึ่งที่เราได้รับจากผลงานของบุญศรีคือการที่เธอได้เปิดประเด็นและเรียกร้องความเท่าเทียมทางเพศผ่านผลงานศิลปะของเธอด้วยเช่นกัน

การนำรูปลักษณ์ของผู้หญิงเข้ามาใช้ในงานศิลปะเพื่อฉายภาพสังคมยังปรากฏผ่านนิทรรศการศิลปะ "Play : เล่น เล่น" ของ ธวัชชัย สมคง ผลงานในนิทรรศการครั้งนี้เกิดจากการตั้งคำถามของ ธวัชชัย ว่าเหตุใดงานมอเตอร์โชว์นั้นจูงใจประชาชนให้เข้าร่วมงานได้มากกว่านิทรรศการศิลปะ จนเขาพบว่าเหตุผลหนึ่งที่คนไปเยี่ยมชมงานเหล่านั้นมากขึ้นทุกปีเป็นเพราะค่ายรถหรือบริษัทต่างๆ เลือกใช้พริตตี้สาวสวยในการดึงดูดความสนใจของผู้มาร่วมงาน ความคิดดังกล่าวจึงได้จุดประกายแนวคิดของธวัชชัยที่ต้องการนำเสนอนิทรรศการศิลปะที่ผู้ชมทั่วไปสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของผลงานเพียงแค่พวกเขาก้าวเข้ามาในแกลเลอรีและถ่ายรูปร่วมกับนางแบบสาวสวยสองท่านที่แต่งกายด้วยชุดบิกินีที่มีรูปหน้าของธวัชชัยพิมพ์ลงบนชุดดังกล่าว ปฏิกิริยาต่างๆ ของผู้ชมที่เกิดขึ้นนั่นคือส่วนหนึ่งของผลงานธวัชชัยที่ต้องการเปิดพื้นที่และลดความเคร่งครัดของระบบการเข้าชมงานศิลปะ

โดยให้ข้อจำกัดต่างๆ ที่ผู้ชมเคยมีต่อชิ้นงานเจือจางลง เสมือนการลดอัตตาในตัวศิลปิน โดยธวัชชัยได้ยืนยันประเด็นดังกล่าวด้วยการเชิญชวนศิลปินร่วมสมัยรุ่นน้อง อย่าง ลำพู กันเสนาะ, ชลิต ภู่ศิริ และ ธีรวัฒน์ นุชเจริญ-ผล ให้ร่วมสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมและภาพถ่ายที่เกิดจากความตีความในชื่อและแนวคิดของนิทรรศการ "เล่น เล่น" ร่วมกับผลงานของธวัชชัยที่นำเสนอภาพจิตรกรรมที่วาดเรียนแบบภาพปกของนิตยสารเพลย์บอย (Play Boy) ที่นอกจากจะรวมภาพดารานางแบบสาวในชุดวาบหวิว เนื้อหาสาระภายในเล่มยังอัดแน่นไปด้วยเรื่องราวต่างๆ ในสังคมและบทสัมภาษณ์ผู้ที่ประสบความสำเร็จในสายอาชีพต่างๆ จนทำให้หนังสือเล่มนี้มีอิทธิพลต่อวิธีคิดของคนในสังคมเอมริกาช่วงปี ค.ศ.1960 หน้าปกของนิตยสารเพลย์บอยที่ธวัชชัยนำเสนอจึงไม่ใช่การเผยความยั่วยวนของสตรีเพศเท่านั้นแต่ธวัชชัยกำลังแฝงไว้ซึ่งประเด็นของการขับเคลื่อนหรือจุดประกายความคิดของผู้คนในแต่ละยุคสมัยที่สื่อต่างๆ เช่น นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ หรือละครโทรทัศน์ ต่างส่งอิทธิพลต่อความคิดและการดำเนินชีวิตของผู้คนไม่มากก็น้อย

"มโนทัศน์ บริบท การต่อต้าน: ศิลปะและส่วนรวมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้" คืออีกหนึ่งนิทรรศการที่มีการดึงผู้ชมเข้ามามีส่วนร่วมต่อตัวงานศิลปะ ผ่านแนวคิดของ 3 ภัณฑารักษ์ชาวเอเชียอย่าง อิโอลา เลนซี (Lola Lenzi) จากสิงคโปร์ อากุง ฮูจานิกาเจนนง (Agung Hujatnikajennong) จากอินโดนีเซีย และวิภาช ภูริชานนท์ จากประเทศไทย ภายใต้แนวความคิดถึงเสรีภาพและการต่อต้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสะท้อนผ่านผลงานของศิลปินอาเซียนกว่า 40 คน ที่มีผลงานเกี่ยวเนื่องกับประเด็นดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากผลงานของ สุธี คุณาวิชายานนท์ ศิลปินไทยที่ร่วมตั้งคำถามกับภาพประวัติศาสตร์การเมืองไทยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 โดยสุธีได้นำโต๊ะเรียนที่สลักภาพและข้อความในประวัติศาสตร์ลงบนโต๊ะ ก่อนจะให้ผู้ชมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมผ่านการใช้ดินสอขูดขีดกระดาษจนได้ภาพหรือข้อความในประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นผลงานศิลปะของสุธีกลับบ้านไป

ร่องรอยของประวัติศาสตร์การเมืองยังถูกถ่ายทอดสู่ "Around 11.00-12.00 hrs." ผลงานวิดีโออาร์ตโดยณัฐพล สวัสดี ที่กำลังใช้ยางลบก้อนเล็กๆ ลบเงาของอนุสาวรีย์ ตัวแทนของการยกย่องวีรกรรมและร่องรอยประวัติศาสตร์ที่ไม่อาจจะลบเลือน ซึ่ง ณัฐพล คือหนึ่งในศิลปินที่ได้รับการคัดเลือกให้จัดแสดงผลงานจากการประกวดศิลปกรรมแบรนด์นิว (Brand New Art Project) ซึ่งถือเป็นเวทีการประกวดศิลปกรรมร่วมสมัยที่จัดขึ้นยาวนานมากว่า 10 ปี

ซึ่งมุมมองของประวัติศาสตร์และสังคมยังสะท้อนผ่าน นิทรรศการศิลปะ "อ่อนนุช" ที่จัดขึ้น ณ หอศิลป์ตาดู ไทยยานยนตร์ โดยได้สามศิลปินร่วมสมัยอย่าง วีรพงษ์ ศรีตระกูลกิจการ, สุวิทย์ มาประจวบ และประกฤต แหลมหลวง ที่สร้างสรรค์ผลงานวิพากษ์สังคมในมุมมองที่ต่างกันออกไว้ โดยสุวิทย์ได้ใช้ถังน้ำมันโลหะเป็นวัสดุหลักในการสร้างประติมากรรมที่มีรูปลักษณ์คล้ายนกและกระต่าย จัดวางร่วมกับจิตรกรรมที่สะท้อนผลของสังคมบริโภคนิยมผ่านภาพสัตว์ต่างๆ ที่ถูกปรับแต่งจนมีลักษณะเกินจริง ไม่ต่างจาก วีรพงษ์ ศรีตระกูลกิจการ ที่นำเสนอภาพพิมพ์แกะไม้ขนาดใหญ่ร่วมกับผลงานจิตรกรรมที่ได้รับอิทธิพลหรือแรงบันดาลใจจากลักษณะการใช้สีทีแปรงและการจัดวางองค์ประกอบของศิลปะในยุคกลาง ที่ศิลปินมองว่ามีเสน่ห์และน่าค้นหา โดยวีรพงษ์ไม่ลืมที่จะสอดแทรกสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากสังคมรอบตัวไว้ในผลงานชิ้นต่างๆ ด้วยเช่นกัน ส่วนประกิต แหลมหลวง ศิลปินกราฟิกดีไซน์ที่มีผลงานโดดเด่นทั้งในและต่างประเทศ ในนิทรรศการศิลปะ "อ่อนนุช"

ประกฤตได้นำผลงานจิตรกรรมและกราฟฟิตี้ที่ทำขึ้นสดๆ ในนิทรรศการมอบเป็นของขวัญส่งท้ายปีสำหรับผู้มาชมงาน

เมื่อเฝ้าสังเกตผลงานศิลปะร่วมสมัยที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2557 พบว่าศิลปินทัศนศิลป์ต่างกลับไปหาแง่มุมทางประวัติศาสตร์และสังคมมาใช้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบเฉพาะตน ดังจะเห็นได้จากนิทรรศการศิลปะ “เล่น เล่น” ของ ธวัชชัย สมคง ที่นำแรงบันดาลใจจากวัฒนธรรมป๊อปราวปี ค.ศ. 1960 เข้ามาผสมผสานร่วมกับผลงาน เช่นเดียวกับผลงานของ สุธี คุณาวิชยานนท์, อำมฤทธ์ ชูสุวรรณ์, สุวิทย์ มาประจวบ, วีรพงษ์ ศรีตะกูลกิจการ กฤษฎางค์ อินทะสอน, มงคล เกิดวัน, ณัฐพล สวัสดี, เกรียงไกร กุลพันธ์ ฯลฯ ที่สอดแทรกแง่มุมต่างๆ ของเหตุการณ์ในปัจจุบันที่จะกลายเป็นประวัติศาสตร์หน้าสำคัญของสังคมไทยผ่านผลงานศิลปะร่วมสมัยได้อย่างน่าสนใจ

อภิปรายผล

ผลงานชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ต้องการสะท้อนแนวคิดและกระบวนการสร้างงานศิลปะของศิลปินที่มักแอบอิงกับเรื่องราวหรือความเป็นไปของสังคม โดยเฉพาะสังคมไทยในช่วงปี พ.ศ. 2557 ที่ถือได้ว่ามีความเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นหลายครั้งด้วยกัน เช่นเดียวกับวงการศิลปะร่วมสมัยของไทยที่นิทรรศการและกิจกรรมทางศิลปะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2557 เป็นไปตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ นั่นเองที่ทำให้นิทรรศการศิลปะในส่วนของภาครัฐและเอกชนที่จัดขึ้นนั้นมีความแตกต่างกัน เช่นหอศิลป์ของภาครัฐจะนำเสนอนิทรรศการที่เชื่อมความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมในชาติพันธุ์มาเป็นประเด็นหลัก ส่วนแกลเลอรีเอกชนจะมุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดและลักษณะผลงานแบบปัจเจกบุคคล ซึ่งศิลปินส่วนใหญ่ต่างสะท้อนภาพความเป็นไปของสังคมตามที่ศิลปินได้ดำเนินอยู่ ซึ่งประกอบไปด้วยเรื่องราวทางการเมือง ประวัติศาสตร์ การเรียกร้องสิทธิสตรี หรือประเด็นของกลุ่มเพศที่สาม ผลงานศิลปะเหล่านี้จึงเป็นดั่งกระจกเงาที่ฉายภาพของผู้คนในสังคมไทยที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมและความหลายหลายทางความคิด ความเชื่อ และการใช้ชีวิต

ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันศิลปินไทยซึ่งเต็มไปด้วยพลังและความสามารถนั้นมีจำนวนมาก แต่การที่จะก้าวขึ้นเป็นศิลปินอาชีพที่สามารถดำรงชีพด้วยการสร้างงานศิลปะเพียงอย่างเดียวนั้นยังเป็นไปได้ยาก อันเนื่องมาจากปัญหาด้านเงินทุนและการขาดการสนับสนุนศิลปินอย่างเป็นระบบ นั่นเองที่ทำให้ศิลปินของประเทศไทยจำนวนมากไม่สามารถดำรงชีพเพื่อการสร้างงานศิลปะแต่เพียงอย่างเดียว หลายคนจึงออกจากวงการศิลปะไปอย่างน่าเสียดาย สิ่งเหล่านี้คือความเป็นจริงที่บุคลากรในแวดวงศิลปะต่างพบเจอ ซึ่งหากภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันในการจัดการหรือสนับสนุนกลุ่มศิลปินผ่านการจัดซื้อผลงานศิลปะหรือสนับสนุนเงินทุนในการสร้างงานศิลปะและ การจัดแสดงนิทรรศการของกลุ่มศิลปินไทย ปัญหาหรือช่องโหว่ของวงการศิลปะในประเทศไทยอาจลดหรือเบาบางลงก็เป็นได้

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณครอบครัวที่มีส่วนสนับสนุนความคิดและกำลังใจให้ข้าพเจ้ามาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ ครู อาจารย์ ผู้ร่วมงานที่คอยชี้แนะและช่วยเหลือตลอดการดำเนินงานวิจัยของข้าพเจ้าเสมอมา

บรรณานุกรม

คณะรัฐมนตรี.2557. **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.opdc.go.th/Law/File_download [2557,พฤศจิกายน].

รจิรุจ สุรดินทร์.2557. “Hotel Art Fair 2014.” **นิตยสารไฟน์อาร์ท**, 11, 115: 53-57.

วิภาวี คงมาลา. 2557. “ความจริง สมมติ.” **นิตยสารไฟน์อาร์ท**, 11, 116: 88-85.

สัมภาษณ์ อิ่มหทัย สุวัฒนศิลป์, 30 มีนาคม 2557.

สุธี คุณาวิชยานนท์. 2555. ศิลปะและวัฒนธรรมร่วมสมัย. **ภาควิชาทฤษฎีศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร**, หน้า 12.

อิทธิพล ตั้งโฉลก. 2550. **แนวทางการสอนและสร้างสรรค์จิตรกรรมขั้นสูง**. กรุงเทพฯ :อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง จำกัด (มหาชน)

ความเสี่ยงนโยบาย.....ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

AT RISK POLICY; MINIMIZING STUDYING, MAXIMIZING LEARNING

สาลินี มีเจริญ

อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารการศึกษา คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น

E-mail: salinee.me@spu.ac.th

สุภัทร พันธ์พัฒนกุล

อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารการศึกษา คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น

E-mail: spptngs@hotmail.com

บทนำ

นโยบาย "การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้" เป็นนโยบายที่ผู้เขียนซึ่งเคยดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษามา 22 ปี มีความเข้าใจว่า รัฐบาลต้องการที่จะให้เด็กนักเรียนมีโอกาสที่จะพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ตามศักยภาพของตนเองได้มากขึ้น เพิ่มขึ้น และเพื่อแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนซึ่งตรงกับความคิดเห็นของ ตองเตย คลังเพ็ชร (2558) ได้ลำดับปัญหาที่เกิดขึ้นกับการเรียนการสอนและกับตัวของนักเรียนเอง ไว้ดังนี้(1) นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียน โดยมีความสนใจกับสิ่งอื่นๆมากว่า เช่น อ่านการ์ตูนหรือหนังสืออื่นๆนอกจากหนังสือเรียนในเวลาเรียน นั่งฟังเพลง พูดคุยกับเพื่อนข้างๆ ทำให้ไม่ได้รับรู้สิ่งที่ครูสอน (2) นักเรียนขาดความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ส่งงานไม่ตรงตามกำหนด หรือไม่ร่วมมือกับเพื่อนในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ (3) นักเรียนขาดทักษะในการ ฟัง พูด อ่าน เขียน อันเป็นพื้นฐานในการรับรู้สิ่งที่ครูอธิบาย และให้ปฏิบัติเพื่อเกิดความชำนาญในสิ่งที่ครูสอนหรือแนะนำ (4) นักเรียนไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูสอน (5) นักเรียนหนีเรียน (6) บรรยากาศในการเรียนไม่เอื้อการเรียนการสอน เช่น มีเสียงดังรบกวน อากาศร้อนหรือเย็นเกินไป (7) นักเรียนขาดสมาธิในการเรียน เนื่องจากมีเรื่องต่างๆ มารบกวนจิตใจ เช่น มีการสอบวิชาอื่นในคาบต่อไป (8) สื่อการเรียนการสอนไม่พร้อม (9) นักเรียนเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ดังนั้นนโยบาย "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้" น่าจะเป็นทางออกที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันสู่อนาคตศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้, การบริหารจัดการเวลาเรียน, ผู้บริหาร, ครู

ABSTRACT

Minimizing Studying, Maximizing Learning" policy is a new policy which the author viewed as an intention by the government to furnish students with the skills to improve themselves individually and to solve the problems especially in teaching and learning. The idea corresponds with TongToei Klangpetch (2015) as he had stated some problems of teaching and learning and students' issues: 1) students did not value the

importance of learning as they lacked learning interests, 2) students lacked responsibility, cooperation and collaboration, 3) students lacked basic skills such as listening, speaking, reading, and writing to work on classroom activities, 4) students did not understand what teachers said, 5) students skipped class, 6) classroom environment was not suitable for managing classroom activities, 7) students lacked attention, 8) teaching materials were not prompted to be used, and 9) students could not get along well with others. Therefore, this policy would be one of the practical solutions for 21st Century learning.

KEYWORDS: Minimizing Studying, Maximizing Learning, time management, administrators, teachers

นโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

ในปีนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พลเอก ดาว์พงษ์รัตนสุวรรณ ได้ให้นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ออกมาใหม่ ซึ่งท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้นำพระราชดำรัสของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำรัสในเรื่องการศึกษาว่า การจัดการศึกษาต้องดูภาพรวมทั้งประเทศ เพราะทุกวันนี้การศึกษาค่อนข้างอ่อนแอ และมุ่งเน้นการเรียนการสอนเนื้อหาบางเรื่องมากเกินไป ทรงมีพระราชดาริให้มีการนำองค์ ๔ แห่งการศึกษา คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษาและพลศึกษา และหัวใจนักปราชญ์ คือ สุ จิ ปุ ลิ หมายถึง การฟัง การคิด การถามและการเขียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของนักปราชญ์และบัณฑิต อีกทั้งยังจะเป็นเทคนิคในการช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนเก่งมากขึ้นโดยทรงมีพระราชดำริให้นำทั้งสองเรื่องมาใช้ในการจัดการศึกษา (คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน : 2558)

ผู้เขียนได้อ่าน คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เป็นกรอบวิสัยทัศน์ด้านการศึกษา เพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของไทยนั้น สอดคล้องกับของหลายประเทศที่เป็นผู้นำด้านการศึกษาของโลกที่เห็นพ้องกันกับแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 เรื่องของจิตสานึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานการประกอบสัมมาอาชีพ ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง สุขภาพและสิ่งแวดล้อม และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อันได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี ทักษะการทำงาน ทักษะชีวิตที่ใช้ได้จริง (กับครอบครัวโรงเรียนชุมชนรัฐและประเทศชาติ) และงานวิจัยเกี่ยวกับ หลักสูตรและผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ตลอดจนผลการประเมินคุณภาพการศึกษาต่างๆ พบว่า ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ผลการสอบ PISA ทั้งๆที่โรงเรียนใช้เวลาจัดการเรียนการสอนมากขึ้นเป็นเวลา 7 หรือ 8 ชั่วโมงต่อวัน เด็กคิดไม่เป็น วิเคราะห์ไม่ได้ ขาดทักษะชีวิต อัดแน่นเนื้อหาวิชาการมากกว่าให้เรียนรู้ด้วยตนเอง เด็กนักเรียนมีภาระงานการบ้านมากเกินไป หรือต้องนำการบ้านไปทำที่บ้าน เด็กเครียดและต้องเรียนพิเศษมาก อีกทั้งได้ให้ความหมายของ การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ไว้ดังนี้

1. **ลดเวลาเรียน** หมายถึง การลดเวลาเรียนภาควิชาการ และการลดเวลาของการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้เช่น การบรรยาย การสาธิต การศึกษาใบความรู้ให้น้อยลง

2. **เพิ่มเวลารู้** หมายถึง การเพิ่มเวลาและโอกาสให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริง มีประสบการณ์ตรง คิดวิเคราะห์ ทำงานเป็นทีมและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข จากกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลายมากขึ้น

3. **การบริหารจัดการเวลาเรียน** หมายถึง การจัดสัดส่วนเวลาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ให้น้อยลงและเพิ่มเวลาของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริงและสร้างความรู้ด้วยตนเองมากขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามความสนใจความถนัดและความต้องการได้เพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ทักษะชีวิตความมีน้ำใจการทำงานเป็นทีมและมีความสุขในการเรียนรู้

รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาได้พยายามที่จัดทำนโยบาย ให้นักเรียนลดภาระของนักเรียนให้น้อยลง เพื่อเด็กนักเรียนจะได้มีเวลาว่างมากขึ้น รัฐบาลต้องการให้เด็กนักเรียนทุกคน มีโอกาสที่จะพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ตามศักยภาพตามความถนัดของตนเองให้ได้มากที่สุด โดยยึดด้านความแตกต่างของแต่ละบุคคลเข้ามาเป็นส่วนสำคัญ เพื่อที่จะทำให้เด็กได้เรียนอย่างมีความสุข สนุกกับการเรียน อยากออกมาทำกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียน แทนที่จะออกไปแสวงหาประสบการณ์ภายนอกที่อาจจะเต็มไปด้วยอบายมุข สิ่งเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และการคบเพื่อนที่ไม่เหมาะสม นโยบาย การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เป็นนโยบายที่นักเรียนสามารถใช้ในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะในห้องเรียน ตามเวลาที่ครูกำหนดนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกแห่งทุกเวลาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ตามความพร้อมความสามารถของนักเรียนครูผู้สอนต้องปรับวิธีการจัดการเรียนรู้และนักเรียนต้องเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของตนเองจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยวิธีการที่หลากหลายอาทิเช่นการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Process) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน (Project-BaseLearning) เรียนรู้จากกิจกรรมการปฏิบัติจริงจากประสบการณ์ตรงใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และสืบค้นข้อมูลนักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้มีการจัดกิจกรรมโดยให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกันครูจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นที่ปรึกษาชี้แนะช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จและนักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเรียนรู้เป็นทีมหรือจากกลุ่มเพื่อนมากขึ้นซึ่งการเรียนรู้ลักษณะนี้ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และภายใต้แนวคิดดังนี้ (1) กิจกรรมเป็นทางเลือกสนองตอบความสนใจความถนัดของผู้เรียนอย่างหลากหลาย (2) เรียนรู้หลักการสร้างความรู้ผ่านกระบวนการและกิจกรรม (Process and Content) (3) ลงมือปฏิบัติและสร้างความรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นอิสระและปลอดภัย (4) ปรับบทบาทครูจากการเป็นผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coach & Mentor) (5) ครูผู้สอนควรใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลายและเป็นการประเมินตามสภาพจริงวิเคราะห์ คุณภาพและพัฒนาการของนักเรียนมากกว่าการประเมินนักเรียนจากการสอบเท่านั้น

จากแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการนี้ เพื่อที่จะจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เด็กมีเวลาว่างมากขึ้นมีความสุขในการเรียนมากขึ้น มีเวลาที่จะทำกิจกรรมอะไรได้ตามความต้องการมากขึ้น และให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ซึ่งตรงกับประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สตีเวน วอล์ค (Steven Wolk) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทอีสเทิร์น อิลลินอยส์ (Northeastern Illinois University) ชิคาโก้ สหรัฐอเมริกา

ได้แสดงความเห็นว่า โรงเรียนควรปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนใหม่ ที่เน้นสร้างผู้เรียนให้รักการเรียนรู้ โดยแนวทางสร้างความสามารถเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในผู้เรียน ควรเกิดจากการที่ผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเห็นด้วยตนเอง ทั้งในเรื่องวัฒนธรรม การเมือง คุณธรรมจริยธรรม โดยปล่อยให้ผู้เรียนมีแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นของตนเอง โรงเรียนและผู้ปกครองเพียงแค่ดูแลควบคุมให้การเรียนรู้ของผู้เรียนให้อยู่ในทางที่ถูกต้อง และสนับสนุนผู้เรียนให้ริเริ่มที่จะเรียนรู้บางเรื่องอย่างต่อเนื่อง เช่น การอนุญาตให้ผู้เรียนเลือกหนังสือที่ต้องการอ่านด้วยตัวเอง ปล่อยให้ผู้เรียนออกไปเรียนรู้นอกห้องเรียน หรือให้เวลาอย่างน้อย 1 ชั่วโมงในการศึกษาหัวข้อที่สนใจจากห้องสมุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเขียนในสิ่งที่อยากเรียนรู้ รวมถึงสร้างสรรค์โครงการที่พวกเขาสนใจ เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่ง ที่ทำให้ผู้เรียนเคารพในสติปัญญาและความแข็งแกร่งที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง กำหนดหัวข้อที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวันและสถานการณ์โลกไว้ในหลักสูตร โดยเฉพาะหัวข้อสำคัญเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน ทักษะการคิด การสร้างจิตสำนึกที่ดีงาม คุณธรรมจริยธรรม และสถานการณ์เกี่ยวกับโลก และหรือการจัดการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ที่เป็นประเทศในประชาคมอาเซียนใกล้บ้านเรา สิงคโปร์ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของคนในชาติเป็นอย่างมาก ซึ่งระบบการศึกษาของสิงคโปร์เป็นที่ยอมรับของคนทั่วโลกว่า เมื่อเรียนจบแล้ว สามารถมีงานทำตรงต่อสาขาที่ตัวเองเรียนมา ซึ่งถือว่าเป็นการออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองกับผู้เรียน และรู้ว่าจะพัฒนาเศรษฐกิจในทิศทางไหน อย่างไร และที่สำคัญที่สิงคโปร์ใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนสิงคโปร์ประกาศว่า จะเป็นศูนย์กลางทางการศึกษามาตรฐานโลก โดยจะให้โอกาสเท่าเทียมกันในด้านการศึกษาเป็นพื้นฐาน โดยรัฐบาลสิงคโปร์ได้วางยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา (1). มุ่งเน้นผลลัพธ์ทางการศึกษา (2). เน้นจิตสำนึก แรงจูงใจ การใฝ่รู้ ด้วยตัวของผู้เรียนเอง (3). ทุ่มทรัพยากรด้านเงินทุนทางการศึกษา (4). การบริหารจัดการแบบศูนย์รวม (5). หลักสูตรการเรียนการสอนที่เข้มข้น (6). ประเมินตัวเองของผู้เรียนให้มากขึ้น (7). แรงสนับสนุนจากครอบครัวผู้เรียน (บัญชา ชุมชัยเวทย์ ; 2558) หรือ ในประเทศฟินแลนด์ ที่ PISA (Program for International Student Assessment) ประกาศว่า นักเรียนของฟินแลนด์ได้รับการจัดอันดับให้เป็น "นักเรียนที่มีคุณภาพที่สุดในโลก" ประเมินจากนักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับของนักเรียนจำนวน 65 ประเทศเนื่องจากฟินแลนด์จะจัดให้เด็กเรียนที่มี อายุ 6-7 ขวบ (ซึ่งที่บ้านเรานี่คือ วัยเรียนประถมแล้ว) เป็นช่วงเวลาที่อยากให้เด็กมีเวลาอยู่กับครอบครัวให้มากที่สุด เพราะเขาเชื่อว่า ครอบครัวสามารถให้ทั้งความรู้และความรัก ความเข้าใจในวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงาม ให้เด็กได้ดีกว่าโรงเรียนอนุบาล เด็กในวัยประถมศึกษาที่ฟินแลนด์ จะเรียนไม่เกินวันละ 5 ชั่วโมง เพราะเค้าเชื่อว่า เด็กวัยนี้ควรจะมีเวลาทำกิจกรรมในกิจกรรมที่ตัวเองสนใจมากกว่าห้องเรียน ที่ฟินแลนด์ จะกำหนดให้มีนักเรียนห้องละ 12 คน สูงสุดไม่เกิน 20 คน ยิ่งเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงก็จะยิ่งจำกัดจำนวนเด็กในห้องให้น้อยลง เพราะที่ฟินแลนด์จะเน้นการพัฒนาคน มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และการดำรงชีวิต ซึ่งนักเรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่แตกต่างกัน การดูแลรายบุคคลจึงเป็นสิ่งที่เขาให้ความสำคัญ (จรวยพร ธรณินทร์,2550)

จากการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือประเทศสิงคโปร์ หรือประเทศฟินแลนด์ ทุกประเทศมีความสอดคล้องต้องกันว่า นักเรียนควรจะมีเวลาเรียนในห้องเรียน ไม่ควรเกินวันละ 5 ชั่วโมง และควรจะมีเวลาสัก 1 ชั่วโมงในการได้ทำกิจกรรมที่ตนเองมีความต้องการ มีความถนัด มีความสามารถและสนใจ ซึ่งการศึกษาของไทยเราตรงกันข้าม คือการจัดการศึกษาของไทย มีสภาพการจัดการเรียนการสอนที่ยึดเนื้อหาสาระมากเกินไป ทำให้ครูกังวลเกี่ยวกับเนื้อหาการสอนว่าจะสอนได้ไม่ครบตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร จึงใช้วิธีป้อน

ข้อมูลความรู้ให้ผู้เรียน แบบที่เรียกว่า แทบจะป้อนความรู้เข้าปากนักเรียนเลย จึงทำให้การเรียนรู้ ที่ให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดทักษะของตนเองจึงลดทอนลง และจากผลประเมินภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ปี 2548 พบว่า ผู้เรียนมีความสามารถคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ เพียงร้อยละ 11 และมีทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเพียงร้อยละ 26.5 ผู้เขียนมีความเห็นว่ารัฐบาลตอนนี้เดินมาถูกทางแล้ว โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการที่ดำริ นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มความเวลารู้”

สิ่งที่ผู้เขียนคิดว่า น่าจะมีปัญหาและมีความเสี่ยงในนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” นั้นก็คือ บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน บทบาทของครูผู้สอนและความเข้าใจของผู้ปกครอง ผู้เขียนไม่ได้มีความกังวลหรือเป็นห่วงที่ตัวของผู้เรียนหรือนักเรียนมากเท่าใดนัก เพราะนักเรียนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์นี้ นักเรียนน่าจะชอบและขอบคุณนโยบายนี้อย่างมากด้วยซ้ำไป เนื่องจากทุกวันนี้นักเรียนจะต้องเรียนวันละ 8 คาบต่อวัน และถ้าเป็นนักเรียนในห้องเรียนพิเศษ เช่น หลักสูตรห้องเรียนพิเศษ วิทย์ – คณิตหรือ Gifted ซึ่งเป็นห้องเรียนพิเศษวิทย์ - คณิต และเป็นชื่อที่โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้กัน หมายถึงห้องเรียนที่เน้นการเรียนวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ โดยจะมีเนื้อหาการเรียนที่เข้มข้น รวมถึงการเรียนในเนื้อหาที่เกินระดับชั้น ที่ห้องเรียนปกติหรือห้องเรียนธรรมดาเรียนกัน บางโรงเรียนเพิ่มคาบจากวันละ 8 คาบเป็นวันละ 9-10 คาบ โดยเพิ่มวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ให้กับนักเรียน เพื่อให้สมกับที่เป็นห้องเรียนพิเศษ หรือเป็นห้องเรียนแผนวิทยาศาสตร์ อีกหลักสูตรคือ หลักสูตรห้องเรียนพิเศษภาษาอังกฤษ ห้องเรียน EP (English Program) เป็นห้องเรียนที่เน้นภาษาอังกฤษ คือการเรียนการสอนทุกวิชาจะเป็นภาษาอังกฤษเกือบทั้งหมด คล้ายๆกับการเรียนโรงเรียนนานาชาติ เพียงแต่รายวิชาไม่เหมือนกัน และจะมีบางวิชาที่เรียนเป็นภาษาไทย เช่น วิชาภาษาไทย ,วิชาพละ ,วิชานาฏศิลป์ รวมถึงวิชาสังคมศึกษาบางบทที่ต้องเรียนในเรื่องของกฎหมาย ก็จะใช้ภาษาไทยเพื่อการเข้าใจที่ง่ายขึ้น แล้วแต่การจัดของแต่ละโรงเรียน ห้องเรียนพิเศษ EP นี้จะมีหลากหลายรูปแบบ แล้วแต่ความสามารถของเด็ก และหรือความต้องการของผู้ปกครอง

จากบทบาทของผู้บริหารและบทบาทของครูที่กล่าวถึงใน คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวบทบาทของผู้บริหารที่สำคัญ ไว้ดังนี้ เป็นผู้นำการขับเคลื่อนนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ระดับโรงเรียนและการบริหาร จัดการเวลาเรียนที่เอื้อต่อการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”อำนวยความสะดวกปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยต่างๆให้มีความพร้อมในการปฏิบัติประสานและแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาและ ภูมิปัญญาต่างๆมาร่วมในการบริหารจัดการเวลาเรียนการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” นิเทศกำกับติดตามอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จัดเวทีเสวนาทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) และนำผลการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) และผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการเวลาเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน สำหรับบทบาทของครูผู้สอน จะต้องวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสนใจความถนัดและความต้องการจำแนกเป็นระดับชั้นเรียนและเป็นรายบุคคล ออกแบบกิจกรรมเพิ่มเวลารู้สื่อแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลหลักการ และ แนวทางการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” จัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยเน้นการสร้าง

แรงจูงใจนักเรียน ให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้จัดการเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ร่วมเสวนาทบทวนหลังการปฏิบัติและนำผลมาพัฒนาการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ประเมินและพัฒนานักเรียนเต็มตามศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน ร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและรายงานผลการเรียนรู้ของนักเรียนสู่สังคม

ในบทบาทที่กล่าวมาข้างต้นเป็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและบทบาทของครูผู้สอน ในการขับเคลื่อนนโยบาย "ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้" ระดับโรงเรียน ผู้เขียนเป็นห่วงโดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากเพราะสถานศึกษาจะเป็นหน่วยงานที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติการผลของการจัดการศึกษาจะเกิดขึ้นที่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการศึกษา ที่จะให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพเพราะความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ (จันทรานี สงวนนาม, 2551) ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อการบริหารโรงเรียน โดยเฉพาะการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารไปยังโรงเรียนให้มากที่สุด ซึ่งเป็นการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-BasedManagement) ให้โรงเรียนมีอิสระ มีความคล่องตัว และมีอำนาจการตัดสินใจในการบริหาร และจัดการศึกษาของตนเอง (สมมาตร มีแต้ม ,2548) ผู้บริหารโรงเรียนถือเป็นผู้นำทางการศึกษา ที่ส่งเสริมความสำเร็จของนักเรียนทุกคน เป็นผู้อำนวยความสะดวกในเรื่องการพัฒนา การแสดงความคิดเห็น การปฏิบัติตามแผนและการใส่ใจต่อวิสัยทัศน์ในการเรียนรู้ โดยมีการส่วนร่วมและสนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของโรงเรียน เป็นผู้สนับสนุน บำรุง และค้ำจุนวัฒนธรรมของโรงเรียน ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ของนักเรียน และความเจริญของบุคลากรมืออาชีพ เป็นผู้ร่วมมือกับครอบครัว และสมาชิกของชุมชน เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์และความจำเป็นอันหลากหลายของชุมชน และการใช้ทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนเป็นผู้มีความเข้าใจตอบสนองและมีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมในวงกว้างทั้งในทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ กฎหมาย และวัฒนธรรม (Fullan,2007) นี้คือส่วนหนึ่งของบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้" ในระดับโรงเรียนสิ่งที่ผู้เขียนเป็นห่วงนั้นก็คือ.. ผู้บริหารมีความตระหนักรู้และมีความเข้าใจในนโยบาย "ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้" มากน้อยเท่าใด และสามารถจะเป็นผู้นำ เป็นผู้เสนอแนะ เป็นผู้จัดการ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้มากน้อยเท่าใด ผู้เขียนเป็นผู้บริหารโรงเรียนมา 22 ปี ตระหนักได้ดีว่า ถ้าสถานศึกษาใดที่มีผู้บริหารที่เข้าใจนโยบายอย่างชัดเจน ลึกซึ้ง ตระหนักถึงผลดีที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนในอนาคต พร้อมกับสามารถเป็นวิทยากรที่จะอบรม สื่อสารให้ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้ปกครองเข้าใจถึงนโยบายได้อย่างเด่นชัด สามารถชี้แจ้งขอสงสัยในการดำเนินการได้อย่างถูกต้องตรงตามเจตนาของนโยบาย โรงเรียนนั้นก็จะประสบผลสำเร็จยอดเยี่ยม โรงเรียนต่างๆก็สามารถขอเข้ามาเยี่ยมชม ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้บริหารและคณะครูอาจารย์ในโรงเรียนนั้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนที่รับนโยบายนี้ควรจะมีบทบาทดังนี้ตามความเห็นของ Knezevich (1984) คือ (1) บทบาทเป็นผู้กำหนดทิศทาง (Direction seter) หมายถึง การเป็นผู้กำหนดนโยบาย แนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา (2) บทบาทเป็นผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ (Leader catalyst) หมายถึง การเป็นผู้นำในงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา เป็นผู้มีอิทธิพลและจูงใจให้ผู้อื่นคล้อยตาม (3) บทบาทเป็นนักวางแผน (Planner)

หมายถึง การเป็นผู้วางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาวร่วมกับคณะกรรมการของสถานศึกษา (4) บทบาทเป็นผู้ตัดสินใจ (Decision maker) หมายถึง การเป็นผู้กำหนดการตัดสินใจต่างๆ ในสถานศึกษา (5) บทบาทเป็นนักจัดองค์การ (Organizer) หมายถึง การเป็นผู้กำหนดโครงสร้างการบริหารงานในสถานศึกษา (6) บทบาทเป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลง (Change manager) หมายถึง การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจูงใจในการเปลี่ยนแปลง (7) บทบาทเป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) หมายถึง การเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในสถานศึกษา (8) บทบาทเป็นผู้สื่อสาร (Communicator) หมายถึง การเป็นผู้ที่บุคลากรในสถานศึกษาติดต่อและประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (9) บทบาทเป็นผู้แก้ความขัดแย้ง (Conflict manager) หมายถึง การเป็นผู้คอยแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลและกลุ่มภายในสถานศึกษา (10) บทบาทเป็นผู้แก้ปัญหา (Problem manager) หมายถึง การเป็นนำในการแก้ปัญหาต่างๆ ของสถานศึกษา (11) บทบาทเป็นผู้จัดระบบงาน (System manager) หมายถึง การเป็นผู้นำในการจัดระบบงานและการพัฒนาสถานศึกษา (12) บทบาทเป็นผู้บริหารการเรียนการสอน (Instructional manager) หมายถึง การเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนและการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา (13) บทบาทเป็นผู้บริหารบุคคล (Personnel manager) หมายถึง การเป็นผู้สรรหา คัดเลือก รักษา และพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา (14) บทบาทเป็นผู้บริหารทรัพยากร (Resource manager) หมายถึง การเป็นผู้นำทรัพยากรทั้งทรัพย์สิน สิ่งของและบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูง (15) บทบาทเป็นผู้ประเมินผล (Appraiser) หมายถึง การเป็นผู้ประเมินผลการทำงานและโครงการต่างๆ ของสถานศึกษา (16) บทบาทเป็นประธานในพิธี (Ceremonial head) หมายถึง การเป็นผู้นำทางด้านการจัดงานและพิธีการต่างๆ ของหน่วยงาน ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา (17) บทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Publicrelater) เป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก การประชาสัมพันธ์ การติดต่อประสานงาน รวมทั้งการให้บริหารแก่หน่วยงานอื่นๆ ซึ่งบทบาทดังที่กล่าวมา ถ้าผู้บริหารสามารถปฏิบัติได้ ก็สามารถทำให้นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของรัฐบาลประสบผลสำเร็จ

ส่วนบทบาทของครูผู้สอนที่กล่าวไว้ใน คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวค่อนข้างละเอียด และถ้าครูมีเวลาในเตรียมการ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการเรียนการสอน มีการฝึกอบรม มีการตรวจสอบ ประเมินการการสอน ตรีคูณ คูณ โพธิ์หล้า (online, 2015) กล่าวว่า ครูทุกคนต้องเข้าใจว่า เด็กแต่ละคนมีความรู้ความสามารถไม่เท่ากัน เพราะพื้นฐานครอบครัวของแต่ละคนไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้น ...ในการจัดการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย... ครูมืออาชีพต้องใจเย็นในการจัดการเรียนการสอนและ ครูที่ดีต้องมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องมีการนำไปปฏิบัติ การปฏิบัติที่ดีต้องเป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้ ซึ่งสามารถเข้าใจได้ว่า การวางแผนการจัดการเรียนรู้นั้นถือเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งในบรรดากระบวนการทั้งหมด ครูจำเป็นต้องลำดับขั้นให้ชัดเจนว่าจะสอนอะไรก่อนสอนอะไรหลัง แต่ถึงกระนั้นแผนการจัดการเรียนรู้ควรมีความยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงได้ตามโอกาสและสถานการณ์จริง ครูจึงควรมีความมั่นใจที่จะเผชิญกับสถานการณ์ในชั้นเรียนได้ทุกรูปแบบ ที่เกิดขึ้นนอกเหนือความคาดหวังและแผนการจัดการเรียนรู้ที่เตรียมไว้ การปรับแผนนั้นก็เพื่อให้มีความเหมาะสม เนื่องจากวิธีการที่แตกต่างนั้นอาจช่วยให้นักเรียนบางคนสามารถเรียนรู้และเข้าใจในเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น นอกจากประเด็นข้างต้น สิ่งที่

ครูต้องคำนึง คือเรื่องของเนื้อหาที่เตรียมมาในแต่ละครั้งของแผนการจัดการเรียนรู้นั้น ต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับเวลา มีความต่อเนื่อง เป็นเอกภาพไปตลอดเวลาของการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องสามารถปฏิบัติกิจกรรมในแผนนั้นได้อย่างครบถ้วน หากครูผู้สอนใช้เนื้อหามาก แต่เวลาน้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สัมพันธ์กัน นักเรียนจะเรียนหนักและไม่ได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเท่าที่ควร จึงอาจส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า เป้าประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ครูจะต้องเน้นกระบวนการเรียนการสอน ควรมุ่งเน้นการแสดงความคิด การฝึกให้ผู้เรียนได้มองกว้างและมองไกล มีความเข้าใจในระดับมหัพภาคและสามารถวิเคราะห์แยกแยะได้ในระดับจุลภาค ยิ่งไปกว่านั้นครูต้องให้ผู้เรียนเข้าใจว่า ความรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในเฉพาะหนังสือหรือในชั้นเรียนเพียงเท่านั้น ดังนั้นครูควรเชื่อมช่องว่างระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ ทำให้นักเรียนเกิดความชำนาญในเรื่องที่นักเรียนสนใจ และสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิต นักเรียนต้องได้รับโอกาสในการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติจริง ลงมือทำจริงด้วยตนเอง ครูผู้สอนจึงมีหน้าที่สร้างความกระตือรือร้น และแรงจูงใจในการเรียนรู้ คอยกระตุ้น แนะนำในสิ่งที่นักเรียนสงสัย ต้องสร้างความใฝ่รู้ใฝ่เรียน พร้อมกันนั้นก็ฝึกฝนนักเรียนให้มีสมรรถนะที่สำคัญตามหลักสูตร อันได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหาความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และคุณลักษณะที่พึง (ธเนศ เจริญทรัพย์, 2558)

สำหรับผู้ปกครอง ในคู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ไว้ดังนี้ (1)ส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” และให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้”(2)ให้ข้อมูลป้อนกลับในการปฏิบัติกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” ของผู้เรียน (3)ประเมินความก้าวหน้าการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนและร่วมชื่นชมผลงานของผู้เรียนซึ่งตรงกับ อับเบน และ ฮิวส์ (Ubben& Hughes, 1992 อ้างถึงใน วัลภา พรหมฤทธ์, 2550) ได้เสนอแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนี้ (1) ครูและบุคลากรในโรงเรียนต้องทำงานใกล้ชิดกับพ่อแม่ผู้ปกครองและควรเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะ 2 ทาง (2) สัมพันธภาพที่เหมาะสมจะต้องคำนึงถึงคน 4 กลุ่ม คือ พ่อแม่ผู้ปกครอง ครู ชุมชนและนักเรียน ครูควรหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดวิกฤตหรือความขัดแย้งโดยไม่จำเป็น (3) ครูต้องสนใจนักเรียน เพราะนักเรียนจะกลายเป็นสื่อสาระสำคัญ นำเรื่องราวของโรงเรียนไปบอกพ่อแม่ผู้ปกครอง (4) การสร้างสัมพันธภาพกับพ่อแม่ผู้ปกครองควรให้เกิดความสม่ำเสมอในระดับนโยบายและให้เกิดการปฏิบัติที่ดีและเป็นจริง (5) นักวิชาการหรือนักการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ควรผูกขาดหรือแทรกแซงความคิดและควรเคารพ “หุ้นส่วน” ทุกฝ่าย (6) การสร้างความสัมพันธ์ ควรพัฒนาจากระดับส่วนตัวไปสู่ระดับกลุ่มและสาธารณะให้กว้างขวางขึ้น (7) การจัดกิจกรรมใด ๆ ควรวางกฎที่ยืดหยุ่นต่อการระดมความร่วมมือของบ้านและชุมชน เน้นการกระจายทรัพยากรของชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาและ ชมแข พงษ์เจริญ (2542, อ้างถึงใน จีรนันท์ ฮังกาสี, 2551) ได้เสนอแนะแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนดังนี้ (1)โ รงเรียนควรเชิญผู้ปกครองนักเรียน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของทางโรงเรียนให้มากขึ้น โดยการประชุมสัมมนาหรือจัดงานชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ปกครองได้ทราบข้อมูลข่าวสารและความเคลื่อนไหวของโรงเรียน ทำให้เกิดความร่วมมือขึ้น (2) โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของทางโรงเรียน

อย่างทั่วถึง มีวิธีการอย่างหลากหลาย เพื่อผู้ปกครองจะได้สนใจและเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมากยิ่งขึ้น (3) โรงเรียนและผู้ปกครองควรได้มีโอกาสพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 -2 ครั้ง และทางโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสเข้าเยี่ยมชมและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียนให้มากที่สุด(4)โรงเรียนควรจัดทำเอกสารคู่มือสำหรับผู้ปกครองขึ้น เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองได้ทราบรายละเอียด ข้อบังคับต่าง ๆ ของโรงเรียน จะช่วยให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสรับรู้และเห็นความสำคัญซึ่งจะช่วยให้ทางโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองในการเอาใจใส่ดูแลให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ดังนั้นจากการที่ พลเอก ดาว์พงษ์รัตนสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ถือว่าเป็นนโยบายที่สามารถเป็นไปได้ เป็นนโยบายที่ทำเพื่อให้เด็กมีความสุขกับการเรียนรู้ ไม่มีความเครียด และไม่มีการบ้านเพิ่ม เด็กมีความสุขในการเรียนมากขึ้น มีความต้องการอยากมาโรงเรียนโดยไม่ต้องมีการบังคับจากผู้ปกครอง เพราะเด็กได้ทำในสิ่งที่ตัวเองมีความถนัด มีความสามารถ และผู้ปกครองก็จะมีความสุขเมื่อเห็นลูกมีความสุข สำหรับคุณครูอาจจะมีความทุกข์ ความกังวลในการที่จะต้องจัดกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะคุณครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1,500 คน ถึง 3,000 คนขึ้นไป ครูจำต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ให้เพียงพอกับความต้องการสำหรับผู้เรียน แต่การที่กระทรวงศึกษาธิการได้ให้เวลาครูในการเตรียมตัวน้อยมาก เหมือนกับกลัวว่าจะไม่มีผลงานปรากฏแก่สังคม ถึงแม้ว่าจะมีโรงเรียนบ้างโรงเรียนแจ้งความประสงค์จะเป็นโรงเรียนนำร่องก็ตาม ถ้าความพร้อมของครูและทักษะในการจัดกิจกรรมของครูไม่ชำนาญพอก็จะทำให้เป็นการจัดกิจกรรมแบบลองผิด ลองถูก ผลลัพธ์ก็ตกอยู่ที่นักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะเป็นอย่างไร และการที่รัฐบาลมาเริ่มทำนโยบายในเทอมที่ 2/2558 ซึ่งเป็นเทอมสุดท้ายที่นักเรียนจะต้องนำผลการเรียนไปศึกษาต่อ จะมีผลหรือไม่ ผู้เขียนได้พูดคุยกับเพื่อนผู้บริหารทั้งที่อยู่ในราชการและผู้บริหารที่เกษียณอายุราชการออกมาแล้วต่เรายังมีการติดตามความก้าวหน้าในวงการศึกษาเสมอมา มีความเห็นตรงกันว่า รัฐบาลควรจะใช้นโยบายนี้ในปีการศึกษา 2559 โดยเริ่มจากนักเรียนในระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษาก่อน เนื่องจากเป็นเด็กเล็กที่ต้องการการฝึกทักษะทุกด้าน ไม่ว่าด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษาและพลศึกษา และหัวใจนักปราชญ์ คือ สุ จิ ปุ ลิ หมายถึง การฟัง การคิด การถามและการเขียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของนักปราชญ์และบัณฑิต ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อให้เด็กได้ปลูกฝังการรักการเรียน เรียนอย่างเป็นสุข สนุกกับการเรียน เด็กอยากจะมาโรงเรียน มาทำกิจกรรม ส่วนในระดับมัธยมศึกษาควรจะเริ่ม ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 และระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 4 เป็นการทดลองก่อนและเมื่อทำการทดลองไปแล้ว 1 ภาคเรียนประสบความสำเร็จ จึงขยายชั้นเพิ่มมากขึ้น เพื่อที่รัฐบาลจะได้มีเวลาในการเตรียมผู้บริหาร มีเวลาในการเตรียมครู มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติ จนเกิดความตระหนัก ความลึกซึ้งในกิจกรรมที่ต้องการจัดเป็นการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน จากนั้นประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องให้สังคม ผู้ปกครองนักเรียนมีความวางใจว่ากระทรวงศึกษาธิการเดินมาถูกทางแล้ว จะได้เกิดความสุขกับทุกฝ่ายทั้ง ผู้บริหารโรงเรียน คุณครู นักเรียนและผู้ปกครอง เหมือนดังเพลง “คืนความสุขให้ประเทศไทย"

เอกสารอ้างอิง

ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี. (2558).**การแถลงนโยบายด้านการศึกษาของพลเอก ดาว์พงษ์รัตนสุวรรณรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ,** 27 สิงหาคม 2558

คู่มือบริหารจัดการ .(2558). **คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้" ของสำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา**, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.กระทรวงศึกษาธิการ.

จรวยพร ธรณินทร์,(2550).บทความ (online)**. ทำไมฟินแลนด์ถึงเป็นประเทศที่มีระบบการศึกษาที่ดีที่สุดในโลก** .http://www.adviceforyou.co.th/articles/565-finland-education/ ,5 ธันวาคม 2558.

จันทรานี สงวนนาม. (2551) . **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

จีรนันท์ฮังกาสี. (2551). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาและคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนศิริราษฎร์วิทยาคารสังกัดส านักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนครเขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา,คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ตองเตย คลังเพ็ชร (online, 2558) ที่มา http://my.dek-d.com/k-popclub/blog/ เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2558

ธเนศ เจริญทรัพย์.(online, 2557). **การจัดการเรียนรู้โดยครูมืออาชีพ.** โรงเรียนราชนันทาจารย์สามเสนวิทยาลัย 2 กรุงเทพฯ. http://www.stou.ac.th/study/sumrit/ เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2558

บัญชา ชุมชัยเวทย์ .(2558). จอโลกเศรษฐกิจ, เทปบันทึกรายการ ทางไทยทีวีสีช่อง 3

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สตีเวน วอล์ค (Steven Wolk).(2013). **อเมริกาปรับวิธีการสอนในโรงเรียน.** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทอีสเทิร์น อิลลินอยส์ (Northeastern Illinois University) ชิคาโก้ สหรัฐอเมริกา. **http://alittleparfait.com/2013/02/13/highschool/ 6 /12 /2015**

วัลภา พรหมฤทธิ์. (2550). **การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาในการด าเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อ าเภอพรหมคีรีจังหวัดนครศรีธรรมราช**.การศึกษาอิสระ สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมมาตร มีแต้ม. (2548). **ปัญหาการบริหารงานธุรการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษากระบี่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Fullan ,M.(2007).**The new meaning of educational change**. 4th ed London : Routledge Taylor & Francis Group.

Knezevich , S.J.1984. **Administration of Public Education : A Sourcebook for the Leadership and Management of Educational Institutions**. 4th ed. Cambridge : Harper & Row Publishers.

ประชาคมอาเซียนกับความร่วมมือด้านภาพยนตร์

ASEAN COMMUNITY AND MOVIE COOPERATION

ชาญวิทย พรหมพิทักษ์

ผู้ช่วยคณบดี คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น

E-mail : chanwit.pr@spu.ac.th

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) เป็นการรวมตัวของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 ประเทศ ดังนี้ ประกอบด้วย ราชอาณาจักรไทย เนการาบรูไนดารุสซาลาม ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาเลเซีย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 โดยมีเป้าหมายความร่วมมือประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ เสาการเมืองและความมั่นคง เสาเศรษฐกิจ และเสาสังคมและวัฒนธรรม (กรมอาเซียน, 2556)

ความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC) เป็นความร่วมมือเฉพาะด้าน (Functional Cooperation) ภายใต้ประเด็นเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่ครอบคลุมหลายด้าน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้อาเซียนเป็นสังคมที่มีเอกภาพ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความเป็นอยู่ดีพัฒนาทุกด้าน และมีความมั่นคงทางสังคม ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน (ASEAN Identity) (กรมอาเซียน, 2556) ในส่วนของประเทศไทยมีกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ เป็นหน่วยประสานงานหลักโดยดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานด้านสังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงาน กพ. เป็นต้น

การดำเนินงานความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและสนเทศอาเซียน มีการจัดตั้งคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยวัฒนธรรมและสนเทศ (ASEAN Committee on Culture and Information หรือ ASEAN-COCI) ประกอบด้วยตัวแทนจากประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศ ในระยะแรกแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 สาขาหลัก ได้แก่ คณะทำงานด้านวรรณกรรมและอาเซียนศึกษา คณะทำงานด้านทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง คณะทำงานด้านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อบุคคล คณะทำงานด้านวิทยุ/โทรทัศน์และภาพยนตร์/วีดิทัศน์ ต่อมาในปี 2552 มีการปรับโครงสร้างการดำเนินงานใหม่ โดยยกเลิกคณะทำงานทั้ง 4 คณะ และตั้งคณะอนุกรรมการ 2 คณะ คือ คณะอนุกรรมการด้านวัฒนธรรม (Sub-Committee on Culture) และคณะอนุกรรมการด้านสนเทศ (Sub-Committee on Information) คณะอนุกรรมการมีการประชุมปีละ 1 ครั้ง เช่นเดียวกับ ASEAN-COCI ที่จะมีการประชุมปีละ 1 ครั้ง (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2557)

ภาพรวมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียน

จากบทนำจะพบว่าไม่ปรากฏความร่วมมือ หรือการเปิดเสรีทางสื่ออย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นสื่อด้านโทรทัศน์ วิทยุ หรือภาพยนตร์ ทั้งที่สื่อต่างๆ เหล่านี้มีการเผยแพร่ไปในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนมาโดยตลอด

และแม้ว่าความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรมจะเป็น 1 ใน 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียนก็ตาม แต่ก็มิได้มีกรอบความร่วมมืออย่างชัดเจน แต่ก่อนจะกล่าวถึงความร่วมมือด้านภาพยนตร์ เราจำเป็นต้องสำรวจและทำความรู้จักกับแวดวงภาพยนตร์ของแต่ละประเทศในกลุ่มประเทศสมาชิกเสียก่อน

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศกัมพูชา

วงการภาพยนตร์ของกัมพูชายุคก่อนสงครามกลางเมืองมีความรุ่งเรืองอย่างมาก ในช่วงรุ่งเรืองที่สุดมีการผลิตภาพยนตร์สูงถึง 400 เรื่องในระยะเวลา 10 ปี มีภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติจำนวนมาก

ภายหลังสงครามกลางเมืองสิ้นสุดลง ส่งผลกระทบให้วงการบันเทิงของกัมพูชาหยุดชะงักลงอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากการสังหารณ์นักวิชาการ ปัญญาชน ศิลปิน นักแสดง รวมถึงผู้ผลิตภาพยนตร์เป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันยังมีนักแสดง นักสร้างภาพยนตร์ และผู้กำกับบางส่วนที่สามารถหนีรอดจากเหตุการณ์ดังกล่าว โดยอพยพมายังประเทศไทย หรืออพยพไปยังประเทศอื่นๆ แต่พวกเขาเหล่านั้นยังไม่หยุดที่จะผลิตผลงาน ซึ่งผลงานส่วนใหญ่เป็นผลงานที่สะท้อนเรื่องราวในช่วงนั้นๆ ตัวอย่างเช่น ผู้กำกับภาพยนตร์ชาวกัมพูชาที่มีผลงานเข้าชิงรางวัลออสก้าประจำปี 2557สาขาภาพยนตร์ต่างประเทศยอดเยี่ยม ฤทธิ ปาน จากภาพยนตร์เรื่อง *The Missing Picture* ภาพยนตร์ที่เล่าเรื่องราวจากความทรงจำอันโหดร้ายในช่วงสงครามกลางเมืองของฤทธิ ปานในวัย 13 ปี ขณะที่เกิดสงครามและต้องอพยพลี้ภัยไปยังประเทศฝรั่งเศส ปัจจุบันฤทธิ ปานเดินทางกลับมายังกัมพูชา และพยายามสร้างนักทำหนังรุ่นใหม่ และสร้าง Bophana Center (โบพานาเซ็นเตอร์) หอภาพยนตร์เล็กๆ ที่มีภาพยนตร์กัมพูชาเก่าๆ นับพันเรื่อง (รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง, 2557)

ปัจจุบันวงการภาพยนตร์กัมพูชาอยู่ในช่วงของการฟื้นฟู และได้รับการดูแลส่งเสริมอย่างจริงจังจากภาครัฐ ภายใต้การดูแลของกรมภาพยนตร์และศิลปะ เนื่องจากในอดีตอุสาหกรรมภาพยนตร์กัมพูชามีความรุ่งเรืองและได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมาก สำหรับข้อจำกัดของการสร้างภาพยนตร์ในกัมพูชาในปัจจุบัน คือ การขาดแคลนบุคลากรทั้งด้านการผลิต ผู้กำกับ รวมถึงนักแสดง และการขาดแคลนเงินทุนในการผลิตภาพยนตร์ ปัจจุบันการสร้างภาพยนตร์ของผู้ผลิตชาวกัมพูชาจะเป็นการร่วมทุนกับต่างชาติเป็นหลัก รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรด้านการผลิตอื่นๆ อีกด้วย

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศลาว

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในลาวมีความซบเซาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่รัฐบาลเคยสร้างภาพยนตร์เรื่อง *บัวแดง* ในปี 2531 ก็ไม่มีการสร้างภาพยนตร์ที่เป็นภาพยนตร์สัญชาติลาวแท้ๆ อีกเลย (รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง, 2557)

ปัจจุบันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศลาวกำลังมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีผู้ผลิตภาพยนตร์รุ่นใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลา แม้จะเป็นผู้ผลิตภาพยนตร์รายเล็ก แต่สามารถผลิตภาพยนตร์ได้อย่างสร้างสรรค์ และยังคงพยายามผลิตภาพยนตร์อย่างต่อเนื่อง

สำหรับประเทศลาวมีข้อจำกัดในการผลิตภาพยนตร์อยู่หลายกรณี เนื่องจากความขาดแคลนในหลายประการ ทั้งด้านเงินทุน ด้านบุคลากรการผลิต รวมถึงขาดแคลนนักแสดงมืออาชีพ และปัญหาใหญ่อีกประเด็กหนึ่งของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศลาวคือ ขาดสถานที่ในการฉายภาพยนตร์ เนื่องจากโรงภาพยนตร์ใน

ลาวมีจำนวนน้อยมาก โดยในนครหลวงเวียงจันทร์มีโรงภาพยนตร์เพียง 2 โรง และยังต้องแบ่งสัดส่วนการฉายให้กับภาพยนตร์จากต่างประเทศ ทั้งภาพยนตร์จากประเทศไทยและภาพยนตร์จากฮอลิวู้ด (Hollywood)

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศพม่า

ภาพยนตร์เป็นความบันเทิงที่มีในประเทศพม่ามากว่า 90 ปี แต่ยุครุ่งเรืองของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในพม่าคือในช่วงปี 2463 ซึ่งเป็นช่วงที่พม่าอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ เป็นช่วงเวลาที่อังกฤษได้นำเข้าอุปกรณ์เทคโนโลยี รวมถึงบุคลากรทางการผลิตภาพยนตร์เข้ามายัง และมีการถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตภาพยนตร์ให้กับประชาชนพม่าจนมีการผลิตภาพยนตร์มาถึงปีละเกือบ 100 เรื่อง และยังมีการร่วมทุนกับต่างชาติอีกด้วย ซึ่งจากการที่อังกฤษได้วางรากฐานการผลิตไว้เช่นนี้เป็นผลดีต่อผู้ผลิตภาพยนตร์ของพม่าในปัจจุบัน (รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง, 2557)

จนกระทั่งในปี 2523 เป็นช่วงที่นับได้ว่าเป็นยุคมืดของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของพม่าเนื่องจากเหตุผลหลายๆ ประการ ทั้งการเซ็นเซอร์ที่เข้มงวดอย่างมากของรัฐบาลทหาร รัฐบาลทหารใช้ภาพยนตร์เป็นสิ่งโฆษณาชวนเชื่อ ค่าเช่าอุปกรณ์ที่แพงมากกว่าครึ่งหนึ่งของทุนสร้างภาพยนตร์ และการใช้ภาพยนตร์เป็นเครื่องมือในการฟองเงินของเจ้าหน้าที่ทุจริตบางคน(รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง, 2557)

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2555 สมาพันธ์สมาคมภาพยนตร์แห่งชาติพม่าสามารถบริหารงานได้ด้วยตนเองในรูปแบบองค์กรไม่แสวงหากำไร หรือ NGO และใช้ภาพยนตร์ในการประชาสัมพันธ์ประเทศในเทศกาลภาพยนตร์ต่างๆ ทั่วโลก นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้มีการผลิตภาพยนตร์ใหม่เพิ่มขึ้นอีกด้วย

ปัจจุบันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในพม่ากำลังค่อยๆ พัฒนาขึ้นตามลำดับ เป็นการกลับสู่จุดเริ่มต้นอีกครั้งหลังจากซบเซามานาน แต่การพัฒนาของอุตสาหกรรมพม่ามีข้อจำกัดทั้งบุคลากร เงินทุน อุปกรณ์ และเทคโนโลยี นอกจากนี้ในปัจจุบันในพม่าเริ่มมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นของโรงภาพยนตร์ในรูปแบบของมัลติเพล็กซ์ (Multiplex) อีกด้วย

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศมาเลเซีย

ภาพยนตร์เริ่มเข้ามาในมาเลเซียตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2473 แต่ก็ต้องประสบสภาวะซบเซาเนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ 2 และกลับมารุ่งเรืองอีกครั้งในปีพุทธศักราช 2493 โดยได้รับอิทธิพลโดยตรงจากภาพยนตร์ฟิลิปปินส์

อุตสาหกรรมภาพยนตร์มาเลเซียมีขนาดเล็กเนื่องจากผู้ผลิตภาพยนตร์ในมาเลเซียจะสร้างภาพยนตร์โดยมีกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน เนื่องจากลักษณะของผู้ชมที่จะเลือกชมภาพยนตร์ตามสัญชาติของตน เช่น กลุ่มผู้ชมสัญชาติอินเดียจะเลือกชมภาพยนตร์นำเข้าจากอินเดียโดยตรง หรือกลุ่มผู้ชมสัญชาติจีนจะเลือกชมภาพยนตร์จีนหรือภาพยนตร์ที่ใช้ภาษาจีนเป็นหลัก อีกทั้งภาพยนตร์จากต่างชาติจะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบอย่างเข้มงวด และใช้เวลาในการตรวจภาพยนตร์ที่จะเข้าฉายนานถึง 4 สัปดาห์

ทั้งหมดเป็นเงื่อนไขทางด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้ชมเป็นสำคัญ เนื่องจากในประเทศมาเลเซียมีประชากรหลายสัญชาติ และแต่ละสัญชาติมีการเลือกชมภาพยนตร์ที่แตกต่างกันไปตามสัญชาติของแต่

ละบุคคล อีกทั้งจำนวนโรงภาพยนตร์ในมาเลเซียยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับประชากร โดยทั่วมาเลเซียมีโรงภาพยนตร์ไม่ถึง 800 โรง (รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง, 2557)

แต่รัฐบาลของมาเลเซียมีการส่งเสริมให้มีการผลิตภาพยนตร์โดยมีกฎหมายคืนภาษีร้อยละ 10 จากรายได้ภาพยนตร์ให้กับผู้ผลิตภาพยนตร์เรื่องนั้นๆ ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ดีในการลงทุนเพื่อผลิตภาพยนตร์ในประเทศมาเลเซีย

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศบรูไน

บรูไนเป็นประเทศอิสลามที่มีความเคร่งครัดทางศาสนาอย่างมาก แต่การผลิตภาพยนตร์ไม่ได้เป็นสิ่งต้องห้ามแต่อย่างใด ถึงกระนั้นการสร้างภาพยนตร์ในบรูไนจึงต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลก่อน ดังนั้นอุตสาหกรรมผลิตภาพยนตร์ในบรูไนจึงนับได้ว่าใหม่มากเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียน

ภาพยนตร์เรื่องแรกของบรูไนผลิตโดยกรมศาสนา เพื่อสอนใจคนในชาติ เรื่อง *Echoes from The Minaret* และตามด้วยภาพยนตร์แนวตลกท้องถิ่นอีก 1 เรื่อง และภาพยนตร์เรื่องที่ 3 ของประเทศบรูไน เรื่อง *Yasmine* ซึ่งห่างจากภาพยนตร์เรื่องแรกถึง 46 ปี (กิจการโรงภาพยนตร์ในบรูไน, 2557) เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของบรูไนเป็นอุตสาหกรรมการผลิตที่ใหม่มาก ซึ่งภาพยนตร์เรื่อง *Yasmine* เป็นงานสร้างของผู้กำกับหญิงชาวบรูไน ชื่อ Siti Kamaluddin โดยผ่านความเห็นชอบจากหน่วยงานรัฐบาล Brunei Economic Development board และได้รับเงินสนันสนุนเบื้องต้น 120,000 ดอลล่าร์สหรัฐหรือกว่า 3 ล้านบาทจากงบการสร้างทั้งหมดราว 64 ล้านบาท และด้วยความขาดแคลนบุคลากรในทุกๆ ด้าน ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวจึงต้องอาศัยทีมงานจากหลายประเทศ เช่น คนเขียนบทและนักแสดงจาก อินโดนีเซีย ผู้กำกับคิวบู๊ชาวฮ่องกงที่เคยร่วมงานกับเฉินหลง เป็นต้น (กิจการโรงภาพยนตร์ในบรูไน, 2557)

ประกอบโรงภาพยนตร์ในบรูไนมจำนวนไม่มากนัก และภาพยนตร์ที่ครองตลาดการใหญ่ยังคงเป็นภาพยนตร์จากฝั่งฮอลิวู้ดเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียน รองลงมาคือภาพยนตร์จากประเทศไทย โดยแนวภาพยนตร์ที่ชื่นชอบเป็นพิเศษ คือ ภาพยนตร์ผี และภาพยนตร์บู๊ (Action)

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศอินโดนีเซีย

ประเทศอินโดนีเซียนเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเป็นประเทศที่มีศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งทั้งสองประการส่งผลโดยตรงต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ของประเทศอินโดนีเซีย

คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ของอินโดนีเซียมีหน้าที่ในการตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาในภาพยนตร์ทุกเรื่องก่อนเข้าฉายในอินโดนีเซีย ซึ่งการพิจารณาจะเป็นไปตามหลักคำสอนของศาสนาเป็นหลัก ดังนั้นเนื้อหา หรือฉากบางฉากในภาพยนตร์ที่ขัดต่อคำสอนของศาสนาอิสลามจะถูกตัดออกทันที หรืออาจมีการห้ามฉายภาพยนตร์บางเรื่องที่ขัดต่อหลักศาสนา เช่นกรณีที่ห้ามภาพยนตร์ เรื่อง โนอาห์ (Darren Aronofsky, 2014)

อีกสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของอินโดนีเซียคือประชาชนชาวอินโดนีเซียเบื่อภาพยนตร์ที่ผลิตในประเทศของตนเอง เนื่องจากความซ้ำซากของเนื้อเรื่อง จึงให้ความสนใจกับภาพยนตร์จากต่าง

มากกว่าภาพยนตร์ที่ผลิตในประเทศ โดยชื่นชอบภาพยนตร์จากฮอลิวู้ด และรองลงมาคือภาพยนตร์จากประเทศไทย ซึ่งภาพยนตร์เรื่องพี่มากพระโขนงสามารถทำรายได้ขึ้นอับดับ 1 ของBox-office และภาพยนตร์เรื่องลัดดาแลนด์สามารถยืนโรงฉายได้ถึง 3 เดือนและกลายเป็นภาพยนตร์ทำรายได้สูงสุดตลอดกาลของประเทศอินโดนีเซียได้อีกด้วย

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศฟิลิปปินส์

ประชาชนชาวฟิลิปปินส์ชื่นชอบภาพยนตร์จากฮอลิวู้ด ด้วยเทคนิคการสร้างที่ตระการตา เนื้อเรื่องทันสมัย และการรับชมโดยไม่ต้องมีคำบรรยายท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนฟิลิปปินส์สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ดี ทำให้การรับชมภาพยนตร์จากฮอลิวู้ดได้เข้าใจ สำหรับภาพยนตร์ที่ผลิตในประเทศนั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นภาพยนตร์แนวตลก และแนวตลกโรแมนติก ซึ่งมีบริษัทผลิตภาพยนตร์รายใหญ่ที่ผูกขาดเพียงรายเดียว คือ บริษัทสตาร์ ซีนีมา (Star Cinema)

หากแต่ความน่าสนใจของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของฟิลิปปินส์คือการที่ภาพยนตร์นอกกระแสกลับมาจำนวนการผลิตมากว่าภาพยนตร์กระแสหลักถึง 2 เท่า หรือกว่า 100 เรื่องต่อปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า มีผู้ผลิตภาพยนตร์นอกกระแสจำนวนมากและมีผู้ให้ความสนใจ

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในฟิลิปปินส์เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ โดยมี The Film Development Council of Philippines เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลและช่วยเหลือผู้สร้างภาพยนตร์นอกกระแส มีการจัดเทศกาลภาพยนตร์ที่มะนิลา และการให้ความช่วยเหลือในด้านอื่นๆ แต่สำหรับผู้ผลิตภาพยนตร์แล้วกลับเห็นว่าความเชื่อเหลือดังกล่าวยังไม่เพียงพอต่ออุตสาหกรรมผลิตภาพยนตร์ของฟิลิปปินส์ เพราะยังมีอีกหลายปัจจัยที่ผู้ผลิตภาพยนตร์ยังไม่ได้รับความสะดวก ทั้งเรื่องของแหล่งเงินทุน การให้การสนับสนุนด้านบุคลากร และโรงภาพยนตร์ที่โดยส่วนใหญ่ฉายภาพยนตร์จากฮอลิวู้ดเป็นหลัก

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศเวียดนาม

อุตสาหกรรมการผลิตภาพยนตร์ในเวียดนามเติบโตสวนทางกับการเติบของอุตสาหกรรมโรงภาพยนตร์ของเวียดนามอย่างชัดเจน (รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง, 2557) ในขณะที่อุตสาหกรรมโรงภาพยนตร์เติบโตอย่างรวดเร็ว อุตสาหกรรมการผลิตภาพยนตร์กลับไม่ได้รับความนิยมจากชาวเวียดนามเท่าใดนัก

เนื่องด้วยคุณภาพในการผลิตยังไม่ทันสมัย อีกทั้งการตรวจสอบเซ็นเซอร์โดยหน่วยงานของรัฐยังเป็นไปอย่างเข้มงวด เช่น ห้ามสร้างภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาพาดพิงเรื่องการเมือง ห้ามสร้างภาพยนตร์ที่เสียดสีรัฐบาล ห้ามภาพยนตร์ที่มีเนื้อหารุนแรง ภาพยนตร์ สยองขวัญ รวมถึงภาพยนตร์ที่มีเนื้อหากระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศ (รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง, 2557) ส่งผลให้ในแต่ละปีมีภาพยนตร์สัญชาติเวียดนามเข้าฉายเพียงปีละ 30 เรื่องโดยเฉลี่ย

ในขณะที่อุตสาหกรรโรงภาพยนตร์กลับได้รับความนิยมมาก โดยเฉพาะให้กลุ่มผู้ชมวัยรุ่น ซึ่งภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมอย่างมากคือภาพยนตร์จากฮอลิวู้ดเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียน โดยภาพยนตร์ไทยถือว่าเป็นน้องใหม่ในวงการบันเทิงของเวียดนาม แต่ถึงกระนั้นภาพยนตร์ก็ยังได้รับความนิยม

เช่นกัน อีกประเด็นที่น่าสนใจคือการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์จากต่างประเทศเป็นไปอย่างผ่อนปลนมากกว่าภาพยนตร์ที่ผลิตโดยผู้ผลิตชาวเวียดนาม ซึ่งนั้นส่งผลโดยตรงต่ออุตสาหกรรมการผลิตภาพยนตร์อย่างชัดเจน

อุตสาหกรรมการภาพยนตร์ในประเทศสิงคโปร์

การผลิตภาพยนตร์ในสิงคโปร์ยังไม่โดดเด่นเท่าใดนัก โดยส่วนใหญ่ภาพยนตร์ที่ผลิตในสิงคโปร์จะเป็นภาพยนตร์แนวตลก อีกทั้งตลาดภาพยนตร์ในสิงคโปร์เป็นตลาดที่มีขนาดเล็ก และยังส่วนแบ่งการตลาดส่วนใหญ่ยังคงเป็นของภาพยนตร์จากฮอลิวู้ด โดยภาพยนตร์ที่ทำรายได้สูงสุดของสิงคโปร์ คือ ภาพยนตร์เรื่อง The Army ภาค 1 และ ภาค 2

ในขณะที่ภาพยนตร์จากต่างประเทศได้รับความนิยมอย่างมาก และภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมสูงสุดยังคงเป็นภาพยนตร์ฮอลิวู้ด และภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมรองลงมาคือภาพยนตร์ไทย โดยเฉพาะภาพยนตร์สยองขวัญและภาพยนตร์ตลก

ความร่วมมือด้านการผลิตภาพยนตร์ในกลุ่มประชาคมอาเซียน

จากการสำรวจอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียนจะเห็นว่าประเทศต่างๆ ประสบปัญหาคล้ายๆ กัน

โดยในหลายประเทศประสบปัญหาการขาดแคลนในด้านต่างๆ ทั้งบุคลากรด้านการผลิตทั้งบุคลากรด้านการเขียนบทภาพยนตร์ ช่างเทคนิคต่างๆ การขาดแคลนแหล่งเงินทุน และการเข้าฉายของภาพยนตร์จากฝั่งฮอลิวู้ดที่มักครองส่วนแบ่งการตลาดในทุกประเทศอาเซียน ทั้งหลายเหล่านี้เป็นปัญหาร่วมกันของประเทศกลุ่มอาเซียน

แต่จากการรวมตัวกันเป็นกลุ่มประเทศอาเซียนนั้น แต่ละประเทศยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องความร่วมมือด้านภาพยนตร์ ว่าแต่ละประเทศจะมีนโยบายเกี่ยวกับความร่วมมือด้านภาพยนตร์ไปในทิศทางใด หรือจะมีความร่วมมือในด้านใดบ้าง ถึงแม้ว่าตลาดด้านภาพยนตร์ในอาเซียนจะเป็นตลาดขนาดใหญ่ก็ตาม

อีกประเด็นที่อาจเป็นปัญหาของกลุ่มประเทศอาเซียน คือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งในหลายประเทศเป็นเงื่อนไขสำคัญของการผลิตภาพยนตร์ให้ครอบคลุมผู้ชมทุกกลุ่มที่มีความหลากหลายทั้งด้านศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม

บทบาทของประเทศไทยในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในระดับอาเซียน

ประเทศไทยเองก็เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ เป็นประเทศอื่นๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียนคือ ยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเรื่องความร่วมมือของผู้ผลิตภาพยนตร์

หากแต่ประเทศไทยกลับมีบทบาทอย่างมากในตลาดอุตสาหกรรมภาพยนตร์ระดับอาเซียน เนื่องจากประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของห้องบันทึกเสียง ห้องผสมเสียง ห้องตัดต่อ ซึ่งจากการเป็นแหล่งของห้องแล็บทางภาพยนตร์ต่างๆ ส่งผลให้มีบริษัทของไทยสามารถไปเปิดบริษัท post-productionในต่างประเทศได้ เช่นตัวอย่างของบริษัท กันตนา ที่ไปเปิดบริษัทที่ประเทศเวียดนาม

นอกจากนี้ภาพยนตร์ไทยยังเป็นอีกหนึ่งสินค้าส่งออกที่ได้รับความนิยมในหลายประเทศ โดยเฉพาะภาพยนตร์แนวสยองขวัญ และภาพยนตร์ตลก เป็นแนวภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในตลาดต่างประเทศ

สรุป

จากการสำรวจตลาดอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในกลุ่มประเทศอาเซียนจะพบว่าอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในแต่ละประเทศมีปัญหาร่วมกันหลายอย่าง โดยเฉพาะด้านบุคลากร และด้านเทคโนโลยี ดังนั้นหากมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันน่าจะส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมด้านการผลิตภาพยนตร์ ซึ่งประเทศไทยมีความได้เปรียบอยู่มากในประเด็นเหล่านี้ ถึงแม้ว่าในแต่ละประเทศจะยังไม่มีความชัดเจนในส่วนของนโยบายความร่วมมือก็ตาม ดังนั้นประเทศไทยจึงควรผลักดันตนเองให้กลายเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของการผลิตภาพยนตร์ ไม่ว่าจะเป็นส่วนของ Pre-production หรือ post-production ก็ตาม ประกอบกับภาพยนตร์ไทยยังคงได้รับความนิยมในทุกประเทศกลุ่มอาเซียน การผลัดดันภาพยนตร์ให้เป็นสินค้าส่งออกอย่างเป็นรูปธรรมกว่าที่เป็นอยู่ ทั้งนี้ควรได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการจากภาครัฐมากกว่าที่เป็นอยู่ และควรมีการกำหนดกรอบความร่วมมือที่ชัดเจนอีกด้วย

บรรณานุกรม

กรมอาเซียน. กระทรวงการต่างประเทศ. 2556. **ASEAN Mini Book.** กรุงเทพฯ: บริษัท Page Maker.

สำนักข่าวไทย. 2557. “รู้จักผู้กำกับชาวกัมพูชา ฤทธิ ปาน จากหนัง The Missing Picture” ในรายงานพิเศษชุด รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง. ออกอากาศเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2557.

สำนักข่าวไทย. 2557. “ผกก.กัมพูชาเผยสสงครามทำอุตสาหกรรมเขมรซบเซา” ในรายงานพิเศษชุด รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง. ออกอากาศเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2557.

สำนักข่าวไทย. 2557. “เจาะลึกวงการบันเทิงกัมพูชากับการเตรียมผลักดันกฎหมายด้านภาพยนตร์” ในรายงานพิเศษชุด รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง. ออกอากาศเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2557.

สำนักข่าวไทย. 2557. “มุมมองการทำหนังลาวปัจจุบันจากผู้กำกับลาวเลือดใหม่” ในรายงานพิเศษชุดรู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง. ออกอากาศเมื่อ 25 มีนาคม 2557.

สำนักข่าวไทย. 2557. “จุดพลิกผันสถานการณ์ภาพยนตร์พม่าในปัจจุบัน” ในรายงานพิเศษชุด รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง. ออกอากาศเมื่อ 24 เมษายน 2557.

สำนักข่าวไทย. 2557. “วงการภาพยนตร์ในแดนเสือเหลือง มาเลเซีย” ในรายงานพิเศษชุด รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง. ออกอากาศเมื่อ 31 พฤษภาคม 2557.

สำนักข่าวไทย. 2557. “กิจการโรงภาพยนตร์ในบรูไน” ในรายงานพิเศษชุด รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง. ออกอากาศเมื่อ 24 มิถุนายน 2557.

สำนักข่าวไทย. 2557. “อินโดนีเซีย ดินแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม” ในรายงานพิเศษชุด รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง. ออกอากาศเมื่อ 29 กรกฎาคม 2557.

สำนักข่าวไทย. 2557. “วงการหนังอินโดนีเซีย” ในรายงาน พิเศษชุด รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง. ออกอากาศเมื่อ 2 สิงหาคม 2557.

สำนักข่าวไทย. 2557. “หนังอินโดนีเซียบุกเมืองไทย” ในรายงานพิเศษชุด รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง. ออกอากาศเมื่อ 3 สิงหาคม 2557.

สำนักข่าวไทย. 2557. “วงการหนังสิงคโปร์” ในรายงานพิเศษชุด รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง. ออกอากาศเมื่อ 30 สิงหาคม 2557.

สำนักข่าวไทย. 2557. “หนังไทยกับโอกาสในฟิลิปปินส์” ในรายงาน พิเศษชุด รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง. ออกอากาศเมื่อ 31 สิงหาคม 2557.

สำนักข่าวไทย. 2557. “สำรวจอุตสาหกรรมวงการหนังในสิงคโปร์” ในรายงานพิเศษชุด รู้จักอาเซียนผ่านโลกบันเทิง. ออกอากาศเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2557.

ผลกระทบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่ออุตสาหกรรมการผลิต ในเขตจังหวัดภาคกลาง

IMPACT OF ASEAN ECONOMIC COMMUNITY ON MANUFACTURING INDUSTRY IN THE CENTRAL REGION OF THAILAND

ชลลดา สัจจานิตย์

อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: chonlada.sa@spu.ac.th

วิศวะ อุนยะวงษ์

อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: wissawa.a@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการรับรู้ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลางเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษาถึงความคิดเห็นต่อผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับจากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และศึกษาถึงความพร้อมในการปรับตัวต่อประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลาง การวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงสำรวจและเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลาง จำนวน372 ราย จาก 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดชัยนาท กลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลางมีการรับรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในระดับน้อย ซึ่งผู้ประกอบการคาดว่าจะได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยของผลกระทบในทางบวกสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลกระทบในทางลบ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้ประกอบการมีการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในระดับปานกลาง ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการควรตระหนักถึงความสำคัญของของการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษาผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ตลอดจนเตรียมความพร้อมของกิจการอย่างเร่งด่วน นอกจากนี้ ภาครัฐควรเร่งประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อที่ผู้ประกอบการจะได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ถูกต้องและเตรียมความพร้อมในการสร้างโอกาสและปรับตัวกับความท้าทายที่เกิดขึ้นจากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การรับรู้ ความคิดเห็น ความพร้อม ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิต ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ABSTRACT

This research was conducted to study the perception, opinion and readiness preparation for ASEAN Economic Community (AEC) of the entrepreneurs in manufacturing industry in the central region of Thailand. The finding was based on a survey of 372 entrepreneurs from 3 provinces Pathumthani, Suphanburi and Chainat. A sample was drawn by using the multistage random sampling techniques.

The results of the study were that the entrepreneurs in manufacturing industries perceived AEC information at low level. Besides, their opinions regarding positive and negative effects of AEC on their industries were rated at high level. It was also found that the positive effects of AEC on the manufacturing industries were rated higher than negative ones. The results also indicated that the entrepreneurs in manufacturing industries in the central region of Thailand moderately prepared themselves for the coming of AEC. Therefore, it is necessary that the entrepreneurs should aware of AEC implementation in 2015, have an intensive study for its positive and negative impact on their business as well as urgently prepare for change. In addition, the government should put more effort to propagate AEC information to help entrepreneurs understand AEC and deal with the coming opportunities and challenges from AEC.

KEYWORDS: Perception, Opinion, Readiness, Manufacturing Industry, ASEAN Economic Community

บทนำ

นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 เป็นต้นมา ประเทศสมาชิกอาเซียน หรือสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of Southeast Asia Countries: ASEAN) 6 ประเทศเดิม ซึ่งได้แก่ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และบรูไน ได้ลดอัตราภาษีนำเข้าสินค้าระหว่างกันลงเหลือ 0% ในเกือบทุกรายการสินค้าภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ AFTA (ASEAN Free Trade Area) ยกเว้นสินค้าอ่อนไหวเพียงไม่กี่รายการ ขณะที่สมาชิกอาเซียนใหม่ 4 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม จะต้องทยอยลดอัตราภาษีลงเหลือ 0% ภายในปี 2558 ซึ่งในปีเดียวกันนั่นเองก็เป็นปีเริ่มต้นของการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะพัฒนากรอบข้อตกลงไปสู่การรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) และมีเป้าหมายให้ประเทศอาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน (Single Market and Production Base) (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย 2553,กันยายน) ซึ่งการที่อาเซียนรวมกันเป็นตลาดเดียวนี้ จะก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายการลงทุน ธุรกิจการค้ามายังภูมิภาคนี้มากขึ้น โดยตำแหน่งหรือ ทำเลของประเทศไทย เป็นจุดแข็งทางด้านศูนย์กลางของเอเชีย หรืออาเซียนอยู่แล้ว แต่จะต้องเร่งพัฒนาบุคลากร หรือคนให้มีความเข้มแข็งทั้งการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน ส่งเสริมให้เด็กไทยคิดนอกกรอบ หรือสนับสนุนประเทศทางด้านกสิกรรม เป็นต้น จากนั้นสามารถต่อยอดไปสู่การเพิ่มมูลค่าสินค้าด้วยการทำแบรนด์ผลิตภัณฑ์ได้ต่อไป (อภิรักษ์ โกษะโยธิน, 2552)

ทั้งนี้ อาเซียนซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีประชากรราว 580 ล้านคน และมี GDP คิดเป็น 2.6% ของ GDP โลก ถือเป็นตลาดส่งออกสำคัญของประเทศไทยตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ในปี 2552 ประเทศไทยมีสัดส่วนการ

ส่งออกไปตลาดอาเซียนสูงที่สุดราว 22% ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด และจากการทยอยลดอัตราภาษีภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ AFTA ตั้งแต่ปี 2536 พบว่าประเทศไทยสามารถขยายตลาดส่งออกสู่กลุ่มประเทศอาเซียนจนกล่าวได้ว่า ตลาดอาเซียนได้ก้าวขึ้นเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ของประเทศไทย แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของสินค้าไทยในตลาดดังกล่าว โดยโอกาสของสินค้าไทยในตลาดอาเซียนประกอบด้วย ผลไม้สดแช่เย็นแช่แข็ง เครื่องดื่ม น้ำตาลทราย เครื่องสำอาง สบู่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ผลิตภัณฑ์ยาง เฟอร์นิเจอร์และชิ้นส่วน เครื่องปรับอากาศ รถยนต์ รถจักรยานยนต์และส่วนประกอบ ปูนซิเมนต์ อาหารสัตว์ เส้นใยประดิษฐ์ ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์พลาสติกและเคมีภัณฑ์ (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2553)

และจากกรอบข้อตกลงภายใต้ AEC ในปี 2558 นั้นประกอบด้วยการเปิดเสรีในหลายๆ ด้าน ทั้งสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุนและแรงงานฝีมือ จะเห็นได้ว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกอาเซียนซึ่งกำลังจะก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นอกจากการขยายตลาดสินค้าส่งออกดังได้กล่าวข้างต้นแล้ว ในภาคการผลิตก็สามารถนำเข้าวัตถุดิบและชิ้นส่วนจากประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ได้โดยไม่มีภาษี และประเทศไทยยังสามารถเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนจากประเทศนอกกลุ่มอาเซียนเนื่องจากมีความได้เปรียบในหลายด้านเมื่อเทียบกับประเทศสมาชิกอื่นๆซึ่งจะก่อให้เกิดเงินทุนไหลเข้าประเทศและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาภาคการผลิตต่อไป อย่างไรก็ตามทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจำเป็นต้องมีความพร้อมรองรับการขยายตัวทั้งในภาคการผลิต ภาคการส่งออก ภาคการบริการ ทั้งในด้านบุคลากร ปัจจัยการผลิต ระบบสาธารณูปโภค การขนส่ง และการเอื้ออำนวยความสะดวกในการค้าที่ขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น

สำหรับในภาคของประชาชนในฐานะผู้บริโภค ทางเลือกในการบริโภคสินค้าจะมีให้เลือกมากขึ้นซึ่งจะทำให้การแข่งขันสูงขึ้นและในขณะเดียวกันการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีก็จะส่งผลต่อกิจกรรมการผลิตของผู้ประกอบการไทย ทั้งในด้านทักษะ ฝีมือแรงงาน ต้นทุนแรงงาน ความสามารถทางภาษา ตลอดจนนักลงทุนต่างชาติที่จะเข้ามาลงทุนแข่งขันเพิ่มขึ้นภายในประเทศ ดังนั้นนอกจากประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับจากข้อตกลง AEC ในปี 2558 แล้ว ประเทศไทยจำเป็นต้องพร้อมปรับตัวเพื่อรับการแข่งขันที่จะเสรียิ่งขึ้นทั้งในการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงาน ทั้งนี้จากผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากข้อตกลงในการรวมกลุ่มดังกล่าว สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือผู้ประกอบการของไทยมีการรับรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือไม่ และคาดว่าจะได้รับผลกระทบจากกลุ่มเศรษฐกิจดังกล่าวทิศทางใด ตลอดจนมีความพร้อมในการปรับตัวจากข้อตกลงดังกล่าวอย่างไร จึงเป็นที่มาและความสำคัญของงานวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.เพื่อศึกษาถึงการรับรู้ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลางเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

2.เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นต่อผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับจากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลาง

3.เพื่อศึกษาถึงความพร้อมในการปรับตัวต่อประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลาง

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการรับรู้ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจและการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ความคิดเห็นต่อผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับและความพร้อมในการปรับตัวต่อประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลาง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมทฤษฎีตลอดจนงานที่วิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ (Perception)

การรับรู้ เป็นกระบวนการที่บุคคลเลือกสรร จัดระเบียบ และแปลความหมายสิ่งเร้าที่มากระทบประสาทสัมผัสทั้งห้าซึ่งอาจจะเป็นสิ่งเร้าทางการตลาดหรือสิ่งเร้าที่มาจากสภาพแวดล้อม นำไปสู่ความเข้าใจที่จะแตกต่างไปในแต่ละบุคคล (ดารา ทีปะปาล, 2542; Kotler and Keller, 2006) ในการรับรู้เป็นกระบวนการในการเปิดรับข้อมูลที่ได้เลือกสรร การจัดระเบียบ การตีความและการเก็บรักษาข้อมูลที่ได้รับ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2541) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ที่เกี่ยวข้อง

2. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ (Knowledge)

ความรู้ (Knowledge) มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ ความเข้าใจ (Understanding) และการคงอยู่ (Retaining) ซึ่งความรู้หมายถึง ความสามารถจดจำได้ในบางสิ่งบางอย่างที่เราเข้าใจมาแล้ว (Patrick Meredith,1966 อ้างใน โชติกา ตั้งบุญเติม, 2551: 32)การเกิดความรู้ไม่ว่าระดับใดก็ตามย่อมมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิดซึ่งเชื่อมโยงกับการเปิดรับข่าวสารของบุคคลนั้นเอง รวมไปถึงประสบการณ์และลักษณะทางประชากร (การศึกษา เพศ อายุ ฯลฯ) ของแต่ละคนที่เป็นผู้รับข่าวสาร การศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น จะเป็นการศึกษาว่ากลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างไร ซึ่งการเกิดความรู้ในเรื่องใดๆ จะเชื่อมโยงกับการเปิดรับข่าวสารของบุคคลนั้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร (Exposure)

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร (Media Exposure Behavior) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการสื่อสาร กระบวนการการสื่อสารหมายถึง การถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้ส่งสารไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับสารโดยผ่านสื่อ (ปรมะ สตะเวทิน, 2539)

ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อ

สื่อ (Media) คือพาหนะที่นำพาข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร จำแนกได้ 4 ประเภทใหญ่คือ

1. สื่อมวลชนหมายถึง สื่อที่สามารถจะเข้าถึงกลุ่มผู้รับที่มีจำนวนมากและอยู่กันอย่างกระจัดกระจายได้อย่างรวดเร็ว เป็นการแพร่กระจายข่าวสาร ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารและสื่ออินเตอร์เน็ต

2. สื่อเฉพาะกิจ คือสื่อที่สร้างขึ้นหรือซื้อหรือเช่าโดยองค์กรใดองค์กรหนึ่งเพื่อใช้ในการสื่อสารหรือการประชาสัมพันธ์ขององค์กรนั้น โดยทั่วไปมีกลุ่มประชากรที่เป็นเป้าหมายแน่นอน

3. สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งโดยอาศัยการติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัว ระหว่างบุคคล 2 คนหรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป

4. สื่ออินเตอร์เน็ต หมายถึงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่ได้รับการพัฒนาและเติบโตมาจากเครือข่ายทางการทหารของสหรัฐอเมริกา ซึ่งคุณลักษณะของการสื่อสารแบบใหม่ในรูปแบบอินเตอร์เน็ตนี้จะมีการไหลของข่าวสารจากผู้ส่งหลายคนสู่ผู้รับหลายคน และเป็นการสื่อสารข้อมูลของบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งที่ส่งไปยังศูนย์คอมพิวเตอร์ให้บริการเครือข่ายผู้ใช้ข่าวสาร หรือระบบกระดานข่าวคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ยังลดข้อจำกัดด้านของเวลา และระยะเวลาของการสื่อสารออกไป เพราะไม่ว่าผู้ส่งสารจะอยู่บริเวณใดๆของโลกก็สามารถสื่อสารกันได้

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนผ่านสื่อทั้ง 4 ประเภท

4. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น (Opinion)

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2549: 246-247) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ความคิดเห็นเป็นข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญา ความคิดประกอบ ถึงแม้ว่าจะไม่อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม” และอีกความเห็นหนึ่งก็คือ “ทัศนะหรือประมาณการเกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง” ในการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งต่างๆโดยมากมักจะใช้วิธีแบบการวิจัยตลาด ได้แก่ การซักถาม สอบถาม และบันทึกรวบรวมไว้เป็นข้อมูล

5. แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อม (Readiness)

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความพร้อมของผู้ประกอบการในการ ปรับตัวต่อประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จัดเป็นความพร้อมในความหมายของการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีการเตรียมตัวล่วงหน้าไว้เป็นอย่างดีทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมใดๆเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (Thorndike, 1932) นั่นคือมีความพร้อมในการเตรียมตัวล่วงหน้าสำหรับการที่สถานประกอบการจะเผชิญกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งประโยชน์ที่จะได้รับและผลกระทบที่เกิดจากการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

6. การศึกษาเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community)

อาเซียน หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations – ASEAN) เกิดขึ้นเมื่อปี 2510 นอกจากความร่วมมือทางการเมือง สังคม การศึกษาและวัฒนธรรมแล้ว อาเซียนยังมุ่งมั่นที่จะขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกันมาโดยตลอด ภายหลังที่การดำเนินการไปสู่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนหรืออาฟตาได้บรรลุเป้าหมายในปี 2546 อาเซียนยังคงให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 8 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2545 ณ ประเทศกัมพูชา ได้เห็นชอบให้อาเซียนกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community: EEC)

เป้าหมายของ AEC

อาเซียนจะรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี 2563 (ค.ศ.2020) โดยจะเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวร่วมกัน (single market and single production base) มีการเคลื่อนย้ายสินค้าบริการ การลงทุน เงินทุน

และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี เพื่อมุ่งให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวร่วมกัน ต่อมาผู้นำอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาเซบูว่าด้วยการเร่งรัดการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี ค.ศ. 2015 และเพื่อเร่งรัดเป้าหมายการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นอีก 5 ปี (สำนักอาเซียน กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2554)

ประโยชน์และผลกระทบที่ไทยได้รับจากการเจรจาการค้าในกรอบอาเซียนและการปรับตัว

ปัจจุบันอาเซียนนับเป็นตลาดส่งออกสำคัญอันดับหนึ่งของไทย มากกว่า EU US และญี่ปุ่น และมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในด้านการค้าและการลงทุนอาเซียนจัดเป็นตลาดสำคัญและมีศักยภาพ นับเป็นการกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่กลุ่มหนึ่งของโลก มี FDI ที่เข้ามาในภูมิภาคสูงถึง 59,440 ล้านเหรียญสหรัฐฯ (สำนักอาเซียน กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2554)

ประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอาเซียน

1.1 ช่วยขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุน

1.2 เสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการภายในประเทศจากการใช้ทรัพยากรการผลิตร่วมกันและการเป็นพันธมิตรในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ จะช่วยลดต้นทุนการทำธุรกรรมในบางกลุ่มสินค้าของอาเซียน

1.3 สร้างภาพลักษณ์ของไทยในเวทีโลก

1.4 ยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนภายในประเทศ

1.5 มีการปรับปรุงการอำนวยความสะดวกการค้าแก่ผู้ประกอบการไทยให้ดีขึ้น

1.6 เพิ่มการจ้างงานของประชากรภายในประเทศ

1.7 เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการผลิตและผู้บริโภคเข้าถึงบริการที่ดีขึ้นในราคาที่ถูกลง

1.8 ช่วยให้แรงงานฝีมือไทยมีโอกาสเข้าถึงตลาดในอาเซียนเพิ่มขึ้น

1.9 ช่วยให้แรงงานฝีมือมีการพัฒนาความถนัดเฉพาะทางเพิ่มขึ้น

ผลกระทบจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอาเซียน

ภาคการผลิตที่ไม่พร้อมในการแข่งขัน หรือไม่มีความได้เปรียบในด้านต้นทุน ต้องเผชิญกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการลดอุปสรรคในด้านการค้าและการลงทุนต่างๆ ทำให้ผู้ประกอบการจากต่างประเทศสามารถเข้าสู่ตลาดได้สะดวกมากขึ้น และเพิ่มการแข่งขันในตลาดให้สูงขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการที่ไม่มีความพร้อมหรือมีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำอาจถูกกดดันให้ต้องออกจากตลาดไปหากจะประเมินในภาพรวมส่วนใหญ่ประเทศไทยมีความพร้อม แต่อาจมีสาขาอ่อนไหวบางสาขา เช่นสินค้าเกษตรบางรายการที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการปรับตัวค่อนข้างสูง มากกว่าสินค้าอุตสาหกรรม (สำนักอาเซียน กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2554)

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว สามารถสรุปเป็นสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

H1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลางมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

H2 ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลางที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับจากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแตกต่างกัน

H3 ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลางที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีความพร้อมในการปรับตัวต่อประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

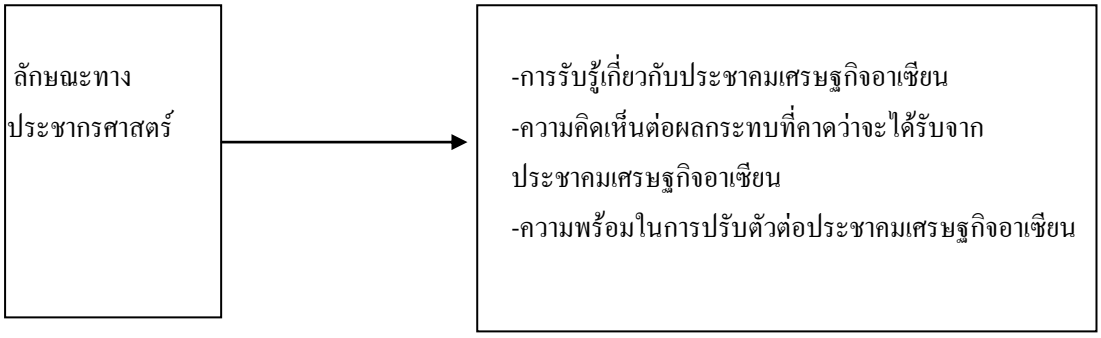

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยคือสถานประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดภาคกลาง 104,313 แห่ง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550) จำนวนทั้งสิ้น 22 จังหวัด (คณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ, 2520) ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ได้แก่

1. **แบ่งขนาดจังหวัดในเขตภาคกลางเป็น 3 ขนาด**

ตาราง 3.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างสถานประกอบการที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามขนาดจังหวัด

ลำดับที่	ขนาดจังหวัด	จำนวนสถานประกอบการ (แห่ง)	กลุ่มตัวอย่าง
1.	จังหวัดขนาดใหญ่	74,320	285
2.	จังหวัดขนาดกลาง	19,398	74
3.	จังหวัดขนาดเล็ก	10,595	41
	รวมทั้งสิ้น	104,313	400

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550

2. แต่ละขนาดจังหวัดสุ่มเลือกจังหวัดเพื่อเป็นตัวแทนในการเก็บข้อมูล 1 จังหวัด (Random Sampling) ได้แก่ จังหวัดขนาดใหญ่สุ่มเลือกได้จังหวัดปทุมธานี จังหวัดขนาดกลางสุ่มเลือกได้จังหวัด สุพรรณบุรี และจังหวัดขนาดเล็กสุ่มเลือกได้จังหวัดชัยนาท

3. แต่ละจังหวัดเลือกเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างสถานประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตโดยใช้วิธีเก็บข้อมูลตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามจะคัดเลือกเฉพาะผู้บริหารระดับต้นขึ้นไป อาทิ ผู้จัดการแผนก ผู้จัดการฝ่าย ซึ่งจะรับทราบข้อมูลเชิงนโยบายมากกว่าพนักงานระดับปฏิบัติการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอนได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของสถานประกอบการอุตสาหกรรมการผลิต ตอนที่ 2 – 4 เป็นการวัดตัวแปรต่างๆได้แก่ การวัดการรับรู้ต่อ AEC การวัดความคิดเห็นต่อผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับจาก AEC การวัดความพร้อมในการปรับตัวต่อ AEC และตอนที่ 5 เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม สำหรับการรวบรวมข้อมูล การวัดการรับรู้มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ตอบถูก 11-15 ข้อ คือรับรู้ระดับมาก ตอบถูก 6-10 ข้อ คือรับรู้ระดับปานกลาง และตอบถูก 0-5 ข้อคือรับรู้ระดับน้อย

สำหรับการวัดความคิดเห็นและความพร้อม ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด กำหนดน้ำหนักคะแนนเป็น 5 4 3 2 และ 1 คะแนนตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่า t-test และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเชิงสำรวจรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 372 รายจาก 400 ราย คิดเป็นร้อยละ 93 มีลักษณะข้อมูลทั่วไปดังตาราง 4.1

ตาราง 4.1 แสดงจำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละ ลักษณะข้อมูลทั่วไปลักษณะทางประชากรศาสตร์ของสถานประกอบการอุตสาหกรรมการผลิต

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของสถานประกอบการอุตสาหกรรมการผลิต	**จำนวน (ราย)**	**ร้อยละ**
รูปแบบในการดำเนินธุรกิจของกิจการ		
กิจการเจ้าของรายเดียว	213	57.26
ห้างหุ้นส่วนจำกัด	75	20.16
บริษัทจำกัด	68	18.28
บริษัทมหาชน จำกัด	16	4.30
รวม	372	100.00
ทุนจดทะเบียนของกิจการ		
ต่ำกว่า 50 ล้านบาท	231	62.10
51 - 200 ล้านบาท	104	27.96
201 - 500 ล้านบาท	24	6.45
มากกว่า 501 ล้านบาท	13	3.49
รวม	372	100.00

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของสถานประกอบการอุตสาหกรรมการผลิต	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ขนาดของกิจการ (ผลประกอบการโดยเฉลี่ยในช่วง 3 ปี)		
ต่ำกว่า 50 ล้านบาท	247	66.40
51 - 200 ล้านบาท	91	24.46
201 - 500 ล้านบาท	21	5.65
มากกว่า 501 ล้านบาท	13	3.49
รวม	372	100.00
สถานที่ตั้งในการประกอบการผลิต		
ปทุมธานี	267	71.77
สุพรรณบุรี	65	17.47
ชัยนาท	40	10.75
รวม	372	100.00
ประเภทของการประกอบการผลิต		
ธุรกิจผลิตสินค้าเกษตรกรรม	104	27.96
ธุรกิจผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป	113	30.38
ธุรกิจผลิตสินค้าอุตสาหกรรม	143	38.44
อื่นๆ	12	3.23
รวม	372	100.00
จำแนกการส่งออก		
มีการส่งออก	74	19.89
ไม่มีการส่งออก	298	80.11
รวม	372	100.00

การส่งออก จำแนกออกเป็น	Min	Max	Mean	SD.
- ระยะเวลาการส่งออก	2	40	14.16	11.47
- ยอดการส่งออกคิดเป็นร้อยละ	2	90	43.57	22.52
- ตลาดในภูมิภาคอาเซียน	**จำนวน (ราย)**		**ร้อยละ**	
• ตลาดอาเซียนทั้งหมด	28		37.84	
• ตลาดอาเซียนและประเทศอื่นด้วย	46		62.16	
รวม	**74**		**100.00**	

การวัดการรับรู้ต่อประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ AEC โดยการวัดระดับการรับรู้เกี่ยวกับข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับ AEC พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้น้อย ร้อยละ 86.03 สำหรับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ AEC จำแนกตามสื่อต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ในด้านสื่อมวลชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ AEC จากโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 46.05 มากที่สุด ในด้านสื่อบุคคล พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูล จากสมาชิกในครอบครัว ญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 41.53 มากที่สุด ในด้านสื่อเฉพาะกิจ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้เกี่ยวกับ AEC จากแผ่นพับ/โปสเตอร์ของหน่วยงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 44.05 มากที่สุด และในด้านสื่ออินเตอร์เน็ต พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ AEC จากสื่อทางสังคมออนไลน์ เช่น Facebook คิดเป็นร้อยละ 50.34 มากที่สุด

การวัดความคิดเห็นต่อผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่คาดว่าจะได้รับจากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การวัดความคิดเห็นต่อผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่คาดว่าจะได้รับจาก AEC ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ความคิดเห็นต่อผลกระทบทางบวกที่คาดว่าจะได้รับจาก AEC อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความคิดเห็นที่ว่า AEC จะช่วยให้นักลงทุนผลิตในประเทศหนึ่งสามารถส่งขายได้ทั่วภูมิภาคมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.37 รองลงมามีความคิดเห็นว่า AEC ทำให้กำลังซื้อของประเทศเพื่อนบ้านดีขึ้น เป็นโอกาสให้ไทยขยายการส่งออกและการลงทุนอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.36

สำหรับความคิดเห็นต่อผลกระทบทางลบที่คาดว่าจะได้รับจาก AEC อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นที่ว่า AEC มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมของไทยที่ยังไม่เข้มแข็งจะเสียเปรียบในการแข่งขันมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.27 รองลงมามีความคิดเห็นว่า AEC จะทำให้สินค้านำเข้าตีตลาดสินค้าในประเทศ การแข่งขันรุนแรงขึ้นอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.22

การวัดการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวต่อประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ในภาพรวมการวัดการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวต่อ AEC อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการวางแผนในการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาเทคโนโลยีและปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.66 และน้อยที่สุดคือ มีการศึกษาความเป็นไปได้ที่จะย้ายไปลงทุนในประเทศที่ต้นทุนต่ำในกลุ่มอาเซียน อยู่ในระดับปานกลาง ด้วยค่าเฉลี่ย 3.12

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบ H1 พบว่า รูปแบบในการดำเนินธุรกิจของกิจการ ทุนจดทะเบียนของกิจการ ขนาดของกิจการ (ผลประกอบการโดยเฉลี่ยในช่วง 3 ปี) สถานที่ตั้งในการประกอบการผลิต กับการรับรู้เกี่ยวกับ AEC มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนประเภทของการประกอบการผลิต และการจำแนกการส่งออกกับการรับรู้เกี่ยวกับ AEC ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการทดสอบ H2 พบว่า ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลางที่มีทุนจดทะเบียนของกิจการ ขนาดของกิจการ (ผลประกอบการโดยเฉลี่ยในช่วง 3 ปี) สถานที่ตั้งในการประกอบการผลิต และการจำแนกการส่งออกที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับจาก AEC แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 ส่วนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตที่มีรูปแบบในการดำเนินธุรกิจ และประเภท

ของการประกอบการผลิตที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับจาก AEC แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการทดสอบ H3 พบว่า ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลางที่มีรูปแบบในการดำเนินธุรกิจ ทุนจดทะเบียนของกิจการ ขนาดของกิจการ (ผลประกอบการโดยเฉลี่ยในช่วง 3 ปี) สถานที่ตั้งในการประกอบการผลิต และการจำแนกการส่งออกที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับจาก AEC แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 ส่วนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตที่มีประเภทของการประกอบการผลิตที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับจาก AEC แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับความคิดเห็นและ/ข้อเสนอแนะอื่นๆเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบและการเตรียมความพร้อมต่อ AEC กลุ่มตัวอย่างได้ให้ความเห็นว่า การประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลยังน้อยอยู่ ทำให้ไม่มีข้อมูลและไม่สามารถวิเคราะห์ผลกระทบหรือวางแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้เท่าที่ควร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดภาคกลาง ส่วนใหญ่ยังมีการรับรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในระดับน้อย ซึ่งสามารถนำมาพิจารณาใน 2 ประเด็นได้แก่ ความรู้ (Knowledge) และ การรับรู้ (Perception) ซึ่งการเกิดความรู้ไม่ว่าระดับใดก็ตามย่อมมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิดซึ่งเชื่อมโยงกับการเปิดรับข่าวสารของบุคคลนั้นเอง (ดาราวรรณ ศรีสุกใส, 2542: 41 อ้างในในศวิตา ธรรมพิทักษ์, 2550: 29) หากผู้รับข่าวสารไม่เปิดรับข้อมูลข่าวสารหรือเปิดรับน้อย ก็จะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวน้อยด้วย นอกจากนี้ในด้าน การรับรู้ (Perception) ผู้รับสารยังเลือกสนใจข้อมูลที่เปิดรับ (Selective Attention) และ เลือกเก็บรักษาข้อมูลที่รับรู้ (Selective Retention) (Kotler และ Keller, 2006: 176) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า เรื่องเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC ยังไกลตัว จึงเลือกที่จะไม่เปิดรับหรือเลือกที่จะไม่สนใจเก็บรักษาข้อมูล

อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่าจะได้รับผลกระทบจาก AEC อยู่ในระดับมาก ทั้งผลกระทบทางบวกและผลกระทบทางลบ ซึ่งการเปิดรับข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่รับรู้จากสื่อโทรทัศน์ สมาชิกในครอบครัว แผ่นพับ/โปสเตอร์ของหน่วยงานราชการ และสื่อทางสังคมออนไลน์ เช่น Facebook ส่วนในด้านการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวต่อ AEC ยังอยู่ในระดับปานกลางโดยมีการวางแผนในการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาเทคโนโลยีและปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตมากที่สุด รองลงมาคือ มีการเตรียมศึกษาข้อมูล/จัดอบรมเกี่ยวกับ AEC ศึกษาประโยชน์และผลกระทบที่จะได้รับ อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ มีการศึกษาความเป็นไปได้ที่จะย้ายไปลงทุนในประเทศที่ต้นทุนต่ำในกลุ่มอาเซียน อยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นว่า ผู้ประกอบการเตรียมความพร้อมในเชิงรับมากกว่าในเชิงรุก นั่นคือ การตั้งรับภายในประเทศโดยการศึกษาข้อมูลและพัฒนาเทคโนโลยีและประสิทธิภาพการผลิตมากกว่าจะขยายฐานการผลิตในกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งต้องลงทุนในทรัพยากรด้านต่างๆที่มากกว่า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการ

1. การเตรียมความพร้อมภายในองค์กร

-การตระหนักถึงความสำคัญของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC ควรเริ่มจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร

-ผู้บริหารระดับสูงควรยกระดับเรื่องการเตรียมความพร้อมของกิจการในการรองรับ AEC เป็นวาระสำคัญของกิจการ

-การกำหนดนโยบายในการรับมือกับ AEC ควรมีการสื่อสารไปยังทุกระดับภายในองค์กร

-การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ถูกต้องให้แก่บุคลากรทุกคนทุกฝ่ายภายในองค์กรโดยการจัดอบรมสัมมนาภายในองค์กร การเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้ามาบรรยายให้ความรู้ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษและภาษาในประเทศอาเซียนให้แก่บุคลากร เป็นต้น

-การศึกษาผลกระทบทุกด้านที่อาจเกิดขึ้นต่อกิจการโดย การฝึกปฏิบัติ (Workshop) ระดมสมองในการเตรียมแผนงานรองรับทั้งในระดับองค์กรและระดับหน่วยงาน

-การแต่งตั้งคณะทำงานประกอบด้วยบุคลากรจากฝ่ายต่างๆเพื่อศึกษาและเตรียมความพร้อมขององค์กรในการปรับตัวทั้งด้านเทคโนโลยี การสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ การรักษาแรงงานที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญขององค์กร การพิจารณาการใช้วัตถุดิบและแรงงานที่มาจากประเทศอาเซียนที่เหมาะสมสำหรับกิจการ การศึกษาคู่แข่งขันจากประเทศในกลุ่มอาเซียน การเปิดตลาดใหม่หรือขยายตลาดในอาเซียน หรือหากกิจการมีศักยภาพพออาจจะขยายฐานการผลิตไปยังประเทศในกลุ่มอาเซียน

-การกำหนดให้แต่ละหน่วยงานภายในองค์กรจัดทำแผนงานรองรับ (Action Plan) ทั้งมาตรการเชิงรุกและมาตรการเชิงรับซึ่งเป็นแผนงานเฉพาะสำหรับหน่วยงานนั้นๆ

-การประเมินผลความคืบหน้าในการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในองค์กรในแต่ละช่วงเวลา เป็นรายเดือน รายไตรมาส รายปี

2. การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการ หน่วยงานราชการ และองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

-ผู้ประกอบการในกลุ่มธุรกิจประเภทเดียวอาทิธุรกิจการเกษตร ธุรกิจการเกษตรแปรรูป ธุรกิจอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ แต่ละประเภทธุรกิจควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการแข่งขันที่จะมาจากผู้ประกอบการในประเทศอาเซียนทั้งในรูปแบบสินค้านำเข้าและรูปแบบการย้ายฐานการผลิตมายังประเทศไทย โดยอาจจะมีการจัดสัมมนาในกลุ่มธุรกิจหรืออุตสาหกรรมเดียวกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและระดมความคิดเห็นในการเตรียมความพร้อมสำหรับ AEC ที่จะมีผลในปี 2558 การจัดทำเว็บไซต์ หรือสร้างเพจที่ให้ข้อมูลปัจจุบันของ AEC ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอุตสาหกรรมนั้นๆ

-ผู้ประกอบการควรกำหนดกลยุทธ์สร้างข้อมูลเครือข่าย (Network Strategy) ตั้งแต่กิจการต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ นั่นคือการสร้างข้อมูลเครือข่ายเริ่มต้นตั้งแต่ผู้ผลิตวัตถุดิบของกิจการไปจนถึงผู้จัดจำหน่ายสินค้าของกิจการ ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจาก AEC ระหว่างกันเพื่อร่วมมือกันในการเตรียมความพร้อมทั้งระบบ

-ผู้ประกอบการควรมีการจัดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (Partnership Relationship Management) กับผู้ผลิตวัตถุดิบ คู่ค้า คนกลาง เพื่อให้การดำเนินงานของกิจการในการผลิตสินค้าหรือให้บริการเข้มแข็งมั่นคงรองรับการแข่งขันที่จะสูงยิ่งขึ้น นอกจากนี้อาจจะมีการให้ความช่วยเหลือในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับ AEC ให้แก่ผู้ผลิตวัตถุดิบ คู่ค้า คนกลางของกิจการ

-ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริโภค (Customer Relationship Management) ด้วยเช่นกันโดยเฉพาะการรักษาลูกค้าประจำไว้ในระยะยาว เนื่องจากผู้บริโภคจะมีทางเลือกจากสินค้าที่หลากหลายจากประเทศในกลุ่มอาเซียน

-ผู้ประกอบการควรเข้าร่วมกิจกรรมของภาครัฐที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในเผยแพร่ข้อมูลและการเตรียมการของภาครัฐในการช่วยเหลือภาคเอกชน ซึ่งการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งจำเป็นในการนำมาปรับใช้เพื่อเตรียมความพร้อมในองค์กรต่อไป

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐ

จากผลการวิจัยจะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตในเขตจังหวัดภาคกลาง ยังมีการรับรู้น้อย ตลอดจนความคิดเห็นเพิ่มเติมที่ผู้ประกอบการระบุว่าภาครัฐยังมีการประชาสัมพันธ์น้อยมากและไม่ทราบว่าจะหาข้อมูลได้จากหน่วยงานใด แหล่งใดจึงจำเป็นที่หน่วยงานราชการอาทิ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการส่งออก หรือหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ AEC ให้มากยิ่งขึ้น โดยเพิ่มความเข้มข้นในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลไปยังสื่อ 3 ประเภทได้แก่ สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่ออินเตอร์เน็ต ในด้านสื่อมวลชน กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางโทรทัศน์มากที่สุดและทางวิทยุน้อยที่สุด ดังนั้นหน่วยงานราชการควรมีการขอความร่วมมือกับผู้จัดรายการวิทยุเพื่อประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มผู้ฟังในคลื่นที่ได้รับความนิยมโดยเฉพาะในต่างจังหวัด สำหรับสื่อโทรทัศน์อาจมีการจัดทำสารคดีสั้นๆ แทรกในช่วงเวลายอดนิยมในช่องต่างๆ โดยเนื้อหาสร้างการรับรู้และกระตุ้นการเตรียมความพร้อมในทุกระดับ และเพิ่มช่องทางด้านสื่อนิตยสารและวารสารที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ประกอบการให้มากยิ่งขึ้น

ในด้านสื่อเฉพาะกิจ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับ AEC จากแผ่นพับ/โปสเตอร์ของหน่วยงานราชการ รองลงมาเป็นการเข้าร่วมอบรมสัมมนาของหน่วยงานราชการ จึงควรเพิ่มช่องทางการเผยแพร่ผ่านสื่อแผ่นพับและการจัดสัมมนาไปยังองค์กรระดับท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น สำหรับสื่ออินเตอร์เน็ต โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสูงยิ่งในปัจจุบัน จึงควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเฟซบุ้ค (Facebook) โดยอาจจัดทำในลักษณะหน้าเฉพาะ (Fanpage) ตลอดจนการใช้สื่อทวิตเตอร์ (Twitter) ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหน่วยงานต่างๆ ของราชการ ภาครัฐควรจัดตั้งคณะทำงานประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนขึ้นมาโดยเฉพาะ ในการสร้างและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไป ตลอดจนแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาผลกระทบและการเตรียมความพร้อม โดยเชิญตัวแทนจากองค์กรธุรกิจ สถาบันการศึกษา องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร และตัวแทนภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในคณะทำงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในทุกด้านในการที่ประเทศไทยจะต้องก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในอนาคตอันใกล้นี้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดโดยที่กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ประกอบการในเขตจังหวัดภาคกลางเท่านั้น ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในครั้งต่อไป อาจจะเลือกศึกษากลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันเช่น ผู้ประกอบการในภูมิภาคต่างๆ ผู้ประกอบการด้านธุรกิจผลิตสินค้าและธุรกิจบริการ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังอาจใช้เครื่องมือวิจัยรูปแบบอื่นในการศึกษาวิจัยเช่น การสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม ซึ่งอาจทำให้ได้ผลการวิจัยที่ละเอียดมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ. 2520. “การแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์.” อ้างถึงใน ราชบัณฑิตยสถาน. 2550. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2553. จาก http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=1378

โชติกา ตั้งบุญเติม. 2551. “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของอาจารย์ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดารา ทีปะปาล. 2542. **พฤติกรรมผู้บริโภค.** กรุงเทพ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. กันยายน 2553. “โอกาสและความท้าทายของสินค้าไทยในตลาดอาเซียน +6” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2553 จาก www.exim.go.th/doc/newsCenter/10009.pdf

ราชบัณฑิตยสถาน. 2549. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ.

ปรมะ สตะเวทิน (2539). **การสื่อสารมวลชน: กระบวนการและทฤษฎี**. กรุงเทพฯ: หจก.ภาพพิมพ์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2541. **กลยุทธ์การตลาด การบริหารการตลาดและกรณีศึกษา.** ม.ป.ท.

ศวิตา ธรรมพิทักษ์. 2550. “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการแต่งกายตามกฎของนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 2550. “ข้อมูลสถิติจากการสำมะโน/สำรวจ/

รายงานสถิตจังหวัด/รายงานพิเศษ.” สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2553. จาก http://pathumthani.nso.go.th/nso/project/search/index.jsp?province_id=37

สำนักอาเซียน กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2554. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน/อาเซียน. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2554 จาก http://www.dtn.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=6775&Itemid=792&lang=th

อภิรักษ์ โกษะโยธิน. 2552. การสัมมนาเรื่อง "เอเอฟทีเอ โอกาสและความท้าทายของแบรนด์ไทย" อ้างใน chatchawan. 2552, กันยายน. “AFTA โอกาสและความท้าทาย” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2553 จาก http://www2.thaiechamber.com/cms/content.jsp?id=com.tms.cms.article.Article_8c6e1ed0-c0a81019-75dc5992-3e27bce5

Kotler, P. and Keller, K. L. 2006. **Marketing Management**. 12th ed., New Jersey :Pearson Education.

Thorndike, E. 1932. **The Fundamentals of Learning**. New York: Teachers College Press. Retrieved on 12 March 2011 from https://en.wikipedia.org/wiki/Principles_of_learning#Readiness

การตีความพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่และพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่

THE CLARIFICATION OF IN-ROLE AND EXTRA ROLE BEHAVIOR

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ สิทธิจิรพัฒน์

E-mail : prasert.si@spu.ac.th

รุ่งดาว เผือกฟัก

E-mail : rungdaw.pu@spu.ac.th

วชรพร วัชรพงศ์ชัย

E-mail : wacharaporn.wa@spu.ac.th

วชิราภรณ์ จีระว่องวิทย์

วรเชษฐ์ สิงห์ลอ

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการจำแนกความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่และพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ในบริบทของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ งานวิจัยเกี่ยวกับ OCB จำนวนมากมักใช้ความเห็นของผู้บังคับบัญชาเพียงฝ่ายเดียวเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ซึ่งอาจทำให้เกิดความผิดพลาดได้ บทความนี้ได้นำเสนอทฤษฎีชุดบทบาทของ Merton (1957) มาอธิบายการแสดงพฤติกรรมในบทบาทของบุคคล ซึ่งแต่ละพฤติกรรมเป็นผลมาจากความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ในบทความนี้ได้นำเสนอพฤติกรรมกึ่งนอกเหนือบทบาทหน้าที่ เมื่อเกิดความเข้าใจในพฤติกรรมไม่ตรงกัน

คำสำคัญ: พฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ พฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ทฤษฎีชุดบทบาทของ Merton

ABSTRACT

This paper addresses the distinction between in-role and extra-role behavior in the context of Organizational Citizenship Behavior (OCB). Previous research in OCB has examined solely from supervisor's point of view. This may cause of misunderstand of OCB. To clarify role behavior, this paper used Merton's role set theory (1957). Those roles are culturally defined expectations associated with particular positions. In addition, this paper also proposed semi-extra role when different perception of role behavior was occurred.

KEYWORDS : in-role behavior, extra role behavior, Organizational Citizenship Behavior, Merton's role set theory

บทนำ

องค์การต้องเผชิญกับแรงกดดันในการควบคุมต้นทุนและพัฒนาคุณภาพในตัวสินค้าและการให้บริการ ทุกองค์การมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ทรัพยากรมนุษย์ ความสำเร็จขององค์การล้วนมาจากการการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และความสามมารถของทรัพยากรมนุษย์ที่ก่อให้เกิดสมรรถนะหลักที่โดดเด่น เหนือกว่าองค์การคู่แข่ง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ คือ เรื่องของนโยบาย แนวทางปฏิบัติและระบบ เช่น กระบวนการเลือกสรร ประเมินผลการปฏิบัติงาน และการฝึกอบรมพนักงาน เพื่อเพิ่มผลิตภาพและลดต้นทุนการผลิต (Latham & Fry, 1988) อย่างไรก็ตาม กิจกรรมต่าง ๆ ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์มักมุ่งเน้นไปที่พฤติกรรม ทัศนคติ และผลงานของบุคคลผ่านเครื่องมือที่เป็นทางการ เช่น สัญญาจ้าง คำบรรยายลักษณะงาน และผังโครงสร้างองค์การ และเครื่องมือที่ไม่เป็นทางการและเป็นความสมัครใจของบุคลากรเองที่จะแสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การ (Steward, 1985) พฤติกรรมที่ไม่เป็นทางการเช่นนี้ สามารถช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมาย

องค์การต่าง ๆ ล้วนต้องการบุคลากรที่มี พฤติกรรมพิเศษ (Extra-Role Behavior) ที่นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบซึ่งกำหนดไว้เป็นทางการหรือให้ปฏิบัติโดยใช้ระบบการให้ผลตอบแทนอย่างเป็นทางการ โดยพฤติกรรมเช่นนี้มิได้บังคับด้วยระบบหรือคำบรรยายลักษณะงาน แต่บุคลากรเต็มใจที่จะปฏิบัติและเป็นพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การ สมาชิกขององค์การควรจะต้องมีพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ต่อองค์การ ต่อกลุ่ม ต่อเพื่อนร่วมงาน พฤติกรรมเช่นนี้ Organ (1988) เรียกว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Organizational Citizenship Behavior: OCB)

พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Organizational Citizenship Behavior) ได้รับการกล่าวถึงและวิพากษ์วิจารณ์เป็นครั้งแรกประมาณต้นทศวรรษ 1980 (Bateman & Organ, 1983) ในปี 1983 Smith, Organ, & Near เป็นนักวิชาการกลุ่มแรกที่ระบุว่าพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ การปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (Altruism) และการให้ความร่วมมือยอมรับ (Generalized compliance) ต่อมา Organ (1988) ได้เพิ่มองค์ประกอบของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย (นพคุณ ทอดสนิท, 2552)

1. พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น (Altruism) หมายถึง การสมัครใจ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับงาน เช่น การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในการวางแผนการขาย ช่วยแนะนำพนักงานใหม่ ในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และเครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น

2. พฤติกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น (Courtesy) หมายถึง การคำนึงถึงผู้อื่นเพื่อช่วยคิดและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมาในการทำงาน เช่น ปรึกษาหารือกับเพื่อนร่วมงานก่อนดำเนินการ ซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบตามมาในภายหลัง ช่วยเตือนเพื่อนร่วมงานล่วงหน้าเกี่ยวกับตารางการทำงาน เป็นต้น

3. พฤติกรรมการอดทนอดกลั้น (Sportsmanship) หมายถึง การมีความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้จากการทำงาน ความไม่สะดวกสบาย หรือความรู้สึกรำคาญใจโดยไม่ต้องเรียกร้องสิทธิหรือทำการร้องทุกข์ เป็นต้น

4. พฤติกรรมการสำนึกในหน้าที่ (Conscientiousness) หมายถึง การเอาใจใส่ และปฏิบัติงานเกินกว่าระดับที่องค์กรกำหนดไว้ เช่น ปฏิบัติงานตรงตามกำหนดเวลา รักษาความสะอาด ดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ขององค์กร เป็นต้น

5. พฤติกรรมการรับผิดชอบและให้ความร่วมมือ (Civic Virtue) หมายถึง ความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานภายในองค์กร เช่น เข้าร่วมประชุมด้วยความตั้งใจ การให้ข้อเสนอแนะที่ทำให้องค์กรพัฒนาขึ้น เป็นต้น

ในปีค.ศ. 1997 Farh, Earley, and Lin ได้ดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง Organizational Citizenship Behavior ในประเทศไต้หวัน ซึ่งเป็นการศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานฯกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเดิมเป็นอันมาก เพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรม ระบบความคิดความเชื่อของคน งานศึกษาวิจัยนี้จึงพัฒนาองค์ประกอบของพฤติกรรมการปฏิบัติงานฯขึ้นใหม่ แต่ยังคงประกอบด้วยพฤติกรรมการปฏิบัติงาน 5 องค์ประกอบเหมือนของ Organ องค์ประกอบของพฤติกรรมการปฏิบัติงานฯในงานของ Farh, Earley, and Lin (1997) ประกอบด้วย (อมร ถุงสุวรรณ, 2550)

1. การคำนึงถึงผู้อื่น (Altruism) เป็นพฤติกรรมที่มิได้มีการคิดคำนึงไว้ล่วงหน้า โดยเข้าไปช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาหรือลูกค้าที่ประสบปัญหา

2. ความรู้สำนึกในหน้าที่ (Conscientiousness) เป็นพฤติกรรมที่ทำงานเกินกว่าภาระรับผิดชอบของตนอันรวมถึงประเด็นต่างๆทั้งการเข้าร่วมประชุมหรือเข้าร่วมกิจกรรมต่างขององค์การแม้ว่าไม่ได้รับมอบหมาย แต่ตนพิจารณาแล้วว่าจะเป็นประโยชน์ต่อองค์การ การปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบ ข้อกำหนดต่างๆขององค์การ การไม่ฉวยโอกาสหยุดพักในเวลางานเกินจำเป็น การทุ่มเททำงานอย่างเต็มความสามารถ เป็นต้น

3. แสดงตนเป็นคนขององค์การหรือบริษัท (Identification with the company) เป็นพฤติกรรมที่กล่าวถึงองค์การกับบุคคลทั้งภายนอกและภายในในแง่ที่ดี ปกป้องชื่อเสียงขององค์การ ช่วยเสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่ช่วยปรับปรุงองค์การ

4. ความกลมกลืนและความสามารถประสานสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Interpersonal harmony) เป็นพฤติกรรมที่พยายามหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจของตนในทางมิชอบ โดยเฉพาะการพยายามหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน

5. การปกป้องทรัพย์สินของบริษัท (Protecting company resources) เป็นพฤติกรรมที่พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ทรัพย์ขององค์การอย่างฟุ่มเฟือย ไม่มีพฤติกรรมที่สวนทางกับนโยบายขององค์การ

ผลของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ

จากการวิจัยพบว่า OCB ช่วยสนับสนุนผลการดำเนินงานโดยรวมขององค์กร เป็นการหาแนวทางในการจัดการให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันของสมาชิกในที่ทำงาน เพื่อเพิ่มความสามารถในการบรรลุเป้าหมายของส่วนรวม ปฏิบัติงานด้วยการวางแผน การวางลำดับความสำคัญ การแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ (Nettemeyer, Boles, Mckee & McMurrian, 1997) นอกจากนี้ OCB ยังเพิ่มศักยภาพของผู้บังคับบัญชาในการจูงใจและธำรงรักษาบุคลากร สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน สนับสนุนให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์การ (Organ, Podsakoff, &

MacKenzie, 2005) นอกจากนี้ ชญารัศมิ์ ทรัพยรัตน์ และประพันธ์ ชัยกิจอุราใจ (2556) ได้เสนอผลลัพธ์ในเชิงบวกและลบของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. การเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง พฤติกรรมประเภทนี้เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากแรงจูงใจภายในเพื่อการตอบสนองความพอใจของตน โดยไม่ได้สนใจรางวัลหรือผลตอบแทนจากการกระทำ แต่เป็นความสุขใจที่ได้กระทำ

2. ความรับผิดชอบบนพื้นฐานการตอบแทนและการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน เมื่อพนักงานรับรู้ในความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนที่ดีระหว่างหัวหน้ากับพนักงาน การรับรู้การสนับสนุนขององค์การในด้านต่างๆ ทั้งด้านการปฏิบัติงาน สวัสดิภาพ ค่าจ้าง การพัฒนาพนักงาน เป็นต้น พนักงานจะตอบแทนความสัมพันธ์ด้วยการเพิ่มความไว้วางใจและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานและหัวหน้า และพนักงานกับองค์การกลายเป็นเครือข่ายทางสังคมในองค์การ

3. เชิงเครื่องมือเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน พนักงานใช้ประโยชน์จากการสร้างความประทับใจในการบรรลุวัตถุประสงค์ของตน นำไปใช้เพื่อทำให้ตนเองมีอิทธิพลต่อความประทับใจ ทัศนคติ หรือความคิดของบุคคลที่เป็นเป้าหมาย และเปลี่ยนพฤติกรรมผู้อื่น

4. เชิงบังคับจากความกดดัน ผู้จัดการอาจจะบังคับให้พนักงานยอมที่จะปฏิบัติงานนอกเหนือบทบาทที่รับผิดชอบ (Extra role Behavior) ซึ่งเป็นบทบาทหรือการกระทำที่มีประโยชน์

ปัญหาจากการนิยามบทบาท

แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับ OCB เป็นจำนวนมาก แต่สิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญ คือ การนิยามขอบเขตของพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ (Extra-Role Behavior) กับพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ (In-role behavior) ตัวอย่างเช่น Graen (1976) ระบุว่า บทบาทในองค์การค่อนข้างไม่ชัดเจน แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทเกิดจากการต่อรองระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาในการกำหนดขอบเขตของกิจกรรมในงาน ส่วน Neiman & Hughes (1951) ชี้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทค่อนข้างคลุมเครือ ไม่ชัดเจน และขาดนิยาม ส่วน Morrison (1994) ชี้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท เช่น OCB ควรทำความเข้าใจว่าบุคลากรมีความเข้าใจในความรับผิดชอบในงานของตนอย่างไร ส่วน Dyne, Graham, & Dienesch (1994) กล่าวถึงการจำแนกแยกแยะความแตกต่างความแตกต่างของพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ (In-role behavior) และพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ (Extra-role behavior) ความพยายามในการศึกษาเพื่อจำแนกแยกแยะความแตกต่างความแตกต่างของพฤติกรรมดังกล่าวอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ (In-role behavior) และ พฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ (Extra-role behavior) อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ เวลา สถานที่ และบุคคลที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามงานวิจัย OCB พยายามหลีกเลี่ยงความคลุมเครือในตัวพฤติกรรมโดยเลือกใช้มุมมองของผู้บังคับบัญชาเพียงฝ่ายเดียว (Moorman, 1991) ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเข้าใจในพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่และพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เช่น ผู้บังคับบัญชาอาจมองว่าการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานเป็นพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ แต่ผู้ใต้บังคับบัญชาอาจมองว่าเป็นพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่

ทฤษฎีชุดบทบาทของ Merton (Role Set Theory)

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ (In-role behavior) และพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ (Extra-role behavior) บทความนี้จึงขอนำทฤษฎีชุดบทบาทของ Merton (Merton's Role Set Theory) มาสร้างความเข้าใจในพฤติกรรมของพนักงานให้ง่ายขึ้น Merton (1957) กล่าวถึงบทบาทว่า บทบาทของบุคคลแต่ละคนจะต้องมีชุดสถานะ (Status-Set) และชุดบทบาท (Role-Set) ควบคู่กันไปไม่เหมือนกัน บทบาทจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาททางสังคมที่เขาสังกัดอยู่ ตลอดจนลักษณะของตนในสังคมนั้น เช่น นายสมชายเป็นผู้จัดการ ฝ่ายการตลาด นายสมชายจะต้องติดต่อ พบปะกับบุคคลหลากหลาย (เจ้าของบริษัท หัวหน้า ลูกน้อง ลูกค้า เป็นต้น) แต่ละบุคคลก็ส่งความคาดหวังในการแสดงพฤติกรรมมายังนายสมชาย หลังจากนั้นนายสมชายจะแสดงพฤติกรรมอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับการรับรู้ในความคาดหวังของแต่ละคน ทัศนคติ อุปนิสัย สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ขณะเดียวกันเมื่อนายสมชายกลับถึงบ้าน เขาก็มีบทบาทเป็นหัวหน้าครอบครัว สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนก็ส่งความคาดหวังในการแสดงพฤติกรรมมายังเขา (ภรรยา ลูก พ่อ แม่ พี่น้อง เป็นต้น) หากนายสมชายเป็นสมาชิกสโมสร เขาก็จะถูกคาดหวังจากบุคคลในสโมสร (ผู้บริหารสโมสร เจ้าหน้าที่ สมาชิกคนอื่น) ดังแสดงในภาพที่ 1

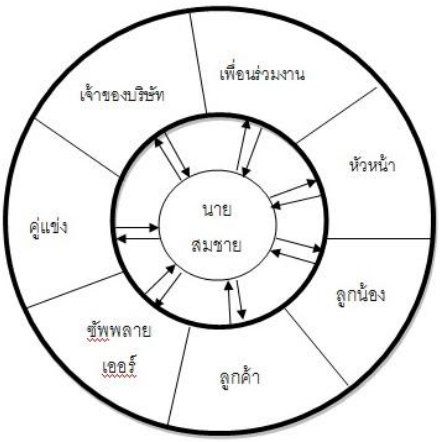

ภาพที่ 1: ตัวอย่างบุคคลที่นายสมชายต้องแสดงบทบาท ในสถานะผู้จัดการฝ่ายการตลาด

ดัดแปลงจาก Zanden, V., & Wilfrid, J. (1979). Sociology. New York: John Wiley & Sons, pp.114.

จากภาพที่ 1 เป็นตัวอย่างบทบาทของผู้จัดการฝ่ายการตลาด เพียงสถานะเดียวเท่านั้น หากนายสมชายมีหลายสถานะก็จะความซับซ้อนในบทบาทมากขึ้น ดังนั้นในการตีความว่าพฤติกรรมเช่นใดเป็นพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ (In-role behavior) หรือพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ (Extra-role behavior) อาจเป็นการรับรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุดบทบาท (Role Set) ในสังคมนั้น นอกจากนี้การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมหนึ่งแล้วได้รับการตีความว่าเป็นพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ (In-role behavior) แต่อาจจะเป็นพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ (Extra-role behavior) ในอีกสังคมหนึ่ง เช่น พฤติกรรมการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในสังคมไทยกับสังคมตะวันตก เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม โอกาสที่สมาชิกในชุดบทบาท (Role Set) จะมีความเห็นไม่สอดคล้องกันก็สามารถเกิดขึ้นได้ เช่น วิศวกรที่สละเวลาแนะนำเพื่อนร่วมงานใหม่ว่าจะใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์อย่างไร อาจพิจารณาว่าเป็นพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ (In-role behavior) เพราะบุคลากรส่วนใหญ่ในองค์การก็แสดงพฤติกรรมเช่นนี้ ซึ่งในบทความนี้เรียกว่า พฤติกรรมกึ่งนอกเหนือบทบาทหน้าที่ (Semi-extra role behavior) ดังแสดงในภาพที่ 2

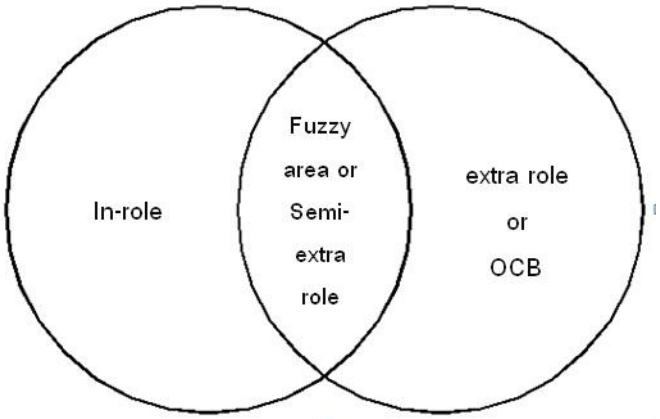

ภาพที่ 2: มิติของบทบาท

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงมิติของบทบาทที่สาม คือ พฤติกรรมกึ่งนอกเหนือบทบาทหน้าที่ (Semi-extra role behavior) ซึ่งมีพื้นที่ทับซ้อนระหว่างพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ (In-role behavior) กับพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ (Extra-role behavior) ซึ่งพฤติกรรมนี้มีลักษณะเป็นพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ในสายตาคนนอกองค์การ แต่ถือว่าเป็นพฤติกรรมตามปกติของคนในองค์การ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์การแห่งนั้น (Sitthijirapat, 2005)

บทสรุป

การศึกษาพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Organizational Citizenship Behavior: OCB) ที่ผ่านมาทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ (Extra-role behavior) รวมถึงประโยชน์ที่เกิดจาก OCB อย่างมากมาย อย่างไรก็ตามแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทก็ถูกวิจารณ์ว่ามีความคลุมเครือ ขาดความชัดเจน (Neiman & Hughes, 1951) งานวิจัยหลายเรื่องเกี่ยวกับ OCB (เช่น Graen, 1976; Morrison, 1994; Dyne, Graham, & Dienesch, 1994) ก็พยายามหาคำอธิบายเพื่อสร้างความเข้าใจในการจำแนกพฤติกรรมนี้ สำหรับในบทความนี้ก็มีความพยายามเช่นเดียวกันที่จะสร้างความเข้าใจในการแสดงบทบาทของบุคคลในองค์การ โดยอาศัยทฤษฎีชุดบทบาทของ Merton (Role Set Theory) มาอธิบายพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งได้กล่าวว่าแต่ละบุคคลมีหลายสถานะ แต่ละสถานะจะต้องพบปะผู้คนที่เกี่ยวข้อง (Stake Holder) โดยบุคคลเหล่านั้นจะส่งความคาดหวังการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ไปยังเจ้าของสถานะ พฤติกรรมที่ตอบสนองกลับมาอาจเป็นไปได้ทั้งพฤติกรรมที่น้อยกว่าที่ปรารถนา เป็นไปตามที่ปรารถนา และเกินกว่าที่ปรารถนา ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลากหลาย เช่น ทัศนคติ อารมณ์ ความรู้สึก ในขณะนั้น อย่างไรก็ตามการตีความหมายของพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ (Extra-role

behavior) ก็อาจมีความแตกต่างกันไประหว่างบุคคล ระหว่างองค์การ และระหว่างสังคมได้ ดังนั้นในบทความนี้จึงเสนอพฤติกรรมกึ่งนอกเหนือบทบาทหน้าที่ (Semi-extra role behavior) ซึ่งคนนอกองค์การมองว่าเป็นพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ แต่ถือว่าเป็นพฤติกรรมตามปกติของคนในองค์การ

เอกสารอ้างอิง

ชญารัศมิ์ ทรัพยรัตน์ และ ประพันธ์ ชัยกิจอุราใจ. 2556. “พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น.” **FEU Academic Review**, 7, 1: 7-22

นพคุณ ทอดสนิท. 2552. “การวิเคราะห์พหุระดับ : ผลกระทบของควาสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนทางสังคมในสถานที่ทำงานและภาวะผู้นำที่มีต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานสาขา ธนาคารพาณิชย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.” วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก หลักสูตรการจัดการดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

อมร ถุงสุวรรณ. 2550. “ผลกระทบของความยุติธรรมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้ผู้บังคับบัญชามี่มีต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สูงสุดขององค์การ”. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

อุทิศ ทาหอม. 2554. “บทบาทของครูด้านผู้นำทางคุณธรรมจริยธรรมในทัศนะของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Bateman, T. S., & Organ, D. 1983. Job Satisfaction and the good soldier: the relationship between affect and employee citizenship. **Academy of Management Journal**, 26, 587-595.

Dyne, L. V., Graham, J. W., & Dienesch, R. M. 1994. Organizational citizenship behavior: Construct redefinition, measurement, and validation. **Academy of Management Journal**, 37(4), 765-803.

Graen, G. 1976. Role making processes within complex organization. In M.D. Dunnete (Ed.), **Handbook of Industrial and Organizational Psychology**, 1201-1245. Chicago: Rand McNally.

Latham, G. P., & Fry, L. W. 1988. Measuring and appraising employee performance. In S. Gael (Ed.), **The job analysis handbook** (pp. 216-234). New York: Wiley.

Merton, R. K. (1957). The role set: problems in sociological theory. British Journal of Sociology, 8(6), 110-120.

Moorman, R. H. 1991. Relationship between organization justice and organization citizenship behavior: Do fairness perceptions employee citizenship?, **Journal of Applied Psychology**, 76(6), 845-855.

Morrison, E. W. 1994. Role Definition and organizational citizenship behavior: The importance of the employee’s perspective, **Academy of Management Journal**, 637: 1543-1567.

Nettemeyer, R. G., Boles, J. S., McKee, D. O., & McMurrian, R. (1997). An investigation into the antecedenent of organization citizenship behaviorin a personal selling context. **Journal of Marketing**, 61, pp. 85-98.

Neiman, L. J., & Hugh, J. W. 1951. The problem of the concept of role – a resurvey of the literature, **Social Forces**, 30(2), 141-149.

Organ, D. W. (1988). **Organizational Citizenship Behavior: The good soldier syndrome**. Lexington, Mass: Lexington Books.

Organ, D. W., Podsakoff, P. M., & MacKenzie, S. B. (2005). **Organizational citizenship behavior: It's nature, antecedents, and consequences.** London: Sage.

Sitthijirapat, P. 2005. Role and organizational citizenship behavior of UK and Thai university lecturers : A comparative study. Unpublished Doctoral Thesis. University of Northumbria at Newcastle.

Smith, C. A., Organ, D. W. & Near, J. P. 1983. Organizational Citizenship Behavior: Its Nature and Antecedents. **Journal of Applied Psychology**, 68(4), 653-663.

Steward, R. 1985. **The reality of management**. London: Heineman.

Zanden, V., &Wilfrid, J. 1979. **Sociology**, New York: John Wiley & Sons.

คุณภาพการให้บริการเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนในธุรกิจการขนส่งทางอากาศ

THE SERVICE QUALITY FOR SUSTAINABLE COMPETITIVE ADVANTAGE IN AIRFREIGHTS BUSINESS

ศิระ สัตยไพศาล
อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail : sira.sa@spu.ac.th
พิมพ์นารา พูลทรัพย์
อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail : pimnara.po@spu.ac.th
รังสีจันท์ สุวรรณสทิศกร
อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail : pimnara.po@spu.ac.th

บทคัดย่อ

ธุรกิจการขนส่งสินค้าทางอากาศเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมบริการที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโลก เนื่องจากเป็นการบริการขนส่งที่รวดเร็วและมีความปลอดภัยสูงในการขนย้ายทั้งสินค้าและผู้โดยสารไปยังทุกมุมโลก แต่การขนส่งทางอากาศมีต้นทุนที่สูงดังนั้นจึงต้องมีการให้คุณภาพในการบริการที่ดีสามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจากการศึกษาพบว่าปัจจัยของคุณภาพการให้บริการในการขนส่งทางอากาศที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้าคือมูลค่าเพิ่มในการให้บริการ และการเต็มใจในการแก้ไขปัญหาให้ลูกค้า ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนขององค์กร

คำสำคัญ : การขนส่งสินค้าทางอากาศ, คุณภาพการบริการ, ความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน

ABSTRACT

The airfreights business is one of service industries that has significantly importance to the global economics. It is the fastest and highest security for transporting goods and passengers to all over the world. However, the cost per unit of airfreights service is the most expensive type of transportation , therefore, its service quality has to be high and be able to response to its customer

requirements. According to the study, the factors that have the most significant impact to the customer satisfaction are the value-added of its service that customers can perceive; and the willingness to solve the customers' problems. These two factors have affected to the business sustainable competitive advantage.

KEYWORDS : Airfreight, Service Quality, sustainable competitive advantage

1. บทนำ

เนื่องจากความเป็นโลกาภิวัตน์และความทันสมัยของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ที่ส่งผลให้การผลิตสินค้าไม่ได้ยึดติดกับลักษณะทางภูมิศาสตร์เหมือนเช่นในอดีต ผู้ผลิตสามารถเลือกที่ตั้งฐานการผลิตที่มีต้นทุนที่ต่ำ และใช้การบริหารจัดการทางด้านโลจิสติกส์ในการเคลื่อนย้ายสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้จากรายงานการวิจัยของบริษัทโบอิ้งเกี่ยวกับการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ (Boeing, 2012) พบว่าปริมาณการขนส่งมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นปีละ 5.9% ตลอด 20 ปีที่ผ่านมา โดย 5 ลำดับแรกที่มีการเติบโตสูงสุดคือ การขนส่งภายในประเทศจีน (9.2%) การขนส่งภายในทวีปเอเชีย (7.9%) การขนส่งภายในทวีปอเมริกาเหนือ (6.7%) การขนส่งระหว่างเอเชียและยุโรป (6.6%) และการขนส่งในยุโรปใต้ (6.5%) ดังนั้นจะเห็นว่าการขนส่งทางอากาศเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมบริการ (service industry) ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโลกในการขนส่งสินค้า พัสดุภัณฑ์และไปรษณียภัณฑ์ระหว่างประเทศ โดยจะมีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศด้วย (International trade) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่ต้องการความรวดเร็วและมีความความปลอดภัยสูง นอกจากนี้การขนส่งทางอากาศยังมีบทบาทในการขนส่งผู้โดยสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ทั้งผู้โดยสารที่เดินทางเพื่อธุรกิจ การทำงานและผู้โดยสารที่เดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งอุตสาหกรรมสนับสนุนและเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวด้วย (ศุพฤฒิ, 2008) ดังนั้นจึงต้องมีการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพในการขนส่งได้ตามคุณลักษณะที่สำคัญของการขนส่งสินค้าทางอากาศคือ 1. ความรวดเร็ว ซึ่งกระบวนการส่งสินค้าทางอากาศจะเป็นการขนส่งที่เร็วที่สุด 2. ความแน่นอน โดยจะต้องมีการบริหารจัดการให้มีคารางที่แน่นอน สม่ำเสมอและตรงต่อเวลา โดยคุณสมบัติดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อผู้ส่งสินค้าออกโดยตรง ช่วยให้การติดต่อซื้อขายกับลูกค้าที่อยู่ต่างประเทศดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ผู้ส่งออกสามารถลดค่าใช้จ่ายในการสร้างโกดัง เพื่อจะเก็บสินค้าที่จะส่งออก เนื่องจากสินค้าที่ผลิตแล้วสามารถทำการสำรองที่เพื่อจัดส่งออกไปได้ทันที ช่วยให้สินค้าแบบใหม่ ๆ โดยเฉพาะสินค้าประเภทแฟชั่น สามารถส่งไปถึงตลาดต่าง ๆ ทั่วโลกได้ในเวลาเดียวกัน

2. การทบทวนวรรณกรรม

2.1 ตัวแทนรับขนส่งสินค้า (Freight Forwarder)

เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการเชื่อมโยงเพื่อทำให้กิจกรรมการขนส่งมีประสิทธิภาพ โดยจะมีหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ส่งออกในการจัดหา และจัดการขนส่งสินค้าของผู้ส่งออกไปยังเมืองท่าปลายทาง บางรายทำหน้าที่

เป็นตัวกลางระหว่างผู้ส่งสินค้า กับผู้รับขนส่งสินค้า บางรายอาจทำหน้าที่เป็นผู้ขนส่งสินค้าโดยตรง ทั้งนี้ บริการที่ตัวแทนรับขนส่งสินค้าสามารถให้บริการ ประกอบไปด้วยบริการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2557) 1. ตัวแทนออกของให้กับผู้ส่งสินค้าหรือผู้รับสินค้า (Customer Broker) 2. ตัวแทนในการรับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ (Forwarding Business) แต่ดำเนินงาน ในฐานะเป็นตัวแทนของผู้ส่งออก หรือ ผู้นำเข้า 3. ตัวแทนของผู้รับขนส่งสินค้า (Transportation Provider) เช่นเป็นตัวแทนสายการบินในการให้บริการรับขนส่งสินค้า หรือเป็นผู้ขนส่งสินค้าเอง 4. การรับจัดการบรรจุหีบห่อ (Packing) รวมไปถึงบรรจุภัณฑ์ 5. การให้บริการด้านคลังสินค้า (Warehouse) โรงพักสินค้า การบริหารจัดการคลังสินค้า โดยใช้เครื่องมือและแรงงานของตนเองให้กับผู้ใช้บริการที่มีคลังสินค้าเป็นของตัวเอง แต่ไม่ประสงค์จะดำเนินการบริหารจัดการเอง 6. การให้บริการทางด้านแรงงาน คนงาน (Stevedoring) เพื่อการบรรจุสินค้าเข้าตู้คอนเทนเนอร์ 7. การให้บริการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ (Multimodal Transport) 8. ผู้ให้บริการบริหารโลจิสติกส์ ในระบบห่วงโซ่อุปทานครบวงจร (Logistics and Supply Chain Service) 9. ผู้ให้คำปรึกษาเชิงธุรกิจแก่ผู้นำเข้าและส่งออก (Business Consultant) ซึ่งจะเห็นว่าลักษณะการปฏิบัติการจะเป็นการให้บริการแก่ทั้งผู้ส่งสินค้าและผู้รับสินค้า ดังนั้นจะต้องมีการควบคุมคุณภาพของการให้บริการตามระดับความพึงพอใจของลูกค้า

2.2 คุณภาพ (Quality)

Gronroos (1990) กล่าวว่า คุณภาพก็คือสิ่งที่เกิดจากการที่ลูกค้ารับรู้ โดยทั่วไปบริษัทที่ผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการมักจะมีเป้าหมายในการปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและบริการ ซึ่งการกำหนดเป้าหมายในเรื่องคุณภาพดังกล่าวนั้นมักจะเป็นเรื่องที่กระทำภายในบริษัท โดยที่ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทมักจะเป็นผู้กำหนดว่า "คุณภาพ" ที่บริษัทต้องการหมายถึงอะไร ซึ่งตามปกติคุณภาพที่ถูกกำหนดขึ้นในบริษัทมักจะมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงคุณภาพที่กระบวนการต่างๆ ภายในบริษัท (Internal process) เป็นหลัก แต่ในความเป็นจริงคุณภาพที่บริษัทกำหนดขึ้นดังกล่าวนั้นอาจจะไม่ตรงกับคุณภาพที่ลูกค้าต้องการ ทำให้การกำหนดแผนการตลาดและการนำแผนดังกล่าวไปปฏิบัติเกิดความล้มเหลว เนื่องจากไม่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าเป้าหมายได้ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานด้านการตลาดของบริษัทไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ (Kordupleski, 1993) ดังนั้น "คุณภาพ" จึงไม่ควรจะถูกกำหนดขึ้นตามความต้องการของบริษัท แต่ควรจะกำหนดขึ้นจากความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก โดยใช้คำพูดของลูกค้าเป็นผู้กำหนด

2.3 คุณภาพการให้บริการ (Service quality)

เป็นระดับของการให้บริการซึ่งไม่มีตัวตนที่นำเสนอให้กับลูกค้าที่คาดหวัง ซึ่งจะเป็นผู้ตัดสินคุณภาพการให้บริการ (Etzel, Walker and Stanton, 2007) หรือเป็นรับรู้ของลูกค้าซึ่งลูกค้าจะประเมินคุณภาพบริการโดยเปรียบเทียบความต้องการหรือความคาดหวังกับบริการที่ได้รับจริง สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างความแตกต่างของธุรกิจการให้บริการ คือ การรักษาระดับการให้บริการที่เหนือกว่าคู่แข่งขัน โดยเสนอคุณภาพการให้บริการตามความคาดหวังของลูกค้า ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการที่ลูกค้าต้องการจะได้จากประสบการณ์ในอดีตจากการพูดปากต่อปากหรือจากการโฆษณาของธุรกิจบริการ ลูกค้าจะเกิดความพึงพอใจถ้าได้รับในสิ่งที่เขาต้องการ (What) เมื่อเขามีความต้องการ (When) ณ สถานที่ที่เขาต้องการ (Where) และในรูปแบบที่เขาต้องการ (How) ซึ่งนักการตลาดต้องทำการวิจัยเพื่อให้ทราบถึงเกณฑ์การตัดสินใจซื้อบริการของลูกค้าโดยทั่วไปไม่ว่าธุรกิจแบบใดก็ตามลูกค้าจะใช้เกณฑ์ในการพิจารณาถึงคุณภาพของการให้บริการ

โมเดลคุณภาพของการบริการ (Service-quality model) Parasuraman, Zeithaml and Berry (1985) ได้กำหนดโมเดลคุณภาพการให้บริการ โดยเน้นความสำคัญที่การส่งมอบคุณภาพการให้บริการที่คาดหวัง ซึ่งเป็นสาเหตุให้การส่งมอบบริการไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะมีมิติที่ใช้วัดคุณภาพการให้บริการไว้ 10 ด้านคือ 1. ความเป็นรูปธรรมของการให้บริการ (Tangible) 2. ความไว้วางใจ (Reliability) 3. การตอบสนองอย่างรวดเร็ว (Responsiveness) 4. สมรรถนะ (Competence) 5. ความมีไมตรีจิต (Courtesy) 6. ความน่าเชื่อถือ (Credibility) 7. ความปลอดภัย (Security) 8. การเข้าถึงบริการ (Access) 9. การติดต่อสื่อสาร (Commu-nication) 10. การเข้าใจและรู้จักลูกค้า (Understanding/knowing customer) ซึ่งต่อมา Parasuraman, Zeithaml and Berry (1988) ได้นำหลักวิชาสถิติมาใช้ปรับปรุงเพื่อพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวัดคุณภาพการให้บริการ และได้ทำการทดสอบความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรง พบว่า คุณภาพการให้บริการสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 มิติหลัก และยังคงมีความสัมพันธ์กับมิติทั้ง 10 ประการเดิม คุณภาพการให้บริการใหม่ที่ได้จะเป็นการยุบรวมในบางมิติเข้าด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปเป็นมิติต่างๆ ได้ดังนี้ 1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility) เป็นลักษณะที่ปรากฏให้เห็นหรือสิ่งที่สามารถจับต้องได้ 2. ความน่าเชื่อถือ (Reliability) เป็นความสามารถที่จะดำเนินการให้บริการตามที่สัญญาไว้อย่างมีคุณภาพและถูกต้องแม่นยำ 3. การตอบสนองอย่างรวดเร็ว (Responsiveness) เป็นความเต็มใจที่จะช่วยเหลือ มีความพร้อมในการให้บริการ โดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างทันท่วงที 4. การให้ความเชื่อมั่นกับลูกค้า (Assurance) ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ 5. การรู้จักและเข้าใจลูกค้า (Empathy) เป็นการดูแลเอาใจใส่ที่ผู้ให้บริการมีต่อผู้ใช้บริการตามความต้องการที่แตกต่างของผู้รับบริการในแต่ละราย

เนื่องจากทฤษฎีของ Parasuraman, Zeithaml and Berry (1988) นั้นเป็นการศึกษาด้านคุณภาพโดยสอบถามจากแนวคิดของผู้รับบริการทั่ว ๆ ไป ไม่ได้สอบถามจากลูกค้าของอุตสาหกรรมการขนส่งโดยเฉพาะ ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาทางด้านการวัดประเมินคุณภาพการบริการเพิ่มเติมในมิติของอุตสาหกรรมการขนส่ง เช่น การให้บริการการท่า (Port Services) (Ugboma, Ogwude, Ugboma, & Nnadi, 2007; Pantouvakis, Chlomoudis, & Dimas, 2008), การให้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศ (air cargo services) (Wang, 2007), การให้บริการขนส่งสินค้าทางเรือ (shipping carrier services) (Lai, Chen, Wang, & Lin, 2009), การให้บริการท่าบริการตู้สินค้า (container terminal services) (Hsu, 2013), การให้บริการศูนย์กระจายสินค้าระหว่างประเทศ (international port distribution centers) (Hsu & Huang, 2014) เป็นต้น

2.4 คุณภาพการให้บริการในการขนส่งทางอากาศ (The service quality in airfreights)

ในการศึกษาเรื่องคุณภาพการให้บริการในการขนส่งทางอากาศนั้นส่วนใหญ่นั้นจะเน้นในเรื่องของธุรกิจบริการขนส่งทางอากาศและตัวแทนผู้ให้บริการขนส่งทางอากาศ เช่น Wang (2007) ได้ทำการศึกษาด้านคุณภาพบริการในส่วนการบริการขนส่งทางอากาศของไชน่าแอร์ไลน์ พบว่ามีปัจจัยถึง 20 ปัจจัยในการวัดประเมินคุณภาพการบริการ โดยได้แบ่งออกเป็น 3 มิติคือ ความเป็นมืออาชีพ การให้บริการที่เป็นรูปธรรม และ ความถูกต้อง โดยผลที่ได้จากการวิจัยพบว่า 3 ปัจจัยสูงสุดที่ลูกค้าต้องการเพื่อปรับปรุงการให้บริการของไชน่าแอร์ไลน์ดีขึ้นคือ การทำงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ความเต็มใจในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้กับลูกค้า และการกำหนดมาตรฐานของขั้นตอนในการปฏิบัติงาน Hsu, Li, Patty, and Mark (2009) ได้กำหนด 6 ปัจจัยของการประเมินอุตสาหกรรมการขนส่งทางอากาศคือ ลักษณะของการให้บริการ คุณค่า ต้นทุนสินค้าคงคลัง การคิดค่าขนส่ง ระยะทางในการขนส่ง และเวลา

สำหรับการศึกษาตัวแทนผู้ให้บริการขนส่งทางอากาศ Cheng and Yeh (2007) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง สมรรถนะหลักกับความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน โดยได้กำหนดสมรรถนะหลักออกเป็น 3 ปัจจัยคือ ทรัพยากร ขีดความสามารถ และการบริการด้านโลจิสติกส์ ซึ่งด้านทรัพยากรจะแบ่งออกเป็น 9 คุณลักษณะ ใน 3 ด้านคือ 1.ขนาดขององค์กรและเครื่องมือในการจัดการข้อมูลข่าวสาร 2. ความสัมพันธ์ของลูกค้าคู่ค้าทั้งด้านต้นทางและปลายทางและความน่าเชื่อถือขององค์กร 3. คุณภาพในการให้บริการในอดีต ด้านขีดความสามารถจะแบ่งออกเป็น 10 คุณลักษณะ ใน 3 ด้านคือ 1. ความสามารถของพนักงานในการให้บริการ 2. ระบบบริหารจัดการ และสมรรถนะด้านการตลาด 3. สมรรถนะในการลดราคาจากการปรับเปลี่ยนสายการบิน ด้านการบริการด้านโลจิสติกส์จะแบ่งออกเป็น 19 คุณลักษณะ ใน 6 ด้านคือ 1.ข้อมูลข่าวสารทางโลจิสติกส์ 2. การให้บริการขนส่งสินค้า 3. ปริมาณและคุณภาพในการขนส่ง 4. การบูรณาการความสัมพันธ์ระหว่างคู่ค้าต้นทางและปลายทาง 5. การบูรณาการระหว่างการให้บริการและการเปลี่ยนแปลงของราคา 6. การเต็มใจในการตอบสนองข้อร้องเรียน โดยผลสรุปที่ได้จะพบว่าปัจจัยทางด้านสมรรถนะนั้นมีความจำเป็นอย่างมากในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน โดยสมรรถนะของพนักงานจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบสูงสุด Tsai,Wen, and Chen (2007) ได้ทำการศึกษาตัวแทนผู้ให้บริการขนส่งทางอากาศ โดยได้กำหนดทั้งหมด 15 ปัจจัย ซึ่งจัดกลุ่มออกเป็น 4 ด้านคือ 1.ต้นทุนการให้บริการ 2.ประสิทธิภาพการให้บริการ 3.การเพิ่มมูลค่าในการบริการ 4.ความสามารถในการรับรู้ความต้องการของลูกค้า โดยผลที่ได้จะให้ความสำคัญของประสิทธิภาพการให้บริการมากที่สุด รองลงมาคือต้นทุนการให้บริการและการเพิ่มมูลค่าในการบริการ Meng, Liang, Lin, and Che (2010) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของต่อค้าต่อการให้บริการของตัวแทนขนส่ง ซึ่งได้ทำการแบ่งออกเป็น 23 คุณลักษณะ ใน 5 ด้านคือ 1. คุณค่าในการส่งมอบ 2. การพัฒนาองค์ความรู้ 3.มูลค่าเพิ่มในการให้บริการ 4.คุณค่าทางด้านข้อมูลสารสนเทศ 5. คุณค่าความพึงพอใจในผลการปฏิบัติงาน ในขณะที่ทำการประเมินความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งได้ทำการแบ่งออกเป็น 22 ดัชนีความพึงพอใจ ใน 4 ด้านคือ 1.ความน่าเชื่อถือ 2.ความคล่องตัว 3.การปรับให้เหมาะสมกับลูกค้าแต่ละราย 4.ความยืดหยุ่น ซึ่งผลที่ได้พบว่าการมีมูลค่าเพิ่มในการให้บริการนั้นมีความสัมพันธ์สูงสุดกับความพึงพอใจของลูกค้า

สรุป

อุตสาหกรรมการขนส่งทางอากาศมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจในระดับโลก ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการขนส่งสินค้าที่ต้องการแข่งกับเวลา ลดความเสียหายที่มีสาเหตุจากการขนส่งน้อยที่สุด และสามารถส่งสินค้าไปได้ทั่วทุกมุมโลก แต่การขนส่งทางอากาศมีค่าใช้จ่ายต่อหน่วยสูงมากดังนั้นการบริหารจัดการทางด้านการขนส่งทางอากาศจะต้องมีบูรณาการในกิจกรรมทุกๆด้าน โดยทำการปรับปรุงการให้บริการที่เหมาะสมต่อลูกค้าแต่ละราย ในการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มเพื่อการตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจที่หลากหลายของลูกค้า โดยจะเป็นการสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. 2557. การจัดทำเนื้อหาองค์ความรู้ SMEs ภายใต้งานพัฒนาศูนย์ข้อมูล SMEs Knowledge Center ปี 2557

ศุพฤฒิ ถาวรยุติการต์. 2008. การขนส่งทางอากาศและมาตรการที่เกี่ยวข้อง (Air Transport Industry and Regulations), **NTMs in Focus,** Volume 1. Issue 3. October.

Boeing Company. (2012). **Word air cargo forecast 2010-2011.** http://www.boeing.com/commercial/cargo/01_06.html.

Cheng, Y. H., & Yeh, C. Y. (2007). Core competencies and sustainable competitive advantage in air-cargo forwarding. **Transportation Journal,** 46(3), 15e21.

Christian Gronroos, (1990) "Service Management: A Management Focus for Service Competition", **International Journal of Service Industry Management,** Vol.1 Iss: 1, pp.6 – 14.

Etzel, Michael J.; Walker, Bruce J.; & Stanton, William J. (2007) **Marketing.** 14th ed. Boston: McGraw – Hill.

Hsu, W. K. (2013). Improving the service operations of container terminals. **International Journal of Logistics Management,** 24(1), 101e116.

Hsu, W. K., & Huang, S. H. (2014). Evaluating the service requirements of Taiwanese international port distribution centers using IPA model based on fuzzy AHP. **International Journal of Shipping and Transport Logistics,** 6(6), 632e651.

Lai, C. S., Chen, K. K.,Wang, R. L., & Lin, T. S. (2009). On the service quality gap within business customer e in case of Taiwan. **Maritime Quarterly,** 18(1), 61e100.

Meng, S. M., Liang, G. S., Lin, K., & Che, S. Y. (2010). Criteria for services of air cargo logistics providers: how do they relate to client satisfaction? **Journal of Air Transport Management,** 16(5), 284e286.

Pantouvakis, A., Chlomoudis, C., & Dimas, A. (2008). Testing the SERVQUAL scale in the passenger port industry: a confirmatory study. **Maritime Policy & Management,** 35(5), 449e467.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1985), "A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research," **Journal of Marketing,** Fall *1985*, pp. 41-50.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: a multiple-item scale for measuring customer perceptions of service quality. **Journal of Retailing,** 64(1), 12e40.

Ugboma, C., Ogwude, I. C., Ugboma, O., & Nnadi, K. (2007). Service quality and satisfaction measurements in Nigerian ports: an exploration. **Maritime Policy & Management,** 34(4), 331e346.

Wang, R. T. (2007). Improving service quality using quality function deploymentthe air cargo sector of China Airlines. **Journal of Air Transport Management,** 13(4),221e228.

THE ROLE OF SERVICE QUALITY ON CUSTOMER SATISFACTION IN AIRLINE SERVICE INDUSTRY

Ravipa Larpsiri

Dean, Faculty of Business Administration, Sripatum University

E-mail : ravipa.la@spu.ac.th

Amorntip Kongnium

Lecturer, Faculty of Business Administration, Sripatum University

E-mail : amorntip.ko@spu.ac.th

Ponlanut Pornpoppattrarapak

Lecturer, Faculty of Business Administration, Sripatum University

E-mail : Pornlanut.po@spu.ac.th

Tarit Polsane

Lecturer, Faculty of Business Administration, Sripatum University

E-mail : Tarit.po@spu.ac.th

ABSTRACT

Nowadays, one interesting of airline service industry is overcome competition which extremely severe. The delivery of high quality service becomes a marketing weapon for creating competitive advantage since high quality service that will in turn result in satisfied customers. The airline industry in Thailand is intensely competitive, thus there is a need to study a role of airline service quality on passenger satisfaction. The concurrent studies discussed that the airline business should also seek to alter customer expectations of service quality. Management at the top airlines possesses excellent interpersonal skills, are highly present, and recognize employee performance. Moreover, by creating more realistic consumers' expectations about the promises that airlines make as this may increase the level of service quality on passenger satisfaction. In order to create the most attractive customer satisfaction, airline managers should focus on creating high-quality service.

KEYWORDS: Airline Service, Service Quality, Customer Satisfaction, Customer Loyalty

INTRODUCTION

The commercial airline service industry is an extremely competitive. As corporations increasingly are attracted to international markets to overcome stagnant domestic market growth and stimulate revenues in various industries. Major airline industry competitors, seeking to gain or expand market share globally or regionally, provide an opportunity to explore the service expectations and perceptions of customers of different nationalities (Sultan and Simpson, 2000). Currently, in the world of intense competitions, the key to sustainable competitive advantage lies in delivering high quality service that will in turn result in satisfied customers (Shemwell et al., 1998).

In a service business such as airline industry, people buy an experience (Lovelock & Wright, 2002). Therefore the delivery of high quality service becomes a marketing requirement among air carriers as a result of competitive pressure (Ostrowski et al., 1993). Many airlines have turned to focus on airline service quality to increase service satisfaction since service quality condition influences a firm's competitive advantage by retaining customer patronage and with this comes market share (Archana and Subha, 2012). Thus, customer satisfaction on service quality become a critical role in this context. The purpose of this article is to examine the role of service quality in airline service industry. Since delivering quality airline services to passengers is essential for airline survival and passengers are becoming increasing sensitive to quality.

The purpose of this article is to examine to role of service quality in airline service industry for creating a greater understanding of airline managerial and how to these can be used to guide the development of future airline industry destinations.

LITERATURE

THE AVIATITON SECTOR: AIRLINE INDUSTRY IN THAILAND

The industry handbook by Investopedia reviewed that the airline industry exists in an intensely competitive market. In recent years, there has been an industry-wide shakedown, which will have far-reaching effects on the industry's trend towards expanding domestic and international services. In the past, the airline industry was at least partly government owned. This is still true in many countries, but in the U.S. all major airlines have come to be privately held.

Thailand is known as one of the world's top travel destinations, whether for business or leisure. The airline industry in Thailand is intensely competitive. In 2014, there are over more than 500 airlines traveling to Thailand; there are about 30 low-cost-carriers (LCCs) serving in Thailand. The major airlines in Thailand are Thai airways, Thai Air Asia, Nok Air, and Bangkok Airways, according to the share of passengers through Suvarnnabhumi and Don Muang airports.

The International Air Transport Association (IATA) forecasts the number of air passengers will reach 3.3 billion in 2014. The worldwide economy was weak. The Thai economy grew slowly in the first three

quarters of 2014 and domestic political turmoil kept tourists away. Thus in the first 10 months of 2014, the number of air passengers in Thailand did not grow (Mahuttano & Jarurungsipongh, 2014).

The airline industry in Thailand is intensely competitive. The number of LCCs flying in short- to medium-length routes has increased rapidly overtime. To compete effectively with LCCs, premium carriers focus on minimizing their costs, maintain the level of services, and expanding their network. Several premium airlines have launched lower price services for their short and medium-haul routes. The premium airline and offer a variety of choices for theirs customers. For instance, Thai Airways offers services on board for premium segment passengers, services on Thai Smile for hybrid segment passengers, and on Nok Air for the low-cost segment. Not every LCC can cover the long-haul routes like the premium carriers do, because long-haul flights would increase the costs for an LCC. Therefore, Airline competition have intensified. Service offered becoming one of critical factors to compete with the others besides price level and flight scheduled.

AIRLINE SERVICE QUALITY

Service quality can be defined as a consumer's overall impression of the efficiency of the organization and its services (Park et al., 2004) or as a chain of services in which the entire service delivery is divides into a series of processes (Chen and Chang, 2005). Most definitions of service quality depend on the context Service quality literature recognizes expectations as an instrumental influence in and therefore focus on meeting the customers' needs and requirements and how well the service delivered matches the customers' expectations of it. In the airline industry, service quality is composed of various interactions between customers and airlines with employees seeking to influence customers' perceptions and the image of the carriers (Gursoy et al., 2005). Expectations are understand as the desires or wants of customers, i.e. what the service provider should offer consumer evaluations of service quality (Gronroos, 1984; Parasuraman et al., 1985; Namukasa, J. 2013, Parasuraman et al. 1988).

As the aviation sector has become the most important segment in the economic development of a nation. It plays a vital role in moving people or products from one place to another be it domestic or international, especially when the distances involved are far (Namukasa, J. 2013). In a highly competitive environment the provision of high quality services to passengers is the core competitive advantage for an airline's profitability and sustained growth. Since the air transportation market has become more challenging, many airlines have turned to focus on airline service quality to increase service satisfaction since service quality conditions influences a firm's competitive advantage by retaining customer patronage and with this comes market share (Archana and Subha, 2012) . As future growth for airlines competing internationally is forecast to be increasingly in Asia and Eastern Europe, studies of service quality issues and the influence of regional cultures would appear appropriate.

A study of Gour C. Saha & Theingi (2009) found that successful low-cost carriers (LCCs) in Thailand in other parts of the world have not only offered low fares to their passengers but have also been sensitive to the quality of services they provide. Thai LCCs have rarely adopted measures to improve service quality and/or customer satisfaction as a solution to their problems. The findings of the study are consistent with those of prior research in concluding that: service quality is a significant determinant of customer satisfaction; and quality and satisfaction influence such behavioural intentions as word-of-mouth, repurchase intention, and feedback. Though price is increasingly used as the primary way to attract customers; some airlines are looking more to service quality to get a competitive edge by distinguishing their products because competitors are relatively efficient in responding to price changes (Jones and Sassar, 1995).

CUSTOMER SATISFACTION AND CUSTOMER LOYALTY

For improving marketshare in airline service industry, airline company have to use customer perception and customer expectation of service quality to forecast company profitability with (Sultan F. & Simpson C. M. 2000).

Oliver (1981) defined satisfaction as “a person’s feeling of pleasure or dissppointment resulting from comparing a product’s perceived performance in relation to his or her expectations”. Therefore it is very important to satisfy customers because nowadays most of them have exposure to a variety of information, they are more familiar with the present trends in technology, very well educated and more demanding in the products and services they require.

Many customers become even more satisfied with an organization if a service failure is followed up by a remarkable recovery. Research indicates that the majority of customers are disappointed with the way companies handle their complaints and have even more negative feelings about the organization in question after having gone through the service recovery process (Tax and Brown, 1998).

In order to achieve customer satisfaction, airline business must be able to build and maintain long-lasting relationships with customers through satisfying various customer needs and demands which resultantly motivates them to continue to do business with the organization on an on-going basis (LaBarbera and Mazursky, 1983).

Customer Loyalty can be defined as “a deeply held commitment to re-buy or patronize a preferred service consistently in the future, thereby causing repetitive same-brand purchasing despite situational influences and marketing effort having the potential to cause switching behavior” (Oliver, 1997). Numerous studies have revealed that customer satisfaction positively affects loyalty (Mohsan et al., 2011; Fornell, 1992; Anderson and Jacobsen, 2000). Therefore airline companies need to review and re-examine their strategies in order to sustain customer loyalty (Namukasa, 2013).

Fornell (1992) found that high customer satisfaction would result in increased loyalty for the firm and that customers would be less prone to overtures from competition. Thus the underlying assumption is that passenger satisfaction is positively associated with passenger loyalty.

DISCUSSION AND CONCLUSION

In terms of enhancing competitive advantage in airline business, the management has to differentiate their brand from other airlines in terms of service quality. Customers have to be actively involved in the service process to ensure their satisfaction and loyalty in the long run. Management at the top airlines possesses excellent interpersonal skills, are highly present, and recognize employee performance. Moreover, airline companies should strive for value creation and appropriate allocation of resources in international air travel by creating more realistic consumers' expectations about the promises that airlines make as this may increase the level of passenger satisfaction. The most obvious conclusion to be drawn from the results is that the airline business should also seek to alter customer expectations of service quality such as in their choices and applications of company communication. Airlines cannot offer optimal service to external customers because they don't know their internal customers very well. Airline administrators must make the connection between external customers value and internal customers "employee", in order to enhance customer loyalty, customer satisfaction via the value creation of service quality in customers' perception.

REFERENCES

Anderson, H. and Jacobson, P.N. 2000. "Creating loyalty, it's strategic importance in your customer strategy", in Brown S.A. (Ed.), Customer Relationship Management, John Wiley, Ontario: 55-63.

Archana, R. and Subha, M.V. 2012. "A Study on service quality and passenger satisfaction on Indian airlines", **International Journal of Multidisciplinary Research,** Vol.2(2): 50-63.

Chen, F.Y. and Chang, Y.H. 2005. "Examining airline service quality from a process perspective". **Journal of Air Transport Management,** Vol.11(2): 79-87.

Fareena Sultan and Merlin C. Simpson, Jr. 2000. "International service variants: airline passenger expectations and perceptions of service quality, **Journal of Services Marketing,** Vol. 14(3):188-216.

Fornell, C. 1992. "A national customer satisfaction barometers: the Swedish experience", **Journal of Marketing,** Vol.56(1) :1-18.

Gronroos, C. 1984. "A service quality model and its marketing implications", **European Journal of Marketing, Vol**. 18(4): 36-44.

Gour C. Saha and Theingi. 2009. "Service quality, satisfaction, and behavioural intentions: A study of low-cost airline carriers in Thailand". **Managing Service Quality.** Vol. 19(3): 350-372.

Gursoy, D., Chen, M.H. and Kim, H.Y. 2005. "The US airlines relative positioning based on attributes of service quality", **Tourism Management,** Vol.26(1): 57-67.

Jones, T.O. and Sasser, W.E. 1995. "Why satisfied customers defect", **Harvard Business Review,** Vol.73(6): 88-99.

LaBarbera, P.A. and Mazurky, D. (1983), "A longitudinal assessment of consumer satisfaction dissatisfaction: the synmiesearch, Vol. 20(4): 393-404.

Lovelock, C. and Wright, L. 2002. "The Dramaturgy of Service Delivery", Principles of Service Delivery, 2nd ed., Prentice-Hall, Upper Saddle River, New Jersey: 64-69.

Mahuttano, P. and Jarurungsipong, R. 2014. "Airline Industry", Industry Outlook in TRIS Rating, http://www.trisrating.com

Mohsan, F., Nawa, N.M. Khan, S. Shaukal, Z. and Aslam, N. 2011. "Impact of customer satisfaction on customer loyalty and intentions to evidence from banking sector of Pakistan", **International Journal of Business and Social Sciences,** Vol.2(16): 265-268.

Namukasa, J. 2013. "The influence of airline service quality on passenger satisfaction and loyalty: The case of Uganda airline industry", **The TQM Journal,** Vol.25(5): 520-532.

Oliver, R.L. 1997. **"Satisfaction: A behavioral perspective on the consumer",** McGraw Hill, New York, NY.

Oliver, R.L. 1981. "Measurement and evaluation of satisfaction processes in retail settings", **Journal of Retailing,** Vol.57(3): 25-48.

Ostrowski, P.L., O'Brien, T.V. and Gordon, G.L. 1993. "Service quality and customer loyalty in the commercial airline industry", **Journal of Travel Research,** Vol. 32, Fall : 16-24.

Parasuraman, A., Zeithaml, V.A. and Berry, L.L. 1988. "SERVQUAL: a multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality", **Journal of Retailing,** Vol. 64(1) : 12-40.

Park, J.W., Robertson, R. and Wu.C.L. 2004. "The effect of airline service quality on passengers' behavioral intentions a Korean case study". **Journal of Air Transport Management,** Vol.10: 435-439.

Shemwill, D.K., Yavas, U. and Bilgin, Z. 1998. "Customer-service provider relationships: an empirical test of a model of service quality, satisfaction and relationship oriented outcome", **International Journal of Service Industry Management,** Vol. 72: 201-214.

Steven H. Appelbaum and Brenda, M.F. 2004. "Safety and customer service: Contemporary practices in diversity, organizational development and training and development in the global civil aviation industry". **Management Research News,** Volume 27(10)

Tax, S. and Brown, S.W. 1998. "Recovering and Learning from Service Failure", Sloan Management Review, Fall: 75-88.

The Industry Handbook. 2015. "The Airline Industry", Investopedia, Retrieved December 10, 2015 , from http://www.investopedia.com/features/industryhandbook/airline.asp#ixzz33tyiJHOLD by

การจัดการโลจิสติกส์ของการจัดเก็บขยะมูลฝอยที่มีปัญหาในเขตเทศบาลนครขอนแก่น (ประเทศไทย) เพื่อแก้ปัญหาเส้นทางการเดินรถกับช่วงเวลาที่กำหนด

THE LOGISTICS MANAGEMENT OF MUNICIPAL SOLID WASTE COLLECTION PROBLEMATIC IN KHON KAEN CITY (THAILAND) FOR SOLVING THE VEHICLE ROUTING PROBLEM WITH TIME WINDOWS (VRPTW).

ญาณกฤช พวงจันทร์

อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน

มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น

E-mail : yannakrit.ph@spu.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะของปัญหาการจัดเก็บขยะมูล ฝอยในเขตเทศบาลนครขอนแก่น, ประเทศไทยและการจัดการโลจิสติกส์สำหรับการแก้ปัญหาที่มีความซับ ซ้อนโดยมีข้อจำกัดของช่วงเวลาระหว่างเดินทางมาจัดเก็บขยะและกิจกรรมโลจิสติกที่สำคัญภายในเขตเทศบาลนครขอนแก่นและวิธีการปฏิบัติงานการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยในวิธีที่มีประสิทธิภาพ สถานการณ์ขยะมูลฝอยของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีขยะมากเป็นอันดับ 1 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรืออีสาน มีขยะตกค้างกระจายอยู่ในพื้นที่ 26 อำเภอกว่า 8 แสนตัน มากเป็นอันดับ 8 ของประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีขยะใหม่เพิ่มเข้ามาเพื่อรอการกำจัดอีกวันละ 1,224 ตันต่อวัน ในจำนวนนี้เป็นขยะติดเชื้อ 4.12 ตัน/วัน ขยะอันตรายอีก 300 กิโล/วัน โดยขยะในเขตเทศบาลนครขอนแก่นมีปริมาณมากที่สุดเฉลี่ย วันละ 210 ตันต่อวัน

ปัญหาการจัดเก็บขยะประกอบด้วยเส้นทางของการเดินรถในการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยจากถังขยะของประชาชนในเวลาช่วงที่กำหนดใน

ABSTRACT

The purpose of this project is to study the efficiency of solid waste management in Khon Kaen, Thailand. It is because the solid waste management in the big city is very complex in term of routing management. The complication involves the time management, the quantity of solid waste that need to be collected and the route selection.

The quantity of solid waste in Khon Kaen is tremendous as it has the solid waste left over in 26 provinces more than 800,000 tons. Moreover, in a day there are 1,224 tons that need to be collected. Therefore,

the vehicle routing problem has been considered to solve solid waste management under the objective function to minimize the distance while the collecting time (Time-Window) are met.

KEYWORDS: Logistics, Municipal, Solid waste collection, Vehicle routing problem with time windows (VRPTW)

1. บทนำ

ปัญหาเรื่องการจัดเก็บขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยนำการจัดการโลจิสติกส์มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาเส้นทางการเดินรถในช่วงเวลาที่กำหนด vehicle routing problem with time windows (VRPTW). รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดนโยบายโดยคณะรัฐมนตรีได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดระบบบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2557 โดยกำหนดให้มี ทุกจังหวัด ซึ่งรวมถึงจังหวัดขอนแก่นในการจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอย พ.ศ. 2558 - 2562 เสนอไปยังกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อจัดทำเป็นแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศพ.ศ. 2558-2562 และนำมาจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยจังหวัดขอนแก่นประจำปี พ.ศ. 2558 แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยจังหวัดขอนแก่นพ.ศ. 2558-2562 ได้จัดทำขึ้นจากการมีส่วนร่วมของทุกภาค ส่วนที่เกี่ยวข้องโดยการสำรวจพื้นที่รวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ประเด็นปัญหาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขนำมาพิจารณาร่วมกับข้อมูลทั่วไปและสถานการณ์ขยะมูลฝอยของจังหวัดขอนแก่นเพื่อกำหนดกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายรวมทั้งได้กำหนดแนวทางมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยและของเสีย อันตรายของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยต้องการศึกษาและมีส่วนรวมกับการแก้ปัญหาดังกล่าว.

การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองเป็นองค์ประกอบของการทำเพื่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน บทความนี้จะดึงความสนใจในการแก้ไขปัญหาของการจัดการขยะในบริบทของเมืองอย่างยั่งยืน วัตถุประสงค์ของบทความนี้คือการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในแง่ของลักษณะการจัดการขยะในเมือง (Agata Mesjasz-Lech, Czestochowa University of Technology)

การจัดการโลจิสติกส์ (Logistics Management) สถาบัน Council of Supply Chain Management Professional (CSCMP, 2013) ได้ให้ความหมายของการจัดการโลจิสติกส์ (Logistics Management) ว่าคือส่วนหนึ่งของโซ่อุปทานซึ่งเป็นกระบวนการในการวางแผน การนำเสนอและควบคุมการไหลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และการเก็บสินค้า บริการ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากจุดเริ่มต้นในการผลิตไปสู่จุดสุดท้ายของผู้บริโภค ซึ่งการจัดการโลจิสติกส์จะมุ่งเน้นที่กระบวนการกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเคลื่อนย้าย การจัดเก็บ การกระจายสินค้าและบริการ

ปัญหาเส้นทางการเดินรถในช่วงเวลาที่กำหนด (Vehicle Routing Problem with Time Windows) จำนวนของยานพาหนะตั้งอยู่ที่สถานที่เดียวและต้องให้บริการจำนวนของลูกค้าที่กระจายตัวทางภูมิศาสตร์ แต่ละคันมีความจุที่กำหนด ลูกค้าแต่ละคนมีความต้องการที่จะได้รับและจะต้องทำหน้าที่ภายในหน้าต่างเวลาที่กำหนด มีวัตถุประสงค์ที่จะลดค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเดินทาง (M. Desrochers and et.al)

ความหมายของ "ขยะ มูลฝอย" ตามพระราชบัญญัติ รักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 "มูลฝอย " หมายความว่า เศษกระดาษ, เศษผ้า, เศษอาหาร, เศษสินค้า, ถุงพลาสติก, ภาชนะที่ใส่อาหาร, เถ้า, มูลสัตว์ หรือ ซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน, ตลาด, ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น คำว่า " ขยะ" หรือ " มูลฝอย " หรือ " ขยะมูลฝอย " เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันคำว่า " มูลฝอย " (Solid wastes) มีความหมายครอบคลุมกว้างขวาง ซึ่งอาจหมายถึงและรวมถึงของเสียหรือวัสดุเหลือใช้ที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ หรือกระบวนการผลิตทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เช่นมูลฝอยในชุมชน (Municipal solid wastes) มูลฝอยหรือของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial wastes), มูลฝอยติดเชื้อ (Infectious wastes) จากโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล เป็นต้น

ประเภทของขยะมูลฝอย

การแบ่งประเภทหรือชนิดของขยะมูลฝอยได้มีการแบ่งไว้หลายอย่าง

1. จำแนกตามพิษภัยที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มี 2 ประเภท คือ

1) ขยะทั่วไป (General Waste) หมายถึง ขยะมูลฝอยที่มีอันตรายน้อย ได้แก่ พวกเศษอาหาร เศษกระดาษ เศษผ้า พลาสติก เศษหญ้าและใบไม้ ฯลฯ

2) ขยะอันตราย (Hazardous Waste) เป็นขยะที่มีภัยต่อคนและสิ่งแวดล้อม อาจมีสารพิษ ติดไฟหรือระเบิดง่าย ปนเปื้อนเชื้อโรค เช่น ไฟแช็กแก๊ส กระป๋องสเปรย์ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่หรืออาจเป็นพวกสำลีและผ้าพันแผลจากสถานพยาบาลที่มีเชื้อโรค

2. กรอบแนวคิดและทฤษฎี

1) มุ่งเน้นการศึกษาในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ที่ตั้งและอาณาเขตของเทศบาลนครขอนแก่นมีพื้นที่ 46 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 28,750 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย (ภาพประกอบ 1)

ภาพประกอบ 1 แผนที่ถนน เทศบาลนครขอนแก่น

2) เส้นทางรวมในการเก็บขยะดีที่สุด (Optimization) ของเทศบาลนครขอนแก่น โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีเพื่อแก้ปัญหาเส้นทางการเดินรถในช่วงเวลาที่กำหนด vehicle routing problem with time windows (VRPTW) (ภาพประกอบ 2)

$$\sum_{(i,j)\in A} c_{ij}x_{ij} \qquad (1)$$

subject to

$$\sum_{j\in N} x_{ij} = 1 \qquad \text{for } i \in N, \qquad (2)$$

$$\sum_{j\in N} x_{ij} - \sum_{j\in N} x_{ji} = 0 \qquad \text{for } i \in N, \qquad (3)$$

$$x_{ij} = 1 \Rightarrow D_i + t_{ij} \leqslant D_j \qquad \text{for } (i,j) \in I, \qquad (4)$$

$$e_i \leqslant D_i \leqslant l_i \qquad \text{for } i \in N, \qquad (5)$$

$$x_{ij} = 1 \Rightarrow y_i + q_i \leqslant y_j \qquad \text{for } (i,j) \in I, \qquad (6)$$

$$0 \leqslant y_i \leqslant Q \qquad \text{for } i \in N, \qquad (7)$$

$$x_{ij} \in \{0,1\} \qquad \text{for } (i,j) \in A. \qquad (8)$$

ภาพประกอบ 2 สูตรทฤษฎีเพื่อแก้ปัญหาเส้นทางการเดินรถในช่วงเวลาที่กำหนด vehicle routing problem with time windows (VRPTW)

3. วัตถุประสงค์

1) เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการเส้นทางการเดินรถในการจัดเก็บขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับพื้นที่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของโลจิสติกส์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการ

3) ศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับวางแผนการจัดเก็บขยะมูลฝอยเพื่อที่จะช่วยให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

4) เพื่อสร้างรูปแบบบูรณาการในการจัดเก็บขยะมูลฝอยในกลุ่มพื้นที่อำเภอเมืองขอนแก่น

4. วิธีการดำเนินวิจัย

1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูล ทบทวนแนวคิดและทษฤฎีที่นำไปใช้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างเครื่องมือและพัฒนาแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบสังเกตุ ให้มีเนื้อหาครอบคลุมคามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและตรวจสอบความถูกต้อง

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามข้อมูลเส้นทาง – ช่วงเวลาการเก็บขยะมูลฝอยของรถขยะของเทศบาลนครขอนแก่น

4) นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาเส้นทางที่และเวลาที่เหมาะสมที่สุด (Routing and Timing Optimization)

5) สรุปผลงานวิจัย

6) การเสนอแนะ

5. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการจัดเก็บขยะมูลฝอย เทศบาลนครขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อหาเส้นทางการเดินรถโดยรวมที่ดีที่สุดในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ให้ได้ข้อมูลอันเกิดประโยชน์ต่อการใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินการจัดเก็บขยะให้เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

วิธีการเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลนครขอนแก่น ดำเนินการโดยรูปแบบถังรวม คือการเก็บขยะมูลฝอยจากถังรวมขยะมูลฝอยจากจุดรวมขยะมูลฝอย จากนั้นจะมีรถบรรทุกเก็บขยะมูลฝอยมาขนไปเทยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย โดยรถเก็บขยะมูลฝอยจะเริ่มออกจากโรงเก็บรถ เวลา 22:00 น. ซึ่งจะเก็บขยะมูลฝอย จำนวนเที่ยวเฉลี่ย 122 รอบ การเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลจะให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยทุกวัน มีการใช้รถในการเก็บขยะมูลฝอยจำนวน 37 คัน จำนวนขยะที่เกบขนได้ในเขตเทศบาล จำนวน 161 ตัน/วัน เฉลี่ยโดยประมาณ ที่ดินสำหรับกำจัดขยะมีพื้นที่ทั้งหมด 98ไร่ ห่างจากเขตเทศบาลนครขอนแก่นเป็นระยะทางประมาณ 17 กิโลเมตร

ในบทความนี้เราจะพิจารณาการเก็บขยะมูลฝอยโดยใช้ทฤษฎี VRPTW ได้รับการแก้ไขโดยใช้แก้ปัญหาการปรับเปลี่ยนค้นหาวิธีการแสดงผลที่ดีขึ้นสำหรับกรณีมาตรฐาน กรณีที่ในชีวิตจริงใหม่ได้รับการทดสอบและการปรับปรุงมากกำลังประสบความสำเร็จ

6. การอ้างอิง

[1] Alonso F, Alvarez MJ, Beasley JE. 2008. A tabu search algorithm for the periodic vehicle routing problem with multiple vehicle trips and accessibility restrictions. **Journal of the Operational Research Society,** 59: 963-976.

[2] Angelelli E, Speranza MG. 2002a. The application of a vehicle routing model to a waste-collection problem: two case studies. **Journal of the Operational Research Society,** 53: 944-952.

[3] Angelelli E, Speranza MG. 2002b. The periodic vehicle routing problem with intermediate facilities. **European Journal of Operational Research,** 137: 233-247.

[4] Azi N, Gendreau M, Portvin J-Y. **An adaptive large neighborhood search for a vehicle routing problem with multiple trips.** Cirrelt-2010-08 2010.

[5] Benjamin AM, Beasley JE. 2010. Metaheuristics for the waste collection vehicle routing problem with time windows, driver rest period and multiple disposal facilities. **Computers & Operations Research**, 37: 2270-2280.

[6] Brandão J, Mercer A. 1997. A tabu search algorithm for the multi-trip vehicle routing and scheduling problem. **European Journal of Operational Research,** 100: 180-191.

[7] Cordeau J-F, Gendreau M, Laporte G. 1997. A tabu search heuristic for periodic and multi-depot vehicle routing problems. **Networks,** 30: 105-119.

[8] Crevier B, Cordeau J-F, Laporte G. 2007. The multi-depot vehicle routing problem with inter-depot routes. **European Journal of Operational Research**, 176: 756-773.

[9] European Commission. EUROPA Commission takes action to make urban travel greener, better organised and more userfriendly. http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1379, 2010. Last accessed October 2010.

[10] Johansson OM. 2006. The effect of dynamic scheduling and routing in a solid waste management system. **Waste Management,** 26: 875-885.

[11] Kim BI, Kim S, Sahoo S. 2006. Waste collection vehicle routing problem with time windows. **Computers & Operations Research,** 33: 3624–3642.

[12] Li J-Q, Borenstein D, Mirchandani PB. 2008. Truck scheduling for solid waste collection in the city of Porto Alegre, Brazil. Omega; 36: 1133-1149.

[13] Nikolaev AG, Jacobson SH. 2010. Simulated annealing. In: **Handbook of metaheuristics,** 2nd edition. Springer, New York; p. 1-39.

[14] Nuortio T, Kytöjoki J, Niska H, Bräysy O. 2006. Improved route planning and scheduling of waste collection and transport. **Expert Systems with Applications,** 30: 223-232.

[15] Ombuki-Berman BM, Runka A, Hanshar FT. Waste collection vehicle routing problem with time windows using multiobjective genetic algorithms. Brock University 2007; Technical Report # CS-07-04, 91-97.

[16] Petch RJ, Salhi S. 2004. A multi-phase constructive heuristic for the vehicle routing problem with multiple trips. **Discrete Applied Mathematics,** 133: 69-92.

[17] Pisinger D, Ropke S. 2010. Large neighborhood search. In: **Handbook of metaheuristics,** 2nd edition, Springer, New York; p.399-419.

[18] Ropke S, Pisinger D. 2006. An adaptive large neighborhood search heuristic for the pickup and delivery problem with time windows. **Transportation science**, 40: 455-472.

[19] Shaw P. 1998. Using constraint programming and local search methods to solve vehicle routing problems. Principles and practice of constraint programming, Lecture notes in computer science. Springer, New York;

[20] Solomon MM. 1987. Algorithms for the vehicle routing and scheduling problem with time window constraints. **Operations Research,** 35; 254-265.

[21] Taniguchi E, Thompson RG, Yamada T. 1999. Modelling city logistics. In: Taniguchi E, Thompson RG, editors. City Logistics I, Institute of Systems Science Research , Kyoto, p.3-37.

[22] Teixeira J, Antunes AP, De Sousa JP. 2004. Recyclable waste collection planning - a case study**.** **European Journal of Operational Research,** 158: 543-554.

[23] Tung DV, Pinnoi A. 2000. Vehicle routing-scheduling for waste collection in Hanoi. **European Journal of Operations Research,** 125: 449-468.

การแสดง (Acting): ไม่ต้องเรียน ก็แสดงได้ จริงหรือ

AN ACTING: DOESN' T REQUIRE FORMAL TRAINING ?

สุชาญวุฒิ กิ่งแก้ว

พิชญาภา วิศิษฎ์ศิลป์

วรัญญู ปิ่นฉ่ำ

อาจารย์สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: Suchanwud.ki@spu.ac.th, Phitchayapha.wi@spu.ac.th ,

warunyoo1997@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวความคิดของการเรียนการแสดง โดยได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดที่ว่า "การแสดง (Acting)" เป็นเรื่องของผู้มีความสามารถพิเศษเฉพาะกลุ่มบุคคล หรือเป็นเรื่องของผู้มีพรสวรรค์ที่มีมาแต่กำเนิด บุคคลใดหากมีพรสวรรค์ก็สามารถแสดงได้โดยไม่ต้องเรียน "การแสดง (Acting)" จึงเกิดการตั้งคำถามว่า "การแสดง (Acting) ไม่ต้องเรียนก็แสดงได้ จริงหรือ" โดยวิธีการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และให้ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการตรวจสอบ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนการแสดง หรือ นักแสดงไม่สามารถศึกษาการแสดงผ่านตำราเพียงอย่างเดียวได้ แต่นักแสดงต้องได้รับการเรียนการแสดงด้วยการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นระบบจากครูผู้มีความชำนาญด้านการแสดง ผ่านแบบฝึกหัดทางการแสดงที่มุ่งให้ผู้เรียนทดลองค้นหาคำตอบด้วยตัวเอง ดังนั้น การเรียน "การแสดง (Acting)" จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อนักแสดงหรือผู้เรียน "การแสดง" ทุกคน เพราะนักแสดงที่มีพรสวรรค์และสนใจฝึกฝน เรียนรู้ หลักการแสดง และหมั่นฝึกปฏิบัติจากแบบฝึกหัดในห้องเรียนการแสดง ย่อมทำให้ผลงาน "การแสดง" อยู่ในความทรงจำของผู้ชมได้นาน.

คำสำคัญ: การแสดง, การเรียนการแสดง

ABTRACT

The research aims to study the hypothesis " Does an actor with inborn talent require formal training in acting?" From the collected data, interpreted by skilled professionals resulted in the finding that students or actor can't study acting through textbooks alone. But the actor must have been taking acting classes with systematic practice and guidance by teachers who are skilled in acting. Acting classes are especially important to actors or students, because all the actors who have talent, and have an interest in further training to learn and

practice in the classroom, have produced well rounded actors. This leads to a more memorable performance in the minds of the audience for a long time.

KEYWORDS: Performing, Acting class

บทนำ

"นักแสดง" ถือเป็นอีกวิชาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการแสดงละครเพราะในบรรดาการจัดแสดงละครนักแสดงคือผู้อยู่ใกล้ชิดผู้ชมมากที่สุด ผลงานการสร้างสรรค์ของฝ่ายต่างๆ อาทิ การเขียนบท การกำกับการแสดง การออกแบบเครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า จะได้รับการถ่ายทอดมาสู่ผู้ชมโดยผ่านทางนักแสดงโดยตรง ดังนั้นในการสร้างสรรค์งานละครเราสามารถตัดทุกสิ่งทุกอย่างออกไปได้เว้นแต่นักแสดงและผู้ชม ที่สำคัญละครจะทำหน้าที่อันสมบูรณ์ของศิลปะได้ก็ต้องอาศัยนักแสดงซึ่งรับบทบาทเป็น "ตัวละคร" เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวและความรู้สึกนึกคิดที่มีอยู่ในบทละครมาสู่ผู้ชม จากความสำคัญดังกล่าวนักแสดงจึงควรได้รับการฝึกฝนเรียนรู้ทักษะด้าน "การแสดง (Acting)" อย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์งานละครอย่างมีสุนทรียะ

แต่ในปัจจุบันเกิดแนวคิดที่ว่า "การแสดง (Acting)" เป็นเรื่องของดารา นักแสดง เป็นเรื่องของผู้มีความสามารถพิเศษเฉพาะกลุ่มบุคคล หรือเป็นเรื่องของผู้มีพรสวรรค์ที่มีมาแต่กำเนิด บุคคลใดหากมีพรสวรรค์ก็สามารถแสดงได้โดยไม่ต้องเรียน "การแสดง (Acting)" จากแนวคิดดังกล่าวจึงเกิดการตั้งคำถามว่า "การแสดง (Acting) ไม่ต้องเรียนก็แสดงได้ จริงหรือ" ผู้เขียนจึงมุ่งมั่นที่จะแสวงหาคำตอบ จากแนวคิดดังกล่าวโดยการเรียบเรียงและอาศัยหลักฐานทางวิชาการและประสบการณ์ตรงของตนเองในสาขาศิลปะการแสดง เพื่อพิสูจน์และบ่งชี้ให้เห็นว่า "การแสดง (Acting): ไม่ต้องเรียนก็แสดงได้ จริงหรือ" ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเสริมต่อการเรียนการสอนและการวิจัยในสาขาศิลปะการแสดงต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวคิดการแสดงที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอน

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลความเป็นมาของการแสดง จากตำราหนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ สามารถเขียนได้ดังนี้

1. ความหมายการกำเนิดของการแสดง (Acting)

ตรีดาว อภัยวงศ์ (2550: 97) กล่าวถึง การกำเนิดของการแสดงมีการบันทึกโดยนักมานุษยวิทยาช่วงปลายศตวรรษที่สิบเก้าและต้นศตวรรษที่ยี่สิบว่า การแสดงน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยมีการกำเนิดจากตำนานและพิธีกรรมทางศาสนา และในบางทฤษฎียังเชื่อว่าการแสดงเกิดจากความพยายามในการสื่อสารของมนุษย์โดยใช้สัญชาตญาณการเลียนแบบ

สดใส พันธุมโกมล (2524: 5) ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ในอดีตมนุษย์นำการแสดงมาใช้เพื่อการสื่อสารด้วยความต้องการที่จะถ่ายทอดเรื่องราวของตนที่เกี่ยวกับการล่าสัตว์ โดยการเลียนแบบการต่อสู้ให้คนในเผ่าได้รับรู้ ผ่านท่าทาง ความรู้สึกและอารมณ์เข้าไปด้วย ดังหลักฐานที่ถูกบันทึกไว้ว่า

....วีรบุรุษผู้พิชิตหมูป่าผู้นั้นคงจะกระโดดลุกขึ้นกลางวงทำท่าทางประกอบการเล่าเรื่องหรืออาจฉุดเพื่อนขึ้นมาอีกคน สมมติให้เพื่อนเป็นหมูป่าแล้วก็แสดงการสะกดรอยตามต่อสู้กับหมูป่า ท่ามกลางเสียงโห่ร้องและตีเกราะเคาะไม้ของบรรดา “คนดู” ที่ล้อมรอบอยู่ ในขณะนั้นเองพัฒนาการไปสู่การละครก็เกิดขึ้น คือ มีการแสดงที่เป็นเรื่อง มีตัวละครคือวีรบุรุษกับหมูป่า มีข้อขัดแย้งที่สำคัญซึ่งสามารถนำไปสู่การขึ้นต้นและการลงจบของละครได้.....(สดใส พันธุมโกมล, 2524: 5)

ณัฐพล ปัญญโสภณ (2552: 2) ได้อธิบายถึง “การแสดงในประเทศกรีก เมื่อประมาณ 500 ปีก่อน คริสตศักราช มีการร้องรำเฉลิมฉลองเทพเจ้าไดโอนีซุส (Dionysus) ในเทศกาลฮาโลอา หรือเทศกาลแห่งเหล้าองุ่น การแสดงก็เหมือนกับการละคร วิวัฒนาการมาจากพิธีกรรม ซึ่งเป็นรูปแบบของกิจกรรมชุมชน

มหาตมา คานธี. (2552: แปลโดย กรุณา กุศลาศัย; 8) กล่าวถึงหนังสือชีวประวัติของข้าพเจ้าของมหาอาตมาคานธีได้แสดงข้อความตอนหนึ่งไว้ว่า “ ระหว่างนี้ ได้มีละครเร่มาแสดงให้คนดูถึงที่ที่เราอยู่ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปดูละครชนิดนี้ และได้ดูเรื่อง หริศจันทร์ ข้าพเจ้าดูละครเพียงครั้งเดียว ยังไม่อิ่มใจ อยากดูอีกหลาย ๆ ครั้ง แต่ใครเล่าจะยอมให้ข้าพเจ้าทำเช่นนั้น”

ดังนั้น นอกจาก “การแสดง” จะกำเนิดจาก “ความคิด” ของมนุษย์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือถ่ายทอด ความเชื่อ เรื่องราว ความรู้สึก หรือพิธีกรรมต่างๆ ของคนในชุมชน ที่ต้องการบอกเล่าเรื่องราวผ่านความสามารถในการลอกเลียนแบบ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว “การแสดง” ยังมีความเกี่ยวพันธ์อยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์ในชุมชนอย่างยาวนาน

2. แนวคิดและหลักการแสดง (Acting)

นักวิชาการ นักมานุษยวิทยา และผู้ทำงานด้านศิลปะการแสดงจำนวนมากพยายามให้คำนิยามคำจัดกัดความ และความหมายของ “การแสดง” ไว้มากมาย ดังนี้

สดใส พันธุมโกมล (2537: 1) กล่าวว่า “การแสดงเป็นศิลปะที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น จากการเลียนแบบชีวิต เพื่อแสดงออกถึงเรื่องราว ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์และแสวงหาความเข้าใจชีวิตที่พึงได้รับจากการชมละครที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นนั้น” สอดคล้องกับ ณัฐพล ปัญญโสภณ (2552: 2) ที่ได้กล่าวว่า “การแสดงเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับอารยธรรมยุคแรกๆ ของมนุษย์ เพื่อความจำเป็นของชีวิต เพื่อการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้า ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ รวมถึงการสนองความต้องการทางอารมณ์ สติปัญญาอันมีส่วนช่วยให้มนุษย์รู้จักตัวเองและผู้อื่นมากขึ้น”

ในขณะที่ ตรีดาว อภัยวงศ์ (2550: 96) ได้กล่าวถึง “การแสดงว่า เราทุกคนสามารถที่จะแสดงได้หรือเป็นนักแสดงได้ เพราะในชีวิตประจำวัน เราเกี่ยวข้องการการสร้างสิ่งสมมติหรือโลกสมมติตั้งแต่เล็กจนโต ในวัยเด็กเรามักเล่นสมมติเป็นโจรกับตำรวจ เป็นพ่อแม่ลูก แม่ค้ากับลูกค้า เพื่อสร้างความสนุก เพลิดเพลิน ซึ่งประสบการณ์เช่นนี้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ที่ต้องการหลบหนีจากความจริงเข้าไปอยู่ในโลกแห่งจินตนาการที่เกิดขึ้นจากความต้องการภายใน” เช่นเดียวกับ มัทนี รัตนิน (2550: 3) ได้กล่าวว่า “การแสดง คือ สิ่งที่มนุษย์กระทำมาตั้งแต่

เกิด และกระทำอยู่ทุกวันในบทบาทต่าง ๆ เพื่อสื่อสารเรื่องราว ความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ให้ผู้อื่นรู้เห็นและมีความรู้สึกร่วมด้วย หรือได้รับความบันเทิง หรือได้รับความรู้ ข่าวสาร เรื่องราว

และผู้เขียนมีความเห็นสอดคล้องกับแนวคิดของทั้งสองท่าน กล่าวคือ มนุษย์มีประสาทสัมผัสทั้งห้า อันได้แก่ ตาที่มองเห็น จมูกที่ได้กลิ่น หูที่ได้ยินเสียง ปากที่รับรสผิวหนังสามารถสัมผัสรับรู้กับอุณหภูมิที่อยู่รอบๆ ตัว หากมีสิ่งใดมากระทบประสาทสัมผัสทั้งห้าใน รูป เสียง กลิ่น รส มนุษย์จะเกิดความรู้สึก (Fell) กับสิ่งที่มากระทบกับประสาทสัมผัส จากความรู้สึกที่เกิดขึ้น สมองจะแปรเปลี่ยนเป็นความต้องการ (Need) อย่างใดอย่างหนึ่ง และเมื่อเกิดความต้องการ ร่างกายของมนุษย์จะกระทำ (Action) บางสิ่งบางอย่างตอบสนองกับเหตุการณ์ที่มากระทบ ซึ่งการกระทำ (Action) ที่เกิดจากสิ่งที่มากระทบกับประสาทสัมผัสของมนุษย์ ผู้เขียนเรียกว่า "Acting" หรือ "การแสดง" นั่นเอง

ในเรื่องการกระทำของมนุษย์ อัลเบริต ไอส์สไตน์ (2537) ได้กล่าวไว้ว่า "...การกระทำที่เกิดจากสำนึกของเราเองนั้น มาจากความปรารถนาและความรู้สึกหวาดกลัวของเรา สัญชาตญาณบอกเราว่า นั่นเป็นความจริงทั้งในบรรดาเพื่อนมนุษย์และสัตว์ชั้นสูง เราทั้งหลายพยายามจากความเจ็บป่วยและความตาย พร้อมๆ กับแสวงหาสิ่งที่สร้างความสุขทั้งกายและใจ..." (อัลเบริต ไอส์สไตน์., 2537: 26)

ตรีดาว อภัยวงศ์ (2550: 99-100) ได้สรุปวิธี "การแสดง" ไว้ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การแสดง คือ การไม่พยายามแสดงอะไร แต่เน้นที่การกระทำ (Acting is doing) เพราะเมื่อไหร่ก็ตามที่นักแสดงพยายามจะแสดงอะไรออกมา สิ่งที่ปรากฏมักเป็นความพยายามมากกว่าความจริง

2. การแสดง คือ การไม่แสดงเป็นตัวละครแต่เป็นตัวละครนั้นเอง (If you want to be an actor, don't act. Be.) กล่าวคือ การไม่พยายามแสดงความเป็นตัวละครใดๆออกมา แต่ให้เชื่อว่าเราเป็นตัวละครนั้น ซึ่งเกิดจากการศึกษา วิเคราะห์การกระทำ และการฝึกฝนทักษะการแสดงเพื่อถ่ายทอดความเป็นตัวละครนั้นๆออกมา

3. การแสดง คือ การแสดงออก (To express) กล่าวคือ การนำความรู้สึกที่มีข้างในแสดงออกมาให้ประจักษ์ภายนอก ให้เกิดความรู้สึกร่วมระหว่างผู้แสดงกับผู้แสดง และ ผู้แสดงกับผู้ชม

4. การแสดง คือ การที่นักแสดงสมมติตัวเองให้เป็นไปในสิ่งที่บทละครกำหนด

5. การแสดง คือ การนำเอาสิ่งที่ผู้คนเขาทำกันเป็นปกติประจำวันโดยไม่รู้ตัว มาทำกันบนเวทีโดยรู้สึกตัวอยู่

นอกจากนี้ สามมิติ สุขบรรจง (2554: 26) ได้กล่าวเสริมว่า "การแสดง คือ เครื่องมือที่มนุษย์ใช้เป็นตัวกลางในการเชื่อโยงอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดของตนเพื่อถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้เข้าใจรับรู้สิ่งที่ตนต้องการจะแสดงออก การแสดงถือเป็นศิลปะของการสื่อสารที่ปรากฏภาพเป็นรูปธรรม ซึ่งผู้ชมสามารถรับรู้และเข้าใจได้ง่ายโดยไม่ยุ่งยากในการตีความ ส่วนอารมณ์ความรู้สึก แม้จะอยู่ในลักษณะที่เป็นนามธรรมก็จริง แต่ผู้ชมทั่วๆไปสามารถสื่อสัมผัสได้โดยตรงจากผู้แสดง"

ดังมีตัวอย่างปรากฏในหนังสือ ชีวประวัติของข้าพเจ้า ของท่านมหาตมา คานธี (2552: แปลโดย กรุณา กุศลาศัย; 8-9) ที่กล่าวไว้ว่า"ข้าพเจ้าเคยฝันถึงเรื่องหริศจันทร์บ่อยๆ ข้าพเจ้าครุ่นคิดแต่ในใจว่า เหตุไฉนคนเราจึงไม่รักความสัตย์เหมือนหริศจันทร์บ้างหนอ ข้าพเจ้ามั่นใจว่า การที่ต้องได้รับทุกข์ทรมานและมั่นคงต่อความสัตย์เช่น หริศจันทร์เท่านั้นแหละ จึงจะเป็นความสัตย์ที่แท้จริง.....ทุกวันนี้ข้าพเจ้าเกิดความคิดว่า อาจจะเป็นไปได้ที่เรื่องหริศจันทร์ ไม่ใช่เป็นเรื่องที่มีความจริงในประวัติศาสตร์ แต่ทว่าในจิตใจของข้าพเจ้านั้น ตราบจนถึงทุกวันนี้

เรื่องของหริศจันทร์และเรื่องสรวณก็ยังมีชีวิตชีวาอยู่ ข้าพเจ้าก็ยอมรับว่า แม้เดี๋ยวนี้หากได้อ่านบทละครสองเรื่องนี้ ข้าพเจ้าก็อดที่จะน้ำตาไหลไม่ได้ ”

ผู้เขียนจึงขอสรุปได้ว่า “การแสดง คือ ศิลปะที่มนุษย์ใช้เพื่อถ่ายทอดเรื่องราว อารมณ์ ความรู้สึกรวมถึงอารยะธรรมและวัฒนธรรมตั้งแต่ยุคแรกๆของมนุษย์ โดย “การแสดง” เกิดจากการเลียนแบบธรรมชาติที่อยู่รอบ ๆ ตัวของเรา หรือคัดเลือก “การกระทำ” ของมนุษย์ในบทบาทต่างๆ ที่มีลักษณะเหมือนการกระทำในชีวิตประจำวัน ผ่านการจินตนาการ เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ หรือเพื่อสร้างความบันเทิง ด้วยวิธีการจัดรูปแบบการนำเสนอวิธีการต่าง ๆ ให้น่าสนใจ โดยผู้แสดงจะทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวในบทละครเพื่อให้ความบันเทิง จูงใจ ให้ความรู้ หรือเพื่อการรณรงค์ ในเรื่องต่าง ๆ ตามแต่วัตถุประสงค์ของการจัดทำการแสดงที่แตกต่างกันตามวาระและโอกาส

3. แนวคิดการเรียนการแสดง

จากแนวคิด “ไม่ต้องเรียน การแสดง (Acting) ก็แสดงได้” นักแสดงที่เชื่อในแนวคิดดังกล่าวมักเลือกศึกษาจากตำรา หรือทฤษฎีทางการแสดงที่ถูกเขียนจากปรมาจารย์ด้านการแสดงทั้งในและต่างประเทศเพราะมีความเชื่อว่าการศึกษาจากตำราก็น่าจะเพียงพอและทำให้ตนเองสามารถแสดงละครได้ตามต้องการ ทฤษฎีทางการแสดงที่มักใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ ทฤษฎีการแสดงของ Stanislavski โดยทฤษฎีการแสดงของ Stanislavski (ณัฐพล ปัญญโสภณ, 2552: 7) ได้แบ่งเป็นสองส่วนเท่า ๆ กัน คือ

1. ภายนอกร่างกาย (External) คือ การพัฒนาร่างกายของนักแสดงให้ถูกต้อง เช่น การออกเสียง การฝึกการเคลื่อนไหวของร่างกาย การผ่อนคลายร่างกาย เป็นต้น
2. ภายในจิตใจ (Internal) คือ การพัฒนาความรู้สึกภายใน หรือ จิตใจของนักแสดง เช่น สมาธิ ความรู้สึก จินตนาการ และความทรงจำ เป็นต้น

สม สุจีรา. (2556: 21) ได้อธิบายถึง การค้นพบทางวิทยาศาสตร์มาจากการตั้งสมมติฐานและทดสอบสมมติฐาน แล้วก็พัฒนาเป็นทฤษฎีหรือกฎทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสมมติฐานที่ตั้งก็มาจากประสาทสัมผัสทั้งห้าของมนุษย์ ทฤษฎีของ Stanislavski และแนวคิดเกี่ยวกับ “การแสดง” ของตรีดาว อภัยวงศ์ ทั้งหมดเกิดจากการตั้งสมมติฐาน ทดลอง ค้นคว้า พิสูจน์ จนสามารถสรุปเป็นทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าว เพราะฉะนั้น หากนักแสดงต้องการเข้าใจในทฤษฎีทาง “การแสดง” ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีหรือแนวคิดใดก็ตาม การอ่านเพียงตำราย่อมไม่เพียงพอต่อการศึกษา ผู้แสดงต้องทำการทดลอง ค้นคว้า พิสูจน์ หลักการหรือทฤษฎีดังกล่าวด้วย “ร่างกายและจิตใจ” ของตนเองผ่านการเรียน “การแสดง” เท่านั้น สดใส พันธุมโกมล (2537: 118). ได้กล่าวไว้ว่า “นักแสดงจะต้องมีความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ ถึงหมายรวมไปถึงอารมณ์ความรู้สึก เปรียบเสมือนเป็นไวโอลินที่ขึ้นสายไว้แล้วอย่างดี อยู่ในสภาพที่ดีเยี่ยม (คือ นอกเหนือจากความสามารถที่จะใช้ร่างกาย ความคิดและจินตนาการในการแสดงออกได้อย่างดีแล้ว นักแสดงยังต้องมีสุขภาพที่ดีเยี่ยมอีกด้วย)” ดังนั้น ก่อนที่จะเริ่มการแสดงตามบทบาทในละครได้ต้องผ่านการฝึกฝน สดใส พันธุมโกมล (2537: 1) ได้กล่าวถึงขั้นตอนก่อนเริ่มการแสดงไว้ว่า “นักแสดงจะต้องฝึก “เครื่องมือ” (TOOLS) ของนักแสดงให้พร้อมเสียก่อน เพื่อจะได้สามารถ “แสดงออก” ได้ทุกบทบาทตามที่ละครเรื่องที่ตนแสดงต้องการ การฝึกการแสดงอาจทำได้จากการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยการแสดงละครหรือภาพยนตร์ นักแสดงจะได้รับคำแนะนำจากผู้กำกับ ผู้ฝึกการแสดงหรือจากนักแสดงคนอื่น ๆ

ที่แสดงร่วมกัน การฝึกแบบนี้ต้องอาศัยเวลาในการแสดงนานหลาย ๆ ปี หรือเกือบตลอดชีวิต จึงจะมีความชำนาญสูง”

ถ้านักแสดงมีการเตรียมตัวและฝึกซ้อม ร่างกายและจิตใจ อยู่เสมอถึงเวลาแสดง นักแสดงผู้นั้นก็จะสามารถแสดงได้อย่างเต็มที่และมีพลัง การแสดงนั้นก็จะเต็มไปด้วยชีวิตชีวา และน่าติดตาม แต่ในทางกลับกันถ้านักแสดงไม่เคยเตรียมพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ และไม่ได้ลงมือฝึกทักษะการแสดงอย่างจริงจัง ไม่พยายามทำความเข้าในกับร่างกาย จิตใจ และความรู้สึกของ “ตนเอง” การแสดงที่ปรากฏก็ออกมาก็จะขาดพลัง น่าเบื่อและหมดความน่าสนใจ

สดใส พันธุมโกมล (2537: 1) กล่าวว่า “ มนุษย์เป็นสิ่งที่ลึกลับที่สุดในจักรวาล แม้จะสามารถมองเห็นและจับต้องได้ ศึกษาได้ วิเคราะห์ได้ แต่ในที่สุดแล้ว แม้ตัวของมนุษย์เองก็ไม่สามารถอธิบายความลุ่มลึกของจิตใจ และการเปลี่ยนแปรของอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้อย่างกระจ่างทุกขั้นตอน ตลอดจนไม่อาจทราบที่มาและที่ไปของมนุษย์ได้อย่างปราศจากข้อสงสัย ไม่ว่าจะใช้เวลาศึกษาค้นคว้ากันมานานสักเท่าไหร่ก็ตาม” สะท้อนให้เห็นว่า มนุษย์ใช้ความพยายามอย่างมาก เพียงเพื่อทำความเข้าใจ “ตนเอง” ถึงแม้จะมีคำอธิบายของนักวิชาการมากมาย มีคำสอนของศาสนาหรือลัทธิ ต่างๆ แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้มนุษย์เข้าใจ “ตนเอง” อย่างแท้จริง Stephan Bodian (2551, แปลโดย พรศักดิ์ อุรัจฉัทชัยรัตน์: 37) และยังกล่าวไว้ในหนังสือ เรื่อง ตื่นรู้สู่แสงสว่าง (Wake up now) ว่า “...คุณไม่มีวันเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำสอน จนกว่าคุณจะเปิดมันผ่านเข้าไปได้ จิตวิญญาณของคุณจะรู้สึกถึงความว่างเปล่าต่อหน้ากำแพงกั้นที่อธิบายไม่ได้นี้ จนกว่าคุณจะผ่านพ้นไป คุณต้องทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ใช่เพียงแค่จิตใจเท่านั้น แล้วปล่อยให้ช่องโหว่ที่ว่านี้ผ่านเข้าไปภายในตัวของคุณ” นอกจากนี้ สม สุจีรา (2556: 47) ได้กล่าวถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงเคยตรัสไว้ว่า “...เรื่องของโลกและจักรวาลเป็นอจิณไตย คือเรื่องที่ไม่อาจรู้ได้ด้วยการคิด ไม่อาจเข้าใจได้ด้วยการอธิบาย ต้องรู้ได้ด้วยตัวเอง เข้าใจด้วยตัวเอง ประจักษ์ด้วยประสบการณ์ของตนเอง...”

ดังนั้น การเรียน “การแสดง” นั้น ผู้ศึกษาต้องลงมือปฏิบัติด้วย “ตัวเอง” เพราะ “การแสดง” ไม่สามารถเข้าใจได้จากการอ่านตำราหรือคำอธิบายเท่านั้น นักแสดงต้องเป็นผู้ถ่ายทอดตีความบท ออกมาเป็นท่าทาง การกระทำด้วยร่างกาย การกระทำด้วยเสียง ด้วยคำพูดหรือบทสนทนาให้ผู้ชมได้เห็นเป็นภาพประหนึ่งว่าเป็นความจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตแต่เป็นความจริงที่เกิดจากการสมมติเลียนแบบชีวิตและธรรมชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้เขียนใช้วิธีการสืบค้นตำราหนังสือเกี่ยวกับการแสดง และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยรวบรวมข้อมูลแนวคิดและหลักการแสดง ประวัติการกำเนิดการแสดง และความหมายของการแสดง และวิเคราะห์เชิงบรรยาย ผู้เขียนจะเรียบเรียง ทบทวนแนวคิด เพื่อการวิเคราะห์และหาคำตอบ

สรุปสาระบทความ

นักเรียนการแสดง หรือ นักแสดง ไม่สามารถศึกษา การแสดง (Acting) ผ่านตำราเพียงอย่างเดียวได้ แต่นักแสดงต้องได้รับการเรียนการแสดง (Acting) ด้วยการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นระบบจากครูผู้มีความชำนาญด้านการแสดง ผ่านแบบฝึกหัดทางการแสดงที่มุ่งให้ผู้เรียนทดลองค้นหาคำตอบด้วยตัวเอง การฝึก “การแสดง” ต้องมีการ

ฝึกหลายด้าน เช่น การผ่อนคลายร่างกาย การทำสมาธิ การฝึกเสียง การเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นต้น ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่ทำให้ผู้เรียน "การแสดง" แสดงได้อย่างเป็นธรรมชาติและมีประสิทธิภาพ นักแสดงที่มีพรสวรรค์คิดว่าตนเองไม่จำเป็นต้องเรียน "การแสดง" อาจได้รับความสนใจในระยะแรก และหากไม่สนใจเรียนรู้ หรือ พัฒนาตนเอง ต่อไปผู้ชมอาจจะเบื่อหน่ายความซ้ำซากของ "การแสดง" นั้น ดังนั้น การเรียน "การแสดง(Acting)" จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อนักแสดงหรือผู้เรียน "การแสดง" ทุกคน เพราะนักแสดงที่มีพรสวรรค์และสนใจฝึกฝนเรียนรู้ หลักการแสดง และหมั่นฝึกปฏิบัติจากแบบฝึกหัดในห้องเรียนการแสดง ย่อมทำให้ผลงาน "การแสดง" อยู่ในความทรงจำของผู้ชมได้นาน.

เอกสารอ้างอิง

กุลวดี มกราภิรมณ์. (๒๕๕๒). **การละครตะวันตก.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพล ปัญญโสภณ. (๒๕๕๒). **การแสดง.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ตรีดาว อภัยวงศ์. (๒๕๕๐). **ปริทัศน์ศิลปะการละคร.** โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาตมา คานธี. (๒๕๕๒). **ชีวประวัติของข้าพเจ้า.** แปลโดย กรุณา กุศลาศัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์.

มัทนี รัตนิน. (2550). **ศิลปะการละคอน หลักเบื้องต้นและการฝึกซ้อม.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สดใส พันธุมโกมล (๒๕๒๔). **ศิลปะการละครเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

สดใส พันธุมโกมล (๒๕๓๘). **ศิลปะการแสดง (ละครสมัยใหม่).** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สดใส พันธุมโกมล. (๒๕๓๗). โครงการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาของนักแสดงในการกำกับการแสดงละครสมัยใหม่แนวต่างๆในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สม สุจีรา. (๒๕๕๖). **ไอน์สไตน์พบ พระพุทธเจ้าเห็น.** กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สามมิติ สุขบรรจง. (๒๕๕๔). โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียน E-Learning รายวิชา "การแสดงและสื่อ". กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

อัลเบริต ไอส์สไตน์. (๒๕๓๗). **อัลเบริต ไอส์สไตน์ อัจฉริยะของโลกกับการจับกระแส วิเคราะห์วิถีการเปลี่ยนแปลงโลก.** ตรีรณ มัชฌิมา บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: แพรธรรมสำนักพิมพ์.

Stephan Bodian. (๒๕๕๑). **ตื่นรู้สู่แสงสว่าง.** แปลโดย พรศักดิ์ อุรัจฉัทชัยรัตน์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล.

การสร้างภาพยนตร์ไทยยุคหลังสมัยใหม่ (โพสท์-โมเดิร์น)

POST-MODERN FILMMAKING IN THAILAND

สุชาญวุฒิ กิ่งแก้ว

บุณฑริกา มั่งคั่ง

จันทร์เพ็ญ สังวรวงษ์พนา

อาจารย์สาขาศิลปะการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: suchanwud.ki@spu.ac.th, boontarika.ma@spu.ac.th, chanpen.su@spu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ไทยจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ (โพสต์โมเดิร์น) โดยรวบรวมจากแนวคิด ทฤษฎี หลักฐานด้านวิชาการตั้งแต่ที่มาของแนวคิดจากยุคสมัยใหม่ (Modern Age) สู่ยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern Age), ประวัติความเป็นมาของภาพยนตร์ไทย, ประเภท (Genre) ของภาพยนตร์ไทย รวมถึงวัฒนธรรมการสร้างภาพยนตร์ไทยหลังยุคสมัยใหม่ (Postmodern Age)

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ งานภาพยนตร์ คือ “ผู้รับสาร” หรือ “ผู้ชม” เป็นหลัก เพราะภาพยนตร์เป็นศิลปะ เชิงพาณิชย์ที่สามารถดำรงอยู่ด้วยรายได้และผลกำไรจาก การดำเนินงานนั่นเอง

โดยแนวคิดหลังสมัยใหม่ที่มีอิทธิพลในการสร้างภาพยนตร์ไทยมีดังนี้ 1) แนวคิดการต่อต้านนิยาย / ประวัติศาสตร์กระแสรอง 2) แนวคิดการเน้นรูปแบบและลีลาที่หลากหลาย 3) แนวคิดการรื้อสร้างใหม่

คำสำคัญ: ภาพยนตร์ไทย ยุคหลังสมัยใหม่

ABSTRACT

The research aims to study Post-modern filmmaking in Thailand. The reference materials used for gathering data were as follows: 1. The meaning of Modern Age to Postmodern Age. 2. History of Thai film 3. Genre of Thai film 4. Post-modern filmmaking in Thailand

Thai films are influenced by postmodern filmmakers in Thailand, as follows. 1. The concept of anti-Fiction 2. The concept of focus on form and variety. 3. The concept of re-inventing the storyline into a modern version. The result of the research was most important for the viewer of Thai films, because film is an art medium, whose existence depends on commercial revenues and profits.

KEYWORDS: Post-modern, Thai film

บทนำ

ยุคหลังสมัยใหม่เป็นที่ถกเถียงกันมากว่าเกิดขึ้นแล้วหรือยัง นักวิชาการบางส่วนมองว่ายุคสมัยใหม่ ยังไม่ครอบคลุมทั่วโลก ดินแดนหลายส่วนในโลกยังล้าหลังห่างไกลความเจริญ เช่น แอฟริกา หรือในบางประเทศความทันสมัยยังไปไม่ถึง ดังนั้นคำว่ายุคหลังสมัยใหม่จึงยังห่างไกลตัวนัก ในขณะที่ ยุรฉัตร บุญสนิท (2547: 5) ได้กล่าวว่า สังคมไทยปัจจุบันจัดอยู่ในสภาวะสังคมแบบหลังสมัยใหม่ (Post-modern) ซึ่งเป็นสภาวะสังคมที่มีความแปรปรวน ในระบบคุณค่า ความเปลี่ยนแปลงของวิธีคิด รสนิยม ฯลฯ เน้นวิถีชีวิตที่เรียกว่า "วิถีชีวิตแบบโพสต์โมเดิร์น" อาทิเช่น วิถีชีวิตที่ยึดการบริโภคสัญญะ/ภาพลักษณ์มากกว่าคุณภาพในการใช้งาน อย่างแท้จริง วิถีชีวิตหลายอย่าง เป็นไปเพื่อแสดงความเป็นคนทันยุคทันสมัย ดังกรณีตัวอย่างของรูปแบบ การแต่งกายการประกอบพิธีกรรม การจัดงาน และการนำเสนอเปิดตัวผลิตภัณฑ์ที่ให้ความสำคัญแก่สไตล์ที่ดู "เข้าท่าเก๋ไก๋" มากกว่าเนื้อหา สาระ และความหมาย นอกจากลักษณะแบบหลังสมัยใหม่จะก้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยแล้ว ทางด้านผลงานสื่อมวลชนเองก็ปรากฏลักษณะแบบหลังสมัยใหม่ในรูปแบบต่างๆ มากมายเช่นกัน จากแนวคิด ดังกล่าว ในฐานะอาจารย์ในคณะนิเทศศาสตร์จึงมุ่งมั่นที่จะแสวงหาคำตอบว่าภาพยนตร์ไทยได้รับอิทธิพลจาก ยุคหลังสมัยใหม่หรือไม่ อย่างไร โดยการเรียบเรียงและอาศัยหลักฐานทางวิชาการและประสบการณ์ตรงในการหา คำตอบในหัวข้อ "ภาพยนตร์ไทยยุคหลังสมัยใหม่" ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเสริมต่อการเรียนการสอนและการวิจัย ด้านนิเทศศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์บทความ

เพื่อศึกษาแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ (โพสต์โมเดิร์น) ที่มีอิทธิพลต่อภาพยนตร์ไทย เพื่อเป็นประโยชน์ ในการเรียนการสอนและการวิจัยด้านนิเทศศาสตร์ต่อไป

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

1. จากยุคสมัยใหม่ (Modern Age) สู่ยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern Age)

ก่อนจะกล่าวถึงการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ไทยจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ ผู้เขียนขอแสดงให้เห็นแนวคิดในยุคสมัยใหม่และแนวคิดในยุคหลังสมัยใหม่ดังนี้

ยุคสมัยใหม่ (Modern Age) คือการบรรยายถึงโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เรื่องเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมนิยม ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนา ขึ้นของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และยังหมายถึงระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยแบบที่ประชาชน เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีแนวคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพ ในขณะที่จิรโชค วีระสม ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ สมัยใหม่ไว้ว่าความเป็นสมัยใหม่ หมายถึง ช่วงสืบต่อจากยุคกลาง (Middle Ages) ของยุโรปและยุคเรอเนซองส์ (Renaissance) ช่วงเวลาดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือเป็นสังคมแบบประเพณีนำ (traditional society) ถูกทดแทนโดยสัญลักษณ์ต่างๆ เน้นการใช้เหตุผล หรือความสมเหตุสมผล (rationality) จะเห็นได้ว่า ยุคสมัยใหม่เป็นยุคที่เกิดขึ้นในช่วงอุตสาหกรรมเฟื่องฟูจึงทำให้เชื่อในความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ ความมีเหตุผล การทดลอง และความคิดเชิงตรรกะ ที่จะสามารถนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของมนุษยชาติ

ยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern) คือการตั้งคำถามกับยุคสมัยใหม่ การใช้คำว่า "Post" ที่มีความหมายว่า "หลัง" ก็คือทำให้สามารถหวนกลับไปมองสังคมสมัยใหม่ (Modern) หรือพฤติกรรมที่ผ่านมาของมนุษย์ หรือความคิดความเชื่ออย่างเป็นอิสระมากขึ้น เพราะหากไม่ใช้คำว่า "Post" Modern ก็ยังคงทำหน้าที่อยู่

ฟรองซัวส์ เลียวทาร์ กล่าวเกี่ยวกับความรู้หลังสมัยใหม่ไว้ว่า มีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงทัศนะคติต่อ ความรู้ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่กำลังก้าวเข้ามา ด้วยความชอบธรรมของความรู้สองประการ คือ ประการแรก ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกมองว่าเป็นความรู้สูงสุดในยุคสมัยใหม่ไม่ใช่ความรู้แบบเดียว แต่ยังมีความรู้แบบอื่นๆ ด้วย ซึ่งเรียกว่า narrative ประการที่สอง เกณฑ์ในการตัดสินว่าอะไรเป็นหรือไม่เป็นความรู้ เป็นเกณฑ์เดียวกับผู้ที่ปกครองใช้ตัดสินว่าอะไรยุติธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้นความรู้ทางวิทยาศาสตร์จึงไม่ใช่ความรู้จริงบริสุทธิ์ แต่เจือด้วยการเมืองและจริยธรรม วิรุณ ตั้งเจริญ (2547: 65) ได้กล่าวเกี่ยวกับแนวคิด หลังสมัยใหม่ไว้ว่า ลัทธิหลังสมัยใหม่ที่ประกาศอิสรภาพทางความคิด มีความเป็นตัวของตัวเอง ลัทธิสมัยใหม่ที่ เติบโตมาพร้อมกับบทบาทและอำนาจของชนชั้นกลางระบบทุนนิยม และระบบโรงเรียนที่มีกรอบความคิดและ หลักสูตรที่ผลิตคนในลักษณะมวลผลิต Postmodernism ที่ก่อตัวและแสดงตัวอย่างเป็น สากลในทุกด้าน เป็นปรากฏการณ์ร่วมในกระแสวัฒนธรรมร่วมสมัยในปัจจุบัน เช่นเดียวกับ นพพร ประชากุล (2545: 23) ได้กล่าวเสริมเกี่ยวกับ แนวคิดหลังสมัยใหม่ว่า สุนทรียศาสตร์แบบหลังสมัยใหม่ถือเป็นความอหังการ และเจียมเนื้อเจียมตัวพร้อมกันไป ในแง่หนึ่งคือจวบจาบของสูง อวดชั้นเชิงซับซ้อน หยิบเอาแนวต่างๆ มาผสมผสาน แต่ขณะเดียวกันการกระทำ ทั้งหมดเป็นการประกาศว่าศิลปะเป็นเพียงศิลปะ วรรณกรรมก็เป็น วรรณกรรมมันไม่ได้เป็นพาหะของการค้นพบ สัจธรรมอันยิ่งใหญ่อย่างที่สุนทรียศาสตร์สมัยใหม่อวดอ้างกัน Featherstone อ้างจาก Arthur Asa Berger (2545: 27) อธิบายเกี่ยวกับหลังสมัยใหม่ไว้ว่า หลังสมัยใหม่ คือการกำจัดเส้นแบ่งระหว่างงานศิลปะและชีวิตประจำวัน เป็นการพังทลายของความแตกต่างตามลำดับชั้น ระหว่างวัฒนธรรมที่สูงส่งกับวัฒนธรรมมวลชน เลียนแบบ เยอะเย้ย ละเล่น และยังเป็นการเฉลิมฉลองของพื้นที่ ปราศจาก "ความลึก" ทางวัฒนธรรมตลอดจนเป็นการเสื่อม ถอยของผู้ผลิตที่มีการยึดถือความงามทางศิลปะ แบบดั้งเดิม หรือแบบอัจฉริยะ และยังสมมติว่าศิลปะเป็นเพียงแค่ "การผลิตซ้ำ" เท่านั้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แนวคิดหลังสมัยใหม่เกิดขึ้นหลังจากแนวคิดสมัยใหม่ เมื่อมนุษย์ไม่เชื่อความจริงอันบริสุทธิ์ของวิทยาศาสตร์ที่เป็นความรู้อันเป็นสากลอีกต่อไป แต่เชื่อในความเป็นปัจเจกบุคคล และยังเชื่อว่าศิลปะ วรรณกรรม ไม่สามารถนำชีวิตมนุษย์ไปสู่สัจธรรมเฉกเช่นที่แนวคิดสมัยใหม่อ้างไว้

กำจร สุนพงษ์ศรี (2556: 18) ได้กล่าวเปรียบเทียบศิลปะสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ไว้ว่า ศิลปะสมัยใหม่มีลักษณะ เป็นคตินิยม ให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ของศิลปิน เน้นการสร้างสรรค์งานใหม่ เป็นรสนิยมของชนชั้นกลาง และยึดความเป็นเอกภาพและอิสระในงานศิลปะ ในขณะที่ศิลปะหลังสมัยใหม่นิยมศิลปะเพื่อธรรมชาติ นิยมการลอกเลียนแบบ มีลักษณะผสมปนเป ไม่ต้องการเอกลักษณ์ ไม่สนใจว่าจะเป็นศิลปะระดับสูง ระดับต่ำ แต่เน้นประชานิยมหรือพาณิชย์ศิลป์ ผลงานไม่ต้องอยู่ในหอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์นิยมความยุ่งเหยิง มีความเคลือบแคลง

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า แนวคิดสมัยใหม่เชื่อในความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ ความมีเหตุผล การทดลองและความคิดเชิงตรรกะ ที่จะสามารถนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของมนุษยชาติ สนับสนุนความรู้และประวัติศาสตร์ด้วยเหตุผล มีการควบคุม ออกแบบ มีจุดมุ่งหมายชัดเจน เน้นตรรกะความเป็นจริง เน้นการ

สร้างสรรค์งานใหม่ และสามารถกำหนดประเภทได้ ในขณะที่แนวคิดหลังสมัยใหม่ไม่เชื่อความจริงอันบริสุทธิ์ของวิทยาศาสตร์ที่เป็นความรู้อันเป็นสากลอีกต่อไป แต่เชื่อในความเป็นปัจเจกบุคคล ไม่เชื่อว่า ศิลปะ วรรณกรรม จะนำพามนุษย์ไปสู่สัจธรรม ไม่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ เน้นกระบวนการ นิยมการลอกเลียนแบบ เน้นความแตกต่าง และไม่สามารถกำหนดประเภทได้ อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดทั้งสองเป็นแนวคิดแบบคู่ตรงข้าม เพราะแนวคิดหลังสมัยใหม่เป็นวาทกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อตั้งคำถามให้เกิดการฉุกคิด ให้เกิดการรื้อสร้าง นอกกรอบ และหลุดจากกรอบความรู้และความเชื่อแบบเดิมๆ เมื่อทราบถึงแนวคิดของยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern) ลำดับต่อไปผู้เขียนขอแสดงให้เห็นถึงประวัติความเป็นมา ประเภทของภาพยนตร์ และแนวคิดหลัง สมัยใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างภาพยนตร์ไทย

2. ประวัติความเป็นมาของภาพยนตร์ไทย

ภาพยนตร์ถือเป็นงานศิลปกรรมร่วมสมัยที่เกิดจากสร้างสรรค์ศิลปะหลากหลายแขนง ทั้งวรรณศิลป์ (การสร้างสรรค์บทภาพยนตร์) ศิลปะการเล่าเรื่องด้วยภาพ (การถ่ายทำภาพยนตร์) ศิลปะการแสดง (การสวมบทบาทเป็นตัวละคร) ศิลปะการแต่งหน้าและเครื่องแต่งกาย ฯลฯ ดังนั้น ภาพยนตร์จึงถือได้ว่าเป็นศิลปะ แบบร่วม หรือ Composite Arts ปรวัน แพทยานนท์ (2556: 36) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาพยนตร์ไว้ว่า ภาพยนตร์เป็นสื่อ สะท้อนเหตุการณ์ทางสังคม การเมือง และศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาติในแต่ละยุคสมัย จึงนับได้ว่าภาพยนตร์แต่ละเรื่องเป็นมรดกอันล้ำค่าต่อการศึกษาของคนรุ่นใหม่ และเป็นที่ทราบกันดีว่าภาพยนตร์ ไทยมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีทั้งยุคเฟื่องฟูสลับกับยุคที่ซบเซามาตลอด จนกระทั่งปัจจุบันภาพยนตร์ไทยสามารถขึ้นไปอยู่บนตารางบ๊อกออฟฟิตในประเทศสหรัฐอเมริกา และยังได้รับรางวัลเทศกาลเมืองคานส์อีกด้วย แนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาและความก้าวหน้าของภาพยนตร์ไทยในทิศทางที่ดี ภาพยนตร์เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2438 ซึ่งเป็นวันที่มีการฉายภาพยนตร์ให้สาธารณชนได้ชมเป็นครั้งแรกโดยใช้เครื่องฉายภาพยนตร์ที่เรียกว่า “ซีมาโตกราฟ” แต่สำหรับประเทศไทยเครื่อง “ซีมาโตกราฟ” ได้นำเข้ามาฉายภาพยนตร์ครั้งแรก โดยเปิดการแสดงเป็นเวลา 3 วันที่โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ ในราคา 2 สลึง จนถึง 10 บาทซึ่งปรากฏว่าชาวกรุงเทพให้ความสนใจเป็นอย่างมาก จึงถือเป็นประวัติศาสตร์สำคัญของภาพยนตร์ไทย ต่อมามีผู้สร้างภาพยนตร์จากฮอลีวู้ดเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ในประเทศไทยหลายราย แต่รายที่มีความสำคัญยิ่งต่อประเทศไทยคือคณะทำงานของนายเฮนรี่ เอ แมคเร แห่งบริษัทยูนิเวอร์แซล โดยภาพยนตร์เรื่องแรกที่ถ่ายทำในประเทศไทย คือเรื่อง นางสาวสยาม ต่อมาในปี พ.ศ. 2470 เรื่องโชคสองชั้น เป็นภาพยนตร์ขนาด 35 มิลลิเมตร เป็นภาพขาวดำ ไม่มีเสียง ได้รับการยอมรับให้เป็นภาพยนตร์ประเภทเรื่องแสดงเพื่อการค้าเรื่องแรกที่สร้างโดยคนไทย ในช่วงหลัง พ.ศ. 2490 ถือเป็นยุคเฟื่องฟูของภาพยนตร์ไทย สตูดิโอถ่ายทำและภาพยนตร์มีจำนวนมากขึ้น แต่หลังจากประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง ก็เป็นช่วงซบเซาของภาพยนตร์ไทย เมื่อสงครามจบลงภาพยนตร์ไทยจึงค่อยฟื้นตัว แต่เปลี่ยนเป็นภาพยนตร์ขนาด 16 มิลลิเมตรแทน ในหลายครั้งที่บ้านเมืองอยู่ในช่วงที่เป็นภาวะ คับขัน ภาพยนตร์ไทยหลายเรื่องได้ทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนปัญหาการเมือง ปัญหาสังคม และปัญหาเศรษฐกิจปรากฏให้เห็นในช่วง พ.ศ. 2516 – 2529 ต่อมาภาพยนตร์ไทยในช่วง พ.ศ. 2530 – 2539 ซึ่งตอนต้นทศวรรษ วัยรุ่นคือ กลุ่มเป้าหมาย รวมถึงภาพยนตร์โป๊ ภาพยนตร์ผี และภาพยนตร์เกรดบีที่มีการผลิตมากขึ้น จวบจนปัจจุบันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ได้มีการพัฒนามาตรฐานการสร้างภาพยนตร์จนทัดเทียมต่างประเทศ โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาภาพยนตร์ไทยถูกสร้างขึ้นหลายประเภทเปลี่ยนไปตามยุคสมัย

3. ประเภท (Genre) ของภาพยนตร์ไทย

Genre เป็นภาษาฝรั่งเศส (อ่านว่า "ฌ็อง"หมายถึงประเภท รูปแบบ (type) หรือ ชนิด (kind) Genre มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการศึกษาและจัดแบ่งประเภทของวรรณกรรม ละคร ภาพยนตร์ โทรทัศน์ รวมทั้ง งานศิลปะ และสื่อต่างๆ ซึ่งงานแต่ละประเภท ก็ย่อมมี Genre ที่แตกต่างกันออกไป เช่น ละครเวทีอาจจัด Genre ได้ 5 ประเภท คือ โศกนาฏกรรม (tragedy) ตลกขบขัน (farce and comedy) ละครแนวจินตนิยม (romance) ละครเริงรมย์ (melodrama) ละครสมัยใหม่ (modern drama) ซึ่งมี'ทั้งการนำเสนอแบบเรียลิสม์ หรือเหมือนชีวิต (realism and naturalism) และแบบต่อต้านเรียลิสม์ (anti-realism) เช่นละครแนวสัญลักษณ์ (symbolism) หรือแนวแอบเสิร์ด (absurd) ส่วนภาพยนตร์ก็มี Genre ที่แตกตระกูลออกไปมากมาย เช่น สยองขวัญ (horror) ตะวันตก (western) แอ็คชั่น (action) ผจญภัย (adventure) เป็นต้น ซึ่งแต่ละวรรณกรรม ละคร หรือภาพยนตร์ ย่อมมีวิธีการนำเสนอ การเล่าเรื่อง องค์ประกอบ ที่แตกต่างกันตามแต่บริบทของสังคมและวัฒนธรรมเพื่อ ให้เหมาะกับผู้ชมในสังคมนั้นๆ ตามที่ สดใส พันธุมโกมลได้กล่าวไว้ (2531: 42) ในขณะที่ นับทอง ทองใบ (2553: 31) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับวิธีการจัด Genre โดยการลอง แยกแยะองค์ประกอบออกมาดังนี้ ตัวละคร (Characters), ฉากเหตุการณ์ (Setting), การสื่อความหมาย ด้วยภาพ (Iconography), การเล่าเรื่อง (Narrative), รูปแบบ ลีลา (Style)

กฤษดา เกิดมี (2534: 7) นักวิชาการภาพยนตร์ได้จัดประเภทของภาพยนตร์ต่างประเทศเป็น 10 ประเภท ดังนี้

(1) ภาพยนตร์นิยายอิงวิทยาศาสตร์และจินตนาการ (Science Fiction and Fantasy) จะมีเนื้อหาและ การนำเสนอ มักพาดพิงจิตวิทยาของปัจเจกบุคคลมากกว่าเรื่องวิกฤติของสังคมและ ความเป็นไปในสาธารณะ เรื่องที่นำเสนอมักอยู่ในอวกาศอันกว้างใหญ่ เรื่องราวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไม่คงที่ เช่น เรื่อง Star wars ในขณะที่ภาพยนตร์จินตนาการ มีลักษณะเกี่ยวกับภาพยนตร์แนววิทยาศาสตร์ไม่จำเป็น ต้องอธิบายทุกอย่าง ทุกอย่างต้องได้รับการยอมรับเมื่อเข้าสู่โลกจินตนาการ เรื่องราวมักว่าด้วยการเข้าสู่ความฝัน และการออกจากความเป็นจริง เช่น เรื่อง The Wizard of oz เป็นต้น

(2) ภาพยนตร์สยองขวัญ (Horror) มีแนวทางพาดพิงกับงานแนวลึกลับตื่นเต้น (Mystery and Suspense) และเขย่าขวัญ (Thriller) เป็น ภาพยนตร์ที่แสดงถึงความน่าสยดสยองอันเนื่องมาจากการตายและการฆ่าฟัน ตัวเอกหรือ ผู้มีบทบาทสำคัญใน ฐานะ “นักฆ่า” หรือ “ผู้ล่า” มักเป็นฆาตกรโรคจิต ปิศาจร้าย หรือสัตว์ประหลาด สัตว์หรือมนุษย์จากต่างดาว เช่น เรื่อง The Silence of the lambs เป็นต้น

(3) ภาพยนตร์ผจญภัย (The Adventure Film) มีลักษณะรวมรวมแนวทางต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น ภาพยนตร์สงคราม ภาพยนตร์ต่อสู้ฟันดาบ และภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับหายนะ เป็นต้น ถึงแม้ว่าแนวทางต่างๆ จะมีความแตกต่างกันหลายด้าน แต่เมื่อมองอย่าง ละเอียดจะมีลักษณะส่วนประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงกันอยู่ เช่นเรื่อง The Mummy return เป็นต้น

(4) ภาพยนตร์บุกเบิกตะวันตก (The Western) เป็นภาพยนตร์ที่มีความเข้มข้น มีเสน่ห์และเต็มไปด้วยความซับซ้อนมากที่สุด เพราะมิได้แสดงออกใน ความบันเทิงเท่านั้น หากยังเป็นเรื่องราวที่เติบโตมากับการสร้างของอเมริกา เป็นสิ่งที่มีลักษณะเป็น มายาคติ (Myth) ซึ่งแสดงลักษณะเฉพาะและประวัติความเป็นมาของสังคมอเมริกา องค์ประกอบมักจะมีถนนสายใหญ่ ผ่านกลางเมือง สุสาน คอกม้า ธนาคาร ตัวอย่างภาพยนตร์ เช่น Unforgiven เป็นต้น

(5) ภาพยนตร์แก๊งส์สเตอร์ (The Gangster Film) เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาสาระว่าด้วยอาชญากรรม แสดงออกทางด้านความรุนแรง และมักเป็น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างทศวรรษ 1920 – 1930 จัดเป็นภาพยนตร์ในกลุ่มแอคชั่นผจญภัยที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง องค์ประกอบของภาพยนตร์ มักมีฉากที่อึมครึม มีบรรยากาศอึกทึกครึกโครม เป็นงานที่แสดงภาพสังคมเมือง ผู้สนหนาแน่น สับสนวุ่นวาย แต่ในขณะเดียวกันก็มีบรรยากาศที่มืดมน และให้ความรู้สึกที่ปิดกั้นคับแคบ ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง The Godfather เป็นต้น

(6) ภาพยนตร์ฟิล์ม นัวร์ (Film Noir) หมายถึงภาพยนตร์มืด ที่มืดทั้งด้านเรื่องราวและองค์ประกอบทางกายภาพ โลกของฟิล์ม นัวร์ คือ เมืองซึ่งมักเป็นเวลากลางคืน ตัวละครส่วนมากเป็นพวกโกหกหลอกลวง และฆ่าผู้อื่น เนื้อหาแสดงให้เห็นถึง ความสิ้นหวัง ความรุนแรงและความตาย ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง The Guilty เป็นต้น

(7) ภาพยนตร์เพลง (Musicals) คือ ภาพยนตร์ที่มีฉากเพลงหรือฉากเต้นรำเป็นองค์ประกอบสำคัญ เพลงจะต้องเป็นตัวดำเนินเรื่อง เนื้อหาทำหน้าที่เป็นบทนำให้กับเพลงเท่านั้น โครงเรื่องมักตรงไปตรงมา ไม่ยาก แก่ความเข้าใจ แต่ส่วนที่ยากคือ การค้นหาและทำความเข้าใจวิเคราะห์ความบันเทิงชนิดนี้ในเชิงวัฒนธรรม ร่วมสมัย เพื่อตระหนักถึงนัยทางสังคม ที่สอดแทรกในเรื่องราว ตัวอย่างเช่น The Sound of Music เป็นต้น

(8) ภาพยนตร์ตลก (Comedy) แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ ประเภทแรก Comedy of Incident เป็นตลกที่ถือเอามุขเป็นสำคัญ มีการวางโครงเรื่องเอาไว้อย่างหลวมๆ ไม่ได้กำหนดเหตุการณ์ชัดเจน เรื่องราวล้วนเกิดขึ้นเพื่อให้ผู้แสดงเล่น ตลกเท่านั้น เนื้อเรื่องแทบไม่มีความสำคัญอะไรเลย ผู้ที่ทำภาพยนตร์ตลก แนวนี้เชื่อว่ามุขตลกนั้น มีความสมบูรณ์อยู่ในตัวของมันเองแล้ว ประเภทที่สอง Comedy of Situation (Sitcom) ถือว่าเป็นเรื่องราวหรือ เนื้อหาสาระเต็มไปด้วยประเด็นสำคัญ ใช้มุขตลกเป็นส่วนประกอบในการเดินเรื่องเท่านั้น เช่น Mr Bean เป็นต้น

(9) ภาพยนตร์ศิลปะ (The Art Film) เป็นภาพยนตร์ที่แตกต่างไปจากประเภทอื่นๆ ทั้งเนื้อเรื่องและวิธีการเล่าเรื่อง มีการพูดถึงประเด็นที่มี ความละเอียด ซับซ้อน มีความพยายามในการใช้กลวิธีในการนำเสนอ แปลกใหม่ เป็นงานที่หยิบยืมรูปแบบการ นำเสนอจากศิลปะอื่นๆมาใช้ เช่น จิตรกรรม การละครและวรรณคดี ภาพยนตร์เน้นการแสดงออกทางด้าน ความคิดมากกว่าคุณค่าด้านความบันเทิง เป็นภาพยนตร์ที่แสดงให้เห็นว่าสื่อที่เล่าเรื่องด้วยภาพที่เคลื่อนไหว นั้นมีศักยภาพมากมายขนาดไหน ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง Three Women เป็นต้น

(10) ภาพยนตร์สะท้อนปัญหาสังคม (The Social Problem Film) เป็นภาพยนตร์ที่มีฉากเป็นเหตุการณ์ร่วมสมัย เนื้อหามุ่งไปที่ความขัดแย้งในประเด็นปัญหาสังคม ซึ่งมีการยอมรับ แล้วว่ามันเป็นปัญหา หรือการถ่ายทอดโดยนำเอาสภาพของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมา แสดงให้เห็น ทำหน้าที่เป็นปากเสียง เป็นตัวแทนให้บุคคลที่ไม่สามารถจะเรียกร้องได้ด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง Alamo Bay เป็นต้น

จากประสบการณ์ของผู้เขียนสามารถแบ่งประเภทของภาพยนตร์ไทย โดยแบ่งประเภทจากเนื้อหา การนำเสนอ ได้ดังนี้

(1) ภาพยนตร์เบาสมอง เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาไม่เคร่งเครียด เน้นการสอดแทรกมุกตลก เน้นให้ ตัวละครเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่ไม่คาดฝัน แสดงให้เห็นถึงความโง่เขลา ผิดพลาดของตัวละคร แต่ตัวละคร ไม่เคยยอมแพ้ต่อโชคชะตา ความขัดแย้ง (Conflict) หรือความเข้มข้นของเรื่องเบาบาง เช่น ไอฟาย แท้งกิ้ว เลิฟยู,

รถไฟฟ้ามาหานะเธอ, เอทีเอ็ม เออรัก เออเร่อ เป็นต้น การนำเสนอไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปแบบภาพยนตร์ตลก อาจเป็นภาพยนตร์ผี หรือภาพยนตร์วัยรุ่น เช่น หอแต๋วแตก ,พี่มาก พระโขนง เป็นต้น ปัจจุบันภาพยนตร์ประเภทนี้ได้รับการตอบรับมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะภาวะตึงเครียดของประเทศ

(2) ภาพยนตร์สยองขวัญ เป็นภาพยนตร์ที่นำเสนอเนื้อหาและสถานการณ์เคร่งเครียด ตัวละครต้องเผชิญกับปัญหาที่อาจเกิดได้จากทั้งสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ผี ปีศาจ วิญญาณ เทพเจ้า ฯลฯ หรือเหตุการณ์ที่ไม่ทราบสาเหตุ เช่น มีฆาตกรตามฆ่า การดำเนินเรื่องตื่นเต้น โดยอาจใช้เทคนิคคอมพิวเตอร์ หรือ การใช้เสียงเพื่อสร้างบรรยากาศให้ผู้ชมความตกใจ เน้นให้ผู้ชมติดตามตัวละครที่เผชิญกับปัญหา ตอนจบของเหตุการณ์อาจพลิกผันเพื่อสร้างความรู้สึกประหลาดใจให้กับผู้ชม เช่น ห้าแพร่ง, เดอะชัตเตอร์, แฝด เป็นต้น

(3) ภาพยนตร์รัก เป็นภาพยนตร์ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความรักของ มนุษย์ ทุกเพศ ทุกวัย เน้นการดำเนินเรื่อง ด้วย “ความรัก” ทั้งสมหวังและผิดหวัง มิตรภาพในครอบครัว ความรักแบบเพื่อน ความรักในประเทศชาติ เนื้อเรื่องอาจเกิดจากสถานการณ์ขัดแย้ง (Conflict) ทั้งจากภายในและภายนอกของตัวละคร อันนำไปสู่สถานการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญหน้าและตัดสินใจทำอะไรบางอย่างจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตอนจบตัวละครอาจสมหวังในความรัก หรือที่เรียกว่าจบแบบ “Happy ending” เช่น ฝันหวานอายจูบ , เพื่อนสนิท หรือ จบแบบโศกนาฏกรรมที่ตัวละครเกิดการสูญเสีย หรือที่เรียกว่า “ Tragedy” ขึ้นอยู่ความต้องการของผู้กำกับและ บทภาพยนตร์ หรือบริษัทเจ้าของทุน

(4) ภาพยนตร์ต่อสู้ หรือ ภาพยนตร์แอคชั่น เป็นภาพยนตร์ที่นำเสนอศิลปะการต่อสู้ของตัวละคร เนื้อเรื่องอาจเป็นเพียงสถานการณ์เดียวแต่นำไปสู่การต่อสู้ แย่งชิง เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นภาพยนตร์ที่ ตอบสนองสัญชาตญาณการต่อสู้ของมนุษย์ นิยมนำเสนอศิลปะการต่อสู้ของประเทศไทย เช่น มวยไทย มวยไชยา กระบี่กระบอง เป็นต้น ตัวอย่างภาพยนตร์เช่น องค์บาก ต้มยำกุ้ง เกิดมาลุย เป็นต้น สำหรับภาพยนตร์ประเภทนี้ ในต่างประเทศได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าปัจจุบันการสร้างภาพยนตร์ไทยเริ่มมีการผสมรูปแบบการนำเสนอและวิธีการเล่าเรื่องที่หลากหลาย ภาพยนตร์เรื่องหนึ่งอาจไม่สามารถจัดประเภทอย่างได้ชัดเจน อาจเกิดจากผู้ผลิตเริ่มเข้าใจบริบทของสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ดังนั้นผู้ผลิตปัจจุบันจึงสร้างภาพยนตร์ที่มีวิธีการเทคนิค เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอที่ผสมผสานเพื่อการเข้าถึงได้ทุกกลุ่มผู้ชมอันนำไปสู่รายได้อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของผู้ผลิตภาพยนตร์

จากแนวคิดการจัดประเภทของภาพยนตร์ข้างต้น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างการจัดประเภทภาพยนตร์ต่างประเทศกับภาพยนตร์ไทย พบว่า ประเภทภาพยนตร์ไทยมีความแตกต่างในบางประเภท ได้แก่ ภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ ภาพยนตร์ความหลากหลายทางเพศ ภาพยนตร์วัยรุ่น แต่หากพิจารณาโดยละเอียดในด้านเนื้อหาของภาพยนตร์ จะพบว่า การจัดประเภทหรือ Genre ของภาพยนตร์ไทย มีทิศทางเดียวกันกับภาพยนตร์ต่างประเทศ หากแต่ภาพยนตร์ไทยแยกย่อย เจาะจง เพื่อให้เหมาะกับบริบทไทย วิรุณ ตั้งเจริญ กล่าวในหนังสือศิลปวัฒนธรรมไว้ว่า “ศิลปกรรมวัฒนธรรม” มีพื้นที่การเคลื่อนตัว การคัดกรอง มีการปรับเปลี่ยน มีความเหลื่อมซ้อน ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้จึงเป็นธรรมดาโลก ดังนั้น ภาพยนตร์ไทยในฐานะงานศิลปกรรมสื่อ สมัยใหม่ จึงน่าจะมีการเปลี่ยนแปลงวิธีคิด การสร้างสรรค์ การเล่าเรื่อง ในการผลิตภาพยนตร์ ฯลฯ เพื่อตอบสนอง “ผู้ชมภาพยนตร์ไทย” ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างภาพยนตร์ในบริบทไทย

4. วัฒนธรรมการสร้างภาพยนตร์ไทยหลังยุคสมัยใหม่ (Postmodern Age)

หมายถึงรูปแบบแนะแนวคิดในศิลปะแขนงต่างๆ ที่แสดงลักษณะโดยการไม่เชื่อถือในทฤษฎีและ ความเชื่อ ตลอดจนการสร้างความสนใจที่นำไปสู่ความเป็นขนบธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ จันทนี เจริญศรี (2544: 14) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับรูปแบบและลีลาทางศิลปะหลังสมัยใหม่ไว้ว่า รูปแบบทางศิลปะแนวสมัยใหม่ จะให้ ความสำคัญกับความก้าวหน้า (Avant-garde) และความแปลกใหม่ (novelty) พร้อมกับเนื้อหา ที่เน้นการตรวจสอบ ตัวเอง และตรวจสอบความเป็นจริง ซึ่งศิลปะแบบหลังสมัยใหม่มีลักษณะที่อาจระบุได้ดังนี้ 1) พยายามที่จะ ลบล้างเส้นแบ่งระหว่างศิลปะกับชีวิตประจำวัน 2) ยกเลิกการแบ่งลำดับชั้นระหว่างศิลปะชั้นสูงกับศิลปะชาวบ้าน มองเป็นเพียงความแตกต่างที่เท่าเทียม 3) เน้นรูปแบบและลีลาที่หลากหลาย ผสมผสานหลายๆ รูปแบบเข้าด้วยกันเพื่อสร้างความรู้สึก ประหลาดพิสดาร (eclectic) 4) มีลักษณะเชิงละเล่น (playfulness) ล้อเลียนแบบไม่วิพากย์ โดยนำรูปแบบศิลปะในอดีตมา ผสมผสานกันโดยไม่เน้นความลึกซึ้งทางความคิด (pastiche) และ 5) เลิกเชิดชูศิลปินว่ามีความริเริ่ม และเป็นอัจฉริยะ โดยมองว่าศิลปะเป็นเพียงสิ่งซ้ำซากที่วนเวียนอยู่กับการลอกเลียนแบบสิ่งเก่าๆ จากลักษณะแนวคิดรูปแบบและลีลาของศิลปะหลังสมัยใหม่ และแนวคิดหลังสมัยใหม่

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างแนวคิดหลังสมัยใหม่ที่มีอิทธิพลในการสร้างภาพยนตร์ไทย เช่น

แนวคิดการต่อต้านนิยาย /ประวัติศาสตร์กระแสรอง : ภาพยนตร์เรื่อง เจ้าหญิงขายกบ

ศิลปะในยุคหลังสมัยใหม่จะคัดค้านโครงสร้างระเบียบ ลำดับ ไม่ยึดติดกับโครงสร้างเพราะถือได้ว่าเป็นแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม และแนวคิดนี้จะต่อต้านจุดเริ่มต้นทางประวัติศาสตร์และจะโหยหาอดีต เนื่องจากความไม่มั่นคงทางอัตลักษณ์ อดีตไม่ใช่ประวัติศาสตร์ แต่เป็นการทำลายประวัติศาสตร์เพราะถูกนำมาอยู่ในปัจจุบันหรือหลุดไปจากบริบทอย่างสิ้นเชิง ซึ่งภาพยนตร์เรื่อง “เจ้าหญิงขายกบ” เป็นการนำเอานิทานพื้นบ้านแบบฝรั่งมาผสมแอคชั่นและตลกแบบไทยๆ โดยเรื่องเกิดในประเทศไทยแต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเรื่องราวเกิดขึ้นในสมัยใด ฉากและการแต่งตัวผิดแผกไปจากชีวิตจริงของคนไทย และนี่คือลักษณะสุนทรียะแบบหลังสมัยใหม่ ที่ไม่สนใจประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง แต่หยิบยืมจุดเด่นของประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรมบางประเทศมาใช้ นอกจากนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าภาพยนตร์เรื่องนี้นอกจากเป็นการรื้อสร้างใหม่โดยไม่สนใจประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีลักษณะเชิงละเล่น (playfulness) ล้อเลียนแบบไม่วิพากย์ (blank parody) โดยนำรูปแบบศิลปะในอดีต มาผสมผสานกันโดยไม่เน้นความลึกซึ้งทางความคิด (pastiche) ทั้งในตัวบทและการแต่งกายของตัวละครอีกด้วย

แนวคิดการเน้นรูปแบบและลีลาที่หลากหลาย : ภาพยนตร์เรื่อง สาระแนสิบล้อ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2544: 31) กล่าวไว้ว่า ความคิดแบบหลังสมัยใหม่เป็นกระแสความคิดในเชิงบูรณาการ ที่ผสาน สรรพความคิด ชีวิตธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศาสตร์และศิลป์เข้าด้วยกันเป็นแนวคิดแบบองค์รวม (Interdisciplinary) ที่ศิลปะหรือศาสตร์อื่นใดมิได้แยกอยู่อย่างรัฐอิสระ ต่างเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน พึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งสอดคล้องกับการสร้างภาพยนตร์เรื่อง “สาระแนสิบล้อ” เพราะเป็นการใช้เทคนิคผสมผสาน หลายๆ รูปแบบเข้าด้วยกันเพื่อสร้างความรู้สึกประหลาด พิสดาร (eclectic) ให้กลายเป็นภาพยนตร์เรื่องนี้ โดยไม่สนใจขอบเขตประเภทของภาพยนตร์ มีการนำลักษณะของภาพยนตร์ตลก ผสมภาพยนตร์ผี ผนวกเข้ากับ แอคชั่นและวิทยาศาสตร์ ธีรยุทธ บุญมี ได้กล่าวไว้ว่า นอกจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ ยังไม่เชื่อในเรื่องอำนาจของ วรรณกรรมว่าสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้ตามที่แนวคิดสมัยใหม่เชื่อกันว่าวรรณกรรมสะท้อนสังคม และสามารถสร้าง

จิตสำนึกดีงามแก่สังคมได้ แนวคิดหลังสมัยใหม่ เสนอว่าวรรณกรรมมีแต่กลวิธี ขนบ ถ้อยคำ วรรณกรรมประเภทนี้เป็นเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาว่าด้วยตัวมันเองหรือ metafiction เพื่อย้ำเตือนตลอดเวลาว่านี่เป็น เรื่องแต่ง หรือมิฉะนั้นก็ไปดึงเอาตัวบทจากงานชิ้นต่างๆ มาอ้างอิงคละเคล้าเข้าไปในสัมพันธบท หรือ intertextuality เพื่อจะบอกว่าวรรณกรรมมันสัมพันธ์กันเองมากกว่าจะสัมพันธ์กับโลกของความจริง นอกจากนี้ ภาพยนตร์เรื่องนี้สำหรับผู้เขียนเห็นวถึงมีการสร้างความแตกต่างแบบไม่เจาะลึกทั้งตัวละครและบทภาพยนตร์ อีกทั้งไม่สามารถกำหนดประเภท (Indeterminacy) ของภาพยนตร์ได้

แนวคิดการรื้อสร้างใหม่ : ภาพยนตร์เรื่อง Mary is Happy

การพัฒนาความคิดและการสร้างสรรค์งานศิลปะลัทธิหลังสมัยใหม่ ผลักดันให้เกิดการสร้างเสรีภาพและสร้างสุนทรียศาสตร์หน้าใหม่ ความคิดเรื่องศิลปะ เรื่องทักษะความงาม เปลี่ยนแปลงไป การแสดงออกทางศิลปะที่สัมพันธ์กันสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม ซึ่งภาพยนตร์เรื่อง Mary is Happy เป็นภาพยนตร์ที่ถูกสร้างจากทวิตเตอร์ของแมรี่ มาโลนี่ จำนวน 410 ข้อความนำมาเรียงต่อกันตามลำดับเวลาจริง การเล่าจึงมีลักษณะเป็นเรื่องที่ไร้รูปแบบแต่สนุก หรือที่ถูกเรียกว่า วิธีการลดความสำคัญของการเล่าเรื่องแบบ Meta-Narrative ซึ่งเป็นวิธีการเล่าเรื่องแบบเส้นตรง (linear) เช่น การเล่าเรื่องในละครโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังใช้การนำเสนอเรื่อง แบบการคัดลอก ตัดแปะ (Cut and Paste) ที่สำคัญภาพยนตร์เรื่องนี้ถือเป็นการลบเส้นแบ่งระหว่างศิลปะกับชีวิตประจำวันจนไม่สามารถกำหนดประเภทของภาพยนตร์ (Indeterminacy) ฮิมเมลฟาร์บ กล่าวว่า ลัทธิหลังสมัยใหม่คือการปฏิเสธความแน่นอนตายตัวของบริบท (text) ไม่ว่าเรื่องใด นอกจากนั้นก็ได้แก่ การไม่ยอมให้ผู้เขียนมีความสำคัญเหนือผู้ตีความและไม่ยอมรับหลักการในการจัดประเภทวรรณกรรม ประเด็นสำคัญในแนวคิดนี้ อยู่ที่การปฏิเสธความสอดคล้องระหว่างภาษาและความเป็นจริง และไม่ยอมรับว่าเราสามารถเข้าถึงความจริง (truth) ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงได้ จากแนวคิดดังกล่าวเป็นคุณลักษณะของภาพยนตร์เรื่อง Marry is Happy จึงถือได้ว่าภาพยนตร์เรื่องนี้ได้อิทธิพลการสร้างตามแนวคิดหลังสมัยใหม่ หรือ Postmodern ในการสร้างสรรค์

วิธีดำเนินงาน

รวบรวมจากแนวคิด ทฤษฎี หลักฐานด้านวิชาการ เพื่อสรุปแนวคิดหลังสมัยใหม่เริ่มมีอิทธิพลกับ การสร้างสรรค์ภาพยนตร์ไทย

สรุปสาระบทความวิชาการ

แนวคิดหลังสมัยใหม่เริ่มมีอิทธิพลกับการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ไทยมากยิ่งขึ้น ทั้งด้านวิธีการนำเสนอเนื้อหา และกระบวนวิธีการสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ศิลปะสมัยใหม่ในสื่อต่างๆ ย่อมได้รับอิทธิพลจากแนวคิด หลังสมัยใหม่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่หากพิจารณาบริบทของสังคมไทย ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ งานภาพยนตร์ คงปฏิเสธไม่ได้ในการพิจารณา “ผู้รับสาร” หรือ “ผู้ชม” เป็นหลัก เพราะภาพยนตร์เป็นศิลปะ เชิงพาณิชย์ที่สามารถดำรงอยู่ด้วยรายได้และผลกำไรจากการดำเนินงานนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

กฤษดา เกิดดี. 2535. "การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ไทย." สนานจิตต์ บางสะพาน กับ สุทธากร สันติธวัช. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

กาญจนา แก้วเทพ. 2549. **ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรสโพรดักส์.

กำจร สุนทรศรี. 2556. **สุนทรียศาสตร์ หลักปรัชญาศิลปะ ทฤษฎีทัศนศิลป์ ศิลปวิจารณ์.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะศิลปะกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

จันทนี เจริญศรี. 2544. **โพสต์โมเดิร์นกับสังคมวิทยา.** กรุงเทพฯ: วิภาษา.

จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย. 2544. **ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ตั้งแต่แรกเริ่มจนสมัยสงครามโลก.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิรโชค วีระสม. 2555. "ปรัชญา VI Philosophy of Science นวสมัย แนวทางการศึกษาเชิงสังคมศาสตร์." สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2557. จาก : http://phd.ru.ac.th/newszianfiles/20121025_111142RU9902-25551028.pdf

ฉลองรัฐ เฌอมาลย์ชลมารค. 2553. "พินิจอุตสาหกรรมบันเทิง พินิจสื่อสมัยใหม่." สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2557. จาก: http://www.rsu.ac.th/jca/public/upload/article/20130123LNVW214-2-11.pdf

ชมรมภาพยนตร์ไทย. 2552. **ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์.** สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2557. จาก: www.rimpingfunds.com

โดม สุขวงศ์. 2533. **ประวัติภาพยนตร์ไทย.** กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.

ธีรยุทธ บุญมี. 2545. **เนชันสุดสัปดาห์.** ฉบับประจำวันที่ 4 เมษายน. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์เนชั่น.

นพพร ประชากุล. 2545. **เนชันสุดสัปดาห์.** ฉบับประจำวันที่ 23 กรกฎาคม. สำนักพิมพ์เนชั่น. กรุงเทพฯ.

แนวคิดสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่. 2550. สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2557. จาก http://thewesternart.blogspot.com/2012/12/post-modern-era-60-70-hassan-hassan.html

ปรวัน แพทยานนท์. 2556. "ตัวละครและสไตล์การแสดงในบริบทสังคมและวัฒนธรรม." ปริญญานิพนธ์

มูลนิธิหนังไทย. 2553. **ประเภทของภาพยนตร์ไทย.** สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2557. จาก: http://prthai.com/articledetail.asp?kid=81

ยุคหลังสมัยใหม่. 2550. สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2557. จาก: http://thewesternart.blogspot.com/2012/12/post-modern-era-60-70-hassan-hassan.html

ยุรฉัตร บุญสนิท. 2546. ภาวะสังคมหลังสมัยใหม่. **วารสารปาริชาต.** กรุงเทพฯ

วิรุณ ตั้งเจริญ. 2552. วิสัยทัศน์ศิลปวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

_____. 2544. **ศิลปะจากอดีตถึงรอยต่อสหัสวรรษใหม่ในจินตภาพ.** กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์

_____. 2547. **ศิลปะหลังสมัยใหม่.** กรุงเทพฯ: อีแอนด์ไอคิว.

สดใส พันธุมโกมล. 2531. **ศิลปะการละครเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

สุวรรณมาศ เหล็กงาม. 2555. **วัฒนธรรมแห่งการย้อนเวลาในสื่อโทรทัศน์ไทยยุคหลังสมัยใหม่.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

อรรถกร บุญเพ็ง. 2556. **ภาพยนตร์ไทย.** สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2557. จาก ที่มา http://auttakorn.blogspot.com/

The Compact Oxford English Dictionary. Postmodern. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2557. จาก ที่มา http://www.oxford.com/concise_oed/postmodernism

Arthur Asa Berger. 2545. **Cultural Criticism,** A Primer of Key Concept. USA. : Sage Publications, Inc.

การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การและความสามารถทางนวัตกรรม

DEVELOPING A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF TOTAL QUALITY MANAGEMENT AND INNOVATIVE CAPABILITY

สรพล บูรณกูล[1]

นุสรา จันทร์แก้ว [2]

ศิริพงษ์ โพธิลักษณ์[3]

อาจารย์ประจำสาขาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : [1]sorapol.bu@spu.ac.th, [2]nutsara.ja@spu.ac.th, [3]siripong.po@spu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ และความสามารถด้านนวัตกรรมขององค์การ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าแนวปฏิบัติของการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การมีอิทธิพลทางบวกต่อความสามารถด้านนวัตกรรมขององค์การ จากผลการศึกษาจะสามารถต่อยอดเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าวต่อไป ผลการวิจัยที่ได้รับจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการองค์การ ที่ต้องการยกระดับความสามารถด้านนวัตกรรมโดยผ่านการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ

คำสำคัญ: การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ ความสามารถ นวัตกรรม ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ABSTRACT

The purpose of this conceptual paper was to develop a causal relationship model of total quality management (TQM) and innovative capability. Based on an extensive review of the literature, TQM practices were significantly and positively linked to the organizational innovation capability. These findings provided a basis for developing a model to advance the TQM and innovative capability. The practical implications of this study could be useful for administrators, who want to increase innovative capability through implementing TQM practices.

KEYWORDS: Total Quality Management, Innovative Capability, Causal Relationship

บทนำ

ความสามารถด้านนวัตกรรม (Innovation capability) เปรียบเสมือนเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญยิ่งขององค์การ เนื่องจากมันสามารถสร้างการแข่งขันที่ยั่งยืนทั้งในระดับองค์การและระดับประเทศ ดังเห็นได้จากกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรปได้มีการวางกลยุทธ์ในปี 2020 (Europe 2020 strategy) ซึ่งหนึ่งในเรือธง (flagship) ของการกำหนดกลยุทธ์ คือ การเป็น"The Innovation Union" (European Commission, 2014) นอกจากนั้นธนาคารโลกและรายงานของ World Economic Forum ได้มีการจัดอันดับความสามารถของประเทศทั่วโลกด้วยดัชนีการวัดหลายด้าน ซึ่งพบว่า ได้รวมคะแนนในด้านนวัตกรรมเข้าไปด้วย (The World Bank, 2007; The World Economic Forum, 2008) ซึ่งผลของการจัดอันดับจะมีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นในการลงทุน ทั้งนักลงทุนในประเทศและต่างประเทศ

จากความสำคัญของนวัตกรรมดังกล่าว จึงเป็นสาเหตุให้คณะผู้วิจัยค้นหาตัวแปรที่สามารถยกระดับความสามารถด้านนวัตกรรมขององค์การ ซึ่งพบว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมาการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ(Total Quality Management : TQM) เป็นแนวปฏิบัติที่รับรู้กันในวงกว้างว่าเป็นปรัชญาของการจัดการเพื่อการปรับปรุงความพึงพอใจของลูกค้าและเพิ่มสมรรถนะให้กับองค์กร (M. Asif et al., 2011) รวมทั้งมีการศึกษาจำนวนมากแสดงให้เห็นว่าการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ เป็นเครื่องมือการจัดการที่มีพลังสามารถช่วยให้องค์กรพัฒนาความได้เปรียบในการแข่งขันและปรับปรุงผลลัพธ์ขององค์การได้ (Martı´nez-Costa & Martı´nez-Lorente, 2008). นอกจากนั้นการศึกษาพบว่าการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การเป็นหนึ่งในเงื่อนไขที่ต้องมีมาก่อนการเกิดขึ้นของนวัตกรรมในองค์การ (Prajogo & Sohal, 2006; Perdomo Gonzalez & Galende, 2006) แม้ว่าปัจจุบันการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ ในฐานะหัวข้องานวิจัยจะลดความนิยมลง รวมทั้งปรัชญาทางธุรกิจนี้จะถูกมองว่าหมดยุคกลายเป็นอดีตไปแล้วแต่ในความเป็นจริงเป็นที่รับรู้กันในวงกว้างว่าการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การยังเป็นตัวแบบที่ยอดเยี่ยม และยังได้รับการนำไปใช้ ในชื่อที่แตกต่างออกไป ในแง่มุมใหม่ๆ กับธุรกิจใหม่ๆ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ (J. Perdomo-Ortiz et al., 2009)

จากที่กล่าวมาข้างต้นวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยครั้งนี้เป็นพัฒนาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของของการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ และความสามารถด้านนวัตกรรมขององค์การ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาคือการนำตัวแบบนี้ไปศึกษาในบริบทของธุรกิจของประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันเผชิญกับสภาพการแข่งขันที่รุนแรง ซึ่งหนึ่งในหนทางเพื่อความอยู่รอด คือการยกระดับความสามารถด้านนวัตกรรม ผลการวิจัยที่ได้รับจะทำให้เข้าใจถึงแนวทางการเพิ่มระดับความสามารถด้านนวัตกรรมขององค์การด้วยการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ

ในส่วนต่อไป จะกล่าวถึงการทบทวนวรรณกรรมของตัวแปรและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลักที่ทำการศึกษา ซึ่งพื้นฐานจากการทบทวนวรรณกรรมจะนำไปสู่การกำหนดสมมติฐาน กรอบแนวคิดการวิจัยต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

คำจำกัดความและแนวคิดของการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ

คำว่าการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การได้รับการนำมาใช้เพื่ออธิบายระบบของการจัดการซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการเพิ่มความพึงพอใจให้กับลูกค้าอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ (Bou-Llusar et al. (2009) ที่อธิบายว่า การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การประกอบด้วยมุมมองในการนำไปปฏิบัติสองมิติที่ไม่สามารถแยกการจัดการออกจากกันได้ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย 1) มิติทางสังคม ที่มุ่งไปในเรื่องของทรัพยากรมนุษย์ ภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม การฝึกอบรม และการมีส่วนร่วมของพนักงาน และ2) มิติทางเทคนิค ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานเพื่อส่งมอบสินค้า บริการที่มีคุณภาพไปสู่ลูกค้า อีกทั้ง Paul E. Dettmann (2004) อธิบายหลักพื้นฐานของการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การไว้ห้าประการ คือ 1) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 2) เน้นที่กระบวนการและความเป็นระบบ3) มุ่งเน้นลูกค้า 4) บริหารโดยข้อเท็จจริงและ 5) เคารพในความความคิดเห็นของพนักงาน

สรุปแล้วแนวคิดหลักของการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ คือ วิธีการจัดการเพื่อการปรับปรุงกระบวนการทำงานและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความพึงพอใจกับลูกค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร ด้วยการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมของพนักงานทุกคนในองค์กร

คำจำกัดความและแนวคิดของความสามารถด้านนวัตกรรมขององค์การ

Peter F. Drucker เป็นหนึ่งในนักวิชาการคนแรกๆที่กล่าวถึงความสำคัญของความสามารถด้านนวัตกรรม (Innovation capability) เนื่องจากเขามองว่าความสามารถดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้องค์กรบรรลุสมรรถนะที่ดีเลิศด้านนวัตกรรม(Innovation performance) ในสภาพแวดล้อมการแข่งขันที่มีลักษณะเฉพาะของตลาดเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์มีวงจรชีวิตที่สั้นและมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก (Drucker, 1954) สอดคล้องกับ Olsson et al. (2010) ที่อธิบายไว้ว่า ความสามารถด้านนวัตกรรมขององค์การ คือ ความสามารถในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง รวมทั้ง Lawson & Samson (2001) ให้นิยามของ ความสามารถด้านนวัตกรรมว่า “ความสามารถ (ability) อย่างต่อเนื่องในการแปลงสภาพความรู้และแนวความคิดไปสู่สินค้า บริการ ตลอดจน กระบวนการและระบบใหม่ๆ ซึ่งก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อองค์การและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ขององค์การ” นอกจากนั้น Saunila & Ukko (2012) ได้ให้แนวคิดของ ความสามารถด้านนวัตกรรมว่าประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ศักยภาพด้านนวัตกรรมประกอบด้วยปัจจัยต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อสถานะปัจจุบันของความสามารถด้านนวัตกรรม ซึ่งสะท้อนศักยภาพที่องค์การมีในการสร้างนวัตกรรม 2) กระบวนการนวัตกรรม คือระบบและกิจกรรมที่ช่วยองค์การให้สามารถใช้ศักยภาพขององค์การที่มีอยู่ในการสร้างให้เกิดนวัตกรรม และ3) ผลลัพธ์ของกิจกรรมนวัตกรรม คือ นวัตกรรมในสินค้า บริการ นวัตกรรมกระบวนการ เป็นต้น

จากแนวคิดและความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถกำหนดนิยามของความสามารถด้านนวัตกรรมคือ “ความสามารถของกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสินค้า บริการ กระบวนการทำงาน ซึ่งผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงนี้ ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆกับองค์การ เพิ่มคุณค่าต่อลูกค้า และสร้างประโยชน์ในเชิงองค์ความรู้ใหม่ๆ”

สมมติฐานการวิจัย

ในหัวข้อนี้ หลังจากทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา แม้ว่าบางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คณะผู้วิจัยพบว่ายังมีการศึกษาจำนวนน้อยมาก แต่อย่างไรก็ตามจากหลักฐานที่ปรากฏ ก็เพียงพอให้คณะผู้วิจัยสามารถกำหนดเป็นสมมติฐานเพื่อตอบคำถามการวิจัยในส่วนต่อไปได้

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ และความสามารถด้านนวัตกรรมขององค์การ

มีการศึกษาจำนวนมากที่สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่าง การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การและนวัตกรรม โดยชี้ว่า การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ ได้รับการพิจารณาว่าเป็นสิ่งที่ต้องมีมาก่อนนวัตกรรมซึ่งข้อสรุปดังกล่าว พิสูจน์ได้ด้วยผลการศึกษาต่างๆดังต่อไปนี้ Flynn et al. (1994) ; Baldwin & Johnson (1996) ทำการศึกษาพบว่าการนำ การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ ไปประยุกต์ใช้สามารถสนับสนุนกระบวนการสร้างนวัตกรรมขององค์กรได้ เนื่องจากองค์ประกอบของ การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ เช่น การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและการมุ่งเน้นที่ลูกค้า เป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ รวมทั้ง Martı´nez-Costa & Martı´nez-Lorente (2008) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ และนวัตกรรมขององค์กร ผลการศึกษาพบหลักฐานชัดเจนว่า การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ เป็นตัวสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมขึ้นภายในองค์กร รวมทั้ง Prajogo & Sohal (2003) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของ การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ สมรรถนะของสินค้าและบริการ และสมรรถนะด้านนวัตกรรม ผลการศึกษาพบว่า การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอย่างมีนัยสำคัญต่อคุณภาพของสินค้าและบริการ รวมทั้งสมรรถนะด้านนวัตกรรมของสินค้าและบริการ อีกทั้ง Hoang &Igel (2005) ทำการศึกษาผลกระทบของ การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ ต่อสมรรถนะด้านนวัตกรรม ผลการศึกษายืนยันว่าแนวปฏิบัติของ การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ มีผลเชิงบวกต่อความเป็นนวัตกรรมของบริษัท โดย การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การที่มีผลต่อการเพิ่มความเป็นนวัตกรรม คือ ภาวะผู้นำและการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการกระบวนการและกลยุทธ์ ตลอดจนการเป็นองค์กรแบบเปิด รวมทั้ง Ooi et al. (2010) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ กับ สมรรถนะด้านนวัตกรรมบริษัท ซึ่งการวิจัยได้ใช้ตัวแบบของเกณฑ์ที่เป็นที่รู้จักคือ Malcolm Baldrige National Quality Award ผลการวิจัยพบว่า การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับสมรรถนะด้านนวัตกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการกระบวนการ การวางแผนกลยุทธ์ การให้ความสำคัญกับพนักงานและการมุ่งเน้นที่ลูกค้า จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น สามารถกำหนดเป็นสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับความสามารถด้านนวัตกรรมขององค์การ

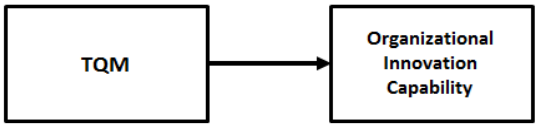

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย ตัวแปรอิสระคือการจัดการคุณภาพทั่งทั้งองค์การ ตัวแปรตามคือความสามารถด้านนวัตกรรม ซึ่งสามารถวัดตัวแปรดังกล่าวจาก

การวัดการจัดการคุณภาพทั่งทั้งองค์การ

การจัดการคุณภาพทั่งทั้งองค์การ เป็นวิธีการจัดการที่รวมทั้งมิติทางสังคมและมิติทางเทคนิค โดยมีเป้าหมายเพื่อการบรรลุผลลัพธ์ที่เป็นเลิศ ซึ่งการจะบรรลุผลลัพธ์ดังกล่าวจำเป็นต้องใช้แนวปฏิบัติผ่านกรอบที่เฉพาะเจาะจง เช่น Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) และThe European Foundation for Quality Management (EFQM) Excellence Model อย่างไรก็ตามในการนำกรอบดังกล่าวไปใช้ หลายๆประเทศได้พัฒนาให้สอดคล้องเข้ากับบริบทของตนเอง เพื่อส่งเสริมการรับรู้ในเรื่องคุณภาพและเพื่อปรับปรุงภาคธุรกิจในประเทศนั้นๆ (Vanichchinchai & Igel, 2009) ซึ่ง MBNQA เป็นรางวัลที่นำแนวคิดของการจัดการคุณภาพทั่งทั้งองค์การมาใช้ ประกอบด้วยเกณฑ์การประเมิน 7 หมวด คือ 1) การนำองค์การ 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นที่ลูกค้า 4) การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นที่พนักงาน 6) การมุ่งเน้นการดำเนินงาน และ 7) ผลลัพธ์ (NIST 2011) ดังนั้นการวัดการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การได้ประยุกต์เกณฑ์ของ MBNQA 6 ด้าน ยกเว้นหมวดที่ไปใช้เป็นตัวแปรที่สังเกตได้ (Manifest Variable) ต่อไป

การวัดความสามารถด้านนวัตกรรม

การวัดนวัตกรรมมีการศึกษาเป็นสองแง่ คือ ระดับและขอบเขตของนวัตกรรม โดยพบว่าประเด็นของระดับของนวัตกรรม ส่วนใหญ่มีการศึกษาในสองมิติคือ แบบฉับพลัน(radical) และแบบค่อยเป็นค่อยไป(incremental) ส่วนประเด็นของขอบเขตของนวัตกรรม ส่วนใหญ่มีการวัดในมิติต่างๆ เช่น สินค้าและบริการ กระบวนการ การตลาด การบริหารจัดการและนวัตกรรมทางเทคโนโลยี (Cooper, 1998; Gopalakrishnan & Bierly, 2001; Prajogo et al., 2004) ขยายความในแง่ของระดับของนวัตกรรมโดย Green et al. (1995) ได้อธิบายไว้ว่านวัตกรรมแบบฉับพลันคือการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดในสินค้าบริการ ตลาดและเทคโนโลยี ส่วนนวัตกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไปGallouj & Weinstein (1997) ได้อธิบายไว้ว่า คือ การนำเสนอส่วนประกอบที่ปรับปรุงใหม่ หรือสิ่งทดแทน ที่เปลี่ยนแปลงเล็กๆน้อยๆ ของระบบการให้บริการเดิม

ดังนั้นการวัดความสามารถด้านนวัตกรรมในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งประเภทของนวัตกรรมพื้นฐานสามด้านในบริบทของธุรกิจบริการ ประกอบด้วย 1) นวัตกรรมในสินค้า บริการ 2) นวัตกรรมกระบวนการ และ 3) นวัตกรรมการบริหารจัดการ โดยใช้ระดับของนวัตกรรมในสองลักษณะคือ แบบฉับพลันและแบบค่อยเป็นค่อยไป

การสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

จากผลการวิจัยที่ได้รับ แสดงถึงนัยสำคัญของการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การที่มีต่อความสามารถด้านนวัตกรรม ซึ่งประโยชน์ในทางปฏิบัติเพื่อที่ผู้บริหารองค์กรธุรกิจโดยเฉพาะภาคบริการจะกำหนดเป็นนโยบายในการนำหลักการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานเพื่อให้บุคลากรเกิดนวัตกรรมในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การจะส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรมของ

พนักงาน แต่โครงสร้างที่เป็นองค์ประกอบของการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (TQM Constructs) ก็ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของสภาพและประเภทของธุรกิจ

การสามารถนำไปใช้ในทางวิชาการ

ขอบเขตของการศึกษาที่ผ่านมาในเรื่องความสัมพันธ์ของการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ และความสามารถด้านนวัตกรรม ทำการศึกษาในประเด็นของความสามารถด้านนวัตกรรมขององค์การเฉพาะภาคการผลิต เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการศึกษาในขั้นต่อไปผู้วิจัยจึงได้มุ่งเน้นไปที่ความสามารถด้านนวัตกรรมในธุรกิจภาคบริการ ซึ่งเป็นช่องว่างที่พบจากการทบทวนวรรณกรรม ทำให้เกิดนัยสำคัญของวงการวิชาการ

สรุปผลการวิจัย

จากการพัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ และความสามารถด้านนวัตกรรมของพนักงาน ด้วยการทบทวนวรรณกรรม สามารถต่อยอดแนวคิด ที่มีนักวิชาการได้ทำการศึกษามาแล้ว เพื่อสร้างความเข้าใจมากขึ้นในลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าวต่อนักปฏิบัติและนักวิชาการ องค์กรธุรกิจโดยเฉพาะในภาคบริการควรนำกรอบแนวคิดการวิจัยนี้ไปใช้เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ในเชิงประจักษ์ต่อไป การวิจัยในขั้นตอนต่อไปจะศึกษาตัวแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural equation modeling : SEM) และตัวแบบการวัด เพื่อค้นหาตัวแปรที่สังเกตได้ เพื่อใช้ในการวัดตัวแปรแฝงทั้ง 2 ตัวแปรคือ การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ และความสามารถด้านนวัตกรรม เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจากข้อมูลเชิงประจักษ์กับกรอบแนวคิดทางทฤษฎีต่อไป

รายการอ้างอิง

Baldwin, J.R. & Johnson, J. 1996. Business strategies in more and less innovative firms in Canada. **Research Policy,** Vol. 25 No. 5, pp. 785–804.

Cooper, R. J. 1998. A multidimensional approach to the adoption of innovation. **Management Decision,** (36)(8), 493-502.

European Commission. 2014. **Innovation Union.** Retrieved April 2, 2014 from http://ec.europa.eu/research /innovation-union/index_en.cfm?pg=intro.

Flynn, B.B., Schroeder, R.G. & Sakakibara, S. 1994. A framework for quality management research and an associated measurement instrument. **Journal of Operations Management,** Vol. 11 No. 4, pp. 339–366.

Gopalakrishnan, S. & Bierly, P. 2001. Analyzing innovation adoption using a knowledge-based approach. **Journal of Engineering and Technology Management,** (18), 107–118.

Green, S.G., Gavin, M.B. and Aiman-Smuth, L. 1995. Assessing a multidimensional measure of radical technological innovation, **IEEE Transactions in Engineering Management,** Vol. 42 No. 3, pp. 203-14.

Gallouj, F. & Weinstein, O. 1997. Innovation in services. **Research Policy,** Vol. 26 No.4-5 pp. 537-56.

Hoang,D. T., Igel, B. & Laosirihongthong, T. (2006). The impact of total quality management on innovation: Findings from a developing country. **International Journal of Quality & Reliability Management,** Vol. 23 No. 9, pp. 1092-1117.

Lawson, B. & Samson, D. 2001. Developing innovation capability in organizations: a dynamic capabilities approach. **International Journal of Innovation Management,** (5)(3), 377-400.

Martı´nez-Costa M. & Martı´nez-Lorente A.R. 2008. Does quality management foster or hinder innovation? Anempirical study of Spanish companies. **Total Quality Management,** Vol. 19 No. 3, pp. 209–221.

Asif M., Usman M. A., Khalid M.K. & Ahmad N. 2011. A model for total quality management in higher education. Springer Science+Business Media B.V. Published online: 18 November 2011.

National Institute of Standards & Technology 2011. The 2011–2012 education criteria for performance excellence. Retrieved September 20, 2012 (http://www.nist.gov/baldrige/publications/education criteria.cfm). **Management,** Vol. 21 No. 11, pp. 1177–1188.

Olsson, A., Wadell, C., Odenrick, P. and Bergendahl, M.N. 2010, An action learning method for increased innovation capability in organizations, **Action Learning: Research & Practice,** Vol. 7 No. 2, pp. 167-179.

Ooi, K.B., Lin, B., Teh, P.L. & Chong, A.Y.L. 2010. Does TQM support innovation performance in Malaysia's manufacturing industry? **Journal of Business Economics and Management,** Vol. 13 No. 2, pp. 366–393.

Paul E. Dettmann. 2004. Administrators, Faculty, and Staff/Support Staff's Perceptions of MBNQA Educational Criteria Implementation at the University of Wisconsin Stout, Dissertation faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University.

Perdomo-Ortiz, J., Gonza´lez-Benito, J. & Galende, J. 2006. Total quality management as a forerunner of business innovation capability. **Technovation,** 26, 1170–1185.

Peter F. Drucker. 1954. **The Practice of Management.** Harper Business; Reissue edition (October 3, 2006)

Prajogo, D. I., Power, D. J. & Sohal, A. S. 2004. The role of trading partner relationships indetermining innovation performance: An empirical examination. **European Journal of Innovation Management,** (7), 178–186.

Prajogo, D.I. & Sohal, A.S. 2006. TQM and innovation: A literature review and research framework. **Technovation,** Vol. 21, pp. 539–558.

Saunila, M. & Ukko, J. 2012. A conceptual framework for the measurement of innovation capability and its effects. **Baltic Journal of Management,** (7)(4), 355-375.

Vanichchinchai A. & Igel B. 2009. Total quality management and supply chain management: similarities and differences. **The TQM Magazine.** Vol. 21 No. 3, 2009 pp. 249-260

The Worldbank. 2007. **Knowledge Economy Index(KEI) 2007 Rankings.** Retrieved September 20, 2008 (http://siteresources.worldbank.org/KFDLP/Resources/461197-1170257103854/KEI.pdf,).

The World Economic Forum. 2008. **The Global Competitiveness Report 2007-2008**. Retrieved September 25, 2008 (http://www.gcr.weforum.org /).

THE SUPPLY CHAIN MANAGEMENT PRACTICES: A CONCEPTUAL MODEL DEVELOPMEMT

Komn Bhundarak[1]

Rommaneewan Chanpen[2]

Prachchakorn Chouaybomrung[3]

School of Logistics and Supply Chain Management, Sripatum University

E-mail: [1]komn.bh@spu.ac.th, [2]rommaneewan.ch@spu.ac.th, [3]prachchakorn.ch@spu.ac.th

ABSTRACT

The objective of this model development is to assist Thai Small and Medium Enterprises (SMEs) improve their competences by suggesting the supply chain management (SCM) practices model. In order to validate model, both qualitative and quantitative data collection techniques will be employed to the research. Furthermore, structural equation modelling (SEM) approach and multivariate analysis is applied to analyse the quantitative data. The study focuses on three main processes of firm, which containing networks relationship management, manufacturing flow management and new product development. The rest of processes can be done lately with the framework proposed by this research in the future. The result from research offers a number of managerial implications such as (1) the construct of drivers, impediments and facilitators to SCM implementation which lead to firm's performance, (2) the suitable model of SCM practice, focused on Thai SMEs environment and can be applied to other developing countries, (3) learning from successfully implemented SCM firms can be a stimulant to Thai SMEs to improve their competitive performance that directly resulting in sustainable growth of Thai economy.

KEYWORDS : Supply Chain Management, Supply Chain Management Practices, Structural Equation Modeling, Small and Medium Enterprises

INTRODUCTION

Supply chain management study has been of substantial importance since mid 1980s (Cooper et al., 1997) and recently has become topic of increasing interest to practitioners and academic researchers. The study are included the managing inter-organisational operations, system integration, partnership model and sharing information. While the goal of business is to meet customer needs better than competitors with the lower resources usage, supply chain management (SCM) is designed to help business to achieve this goal. In order to

implement SCM concept to one's firm the number of firms involved in the supply chain and the activities and functions have to be identified in advance. This leads to the major three components of supply chain management concept (Jespersen and Skjott-Larsen, 2008) which is included network structure, business processes and management.

Small and Medium Enterprises (SMEs) are core business format of country (Stokes and Wilson, 2006, Tan et al., 2006). Thai SMEs create jobs and contribute to Thailand economic growth and enhance country's rural development (Thailand Business News, 2010). SMEs have realised that good strategies are substantial in order to survive under current complex and competitive business environment with higher demanding customer to get better, cheaper and faster products and services (Thakkar et al., 2008a).

Regarding to SCM study relationship between SMEs and their performance in various countries (Thakkar et al., 2008b, Koh et al., 2007, Vaaland and Heide, 2007, Quayle, 2003), which conclusions that SMEs were (1) lack of proper SCM implementation such as technology and system application resulting in losing their competitive performance, (2) focusing on strategic supply chain can improve SMEs operational efficiency which leading to competitive advantage, (3) relationship management can be built by proper employing SCM. Some literature also conclude that SCM is not suitable to SMEs (Arend and Wisner, 2005) as SCM leading to lower firm's performance and return on investment.

In the same way, most of Thai SMEs have been left behind the advancement of SCM implementation of performance such as cost, time and reliability (Bhanomyong and Supatn, 2011) due to the SCM concept is dealing with lots of Information Technology as well as collaboration under cooperative, openness and trust between supply chain member organisations. Thai SMEs are mostly reluctant to change and invest. According to the unfavourable Thai SMEs situation, Thai government organisation such as Department of Industrial Promotion, Ministry of Industry, have launched a number of trainings and support programmes about SCM to Thai SMEs but there had never been leading to suggest the suitable SCM practices model to Thai SMEs.

The purpose of this study is to determine the elements of SCM practices which leading to firm's performance and empirically test a model of SCM practices suitable to SMEs in Thailand.

RESEARCH METHODOLOGY

To examine the SCM practice model, the following research methods will be conducted. Firstly, literature review about the factors in the model that positively related between SCM and firm's performance will be identified. The list of SCM practices will be developed to an explicit interview in the next step. Then, an empirical study of SCM implementation by using semi-structure interview method for the qualitative purpose is conducted. Resulting from interview, mapping the practices and literatures will be framed as SCM practices for Thai SMEs. Next, a survey questionnaire, self-response, is deployed to validate the SCM practices and firm performance model with Thai SMEs. Finally, the relationship between SCM practices and Thai SMEs

performance will be investigated using Structural Equation Modelling (SEM) technique and multiple regression analyses to assess the relative impacts of SCM practices at different levels. Leading the knowledge of conclusion idea for SCM practices model suitable for Thai SMEs (**Figure 2**).

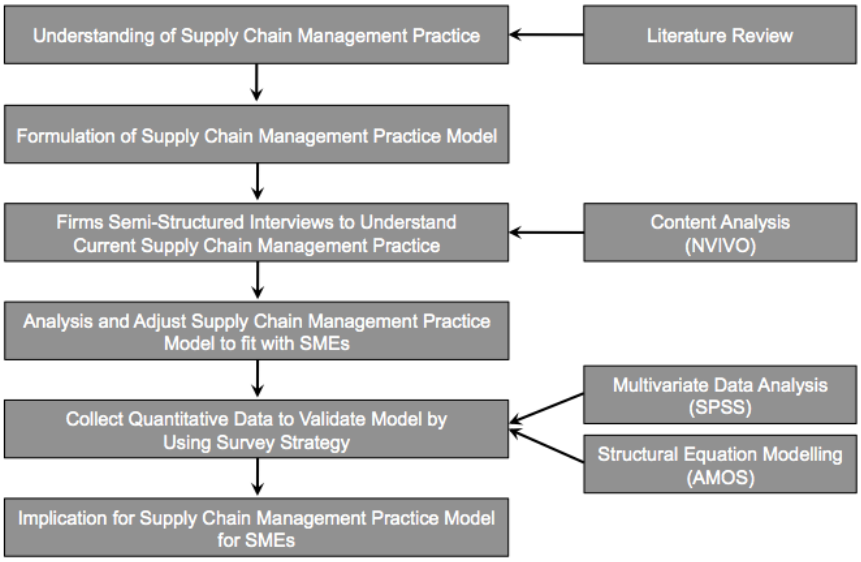

Figure 2 Research methodology

EXPECTED RESULT

The result of this research will be advantageous for Thai SMEs in many aspects.

Firstly, as current firm's rivalry is moving from individual to a network level, the more understanding and applying SCM to members of network will increase competitiveness for the whole. Thai SMEs should get crystal understanding of SCM practice in order to be an effective member of network. This research will summarise the major practices from current implemented firms and suggest a suitable SCM application for Thai SMEs to apply to their business.

Further, Thai SMEs can learn and understand the SCM concept and practices not only from successfully supply chain implemented firms in Thailand but also from previous researches conducted in other countries. The knowledge will help SMEs to enhance their competitive advantage.

Eventually, in the context of Thai SMEs, how far can SCM knowledge from established firms and academic research will be adapted and simplified to meet with their available resources. The more deepening SCM implementing in organisation the more resources required. The research is going to suggest a suitable level of SCM application to them according to their resources.

CONCLUSIONS

Today, the competition is not only exist in the local company but also international as well as competition among supply chain network. Thai SMEs who cannot response to change or late adjust with the

new management concept will lose their key customers. This research provides model and recommendations to Thai SMEs in order to implement SCM to their company. Thus, result from the study will help Thai SMEs to identify their SCM practices implementation without trial and error. Finally, the result of suitable SCM practices will lead them to improve their performance that directly impact to the persistently growth of Thai economy.

REFERENCES

AREND, R. J. & WISNER, J. D. 2005. "Small business and supply chain management: is there fit?". **Journal of Business Venturing,** Vol. 20 (2005)**,** pp. 403-436.

BHANOMYONG, R. & SUPATN, N. 2011. "Developing a supply chain performance tool for SMEs in Thailand". **International Journal of Supply Chain Management,** Vol.16/1**,** pp. 20-31.

JESPERSEN, B. D. & SKJOTT-LARSEN, T. 2008. **Supply chain management - in Theory and Practice,** Denmark, Copenhagen Business School Press.

STOKES, D. & WILSON, N. 2006. **Small Business Management and Entrepreneurship,** London, Thomson Learning.

THAILAND BUSINESS NEWS. 2010. **Small and medium enterprises are making up 99.7% of Thai companies** [Online]. Bangkok: Siam News Network. Available: http://thailand-business-news.com/news/ top-stories/12578-small-and-medium-enterprises-are-making-up-99-7-of-thai-companies [Accessed 2].

THE OVERVIEW OF HUMANITALIAN LOGISTICS TRANSPORTATION DURING DISASTER RESPONSES PHASE

Koranee Wiwattananon

Sripatum University, Khon Kaen, Thailand

E-mail: koranee.wi@spu.ac.th

Kitikul Punsri

Sripatum University, Bangkok, Thailand

E-mail: kitikul.pu@spu.ac.th

Bhanarunn Youngsook

Sripatum University, Khon Kaen, Thailand

E-mail: Bhanarunn.yo@spu.ac.th

ABSTRACT

Some disasters normally occur unexpectedly such as earthquake, tsunami and hurricane while there are others like flood, which can be considered as predictable, and hence we can simulate disaster situation. The consequence of disaster could come from natural phenomena or man-made. The uncertainty of the situation such as time, location and intensity has been rising and is always a challenge for the humanitarian organization. Any decision made by humanitarian organization will incur cost and therefore effective planning and the advance analytical technique of humanitarian logistics have gained the attention of not only practitioner but also academic in the aspect of how to deal with any movement activity flow during the disaster responses phase. In this paper, it reviews the cases of transportation that researchers have studied so far. The majority of the study is in the process of evacuating survivors, which means survivors in a normal condition and the wounded one as well as the study of the route selection in order to distribute the commodities to concerned area.

KEYWORDS : Humanitarian logistics, disaster management, transportation, supply chain, relief operation

INTRODUCTION

In past decade, the disasters have killed more than 1.2 million people, 2.9 billion were affected and 7 trillion USD was the total cost of damage. The United Nations (2013) The number of loses has been challenging to the humanitarian organization, hence, the better humanitarian logistics plan is required in order to deal with the logistics flow before and after disaster. Nikbakhash & Farahani (2011) The Humanitarian Logistics has been defined as the process that consist of planning, controlling and implementing the flow of activity under the objective to maximize the demand met, maximize the response and to minimize the delay. The success of humanitarian logistics considers not only the lead-time but also the priority of the activity. For instant, route selection, vehicle capacity, demand fluctuation, communication system, risk and time management and another unexpected circumstances. Safeer, Anbuudayasankar, Balkumar, & Ganesh (2014) The main purpose of this paper is to introduce the humanitarian logistics fundamental including the review of the humanitarian logistics cases.

LITERATURE REVIEW

Overview and Background

The responses phase during disaster in Humanitarian Logistics is very complex even though there are number of proper plans. Still, the plan must also allow a rapid and appropriate response with the objective of minimizing the impact of disaster. Moreover, there are more objective that international humanitarian organization aim which are the increment of the number of stakeholders to involve and increase the complexity of the plan in order to transcend these responses operation. Costa, Campos, & Bandeira (2012). The difficulty that is usually found in Humanitarian responses phase is when it has to deal with human life. Hence, the effective coordinate flow and communication between victims, stakeholder, government and humanitarian organization must be considered. Wisetjindawat, Ito, Fujita, & Eizo (2014)

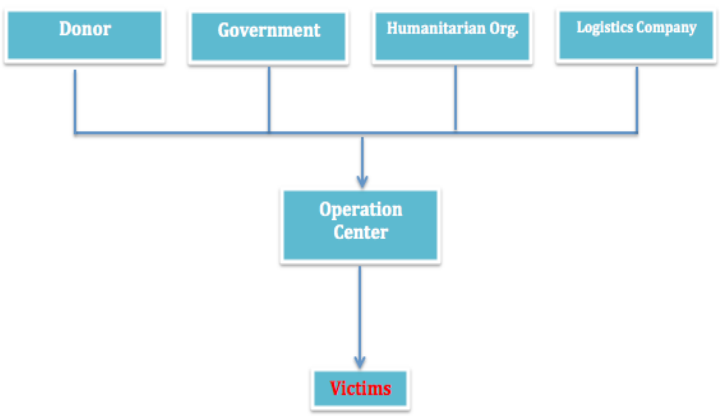

Figure 1: The communication during disaster responses phase

The figure 1 demonstrates the communication during disaster responses phase. The victims in this paper refer to the victims that stay in the shelter and in the disaster area. In practice, there should be the operation center to avoid overlap process; to communicate with donor to provide only the necessary items to the victim in order to manage the storage or warehouse to keep at the right level and at the right location to deliver to either shelter or disaster area. Government and Humanitarian logistics, both organization should communicate to operation center to avoid doubling unnecessary item that the victim does not needs at that moment. Last, for the stakeholder likes company become more important to support during responses phase such as provide the vehicle to move wounded victims, survivors and to deliver commodities. Additionally, the equipment with trained people will be needed to increase the productivity in each day.

Transportation

It is undeniable that transportation plays an important role in humanitarian logistics as it involves mainly in the process of evacuate people and dispatch the commodity. The evacuation is always the first priority since the process tends to deal with human lives. For instant, the earthquake, the logistics support the basic needs to the survivors either in affected area or the shelter where survivors has been moved to stay. Moreover, the transportation process that needs to evacuate people needs to react as fast as possible as the unpredictable situation like aftershock might occur at any time and even stronger than the main quake and it cause more damage to the transportation route.

The vehicle routing problem has been applied to solve the transportation problem during disaster response phase. The classic vehicle routing problem is to find the shortest route; time between depot (origin) to destination (supply node) under the objective to reduce the cost while the vehicle routing problem in disaster is totally different as it always consider the human live as the top priority. During the disaster, the route selection must be defined and the alternative plan must be prepared. It is because the infrastructure failure is one of the most important constraint that need to be consider during disaster responses phase.

Yi & Kumar (2007) presented a meta-heuristics of ant colony optimization (ACO) to select the route that transport commodity from operation center to distribute to the affected area as well as move wounded people to the medical center. The objective function is to minimize the delay under the different type of vehicles. The conditions are that the first vehicle that release to the relief operation is not required to return back from the supply point as it can wait for the next instructions in order to move to next supply point if necessary and it is allow to visit multiple times in the same supply point since the demand is uncertainty. The communication between vehicles (driver) is possible. It is because; at the same supply point the vehicle might have to deliver the commodity and pickup the wounded people. In this case, the capacity of the vehicle might not sufficient then to communicate with another vehicle to pickup the commodity to transport to another supply

point is needed. The result of this problem shown that ACO provides a quality one since it gives the result within a minute which is realistic when use in the real situation like disaster. Najafi, Eshghi, & Dullaert (2013) research the case of earthquake by applied the multi-objective, mode, commodity and multi-period stochastic model in order to manage the transportation of injured people and commodities. The objective function is to prioritize to serve the injured people first then shipping the commodity to the areas. Last, minimize the vehicle which the result perform well. Rottkemper, Fischer, & Blecken (2012) developed the mix-integer programming model under the objective function to minimize the unsatisfied demand and operation cost. In this case, the demand split into certain demand and uncertain demand and specific circumstances, which carry the penalty cost. The result of unsatisfied demand model gives a significant reduced, while the penalty cost slightly increase. Chang, Wu, Lee, & Shen (2014) studied the effective and immediate logistics schedule for make decision during disaster provided that this tools must serve the objective function to minimize the unsatisfied demand for resources, delivery time and cost of transportation. The paper also focuses on the requirement of release the resources to satisfy demand under the condition of minimizing the delay and transportation cost. In addition, the paper applied Greedy-search-based multi-objective genetic algorithm (GSMOGA) as a tool in order to arrange the routing schedule. The solution of GSMOGA provides a good result.

CONCLUSION

Transportation models assist the decision maker. It provides a quicker response during the disaster responses phase. Most of the study that mentioned in this paper describe into two important aspects, evacuate people and deliver commodity to target areas. The paper gives the overview of tools that use in generates the route selection during the relief operation. The ant colony optimization, the multi-objective rebuts optimization model and the Greedy-search-based multi objective genetic algorithm, all of these tools provide an acceptable result, however, the limitation of disaster management still tremendous and need further study. The further study like genetic algorithm to solve Capacitated Vehicle Routing Problem with Time-Window should be another tools to prove their efficiency of the disaster problem.

REFERENCES

Chang, F.-S., Wu, J.-S., Lee, C.-N., & Shen, H.-C. (2014). Greedy-search-based multi-objective genetic algorithm for emergency logistics scheduling. **Expert Systems with Applications,** 2947-2956.

Costa, S. R., Campos, V. B., & Bandeira, R. A. (2012). Supply Chains in Humanitarian Operations: Case and Analysis. **Procedia - Social and Behavioral Sciences ,** 598 - 607.

Haraguchi, M., & Lall, U. (2014). Flood risks and impacts: A case study of Thailand's floods in 2011 and research questions for supply chain decision making. **International Journal of Disaster Risk Reduction,** 1-17.

Najafi, M., Eshghi, K., & Dullaert, W. (2013). A multi-objective robust optimization model for logistics planning in the earthquake response phase. **Transportation Research Part E,** 217-249.

Nikbakhash, E., & Farahani, R. Z. (2011). Humanitarian Logistics Planning in Disaster Relief Operation. **Logistics Operations and Management Concepts and Models.**

Rottkemper, B., Fischer, K., & Blecken, A. (2012). A transshipment model for distribution and inventory relocation under uncertainty in humanitarian operations. **Socio-Economic Planning Sciences,** 98-109.

Safeer, M., Anbuudayasankar, S., Balkumar, K., & Ganesh, K. (2014). Analyzing transportation and distribution in emergency humanitarian logistics. **Procedia Engineering, 97,** 2248-2258.

The United Nations, O. o. (2013, March). **Disaster Impacts / 2000 - 2012.** Retrieved from www.preventionweb.net: http://www.preventionweb.net/files/31737_20130312disaster20002012copy.pdf

Wisetjindawat, W., Ito, H., Fujita, M., & Eizo, H. (2014). Planning Disaster Relief Operations. **Procedia - Social and Behavioral Sciences,** 412-421.

Yi, W., & Kumar, A. (2007). Ant Colony optimization for disaster relief operations. **Transportation Research Part E 43,** 660-672.

กลยุทธ์ทางการตลาดสากลและความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจส่งออกสิ่งทอในประเทศไทย

GLOBAL MARKETING STRSTEGY AND MARKET PERFORMANCE OF TEXTILE EXPORTING BUSINESSES IN THAILAND

ชีวัน ทองสอดแสง

นิศราวรรณ ไพบูลย์พรพงศ์

อัศว กำแหงฤทธิรงค์

ณัฐณพัชร์ ฉัตร์พัชรากรการ

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น

E-mail : Cheewan.th@spu.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาดสากล ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัต และความเป็นเลิศทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการตลาด โดยกรอบแนวคิดนี้อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีความสามารถเชิงพลวัต ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกสิ่งทอในประเทศไทย (132 บริษัท) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด (OLS Regression Analysis) พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาดสากลมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัตและความเป็นเลิศทางการตลาด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัตมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ความเป็นเลิศทางการตลาดไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาด จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัตทำหน้าที่เป็นตัวแปรกลางระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาดสากลและความสำเร็จทางการตลาดได้อย่างสมบูรณ์ (Fully supported) ส่วนความเป็นเลิศทางการตลาดนั้นไม่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวแปรกลางระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาดสากลและความสำเร็จทางการตลาดได้ (Partial supported) ดังนั้น ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสนับสนุนให้องค์กรประสบความสำเร็จทางการตลาดระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจากข้อจำกัดในการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปพัฒนางานวิจัยในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ: กลยุทธ์ทางการตลาดสากล ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัต ความเป็นเลิศทางการตลาด ความสำเร็จทางการตลาด

ABSTRACT

The main research objective is to examine the relationships between global marketing strategy, dynamic marketing capability, and market excellence has influence on market performance. The conceptual model is based on the Dynamic Capability Perspective. In this case selects the population and sample is enterprises of textile exports in Thailand and totally as 132 companies. Moreover, the data collection has operates survey by questionnaire mailing and uses OLS Regression Analysis to hypothesis testing. The finding shows that global marketing strategy has a significant positive effect on dynamic marketing capability and market excellence as respectively. Furthermore, the result demonstrates that dynamic marketing capability has a significant positive influence on market performance, while, market excellence has no significant impact on market performance. The finding indicates that dynamic marketing capability is fully in the role of mediating effect on the relationship between global marketing strategy and market performance. Meanwhile, market excellence is partially in the role of mediating effect on the relationship between global marketing strategy and market performance. Accordingly, dynamic marketing capability is the key success of global market as effectively and limitation of the study will bring develop in future.

KEYWORDS: Global Marketing Strategy, Dynamic Marketing Capability, Market Excellence, Market Performance

1. ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันได้มีการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดใหม่ๆ มากมาย ผู้บริหารได้ตระหนักถึงการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานขององค์กรและแสวงหาแนวทางที่จะยกระดับความสามารถขององค์กรให้ก้าวเข้าสู่ตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรต่างๆ จึงได้ให้ความสนใจกับกลยุทธ์ทางการตลาดสากล (Global marketing strategy) ที่ได้มีบทบาทสำคัญต่อการแข่งขันทางธุรกิจในระดับโลก โดยคาดหวังให้ธุรกิจประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนด้วยการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สังคม และผู้บริโภคในตลาดต่างประเทศ (Borland, 2009) กลยุทธ์ทางการตลาดสากลนี้จะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการตลาด เช่น การติดต่อสื่อสาร กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ วัฒนธรรม การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น (Chae and Hill, 2000) และมุ่งเน้นที่คุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการที่ได้มาตรฐาน มีเอกลักษณ์เฉพาะจึงจะสามารถสร้างการจดจำและยอมรับจากผู้บริโภคได้ (Park and Sternquist, 2008) ความท้าทายขององค์กรคือการกำหนดโครงสร้างทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (Peterson, 2004) ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีก็มีผลต่อการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเช่นกัน องค์กรจึงต้องมีความสามารถในการปรับตัวทางการตลาดและแสวงหาความรู้ทางการตลาดใหม่ๆ อยู่เสมอ (Chang, 1995) ซึ่งกลยุทธ์ทางการตลาดสากลควรเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคในแบบดั้งเดิม เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจกำหนดแนวทางการดำเนินงานทางการตลาด และประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ

องค์กรที่มีความแตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม (Boudreau, Ramstad, and Dowling, (2015) อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดสากลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรอยู่บนพื้นฐานของเทคโนโลยีที่ทันสมัยและบุคลากรที่มีความสามารถในการใช้ จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Giesen et al., 2007) ซึ่งในความเป็นจริงนั้น เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าเกินกว่าการพัฒนาทักษะความสามารถของบุคลากร จะเห็นได้ว่า กลยุทธ์ทางการตลาดสากลสามารถช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้จากการสร้างความแตกต่างโดยการบริหารจัดการทรัพยากรที่อยู่ได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า

ดังนั้น การดำเนินธุรกิจในตลาดโลกมีความซับซ้อนและท้าทาย คณะผู้วิจัยได้มีความสนใจที่จะศึกษาถึงศักยภาพขององค์กรที่ได้นำเอากลยุทธ์ทางการตลาดสากลไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ จึงนำไปสู่วัตถุประสงค์งานวิจัยและการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาดสากล ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัต และความเป็นเลิศทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการตลาด

3. ทบทวนวรรณกรรม

จากกรอบแนวคิดของงานวิจัยในครั้งนี้ ได้ยึดในหลักการของการพัฒนาความสามารถทางการตลาด ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (Teece et al, 1997) จึงจะก่อให้เกิดความเชี่ยวชาญและทักษะในการดำเนินงาน ที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสามารถยืดหยุ่นในการดำเนินงานและปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี (Dreyer and Gronhaug, 2004) คุณลักษณะเด่นของความสามารถเชิงพลวัตนี้ คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงานขององค์กรจากการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ที่ช่วยให้องค์กรมีศักยภาพในการแข่งขันและสร้างความได้เปรียบที่เหนือกว่าคู่แข่งได้ (Teece, 2007; Weerawardenaa and O'Cass, 2004) ดังนั้น องค์กรจึงได้พยายามที่จะบริหารจัดการทรัพยากรที่อยู่ร่วมกับความสามารถทางการตลาดเพื่อพัฒนาเป็นนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบริการที่มีความโดดเด่น และตอบสนองได้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกลยุทธ์ทางการตลาดสากลเพื่อความสำเร็จทางการตลาดขององค์กร สามารถพัฒนาตัวแปรและเชื่อมโยงความสัมพันธ์สู่กรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

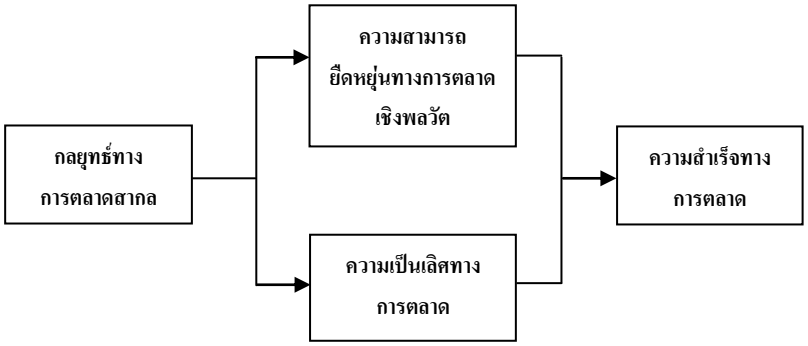

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งเน้นศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจส่งออก โดยเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกสิ่งทอในประเทศไทย จำนวน 566 บริษัท เนื่องจากธุรกิจนี้มีอัตราการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและสามารถสร้างมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอได้เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา (http://www.depthai.go.th) ซึ่งได้รับข้อมูลมาจากฐานข้อมูลของกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ เมื่อเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2557 (http://www.depthai.go.th) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวบข้อมูล คือ แบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์โดยตรงถึงผู้อำนวยการฝ่ายการตลาดหรือผู้จัดการฝ่ายการตลาด ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 16 สัปดาห์ ซึ่งแบบสอบถามตอบกลับและมีความสมบูรณ์ จำนวน 132 ชุด คิดเป็นร้อยละ 24.77 ซึ่งอัตราการตอบกลับแบบสอบถามไม่ควรน้อยกว่าร้อยละ 20 (Aaker et al., 2001) นอกจากนี้ได้ทำการตรวจสอบ Non-Response Bias เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มของผู้ตอบกลับแบบสอบถามก่อนและตอบกลับแบบสอบหลัง ด้วยสถิติ T-test โดยใช้ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจ ได้แก่ ลักษณะการประกอบธุรกิจ ทุนในการดำเนินงาน รายได้เฉลี่ยต่อปีของธุรกิจ และตลาดสินค้าหลักในต่างประเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบก่อนและตอบหลังนั้นไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) (Amstrong and Overton, 1974) ดังนั้น ข้อมูลที่ได้รับมานี้สามารถเป็นตัวแทนที่ดีของกลุ่มประชากรได้และมีความเหมาะสมต่อการนำไปวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยไปต่อ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้พัฒนาแบบสอบถามมาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีตและนิยามความหมายของแต่ละตัวแปร ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารธุรกิจส่งออกสิ่งทอ จำนวน 7 ข้อ ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจส่งออกสิ่งทอ จำนวน 10 ข้อ ส่วนที่ 3 คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจส่งออกสิ่งทอ จำนวน 17 ข้อ โดยแบ่งข้อคำถามตามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยได้ดังต่อไปนี้ (1) กลยุทธ์ทางการตลาดสากล จำนวน 5 ข้อ ประเมินถึงแนวทางการดำเนินงานทางการตลาดเพื่อสร้างโอกาสทางการตลาดและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (2) ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดพลวัต จำนวน 4 ข้อ ประเมินถึงความสามารถในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางการตลาด ความสามารถในการแข่งขันและการตอบสนองทางการตลาดได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (3) ความเป็นเลิศทางการตลาด จำนวน 4 ข้อ ประเมินถึงความสามารถที่โดดเด่นในการนำเสนอสินค้าและบริการได้เหนือกว่าคู่แข่ง และ (4) ความสำเร็จทางการตลาด จำนวน 4 ข้อ ประเมินถึงผลการดำเนินงานในภาพรวมของธุรกิจที่อยู่ในเกณฑ์ที่ดี โดยกำหนดเป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) ประเมิน 5 ระดับ จากเห็นด้วยมากที่สุดถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด ซึ่งแบบสอบถามนี้ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านโครงสร้าง (Construct Validity) และความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการตลาดทั้งหมด 3 ท่าน เพื่อให้แน่ใจได้ว่า เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มีประสิทธิภาพและสามารถวัดสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างแม่นยำ จึงได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า ค่า Factor loading มีค่าอยู่ระหว่าง 0.653 – 0.914 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.40 แสดงให้เห็นถึงความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Nunnally and Berstein, 1994) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค มีค่ามากกว่า 0.60 แสดงให้เห็นถึงค่าความเชื่อมั่นของ

แบบสอบถาม (Hair et al., 2006) นั่นคือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือ ผลการทดสอบในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่า Factor loading และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด

ตัวแปร	Factor loading	ค่าความเชื่อมั่น (α)
กลยุทธ์ทางการตลาดสากล	.653 - .873	.854
ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัต	.708 - .893	.850
ความเป็นเลิศทางการตลาด	.809 - .901	.887
ความสำเร็จทางการตลาด	.764 - .914	.826

5. ผลการศึกษา

จากลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนมากเป็นเพศชาย ร้อยละ 67.4 มีอายุมากกว่า 50 ปี ร้อยละ 51.5 สถานภาพสมรส ร้อยละ 60.6 การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่า ร้อยละ 55.3 มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 15 ปี ร้อยละ 69.7 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 63.6 นอกจากนี้ยังพบว่า ลักษณะทั่วไปของธุรกิจส่งออกสิ่งทอ โดยส่วนใหญ่จะจัดตั้งในรูปแบบบริษัทจำกัด ร้อยละ 89.4 การดำเนินธุรกิจเป็นกิจการของคนไทย ร้อยละ 81.8 ซึ่งเป็นทั้งผู้ผลิตและจัดจำหน่าย ร้อยละ 59.8 มีจำนวนพนักงานน้อยกว่า 100 คน ร้อยละ 61.4 ทุนในการดำเนินงานอยู่ระหว่าง 5,000,000-50,000,000 บาท ร้อยละ 42.4 รายได้เฉลี่ยของธุรกิจต่อปีน้อยกว่า 50,000,000 บาท ร้อยละ 40.2 ระยะเวลาในการดำเนินงานมากกว่า 15 ปี ร้อยละ 75 และตลาดหลักในการส่งออกสิ่งทอคือ เอเชีย ร้อยละ 53.8

ในเบื้องต้นได้ทำการทดสอบสมมติฐานเพื่อคำนวณหาค่าเฉลี่ยได้ดังต่อไปนี้ กลยุทธ์ทางการตลาดสากลและความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (X = 3.89, S.D. = 0.58; X = 3.89, S.D. = 0.64) รองลงมา ได้แก่ ความเป็นเลิศทางการตลาด มีค่าเฉลี่ย (X = 3.86, S.D. = 0.71) และความสำเร็จทางการตลาด มีค่าเฉลี่ย (X = 3.36, S.D. = 0.67) ตามลำดับ ผลการทดสอบในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ตัวแปร	กลยุทธ์ทางการตลาดสากล	ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัต	ความเป็นเลิศทางการตลาด	ความสำเร็จทางการตลาด	ขนาดธุรกิจ	เวลาดำเนินธุรกิจ
Mean	3.89	3.89	3.86	3.36	1.58	3.66
S.D.	0.58	0.64	0.71	0.67	0.87	0.64
กลยุทธ์ทางการตลาดสากล	1.00					
ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัต	0.532***	1.00				
ความเป็นเลิศทางการตลาด	0.715***	0.810***	1.00			
ความสำเร็จทางการตลาด	0.572***	0.476***	0.514***	1.00		
ขนาดธุรกิจ	-0.034	-0.063	-0.045	0.146	1.00	
เวลาดำเนินธุรกิจ	-0.072	-0.084	-0.062	-0.173**	-0.020	1.00

*** $p<0.01$, ** $p<0.05$, (N=132)

การทดสอบสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกรอบแนวคิด (รูปที่ 1) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด (OLS Regression Analysis) โดยกำหนดให้ขนาดของธุรกิจและเวลาในการดำเนินธุรกิจเป็นตัวแปรควบคุม พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาดสากลมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัตและความเป็นเลิศทางการตลาด ($\beta = 0.53$, $p < 0.01$; $\beta = 0.71$, $p < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามลำดับ นั่นคือเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ 1 และ 2 นอกจากนี้ยังพบว่า ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัตมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาด ($\beta = 0.23$, $p < 0.05$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ในขณะที่ความเป็นเลิศทางการตลาดไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาด ($\beta = 0.02$, $p > 0.10$) นั่นคือไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ 4 ผลการวิเคราะห์แสดงได้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาดสากล ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัต ความเป็นเลิศทางการตลาด และความสำเร็จทางการตลาด

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัต (Model 1)	ความเป็นเลิศทางการตลาด (Model 2)	ความสำเร็จทางการตลาด (Model 3)
กลยุทธ์ทางการตลาดสากล	0.53***	0.71***	0.43***
	(0.07)	(0.06)	(0.10)
ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัต			0.23**
			(0.12)
ความเป็นเลิศทางการตลาด			0.02
			().14)
ขนาดของธุรกิจ	-0.09	-0.04	0.36**
	(0.15)	(0.13)	(0.14)
เวลาดำเนินธุรกิจ	-0.16	-0.04	-0.41*
	(0.26)	(0.22)	(0.24)
Adjust R^2	0.27	0.50	0.39

[a] Beta coefficients with standard errors in parenthesis, *** $p < 0.01$, **. $p <0.05$, * $p < 0.10$

6. อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์ทางการตลาดสากลมีอิทธิพลต่อความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัตและความเป็นเลิศทางการตลาด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Douglas and Craig (2015) ที่ได้ค้นพบว่า ในตลาดโลกนั้นกลยุทธ์ทางการตลาดสากลจะส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดทักษะทางการตลาดและเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทำให้องค์กรเข้าใจความต้องการของตลาดได้ง่ายขึ้น สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ในทำนองเดียวกัน Hitt, Keats, and Yucel (2015) ได้อธิบายว่า ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดนี้ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาความรู้และการเลือกใช้ทรัพยากรเฉพาะที่องค์กรมีอยู่ได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ เกิดเป็นนวัตกรรมผลิภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีความโดดเด่น จึงจะสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดโลกได้ พร้อมกับ Pernu, Mainela, and Puhakka (2014) ได้เสนอว่า องค์กรควรตระหนักถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการมีส่วนร่วมกับลูกค้า ซัพพลายเออร์ เพื่อการขยายเครือข่ายทางธุรกิจและเกิดการยอมรับจากลูกค้าได้ในระยะยาว

นอกจากนี้ความสามารถยืดหยุ่นทางการตลาดเชิงพลวัตมีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการตลาด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Sloan, Hazucha, and Katwyk (2015) ที่แสดงถึง บทบาทของผู้บริหารที่มีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการดำเนินงานทางตลาด การทำงานระหว่างหน่วยงาน กิจกรรมทางการตลาด การพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เข้าใจความแตกต่างของตลาดและมีศักยภาพในการแข่งขันที่เหนือกว่าคู่แข่ง และผลการวิจัยของ Scott-Jackson et al., (2011) ยังชี้ให้เห็นว่า องค์กรที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรจะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากบุคลากรที่ได้รับการเรียนรู้และปฏิบัติทางการตลาดอยู่เสมอ จะมีความ

เชี่ยวชาญทางการตลาด เข้าใจในคุณลักษณะของผู้บริโภค และบริบทของตลาดโลกได้เป็นอย่างดี ทั้งยังมีความพร้อมที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม ความเป็นเลิศทางการตลาดไม่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการตลาด จากผลการวิจัยของ Bingham and Hague (2013) ได้เสนอแนะว่า ความเป็นเลิศทางการตลาดของธุรกิจสิ่งทอนั้นยังต้องมีการพัฒนาที่กระบวนการผลิตด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยอีกมาก เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ และผลิตได้ทันเวลาตามความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งในความเป็นจริง จะต้องจัดสรรงบประมาณในการลงทุนค่อนข้างสูง นอกจากนี้ Peterson (2004) ได้อธิบายว่า แนวโน้มความต้องการของตลาดโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา จึงยากต่อการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ตลาดได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคของการสร้างความเป็นเลิศทางการตลาด หากจะนำไปสู่ความสำเร็จทางการตลาดได้อาจจะต้องอาศัยเวลาและความสามารถทางด้านนวัตกรรมทางการตลาดสูง

7. สรุปและข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต

การศึกษาครั้งนี้ทำให้เข้าใจถึงปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด นั่นคือ การพัฒนาความสามารถให้มีความพร้อมและความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจ ผลการวิจัยได้เอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจส่งออกสิ่งทอ ในประเด็นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการตลาดได้อย่างเหมาะสมและช่วยในการตัดสินใจเลือกใช้กลยุทธ์ทางการตลาด ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และแนวโน้มการลงทุนทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ธุรกิจส่งออกสิ่งทอของประเทศไทยยังต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ และกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการตลาด ซึ่งการวิจัยในอนาคตสามารถนำข้อจำกัดในครั้งนี้ไปพัฒนาตัวแปรใหม่ๆ ทางด้านการตลาด เพื่อสร้างสรรค์กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกสิ่งทอในประเทศไทยทุกท่าน ที่ได้สละเวลาและให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลทางด้านการตลาดและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และทำให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

Aaker, D.A., Kumar, V., and Day, D.S. 2001. Strategic Market Management. **John Wiley & Sons, Inc**., United States of America.

Armstrong, J.S. and Overton, T.S. 1977. Estimating Non-response Bias in Mail Surveys. **Journal of Marketing Research**, 14, 3: 396-402.

Bingham, G.A. and Hague, R. 2013. Efficient Three Dimensional Modeling of Additive Manufactured Textiles. **Rapid Prototyping Journal**, 19(4): 269-281.

Borland, H. 2009. Conceptualising Global Strategic Sustainability and Corporate Transformational Change. **International Marketing Review**, 26(4/5): 554-572.

Boudreau, J.W., Ramstad, P.M. and Dowling, P.J. 2015. Global Talentship: Toward a Decision Science Connecting Talent to Global Strategic Success. **Advances in Global Leadership**, 3: 63-99.

Chae, M.S. and Hill, J.S. 2000. Determinants and Benefits of Global Strategic Marketing Planning Formality. **International Marketing Review**, 17(6): 538-563.

Chang, T.L. 1995. Formulating Adaptive Marketing Strategies in a Global Industry. **International Marketing Review**, 12(6): 5-18.

Douglas, S.P. and Craig, C.S. 2015. Reassessing Global Marketing Strategy. **International Business Scholarship: AIB Follows on the First 50 Years and Beyond Research in Global Strategic Management**, 14: 139-153.

Dreyer, B. and Gronhaug, K. 2004. Uncertainty, Flexibility, and Sustained Competitive Advantage. **Journal of Business Research** 57: 484– 494.

Giesen, E., Berman, S.J., Bell, R. and Blitz, A. 2007. Three Ways to Successfully Innovate Your Business Model. **Strategy & Leadership**, 35(6): 27-33.

Hair, J.F., Black, B.B., Anderson, R., and Tatham, R.L. 2006. Multivariate Data Analysis 6th ed. **New Jersey: Pearson Education**.

Hitt, M.A., Keats, B.W. and Yucel, E. 2015. Strategic Leadership in Global Business Organizations: Building Trust and Social Capital. **Advances in Global Leadership**, 3: 9-35.

Nunnally, J.C. and Bernstein, I.H. 1994. Psychometric Theory (3rd Edition). **McGraw-Hill Series in Psychology, McGraw-Hill, Inc., New York: NY**, 21: 451-468.

Park, Y. and Sternquist, B. 2008. The Global Retailer's Strategic Proposition and Choice of Entry Mode. **International Journal of Retail & Distribution Management**, 36(4): 281-299.

Pernu, E., Mainela, T. and Puhakka, V. 2014. Organizing MNC Internal Networks to Manage Global Customers: Strategies of Political Compromising. **Orchestration of the Global Network Organization Advances in International Management**, 27: 349-376.

Peterson, E.R. 2004. Seven Revolutions: Global Strategic Trends Out to the Year 2025. **Multinational Business Review**, 21(2): 111-120.

Scott-Jackson, W., Druck, S., Mortimer, T. and Viney, J. 2011. HR's Global Impact: Building Strategic Differentiating Capabilities. **Strategic HR Review**, 10(4): 33-39.

Sloan, E.B., Hazucha, J.F. and Katwyk, P.T. 2015. Strategic Management of Global Leadership Talent. **Advances in Global Leadership**, 3: 235-274.

Teece, D.J. 2007. Explicating Dynamic Capabilities: The Nature and Microfoundations of (Sustainable) Enterprise Performance. **Strategic Management Journal**, 28: 1319-1350.

Teece, D.J., Pisano, G., and Shuen, A. 1997. Dynamic Capabilities and Strategic Management. **Strategic Management Journal**, 18, 7: 509-533.

Weerawardena, J. and A. O'Cass. (2004). "Exploring the Characteristics of the Market-driven Firms and Antecedents to Sustained Competitive Advantage," **Industrial Marketing Management**. 33: 419-428.

NEW MEDIA LITERACY AND COMMUNICATION THEORY

Asst. Prof. Dr. Kanchana Meesilapavikkai

Instructor, Sripatum University

E-mail: kanchana.me@spu.ac.th

Dr.Siraya Kongsompong

Instructor, Sripatum University,

E-maul: krukay@yahoo.com

Dr.Tanachart Junveroad

Instructor, Sripatum University

E-mail: Tanachart.Ju@spu.ac.th

ABSTRACT

At a moment of profound and prolonged media transition, people have absorbed media content being rewritten. Now, in this context, new media can be seen as the key drivers and accelerators of a growing integration between culture and commerce. Individuals are defined through their roles as senders and receivers, participants within the new media surrounding culture.

The democratization gives people who have been mere consumers the ability to be creators. Even more exciting, media democratization also turns creators into collaborators. They have only begun to explore the meaning, much less the potential, of this reality.This New Media Literacy Conceptual Model**,** integratewith threecommunication theory: Diffusion of Innovation (DOI) Theory, Uses and Gratification Theory, and Semiotic Theory.

The factors of production perspective or consumption perspective are integrated to use at that moment, “Facing Time,” of communication. Communication skills and social skills that are experienced by people to realize in “trust” the context or content of new media are very important and value for senders or receivers to gain benefit in new media literacy.

KEYWORDS: New MediaLiteracy, Communication Theory

บทคัดย่อ

ในขณะที่สื่อมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายและยาวนานผู้คนเกิดการซึมซับเนื้อหาของสื่อที่ถูกเขียนขึ้นใหม่ขณะนี้และในบริบทนี้สื่อใหม่ถูกมองว่าเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญที่มีส่วนเร่งในการบูรณาการระหว่าง

วัฒนธรรมและการพาณิชย์ ประชาชนทุกคนถูกกำหนดบทบาทด้วยการเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร ภายใต้บริบทของการเป็นผู้มีส่วนร่วมในวัฒนธรรมสื่อใหม่

สิทธิที่เกิดจากประชาธิปไตยช่วยให้ทุกคนสามารถที่จะเป็นผู้สร้างเนื้อหาและน่าตื่นเต้นมากขึ้นเมื่อผู้สร้างเนื้อหา สามารถเป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกันได้พวกเขาสามารถเริ่มต้นเพียงการสำรวจความหมายมากน้อยตามศักยภาพของความเป็นจริงนี้แบบจำลองแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อใหม่เป็นการบูรณาการสามทฤษฎีเข้าด้วยกัน คือ ทฤษฎีการแพร่กระจายของนวัตกรรม ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจและทฤษฎีสัญญะวิทยา

จากแบบจำลองแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อใหม่สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อมุมมองของการผลิตหรือมุมมองของการบริโภคเป็นการบูรณาการเพื่อการเผชิญกับ"เวลาเฉพาะหน้า" ในการสื่อสารทักษะการสื่อสารและทักษะทางสังคมที่เกิดจากการมีประสบการณ์ของผู้คนทำให้เกิดการตระหนักใน "ความไว้วางใจ" จากบริบทหรือเนื้อหาของสื่อใหม่ที่มีความสำคัญมากทั้งต่อผู้ส่งสารและผู้รับสารที่จะได้รับประโยชน์จากการรู้เท่าทันสื่อใหม่

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันสื่อใหม่ ทฤษฎีการสื่อสาร

INTRODUCTION

From the end of the 1990s onwards the digital divide, commonly defined as the gap between those who have and do not have access to computers and the Internet, has been a central issue on the scholarly and political agenda of new media development.

In this context, media can be seen as the key drivers and accelerators of a growing integration between culture and commerce. Individuals are defined through their roles as ‘consumers,’ each of them has the power to produce and distribute content and is being transformed by his/her new power and responsibility in this emerging media ecology; and in the process of new emphasis on the social networks through which production and consumption occurs. In this context, it may no longer be of value to talk about personalized media; perhaps, YouTube, Second Life, Wikipedia, Flickr, MySpace and Line.

Van Dijk (2006)shows in his article that the results of digital divide research are classified under four successive types of access: motivational, physical, skills and usage. A shift of attention from physical access to skills and usage is observed. In terms of physical access the divide seems to be closing in the most developed countries; concerning digital skills and the use of applications the divide persists or widens. Exactly, the article reflects that among the shortcomings of digital divide research are its lack of theory, conceptual definition, interdisciplinary approach, qualitative research and longitudinal research.

NEW MEDIA LITERACY, NML

The term ‘new media’ broadly refers to computer and communication technologies (Chen, Wu, & Wang, 2011), or a wide range of changes in media production, distribution and use. A majority of researchers

tend to define new media by its technical characteristics including digitality: dispersal, virtuality, modularity, multimodality, hybridity, interactivity, automation, and variability.

Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century (Jenkins et al., 2006), the white paper, identifies the kinds of participatory practices youth are engaged in today, and draws up a provisionary list of the skills these practices demonstrate. Members of the NML team share their thoughts and perspectives on the skills that call the new media literacies, which constitutes the core cultural competencies and social skills that young people need in the new media landscape. Jenkins et al. call them "literacies," but they change the focus of literacy from one of individual expression to one of community involvement. They build on the foundation of traditional literacy, research skills, technical skills, and critical analysis skills taught in the classroom.Jenkins et al. (2006) conclude a set of core social skills and cultural competencies that young people should acquire if they are to be full, active, creative, and ethical participants in this emerging participatory culture in Table 1.

Table 1. Social Skills and New Media Literacy (Applied from Jenkins et al., 2006)

Social Skills	New Media Literacy
1. Play	the capacity to experiment with one's surrounding as a form of problem-solving
2. Performance	the ability to adopt alternative identities for the purpose of improvisation and discovery
3. Simulation	ability to interpret and construct dynamic models of real-world processes
4. Appropriation	the ability to meaningfully sample and remix media content
5. Multitasking	the ability to scan one's environment and shift focus as needed to salient details
6. Distributed Cognition	the ability to interact meaningfully with tools that expand mental capacities
7. Collective Intelligence	the ability to pool knowledge and compare notes with others toward a common goal
8. Judgment	the ability to evaluate the reliability and credibility of different information sources
9. Transmedia Navigation	the ability to follow the flow of stories and information across multiple media
10. Networking	the ability to search for, synthesize, and disseminate information
11. Negotiation	the ability to travel across diverse communities, discerning and respecting multiple perspectives, and grasping and following alternative norms

K. Meesilapavikkai (2011). New Media Literacy.*Journal of Communication Arts*,
Vol.29 No.4 2011 pp. 198-199, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University.

Fostering such social skills and cultural competencies require a more systematic approach to media education in the United States. Everyone involved in preparing young people to go out into the world has contributions to make in helping students acquire the skills they need to become full participants in society.

T. B. Lin, J. Y. Li, F. Deng, & L. Lee (2013) refined framework of NML,the model aims to address the two limitations of Chen et al.'s (2011) framework. Like Chen et al.'s framework, the framework acknowledges NML as indicated by two continua (i.e., *functional-critical* and *consuming-prosuming*) that consist of four types of literacy: Functional Consuming (FC), Critical Consuming (CC), Functional Prosuming (FP), and Critical Prosuming (CP). Furthermore, the framework further unpacks the four types of NML into ten more fine-grained indicators, and proposes another new divide that distinguishes Web 1.0 from Web 2.0.

DIFFUSION OF INNOVATION THEORY

Diffusion of Innovation (DOI) Theory, it is one of the oldest social science theories, developed by E.M. Rogers in 1962, which originated in communication to explain howan idea or product gains momentum and diffuses through a specific population or social system to adopt a new idea, behavior, or product make the end result of this diffusion to people.

Rogers (1962) focuses the theory in *five categories* for DOI as 1)*Innovators*,2.5% of people, who want to be the first to try the innovation as venturesome and interested in new ideas, willing to take risks, and to develop new ideas. 2)*Early Adopters*, 13.5% of people, who represent opinion leaders, enjoy leadership roles, and embrace change opportunities. 3)*Early Majority*, 34% of people,who are rarely leaders, but do adopt new ideas before the average person. 4)*Late Majority*, 34% of people, who are skeptical of change, and will only adopt an innovation after it has been tried by the majority. 5)*Laggards,* These people are bound by tradition and very conservative. They, 16%, are very skeptical of change.

Importantly, when promoting an innovation, there are different strategies used to appeal to the different adopter categories. This theory has been used successfully in many fields including communication. Diffusion of Innovation Theory is used to accelerate that typically aim to change the behavior of a social system. The most successful adoption results from understanding the target population and the factors influencing their rate of adoption.

USES AND GRATIFICATION THEORY

Uses and Gratifications Theory takes a more humanistic approach to looking at media use. Blumler and Katz (1974) believe that there is not merely one way that the populace uses media. Instead, they believe there are as many reasons for using the media, as there are media users. Uses and gratifications theory focuses on *why* people use particular media and not *what* media does to people. According to this theory, Blumler and Katz value that media consumers have a free will to decide how they will use the media and how it will effect to

them. Uses and gratification is the optimist's view of the media. The theory takes out the possibility that the media can have an unconscience influence over our lives and how people view the world**.**

SEMIOTIC THEORY

Semiotics is the theory of the production and interpretation of meaning which is made by the deployment of acts and objects which function as "signs" in relation to other signs. Signs are deployed in space and time to produce "texts", whose meanings are construed by the mutually contextualizing relations among their signs (University of Twente, 2015).

Pierce (1958) says that there is relationship between a sign, an object, and a meaning. The sign represents the object, or referent, in the mind of an interpreter. "Interpretant" refers to a sign that serves as the representation of an object. Signs can be verbal (words) or nonverbal. People are interpreters of signs.

However, there are still two categories; General Semiotics tends to be formalistic and abstracting signs from the contexts of use and Social Semiotics that takes the meaning-making process, "semiosis", to be more fundamental than the system of meaning-relations among signs, which are considered only the resources to be deployed in making meaning. Multimedia semiotics is based on the principle that all meaning-making, because it is a material process as well as a semiotic practice, necessarily overflows the analytical boundaries between distinct, idealized semiotic resource systems such as language, gesture, depiction, action, etc.

NEW MEDIA LITERACY AND COMMUNICATION THEORY

New media literacy, there are dual aspects as *production* and *consumption perspective*. When people create media that serves a public interest, they need to understand what it means to be journalistic, as well as how to help make it better and more useful. As today, people have right to be senders to post or share content in any kind of new media platform, even though sometimes is less of social responsibility. This reflects as *production perspective.*

Consumption perspective of new media literacy, it's absolutely essential to understand the wayspeople (senders) use media to persuade and manipulate, in part to avoid undue influence.In the process people (receivers) all need to have a clear understandingof how journalism works or any senders use new media as a tool. This adds up to a new kind of new media literacy, based on key principles for both consumers and creators. They overlap to some degree, and they require an active, not passive, approach to media. This model integrates many perspectives of new media literacy and three communication theories: Diffusion of Innovation (DOI) Theory, Uses and Gratifications Theory, and Semiotic Theory; see Figure 1.

Production Perspective It includes of threesignificant factors.

1. Sender Encoding

1.1 Citizens' Right (With Social Responsibility), *Citizen journalism* alsobe

known as participatory journalism or internet journalism is the act of citizens of playing an active role in the process of collecting, reporting, analyzing and disseminating news and information to provide independent, reliable, accurate, wide-ranging and relevant information that a democracy requires, which is not practiced by professional journalists. However, actually *most senders* are encoding as people to post or share information by themselves. In production perspective, this conceptual model, senders of dual roles: Citizen journalism and most of people should realize in social responsibility

1.2 CommunicationSkills, being able to communicate effectively is the most important and developing communication skills can help all aspects of life. The ability of senders to communicate information*accurately*, *clearly* and as *intended,* is a vital life skill and something that should not be overlooked.

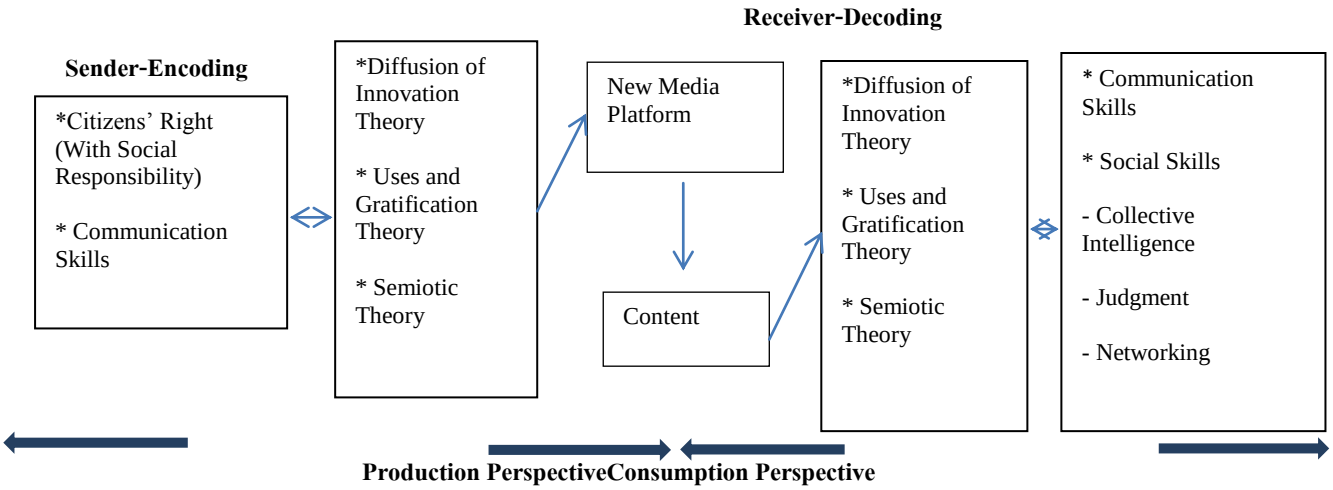

Figure 1. New Media Literacy Conceptual Model

2. Communication Theory

2.1 Diffusion of Innovation Theory, it originates in communication to explainan idea or product gains momentum and diffuses or spreads through a specific population or social system. The end result of this diffusion is that people, as part of a social system, adopt a new idea, behavior, or product. Senders create content as they are *Innovators*-people who want to be the first to try the innovation, *Early Adopters*-people who represent opinion leaders, *Early Majority*-people are rarely leaders, but they do adopt new ideas before the average person, *Late Majority*-people are skeptical of change, and will only adopt an innovation after it has been tried by the majority, and *Laggards*- people are bound by tradition and very conservative.Senders in new media era concern in innovation as technology and it reflects senders' ability.

2.2 Uses and Gratification Theory, it focuses on *why* people use particular media and not *what* media does to people. Uses and gratification is the optimist's view of the media. The theory takes out the possibility that the media can have an unconscience influence over our lives and how people view the

world. Senders use media for approach by their gratifications and they concern by the theory as *the nature of the "active" audience*; *the role of gratification orientations in mediating effects*; *the social origins of media needs* and *uses*.

2.3 Semiotic Theory, it is the theory of the production and interpretation of meaning by the deployment of acts and objects which function as "signs" in relation to other signs. Senders use systems of signs by the complex meaning-relations that can exist between one sign and another, primarily relations of contrast and super ordination/subordination. Signs are deployed in space and time to produce "texts", that meanings are construed by the mutually contextualizing relations among their signs.

3. New Media Context

3.1 New Media Platform, new media as computer technology use as a distribution platform. New media are the cultural objects which use digital computer technology for distribution and exhibition as Internet, Web sites, YouTube, Second Life, Wikipedia, Flickr, MySpace, Facebook, Twitter, LinkedIn and Line, for examples. The term "new media" will be distributed through computers.

3.2 Content, in production perspective, is information and experiences that senders provide value for receivers in specific contexts. Content is something that is to be expressed and delivered via many different new media including. The word is used to identify and quantify the information for formats and genres as manageable value-adding components of useful new media to the target audiences. Content reflects senders' abilities to create media especiallywith a critical understanding of embedded socio-cultural values and ideology issues.

Consumption Perspective Three factors are important reflection.

1. New Media Context

1.1 New Media Platform, new media as computer technology is provided for receivers as distribution platform. New media are the cultural objects which use digital computer technology for distribution and exhibition as Internet, Web sites, YouTube, Second Life, Wikipedia, Flickr, MySpace, Facebook, Twitter, LinkedIn and Line, for examples. The term "new media" will be distributed through computers.

1.2 Content, in consumption perspective, is information and experiences that senders provide value for receivers in specific contexts. Content is something that is to be expressed and delivered via many different new media including. The word is used to identify and quantify the information for formats and genres as manageable value-adding components of useful new media to the target audiences.

2. Communication Theory

2.1 Diffusion of Innovation Theory, it originates in communication to explain an idea or product gains momentum and diffuses or spreads through a specific population/receiversor social system. The end result of this diffusion is that receivers, as part of a social system, adopt a new idea, behavior, or product. Receivers accept content as they are *Innovators*-people who want to be the first to try the innovation, *Early Adopters*-people who represent opinion leaders, *Early Majority*-people are rarely leaders, but they do adopt new ideas before the average person, *Late Majority*-people are skeptical of change, and will only adopt an innovation after it has been tried by the majority, and *Laggards*- people are bound by tradition and very conservative. Receivers in new media era concern in innovation such as technology and it reflects receivers' ability.

2.2 Uses and Gratification Theory, it focuses on *why* people use particular media and not *what* media does to people. Uses and gratification is the optimist's view of the media. The theory takes out the possibility that the media can have an unconscience influence over our lives and how people view the world. Receivers use or accept media for approach by their gratifications and they concern as *the nature of the "active" audience*; *the role of gratification orientations in mediating effects*; *the social origins of media needs* and *uses*.

2.3 Semiotic Theory, it is the theory of the production and interpretation of meaning by the deployment of acts and objects which function as "signs" in relation to other signs. Receivers use systems of signs by the complex meaning-relations that can exist between one sign and another, primarily relations of contrast and super ordination/subordination. Signs are deployed in space and time to produce "texts", that meanings are construed by the mutually contextualizing relations among signs.

3. Receiver-Decoding

3.1 Communication Skills, being able to communicate effectively is the most important and developing communication skills can help all aspects of life. Receivers are in the process of decoding. They have to integrate all consumption perspectives to interpret content.

3.2 Social Skills;receivers realize in *Collective Intelligence*: the ability to poolknowledge and compare notes with others toward a common goal; *Judgment:* the ability to evaluate the reliability and credibility of different information sources; and *Networking*: the ability to search for, synthesize, and disseminate information.

CONCLUSIONS

This democratization gives people who have been mere consumers the ability to be creators. Even more exciting, media democratization also turns creators into collaborators. They have only begun to explore the meaning, much less the potential, of this reality.This New Media Literacy Conceptual Model**,** the factors of production perspective or consumption perspective is integrated to use at that moment, "Facing Time."

Communication skills and social skillsthat are experienced by people to realize in "Trust" the context or content of new media are very important and value for senders or receivers to gain benefit in new media literacy.

BIBLIOGRAPHY

Blumler J.G. & Katz, E. (1974).**The uses of mass communications: Current perspectives on gratifications research.** Beverly Hills, CA: Sage.

Chen, D.-T., Wu, J., & Wang, Y.-M. (2011). Unpacking new media literacy. **Journal on Systemics, Cybernetics and Informatics,** 9(2), 84-88.

Van Dijk, J.A.G.M. (2006). Digital divide research, achievements and shortcomings. **Poetics** 34, 221–235.

Jenkins, H. (2006). **Convergence culture: Where old and new media collide**. New York: University Press.

Lin, T.-B., Li, J.-Y., Deng, F., & Lee, L. (2013). Understanding New Media Literacy: An Explorative Theoretical Framework.**Educational Technology & Society,**16 (4), 160–170.

Meesilapavikkai, K. (2011). New media literacy.**Journal of Communication Arts**, Vol.29 No.4 2011 pp. 198-199, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University.

Peirce, C. S. (1958). **Selected Writings** (8 Vols.). (Ed. Charles Hartshorne, Paul Weiss & Arthur W Burks). Cambridge, MA: Harvard University Press.

Rogers, E. M. (*1962*).***Diffusion of innovations***. New York: Free Press.

University of Twente. 2015.**Semiotic Theory.** Retrieved November 11, 2015, from http://www.utwente.nl/cw/theorieenoverzicht/Levels%20of%20theories/micro/Semiotic%20Theories/

การเล่าเรื่องในหนังสือการ์ตูน "วันพีซ": กรณีศึกษาเรื่องเล่าเข้าถึงใจคนอ่าน

THE STUDY OF COMIC BOOK NARRATIVE: ONE PIECE

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นับทอง ทองใบ

หัวหน้าสาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : nubthong.th@spu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางการเล่าเรื่องของหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นเรื่องวันพีซ โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการเล่าเรื่อง และการสร้างตัวละครเป็นกรอบหลัก โดยชี้ให้เห็นว่าการ์ตูนเรื่องดังกล่าวมีโครงเรื่องซับซ้อนแต่มีเอกภาพ การสร้างตัวละครแบบกลุ่มที่มีความแตกต่างทั้งการออกแบบรูปลักษณ์ภายนอกและภายในเพื่อสะท้อนบุคลิกผู้อ่านปัจจุบันที่มีวัฒนธรรมกลุ่มและมีอัตลักษณ์หลากหลาย การสร้างแก่นความคิดของเรื่องอันเป็นสากลที่ถ่ายทอดเรื่องมิตรภาพ และความกล้าหาญของตัวละคร ทั้งนี้ผู้เขียนมุ่งหวังว่าบทความชิ้นนี้จะช่วยให้ผู้สร้างสรรค์หนังสือการ์ตูน และผู้เขียนเรื่องในสื่ออื่นๆ เห็นแนวทางการเล่าเรื่อง และการสร้างตัวละครที่สามารถเข้าถึงผู้อ่านในระดับสากลได้

ABSTRACT

This article is aimed to analyze the narrative style of the Japanese comic book "One Piece" studying the narration and the characterization as the main frameworks. It indicates that presents the complex plots but unity. The creation of group characters are differently designed for both inside and outside images to reflect the recent readers who own their individual group cultures and various identities. And the creation of the universal core conceptual regarding "friendship and courage" can be transferred to the readers. I hope that this article may be helpful for either comic book creators or any other different media writers to understand the narrative style and characterization that can be able to approach the international readers.

บทนำ

แม้สื่อสังคมออนไลน์กำลังเข้ามามีบทบาทต่อคนรุ่นใหม่มากขึ้นทุกขณะ แต่คงไม่มีใครปฏิเสธว่า "หนังสือ" และ "การอ่าน" ยังคงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว และเป็นกระบวนการในการสะสมทุนมนุษย์ที่สำคัญยิ่ง แต่จากผลการสำรวจของสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2558 พบว่า ร้อยละ 12 หรือ 1 ใน 10 ของคนไทย (ที่มีอายุ 15-69 ปี ทั่วประเทศ จำนวน 3,432 ตัวอย่าง) "ไม่อ่านอะไรเลย" ขณะที่ระยะเวลาในการอ่านหนังสือต่อวันของคนไทยเหลือเพียงเฉลี่ย 28 นาทีต่อวัน ลดลงจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2556 ที่พบว่าคนไทยใช้เวลาอ่านหนังสือเฉลี่ย

37 นาทีต่อวัน แต่ท่ามกลางความน่าวิตกถึงสถิติการอ่านของคนไทยข้างต้นนั้น ยังมีประเด็นที่น่าสนใจจากผลสำรวจว่าประเภทของหนังสือที่คนไทยเลือกอ่านมากที่สุดคือ “การ์ตูน/นิยายภาพ” ถึงร้อยละ 34.4

บทความชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ การ์ตูนจากสัญชาติญี่ปุ่น ที่ยังคงได้รับความนิยมจากชาวไทยมากที่สุด (กาญจนา แก้วเทพ , ภัทรา บุรารักษ์, ตปากร พุธเกส, 2555: 33) โดยเลือกวิเคราะห์วิธีการเล่าเรื่องของการ์ตูนญี่ปุ่นเรื่องวันพีซ (One Piece)[1] การ์ตูนที่มียอดตีพิมพ์สูงที่สุดในโลกตลอดกาล คือ 320,866,000 เล่ม จาก 30 ประเทศทั่วโลก จากการบันทึกของ Guinness book World Record เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2557 โดยหวังให้ผู้สร้างสรรค์หนังสือการ์ตูนในบ้านเราได้เห็นแนวทางในการนำเสนอเรื่องราว และการสร้างตัวละครที่เข้าถึงคนอ่านในวงกว้าง โดยใช้แนวคิดการเล่าเรื่อง (Narrative Theory) ของเพ็ญศิริ เศวตวิหารี (2541,11-13) และหลุยส์ จิอันเน็ตตี้ (Giannetti, 1998) และแนวคิดการสร้าง การออกแบบบุคลิกลักษณะตัวละคร (นับทอง ทองใบ, 2552: 31-35) มาเป็นกรอบพื้นฐานในการวิเคราะห์ โดยพบว่ามีแนวทางการนำเสนอเรื่องดังต่อไปนี้

การสร้างโครงเรื่อง (Plot): โครงเรื่องหลอมรวมเป็นเอกภาพ

แม้เรื่องราวของวันพีซ จะสามารถเนรมิตโลกโจรสลัดให้กว้างใหญ่ไพศาลแค่ไหนก็ได้เพราะเป็นอีกโลกเร้นลับที่คนส่วนใหญ่เคยได้ยินเพียงคำเล่าขาน แต่ทุกโครงเรื่องย่อยๆ ที่ปรากฏในวันพีซก็ไม่ได้ใหญ่โตหรือซับซ้อนซ่อนเงื่อนเสียจนทำให้ทิศทางของเรื่องสะเปะสะปะ เพราะทุกเหตุการณ์ เรื่องราวในการ์ตูนเรื่องนี้มีค่าเทียบเท่าจิ๊กซอว์หนึ่งชิ้นที่ต่างก็ช่วยทำให้เป้าหมายของเรื่องชัดเจนขึ้น โดยผู้เขียนไม่เสียเวลาอ้อมค้อมกับเป้าหมายของเรื่องตั้งแต่เปิดเรื่อง เพราะเพียงหน้าแรกก็ดึงผู้อ่านเข้าสู่เรื่อง (โลกแห่งโจรสลัด) ด้วยคำพูดของเจ้าแห่งโจรสลัดอย่างโกลด์ โรเจอร์ที่ทิ้งปริศนากระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสงสัยพร้อมๆ กับเข้าใจทิศทางของเรื่องได้ว่าเรื่องราวต่อไปนี้คือการแย่งชิง-ตามหาสมบัติของเจ้าแห่งโจรสลัดโรเจอร์ที่เรียกว่า “วันพีซ” นั่นเอง ขณะเดียวกันตัวละครเอกอย่างลูฟี่ก็พูดออกมาอย่างชัดเจนว่าเป้าหมายของเขาคือการเป็นโจรสลัดที่ยิ่งใหญ่ให้ได้ ความฝัน (หลัก) หรือโครงเรื่องหลักของการ์ตูนเรื่องนี้จึงเป็นการเดินทางผจญภัยค้นหา “วันพีซ” ของกลุ่มโจรสลัดหมวกฟาง (กลุ่มของพระเอกอย่างลูฟี่) และนอกจากความฝันหลักของตัวละคร (เป้าหมายหลักหรือโครงเรื่องหลัก) แล้ว ผู้เขียนยังสร้างเป้าหมายรอง หรือโครงเรื่องย่อยๆ อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งโครงเรื่องย่อยดังกล่าวก็เกิดขึ้นได้อย่างน่าเชื่อถือ เพราะผู้เขียนสร้างตัวละครกลุ่ม (เพื่อนพ้องของลูฟี่) ที่มีบทบาทจำเป็นต่อเนื้อเรื่องขึ้นมา ทั้งยังสร้างให้มีบทบาทโดดเด่นไม่แพ้ตัวเอกอย่างลูฟี่อีกด้วย) ดังนั้นโครงเรื่องย่อยๆ จึงเกิดจากการที่ตัวละครกลุ่มเหล่านี้ต่างร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือให้พวกพ้องของตนทำความฝัน (โครงเรื่องย่อยๆ) ให้สำเร็จ เช่นการปลกแอกครอบครัวและคนในหมู่บ้านของนามิให้รอดพ้นจากการกดขี่เก็บค่าคุ้มครองของกลุ่มเงือก และแม้ความฝันของตัวละครกลุ่มเหล่านี้จะประสบความสำเร็จแล้วแต่พวกเขาก็ยังมีเหตุผลในการออกเดินทางในฐานะโจรสลัดลูกเรือของลูฟี่ต่อไป นั่นเพราะด้วยความสามารถในการ “ให้กำลังใจ” แก่คนรอบข้างของลูฟี่จึงทำ

[1] วันพีซ (One Piece) คือ การ์ตูนญี่ปุ่น ที่เขียนโดย เออิจิโร โอดะ ตั้งแต่ พ.ศ. 2540-ปัจจุบัน ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยแล้ว 78 เล่ม เนื้อเรื่องกล่าวถึง การตามหา "วันพีซ" โดยผู้ที่ได้มาครอบครองจะได้เป็นจ้าวแห่งโจรสลัด ผ่านตัวละครหลักคือเด็กหนุ่มชื่อ ลูฟี่ กัปตันเรือโจรสลัดผู้ที่ออกตามหา “วันพีซ” ซึ่งระหว่างการเดินทางรวบรวมสมาชิกลูกเรือและการไล่ล่าตามฝันของลูฟี่ ก็ต้องผันผ่านอุปสรรคทั้งการต่อสู้กับกลุ่มขั้วอำนาจทั้งหลายอย่างกองทัพเรือ และรัฐบาลโลก พร้อมๆ กับการได้เรียนรู้มิตรภาพไปพร้อมกัน

ให้ลูกเรือของเขามุ่งมั่นจะไล่ล่า "ความฝันส่วนตัว" ขึ้น เช่นการเป็นนักเขียนแผนที่เดินเรือไปทั่วโลกของนามิ หรือ การเป็นโจรสลัดที่ห้าวหาญและสมศักดิ์ศรีของอุซป การออกผจญทะเลในฐานะกลุ่มโจรสลัดหมวกฟาง ทั้งหมดจึงมีเป้าหมายร่วมกันคือ "การทำฝันของตนให้เป็นจริง" จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าวิธีการคิดโครงเรื่องย่อยๆ ของวันพีซ สอดคล้องกับโครงเรื่องหลัก (การทำความฝันคือการเป็นโจรสลัดที่ยิ่งใหญ่ของตัวเอกอย่างลูฟี่จะได้มาก็ต่อเมื่อช่วยกันสานฝันของพวกพ้องบนเรือให้เป็นจริงเสียก่อน) ขณะเดียวกันโครงเรื่องย่อยๆ ทั้งหมดก็สะท้อนถึงชื่อเรื่องวันพีซ (One Piece – รวมกันเป็นหนึ่งเดียว/ชิ้นเดียว) การ์ตูนเรื่องนี้จึงเป็นตัวอย่างชั้นดีตามแนวคิดของอริสโตเติล (อ้างถึงใน วรัทพร ศรีจันทร์, 2551: 11) ที่กล่าวถึงแนวทางการสร้างโครงเรื่องที่ดีนั้นต้องสร้างโครงเรื่องหลัก และโครงเรื่องรองที่แม้จะมีจำนวนมากแต่ต้องหลอมรวมเป็นเนื้อเดียวกันได้อย่างมีเอกภาพ

ลำดับการเล่าเรื่อง: เล่าย้อนอดีตสร้างตัวละครมีมิติ

แม้ว่าการเดินเรื่องตรงไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับสื่อการ์ตูน (เพราะผู้อ่านกลุ่มใหญ่ยังคงเป็นเยาวชนที่ยากจะมีสมาธิกับเรื่องที่จังหวะเรียบเรื่อย) แต่วันพีซ ที่เป็นการ์ตูนแนวต่อสู้ (action) และผจญภัย (adventure) กลับใช้วิธีตรงกันข้าม การ์ตูนเรื่องนี้ไม่เดินหน้าสร้างสถานการณ์-เหตุการณ์ใหม่ๆ เพื่อผลักดันเรื่องไปข้างหน้าเพียงอย่างเดียว แต่มักจะหยุดเล่าเหตุการณ์ในปัจจุบันและอนาคตผ่านการเล่าย้อนอดีตหรือแฟลชแบ็ค (flash back) เพื่อสร้างแรงขับ-เหตุผลของนิสัย การกระทำ และความมุ่งมั่นของตัวละคร ความโดดเด่นในการใช้แฟลชแบ็คแสดงถึงความกล้าของผู้เขียน เพราะการเล่าย้อนอดีตทำให้เรื่องราวในปัจจุบันหยุดนิ่ง จนทำให้ผู้อ่านรู้สึกเบื่อจนพาลเลิกติดตามเรื่องราวได้ แต่การใช้วิธีเล่าย้อนอดีตในวันพีซกลับทำให้เรื่องราวในปัจจุบัน และเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดในอนาคตน่าเชื่อถือมากขึ้น เพราะเป็นการเล่าย้อนอดีตในช่วงเวลาที่ตัวละครหลัก (ที่กำลังดำเนินเรื่องอยู่ในเวลานั้น) กำลังทำพฤติกรรมน่าสงสัย หรือกำลังสร้างเงื่อนปมบางอย่างที่กระตุ้นให้คนอ่านสนใจอยากรู้ถึงสาเหตุของการกระทำของตัวละคร ดังนั้นการย้อนไปเล่าถึงเหตุการณ์ที่ตัวละครประสบในอดีต ทั้งชีวิตวัยเด็ก และสภาพแวดล้อมที่ตัวละครเติบโตขึ้นมา ซึ่งเป็นวิธีการเล่าโดยใช้ "ผลลัพธ์" ก่อน "สาเหตุ" เช่นนี้นี่เองจึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจความคิด และการกระทำของตัวละครในปัจจุบันมากขึ้น การเล่าย้อนถึงปมอดีตของตัวละครแสดงถึงการให้ความสำคัญกับ "ที่มาของตัวละคร" ดังนั้นประวัติชีวิตของตัวละครหลักในวันพีซจึง "ไม่ธรรมดา" เพราะล้วนถูกกระทำจากสังคม หรือมีแรงกดดันบางอย่างที่ส่งผลให้ต้องเป็นโจรสลัด และส่งผลต่อการกำหนดเป้าหมายในชีวิตที่น่าสนใจ เช่น การเล่าเรื่องราวของ "ช้อปเปอร์" ซึ่งเปิดตัวละครด้วยภาพของกวางเรนเดียร์ที่กินผลปีศาจเข้าไปจนมีรูปลักษณ์ก้ำกึ่งระหว่างคนและกวาง ทำให้ช้อปเปอร์มีอาการหวาดกลัว ไม่กล้าเผชิญหน้ากับผู้คน และเมื่อดึงดูดผู้อ่านด้วยคาแร็คเตอร์ประหลาดของช้อปเปอร์แล้ว ก็ได้เล่าย้อนไปเฉลยอาการหวาดกลัวมนุษย์ของเจ้ากวางเรนเดียร์ตัวนี้ว่า เป็นเพราะร่างกายที่ผิดแผก-แตกต่าง ไม่ใช่ทั้งคนและไม่ใช่ทั้งกวาง ทำให้กลุ่มกวางป่าก็ไม่ยอมรับ และกลุ่มมนุษย์ในหมู่บ้านก็มองว่าเป็นตัวประหลาดจนเอาก้อนหินมาขว้างปาขับไล่ช้อปเปอร์อยู่ร่ำไป แต่ในช่วงเวลาที่ทั้งร่ายกายและจิตใจบอบช้ำจากการ "ไม่เข้าพวก" กับใครเลยนั้นกลับมีชายคนหนึ่งที่ยอมรับช้อปเปอร์หมดหัวใจ และชายคนที่ว่านี้ก็คือหมอประจำหมู่บ้าน และวันหนึ่งหมอที่เขารัก (และเป็นคนเดียวที่ยอมรับมนุษย์กวาง) ได้เสียชีวิตลง นี่จึงเป็นแรงผลักดันที่ทำให้ช้อปเปอร์มุ่งมั่นในความฝันที่ต้องการเป็นหมอชั้นเซียนระดับโลกให้ได้

การใช้แฟลชแบ็คในวันพีซช่วยให้ผู้อ่านไม่ใช่แค่มองเห็นการกระทำของตัวละครตามแบบที่ผู้เขียนต้องการผลักให้เรื่องเดินตรงไปข้างหน้าแต่เพียงผิวเผินเพียงอย่างเดียว แต่ช่วยให้ผู้อ่าน "เข้าใจ" อย่างถ่องแท้ถึงวิถีการดำเนินชีวิต และความฝันของตัวละคร ดังนั้นจึงไม่แปลกที่วันพีซจะทำให้ผู้อ่านยอมรับถึงการกระทำของตัวละครอย่างหมดหัวใจ และแอบลุ้นกับบทสรุปของตัวละคร (หากตัวละครทำความฝันเป็นจริงก็เปรียบเหมือนได้ชดเชยความรู้สึกของผู้อ่านที่อยากจะทำความฝันให้เป็นจริงเช่นกัน เพราะในโลกแห่งความจริงนั้นมีคนเพียงหยิบมือเดียวที่ฝันกลายเป็นจริง) หรือถึงขั้นหลงรักตัวละครหลายๆ ตัวในเรื่องนี้ได้ไม่ยาก ซึ่งการสร้างตัวละครให้มีมิติลึกซึ้ง (rounded character) ผ่านการเล่าย้อนอดีตก็เป็นจุดเด่นที่ทำให้วันพีซแตกต่างไปจากการ์ตูนเรื่องอื่นๆ ที่เน้นแนวผจญภัย และต่อสู้ แบบเดียวกัน

การสร้างตัวละคร (charaterization): ตัวละครกลุ่มที่แตกต่างแต่มีเอกภาพ (unity)

เมื่อเด็กยุคใหม่ต้องการตัวตน อยากได้พื้นที่ยืนในสังคมที่เป็นของตัวเองไม่ซ้ำแบบใครมากขึ้น แนวทางการสร้างสารผ่านสื่อต่างๆ จึงต้องปรับเปลี่ยนไปตามผู้เสพในทุกแวดวงนิเทศศาสตร์ เห็นได้จากวงการเพลงปัจจุบันที่หันไปเปิดตัวศิลปินกลุ่ม พิธีกรรายการโทรทัศน์ก็มีจำนวนมากขึ้นเช่นกัน ดังนั้นแวดวงการ์ตูนก็ไม่ต่างกันเมื่อหันมาสร้างตัวละครแบบกลุ่มเพื่อสร้างทางเลือกให้ผู้อ่านที่อาจไม่ได้ชอบพระเอกที่หล่อ เท่ ผอมบางตามกระแสหลักของสังคมอย่างเดียว เพราะผู้อ่านย่อมชอบตัวละครที่มีรูปร่าง นิสัยใกล้เคียงกับตัวเองมากกว่า (เพราะได้เทียบเคียงกับตัวเองว่าฉันก็เป็นพระเอกได้เหมือนกัน) ดังนั้นยิ่งมีตัวละครมากก็ยิ่งมีโอกาสที่ตัวละครจะเหมือนผู้อ่านเข้าสักตัวและสร้างความชื่นชอบ หรือถึงขั้นหลงรักได้ง่ายกว่าการสร้างตัวละครเอกขึ้นมาเดี่ยวๆ ดังนั้นแนวทางการสร้างตัวละครในปัจจุบันจึงเน้น "ตัวละครกลุ่ม" ที่เรียกได้ว่ายิ่งมากยิ่งคึกครื้น ยิ่งสร้างสีสันให้เรื่องราว โดยวันพีซสร้างตัวละครหลักเป็นกลุ่มสมาชิกโจรสลัดหมวกฟางถึง 9 คน ที่มีรูปลักษณ์ภายนอกของตัวละคร แม้จะมีวัยใกล้เคียงกัน (ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นระหว่าง 15-19 ปี) แต่ก็มีรูปร่าง หน้าตาแตกต่างหลากหลาย เช่นตัวละครหนุ่มหล่อ (กัปตันเรือลูฟี่ นักดาบโซโล และพ่อครัวซันจิ) ตัวละครหญิงสาวสวย (แมวขโมย นามิและนักโบราณคดีสาว โรบิน) แต่ก็มีตัวละครไม่หล่อ ไม่เท่ อย่างจอมโกหกจมูกยาว (อุซป) รวมทั้งตัวละครที่ไม่ใช่ "มนุษย์" อย่างครึ่งคนครึ่งกวาง (ช็อปเปอร์) หนุ่มผู้ดัดแปลงตัวเองเป็นไซบอร์ก (แฟรงกี้) และโครงกระดูกคืนชีพทรงผมแอฟโฟร (บรู๊ค)

แต่สิ่งที่ทำให้ตัวละครในวันพีซเข้าไปนั่งอยู่ใจใจผู้อ่านได้คือการการสร้าง "นิสัยใจคอ" ที่ทำให้ตัวละครกลุ่มโจรสลัดหมวกฟางเป็นภาพแทนของเด็กวัยรุ่นในสังคม ซึ่งไม่ได้มีแต่ลักษณะของตัวละครที่สังคมให้คุณค่าว่า "ดี" (เช่นเด็กเรียน มีน้ำใจ กตัญญูเช่นลูฟี่ หรือเก่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ดีเช่นซันจิเก่งทำอาหารและโซโลเก่งฟันดาบ) เท่านั้น แต่ยังสร้างภาพแทนของวัยรุ่นอีกมากที่ "แปลกแยก" "ไม่เหมือนใคร" เช่นตัวละครที่รูปร่างครึ่งคนครึ่งกวางอย่างช้อปเปอร์ที่ไม่มีใครรับเข้าเป็นพรรคพวกเว้นแต่ลูฟี่ หรือกระทั่งตัวละครที่มีนิสัยที่คนในสังคมส่วนใหญ่ประณามเหมือนเช่น "จอมโกหก" อย่างอุซป "แมวขโมย" ที่ทำทุกอย่างเพื่อเงินอย่างนามิ หรือ "จอมทรยศ" หักหลังคนอื่นอย่างโรบิน แต่ตัวละครที่มีคุณลักษณะด้านลบเหล่านี้ต่างก็มีเหตุผลในการกระทำทั้งสิ้น อุซปโกหกเพื่อหล่อเลี้ยงกำลังใจให้แม่และเพื่อน นามิขโมยของคนอื่นเพื่อหาเงินมาปลดแอกอิสรภาพให้ครอบครัว และโรบินหักหลังคนอื่นเพราะไม่เคยได้รับความ "เชื่อใจ" จากใครเลยในชีวิต

ภาพประกอบ 1 ตัวละครหลักในเรื่องวันพีซ

ที่มา http://pirun.ku.ac.th/~b521075142/

จากลักษณะนิสัยใจคอของกลุ่มตัวละครเอกทั้งหมด อาจสรุปความแตกต่าง พร้อมกับภาพรวมบุคลิกตัวละครทั้งภายนอกและภายในผ่านตารางด้านล่างดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปความแตกต่างคาแร็คเตอร์ของกลุ่มตัวเอกวันพีซ

ตัวละคร	ลักษณะเด่นของนิสัยภายใน	คาแร็คเตอร์โดยรวมทั้งภายนอกและภายใน
ลูฟี่	มุ่งมั่นในการเป็นเจ้าแห่งโจรสลัด ร่าเริง เป็นผู้นำ มีน้ำใจ เชื่อใจเพื่อน ยอมตายเพื่อ “มิตรภาพ” สามารถยืดหดร่างกายได้ตามใจ	ตัวแทนเด็กวัยรุ่นที่ภายนอกดูธรรมดา แต่ทำเรื่องยิ่งใหญ่ได้สำเร็จเพราะความ มุ่งมั่น จริงใจ มีความเป็น “ลูกพี่” ที่ลูกน้องยอมถวายหัวให้เพราะความมีน้ำใจและเชื่อใจคนอื่น
ซันจิ	รักการทำอาหารเป็นชีวิตจิตใจ จึงใช้แต่ขาในการต่อสู้ไม่ยอมใช้มือ (เพราะต้องใช้ทำอาหาร) เจ้าชู้ เห็นผู้หญิงแล้วมักใจอ่อน	ตัวแทนหนุ่มเพลย์บอยแสนเท่ ซึ่งภาพภายนอกขัดกับความชอบที่ฝันอยากเป็นกุ๊กมือหนึ่งของโลก
โซโล	มุ่งมั่นในการเป็นนักดาบอันดับหนึ่งของโลก สุขุม ไม่ค่อยพูดมากนัก	ตัวแทนหนุ่มหล่อ มุ่งมั่น เก่งกาจเรื่องต่อสู้
อุซป	ถนัดในการซุ่มยิง และประดิษฐ์อุปกรณ์แปลกๆ มีชีวิตอยู่ได้ด้วยการโกหก มองว่าการเล่าเรื่องโกหกก็ช่วยหล่อเลี้ยงชีวิตผู้อื่นได้ และรักเพื่อน	ตัวแทนเด็กวัยรุ่นผู้ “ไม่เอาถ่าน” เพราะเป็นเด็กหนุ่มที่ไม่มีดีตามแบบที่สังคมชื่นชม (หน้าตาไม่ดี ไม่กล้าหาญ แถมชอบโกหก) แต่อย่างน้อยก็รักเพื่อนและชอบทำให้คนอื่นยิ้มได้
นามิ	ถนัดเรื่องขโมย ภายนอกเหมือนเห็นแก่เงิน แต่แท้จริงทำเพื่อครอบครัว เอาตัวรอดเก่ง มีความสามารถในการวาดแผนที่ ฝันจะเป็นนักเขียนแผนที่เดินเรือที่เก่งที่สุดในโลก	ตัวแทนวัยรุ่นสาวยุคใหม่ ที่สวย ฉลาด แต่ก็แสบอยู่ในที ทำหลายสิ่งที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ทำไม่ได้ (ต้นหนเรือ) และเสียสละเพื่อครอบครัว

โรบิน	เงียบ ขรึม ไม่ไว้วางใจผู้อื่น เพราะถูกมองว่าเป็นปีศาจตั้งแต่เด็ก เนื่องจากฤทธิ์ของผลไม้ปีศาจที่ทำให้งอกอวัยวะออกจากร่างกายได้ เรียนเก่ง ฝันจะค้นหาประวัติศาสตร์ที่แท้จริงของโลกโจรสลัด	ตัวแทนคนชายขอบที่แม้จะเป็นสาวสวย มีความรู้ แต่ไม่มีพื้นที่ยืนในสังคม เพราะความแปลกประหลาดของร่างกาย
ช้อปเปอร์	ฝันจะเป็นหมอที่รักษาได้ทุกโรค ซื่อ ขี้อาย	ตัวแทนคนตัวเล็กๆ คนชายขอบผู้ใสซื่อ (ครึ่งคนครึ่งกวาง เข้าไม่ได้ทั้งคนทั้งกวาง) แต่แม้ตัวเล็กก็มีฝันยิ่งใหญ่ จิตใจบริสุทธิ์อยากเป็นหมอรักษาทุกคน
แฟรงกี้	บ้าบิ่น แต่ร้องไห้ง่าย เก่งเรื่องเครื่องยนต์กลไก	ตัวแทนหนุ่มห้าว ทำอะไรไม่ยั้งคิด แต่แม้จะดูกล้าหาญกลับอ่อนไหวง่ายและร้องไห้อยู่บ่อยครั้ง
บรู๊ค	เล่นดนตรีได้ทุกชนิดเยี่ยงมืออาชีพ ตัวเบาจึงกระโดดได้สูง ชอบพูดมุขตลกแต่ไม่ตลก	ตัวแทนศิลปิน ผู้สร้างความสุขแก่คนรอบข้างด้วยเสียงดนตรี และมุขตลก

การสร้างตัวละครเอกให้เป็น “กลุ่มวัยรุ่น” ที่มีอัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งนอกจากจะแตกต่างทั้งรูปร่างหน้าตา ความฝัน และความสามารถที่มีทั้งด้านบวกและด้านลบเหล่านี้นอกจากจะทำให้เรื่องราวมีสีสันมากขึ้นแล้ว ตัวละครนอกคอก แปลกแยกข้างต้นเหล่านี้ล้วนเป็นภาพแทนของ “ผู้อ่าน” ในปัจจุบันที่มีความชื่นชอบ มีวัฒนธรรมแตกต่างหลากหลาย (subculture) ในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ดังนั้นหากผู้เขียนยิ่งสะท้อนความแปลกแยก หลากหลายลงไปในการ์ตูนได้มากเท่าไหร่ย่อมมีโอกาสที่เรื่องราวจะเข้าไปนั่งอยู่ในใจผู้อ่านหมู่มากได้มากเท่านั้น

การสร้างเงื่อนงำและการคลี่คลายเรื่อง (falling action): การสร้างความเซอร์ไพรส์คือหัวใจของวันพีซ

ลักษณะการวางเงื่อนงำของวันพีซก็ไม่ต่างจากการ์ตูนเรื่องยาวโดยส่วนใหญ่ที่มักทำให้ “คนอ่านรู้น้อยกว่าตัวละคร” เป็นระยะเวลานานกว่าครึ่งค่อนเรื่องกว่าจะเฉลยเงื่อนงำสำคัญนั้นๆ โดยเริ่มต้นด้วยการวางเงื่อนงำปมหลักของเรื่องเพียงประเด็นเดียวนั่นคือ “อะไรคือวันพีซ” ตามชื่อเรื่อง และในช่วงแรกของการ์ตูนเรื่องนี้ (10 เล่มแรก) อาจดูเหมือนไม่ได้มุ่งหน้าคลี่คลายปมหลักของเรื่องมากนัก แต่กลับขับเน้นไปที่การสร้างปมปัญหาและการคลี่คลายปมผ่านตัวละครกลุ่มสมาชิกโจรสลัดหมวกฟางที่ได้เดินทางไปยังน่านน้ำ และเมืองประหลาดต่างๆ ซึ่งหากมองเพียงผิวเผินอาจเหมือนการเดินทางเพื่อสร้างความสนุกสนานตามแนวเรื่องผจญภัยที่มักมีจุดขายที่การสร้างฉาก สถานการณ์อันแปลกใหม่ให้ตัวละครต้องฟันฝ่า แต่แท้จริงการเดินทางในแต่ละสถานที่ก็มีความหมายเพื่อการปล่อยร่องรอย ให้ผู้อ่านได้เข้าถึง “วันพีซ” ไปทีละนิด เช่นการค้นพบอักษรโพโนกลิฟบนเกาะแห่งท้องฟ้าก็ทำให้ขยับเข้าใกล้ประวัติของโลกโจรสลัดที่ปกครองโดยรัฐบาลโลก และเข้าใกล้ความหมายของ “วันพีซ” มากขึ้น จุดเด่นของการวางเงื่อนงำที่ช่วยดึงดูดผู้อ่านในวันพีซอีกประการก็คือการสร้างตัวละครหลักขึ้นมาหลายตัวโดยที่ยังไม่บอกที่มาที่ไปของตัวละครอย่างชัดเจน โดยเฉพาะตัวละครเอกอย่างลูฟี่ที่ผู้เขียนเปิดตัวด้วยคาแร็คเตอร์ภายนอกเท่านั้น หลังจากนั้นจึงค่อยๆ เปิดเผยรายละเอียดของตัวละคร

ภายหลัง เช่นลูฟี่เป็นพี่น้องกับเอส (โจรสลัดหนุ่มไฟแรงที่โด่งดังจากการเป็นหัวหน้าหน่วยที่ 2 ของกลุ่มโจรสลัดหนวดขาว กลุ่มโจรสลัดที่แข็งแกร่งที่สุดในโลก) หรือการเปิดเผยว่าแท้จริงแล้วลูฟี่เป็นลูกของนักปฏิวัติชื่อดังผู้กำลังถูกกล่าวขวัญถึงในโลกโจรสลัด การเปิดเรื่องที่ทำให้ลูฟี่ดูเหมือนเด็กหนุ่ม "ธรรมดาๆ" คนหนึ่ง (nobody) ซึ่งอาจมีดีแค่เพียงความกล้าหาญและความมุ่งมั่น แล้วกลับมาเฉลยหรือคลี่คลายในภายหลังว่าโดยเนื้อแท้นั้นเด็กหนุ่มคนนี้คือทายาทของบุคคนสำคัญแห่งโลกโจรสลัด (somebody) จึงสร้างความรู้สึกคาดไม่ถึง หรือเซอร์ไพรส์ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็ช่วยให้ตัวเอกขยับเข้าใกล้ความฝันการเป็นเจ้าแห่งโจรสลัดได้อย่างน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย

อาจกล่าวได้ว่ากลวิธีการสร้างเงื่อนงำและการคลี่คลายของวันพีซสะท้อนการวางแผนโครงเรื่องระยะยาวมาอย่างดีของผู้เขียน ที่มีลักษณะการวางเงื่อนงำสำคัญไว้แต่ต้นและจะยังไม่ยอมคลี่คลายเงื่อนงำนั้นจนกว่าจะถึงปลายทางของเรื่อง แต่ขณะเดียวกันในระหว่างทางของเรื่องก็พยายามหาทางสร้างและคลี่คลายเงื่อนงำย่อยๆ ที่น่าสนใจผ่านตัวละคร และฉากสถานการณ์ต่างๆ เพื่อดึงผู้อ่านให้อยู่กับเรื่องราวได้ตลอดรอดฝั่ง

การคลี่คลายปมขัดแย้ง: พลังใจสำคัญกว่าของวิเศษ

ในขณะที่การ์ตูนแนวต่อสู้โดยส่วนใหญ่ ตัวเอกมักใช้พลังฝีมือทางร่างกายเอาชนะคู่ต่อสู้ไม่ว่าจะมาจากความสามารถส่วนตัว หรือผู้ช่วยเหลือ (helper) จำพวกของวิเศษ พลังวิเศษ แต่ลูฟี่ พระเอกในวันพีซที่แม้จะมีพลังจากผลไม้ปีศาจที่ช่วยให้ร่างกายเป็นมนุษย์ยางยืด แต่ผู้เขียนก็เลือกจะไม่พึ่งพาของวิเศษ หรือผู้วิเศษมาคลี่คลายในปมปัญหาสำคัญๆ (จุดคับขันของตัวละคร) แต่กลับใช้แรงผลักดันจาก "พลังใจ" (ภายใน) ตัวละครมาช่วยเหลือแทน เช่นการต่อสู้ระหว่างลูฟี่กับครีอคโคไดล์ ซึ่งลูฟี่ตกเป็นรองและน่าจะพ่ายแพ้หลายต่อหลายครั้งจนทำให้ครีอคโคไดล์ต้องเอ่ยปากถากถางว่าการที่ลูฟี่ต่อสู้เพื่อพวกพ้องจนตัวตายนั้นเป็นเรื่องน่าขัน และจากคำพูดที่เหยียบย่ำ "มิตรภาพ" ระหว่างเพื่อนฝูงนี่เองที่ทำให้ลูฟี่เกิดแรงใจที่ทำให้เกิดเป็นแรงพลังมากพอจนเอาตัวรอดจากสถานการณ์คับขันได้ ซึ่งวิธีการคลี่คลาย เอาชนะอุปสรรคด้วยพลังใจ หรือความมุมานะจากข้างในตัวเองโดยไม่ต้องพึ่งของวิเศษให้พร่ำเพรื่อเช่นนี้ก็ทำให้ลูฟี่เป็นพระเอกที่ดูเป็นมนุษย์มากขึ้นและยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อ่านได้ฉุกคิดถึงคำว่า "ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน" (ไม่ใช่ของวิเศษเป็นที่พึ่งแห่งตนเหมือนในการ์ตูนต่อสู้เรื่องอื่นๆ)

ซึ่งข้อดีของการใช้ประโยชน์จากแรงผลักดันภายในนั้นนอกจากจะช่วยให้ผู้เขียนไม่ต้องขบคิดออกแบบหน้าตา-คุณสมบัติของ "ของวิเศษ" หรือพลังฝีมือใหม่ๆ เพื่อมาคลี่คลายปมอุปสรรคให้กับตัวละครอยู่ร่ำไปแล้วยังช่วยสร้างความรู้สึก "เข้าถึงตัวละคร" จากผู้อ่านได้เป็นอย่างดี นั่นเพราะในโลกแห่งความเป็นจริงมนุษย์เดินดินอย่างเราก็ย่อมไม่มีของวิเศษหรือพลังฝีมืออันเหนือมนุษย์มาคอยช่วยเหลือในยามคับขันอย่างแน่นอน แต่แรงใจต่างหากที่สามารถเกิดได้จริงกับคนธรรมดาสามัญ แม้ว่ามันเป็นสิ่งที่กำลังขาดแคลนเหลือเกินในโลกปัจจุบัน (และคงด้วยความขาดแคลนนี่เองที่ทำให้เรายิ่งสัมผัส เข้าถึงเรื่องราวที่อาศัยแรงใจเป็นแรงขับเคลื่อนให้กับตัวละครในวันพีซได้เป็นอย่างดี)

แก่นเรื่อง (theme): อะไรคือความดี-ความเลว

วันพีซนำเสนอแก่นแกนเรื่อง "มิตรภาพ" และ "การเสียสละ" ได้อย่างชัดเจนและลึกซึ้ง เพราะตั้งแต่เปิดเรื่อง การกระทำของแชงคูส โจรสลัดหนุ่มผมแดงที่ยอมสละแขนหนึ่งข้างของตนเพื่อช่วยชีวิตเด็กชายที่ไม่ได้

มีความเกี่ยวพันทางสายเลือดอย่างลูฟี่ (ตัวเอกของเรื่อง) ก็ได้กลายมาเป็นแรงผลักดันให้ลูฟี่อยากเป็นโจรสลัดผู้ยิ่งใหญ่ให้ได้ และนอกจาก "ความเสียสละ" จะถูกหยิบชูขึ้นมาเป็นแก่นสำคัญที่ช่วยผลักดันเป้าหมายให้กับตัวละครเอกอย่างลูฟี่ตั้งแต่ต้นเรื่องแล้ว แน่นอนว่าฮีโร่ในใจของลูฟี่อย่างแชงคูสย่อมเป็นแบบอย่างให้ลูฟี่เอาชนะใจลูกเรือและผู้อื่นด้วยการให้คุณค่ากับคำว่า "มิตรภาพ" แก่ผู้คนรอบข้างเช่นเดียวกัน ซึ่งก็ได้ส่งผ่านการช่วยเหลือผู้คนที่พวกเขาได้พบเจอระหว่างการเดินทางตามหา "วันพีซ" นอกจากนี้ลูฟี่ยังตีค่าของมิตรภาพผ่านการแสดงความรู้สึก "เชื่อใจ" แก่ลูกเรือของเขาแบบหมดหัวใจ แก่นความคิดเรื่อง "มิตรภาพ" ที่มักพบได้จากการ์ตูนญี่ปุ่นแทบทุกเรื่อง (นับทอง ทองใบ, 2552: 105-107) แม้จะสะท้อนแนวคิดแบบสังคมญี่ปุ่นแต่ก็เป็นแก่นความคิดสากลที่ใครๆ ก็เข้าถึงได้ ไม่เฉพาะชาวญี่ปุ่นเท่านั้น และด้วยแก่นที่สามารถทลายกำแพงเรื่องวัฒนธรรมลงได้นี่เองจึงน่าจะเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่เป็นแรงเสริมให้วันพีซ เข้าถึงผู้อ่านไปทั่วโลก

สุนทรียรส (Aesthetics) : หัวเราะทั้งน้ำตา (ทั้งตลกทั้งเศร้าในเรื่องเดียว)

วันพีซ เป็นการ์ตูนที่สร้างแนวเรื่อง (genre) ที่ผสมผสานจนเรียกได้ว่า "ครบรส" เพราะนอกจากแนวเรื่องหลักที่เป็นโลกแฟนตาซีซึ่งเหมาะกับการนำเสนอผ่านสื่อการ์ตูนแล้วยังว่าด้วยการผจญภัยพาคนอ่านหลุดจากความจำเจในโลกแห่งความจริง ที่สำคัญคือวันพีซให้สุนทรียะทางอารมณ์ที่ทำให้คนอ่าน "อิน" หรือมีอารมณ์คล้อยตามได้ตามแนวคิดสุนทรียรส (นิยะดา เหล่าสุนทร, 2543) โดยวันพีซให้ทั้งเสียงหัวเราะ (หาสยรส) และขณะเดียวกันก็ไม่ลืมที่จะเรียกน้ำตา (กรุณารส) จากผู้อ่านได้ในคราวเดียวกันผ่านการกระทำของกลุ่มตัวละครเอก นอกจากนี้การสร้างตัวละครที่เปี่ยมด้วยความกล้าหาญ มุมานะที่จะไปสู่ความฝัน หรือเป้าหมายในชีวิต ยังทำให้เกิดสุนทรียรสแห่งความกล้าหาญ (วีรรส) ซึ่งสะท้อนและตอกย้ำลักษณะนิสัยของคนญี่ปุ่นที่เรียกว่า "กัม-บัต-เตะ (Gambatte) และ ไฟต์-โตะ (Fighto)" หรือแปลเป็นไทยว่า "ความพยายาม" หรือความมี "จิตใจนักสู้" ซึ่งก็ตรงกับงานวิจัยของพรวลัย เบญจรัตนสิริโชติ (2549) ที่พบว่าการ์ตูนญี่ปุ่นส่วนใหญ่มักถ่ายทอดลักษณะความพยายามของคนญี่ปุ่นผ่านเรื่องราวอย่างชัดเจน การถ่ายทอดความเป็น "คนญี่ปุ่น" ซึ่งสะท้อนวิธีคิด สังคม และวัฒนธรรมลงไปในเรื่องราวเช่นนี้ นอกจากจะทำให้ผู้อ่านตื่นเต้น แอบลุ้นไปกับตัวละครที่ไม่ลดละความพยายามแล้ว ยังเป็นกลวิธีที่ช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมแบบญี่ปุ่นอันดีงามได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งก็น่าจะเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับนักเขียนการ์ตูนไทยหรือแม้แต่นักเขียนเรื่องในสื่ออื่นๆ ของไทยที่ต้องการสร้างสรรค์งานที่เป็นสากลด้วยการนำ "ลักษณะนิสัย" ด้านบวกที่มีเสน่ห์แบบไทยๆ ใส่ลงไปในลักษณะนิสัยของตัวละครเอก เช่นความกตัญญู หรือความเป็นคนมองโลกในแง่ดี (ยิ้มแย้มอยู่เสมอแม้ภัยมาเยือน) เพื่อช่วยสอดแทรกคุณค่าของความเป็นคนไทยซึ่งเป็นภาพแทนของวัฒนธรรมที่ดีที่จะช่วยให้การ์ตูนไทยมีโอกาสเดินทางไปสู่ระดับสากลได้

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การสร้างสรรค์เรื่องราวและตัวละครในการ์ตูนยอดนิยมอย่างวันพีซ ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างโครงเรื่องที่เป็นเอกภาพ การปั้นแต่งตัวละครกลุ่มที่แตกต่างหลากหลายเพื่อเป็นภาพแทนของคนรุ่นใหม่ที่ต่างยึดความเป็นปัจเจกชน รวมถึงการให้แก่นความคิดเกี่ยวกับมิตรภาพ ความมุ่งมั่น กล้าหาญ ที่ตอกย้ำวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นเหล่านี้ คงช่วยให้ผู้ผลิต/ผู้สร้างสรรค์หนังสือการ์ตูน หรือกระทั่งนักเขียนเรื่องในสื่ออื่นๆ ของไทยได้พอเห็นแนวทางในการย้อนกลับมาสร้างสรรค์การ์ตูนไทย หนังสือไทย ที่เข้าไปนั่งอยู่ในหัวใจผู้อ่าน และช่วยกันเป็นอีกแรงพลังในการลดสถิติคนไทย "ไม่อ่านหนังสือ" ลงได้บ้าง อย่างไรก็ดีการวิเคราะห์เพียงกลวิธีการเล่า

เรื่องในการ์ตูนก็อาจช่วยพัฒนาเนื้อในของหนังสือในด้านศิลปะการถ่ายทอดเรื่องราว หากแต่ยังมีปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ทั้งสภาพเศรษฐกิจ พฤติกรรมการอ่านของคนรุ่นใหม่ที่เน้นภาพมากกว่าตัวอักษร (text) รวมทั้งการปรับรูปลักษณ์ภายนอกของหนังสือให้สอดคล้องกับผู้อ่านปัจจุบันก็ยังเป็นประเด็นที่รอคอยการศึกษา ค้นคว้าเพื่อเป้าหมายการปลุกนิสัย "รักการอ่าน" ของคนไทยให้ฟื้นคืนมาอีกครั้ง

รายการอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ, ภัทรา บุรารักษ์ และ ตปากร พุธเกส. **สื่อที่ใช่ ของใครที่ชอบ: การ์ตูน โทรทัศน์ท้องถิ่น แฟนคลับ**.

นับทอง ทองใบ. 2552. "กลวิธีการเล่าเรื่องและการสร้างบุคลิกลักษณะของตัวละครในหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่น." งานวิจัยองค์ความรู้ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

นิยะดา สาริกภูติ (นิยะดา เหล่าสุนทร). 2543. **ความสัมพันธ์ระหว่างละครไทยและละครภารตะ**. กรุงเทพมหานคร: แม่คำผาง.

พรวลัย เบญจรัตนสิริโชติ. 2549. "การนำเสนอเกณฑ์การพิจารณาในการจัดระดับหนังสือการ์ตูนที่แปลจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยในฐานะสื่อการศึกษา." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพ็ญศิริ เศวตวิหารี. 2541. "อิทธิพลของแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทยของผู้กำกับรุ่นใหม่ระหว่างปี พ.ศ. 2538-2540." วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รายงานผลการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการอ่านและซื้อหนังสือของคนไทย. 2558. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2558, จาก https://drive.google.com/a/spu.ac.th/file/d/0B2VTRflS5U4mQWxfU240UFU2UVU/view.

วรัทพร ศรีจันทร์ . 2551. "การเล่าเรื่องและการดัดแปลง เดธโน้ต ฉบับหนังสือการ์ตูน แอนิเมชั่น ภาพยนตร์และนวนิยาย." วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Giannetti, Louis. 1998. **Understanding Movies**. 8th ed. New Jersey: Prentice Hall.

ประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

EFFECTIVENESS OF ACCOUNTING INFORMATION SYSTEM WITH THE EXECUTIVE DECISION OF LISTED COMPANY IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

ชลิต ผลอินทร์หอม

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : chalit.polinhom@spu.ac.th

มนตรี ช่วยชู

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : Montreeaudit2525@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่มีผลต่อการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 254 บริษัท เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพรรณนาอธิบายถึงลักษณะของตัวแปรต่างๆ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และในการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติอนุมานในการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมากที่สุด โดยมีความยืดหยุ่นของระบบสารสนเทศทางการบัญชี และส่วนประกอบของระบบสารสนเทศทางการบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหลักทรัพย์

คำสำคัญ : ประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชี, ตัดสินใจของผู้บริหาร

ABSTRACT

The objective of this study is to measure the effectiveness of accounting information systems on the companies' performance of 254 registered companies in the Stock Exchange of Thailand. In the study, questionnaires together with descriptive statistics methods, including frequency, percentage, and multiple regression analysis, have been used to identify the characteristics of variables, both dependent and independent

variables. The study has shown that the overall effectiveness of the accounting information systems and especially flexibility and components of the accounting information systems positively influence management decisions in the registered companies.

KEYWORD: The effectiveness of Accounting Information System, the Executive decision

บทนำ

ในปัจจุบันภาคธุรกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศได้มีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว จึงทำให้ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจต้องหันมามองการดำเนินงานขององค์กร จำเป็นต้องใช้สารสนเทศมากขึ้น สารสนเทศจัดว่าเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งขององค์กรที่จะต้องพัฒนาขึ้นมา เพื่อทำให้การใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาระบบสารสนเทศนั้นผู้บริหารหรือผู้จัดการโครงการ (Project Manager) แต่ละองค์กรจะต้องมีความเข้าใจในโครงสร้างและความสัมพันธ์ของระบบย่อยต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้มีการวางแผนพัฒนาและออกแบบระบบสารสนเทศอย่างเหมาะสมกับองค์กร ตั้งแต่การวิเคราะห์ข้อมูล การบันทึกข้อมูล การเก็บรวบรวมสารสนเทศที่เหมาะสม ถูกต้อง ครบถ้วน และได้มีการปรับปรุง (Update) สารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สารสนเทศนั้นถูกต้องทันสมัย ทันเวลา เชื่อถือได้ ถูกต้องแม่นยำ และสารสนเทศนั้นสามารถพร้อมที่จะนำไปใช้ได้เสมอ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีระบบสารสนเทศเข้ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงตากระแสโลกในยุคเศรษฐกิจที่ไร้พรมแดน ทำให้การติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ การเจราต่อรอง หรือการดึงข้อมูลสารสนเทศมาใช้งาน ไม่ว่าจะอยู่มุมไหนในโลก ก็สามารถสื่อสารกันได้อย่างง่ายดาย หากองค์กรที่จะยืนหยัดอยู่ในกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงเช่นนี้ องค์การจะต้องมองไปข้างหน้าและพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ และเทคโนโลยีระบบสารสนเทศ ระบบสารสนเทศด้านการบัญชี (Accounting information systems) หรือที่เรียกว่า AIS จะเป็นระบบที่รวบรวม การจัดการข้อมูลทางบัญชี ออกมาเป็นรายงานเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจและความพึงพอใจของผู้บริหาร ซึ่งเป็นลักษณะของการใช้สารสนเทศภายในองค์กร หรือนำไปใช้ประโยชน์ภายนอกองค์กร การรายงานสารสนเทศทางการบัญชี กิจการโดยทั่วไปมักจะแบ่งบทบาทหน้าที่การบริหารงานของผู้บริหารออกเป็น 3 ระดับ ได้ แก่ ผู้บริหารระดับสูงทำหน้าที่ตัดสินใจในการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) ผู้บริหารระดับกลางทำหน้าที่ตัดสินใจทางการวางแผลกลวิธี (Tactical Planning) ผู้บริหารระดับล่างทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติการ (Operation Control) ผู้บริหารต้องคำนึงถึงความสอดคล้องระหว่างการดำเนินธุรกิจ เทคโนโลยี และการตัดสินใจที่ต้องกระทำอย่างสอดคล้องกัน ปัจจุบันผู้บริหารต้องประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศและ การตัดสินใจทางธุรกิจขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์และสร้างโอกาสในการประยุกต์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ องค์การ ผู้บริหารต้องสามารถจัดการกับเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาวการณ์ข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจในส่วนของด้านความสามารถ และความยืดหยุ่นของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ของธุรกิจที่ใช้อยู่ในปัจจุบันช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้บริหารในการตัดสินใจทางบัญชีหรือไม่ จึงทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของ

ผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยว่าประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจผู้บริหาร และเพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปปรับปรุงหรือประยุกต์เพื่อการใช้สารสนเทศทางการบัญชีอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ได้ตั้งไว้ต่อไป

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

การวิจัยเรื่องประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสารสนเทศทางการบัญชีดังนี้ ดังนี้

1. ระบบสารสนเทศด้านการบัญชี (Accounting Information System) หรือเรียกว่า ระบบ AIS เป็นระบบที่รวบรวม จัดระบบ และนำเสนอสารสนเทศทางการบัญชีที่ช่วยในการตัดสินใจแก่ผู้ใช้สารสนเทศทั้งภายในและภายนอกองค์การ โดยระบบสารสนเทศทางบัญชีจะให้ความสำคัญกับสารสนเทศที่สามารถวัดค่าได้หรือการประมวลผลเชิงปริมาณมากว่าการแก้ปัญหาเชิงคุณภาพ ระบบสารสนเทศทางด้านการบัญชีจะประกอบด้วยระบบบัญชีทางการเงินจะเป็นการบันทึกรายการค้าที่เกิดขึ้นในรูปตัวเงิน จัดหมวดหมู่รายการต่าง ๆ สรุปผลและตีความหมายในงบการเงิน ได้แก่ งบกำไรขาดทุน งบดุล และงบกระแสเงินสด โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ นำเสนอสารสนเทศแก้ผู้ใช้และผู้ที่สนในข้อมูลทางการเงินขององค์การ เช่น นักลงทุน และเจ้าหนี้ และระบบบัญชีผู้บริหารเป็นการนำเสนอข้อมูลทางการเงินแก่ผู้บริหาร เพื่อใช้ในการตัดสินใจทางธุรกิจ ระบบ บัญชีจะประกอบด้วย บัญชีต้นทุน การงบประมาณ ซึ่งการศึกษาระบบสารสนเทศทางการบัญชีในสมัยเริ่มแรกถูกมองว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบสารสนเทศใหญ่ขององค์กร มีหน้าที่ในการบันทึกรายการค้า และนำเสนอข้อมูลเฉพาะส่วน ที่เกี่ยวข้องกับเงินตรา เพื่อผู้บริหารสามารถนำไปใช้ในการวางแผนและควบคุม แต่ปัจจุบันระบบสารสนเทศทางการบัญชีขยายวงครอบคลุมไปถึงการจัดเก็บข้อมูลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเงินตรา ซึ่งอาจช่วยเพิ่มค่าให้แก่ธุรกิจได้ในภายหน้า คำจำกัดความของคำว่า ระบบสารสนเทศทางการบัญชีจึงไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่แค่การบัญชีการเงิน แต่รวมถึงการบัญชีบริหาร และไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่แค่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเงินตรา แต่รวมถึงข้อมูลใดๆก็ได้ที่สามารถเพิ่มค่าให้แก่กิจการและลูกค้าของกิจการ ซึ่งระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีหน้าที่หลักดังนี้

1.1 เก็บรวบรวม บันทึก และจัดเก็บเหตุการณ์ทางธุรกิจ รายการค้า และสรุปผลในงบการเงิน

1.2 ประมวลผลเหตุการณ์ทางธุรกิจและรายการค้าเหล่านั้นเพื่อนำเสนอสารสนเทศที่ผู้บริหารจะนำไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 มีระบบควบคุมที่สามารถปกป้องสินทรัพย์ของกิจการรวมถึงข้อมูล ระบบการควบคุมนี้จะต้องสามารถควบคุมความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และความพร้อมของข้อมูลเมื่อถูกเรียกมาใช้ (พลพธู ปิยวรรณ และสุภาพร เชิงเอี่ยม, 2550)

2. ประโยชน์ของระบบสารสนเทศด้านประสิทธิผล (Effectiveness) ดังนี้

2.1 ระบบสารสนเทศจะช่วยในการตัดสินใจเป็นระบบสารสนเทศที่ออกแบบสำหรับผู้บริหาร ตัวอย่างเช่น ระบบสารสนเทศที่ช่วยในการสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision support systems) หรือระบบ

สารสนเทศสำหรับผู้บริหาร (Executive support systems) จะมีความเอื้ออำนวยให้ผู้บริหารมีข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจได้เป็นอย่างดี อันจะส่งผลให้การดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ได้

2.2 ระบบสารสนเทศช่วยในการเลือกผลิตสินค้าหรือบริการที่เหมาะสมกับระบบสารสนเทศจะช่วยทำให้องค์การนั้นทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับต้นทุน ราคาในตลาด ในรูปแบบของสินค้าหรือบริการที่มีอยู่ หรือจะช่วยทำให้หน่วยงานนั้นสามารถเลือกผลิตสินค้าหรือบริการที่มีความเหมาะสมกับความชำนาญ หรือทรัพยากรที่มีอยู่

2.3 ระบบสารสนเทศจะช่วยปรับปรุงคุณภาพของสินค้าหรือบริการให้ดียิ่งขึ้นและระบบสารสนเทศยังทำให้การติดต่อระหว่างหน่วยงานและลูกค้า สามารถดำเนินไปได้โดยถูกต้องและรวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงช่วยให้หน่วยงานสามารถปรับปรุงคุณภาพของสินค้าหรือบริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าได้ดีขึ้นและรวดเร็วขึ้นอีกด้วย

2.4 ระบบสารสนเทศสามารถช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ซึ่งปัจจุบัน ระบบสารสนเทศได้มีการนำมาใช้ตลอดทั้งระบบซัพพลายตัวอย่างเช่น (Supply Chain) เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

2.5 ระบบสารสนเทศช่วยสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Working Life) และระบบสารสนเทศจะต้องได้รับการออกแบบออกมาเพื่อที่จะทำให้ให้เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการของมนุษย์และประสิทธิภาพของเทคโนโลยีได้อีกด้วย

จากผลของการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีความเกี่ยวข้องและเหมาะสมที่ผู้วิจัยจะนำมาวิจัยต่อยอด เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับวงการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงกรอบแนวความคิดและแบบสอบถามบางส่วนให้เหมาะสมกับงานวิจัยในครั้งนี้

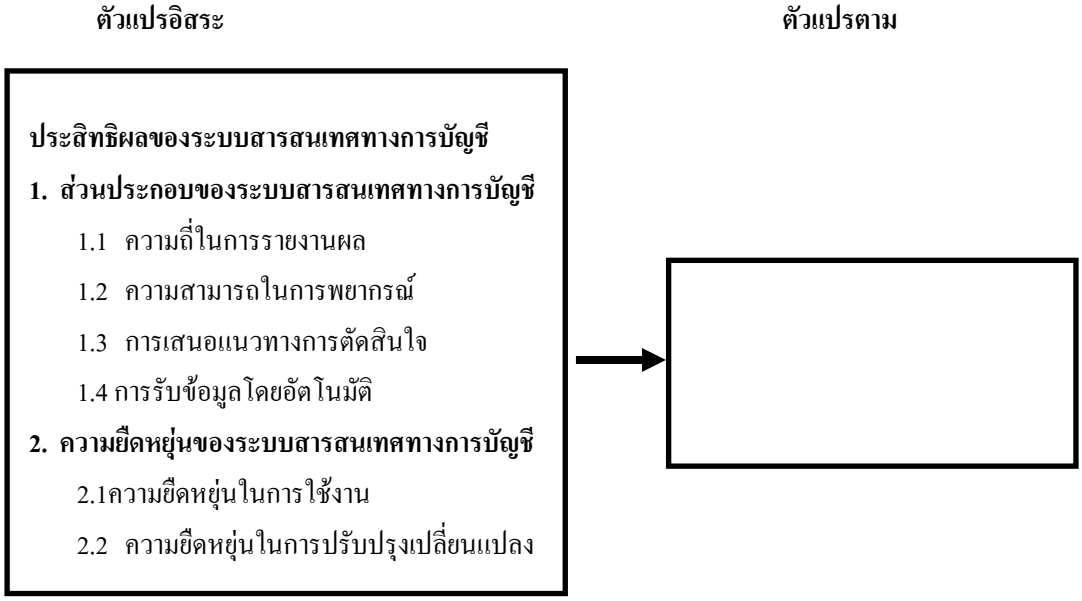

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีกับการตัดสินใจของผู้บริหาร และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. ประสิทธิผลด้านส่วนประกอบของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในทิศทางเดียวกัน

2. ประสิทธิผลด้านส่วนประกอบของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในทิศทางเดียวกัน

3. ประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในทิศทางเดียวกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการศึกษาทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีกับการตัดสินใจของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อไปใช้ในการเสริมสร้างและสนับสนุนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการใช้สารสนเทศทางการบัญชีของผู้บริหารจะทำให้แต่ละองค์กรที่มีเครื่องมืออยู่แล้วสามารถใช้เครื่องมือที่ตนเองมีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดกล่าวคือองค์กรต่างๆ ที่มีระบบสารสนเทศทางการบัญชีแล้วเมื่อต้องการให้สารสนเทศที่ได้จากระบบถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นสามารถพิจารณากำหนดปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของผู้บริหารในการตัดสินใจ วางแผนและกำหนดกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่องประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารฝ่ายบัญชี ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งมีทั้งหมด 690 บริษัท และได้ทำการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยสูตรของ Taro Yamane's ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 254 บริษัท ตามตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มอุตสาหกรรม	จำนวนประชากร	จำนวนตัวอย่าง
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	58	21
ทรัพยากร	53	19
เทคโนโลยี	48	18
ธุรกิจการเงิน	65	24
บริการ	135	50
สินค้าอุตสาหกรรม	118	43
สินค้าอุปโภคบริโภค	48	18
อสังหาริมทรัพย์	165	61
รวม	690	254

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาเครื่องมือมาจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับประสิทธิผลของการใช้สารสนเทศทางการบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ในส่วนของการให้คะแนนในแบบสอบถามจะใช้การประเมินค่าแบบ Likert Scale โดยให้ค่าคะแนนตามความสำคัญของตัวแปรในลักษณะที่เรียกว่า Weight Rating จำนวน 5 ระดับ คือ 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด ดังนี้

2.1 ประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยประกอบด้วย ด้านส่วนประกอบ ด้านความยืดหยุ่นของระบบสารสนเทศทางการบัญชี Weight Rating จำนวน 7 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.81

2.2 การใช้ประโยชน์จากระบบสารสนเทศทางการบัญชีในการตัดสินใจของผู้บริหาร Weight Rating จำนวน 17 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.85

3. สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระกลุ่มใดสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้มากกว่า และตัวแปรอิสระตัวใดมีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ทางสถิติสำหรับการทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านส่วนประกอบของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ความยืดหยุ่นของระบบสารสนเทศทางการบัญชี การใช้ประโยชน์จากระบบสารสนเทศทางการบัญชีในการตัดสินใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การกำหนดเกณฑ์การจัดระดับของค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เพื่อนำมาแปลความหมายของข้อมูลโดยใช้เกณฑ์การวัดระดับเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อตัวแปรที่มีผลต่อประสิทธิผลของระบบสารสนเทศ

ทางการบัญชี และการตัดสินใจของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งประกอบด้วย 5 อันตรภาคชั้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) การกำหนดเกณฑ์คะแนนของระดับความคิดเห็นดังนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย	ระดับประสิทธิผล
$4.21 < \bar{x} \leq 5.00$	มากที่สุด
$3.41 < \bar{x} \leq 4.20$	มาก
$2.61 < \bar{x} \leq 3.40$	ปานกลาง
$1.81 < \bar{x} \leq 2.60$	น้อย
$1.00 < \bar{x} \leq 1.80$	น้อยที่สุด

3.3 สถิติอนุมานใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัยโดยใช้สถิติในการทดสอบคือการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม กับตัวแปรอิสระ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีพบว่าภาพรวมของประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าส่วนประกอบของระบบสารสนเทศทางการบัญชีอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.83 โดยในรายละเอียดพบว่าในด้านมีความถี่ในการรายงานผลตามความต้องการของผู้ใช้งานและผู้บริหารของหน่วยงาน อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.91 ด้านมีความสามารถในการพยากรณ์แนวโน้มขององค์กร และลูกค้าขององค์กร อย่างน่าเชื่อถือ พร้อมทั้งมีการจัดหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.76 ด้านสามารถนำเสนอแนวโน้ม หรือแนวทางการตัดสินใจให้กับผู้ใช้หรือผู้บริหารได้หลากหลายทางเลือก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.88 ด้านมีความสามารถในการรับข้อมูล/update ข้อมูลการใช้งานของฝ่ายบัญชีได้โดยอัตโนมัติหรือเชื่อมต่อระบบเครือข่ายเพื่อใช้ฐานข้อมูลในการทำงาน เช่น ระบบสินค้าคงคลัง ระบบจัดส่งสินค้า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.76 และในด้านความยืนหยุ่นของระบบสารสนเทศทางการบัญชี พบว่าอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.66 เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่ามีรูปแบบที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถใช้งานได้คล่องตัวและสะดวก อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.80 ระบบสารสนเทศทางการบัญชีในปัจจุบันสามารถทำการแก้ไข ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานของผู้ปฏิบัติงานได้โดยง่าย อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.69 ในด้านสามารถทำการเพิ่มเติมตัวระบบให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กรที่เพิ่มขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องลงทุนเพิ่มเติมโดยใช้งบประมาณที่สูงอยู่ในระดับมากตามลำดับ

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน (hypothesis testing) ผู้วิจัยเริ่มด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคุณ (multiple regression analysis) โดยใช้หน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นวิธีการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในกรณีที่มีตัวแปรอิสระมากกว่า 1 ตัว และตัวแปรตาม 1 ตัว สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ของส่วนประกอบของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ความยืนหยุ่นของระบบสารสนเทศทางการบัญชี และภาพรวมของประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชี กับการตัดสินใจของผู้บริหารของบริษัท

จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้ได้คำตอบจากการวิจัยจะทดสอบตามสมมติฐาน ผลการทดสอบแสดงได้ดังตารางข้างล่างนี้

ตาราง 2 ความสัมพันธ์ระหว่างของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

ประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชี	Beta	t-value	Sig.
ส่วนประกอบของระบบสารสนเทศทางการบัญชี	0.336	5.265	0.003*
ความยืดหยุ่นของระบบสารสนเทศทางการบัญชี	0.496	5.265	0.000*
ภาพรวมของประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชี	0.787	19.901	0.000*

หมายเหตุ: n = 245, R^2 = 0.62, F = 197.75 Sig. = 0.000

* มีนัยสำคัญที่ 0.05

ผลจากการทดสอบจากตาราง 2 ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.62 แสดงว่าข้อมูลทางการบัญชีได้แก่ ส่วนประกอบของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ความยืดหยุ่นของระบบสารสนเทศทางการบัญชี และภาพรวมของประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ส่งผลต่อการตัดสินของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ได้ร้อยละ 62 สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 1 การทดสอบสมมติฐานที่ 2 และการทดสอบสมมติฐานที่ 3 สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

ประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมากที่สุด (Beta = 0.7870) โดยมีความยืดหยุ่นของระบบสารสนเทศทางการบัญชี (Beta = 0.496) และส่วนประกอบของระบบสารสนเทศทางการบัญชี (Beta = 0.336) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหลักทรัพย์ ตามลำดับ

ดังนั้นสรุปได้ว่าผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1, 2 และ 3 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

ประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมากที่สุด โดยมีความยืดหยุ่นของระบบสารสนเทศทางการบัญชี และส่วนประกอบของระบบสารสนเทศทางการบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหลักทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับผลการศึกษาของมุจรินทร์ แก้วหย่อง (2548) ที่ได้ศึกษาความรู้ความสามารถทางการบัญชีระบบสารสนเทศทางการบัญชี คุณภาพข้อมูลทางการบัญชี และสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ละผลกระทบความรู้ความสามารถทางการบัญชี ระบบสารสนเทศทางการบัญชี และคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ความรู้ความสามารถทางการบัญชี และระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีความสัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะตัดสินใจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ด้านความเกี่ยวข้องกับปัญหา

ระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านการทันเวลามีความสัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีด้านความเชื่อถือได้ ด้านความสามารถเปรียบเทียบกันได้ และด้านความสม่ำเสมอ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของจิรัฐติกาล วุฒิพันธุ์ (2549) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กร ความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีและผลการดำเนินงานของธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศไทย พบว่า วัฒนธรรมองค์กรหมายถึง ความไว้วางใจในตัวบุคคล ความมุ่งมั่นในความสำเร็จ การยึดหลักคุณธรรมในการดำเนินธุรกิจ การบรรลุวัตถุประสงค์โดยการทำงานเป็นทีม และความยืดหยุ่นในการทำงานเพื่อสร้างนวัตกรรม มีความสัมพันธ์และผลกระทบกับความสำเร็จของการประยุกต์ใช้สารสนเทศทางการบัญชีและการตัดสินใจของผู้บริหารอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยประสิทธิผลของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้น ซึ่งเมื่อสรุปผลการวิจัยแล้วผู้วิจัยขอเสนอแนะเพิ่มเติมในด้านการใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีควรคัดเลือกให้เหมาะสมกับประเภท ขนาด ของธุรกิจที่ดำเนินการจึงจะเกิดประสิทธิภาพสูง พัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรที่รับผิดชอบระบบสารสนเทศต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการใช้ และสอดคล้องกับระบบสารสนเทศทางการบัญชีอย่างสม่ำเสมอ ข้อมูลที่ได้จากระบบสารสนเทศทางการบัญชีต้องมีการวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะในแนวทางต่างๆ ก่อนนำเสนอแก่ผู้บริหารพิจารณาทั้งนี้เนื่องจากอาจส่งผลให้ผู้บริหารมีความเข้าใจที่คาดเคลื่อนได้ ผู้บริหารควรนำข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีมาใช้ในการวางแผน ติดตาม ประเมินผลธุรกิจของตนอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะนำไปใช้ในประเด็นกลยุทธ์ขององค์กร และควรมีการศึกษาประสิทธิภาพการใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีอย่างสม่ำเสมอในองค์กรธุรกิจเพื่อใช้ในการปรับปรุงระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

กาญจนา ชิดทอง. (2553). “ประสิทธิผลของระบบสารสนเทศ สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่”. การศึกษาค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิรัฐติกาล วุฒิพันธุ์. (2549). “ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีและผลการดำเนินงานของธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS.** พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญบิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

พลพธู ปิยวรรณ และสุภาพร เชิงเอี่ยม. (2550). **ระบบสารสนเทศทางการบัญชี.** กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์.

พิษณุ คุณชื่น. (2548). “ผลกระทบของความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อการปรับปรุงองค์กรและผลการดำเนินงานของ SMEs ไทย”. วิทยานิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น

มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่. (ออนไลน์). เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดการระบบสารสนเทศ. :http://elearning.northcm.ac.th/mis/content.asp?ContentID=4&LessonID=1 (ค้นหาเมื่อวันที่ 21 ก.ค. 2558)

มุจรินทร์ แก้วหย่อง. (2548). "ความรู้ความสามารถทางการบัญชี ระบบสารสนเทศทางการบัญชีคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย". วิทยานิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุภาณี อินทน์จันทน์. (2551). "การบริหารความเสี่ยงระบบสารสนเทศทางการบัญชี". นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ศรัณยา เชยสุวรรณ. (2548). "ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะระบบสารสนเทศทางการบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย". วิทยานิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปัจจัยด้านอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

FINANCIAL RATIOS FACTORS AFFECTING THE FINANCIAL PERFORMANCE OF LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

รมิดา คงเขตวณิช

ดร.มนตรี ช่วยชู

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: Lamida.ko@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยด้านอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างประเภทอุตสาหกรรมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ยกเว้นกลุ่มธุรกิจการเงินและ กลุ่มบริษัทที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน จำนวน 220 บริษัทในช่วงปี พ.ศ. 2554 – 2556 และนำข้อมูลมาทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ Multiple Regression และ One-Way ANOVA เพื่อเป็นแนวทางแก่นักลงทุน ผู้บริหาร และผู้สนใจนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการลงทุนหรือการวางแผนการดำเนินงานและด้านอื่น ๆ

คำสำคัญ: การสอนแบบเน้นมโนทัศน์ สถิติขั้นสูง การบริหารการศึกษา

ABSTRACT

This study aimed to analyze the correlation financial ratios factors on financial performance and analyze the differences between types of industrial Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand. All data were collected from Secondary Sources from all companies registered in the Stock Exchange of Thailand, except companies in financial sector and 220 companies which in recovery process during year 2011 – 2013. Multiple Regression Analysis and One-Way ANOVA were used to test the hypothesis. This paper will be useful information for investors and others.

KEYWORDS: Financial Ratio, Financial Performance, Stock Exchange of Thailand: SET

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

บริษัทจดทะเบียน มีบทบาทในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นผู้กำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนให้เป็นไปตามหลักการและมาตรฐานสากลอันเป็นที่ยอมรับ ถือเป็นตลาดรองในการระดมทุนที่มีความสำคัญต่อในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยิ่ง (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558) และในภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังเติบโต มีบริษัทข้ามชาติเข้ามาลงทุนในประเทศมากขึ้น และการก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ การบริหารการเงินและการบริหารกำไรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน (สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี ไทย - ญี่ปุ่น, 2557) และจะสามารถทราบผลประกอบการหรือสถานะของกิจการได้จากการประมวลผลการดำเนินงานในรูปของรายงานทางการเงิน เป็นข้อมูลที่สำคัญที่ผู้บริหารมีอยู่ในมือ ซึ่งสามารถนำมาใช้ประเมินสถานะของกิจการได้ (กฤษฎา เสกตระกูล, 2557) โดยเฉพาะนักลงทุน การวิเคราะห์รายงานทางการเงินถือว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการวิเคราะห์หลักทรัพย์โดยใช้ปัจจัยพื้นฐาน (Fundamental Analysis) กล่าวคือ เป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นที่ผู้ลงทุนควรทราบก่อนการตัดสินใจลงทุนในกิจการใดหรือหลักทรัพย์ใดๆ จะช่วยทำให้การตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์เป็นไปอย่างมีหลักเกณฑ์และถูกต้องแม่นยำขึ้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558)

การวิเคราะห์และวัดผลการดำเนินงานของกิจการ แบ่งออกเป็น การวัดผลในด้านการเงิน (Financial) และการวัดผลที่นอกเหนือด้านการเงิน (Non-Financial) (Brewer and Selden, 2000) เพื่อให้การวัดผลด้านการเงินมีประสิทธิผลในการตรวจสอบหาสิ่งผิดปกติในรายงานทางการเงิน ควรมีการวิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน (สิริยุพา เลิศกาญจนาพร, 2554, สุวรรณ หวังเจริญเดช, 2546) ในการประเมินหรือการวัดผลการดำเนินงานด้านการเงิน (Financial Performance) เกณฑ์ที่ใช้ประเมิน ได้แก่ ต้นทุนรวม (Total Cost) ต้นทุนการกระจายสินค้า (Distribution Cost) ต้นทุนการผลิต (Manufacturing Cost) ต้นทุนสินค้าคงคลัง (Inventory Cost) ผลตอบแทนการลงทุน (Return on Investment) รายได้รวม (Total Revenue) และเกณฑ์ที่ใช้วัดโดยทั่วไป คือ กำไร(Profit) (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2557) ดังที่นักวิจัยได้นำมาเป็นเกณฑ์ในการวัดผลการดำเนินงานทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย (กนกกร ศุกรินทร์, 2551) นอกจากนี้ยังใช้ กำไร (Profit) เป็นฐานสำหรับการวัดผลการดำเนินงานทางการเงินอื่น เช่น อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และอัตราผลตอบแทนจากยอดขาย หรือกำไรต่อหุ้น (Narver and Slater, 1990; Slater and Narver, 1995; สิปปภาส พรสุขสว่าง, 2553) และนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จของตัววัดผลที่ไม่ใช่ด้านการเงินกับความสำเร็จทางด้านการเงิน (ณัฐกานต์ หมายชื่น, 2556)

จากที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเน้นศึกษาปัจจัยด้านอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยนำเสนอ ในส่วนของวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอัตราส่วนทางการเงินที่มีผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และวิเคราะห์ในกลุ่มอุตสาหกรรมแต่ละประเภทว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งผลการวิจัยนี้จะช่วยเป็นแนวทางแก่ผู้ใช้รายงานทางการเงินสามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. ทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์รายงานทางการเงิน

ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อในการนำเสนอเป็น 5 ประเด็น คือ (1) ความหมายของการวิเคราะห์รายงานทางการเงิน (2) ข้อจำกัดการวิเคราะห์รายงานทางการเงิน (3) การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (4) ประเภทของอัตราส่วนทางการเงิน และ (5) ประโยชน์ของอัตราส่วนทางการเงิน

ความหมายการวิเคราะห์รายงานทางการเงิน หมายถึง กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการใดกิจการหนึ่งจากงบการเงินของกิจการนั้น พร้อมทั้งนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาใช้ประกอบการตัดสินใจต่อไป (เพชรี ขุมทรัพย์, 2554) โดยกระบวนการในการค้นหาข้อเท็จจริงเป็นการนำเครื่องมือ หรือเทคนิคการวิเคราะห์ต่างๆ มาจำแนก แยกแยะ ตีความ ข้อมูลในงบการเงินเพื่อหาความสัมพันธ์หรือประเมิน การดำเนินงานของกิจการ จากความหมายดังกล่าว สามารถแยกการวิเคราะห์รายงานทางการเงินได้เป็น 2 ส่วน คือ (1) การหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการโดยแยกองค์ประกอบข้อมูลในรายงานทางการเงินตามหลักเกณฑ์วิธีวิเคราะห์ต่างๆ และ (2) การนำผลที่ได้มาใช้ประโยชน์เพื่อประกอบการตัดสินใจ หรือเสนอแนวทางในการตัดสินใจ ดังนั้น ผู้ทำหน้าที่วิเคราะห์รายงานทางการเงินจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงหน้าที่ในการวิเคราะห์ทั้งสองส่วนอย่างชัดเจน เพื่อให้การวิเคราะห์แต่ละครั้งบรรลุเป้าหมายและนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามที่ต้องการ ด้านนักลงทุน การวิเคราะห์รายงานทางการเงินถือว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการวิเคราะห์หลักทรัพย์โดยใช้ปัจจัยพื้นฐาน (Fundamental Analysis) ซึ่งต้องอาศัยรายงานทางการเงินทั้งในปัจจุบันและอดีตที่ผ่านมาของกิจการ เพื่อประเมินให้ทราบถึงฐานะการเงินและความมั่นคง รวมทั้งผลการดำเนินงานของกิจการ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2558) ซึ่งกล่าวได้ว่าการวิเคราะห์งบการเงินถือเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นที่ผู้ลงทุนควรทราบก่อนการตัดสินใจลงทุนในกิจการใดหรือหลักทรัพย์ใดๆ จะช่วยทำให้การตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์เป็นไปอย่างมีหลักเกณฑ์และถูกต้องแม่นยำขึ้น

ข้อจำกัดการวิเคราะห์รายงานทางการเงิน มีหลายด้าน (วันเพ็ญ วศินารมณ์, 2551) ดังนี้ (1) การประมาณการ (Estimates) ตัวเลขในรายงานทางการเงินหลายรายการเกิดจากการประมาณการ (2) การใช้ราคาทุน (Cost) (3) ข้อมูลจากรายงานทางการเงินไม่ใช่ตัวแทนที่แท้จริง (Atypical Data) (4) กิจการจะมีการประกอบธุรกิจที่หลากหลาย (Diversification) (5) วิธีปฏิบัติทางบัญชีที่แตกต่างกัน (Alternative Accounting Methods) (6) ปัจจัยสำคัญที่กระทบต่อความสามารถในการทำกำไร และความอยู่รอดของกิจการอาจไม่แสดงในรายงานทางการเงิน (7) รายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นตามเกณฑ์คงค้าง (8) การวิเคราะห์รายงานทางการเงิน (9) ผู้วิเคราะห์ภายนอกมักไม่ได้รับรายละเอียดที่เกี่ยวกับรายการต่างๆ ที่กระทบต่องบกำไรขาดทุน (10) การจัดประเภทของรายการแตกต่างกัน (Account Classification Differences) ข้อมูลที่เป็นข้อจำกัดของงบการเงินดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดนี้ ผู้วิเคราะห์ควรจะต้องคำนึงถึงและให้ความสนใจ ประกอบการแสดงความเห็นหรือประกอบ การตัดสินใจในการใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์รายงานทางการเงินจึงจะทำให้ผู้ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์รายงานทางการเงินได้รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์อย่างสมบูรณ์

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินอัตราส่วนทางการเงินเป็นตัวเลขที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างรายการที่สำคัญๆ ในรายงานทางการเงิน (ธนาคารกสิกรไทย, 2558) ความสัมพันธ์จะแสดงในรูปร้อยละ (Percentage) จำนวนเท่า (Rate) หรือสัดส่วน (Proportion) (อรทัย รัตนานนท์, 2557) ใช้เป็นเครื่องมือในการ

ประเมินสถานะผลการดำเนินงาน แนวโน้ม และความเสี่ยงของกิจการ โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานในอดีต หรือเปรียบเทียบกับกิจการอื่นในช่วงเวลาเดียวกัน (เพชรี ขุมทรัพย์, 2554)

ประเภทของอัตราส่วนทางการเงิน สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดกลุ่ม โดยหลักบริหารการเงินแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท (เพชรี ขุมทรัพย์, 2554; นุชจรี พิเชฐกุล, 2555) ดังนี้ (1) อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง คือ อัตราส่วนที่ใช้วัดสภาพคล่องในการดำเนินการ เช่น การวัดรายการทางการเงินที่เกี่ยวกับสินทรัพย์หมุนเวียนต่างๆ ที่เปลี่ยนสภาพไปชำระหนี้สินหมุนเวียนได้ทันที การวัดความสามารถในการบริหารงานลูกนี้ การวัดความสามารถในการขาย และการบริหารงานสินค้าคงคลัง (2) อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการใช้สินทรัพย์ ประกอบด้วย การวิเคราะห์รายการ ดังนี้ อัตราการหมุนของลูกห นี้ อัตราการหมุนของสินค้า อัตราการหมุนของสินทรัพย์ถาวร และอัตราการหมุนของสินทรัพย์รวม (3) อัตราส่วนวัดสภาพหนี้สิน คือ อัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการชำระหนี้ของกิจการ โดยเน้นถึงการชำระหนี้ไม่หมุนเวียน และหนี้สินที่ก่อภาระผูกพันที่จะต้องจ่ายชำระดอกเบี้ย ตลอดจนความสามรถในการจ่ายดอกเบี้ย (4) อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร คือ อัตราส่วนที่ใช้วัดขีดความสามารถของผู้บริหารงานในองค์กรนั้นๆ ว่ามีประสิทธิภาพในการบริหารงานให้เกิดกำไร และความมั่นคงแก่กิจการมากน้อยเพียงใด ชี้ให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นอย่างไร บรรลุเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้หรือไม่

ประโยชน์ของอัตราส่วนทางการเงิน เพื่อให้นักลงทุนนำข้อมูลในรายงานทางการเงินมาสัมพันธ์กันในรูปของอัตราส่วนทางการเงินเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ โดยอัตราส่วนทางการเงินมีประโยชน์ในหลายด้าน ดังนี้ (เพชรี ขุมทรัพย์, 2554) (1) ข้อมูลในงบการเงินเป็นข้อมูลดิบ โดยหากนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์จะต้องเปรียบเทียบเป็นแต่ละรายการตามรายการที่อยู่ในรายงานทางการเงิน ทำให้ไม่เห็นภาพรวมโดยการวิเคราะห์ในรูปของอัตราส่วนทางการเงินเป็นการวิเคราะห์ควบคู่กันไปทั้งทางด้านงบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน และข้อมูลประกอบอื่นๆ ดังนั้นจึงช่วยให้เห็นภาพรวมได้ชัดเจนขึ้น (2) การคำนวณอัตราส่วนทางการเงินเป็นข้อมูลที่คำนวณได้ง่าย ไม่ซับซ้อน ดังนั้นจึงไม่เป็นการเพิ่มภาระในการทำงานให้กับผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูล หรือแผนกบัญชีและการเงินที่ต้องทำรายงานตัวเลขดังกล่าวเพื่อการบริหารจัดการภายในบริษัท (3) การตีความหมายของอัตราส่วนทางการเงินทำได้ง่าย เนื่องจากนิยามของแต่ละอัตราส่วน มีการตีพิมพ์และนำเสนออย่างแพร่หลาย ส่งผลให้สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ได้ทันที (4) นำอัตราส่วนทางการเงินมาเป็นดัชนีชี้วัด หรือกำหนดเป็นเป้าหมายในการบริหารองค์กรในเบื้องต้นได้

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นที่จะทำการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน 3 ประเภทจาก 4 ประเภท ประกอบด้วย อัตราส่วนวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Activity Ratios) อัตราส่วนวัดสภาพหนี้สิน (Leverage Ratios) อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratios) มาใช้ในการวิเคราะห์กับข้อมูลรายงานทางการเงินในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค อุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง อุตสาหกรรมทรัพยากร และอุตสาหกรรมบริการ ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงความสามารถในการบริหารงานของแต่ละอุตสาหกรรม ซึ่งอัตราส่วนดังกล่าวสามารถนำมาใช้พิจารณาผลการดำเนินงานทางการเงินในแต่ละด้านการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์รายงานทางการเงิน ไม่เพียงแต่จะมีประโยชน์ต่อผู้บริหารและนักลงทุนเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจ (Stakeholders')

ตลอดจนผู้ใช้รายงานทางการเงินทั่วไปด้วย โดยอาศัยเครื่องมือในการวิเคราะห์ที่เหมาะสม ทำการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ จะช่วยให้สามารถค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการ เพื่อค้นหาสิ่งที่ซ่อนเร้น หรือภาพลวงตาซึ่งถูกสร้างขึ้นในหลายๆ รูปแบบ เช่น การเลือกใช้นโยบายการบัญชีที่แตกต่างกัน เป็นต้น โดยผู้ทำการวิเคราะห์สามารถนำผลของการวิเคราะห์มาเปรียบเทียบปีที่ผ่านมาของกิจการหรือเปรียบเทียบกับบริษัทอื่นที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน เพื่อสร้างความอยู่รอดในระยะยาว และความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินธุรกิจ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการวิเคราะห์รายงานทางการเงินมีนักวิจัยหลายท่านศึกษาการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน เช่น Simpson, Gabriël Pieter (2012) ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนปริมาณกำไร (CVP) และอัตราส่วนทางการเงิน ซึ่งเป็นเครื่องมือการบัญชีบริหารและบัญชีการเงินที่สามารถช่วยผู้จัดการให้ข้อมูลการตัดสินใจการดำเนินธุรกิจ ให้ SMEs สามารถนำไปใช้ในการบริหารธุรกิจขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายในระยะยาวได้ ซึ่งกล่าวได้ว่าการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินเป็นเครื่องมือในศึกษาข้อมูลรายงานทางการเงินเพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจต่างๆ และเป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินงานทางการเงินของกิจการได้หลากหลายมิติ เช่นเดียวกับ Nguyen, T. H., & Leander, C. (2014) ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาข้อมูลสภาพคล่องของธนาคาร การประเมินความเชื่อมโยงระหว่างอัตราส่วนสภาพคล่องธนาคารและผลการดำเนินงานทางการเงิน พบว่าสภาพคล่องของธนาคารมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหุ้นในช่วงเวลาเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญสอดคล้องกับสมมุติฐาน และอัตราส่วนสภาพคล่องมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นซึ่งบ่งชี้ว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนสภาพคล่องและผลการดำเนินงานทางการเงิน ส่วนผลงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ของอัตราส่วนทางการเงินของ แก้วมณี อุทิรัมย์ และกนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินิทธ์ (2556) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนที่คาดหมายของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินทั้ง 20 อัตราส่วนกับผลตอบแทนที่คาดหมายของบริษัทกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 บริษัท พบว่า อัตราส่วนทางการเงินทุกอัตราส่วนต่างมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม และอัตรากำไรจากการดำเนินงานที่ไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่คาดหมาย ขณะที่ ณัฐสุภา จิวศิวานนท์ (2554) มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินเฉพาะอัตราส่วนกระแสเงินสดกับความสามารถในการทำกำไรในอนาคตของธุรกิจหมวดการแพทย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการศึกษาช่วยให้นักลงทุนนำข้อมูลอัตราส่วนกระแสเงินสดเปรียบเทียบความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรในอนาคตมาใช้ในการวิเคราะห์อัตราการเติบโตของกำไรและอัตราผลตอบแทนของกิจการประกอบการพิจารณาร่วมกับปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยแวดล้อมของกิจการที่สนใจเพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจในอนาคต

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานทางการเงิน

ในประเด็นแนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อในการนำเสนอเป็น 2 ประเด็น คือ (1) ความหมายของผลการดำเนินงาน และ (2) การวัดผลการดำเนินงาน

ความหมายของผลการดำเนินงาน โดย Rampsey (2008) กล่าวว่า ผลการดำเนินงาน หมายถึง การบรรลุความต้องการตามที่ ตั้งไว้ ซึ่งเกิดขึ้นจากการใช้ความสามารถหรือทรัพยากรทั้งหลายเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ อีกความหมายกล่าวถึงผลการดำเนินงานขององค์การ คือ การบรรลุซึ่งเป้าหมาย โดยผลการดำเนินงานขององค์การ

มักจะประกอบด้วย การชี้วัดด้วยมิติต่างๆ บางมิติอาจมีความสำคัญกับองค์การหนึ่งในขณะที่ไม่มีความสำคัญกับอีกองค์การหนึ่งก็เป็นได้ (Singer and Edmondson, 2008) ส่วน Burke and Litwin (1992) ให้ความหมายของผลการดำเนินงานว่า ผลลัพธ์หรือผลที่เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ ผลลัพธ์ดังกล่าวประกอบด้วย ความสามารถในการผลิต (Productivity) กำไร (Profit) คุณภาพการบริหาร (Service Quality) และความพึงพอใจของลูกค้าหรือสมาชิกองค์การ (Customer or Employee Satisfaction) นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดอื่นๆ เช่น ความปลอดภัยในการทำงานของสมาชิกองค์การ การให้รางวัลและค่าตอบแทนที่มีความเป็นธรรม งานที่มีคุณค่า สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสม คุณภาพชีวิตการทำงาน ทั้งนี้เพื่อรักษา จูงใจและสร้างความผูกพันของสมาชิกต่อองค์การ (Beer and Walton, 1990)

Barrie and Wayne (1998) กล่าวถึงผลการดำเนินงานขององค์การ โดยเปรียบเทียบ 2 แนวคิดระหว่างการจัดการผลการดำเนินการขององค์การ (Performance Management) และการเรียนรู้องค์การ (Organizational Learning) สรุปได้ว่า แนวทางเพื่อการสร้างผลการดำเนินงานให้กับองค์การนั้น จะต้องตระหนักถึงการเรียนรู้ร่วมกันตั้งแต่ระดับบุคคลจนมาสู่ระดับกลุ่มและระดับองค์การด้วยความร่วมมือระหว่างองค์การ ด้วยการสนับสนุนให้สมาชิกองค์การเรียนรู้อย่างเปิดกว้าง โดยจะส่งผลให้องค์การเติบโตได้ในระยะยาวมากกว่าแนวทางของการจัดการผลการดำเนินงานขององค์การที่พยายามจัดกรอบองค์การอย่างเคร่งครัดและใช้ลักษณะของคำสั่งมากกว่าความร่วมมือในอดีตผลการดำเนินงานขององค์การนิยมวัดผลตอบแทนจากสินทรัพย์ การเติบโตของยอดขาย ความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ใหม่ (Narver and Slater, 1990; Slater and Narver, 1995) ส่วนแบ่งทางการตลาด ผลการดำเนินงานในภาพรวม (Kohli and Jaworski, 1993) การลดความผิดพลาดในการทำงานมาตรฐานในกระบวนการทำงาน เพื่อลดต้นทุนและปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน (Majchrzak, 1988) อย่างไรก็ตาม Baker and Sinkula (1999) ได้ระบุว่า ผลการดำเนินงานขององค์การข้างต้นสะท้อนนัยสำคัญต่างๆ ในการวัดความสำเร็จขององค์การ อาทิ ความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ใหม่สะท้อนถึงความสามารถในการปรับตัวขององค์การที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อม เป็นต้น ทั้งนี้ หากพิจารณาผลการดำเนินงานข้างต้นจะพบว่าเป็นผลการดำเนินงานในเชิงเศรษฐกิจและมองในมุมมองที่แคบ รวมถึงละเลยคุณค่าอื่นๆ ในการวัดผลการดำเนินงาน อาทิ ความเท่าเทียมและความยุติธรรมในการปฏิบัติงาน (Brewer and Selden, 2000) และการมองผลการปฏิบัติงานในมุมมองที่แคบดังกล่าว อาจนำไปสู่การสร้างบทสรุปที่ผิดพลาดเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์การได้ (Kaplan and Norton, 1992)

การวัดผลการดำเนินงานขององค์การ โดย Brewer and Selden (2000) กล่าวว่า การวัดผลการดำเนินงานขององค์การ แบ่งระดับการวัดออกเป็นหลายประเภท เช่น การวัดผลการดำเนินงานภายใน/ภายนอกองค์การ หรือการวัดผลการดำเนินงานทางการเงิน (Financial Performance) ส่วนนักวิชาการ Robert Kaplan จาก Harvard Business School และ David Norton จาก Balanced Scorecard Collaborative (Kaplan and Norton, 1992) ได้พัฒนาเทคนิคในการวัดผลการดำเนินงานขององค์การ เช่น การวัดผลการปฏิบัติงานแบบดุลยภาพ (Balanced Scorecard: BSC) ซึ่งได้มีการศึกษาและสำรวจเกี่ยวกับสาเหตุของการที่ตลาดหุ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาประสบปัญหาวิกฤติ เมื่อปี ค.ศ. 1987 นอกจากนี้ ยังพบว่าองค์การส่วนใหญ่นิยมใช้ในการวัดผลการดำเนินงานทางด้านการเงิน (Financial Performance) เป็นหลักในการประเมินผลการดำเนินงานขององค์การ

Harvard Business School และ David Norton ได้เขียนบทความ "The Balanced Scorecard Measures that Drive Performance" และได้มีการตีพิมพ์ในวารสาร Harvard Business Review ในปี ค.ศ. 1992 โดยนำเสนอแนวคิดการวัดผลการดำเนินงานขององค์การเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลการดำเนินงานซึ่งไม่เพียงแต่วัดผลการดำเนินงานทางการเงิน (Financial Performance) เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมการวัดผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่การเงิน (Non - Financial Performance) ด้วย นอกจากนี้ในการวัดผลการดำเนินงานทางการเงิน (Financial performance) เกณฑ์ที่ใช้ประเมิน ได้แก่ ต้นทุนรวม (Total cost) ต้นทุนการกระจายสินค้า (Distribution Cost) ต้นทุนการผลิต (Manufacturing Cost) ต้นทุนสินค้าคงคลัง (Inventory Cost) ผลตอบแทนการลงทุน (Return on Investment) รายได้รวม (Total Revenue) และผลกำไร (Profit)

3. วิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ นอกจากนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิเคราะห์คำนวณตามตัวแบบจำลอง รวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูล SET SMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ของการวิจัย คือ รายงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยศึกษาเฉพาะข้อมูลปี พ.ศ. 2554 – 2556 จำนวน 547 บริษัท ไม่นับรวมกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน และบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, มกราคม 2558) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร ตามหลักวิชาการที่ว่าด้วยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973, p. 56) จำนวน 220 บริษัท และเพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลครอบคลุมทุกอุตสาหกรรมจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยแยกเป็นแต่ละอุตสาหกรรม ดังนี้

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มอุตสาหกรรม	จำนวนประชากร	จำนวนตัวอย่าง
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	49	49 x 220/490 = 22
สินค้าอุปโภคบริโภค	42	42 x 220/490 = 19
สินค้าอุตสาหกรรม	82	82 x 220/490 = 37
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	148	148 x 220/490 = 66
ทรัพยากร	33	33 x 220/490 = 15
บริการ	95	95 x 220/490 = 43
เทคโนโลยี	39	39 x 220/490 = 18
รวม	**490**	**220**

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมุ่งที่จะทำการประเมินผลการดำเนินงานทางการเงิน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงิน 3 กลุ่ม จำนวน 12 อัตราส่วน ดังนี้ 1. อัตราส่วนวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Activity ratios) ประกอบด้วย อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ (RT) ระยะเวลาในการเก็บหนี้ (ACP) อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (IT) ระยะเวลาในการขายสินค้า (HP) อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (TAT) 2. อัตราส่วนวัดสภาพหนี้สิน (Leverage ratios) ประกอบด้วย อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (DR) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER) 3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร (Profitability ratios) ประกอบด้วย อัตรากำไรขั้นต้น (GPM) อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (PPM) อัตรากำไรสุทธิ (NPM) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) โดยนำมาเปรียบเทียบแต่ละประเภทอุตสาหกรรมกับผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียน ในระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2556 จำนวน 3 ปี ที่มีผลการดำเนินงานต่อเนื่องและมีรอบระยะเวลาบัญชีสำหรับปีสิ้นสุด 31 ธันวาคม จะรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูล SETSMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านอัตราส่วนทางการเงินกับผลการดำเนินงานทางการเงิน โดยการทดสอบการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Analysis) และการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) การวิเคราะห์การเปรียบเทียบกลุ่มอุตสาหกรรมกับอัตราส่วนทางการเงินโดยใช้การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่าสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA)

4. ผลการศึกษาที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ประโยชน์ทางด้านวิชาการ

ทำให้ค้นพบในเชิงวิชาการเกี่ยวกับปัจจัยด้านอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

4.2 ประโยชน์ทางด้านวิชาชีพหรือการนำไปปฏิบัติ

1. นักลงทุนสามารถนำผลจากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ไปใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. ผู้บริหารสามารถนำผลจากวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านอัตราส่วนทางการเงินที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ไปใช้เป็นแนวทางในการเปรียบเทียบข้อมูลกับคู่แข่งขันในประเภทอุตสาหกรรมเดียวกัน และนำไปเป็นแนวทางในวางแผนการดำเนินงานในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา เสกตระกูล. (2557). **การวิเคราะห์งบการเงิน**. (ออนไลน์) จาก: http://www.tsi-thailand.org/ ProfessionalEdu/knowledge/knowledge_2.pdf.

กนกกร ศุกรินทร์. (2551). “การวัดผลการดำเนินงานทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโยลีสุรนารี.

แก้วมณี อุทิรัมย์ และ กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินิทธ์. (2556) “ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงิน กับผลตอบแทนที่คาดหมายของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี”. **การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8 มหาวิทยาลัยศรีปทุม.** 24 ธันวาคม 2556: 827-837.

ณัฐกานต์ หมายชื่น.(2556). “ความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จของตัววัดผลที่ไม่ใช่ด้านการเงินกับความสำเร็จทางด้านการเงิน ของบริษัทในอุตสาหกรรมบริการและธุรกิจการเงิน ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย”. **งานประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 3 คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปี 2556,** 192-201.

ณัฐสุภา จิวศิวานนท์.(2554). “ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดกับความสามารถในการทำกำไรในอนาคตของธุรกิจหมวดการแพทย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย”. **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. ปี**ที่ 7 ฉบับที่ 14 กรกฎาคม – ธันวาคม 2554: 11-24.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2548). **การวิเคราะห์หลักทรัพย์โดยใช้ปัจจัยพื้นฐาน.** กรุงเทพฯ : ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2558). **ความเป็นมา**. (ออนไลน์). จากhttp://www.set.or.th/th/regulations/ cg/cg/history_p1.html

ธนาคารกสิกรไทย .(2558). บทวิเคราะห์ทางการเงิน. **วารสารธุรกิจหลักทรัพย์.** ปีที่15 ฉบับที่ 1(มกราคม)

นุชจรี พิเชษกุล. (2555). รายงานการเงินและการวิเคราะห์, ปทุมธานี: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

เพชรี ขุมทรัพย์. (2554**). วิเคราะห์งบการเงิน หลักและการประยุกต์.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วันเพ็ญ วศินารมณ์.(2551). **วิเคราะห์รายงานการเงิน.** กรุงเทพฯ : ทีพีเอ็น เพรส.

วิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, สภา. (2557). **กรอบแนวคิดการจัดทำรายทางการเงิน.** กรุงเทพฯ: พี.เอ. ลีฟวิ่ง.

ส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), สมาคม.(2557). **การบริการให้คำปรึกษา (Consult Service) การบัญชีและการเงิน**. (ออนไลน์) จาก: http://www.tpa.or.th/ shindan/finance _account.php.

สิปปภาส พรสุสว่าง. (2553). การวัดผลการดำเนินงานทางการเงิน. **วารสารบริหารธุรกิจ.** คณะพาณิชย์ศาสตร์การบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ปีที่ 33 ฉบับที่ 125, 32-45.

สิริยุพา เลิศกาญจนาพรอังคาร. (2554). **การประเมินประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานภาคบริการ**. (ออนไลน์) จาก http://tpir53.blogspot.com/2011/01/blog-post_18.html.

อรทัย รัตนานนท์ (2557). **การวิเคราะห์งบการเงิน**. (ออนไลน์) จาก: http://ssru.ac.th/.

Baker, W. E., & Sinkula, J. M. (1999). The synergistic effect of market orientation and learning orientation on organizational performance. **Journal of the academy of marketing science,** 27(4), 411-427.

Barrie, J. and Wayne, P.R. (1998). Learning for Organizational Effectiveness: Philosophy of Education and Human Resource Development. **Human Resource Development Quarterly,** 98(9)(Spring), pp.39-54.

Beer, M., & Walton, E. (1990). Developing the competitive organization: Interventions and strategies. **American Psychologist,** 45(2), 154.

Brewer, G. A., & Selden, S. C. (2000). Why elephants gallop: Assessing and predicting organizational performance in federal agencies. **Journal of public administration research and theory,** 10(4), 685-712.

Burke, W. W., & Litwin, G. H. (1992). A causal model of organizational performance and change. **Journal of management,** 18(3), 523-545.

Kaplan, R.S. and Norton, D.P. (1992). The Balanced Scorecard-Measures that Drive Performance. **Harvard Business Review,** pp. 134-147.

Kohli, A. K., & Jaworski, B. J. (1990). Market orientation: the construct, research propositions, and managerial implications. **The Journal of Marketing,** 1-18.

Majchrzak, A. (1998). **The Human Side of Factory Automation.** San Francisco, C.A.: Jossey-Bass.

Narver, J.C. and Slater, S.F. (1990). The Effect of a Market Orientation on Business Profitability**. Journal of Marketing,** 54, pp.20-35.

Nguyen, T. H., & Leander, C. (2014). The Information Content of Bank Liquidity: An evaluation of links between banks' liquidity ratios and financial performance.

Rampsey, Phil. (2008). **Learning and Performance: Rethinking the Dance.** In Learning and Performance Matter. Kumar Prem and Rampsey Phil, eds. Singapore: World Scientific.

Simpson, G. P. (2012). Relevant cost and financial ratio principles applied in a small business" (Doctoral dissertation, North-West University).

Slater, S.F. and Narver, J.C. (1995). Market Orientation and the Learning Organization**. Journal of Marketing,** 59, pp.63-74.

Yamane, Taro. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis.** Third editio. Newyork : Harper and Row Publication.

นักการบัญชีไทยกับความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชี ตามกรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน

THAI ACCOUNTANT AND READINESS IN USING ASEAN ACCOUNTING STANDARD

เดือนฉาย ซ่อนกลาง

อาจารย์สาขาวิชาการบัญชี คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : Duenchai.so@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนักการบัญชีไทยกับความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีตามกรอบ มาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนในด้านความรู้ความสามารถ ด้านทักษะและด้านมาตรฐานการบัญชี จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านบัญชีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 213 คน โดยกลุ่มตัวอย่างจากการสัมภาษณ์จำนวน 12 คน และจากการตอบแบบสอบถาม จำนวน 201 คน ได้แก่ ผู้ทำบัญชี ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ธุรกิจการจัดทำบัญชี และอาจารย์ผู้สอน บัญชี และได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 200 ชุด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบ สัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่า คะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติค่าที (t-test) และสถิติf – test

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักการบัญชีไทยที่มีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้ความสามารถ ด้านทักษะ และ ด้านมาตรฐานการบัญชีอยู่ใน ระดับมาก

2. นักการบัญชีไทยที่มีเพศแตกต่างกันทำให้มีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีตาม กรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนด้านของมาตรฐานทางการบัญชี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายมีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีตามกรอบมาตรฐานกลุ่ม เศรษฐกิจอาเซียนมากกว่าเพศหญิง

3. นักการบัญชีไทยที่มีอายุแตกต่างกันทำให้มีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีตาม กรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย กลุ่ม อายุ 20 – 25 ปี, 26 – 30 ปี และ 31 – 35 ปี จะมีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชี ตาม กรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนด้านความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับมาก ส่วนกลุ่มอายุ 36 – 40 ปี และ 41 ปีขึ้นไป จะมีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชี ตามกรอบ มาตรฐานกลุ่ม เศรษฐกิจอาเซียน ด้านทักษะ และด้านมาตรฐานทางการบัญชีอยู่ในระดับมาก

4. นักการบัญชีไทยที่มีการศึกษาแตกต่างกันทำให้มีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชี ตามกรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ผู้ที่ มีการศึกษาในระดับ

ปริญญาโท และปริญญาเอก จะมีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชี ตาม กรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน ด้านความรู้ความสามารถ ด้านทักษะ และด้านมาตรฐาน ทางการบัญชีอยู่ในระดับมาก

5. นักการบัญชีไทยที่มีอาชีพแตกต่างกันทำให้มีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีตาม กรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ที่มี อาชีพเกี่ยวกับธุรกิจการจัดทำบัญชี และอาจารย์ผู้สอนบัญชี จะมีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการ บัญชีตามกรอบ มาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนด้านความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับ มาก สำหรับ อาจารย์ผู้สอนบัญชี จะมีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชี ตามกรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจ อาเซียนด้านทักษะ และด้านมาตรฐานทางการบัญชีอยู่ในระดับมาก

6. นักการบัญชีไทยที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันทำให้มีความพร้อมในการใช้ มาตรฐานการบัญชีตามกรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 โดยผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี จะมีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชี ตามกรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนด้านความรู้ความสามารถ ด้านทักษะ และด้านมาตรฐาน ทางการบัญชีอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : นักบัญชีไทย,มาตรฐานการบัญชี

ABSTRACT

This study was conducted on how often Thai Accountants complied ASEAN in term of ability, skill, and accounting standard categorized by gender, age, education, occupation, years of work, and working experience that related to accounting and information concerning to accounting standard. Sample used in this study consisted of 213 people, 12 interviewees and 201 questionnaire respondents, included bookkeepers, persons who were responsible in bookkeeping, accounting business, and accounting teachers. There were 200 completed set of questioniare. Instruments used in this research included in-dept interview and questionaire. Qualitative data analysis was conducted by using statistics which included percentage, mean, standard deviation, t-test and f-test.

Research result revealed that:

1. In general, Thai Accountants were ready to use accounting standard in a high level. When each aspect was considered, it was found that ability, skill and accounting standard were at a high level.

2. Thai Accountants with different gender did not have different readiness to use ASEAN Accounting Standard at the statistical significance level of .05. Male were ready to use ASEAN Accounting Standard more than female.

3. Thai Accountants with different age did not have different readiness to use ASEAN Accounting Standard at the statistical significance level of 0.1. Thai Accountants at the age of 20-25 years, 26-30 years and 31-35 years were ready to www.ssru.ac.th (4) use ASEAN Accounting Standard at a high level. Thai

Accountants at the age of 36-40 years and 41 years or more were ready to use ASEAN Accounting Standard, in term of skill and accounting standard at a high level.

4. Thai Accountants with different education did not have different readiness to use ASEAN Accounting Standard at the statistical significance level of 0.1. Those who graduated master degree and were ready to use ASEAN Accounting Standard, in term of ability, skill and accounting standard at a high level.

5. Thai Accountants with different occupation did not have different readiness to use ASEAN Accounting Standard at the statistical significance level of 0.1. Those who had occupation that related to accounting business and accoutning teacher were ready to use ASEAN Accounting Standard at a high level. Accoutning teachers were were ready to use ASEAN Accounting Standard, in term of skill and accounting standard at a high level.

6. Thai Accountants with different years of work did not have different readiness to use ASEAN Accounting Standard at the statistical significance level of 0.1. Those who had been working for more than 10 years were ready to use ASEAN Accounting Standard, in term of ability, skill and accounting standard at a high level.

KEYWORD : Thai Accountant, Accounting Standard

1. ความเป็นมา

อาเซียน หมายถึงสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตัวย่อภาษาอังกฤษคือ ASEAN ซึ่งมาจากชื่อเต็มว่า “Association of southeast Asian Nations” แรกเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2510 อาเซียนเป็นสมาคมของประเทศสมาชิก ซึ่งแรกเริ่มมีสมาชิกเพียง 5 ประเทศ คือ Indonesia, Malaysia, Philippines, Singapore และ Thailand จนถึงปัจจุบันอาเซียนได้สมาชิกมาเพิ่มอีก 5 ประเทศ คือ Brunei Darussalam, Cambodia, Lao, Myanmar และ Vietnam การเป็นสมาคมของประเทศสมาชิกความหมายเพียงการคบค้าสมาคมไปมาหาสู่การประชุมเล็ก ประชุมใหญ่ร่วมกันเป็นระยะๆ ลงนามในเอกสารปฏิญญาหรือสนธิสัญญาร่วมกัน จากนั้นผู้นำของทุกประเทศก็แยกย้ายกันกลับประเทศตนเองโดยจะไปทำตามความตกลงหรือจะทำช้ากว่ากำหนดหรือจะไม่ทำอะไรเลยก็ ได้ทั้ง ๆ ที่ลงนามในความตกลงกันไปแล้วโดยไม่มีบทลงโทษ อาเซียนจึงเกิดมาอย่างไม่เติบโต แต่ขณะนี้อาเซียนจะเอาจริงในการทำงานร่วมกัน โดยจะปรับบทบาทอาเซียนให้เป็น องค์กรที่มีความรับผิดชอบมากกว่าในสถานภาพสมาคมโดยอาเซียนได้ประกาศให้ 10 ประเทศสมาชิก ร่วมมือกันปรับโครงสร้างและเป้าหมายของสมาคม ให้เป็นประชาคม

ประชาคมเป็นกระบวนการสร้างสัมพันธ์ในอาเซียนมาแต่แรกเริ่มเมื่อมาถึงวันนี้อาเซียนปรับ แนวทางมามุ่งสร้างทั้งรัฐและประชาชนพลเมืองของทั้ง 10 ประเทศให้หล่อหลอมความคิดร่วมกันใช้ ชีวิตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยกันดุจว่าจะรวมทั้ง 10 ประเทศให้เป็นเสมือนประเทศ เดียวกันและอาเซียนต้องการให้ทั้ง 10 ประเทศคิดร่วมกันใหม่เพื่อหลอมรวมวิถีการดำเนินชีวิตทุกมิติ ให้เป็น 10 ประเทศร่วมชะตากรรมเดียวกันเป็นหนึ่งประชาคมและเรียกความสัมพันธ์ในภาพรวม ทั้งหมดนี้ว่าเป็น “ประชาคมอาเซียน” ถึงแม้ว่าแต่ละประเทศยัง

แยกอยู่เป็นประเทศ ๆ แต่ความรู้สึก นึกคิดและแนวนโยบายการปฏิสัมพันธ์กันในภูมิภาคให้ถือทั้ง 10 ประเทศสมาชิกอาเซียนรวมกันเป็น "หนึ่งประชาคม" เรียกว่า "ประชาคมอาเซียน" ซึ่งทุกคนในภูมิภาคช่วยกันทำงานสร้างความร่วมมือ ระหว่างกัน ทำให้เกิดความรู้สึกจริง ๆ ว่าประชากรทั้งหมดเป็นประชาคมเดียวกัน มีความรู้สึกเป็นกลุ่มชาติ กลุ่มพลเมืองที่มีอัตลักษณ์ร่วมกัน มีแนวคิดแนวฝันมองการณ์ไกลไปข้างหน้าร่วมเป็นหนึ่งเดียวกัน ด้วยเหตุนี้อาเซียนจึงสร้างคำขวัญเป็นหลักนำทางว่าอาเซียนมี "หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม" (One Vision, One Identity, One Community) อาเซียนตั้งเป้าไว้สูงและต้องการทำให้สำเร็จภายในปี พ.ศ. 2558 หรือ ค.ศ. 2015 แผนกปฏิบัติการสู่ประชาคมอาเซียน 2009 – 2015 ซึ่งจัดแยกแผนงานสร้างประชาคมเป็น สามเสาหลักซึ่งอาเซียนเรียกเป็น 3 ประชาคมแยกย่อยเพื่อค้ำจุนประชาคมอาเซียนในภาพรวมให้มั่นคงคือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community – ASC) มุ่งให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีระบบแก้ไขความ ขัดแย้งระหว่างกันได้ด้วยดี มีเสถียรภาพอย่างรอบด้าน มีกรอบความร่วมมือเพื่อรับมือกับภัยคุกคาม ความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยและมั่นคง ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community – AEC) มุ่งให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ และการอำนวยความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน อันจะทำให้ภูมิภาคมีความเจริญมั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนในประเทศอาเซียน โดยมุ่งให้ เกิดการไหลเวียนอย่างเสรีของสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการลด ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคมภายในปี 2020 ทำให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการ ผลิตเดียว (single market and production base) ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกใหม่ของ อาเซียนเพื่อลดช่องว่างการพัฒนาและช่วยให้ประเทศเหล่านี้เข้าร่วมกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจ ของอาเซียน ส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและเศรษฐกิจการเงินและตลาดทุน การประกันภัยและภาษีอากร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม พัฒนาความร่วมมือ ด้านกฎหมาย การเกษตร พลังงาน การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการยกระดับ การศึกษาและการพัฒนาฝีมือแรงงานกลุ่มสินค้าและบริการนำร่องที่สำคัญ ที่จะเกิดการรวมกลุ่มกัน คือ สินค้าเกษตร การประมง ผลิตภัณฑ์ไม้ ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศ (e-ASEAN) การบริการด้านสุขภาพ , ท่องเที่ยวและการขนส่งทางอากาศ (การบิน) กำหนดให้ปี พ.ศ. 2558 เป็นปีที่เริ่มรวมตัวกันอย่างเป็นทางการ ประเทศไทยได้รับมอบหมายให้ ทำ Roadmap ทางด้านท่องเที่ยวและการขนส่งทางอากาศ (การบิน) และประชาคมสังคมและ วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community - ASCC) เพื่อให้ประชาชนแต่ละประเทศ อาเซียนอยู่ร่วมกันภายใต้แนวคิดสังคมที่เอื้ออาทร มีสวัสดิการทางสังคมที่ดี และมีความมั่นคงทางสังคม ในส่วนของการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ ผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะ จะเตรียมตัวอย่างไร โดยผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะเกิดความวิตกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับการประกอบวิชาชีพของตนเอง โดยเฉพาะวิชาชีพที่ต้องมีใบประกอบวิชาชีพหรือใบประกอบโรคศิลปะ จากข้อมูลของกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (Department of Trade Negotiations) ของไทยพบว่ามีการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangements: MRAs) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบวิชาชีพของแต่ละประเทศ ก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบวิชาชีพอาเซียน ซึ่งสามารถไปทำงานในประเทศสมาชิกต่างๆ ได้ จนถึงขณะนี้มี MRAs ทั้งหมด 7 สาขาวิชาชีพได้แก่ วิศวกรรม(Engineering Services) พยาบาล(Nursing Services) สถาปัตยกรรม (Architectural Services) การสำรวจ (Surveying Qualifications) แพทย์ (Medical Practitioners) ทันตแพทย์ (Dental Practitioners) บัญชี (Accountancy Services) โดยเพิ่ม "การท่องเที่ยว"

เป็นสาขาที่ 8 ซึ่งต่อไปอาจเพิ่มสาขาวิชาชีพอื่นๆมากขึ้นอีก เป็น สิบ ยี่สิบ สามสิบ หรือมากกว่าก็ได้ อาเซี่ยนจะเตรียมตัวอย่างไร ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งจะต้องมีการปรับกรอบแนวคิดให้เปิดกว้าง ศึกษาให้เข้าใจถึงผลกระทบทุกด้าน ของการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อวางให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่คืบคลานเข้ามา ซึ่งต้องทำทั้งในระดับ ปัจเจกบุคคล และระดับสมาคมวิชาชีพ สภาวิชาชีพ หรือคณะกรรมการวิชาชีพ ศึกษาและทำความเข้าใจความเป็นประชาคมอาเซียน ฝึกฝนเพิ่มทักษะการใช้ \ทำความเข้าใจความรู้เกี่ยวกับกฎและระเบียบต่างๆของอาเซียนและพัฒนาทักษะให้มีมาตรฐานอยู่เสมอ เป็นที่ต้องการของตลาด

ในด้านการบัญชี จะเห็นได้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยน มาตรฐานการบัญชีไทยให้เป็นมาตรฐานสากลเพื่อให้สามารถใช้ได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนทั้งหมด เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงในประเด็นดังกล่าวนี้คาดว่าจะนำมาสู่การปรับตัวในการทำกรอบบัญชี และทักษะในกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน จากเหตุผลดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะศึกษาถึงความพร้อมของ นักการบัญชีไทยกับสมรรถนะมาตรฐานการบัญชีภายใต้กรอบของกลุ่มอาเซียนปี 2558 กล่าวคือ คำถามวิจัยนี้วางหลักไว้ว่านักการบัญชีไทยทั้งเพศหญิงและเพศชาย ตลอดจนตำแหน่งหน้าที่การงาน และประสบการณ์ทำงานจะมีมุมมองเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีใน ปี 2558 ตามกรอบอาเซียนว่ามี ความแตกต่างหรือเหมือนกับมาตรฐานการบัญชีของไทยอย่างไรบ้างทั้งมิติในความยากง่ายและความยุ่งยากของการทำบัญชีตลอดจนทัศนคติหรือประเด็นต่อความถูกต้องหรือความคาดเคลื่อนในการทำบัญชีอย่างไรบ้าง ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลการวิจัยครั้งนี้ จะส่งผลกับสภาวิชาชีพบัญชีไทย จากข้อความข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับนักบัญชีไทยกับความพร้อมในการใช้ มาตรฐาน การบัญชีตามกรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนของนักบัญชีไทย

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดหมายเพื่อศึกษา นักการบัญชีไทยกับความพร้อมของในการใช้มาตรฐาน การบัญชีตามกรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

1. เพศ
   - 1.1 ชาย
   - 1.2 หญิง
2. อายุ
   - 2.1 20 – 25 ปี
   - 2.2 26 – 30 ปี
   - 2.3 31 – 35 ปี
   - 2.4 36 – 40 ปี
   - 2.5 ตั้งแต่ 41 ปี
3. ระดับทางการศึกษา

3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี
   - 3.2 ปริญญาตรี
   - 3.3 ปริญญาโท
   - 3.4 ปริญญาเอก
4. อาชีพ
   - 4.1 ผู้ทำบัญชี
   - 4.2 ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี
   - 4.3 ธุรกิจการจัดทำบัญชี
   - 4.4 อาจารย์ผู้สอนบัญชี
5. ประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับ งานด้านบัญชี
   - 5.1 ต่ำกว่า 5 ปี
   - 5.2 5 – 10 ปี
   - 5.3 มากกว่า 10 ปี

ตัวแปรตามกรอบแนวคิด

ความคิดเห็นด้านความพร้อมของนักบัญชีไทยในการใช้มาตรฐานบัญชีตามกรอบมาตรฐาน กลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน 3 ด้าน

1. ด้านความรู้ความสามารถ
2. ด้านทักษะ
3. ด้านมาตรฐานการบัญชี

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดในการศึกษาค้นคว้า

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นด้านความพร้อมของนักบัญชีไทยในการใช้มาตรฐานบัญชีตามกรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนโดยพิจารณา

1) ความรู้ความสามารถ

2) ทักษะ

3) มาตรฐานบัญชีตามกรอบกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน

3.2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านความพร้อมของนักบัญชีไทยในการใช้มาตรฐานการบัญชีตามกรอบมาตรฐานกลุ่ม เศรษฐกิจอาเซียน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับทางการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้อง กับงานด้านบัญชี

4. สมมติฐานงานวิจัย

นักบัญชีไทยแตกต่างกันด้านความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีเมื่อจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับทางการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านบัญชี และให้ความสำคัญต่อความพร้อมในการใช้มาตรฐานแตกต่างกัน

5. ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดหมายเพื่อศึกษา นักบัญชีไทยกับความพร้อมในการใช้มาตรฐาน การบัญชีตามกรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1) ประชากร ประกอบด้วย ผู้ทำบัญชี ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ธุรกิจการจัดทำบัญชี และอาจารย์ผู้สอนบัญชีที่อยู่ในเขตจังหวัดขอนแก่น ทั้งหมดจำนวน 420 คน

2) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ทำบัญชี ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ธุรกิจการจัดทำบัญชี และอาจารย์ ผู้สอนบัญชี ได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ของเครซี่และมอร์ แกน (Krejcie and Morgan, 1970 ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ได้จำนวน 201 คนและใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

3) พื้นที่ศึกษาในเขตจังหวัดขอนแก่น

4) ระยะเวลาการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง มิถุนายน 2558

5) ตัวแปรในการศึกษา

- ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับทางการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ทำงานที่ เกี่ยวข้องกับงานด้านบัญชี

- ตัวแปรตามได้แก่ คามคิดเห็นของนักบัญชีไทยเกี่ยวกับความพร้อม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) เพื่อให้สภาวิชาชีพการบัญชี สามารถนำผลการวิจัยไปเตรียมความพร้อมให้นักการบัญชีไทยในองค์กร ในมหาวิทยาลัยได้เข้าใจมาตรฐานการบัญชีตามกรอมมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน

2) เพื่อนำปัญหา และอุปสรรค์ต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาการจัดทำบัญชี ให้ตรงตามมาตรฐานทางการบัญชีตามกรอมมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน

3) เพื่อตอบสนองต่อพันธกิจของคณะบัญชีในเรื่องบริการวิชาการที่มีคุณภาพ

4) เพื่อประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

1) การบัญชี หมายถึง การรวบรวมข้อมูลทางการค้าและบันทึกในรูปของตัวเงินเพื่อทำการ แยกประเภทข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และสรุปข้อมูลจัดทำงบการเงิน

2) มาตรฐานการบัญชี หมายถึง หลักการบัญชีและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่รับรองทั่วไป หรือมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

3) นักการบัญชีไทย หมายถึงนักบัญชีไทยอันได้แก่ ผู้ทำบัญชี ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ธุรกิจ การจัดทำบัญชีและอาจารย์ผู้สอนวิชาทางการบัญชี

4) ผู้ทำบัญชี หมายถึง ผู้ทำบัญชีตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 มาตรา 7(6) ซึ่ง ต้องมีคุณสมบัติตามอธิบดีกำหนดและต้องได้รับความเห็นของจากรัฐมนตรี www.ssru.ac.th 6

5) ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี หมายถึง กรรมการบริษัทและหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจด ทะเบียน

6) มาตรฐานการบัญชีตามกรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน หมายถึง หลักการบัญชีและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่รับรองทั่วไป หรือมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นตามมาตรฐานอาเซียน

7) ธุรกิจการจัดทำบัญชี (Outsourcing business concerned accounting) หมายถึง การว่าจ้างสำนักงานบัญชีให้เป็น ผู้จัดทำบัญชีของกิจการ หรือที่เรียกว่า outsourcing หน้าที่งานจาก ภายนอกรับจ้างให้บริการรับจัดทำบัญชีให้กับ บริษัท ห้างร้าน มาว่าจ้างให้จัดทำบัญชี บริการอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการเงิน การบัญชีและภาษีอากร

8) อาจารย์ผู้สอนวิชาทางการบัญชี หมายถึง อาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนในวิชาบัญชี

9) ความพร้อมหมายถึงลักษณะทั้งหมดในตัวบุคคลที่สามารถรวบรวมกันขึ้นเป็นเครื่องมือให้ ใช้ในการตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ความครบครัน หรือมีทุกอย่างครบแล้ว

10) ความรู้ความสามารถหมายถึงความชำนาญในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ให้เป็น ผลสำเร็จได้ดียิ่งกว่าผู้มีโอกาสเท่า ๆ กัน

11) ทักษะในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความชำนาญการ ความเชียวชาญ ในการปฏิบัติงานที่ เกี่ยวกับการบัญชี

8. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ นักบัญชีไทยกับความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีตามกรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินงานวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 วิธีการสร้างเครื่องมือ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

3.1.1.1 ผู้ทำบัญชี ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ธุรกิจการจัดทำบัญชี และอาจารย์ผู้สอนบัญชีในเขตจังหวัดขอนแก่นทั้งหมดจำนวน 12 คน

3.1.1.2 ผู้ทำบัญชี ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ธุรกิจการจัดทำบัญชี และอาจารย์ผู้สอนบัญชีในเขตจังหวัดขอนแก่นทั้งหมดจำนวน 420 คน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประเภทของนักบัญชี	จำนวนประชากร	จำนวนตัวอย่าง
ผู้ทำบัญชี	190	95
ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี	120	70
ธุรกิจการจัดทำบัญชี	101	27
อาจารย์ผู้สอนบัญชี	9	9
รวม	**420**	**201**

9. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการใช้วิธีการทางสถิติ ดังนี้

9.1 สถิติพื้นฐาน

1) ค่าร้อยละ (Percentage)

2) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)

3) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

9.2 สถิติสำหรับทดสอบสมมุติฐาน

1) ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มใช้สถิติค่าที (t-test) (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2544 : 178 - 179)

2) ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้สถิติ f – test โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 113)

10. สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 2 ความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีตามกรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนโดยรวมรายด้าน (N=200)

รวมรายด้าน	$\bar{x}$	S.D.	ค่าอันดับ	แปลผล
1. ด้านความรู้ความสามารถ	3.6195	.66761	2	มาก
2. ด้านทักษะ	3.6790	.68374	1	มาก
3. ด้านมาตรฐานการบัญชี	3.5572	.80700	3	มาก

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์นักการบัญชีไทยมีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีของผู้ทำ บัญชี ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ธุรกิจการจัดทำบัญชี และอาจารย์ผู้สอนบัญชี ด้านความรู้ความสามารถ ด้าน ทักษะและด้านมาตรฐานการบัญชีสรุปผลได้ดังนี้

1) นักการบัญชีไทยมีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีระดับมากคือ ด้านทักษะ ด้าน ความรู้ความสามารถและด้านมาตรฐานการบัญชี

2) นักการบัญชีไทยมีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีด้านความรู้ความสามารถ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความพร้อมมากคือ มี ความสามารถในการท างานด้านบัญชีให้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ความสนใจการใช้มาตรฐาน การบัญชีมีผลต่อความสามารถของท่านและความสามารถในการใช้มาตรฐานการบัญชีทำให้เป็นที่ ยอมรับในหน่วยงาน

3) นักการบัญชีไทยมีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีด้านทักษะโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับความพร้อมมากคือ มีประสบการณ์ในการ ท างานด้านบัญชีทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน มีความชำนาญในวิชาชีพบัญชีด้วย ความสามารถและระมัดระวังรอบคอบและมีการพัฒนาฝึกอบรมการปฏิบัติงานด้วยจรรยาบรรณ วิชาชีพ

4) นักการบัญชีไทยมีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีด้านมาตรฐานการบัญชี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับความพร้อมมากคือมีความพร้อม ในเรื่องของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 7 (ปรับปรุง 2558) งบกระแสเงินสด มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 18 (ปรับปรุง 2558) รายได้และมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 2 (ปรับปรุง 2558) สินค้าคงเหลือ

11. อภิปรายผล

ผลจากการศึกษานักการบัญชีไทยกับความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีตาม กรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนจากการสัมภาษณ์ สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1) ด้านความรู้ความสามารถ ความรู้ตามมาตรฐานการบัญชีผู้ทำบัญชีมีการพัฒนา โดยการฝึกอบรมสัมมนาตามมาตรฐานการบัญชีรวมถึงมาตรฐานการบัญชีตามกฎกระทรวงประกาศ และกฎหมายบัญชีความรู้ด้านกฎหมายภาษีอากรและมีการจัดการวางแผนงานและมีความรู้ในการท า บัญชี การสอบบัญชี การบัญชีบริหาร การภาษีอากรและด้านเทคโนโลยี

2) ด้านทักษะ มีการพัฒนาฝึกอบรมการปฏิบัติงานด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพและต้อง ปฏิบัติงานด้วยความเที่ยงธรรม มีการฝึกทักษะอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความชำนาญ มีการ ปฏิบัติงานในวิชาชีพเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมตามกรอบวิชาชีพ และมี การพัฒนาความรู้ด้านวิชาชีพบัญชีให้ก้าวทันมาตรฐานสากล

3) ด้านมาตรฐานการบัญชีมีความเข้าใจในมาตรฐานการบัญชี อาทิเช่น แม่บทการ บัญชี ในการจัดทำงบการเงินและการน าเสนองบการเงินให้คำแนะนำในมาตรฐานการบัญชี มีการ ปรับปรุงรูปแบบการน าเสนองบการเงินเป็น งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จและให้มี การเปรียบเทียบในแต่ละปีมีความเข้าใจในมาตรฐานการบัญชีสินค้าคงเหลือมีความเข้าใจในมาตรฐาน การบัญชีภาษีเงินได้มาตรฐานการบัญชีที่ดิน อาคาร

และอุปกรณ์สัญญาเช่ามาตรฐานการบัญชีรายได้ ผลประโยชน์ของพนักงานเป็นการกำหนดวิธีการทางบัญชีที่ง่ายกว่าสำหรับผลประโยชน์ระยะยาวของ พนักงานแทนผลประโยชน์หลังออกจากงาน แนวทางในการรายงานการเงินที่มีคุณภาพที่จะก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ประกอบการและผู้ใช้งบการเงิน

ผลจากการศึกษานักการบัญชีไทยกับความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีตาม กรอบมาตรฐานกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนจากการตอบแบบสอบถาม สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้ 1) นักการบัญชีไทยที่มีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีด้านความรู้ ความสามารถโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักการบัญชีไทยมีความสามารถในการ ท างานด้านบัญชีอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับในหน่วยงานซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปภาวี สุขมณีและฉัตรรัชดา วิโรจน์รัตน์ (2551 : 60) ที่กล่าวว่าความรู้ความสามารถของนักบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมากได้แก่ด้านความรู้ในวิชาชีพเช่นความรู้ความสามารถที่สามารถจัดทำรายงาน การเงินได้อย่างดีและเกิดประสิทธิผลต่อการทำงาน 2) นักการบัญชีไทยที่มีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีด้านทักษะโดยรวมอยู่ ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักการบัญชีไทยมีประสบการณ์ในการท างานด้านบัญชีทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน มีความชำนาญในวิชาชีพบัญชีและมีการพัฒนาฝึกอบรมการปฏิบัติงาน ด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปภาวี สุขมณีและฉัตรรัชดา วิโรจน์รัตน์ (2551 : 60) ที่กล่าวว่าทักษะของนักบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมากได้แก่ด้านทักษะทางวิชาชีพเช่นการ ปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการท างานร่วมกับผู้อื่นสามารถทำงานเป็นทีมได้ 3) นักการบัญชีไทยที่มีความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีด้านมาตรฐานการ บัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักการบัญชีไทย มีความพร้อมในเรื่องของมาตรฐาน การบัญชีฉบับที่ 7 (ปรับปรุง 2558) งบกระแสเงินสด มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 18 (ปรับปรุง 2558) รายได้และมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 2 (ปรับปรุง 2558) สินค้าคงเหลือซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะและศิลปะพร ศรีจั่นเพชร (2552 : 3 - 28) ที่กล่าวว่ามาตรฐานการบัญชีเป็น แนวทางที่นักบัญชียึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการรับรู้ การวัดมูลค่า การแสดงรายการและเหตุการณ์ทาง บัญชีในงบการเงิน ข้อมูลทางการบัญชีให้ประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นนักการบัญชี ไทยมีมาตรฐานการบัญชีให้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติจะทำให้ได้ข้อมูลทางการบัญชีและรายงาน ทางการเงินที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือและสามารถใช้ประโยชน์ได้

12. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) นักการบัญชีไทย ในเขตจังหวัดขอนแก่น ควรให้ความสำคัญกับ ความรู้ความสามารถ ด้านทักษะและด้านมาตรฐานการบัญชีซึ่งอาจส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของ นักบัญชีให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทำงาน

2) นักการบัญชีไทย ควรตระหนักและส่งเสริมให้นักบัญชีพัฒนาความรู้อยู่เสมอเพื่อให้ นักบัญชีเกิดความเข้าใจ เกิดทักษะและความเชียวชาญในการปฏิบัติงานซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิผลใน การท างานและเป็นการสร้างความเชื่อมันและการยอมรับของผู้ใช้ข้อมูลทางการเงิน

3) นักการบัญชีไทย ควรตระหนักถึงประสิทธิผลในการทำงานซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญอย่าง ยิ่งในองค์กร ผลงานจะดีและมีคุณภาพต้องขึ้นกับตัวพนักงานและบุคลากรในองค์กร ถ้าบุคลากร เหล่านั้นมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่ดีจะทำให้องค์กรเกิดการพัฒนาเกิดความก้าวหน้าทำให้ องค์กรประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีด้านอื่น ๆ

2) การศึกษาในโอกาสต่อไปควรเพิ่มกลุ่มประชากรในด้านอื่นที่มีความสอดคล้องกับ การศึกษาเช่นกลุ่มเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาธุรกิจและกลุ่มเจ้าหน้าที่สรรพากร

3) ควรมีการศึกษาถึงความพร้อมในการใช้มาตรฐานการบัญชีของนักบัญชีในเขต ภูมิภาคของประเทศ

13. บรรณานุกรม

กมลรัตน์ หลาสุวงษ. (2540). **จิตวิทยาสังคม.** กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

การบัญชีไทย,สมาคม.(2554) **จุลสารสมาคมการบัญชีไทย.** กรุงเทพฯ : ธรรมนิติ.

ชนัญฎา สินชื่อ. (2548) “ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความสามารถ ด้านการบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านกฎหมาย และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกับคุณภาพการสอบบัญชี”. วิทยานิพนธ์. บช.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2537). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทะเบียนการค้า, กรม. (2543). **พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543.** นนทบุรี : สวัสดิการกรมทะเบียนการค้า.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

ธัญญรัศม์ วศวรรณวัฒน์ และนิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ.(2554). **มาตรฐานการบัญชีไทยตามทัศนะของผู้ทำบัญชี ผู้สอบบัญชีและอาจารย์ผู้สอนวิชาทางการบัญชี.** กรุงเทพฯ : ธรรมนิติ

นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะและศิลปะพร ศรีจั่นเพชร, (2552) **ทฤษฎีการบัญชี.** กรุงเทพมหานคร : หจก ทีพีเอ็น เพรส.

ศศิวิมล ศรีเจริญจิตร์. (2548). **Toward competent proffsional accountans.** (IEP 2)

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. 2548, มกราคม 3 http://www.icaat.com